2896 / 2922

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Fondé en 1925 Tél.: PRO. 86-60
Le Directeur : SCH. MISSAKIAN
Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise, Paris-9e
C.C.P. Paris 1678-63 R. C. Seine 376.286

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա եւ գաղութներ տարեկան 3000 ֆր., վեցամս. 1600
Արտասահման՝ տարեկան 3500 ֆր. կամ 10 $, հատը 12 ֆր.

ՈՒՐԲԱԹ 1 ՀՈԿՏԵՄԲԵՐ
VENDREDI 1 OCTOBRE 1954

30ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 7485 30e ANNEE | Խմբագիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ | ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 10ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 2896

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ԵՐԲ ԳԼՈՒԽ ԳԼԽԻ ԵՆ

•

Ապահովաբար ոչ մէկ ատեն այնքան բազմաթիւ եւ բազմազան ժողովներ գումարուած են միջազգային գետնի վրայ, որքան երկրորդ Աշխարհամարտէն ի վեր:

Եւ ի՜նչ հսկայական ծախքեր կը կատարուին, ունենալով իւրաքանչիւր երկրի ելեւմուտքը:

Ընդհանրապէս կը ձախողին այդ խորհրդակցութիւնները: Եւ կամ կը յանգին արդիւնքի մը որ չի համապատասխաներ վատնուած ճիգին:

Աւելի յաճախ, ժողով մը կը դառնայ նախաբան ուրիշ յաջորդական ժողովներու: Նոյն օրակարգը մէկ ժողովէն միւսին կը փոխանցուի յաւելեալ եւ ճոխացեալ բովանդակութեամբ:

Նոյն հարցը սեղանի վրայ կու գայ աւելի բարդացած եւ ճիւղաւորուած:

Այնպէս որ, յատուկ յանձնախումբերը, մասնագիտական քննութիւններն ալ կը բազմապատկուին: Եւ ամենապարզ խնդիրը կը դառնայ թնճուկ:

Ժողովներն ալ դասակարգերու կը բաժնուին:

Առաջ բացառիկ երեւոյթ էր դեսպանախորհուրդ մը:

Այժմ համրանք չունին խորհրդաժողովները: Ոչ իսկ տեսակով:

Ինչ որ նախապէս դիւանագիտական ճամբով, դեսպաններու միջոցաւ կը կարգադրուէր, այժմ կը յանձնուի արտաքին գործերու կամ ազգային պաշտպանութեան նախարարներէ կազմուած ժողովներու:

Ծանրագոյն պարագաներու մէջ, շահակից պետութեանց գլուխներն են որ հանդիպումներ կը սարքեն:

Ինչ որ թագաւորներուն յատուկ էր առաջ, այժմ կը կատարուի մեծ պետութեանց գլխաւոր վարիչներուն – վարչապետներուն միջոցաւ:

Այսպէս, բազմաթիւ առիթներով հանդիպումներ ունեցան Չորս Մեծերը, — Ֆրանսա, Անգլիա, Խ. Միութիւնը եւ Մ. Նահանգները, իրենց բարձրագոյն գլուխներով:

Տակաւին չենք հաշուեր Ազգաժողովին եւ ուրիշ մնայուն հաստատութեանց ժողովները, որոնց նոյնպէս կը մասնակցին վարչապետներ եւ նախարարներ:

Եւ «աշխրքի բաները» հո – առա՞ջ կ'երթան կրիայի քայլերով կամ խեչափառի շարժումներով:

Բոլոր իրողութիւնները կը հաստատեն թէ երեքով – չորսով կատարուած խորհրդակցութիւնները, գլուխ – գլխի խօսակցութիւնները յաճախ շատ աւելի արդիւնաւոր կ'ըլլան, քան բազմամարդ խորհրդաժողովները:

Ահաւասիկ նորագոյն փաստը:

Լոնտոնի խորհրդաժողովէն առաջ, մասնաւոր խորհրդակցութիւններ տեղի ունեցան Անգլիոյ, Ֆրանսայի, Մ. Նահանգներուն եւ արեւմտեան Գերմանիոյ արտաքին նախարարներուն միջեւ:

Ճամբան բաւական հարթուած էր, այս խօսակցութիւններով: Գոնէ հիմնական կէտերը, սկզբունքները ճշդուած էին:

Ժողովին բացումէն մէկ օր առաջ ալ, շարունակուեցան գլուխ գլխի խօսակցութիւնները:

Եւ մինչեւ այսօր ալ միջանկեալ կը շարունակուին, առտուան կամ իրիկուան նիստերէն ետք:

Արդ, իրողութիւն է որ այս մասնակի խօսակցութիւնները մեծապէս օգտակար կ'ըլլան, փոխադարձաբար լուսաբանուելու, շատ մը կնճիռներ հարթելու համար:

Այս տեսակէտով, առաջին օրէն բարենշան երեւոյթ մը ստացաւ Լոնտոնի խորհրդաժողովը, որ անշուշտ գոհացուցիչ ելքի մը պիտի յանգի, փոխադարձ բարեացակամութեամբ:

Արդէն իսկ արձանագրուած է մեծ յաջողութիւն մը: Շ.

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԿԱՐԵՒՈՐ ՅԱՋՈՂՈՒԹԻՒՆ ՄԸ ԼՈՆՏՈՆԻ ՄԷՋ

•

ԱՆԳԼԻԱ ԵՒ ԱՄԵՐԻԿԱ ԶԻՆՈՒՈՐ ՊԻՏԻ ՊԱՀԵՆ ԵՒՐՈՊԱԿԱՆ ՑԱՄԱՔԻՆ ՎՐԱՅ

★

ՖՐԱՆՍԱՅԻ ԵՒ ԱՐԵՒՄՏԵԱՆ ԳԵՐՄԱՆԻՈՅ ՎԱՐՉԱՊԵՏՆԵՐԸ ՇԱՏ ԳՈՀ Կ'ԵՐԵՒԱՆ

Չորեքշաբթի օր կարեւոր յաջողութիւն մը արձանագրուեցաւ Լոնտոնի խորհրդաժողովին մէջ, մեծ գոհունակութիւն պատճառելով ամէնուն: Լաւատեսներ վճռական կը համարին այս յաջողութիւնը եւ կը յուսան թէ ժողովը արդիւնաւոր պիտի ըլլայ ամէն տեսակէտով:

Երկար վիճաբանութիւններէ եւ քանի մը մասնակի տեսակցութիւններէ ետք, հետեւեալ արդիւնքը արձանագրուեցաւ.

1.— Պրիւքսէլի դաշինքը, որուն վրայ պիտի հիմնուի արեւմտեան Եւրոպայի հաւաքական պաշտպանութիւնը, պիտի ունենայ քաղաքական եւ զինուորական լայն պատասխանատուութիւններ, ինչպէս կ'ուզէր Ֆրանսա: Այս նոր կազմակերպութեան շրջանակին մէջ պիտի տրուին որոշումները՝ զօրքի եւ սպառազինութեանց սահմանափակման եւ հսկակշռի մասին:

2. Մ. Նահանգներու արտաքին նախարարը յայտարարեց որ եթէ արեւմտեան Եւրոպայի հաւաքական պաշտպանութեան նոր կազմակերպութիւն մը ստեղծուի, պիտի յանձնարարէ նախագահ Այզընհաուըրի այդ կազմակերպութեան տրամադրել միացեալ բանակի ծրագրին առթիւ եղած յանձնառութիւնները:

3. Եւ վերջապէս, անգլիական կառավարութիւնը, նախարարական բացառիկ նիստէ մը ետք, որոշեց վճռական քայլ մը առնել, հաւանելով եւրոպական ցամաքին վրայ պահել չորս զօրաբաժին եւ օդանաւային կարեւոր ուժ մը, մինչեւ 1998, այսինքն յիսուն տարի:

Տեղական թերթերը մեծ կարեւորութիւն կու տան վերջին յանձնառութեան, զոր «պատմական դէպք մը» կոչեց Քանատայի արտաքին գործերու նախարարը:

Քանի մը տարիէ ի վեր, Ֆրանսա կ'առաջարկէր որ Անգլիա նոր յանձնառութիւններ ստանձնէ եւրոպական ցամաքին վրայ: Անցեալ ապրիլ 14ին անգլ. կառավարութիւնը յանձն առած էր մէկ զօրաբաժին տրամադրել Եւրոպայի միացեալ բանակին: Բայց ստոյգ չէր թէ այդ զօրաբաժինը պիտի մնայ Եւրոպայի մէջ. Այս անգամ Անգլիա յանձն կ'առնէ տրամադրել չորս զօրաբաժին որոնք եւ կրնան քաշուիլ միայն Պրիւքսէլի դաշինքին եօթը անդամներուն մեծամասնութեան որոշումով, եւ ոչ թէ Անգլիոյ կամքով: Այս յանձնառութիւնը ի զօրու է որքան ատեն Պրիւքսէլի դաշինքը, որ կնքուեցաւ 1948ին, յիսուն տարուան համար: Յառաջիկային բանաձեւ մը պիտի գտնեն, ներդաշնակելու համար այս պայմանաժամը Ատլանտեան դաշինքին տեւողութեան հետ, որ կը վերջանայ 1969ին: Մեծն Բրիտանիա եւ Մ. Նահանգները միշտ կը յայտարարեն թէ իրենց հասկացողութեամբ անսահման տեւողութիւն ունի Ատլանտեան դաշինքը:

Անգլիոյ նոր յանձնառութիւնը մեծ յաջողութիւն մը կը համարուի ֆրանսական դիւանագիտութեան համար: Ժողովին մէջ բոլոր նախարարներն ալ երախտագիտութիւն յայտնեցին անգլիական կառավարութեան:

❖ ՕՐԸ ՕՐԻՆ ❖

•

ԽԱՌՆ Ի ԽՈՒՌՆ

Ուրիշ խորագիր չգտայ, պարզելու համար կարգ մը բացասական երեւոյթներ:

Գաւառէն ընթերցող մը կ'առաջարկէ շաբաթական ասուլիսի վերածել «Ծուռն ու շիտակը», — լեզուական հարցերու մասին:

Այս առթիւ հարցումներ ալ կ'ուղղէ քանի մը բառերու մասին:

Կարդալով նամակը, առաջին մտածումս եղաւ, — Ի՞նչ օգուտ ...

Երեսուն տարիէ ի վեր սիւնակներով բան գրուեցաւ, սորվեցնելու համար տարրական գիտելիքներ:

Քանի՞ հոգի օգտուեցան: Գոնէ հետեւեցա՞ն:

Հ. Արսէն Ղազիկեան ուղեցոյց մը պատրաստեց, նախ թերթով, յետոյ գիրքով, — «Մի գրէք... Գրեցէք»:

Քանի՞ հոգի կարդացին:

Մեր ողբացեալ աշխատակիցը, Տարազ շաբաթական դասընթացք մը բացած էր որ տարիներ տեւեց:

Ընթերցող – աշակերտներէն քանի՞ հոգի կրցան բան մը աւելցնել իրենց գիտցածին վրայ: Կամ շտկել իրենց սխալները:

Տակաւին շատեր չեն կրնար զանազանել «որ»ն ու «զոր»ը: Նոյն իսկ ծանօթ յօդուածագիրներ:

Քսան տարիէ ի վեր գրող թղթակիցներ կան որոնք բոլոր «գ»երը «ք»ի կը վերածեն — օքնութիւն, քթութիւն եւն.:

Գրական հանդէսներ նոյնութեամբ կ'արտատպեն հազար անգամ բացատրուած այլանդակութիւններ, — *խոշորագոյն* նարտարապետ, *խոշոր* գրագէտ (ճմերո՞ւկ է թէ դդում): Կամ «պարի եւ երգի *անսամբլին դաստրոլային* շրջագայութիւնը»:

Հանդէսներու նկարագրութիւններ կը հասնին խառնի խուռն: Գրիչով, մատիտով, գոյնզգոյն մելաններով: Տառերը, բառերը իրար խառնուած՝ արաբական գեղագրութեամբ:

Շատ մը բառեր կրնաք ճշդել, գտնելով իմաստը: Իսկ երբ անուն եւ մականո՞ւն է, — ինչպէս գուշակել — Արա՞մ է թէ Ադամ, Մեստաքեա՞ն թէ Միրաքեան:

Մասնաւորապէս անհոգ են կարգ մը Հայր. Միութիւններ: Ծանուցումներ կամ թղթակցութիւններ կը ղրկեն, ուր նշանակուած ժողովատեղին կամ երգողներու եւ արտասանողներու անունները եւ մականունները իրենք ալ պիտի չկրնային կարդալ, երկու օր վերջը:

Նոյն անուշադրութիւնը՝ մահազդներու մէջ: Շնորհակալիքներու եւ նուիրատուութեան ցանկերու առթիւ:

× «*Հայրենիք*» ամսագրի Սեպտեմբերի թիւին վերջին կողքին վրայ կը կարդամ.—

«*Հայրենիք» տպարանէն վերջերս լոյս տեսած երիտասարդ գրագէտ – բանաստեղծ Ա. Ծառուկեանի «Թուղթ առ Երեւանը» սպառելու մօտ է*:

Թրքաբանութիւնը հո՞դ ալ հասաւ:

Մեր գիտցած հայերէնով կ'ըսենք, —

— *Սպառելու մօտ է երիտասարդ գրագէտ – բանաստեղծ Ա. Ծառուկեանի «Թուղթ առ Երեւանը» որ վերջերս լոյս տեսաւ «Հայրենիք» տպարանէն»*:

... Կրցա՞յ արդարացնել խորագիրս, — «խառն ի խուռն»: ՎԱՀԷ

ԳԼԽԱՒՈՐ ՆԱԽԱՐԱՐՆԵՐՈՒՆ ՃԱՌԵՐԸ

Ստորեւ կ'ամփոփենք այս պատմական դէպքին առթիւ խօսուած ճառերը.—

Ֆ. ՏԸԼԸՍ (Մ. Նահանգներ).— *Բացատրեց թէ Մ. Նահանգներու յանձնառութիւնը — ուժ տալ եւրոպական բանակին — կարգ մը սահմանադրական դժուարութիւններ յարուցած էր այն ատեն: «Այս յանձնառութիւնը կրնայ նորոգուիլ միայն այն պարագային երբ շօշափելի փաստեր ունենանք թէ Եւրոպան կը մօտենայ միութեան եւ ոչ թէ կը հեռանայ: Եթէ, Իններու խորհրդաժողովէն վերջ, պարզուի թէ Եւրոպա միութեան ճամբուն կը հետեւի, ինք յանձն կ'առնէ յանձնարարել Մ. Նահանգներու նախագահին որ վերանորոգէ միացեալ բանակին առթիւ տրուած յանձնառութիւնը: Բայց կը կրկնեմ, այդ յանձնառութիւնը չի կրնար նորոգուիլ, եթէ պառակտումը եւ շփոթութիւնը տիրապետեն Եւրոպայի մէջ: Եթէ բանականութիւնը յաղթէ, կրնաք յոյս դնել մեր վրայ: Կրնաք վստահ ըլլալ թէ մեր տրամադրութիւնները պիտի վերածուին իրական աջակցութեան մը, համապատասխան ընդարձակութեամբ: «Եթէ դեռ լոյս մը կայ հորիզոնին վրայ, երբ ճշմարիտ շարժում մը տեսնենք դէպի միութիւն, մենք ձեզի հետ ենք: Բայց եթէ զառիթափն ի վար իջնենք եւ մեր միութեան ջանքերը ի դերեւ ելլեն, մեր առջեւ պիտի բացուի տեւական պառակտումի անդունդ մը: Ես կը հաւատամ թէ երբ միացեալ Եւրոպան կազմուի, ամերիկեան դրօշը պիտի շարունակէ ծածանիլ Եւրոպայի մէջ, ձեր դրօշներուն հետ, իր խորհրդանշած բոլոր գործերով»:*

ԻՏԸՆ (Անգլիա).— *Ինչ որ ըսաւ Մ. Նահանգներու արտաքին նախարարը, մեզի, Եւրոպացիներուս, կը խթանէ ինչ որ կրնայինք յուսալ ներկայ պայմաններուն մէջ: Գիտեմ որ իմ երկիրս ալ դեր մը ունի: Մենք կարգ մը յանձնառութիւններ ստանձնած ենք Մ. Նահանգներուն հետ, Եւրոպայի միացեալ բանակին հանդէպ: Կը պահենք այդ յանձնառութիւնները»:*

Նախարարը այստեղ յայտնեց թէ չորս զօրաբաժին եւ օդանաւային ուժ մը պիտի պահեն ցամաքային Եւրոպայի մէջ, ինչպէս կարդացիք արդէն: Եւ յայտարարեց, — «Իմ պաշտօնակիցներս կ'ըմբռնեն թէ շատ մեծ քայլ մըն է որ կ'առնենք, հասուն եւ երկար խորհրդածութիւններէ ետք»:

ՄԵՆՏԷՍ ՖՐԱՆՍ յայտարարեց թէ բրիտանական յանձնառութիւնը կը պսակէ մեր ամէնէն մեծ բաղձանքները այս կենսական հարցին մէջ»:

(Շար.ը կարդալ Դ. էջ)

ԼՐՏԵՍԱԿԱՆ ԳՈՐԾԸ ԵՒ ՓՈԽԱԴԱՐՁ ԴԱՏԵՐ

Երկրի ապահովութեան տեսչութեան (հակալրտեսական) տնօրէնը, Պ. Ռոժէ Վիպօ, դատ բացաւ պաշտօնանկ ոստիկանին՝ Տիտի դէմ, որ ըսած էր թէ իր գրած մէկ վաւերագրին համաձայն, ան անդամ եղած է համայնավար ոստիկաններու ընկերակցութեան մը: Տիտ ալ իր կարգին դատ բացաւ Պ. Վիպոյի դէմ, իսկ ներքին գործերու նախկին նախարարը, Պ. Շարլ Պրիւն, յայտնեց որ իրարու դէմ եղած են երկու բարձր պաշտօնատարներ: Այս առթիւ յայտարարութիւն մը հրատարակեց ուր կ'ըսէ թէ Պ. Վիպօ միշտ եւ կատարելապէս հաւատարիմ եղած է իրեն: Պ. Վիպօ 5.280.000 ֆրանք հատուցում կը պահանջէ Տիտէն, կեղծ համարելով անոր ծանուցած վաւերագիրը: «Կրնամ կատարելապէս ապացուցանել իմ տասնամեայ աշխատանքս հակազգային գործունէութեան դէմ, իբրեւ պետը հակալրտեսական տեսչութեան: Ես կը կարծեմ թէ Պ. Տիտ կեղծարարութիւն մը կատարած է Անտրէ Պարանէսի հետ զոր սկիզբէն ի վեր համայնավար գործակալ մը նկատած եմ»:

× Զինուորական դատաւորը առջի օր ալ հարցաքննեց ոստիկանութեան նոր վերատեսուչը, Պ. Տիւպուա:

ԱՐԵՒԵԼԱԳԷՏՆԵՐՈՒ ԺԳ. ՀԱՄԱԳՈՒՄԱՐԸ

Բ.

Կարելի չէ երկարել շարքը դասախօսութիւններու։ Այս բաժնին մէջ արձանագրուած էին առաջաւոր Ասիոյ ժողովուրդներու պատմութեան, քաղաքակրթութեան եւ մշակոյթին վերաբերեալ նիւթերը։ Ասոնց կարգին կը գտնէինք դասախօսութիւնը Պ. Ց. Ցէյթլինի, որու նիւթն էր «Հայերէն լեզուի արտայայտչական կարողութիւնը», Ց. Ալթհայմ եւ Ռ. Ստիհլի՝ դասախօսութիւնը՝ «Վահրամ Չոբինի (հին պարսկ.) վէպը, Թ. Հ. Քլուքէի՝ «Երկու հին վրացական ձեռագիրներ Նոր Կտակարանի», Ա. Գարնուսյի «Իրանական եւ անատոլիական լոյսեր յունական դիցաբանութեան վրայ», Ա. Խաչատուրեանի դասախօսութիւնը՝ «Քաիրուանի Ալ – Մուիզի կանթեղի ատաղձեւ շրջագիծը եւ իր կապերը հին շրջանի եւ Հայաստանի հետ», Ա. Պատմագրեանի՝ «Հայկական ժողովրդական մոտիւներու օգտագործումը ԺԱ. դարու հայ եկեղեցւոյ երաժշտութեան մէջ», Ս. Երեմեանի (Երեւանէն) «Գերութեան վիճակի անկումը եւ ծնունդը աւատական ընկերութեան (դրութեան) հին Հայաստանի մէջ». նիւթի մասին ։

Առաջին անգամ է որ Խ. Միութիւնը կը մասնակցէր Արեւելագէտներու համագումարին, 10 – 12 հոգիէ բաղկացած պատուիրակութեամբ մը, որուն մէջ կը գտնուէին Երեւանի համալսարանի պատմագիտական բաժնի վարիչ պրոֆ. Ս. Երեմեանը, Մ. Նուլտուշեւը, Պ. Պիոտրովսկի, (որ Կարմիր Բլուրի պեղումները կատարած է Հայաստանի մէջ), Մ. Դիակոնով, Ա. Պելենիցքի, Ս. Աչիմեանովա, Ն. Սուրապայեւ եւայլն։

Խ. Միութեան պատուիրակներու կարդացած դասախօսութիւնները որոնք ամփոփուած են հատորի մը մէջ, ռուսերէն եւ անգլիերէն լեզուներով՝ ունկնդիրներու տրամադրութեան տակ դրուեցան ։

Խ. Միութեան գիտնականները ընդհանրապէս հարցերուն կը մօտենային ընկերային որոշ ըմբռնումով եւ հայեցակէտներով։ Պրոֆ. Ս. Երեմեան խօսեցաւ ռուսերէն, իր դասախօսութեան անգլիերէն թարգմանութիւնը դնելով ունկնդիրներու տրամադրութեան տակ ։

Դասախօսութենէն ետք Պ. Ա. Սաֆրաստեան եւ այս տողերը գրողս յայտնեցինք մեր շնորհաւորութիւնները, միեւնոյն ատեն բացատրութիւններ խնդրեցինք որոշ հարցերու մասին։ Պրոֆ. Երեմեան ճշդեց թէ Հայաստանի մէջ գոյութիւն չունէր գերեվաճառութիւն եւ ստրուկներու դրութիւն, այնպէս, ինչպէս հին յունական եւ հռովմէական կարգուսարքին մէջ կը տեսնենք։ Թէ Հայաստանի մէջ ստրուկներու դրութիւնը նման էր առաջաւոր Ասիոյ ժողովուրդներու յատուկ նահապետական (պատրիարխալ) դրութեան կամ կարգուսարքին ։

Պրոֆ. Երեմեան մեր հանդիպումներու ընթացքին տեղեկութիւններ տուաւ Երեւանի համալսարանի աշխատանքներու մասին։ Յայտնեց թէ մեծ հատոր մը՝ վերոյիշեալ նիւթի մասին, տպագրուելու վրայ է եւ մօտերս լոյս կը տեսնէ Երեւանի մէջ։

Հետաքրքրական էր պրոֆ. Ց. Ցէյթլի դասախօսութիւնը, — «Հայերէն լեզուի արտայայտչական կարողութիւնը»։ Հայագէտ դասախօսը լաւ ու մաքուր աշխատող մը եւ ուշիմ, գննող միտք մըն է։ Ան գտած է արդի արեւմտահայ աշխարհաբարին մէջ բացառիկ յատկութիւններ միտքը արտայայտելու։ Արդարեւ, կ'ըսէ, արեւմտահայ աշխարհաբարը կրնայ դիւրութեամբ արտայայտել ամենանուրբ գաղափարները։ Այնպիսի ատեն մը, երբ իմաստակներ կ'առաջարկեն մէկդի դնել արեւմտահայ աշխարհաբարը, ահաւասիկ ֆրանսացի լեզուագէտ մը կուգայ պաշտպանելու զայն։ Պ. Ցէյթլի խոստացաւ այս դասախօսութիւնը բերել Փարիզ, Ֆրանսահայ Լսարանին։

Պ. Արշակ Սաֆրաստեանի նիւթը դասուած էր Ասորագիտական բաժնի մէջ. «Հին հայ – Կասպեան շրջանի մէջ, ըստ հիթիթեան եւ ասորեստանեան աղբիւրներու»։ Դասախօսը անգլերէն լեզուով կարդաց իր նիւթը։ Դժբախտաբար չհասայ իր դասախօսութեան։ Ուրախ պիտի ըլլայինք եթէ իր շատ շահեկան նիւթը հաճէր ներկայացնել «Յառաջ»ի ընթերցողներուն ։

Ա. Պատմագրեան խօսեցաւ ԺԱ. դարուն Հայ. եկեղեցւոյ մէջ մտցուած նորութեան մը մասին։ Ն. Շնորհալի մեր եկեղեցւոյ մէջ փոխադրեց կէս – գրաբար, կէս – աշխարհաբար իր յօրինած եկեղեցական տաղերը կամ երգերը — որոնց կարգին «Առաւօտ լուսոյ», «Տարածեալ», եւայլն։ Դասախօսը այս երգերու նիւթերը բաղդատեց մեր ժամանակներու ժողովրդական երգերու հետ ։

Համագումարի ընթացքին Քէմպրիճ կը գտնուէին Օր. Սիրարփի Տէր Ներսէսեան, Ն. Վրոյր (Պելժիա) ասորագէտ, որոնք դասախօսութիւն չկարդացին։ Միւս ներկաներու մասին արդէն գրած էր «Յառաջ»ի թղթակիցը ։ Խումբ մը Հայեր, ըստեղծեցինք հաճելի շրջանակ մը ։

Մ. ՎԱՂԱՐՇ

(Մնացեալը յաջորդով)

ՌՈՍՏԱՆԻԿ

Ռոստանիկին հետ ծանօթացայ 1946ին, Նոյեմբերի մէջ, երբ Թեհրան կը գտնուէի Հայաստանէն վերադարձիս ։

Ընկերներս եւ ես հրաւիրուած էինք Հայոց առաջնորդին կողմէ եւ կը բնակէինք Առաջնորդարանի շէնքին մէջ ։

Մեր բնակութեան վայրն էր պատճառը, որ Ռոստանիկ շատ վերապահ վերաբերում մը ունեցաւ ինծի հանդէպ։ Մենք այն ատեն, Հայաստանէն դարձողներս, Թեհրանի հայութեան մէկ մեծ զանգուածին համար կը ներկայացնէինք պատկառազդու կերպարանք մը ։

Ռոստանիկ ամբոխէն եւ անոր յարուցած ժխորէն հեռու կը մնար։ Ես մէկ անգամ տեսայ զինքը, կարծեմ Դաւթեան վարժարանը այցելած օրս։ Ինքն իր մէջ ամփոփուած, փոքրահասակ եւ նիհարակազմ մէկն էր։ Բայց կ'երեւի թէ պատանեկան երեւոյթով այդ մարմնին մէջ տարիները իրենց ցաւերով ու փորձառութիւններով տեսակ մը ծանր եւ յուզիչ հաւասարակշռութիւն ստեղծած էին։ Հոգին ալ կրած էր այդ ցաւերուն ազդեցութիւնը. այսպէս կը վկայէին բանաստեղծին թախծոտ աչքերը ։

Մէկ անգամ միայն հանդիպեցայ անոր. բայց խորապէս դրոշմուած անայլայլ տպաւորութիւն մը գիս այսօր այնքան կը մօտեցնէ իրեն, կը հոգեխառնէ գիս մըթացած քաղցր պատկերին հետ ։

Չեմ իսկ յիշեր, թէ ինչ նիւթի մասին խօսակցեցանք։ Բայց իրարու ձեռք սեղմելով երբ կը բաժնուէինք, կը զգայի որ բան մը կը մնար հոգիիս մէջ, տեսիլք մը՝ զոր ժամանակը չէր կրցած պահել իր առաջին պայծառութեանը մէջ եւ որ հիմա, երբ բանաստեղծին մահուան բօթը կ'առնեմ, կը ճաճանչէ յանկարծ եւ ցաւագին սաստկութեամբ մը կը խռովէ զիս ։

Եթէ գիտնայի, որ առաջինն ու վերջինը պիտի ըլլար մեր հանդիպումը, կարճատեւ գարնանային տեղատարափի մը պէս, աւելի երկար ժամանակ կը յատկացնէի Ռոստանիկին հետ սրտագին կերպով կապուելու համար ։

Ոչ մէկ անգամ զինքը տեսայ երեկոյթներու մէջ, երբ մենք ճաշի հրաւիրուած կ'ըլլայինք հայ ունեւորներու կողմէ ։ Տեղը պակաս է այսօր նոր «մէճլիս»ներէն ։

Եւ յետոյ՝ ով կը մտածէ վախճանին, մահուան վրայ, երբ այնքան գեղեցիկ է աշխարհը իր ամէն առաւօտեան լոյսին մէջ ողողուած ։

Գահիրէ վերադարձիս իրմէ ստացայ նամակ մը, որով կը յայտնէր, թէ ստացած է քերթուածներու մէկ հատորս ։ Այնուհետեւ լռութիւնը իր ցրտասարսուռ բիւրեղը հիւսեց մեր միջեւ, բիւրեղը կը փշրուի այսօր լացող լռութեան մը մէջ ։

Իր աշակերտները անշուշտ կը զգան խորապէս կորուստին մեծ վիշտը։ Բայց մենք ալ արդար է, որ սգանք մահը բանաստեղծի մը, որուն երգը հեզասահ առուակի մը քաղցրալուր մրմունջն է վայրահակ ուռիներուն տակ ։

ԱՐՍԷՆ ԵՐԿԱԹ

ԹՌՉՈՂ ՍԿԱՒԱՌԱԿՆԵՐԸ
(LES SOUCOUPES VOLANTES)

Վերջին շաբաթներու ընթացքին թերթերը դարձեալ սկսան խօսիլ թռչող սկաւառակներու մասին ։

Բազմաթիւ մարդիկ բերին ցնդալից վկայութիւններ օդին մէջ ծփացող այդ տարօրինակ երեւոյթին առթիւ ։

Էնի նահանգին մէջ բնակող վաճառական մը՝ Պ. Ռօպէռ Շօվէլ, Հիրսոն քաղաքին երկնակամարին վրայ տեսած է հսկայ սկաւառակ մը, նարնջագոյն, որ քանի մը վայրկեան օդին մէջ անշարժ մնալէ ետք հեռացած է արտասովոր արագութեամբ մը ։

Մօզէլ նահանգին մէջ անտառապահ մը՝ Լուի Մօլ կը հաւաստէ տեսած ըլլալ վայրէջքը թռչող սկաւառակի մը, նոյն նահանգին Թոռմպոն գիւղին մօտիկը ։ Ըստ վկային յայտարարութեանց այդ սկաւառակը իր վայրէջքի ընթացքին արձակած է զօրաւոր լոյս մը եւ հազիւ հողին վրայ տեղաւորուած, դարձեալ բարձրացած է օդին մէջ զուգահեռական եւ առանց սեւէ աղմուկի ։

Շաթոռուէն երկու ոստիկան – գինուորներ տեսած են երեք լուսաւոր սկաւառակներ 1500 մեթր բարձրութեան վրայ, Լա Ֆրէզոմնաըրի գիւղին մօտերը ։

Ուրիշներ եւս, Վանտէի, Հեռայի նահանգներուն, Իտալիոյ եւ Անգլիոյ մէջ պատմած են թէ տեսեր են թռչող սկաւառակներ։ Նոյնիսկ Փարիզի մէջ, անցեալ շաբթու, շարժանկարի ծանօթ աստղ Միշէլ Մօրկան յայտարարեց թէ Էնվալիտի հրապարակէն անցած ատեն տեսած էր Էյֆէլի աշտարակին բարձունքին վրայ ծփացող երկու տարօրինակ լուսաւոր գունտեր, որոնց այլանդակ երեւոյթը փախուստի մատնած էր այդ միջոցին իր քովէն անցնող ծերունի մը։

Սակայն, այս տարօրինակ երեւոյթներուն առթիւ ամէնէն ցնդալից տեսիլքը ունեցած է Մարիուս Տրէվիլը մետաղագործական աշխատաւոր մը որ կը պնդէ թէ իր տնակին պատուհանէն գիշերանց տեսած է մեքենայ մը՝ վեց մեթր երկայն եւ մէկ մեթր բարձր, որ երկինքէն իջնելով եկած ու տեղաւորուած է իր տնակէն հազիւ քանի մը մեթր անդին անցնող երկաթուղիին վրայ ։

Այս տարօրինակ երեւոյթէն հետաքրքրուելով Մարիուս Տրէվիլը ելեկտրական լապտեր մը ձեռքը դուրս կ'ելլէ եւ կը տեսնէ երկու մարդկային կերպարանքներ, կարճահասակ, զգեստաւորուած սուզակներու նման։ Իր յանկարծակի երեւումը սակայն կարծես վախ կ'ազդէ այդ գրեթէ գաճաճ երկու անձերուն որոնք կը վազեն դէպի իրենց մեքենան եւ հոնկէ կ'արձակեն զօրաւոր լոյս մը դէպի Տրէվիլը կուրցնելով զայն։ Երբ քանի մը երկվայրկեան վերջ Տրէվիլը ի վիճակի կ'ըլլայ տեսնելու իր շուրջը, մեքենան

ԶՕՀՐԱՊԻ ԵՒ ՎԱՐԴԳԷՍԻ ՍՊԱՆՈՒԹԵԱՆ ՊԱՐԱԳԱՆԵՐԸ

(ԹՂԹԱԾՐԱՐ ԱՐԱՄ ԱՆՏՈՆԵԱՆԻ)

ՏՈՔԹ ԱՊՈՒՀԱՅԱԹԵԱՆԻ ԿՈՂՄԷ ՀԱՂՈՐԴՈՒԱԾ

ԾԱՆՕԹ (Ծ.) — Այստեղ կ'աւարտի Արամ Անտոնեանի խմբագրած պատմութիւնը։ Այնուհետեւ կ'երեւան կարգ մը ցիրուցան ծանօթագրութիւններ որոնք մշակուած չեն. բայց անհրաժեշտ կը գտնեմ արտագրել այստեղ, իբրեւ լրացուցիչ մանրամասնութիւն։ Եթէ կան իրացեկներ որ աւելի բան գիտեն այս կէտերու մասին, իրենց պարտքն է հաղորդել։

Ահաւասիկ այդ շարքին առաջինը, — «Տոքթ. Ապուհայաթեանի տեղեկութիւնները». —

Սպանութեան օրուան իրիկունը, Ուրֆայի Տօյչ Օրիանթ Միսիոնարական հաստատութեանց քննիչ Պ. Քէսլէր (աւելի ծանօթ Պրուտէր Եադուպ անունով) եւ Հալէպի Սուլթանիէ վարժարանին գերմաներէնի ուսուցիչ Պ. Շթրոյնքֆոր, կ'իմանան թէ Զօհրապ եւ Վարդգէս մեկնած են, կը կասկածին եւ ձի հեծնելով կ'երթան մինչեւ Գարաքէօփրիւ։ Գիտէին թէ սպանութիւնները սովորաբար այդ կամուրջին շրջակաները տեղի կ'ունենան։ Հոն սպաննուած էր նաեւ Գարմէն։ Կառավարութիւնը վստահ թէ զոհերուն դիակները լաւ ծածկուած են, չարգիլեր անոնց երթը, որպէս զի կասկածի տեղի չտայ։ Երկուքն ալ իրօք կը յառաջանան մինչեւ Գարաքէօփրիւ եւ անկէ անդին ալ, բայց բան մը չեն կրնար գտնել ու կը դառնան քաղաք ։

★

Սպանութեան յաջորդ օրը Թուրքերու ձեռքը կը տեսնուէին Զօհրապի ալիանսը, իր ու Վարդգէսի բրդէ ծածկոցները, ճերմակեղէններն ու պայուսակները, որոնք ծախու հանուած էին։

Ըսին թէ Զօհրապի ալիանսը մնաց քոմիսէր Շաքիրի մօտ ։

★

Չորս հինգ օր վերջ ալ, Գարաքէօփրիւէն անցնող մարդիկ կամուրջին մօտ կը գտնեն կարմիր ֆէս մը, ճմրթկած ու գրեթէ պատառոտուն, եւ կ'առնեն քաղաք կը բերեն։ Ոստիկանութիւնը, իմանալով, իսկոյն կը գրաւէ կատարուած ոճրին այդ անխօս վկան ։

Զօհրապի ֆէսն էր ։

× Ա. զօրաբանակին կողմէ Չերքէս Ահմէտ եւ Խալիլ պէյերու մասին արձակուած ձերբակալման հրամանագիրը հրատարակուեցաւ Հալէպի վիլայէթին պաշտօնաթերթին մէջ ։

× Պոլսէն Ուրֆա աքսորուած Անգլիացի մը, Էքպէր Ռիցցօ, Ուրֆայի մէջ գտնած էր Զօհրապի պայուսակը, զոր Հալէպ դարձին հետը բերաւ, եւ որ օրերով մնաց Օթէլ Պարոն։ Պայուսակը կը կրէր Զօհրապի անունին սկզբնատառերը, լատինական տառերով, Գ. Զ.։ Տեղ տեղ կարելի էր որոշել արիւնի գունաթափ հետքեր ։

★

Բարձրահասակ Չէրքէզ մը որուն ոտքերը անկողնէն դուրս կ'երեւային, բերուեցաւ գերմանական հիւանդանոց, դարմանուելու համար։ Դեղնախտ ունէր։ Խալիլ պէյ (ոճիրը կատարողներէն մին, Չէրքէզ), մարդ ղրկած էր հիւանդանոց որպէսզի լաւ նային։ Լուր ղրկած էր նաեւ Տոքթ. Ապուհայաթեանի, որպէսզի խնամէ զայն։ Նըրսերը (հիւանդապահուհի) որոնք կը հսկէին գիշերը, կը տեսնեն որ կը զառանցէ, Զօհրապի անունը կու տայ, կը սկսի պոռալ թէ զինքը պիտի սպաննեն։ Այդ զառանցանքին մէջ վար կ'իյնայ անկողնէն։ «Նըրս»երը սարսափահար կը փախչին։ Քիչ ետքը կուգան կը նային որ սատկեր է։ Անպատճառ ներկայ էր Զօհրապի սպանութեան եւ ինքն ալ մասնակցած էր ։

Թղթածրարը հետեւեալ տեղեկութիւնը կը պարունակէ այս բժիշկի մասին. — Տոքթ. Արմենակ Ապուհայաթեան(Կենաբարջուրեան) իր կեանքը կը պարտի Ուրֆայի հաքիմին, Խալիլ էֆէնտիի, Բժիշկը հիւանդ պառկած էր Թիֆիւսէ, երբ հաքիմին ներկայութեան խօսք կը դառնայ Սպանութենէն ետք, Տոքթ. Ապուհայաթ– կ'ըսէ․ — «Մէկ բժիշկ մնաց, ան ալ պիտի սպաննէք»։ Յետոյ լուր կը ղրկէ Ապուհայաթեանի որ եթէ աղէկնայ եւ մեկնի հիւանդանոցէն, ըսէ թէ անունը Արիֆ է։ Այդպէս իր անունը կը մնայ Արիֆ ։

★

Սպանութենէն ետք, Տոքթ. Ապուհայաթեան Նահէայի տունէն կ'ելլէ, կ'ապաստանի գերմ. հիւանդանոցը։ Սպանութեան յաջորդ օրը, մարդ մը կուգայ կ'ըսէ թէ Նէամ էֆէնտին քեզ կ'ուզէ։ Կ'ըսէ հիւանդ է։ Դարձեալ լուր կը բերեն թէ անպատճառ քեզ տեսնել կ'ուզէ եւ թէ իր տղան՝ Ճելալը պիտի գայ։ Քիչ ետքը Ճելալը կուգայ, կ'ըսէ որ հայրս մասնաւոր բաներ ունի, դուն գիտես որ մենք քեզ կը սիրենք ու կարեւոր խնդիր մը կայ, եթէ դուն ալ քու կեանքդ կը սիրես, այդ խնդիրին մէջ մեր խօսքէն դուրս պիտի չելլես. Տոքթ.ը կը հարցնէ թէ ի՞նչ կրնայ ըլլալ։ Կ'ըսէ.— Գիտես թէ Խալիլ եւ Ահմէտ պէյերը մեր տունն են, խնդիր մը կայ, պէտք է որ այդ խնդիրը մեր ուզածին պէս կարգադրես ։

(25)

(Շար․)

ԼՈՒՐԵՐ ՀԱՅԱՍՏԱՆԷՆ

★

ԵՐԵՒԱՆԻ մէջ մեռած է պրոֆ. Կոնստանդին Սարաջեւ։ Տնօրէնն էր Երեւանի պետական երաժշտանոցին։ Ծնած էր 1877ին, Դերբենտ։ 1789ին կը մտնէ Մոսկուայի երաժշտանոցը, նշանաւոր ջութակահար Գրժիմալիի դասարանը, միեւնոյն ատեն ուսումնասիրելով Կոնսերվատորիայի պրոֆեսոր երգահան Տանեեւի ղեկավարութեամբ։ 1898ին կ'աւարտէ Ազգ. երաժշտանոցը։ 1918ին կը հրաւիրուի Սարատով իբրեւ երաժշտանոցի դասատու եւ Օփերայի Թատրոնի խմբավար։ 1922էն վարիչն էր Թատերական արուեստի Պետական կաճառին եւ դասախօս Մոսկուայի Երաժշտանոցին։

1935ին Խ. Հայաստանի կառավարութեան հրաւէրով Սարաջեւ կը փոխադրուի Երեւան, իբրեւ Սպենդիարեան Օփերայի եւ Թատրոնի խմբավար։ 1936ին տնօրէնն էր Երեւանի Կոմիտաս երաժշտանոցին եւ ի սպաս կը դնէ իր գիտելիքը հայկական երաժշտական մշակոյթի մէջ երիտասարդ վարիչներ պատրաստելու, եւ այդ թուականէն սկսեալ զգալապէս կը բարձրանայ Հայաստանի երաժշտական վարիչներու արհեստագիտական մակարդակը։ Ստացած է հայկական եւ լենինեան շքանշաններ։

ԱՐԶՆԻ ՇԱՄԻՐԱՄ ՄԵԾ ՋՐԱՆՑՔԸ

Երեւանի թերթերը կը գրեն թէ շուտով կը բացուի Արզնի — Շամիրամ ջրանցքը, հիմնովին կերպարանափոխելով Քանաքեռի հոչակաւոր Մուրատթափան, Եղիվարդի լայնածաւալ սարահարթը, Աշտարակի, Կարբիի, Օշականի, Ոսկեվազի, Ջորափի, Ուջանի արգաւանդ դաշտերը եւ Շամիրամի ընդարձակ տափաստանները։ Օրէ օր կը խորանայ եւ կը լայննայ ջրանցքի հունը։ Եւ Հրազդանի ջուրերը նոր ընթացք առնելով կը հոսին դէպի կոլտնտեսային դաշտերը։

ԿԱՐՄԻՐ ԲԼՈՒՐԻ այս տարուան պեղումներու ընթացքին գտնուած են խնր շէնքեր։ Երեք շէնքի գինեմառաններուն մէջ գտնուած են մեծ կարասներ, որոնց վրայ սեպագրութեամբ նշուած է կարասներուն մէջ լեցուած գինիներու քանակը։ Ցայտնի եղած է որ բոլոր գինեմառաններուն մէջ կը գտնուէին 250 հազար լիտր գինի։ Այս հանգամանքը ցոյց կու տայ Ուրարտուի բերդին մեծ նշանակութիւնը անտեսական տեսակէտով։

Պեղումներէն մէջտեղ ելած են ձեռագործերու պղնձէ մասեր, նախքան Քրիստոս Արգիշտի Ա.ի եւ Սարդուրի Բ.ի անուններով։ Ուրարտական թէյշէբայինի բերդը կործանած է Զ. դարու սկիզբը նախքան Քրիստոս։ Բերդի ստորերկրեայ շէնքերուն մէջ երեւան ելած են մարդոց ոսկորներ, ոսկի ապարանջաններ որոնց ծայրերը զարդարուած են առիւծագլխիկներով։

Բլուրին ստորոտը գտնուող ուրարտական քաղաքի պեղումներէն կը հետեւի թէ անդրկովկասեան ցեղերու նախկին բնակավայրը եղած է։

Երեւանի Կարմիր Բլուրի հակառակ կողմի ծայրամասին վրայ կատարուած են Ուրարտական միւս բերդին՝ Արին բերդի պեղումները։ Մէջտեղ ելած է մեծ տաճարի շէնք մը, որ ուրարտական ճարտարապետութեան մասին կու տայ նոր շահեկան նիւթեր։ Շէնքին մէջ պահպանուած են երեսուն սիւներու մնացորդները։

ԳԱՀԻՐԷԻ Գալուստեան վարժարանը երկրորդականի վերածելու համար Քաղաք. ժողովը խրացուց Ուսումն. խորհուրդի պատրաստած կրթական ծրագիրը ուղեգիծը ե որոշեց այս վերամուտին կիրարկել զայն։

ԳԱՂՈՒԹԷ ԳԱՂՈՒԹ

ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ Գահիրէի վարչութիւնը ընդունելութիւն մը սարքած է ի պատիւ ընկեր Մինաս Թէօլէօլեանի, որ հոն կը գտնուէր երկու ամիսէ ի վեր, շարք մը դասախօսութիւններ տալով Նուպարեան սրահին մէջ։ Խօսած են ընկեր Բ. Թաշեան, Արսէն Երկաթ, Հ. Աւագեան, Կայծ Կոկանեան, Գ. Նիգիպեան, ընկ. Մ. Տէր Սարգիսեան, ընկեր Վ. Նաւասարդեան։ Բոլորն ալ ծանրացած են հայ գրողին եւ մտաւորականին առաքելութեան վրայ եւ պարզած են Մ. Թէօլէօլեանի դերը իբրեւ գրող, հրապարակագիր եւ դաստիարակ։ Պ. Թէօլէօլեան յուզումով պատասխանած է թէ «Հայ մտաւորականին համար կիրք մը եւ երանութիւն մըն է ծառայել։ Մեր ժողովուրդը միշտ աղբիւր է ներշնչումի եւ աշխատանքի, եւ եթէ հայ մտաւորականը փորձէ ճանչնալ մեր թաքուն արժէքները իր ճիգով իսկ ինքզինք արժեւորած կ'ըլլայ արդէն»։ «Համազգային»ի եւ Հ. Յ. Դ. Գահիրէի կոմիտէին յիշատակի նուէր մը տուած է ընկերոջ, որ խմբագիրն է «Հայէպ»ի, «Արեւելք» օրաթերթին եւ դեր—տնօրէնը Քարէն Եփփէ ճեմարանին։

★

ՌԱՇՏԻ մէջ (Իրան) Օգոստոս 8ին տեղի ունեցած է նորակառոյց եկեղեցիին հիմնարկէքը։ 1920ին Ս. Մեսրոպ եկեղեցին հրոյ ճարակ եղած էր։ Նախագահած է Թէհրանի Ցովհ. Ա. քհնյ. Հաճեան եւ ներկայ եղած է Թէհրանի Բաշտի պատգամաւոր Ամատունի Արզումանեան։ Ապա Ցովհ. աւագ քհնյ օրհնած է եւ կատարած 16 հիմնաքարերու օծումը։ Նախապէս նշանակուած էին 16 կնքահայրեր որոնք սկուտեղներու վրայ բռնած էին քարերը եւ կուրծքի ժապաւէններու վրայ գրուած Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչ, Աւետարանիչներու եւ Առաքեալներու անունները։ Տեղւոյն վրայ նուէրներէ հաւաքուած է 120 հազար րիալ։

ՄԱՐԶԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔ

★

ԱԼՖՈՐՎԻԼ.— Շատ գոհ մնացինք երբ Սեպտեմբեր 17ին ընդդէմ Սթատ դը Լ'էսթի 1-1ով, այսինքն հաւասար արդիւնքով վերադարձաւ Ալֆորվիլի Հայ Մարզականը։ Երկու տարի առաջ մեր նոր դասակարգին Փարիզի ախոյեանը եղած էր ու անցեալ շրջանին երրորդ տեղը գրաւած։

Եւ ինքնավստահութեամբ է որ անցեալ կիրակի 26 Սեպտեմբերին մեկնեցանք Իսի լէ Մուլինօ, մրցելու համար Աւիա Քլիւպի դէմ։ Այդ արուարձանէն ու շրջաններէն մեծ թիւով հայրենակիցներ եկած էին քաջալերելու հայկ. խումբը։

Այդ օրը մեր պահեստի խումբը այս շրջանին իր առաջին պարտութիւնը կրեց 2 – 0ով։ Այն պատճառաւ սակայն որ իր լաւագոյն երեք խաղացողները փոխարինած էին Ա. խումբին վիրաւորները։

Ընդհ. խանդավառութեան մէջ ժամը 16ին դաշտ մտան առաջին խումբերը։ Հակառակորդը ծաղկեփունջ մը նուիրեց խմբապետին եւ դատաւորին ազդանշանին վրայ խաղը սկսաւ։ Մեր տղաքը արագ խաղարկութեամբ մը չփթութեան մատնեցին տեղացիները որոնք բրտօրէն կը վարուէին մերոնց հանդէպ։ Քառորդ ժամը չանցած Լօշեան կը նշանակէր առաջին կէտը ի նպաստ մեզի 1–0։ Բայց որքան առիթներ ու անյաջողութիւններ մինչ այդ։

Այլեւս գիտէինք որ անհնար էր յաղթական հանդիսանալ։ Բաւական սեղմեցինք հաւասար մնալ։ Ձախողանքն ու վիրաւումները մեր կողմն էին։

Երկրորդ մասին մեր բերդապահին մեծ սխալով գնդակը ինքնիրեն մտաւ մեր բերդին մէջ վերսկսումէն տասը վայրկեան վերջ 3–1։

Այլեւս խորտակուած էինք, մանաւանդ որ վիրաւորները փոխարինող մեր երեք մարզիկները չէին կրնար կասեցնել գրոհները։ Երկու անգամ եւս գնդակը մեր բերդէն ներս մտաւ ու խաղը վերջացաւ մեր պարտութեամբ 5–1ով։

Մեզի համակիր մարզասէր հասարակութիւնը բնաւ չմեղադրեց մեր մարզիկները։ Ժողովուրդը լաւ գիտէր թէ դատաւորն էր որ յաղթութիւնը հակառակորդին տուաւ երբ նպաստեց առաջին երկու կէտերուն նշանակելուն։ Վհատելու պատճառ չկայ։ Տեսնուած չէ որ խումբ մը միշտ յաղթանակ շահի։

Այս կիրակի մեր մուտքը կը գործենք Ֆրանսայի բաժակի մրցումներուն ու կը հանդիպինք Պոլ սիւռ Մառնի խումբին։

Զ. ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ

անհետացած էր արդէն առանց որեւէ աղմուկի կամ ժխորի։

Ուրիշ մը, այս անգամ հողագործ, Անթուան Մագօ, անվարան կը յայտարարէ թէ Սեպտ. 10ի գիշերը հանդիպած է թռչող սկաւառակէ մը ելած ճամբորդի մը, որ կը յառաջանար իր կողմը, ձեռքը կ'երկարէ իրեն, կը համբուրէ գլուխը, կը խօսի իրեն հետ անհասկնալի լեզուով մը, եւ հուսկ ուրեմն կը մտնէ իր մեքենային մէջ եւ կ'անհետանայ անծանօթ ուղղութեամբ։

Սակայն թռչող սկաւառակի ճամբորդի մը հետ ամէնէն վիպային եւ բանաստեղծական հանդիպումը ունեցած են երկու Նորվեկիացի աղջիկներ։

Երկու օրիորդները կը պնդեն թէ երբ գրաւած էին դաշտի մը մէջ ծաղիկներ հաւաքելով եւ փունջեր կազմելով, իրենց կը մօտենայ թուխ եւ երկար ու սեւ մազերով մարդ մը որ կը խօսէր անհասկնալի լեզու մը։ Անծանօթը երբ կը տեսնէ որ մանկամարդուհիները չեն հասկնար իր լեզուն, ծոցէն կը հանէ քարտէս մը (երկնային) եւ կը ճգնի հասկցնել անոնց թէ կու գայ ուրիշ մոլորակէ մը (Հրատէն ... անտարակոյս)։ Եւ երբ կը տեսնէ որ իր բոլոր ճիգերը ապարդիւն կը մնան, կը մտնէ իր սկաւառակին մէջ որ կը գտնուէր քիչ հեռուն՝ մարգագետնին վրայ, վերջին բարեւ մը տալով երկրայիններուն, կը բարձրանայ երկինք ...

Հակառակ այս բոլոր վկայութեանց, գիտունները կը մնան լուռ եւ անտարբեր թռչող սկաւառակներու տարօրինակ երեւոյթին առջեւ։

Միայն գերմանացի համբաւաւոր աստղաբաշխ Հանց Հաֆնէր կ'ըսէ թէ «Թռչող սկաւառակները ուրիշ ոչինչ են եթէ ոչ կրակի գնդիկներ, որոնք յառաջ կու գան օդին մէջ ցրուած պայթուցիկ նիւթերէ»։

Անշուշտ պայման պիտի լուսաբանէ ամէն բան,—սկաւառակնե՞ր են որ կը թռչին, թէ գլուխներն են որ կը սաւառնին։

Քաղեց՝ Ա. Գ.

ՁԵ՞Ն ԳԻՏԵՐ ԹԷ ՈՒՐ Կ'ԵՐԹԱՆ

Ֆրանսացի ճամբորդ մը, Ժան Տիւպէ, որ ձեռնարկած էր աշխարհի շրջանը կատարել հետիոտն, անհետացած է Թուրքիոյ մէջ։ Ոստիկանութիւնը քննութիւն բացած է։ Ըստ Անթալիոյ կառավարիչին տուած տեղեկութեանց, կը կարծուի թէ խեղճ մարդիկը կողոպտուած եւ արիւնլուայ վիճակի մէջ լքուած է հարաւային Անատոլուի անտառներուն խորը։

Անվնաս արկածախնդիրնե՞րն ալ պատմութիւն չեն կարդար... Գոնէ իրենց օգտին համար։ Երբ Թուրքիայէն անցնելու ծրագիրն ունէր, լուր չունէ՞ր գոնէ 1914-20ի անցուդարձէն։ Ոչ հասարակ «արկած» մըն էր, ոչ ալ սովորական մարդասպանութիւն։ Այլ՝ պարզապէս ցեղասպանութիւն։ Թէեւ այս բառը հրապարակ նետուեցաւ, տարիներ վերջ, ուրիշ առիթներով։

Արդեօք հէգ ճամբորդը «յառաջացեալ» եւ «զարգացած» նոր Թուրքիոյ մասին գրուած գովասանական թղթակցութեա՞նց վստահեցաւ, կամ ինքզինք Ջուլցերիա՞ կարծեց։

Ա.

ԵՏՔԸ...

Ամբաշէն գինուոր մը, որուն երկու մատը պակաս է, կը պատմէ թէ իր կինը եօթնամսեայ զաւակ մը ծնած է, որ սակայն վեց փունդ կը կշռէ։ Լեդերհոզէ կը ծաղրէ զայն, պնդելով թէ այդպիսի բան չէ կրնար ըլլալ։ Զինուորը կը պաշտպանէ ինքզինքը, հաշուելով մատներու վրայ՝ իր արձակուրդին եւ երախայի ծնունդին միջեւ անցած ամիսները։

— Այո, ճիշդ է,— կը բացագանչէ, — հաշիւն ալ այդպէս կը ցուցնէ։

Լեդերհոզէ կը ծամածռէ իր կիտրոնանման դէմքը։

— Անպայման ուրիշ մէկը հոգացեր է տեխկա քեզի համար, — կ'ըսէ։

Ամբաշէնը քթինքով կը ծածկուի։ Ան նորէն ու նորէն կը հաշուէ։ Ծրթները կը դողան։ Հաստիկեկ մը, պատուհանին յեցած, խնդալէն կը մարի.

— Վայ անաստն... վայ ապուշ անասուն, վայ ...

Բեթկէ կը շտկուի.

— Գոցէ բերանդ։

— Ինչո՞ւ, ի՞նչ կայ որ։

— Այն՝ որ պէտք է գոցես բերանդ,— կ'ըսէ Բեթկէ,— դուն ալ, Արթուր, դուն, փտած կիտրոն։

Ամբաշէնը գոյնը նետեր է։

— Հիմա ես ի՞նչ պիտի ընեմ, — կը հարցնէ անօգնական ու կը կառչի իրերու ցանցին։

— Մարդ պէտք է ամուսնանայ այն ատեն միայն, — կ'ըսէ Իւպ լրջօրէն, — երբ իր զաւակները արդէն սկսած են դրամ շահիլ։ Այդ պարագային նման բան չի կրնար պատահիլ։

Դուրսը երեկոն կ'անցնի սահելով։ Անտառները կը գծուին որպէս մութ կովեր՝ հորիզոնին վրայ։ Տմոյն լոյսին մէջ, զոր կառաշարը կ'արձակէ պատուհաններէն, դաշտերը կը թուին գունատ։ Երկու ժամ միայն մնացած է տուն հասնելու։ Բեթկէ կը պատրաստէ պայուսակը։ Ան կը բնակի գիւղի մը մէջ, քաղաքէն քանի մը կայարան անդին, ու պէտք է մեկնէ առաջ իջնէ ...

Կառաշարը կը կենայ։ Ադոլֆ հրաժեշտ կ'առնէ մենէ. ամէնքս ալ խիստ յուզուած ենք։ Ան կը ցատկէ կայարանի պզտիկ կառամատոյցին վրայ եւ նայուածք մը կը նետէ շուրջը, վայրկենաբար մտապրաւելով ամբողջ դաշտավայրը, ինչպէս ցամքած արտ մը կը ծծէ անձրեւը։ Ապա նորէն դէպի մեզ կը դառնայ։ Լուդվիգ Բրայեր, չնայելով իր ցաւերուն, կանգնած է պատուհանին առջեւ.

— Դէհ, այլեւս կը բաւէ, Ադոլֆ, — կ'ըսէ ան, — չարժուէ, չէ՞ որ կինդ կը սպասէ քեզի։

Բեթկէ վարէն մեզի կը նայի ու կը թօթուէ գլուխը.

— Այդքան ալ շտապողական բան մը չէ, Լուդվիգ։

Կարծես մէկը անոր եռեւէն կը քաշէ. մենք կը զգանք այդ։ Բայց Ադոլֆ միշտ նոյն Ադոլֆն է. կը մնայ մեզի հետ մինչեւ կառաշարի մեկնումը։ Ցետոյ մէկէն կը դառնայ ու կ'երթայ խոշոր քայլերով։

— Շուտով մենք հիւր կու գանք քեզի, — կը պոռանք եռեւէն։

Ու դեռ երկար ատեն Ադոլֆ՝ քալելով դաշտերու մէջէն՝ դէպի մեր կողմը կը նայի ու կը շարժէ ձեռքը։ Շոգեկառքի ծուխը կ'անցնի մեր առջեւէն։ Հեռուն քանի մը կարմրորակ լոյսեր կը պլպլան։

Կառաշարը լայն կիսաշրջան մը կը գործէ։ Ադոլֆ հիմա մանրիկեկ մարդ մըն է. կէտ մը միայն՝ ընդարձակ, մութ հարթավայրին վրայ, որուն վերեւ կը տարածուի, հզօր ու մրրկալոյս, գիշերային երկինքը եւ ծծմբային դեղինով կը լուծուի հորիզոնին վրայ։

Չեմ գիտեր՝ ինչու — ու ատիկա կապ չունի Ադոլֆի հետ — կը զգածուիմ՝ տեսնելով մարդ մը, որ, հուժկու երկինքին դիմաց, կ'անցնի դաշտերու անծայր տարածութեան վրայէն՝ խրիկուան մէջ ու մենաւոր ...

★

Մեր բաժինը աղմկալի կը դառնայ։ Հոս կան անկիւններ, ջերմութիւն, տարածութիւն եւ սահմաններ ... Հոս կան թուխ, խորշակահար դէմքեր՝ փայլող աչքերով։ Հող, քրտինք, արիւն եւ համպգեստ կը հոտի... իսկ դուրսը աշխարհը կ'ընթանայ անստոյգ եւ կ'անցնի մեր մօտէն. ու մեր ետին կը մնայ եւ հետզհետէ կը հեռանայ ուրիշ աշխարհ մ — աշխարհը գերեզմաններու եւ «ճակատ»ներու, մութի եւ զարհուրանքի .. հոսանապատոյա մը միայն պատուհաններուն առջեւ, որ մեզ այլեւս չի խռովեր։

Մէկը կը սկսի երգել։ Միւսները կը ձայնակցին։ Քիչ ետքը ամէնքն ալ կ'երգեն — մեր ամբողջ բաժինը, նաեւ քովի բաժինը, ամբողջ վագոնը, ամբողջ կառաշարը... Մենք կ'երգենք աւելի ու աւելի բարձր, աւելի ու աւելի զօրաւոր ... Ձայները կը շառաչուին, երակները կ'ուռին... Կ'երգենք բոլոր զինուորական երգերը, զորս գիտենք։ Ու եղբ մէջերին աչքի կ'ելլենք ու կը դիտենք մեզ ... Ակները կը փայլին, անիւները իրենց դղորդով կ'ըլլան կ'երգեն... Մենք կ'երգենք ու կ'երգենք մեր բարկ կոկորդներով ու ժանգոտած ձայներով. եւ ուժգնօրէն կը զգանք որ կ'ապրինք ...

(Շար.)

Է. ՄԱՌԻԱ ՌԵՄԱՐՔ

Գեղջիոյ արտաքին նախարարը, Պ. Սփաք, եւս իր ջերմ գոհունակութիւնը յայտնեց, յայտարարելով թէ Անգլիոյ նոր յանձնառութիւնը կարեւոր դէպք մըն է որ պիտի ապահովէ խորհրդաժողովին կատարեալ յաջողութիւնը եւ զարկ պիտի տայ միացեալ Եւրոպայի :

Արեւմտեան Գերմանիոյ վարչապետը Տոքթ. Ատընաուըր, յայտարարեց լրագրական տեսլիսի մը մէջ.

— «Լոնտոնի խորհրդաժողովը յաջող ելք մը պիտի յանգի եւ պիտի վերջանայ վաղը երիկուն կամ ամէնէն ուշ ուրբաթ առտու: Պատմական դէպք մըն է Անգլիոյ նոր առաջարկը»:

×Մէնտէս Ֆրանս և Տոքթ. Ատընաուըր երկար տեսակցութիւն մը ունեցան, քըննելով զանազան խնդիրներ, բացի Սարի հարցէն, որ արձանագրուած չէ Լոնտոնի խորհրդաժողովի օրակարգին մէջ:

× Խորհրդաժողովը պաշտօնական գե - կոյց մը եւս հրատարակեց, հաստատելով Պ: Պ. Իտընի եւ Տըլըսի յայտարարու - թիւնները :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՃԻՆՈՒՈՐԱԿԱՆ ԱՏԵԱՆԸ առջի օր լսեց նախկին վարչապետ Պ. Փօլ Ռենոյի վկա- յութիւնը երկու գերման ամբաստանեալ. ներուն, Օպերկի եւ Քնոխընի դէմ: Ման- րամասնօրէն պատմեց իր ձերբակալու - թիւնը: 1942 Նոյեմբեր 11ին սպայ մը ներկայանալով կը պահանջէ Լիոնի բան - տին կառավարիչէն իրեն յանձնել երկու բանտարկեալ նախարարներ, Ժորժ Ման- տէլ եւ Փօլ Ռենօ: Կառավարիչը կը մերժէ յանձնել առանց Վիշիի հրամանին: Նոյ. 18ին Քնոխըն Ռենոյի խցիկը կը մտնէ, դիտելով պատին վրայ գծուած պատկեր- ները: Նոյեմբեր 20ին Ռենօ կը փոխա - դրուի Պոռտոյի բանտը, ուր Քնոխըն ի - րեն կը յայտնէ թէ ձերբակալուած է իր քարտուղարուհին, Օր. Մայիլ (այժմ իր կինը): Յետոյ Ռենօ կը փոխադրուի Պեր- լինի մէկ արգելարանը: Ապեց կը պա - հանջէ իր կառավարութենէն Ֆրանսական կառավարութեան յանձնել քաղաքական բանտարկեալները եւ գնդակահարել տալ. ի վերջոյ կը դատապարտուին մշտնջենա- կան խցարգելութեան :

ՄԱՀԱՓՈՐՁ մը կատարուեցաւ Սուրիոյ նախկին վարչապետներէն Խալէտ Ազեմի դէմ, որուն կուսակցութիւնը յաղթական հանդիսացած էր վերջին ընտրութեանց մէջ: Ռումբը ժամանակէն առաջ պայթե - լով ծանրապէս վիրաւորեց ահաբեկիչը, որ մեռնելէ առաջ խոստովանեցաւ թէ դրամ ստացած էր ազգայնական կուսակ - ցութեան երեւելիներէն, Ազեմը սպաննե - լու համար :

ԻՐԱՆԻ արտաքին նախարարը Մեճլիսին հաղորդեց թէ Խ. Միութիւնը հաւանած է վերադարձնել պատերազմէն ի վեր վար դրուած 11 թոն իրանեան ոսկին:

Խ. ՄԻՈՒԹԵՆԷՆ կարեւոր պատուիրա - կութիւն մը օդանաւով ճամբայ ելաւ դէպ ի Ջինաստան, նախագահութեամբ Կեդր. Կոմիտէի ընդհ. քարտուղարին՝ Պ. Խրուշ- չեւի :

ԸՆԿԵՐՎԱՐԱԿԱՆ կուսակցութիւնը ծա- նըր տագնապ մը կ'անցընէ: Վարիչ մար- մինը որոշեց վտարել կործօն անդամնե - րէն Լաֆին, հինգ տարի կախակայել՝ Ազգ. ժողովի խմբակցութեան առաջնոր - դը՝ Լիւսին եւ ուրիշ մը, Շարլօ, իսկ նե- րում շնորհել այն անկարգապահներուն որ զղջում կը յայտնեն :

ԵԳԻՊՏԱԿԱՆ իշխանութիւնները վար դրած են Խարայէլի մէկ նաւը: Ազգաժո - ղովին խարայէլեան պատուիրակը պահան- ջեց Ազգաժողովէն որ անմիջապէս ազատ ձգել տան նաւը :

ՅԱԽԱԼԻ ԱՐԿԱԾ ՄԸ

ՄԱՐՍԷՅԼ, 28 Սեպտ.— Այսօր կէսօրէն ետք սեւ հողին յանձնեցինք յարգելի հայ- րենակից մը, Պ. Յակոբ Յովակիմեան, Մալաթիացի, 49 տարեկան, որ ինքնա - շարժի ծանր արկածի մը զոհ գնաց անց - եալ կիրակի առտու : Երբ «մոթօ»ով կը ճամբորդէր Մարսէյլէն 45 քիլոմեթր գուրս, ինքնաշարժ մը կը զարնէ եւ 40 մեթր անդին կը նետէ: Մահը վայրկեա - նական կ'ըլլայ :

Մահազդը եւ ուրիշ մանրամասնու - թիւններ յաջորդով:— Կապօ

ԾԱԽՈՒ Է

Մեկնումի պատճառով ԺԱՄԱԳՈՐԾԻ ԽԱՆՈՒԹ ՄԸ, առեւտրական բանուկ եւ բազմամարդ թաղի մը մէջ: Դիմել նամա- կով, «Յառաջ»ի միջոցաւ :

Ի ՊԱՏԻՒ

ՏԷՐ ԵՒ ՏԻԿԻՆ Հ. ՔԱՐԵԱՆԻ

(Հիմնադիր անդամ եւ քարտուղար Քա- լիֆորնիոյ Կրթական Հիմնարկութեան):

Ֆ. Կ. Խաչի Շրջ. վարչութիւնը կը հը- րաւիրէ ընկերները եւ բարեկամները հանդիպումի մը ՏԷՐ ԵՒ ՏԻԿԻՆ Հ. ՔԱՐ- ԵԱՆԻ հետ, (Լոս Անճէլըս), այս ուր - բաթ գիշեր ժամը 8·30էն 11 Ազգ. Տան մէջ:

ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՕՐԸ ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

Կը տօնուի մեծ պատրաստութեամբ :

Շաբօ տէ Ֆլէօրի հանրածանօթ սրահ- ներուն մէջ:

30 Հոկտեմբեր, Շաբաթ ժամը 9էն մին- չեւ լոյս : Կէս գիշերէն վերջ եւրոպական պարեր մեծ սրահին մէջ : Աւանդական խնջոյք պզտիկ սրահին մէջ :

Մանրամասնութիւնները յաջորդով :

ԲԱՑԱՌԻԿ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

ՖՐ. Կ. ԽԱՉԻ ԼԻՈՆԻ ՄԱՍՆԱՃԻՒՂԻ

Ի ՆՊԱՍՏ ԿԵԴՐՈՆԻ ՕԴԱՓՈԽՈՒԹԵԱՆ ԿԱՅԱՆԻՆ

Շաբաթ, 16 Հոկտեմբեր ժամը 9էն մին- չեւ լոյս, Մէզօն Տոռէի շքեղ սրահին մէջ, ՓԼԱՍ ՊԵԼՔՈՒՌ :

Մուտք 250 փրանք :

ՓԱՐԻԶԱՀԱՅ ՏԻԿՆԱՆՑ ՄԻՈՒԹԵԱՆ

Որբերու Օգնութեան Մարմնի

ՄԵԾ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

ՆՈՅԵՄԲԵՐ 21ԻՆ

GRAND HOTELի շքեղ սրահներուն մէջ

ԱՂՔԱՏԱԽՆԱՄԻ ՏԱՐԵԿԱՆ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

Յառաջիկայ Հոկտեմբեր 31ին

HOTEL GEORGE Vի

շքեղ սրահներուն մէջ:

Կը խնդրուի նկատի առնել :

ՏԱՐԵԿԱՆ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

ՖՐ. ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ ՓԱՐԻԶԻ ՄԱՍՆԱՃԻՒՂԻ

24 Հոկտ. կիրակի ժամը 16էն 24

Օթէլ Մօտէրնի սրահներուն մէջ

Փլաս տը լա Ռէպուպլիք

Գեղարուեստական բաժին, եւրոպական պարեր :

ՖՐ. Կ. ԽԱՉԻ ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԱՍՆԱՃԻՒՂԻ ԱՒԱՆԴԱԿԱՆ ՄԵԾ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

Դեկտ. 18ին Սփլանտիտի շքեղ սրահներուն մէջ

ՊԱՐԱՆՑԻԿ ՑԵՐԵԿՈՅԹ

Կազմակերպուած Հ. Յ. Դ. Նոր Սե- րունդի Փարիզի «Ահարոնեան» խումբի կողմէ, այս կիրակի, ժամը 18էն 23, Ազգ. Տան մէջ:

Կը հրաւիրուին բոլոր երիտասարդներն ու մանուկները :

Ֆ. ԿԱՊ. ԽԱՉԻ Ալֆորվիլի մաս - նաճիւղին տարեկան պարահանդէսը 14 Նոյեմբերին :

ՀՈԿՏԵՄԲԵՐ 17ԻՆ

ԱԼՖՈՐՎԻԼԻ ՀԱՅ ՄԱՐԶԱԿԱՆԻՆ պարահանդէսը: Պատուակալ նախագա - հութեամբ՝ Փարիզի քաղաքապետ BERNARD LAFAYի

ORCHESTRE JACQUES HELIAN

ԱԼՖՈՐՎԻԼԷՆ Պ. Տիրան Գարկայեան կը գանգատի թէ Սեպտեմբեր 28ին հայ - րենակից Գրիգոր Ջէօրէքճեան թաղուած է առանց քահանայի, ծանր պատուհաս - թիւն գործելով հասարակութեան եւ տե- ղացիներուն վրայ: Փարիզի եկեղեցիէն քահանայ ուզած են հեռաձայնով: Պա - տասխանած են թէ լուր չունին, եւ վար- դապետ մը պիտի ղրկեն, բայց ամէն բան վերջացած էր արդէն:

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

ՈՂԲԱՑԵԱԼ ԱՐՏԱՒԱԶԴ ԱՐՔ. ՍԻՒՐՄԷԵԱՆԻ ՅԻՇԱՏԱԿԻՆ

Այս Կիրակի Փարիզի Ս. Յովհ. Մկր - տիչ եկեղեցւոյն մէջ հոգեհանգստեան մասնաւոր պաշտօն պիտի կատարուի վախճանեալ Արտաւազդ արք. Սիւրմէեա- նի մահուան երրորդ տարելիցին առթիւ :

Արարողութեան կը նախագահէ Փարիզի առաջնորդ Սերովբէ Ծ. Վ. Մանուկեան :

Կը հրաւիրուի Փարիզի եւ շրջաններու հայութիւնը, յարգելու յիշատակը ող - բացեալ սրբազանին :

ՀԱՆԴԻՍԱՒՈՐ ՊԱՏԱՐԱԳ

Ալֆորվիլի Ս. Պօղոս Պետրոս եկեղե - ցիին մէջ այս կիրակի առաւօտ: Պիտի պատարագէ եւ քարոզէ Անուշաւան աբե - ղայ Ջղջանեան: Քառաձայն երգեցողու - թիւնը կը կատարէ Փարիզի շրջուն երգ - չախումբը: Կը հրաւիրուի Ալֆորվիլի եւ շրջանի ժողովուրդը :

ԲՈԼՈՐ ՎԱՃԱՌՈՐԴՆԵՐՈՒՆ ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԵԱՆ

Gros, Demi-Gros

Գուլպայ, մի - պա, ներքին ներմա - կեղէններ, ԱՄԵՆԱՆՊԱՍՏԱՒՈՐ ԳԻ - ՆԵՐՈՎ :

Նոր գրներ

Articles polichinellesի համար :

Միակ հասցէն՝

BONNETERIE BEAUBOURG

227, Rue St. Martin, PARIS (3e)

Tél.: ARC. 66-50

AUTOMOBILES DE TOUTES MARQUES

Եթէ կ'ուզէք գնել կամ ծախել

լաւագոյն պայմաններով ձեր ինք- նաշարժը, հանեցէք դիմել՝

ՇԱՀԱՆ ՍԱՐԵԱՆԻ

3, VILLA MONCEAU, Paris, (17)

Tél. WAGram 13 - 95 (9h, 14h. 20h.)

Փորձառութիւն 1928էն ի վեր

Imp. Araxes - 46, rue Richer, Paris (9e)

— ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ —

Հ. Յ. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ Անիէռ Պուա Քոլոմպի վարչութիւնը վերամուտի առ - թիւ ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր բոլոր անդամներն ու անդամուհիները, Չորեք - շաբթի 6 Հոկտ. երեկոյեան ժամը 8·30ին, սովորական հաւաքատեղին :

ԱԼՖՈՐՎԻԼ.— Հ. Յ. Դ. Ս. Մինասեան ենթակոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները այս ուրբաթ ժամը21ին, ծանօթ հաւաքատեղին: Կը խնդրուի ճշ - դապահ ըլլալ: Կարեւոր օրակարգ :

Հ. Յ. Դ. ԱՂԲԻՒՐ ՍԵՐՈԲ - ԵՕԹՆԵՂ- ԲԱՅՐԵԱՆ խումբի ընդհ. ժողովը այս շաբաթ, ժամը 21ին, սովորական վայրը: Ներկայանալ անդամատետրներով :

ՇԱՒԻԼ.— Հ. Յ. Դ. «Արղութեան» խումբի ընդհ. ժողովը այս շաբաթ երե - կոյ ժամը 9ին, սովորական հաւաքատե - ղին :

ՍԷՆԹ. ԷԹԻԷՆ.— Հ. Յ. Դ. «Անտոք» կոմիտէի ընդհ. ժողովը այս շաբաթ ժա- մը 8·30ին, մատուռին սրահը: Խիստ կա- րեւոր օրակարգ :

Ֆ. Կ. ԽԱՉԻ Փարիզի մասնաճիւղ ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր անդա- մուհիները այս երկուշաբթի ժամը 4ին, Քաֆէ Ռէժանի վերնայարկը: Օրակարգ. — Պարահանդէս եւ զանազան հարցեր :

ՀԱՄԱԽԱՐԲ. Հայր. Միութեան ընդհ. ժողովը այս շաբաթ ժամը 21ին, Պ. Կ. Սիմոնեանի սրճարանը, ռիւ Պէլ Իմաժ: Օրակարգ.— Զեկուցում պատգ. ժողո - վի: Ընտրութիւն հաշուեքննիչ յանձնա - խումբի: Ընթացիկ հարցեր: (Վալանս):

ՀԱՄԱԽԱՐԲԵՐԴԻ Լիոնի մասնաճիւղին վարչութիւնը ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր բոլոր անդամները այս շաբաթ, ժամը 20ին, սովորական հաւաքատեղին: Օրա- կարգ.— Պատգ. ժողովի զեկուցում : Ընտրութիւն նոր վարչութեան : Նոյն ա- ռիթով մասնաճիւղը իր շնորհաւորու - թիւնները կը յայտնէ հայրենակից Սա - հակ Քիլէրճեանի ազէկան ամուսնութեան առթիւ :

ՄԱՐՍԷՅԼԻ տեղական թերթերէն հա - ճոյքով իմացանք՝ թէ մեթր Ալպէր Տիւ - վալ (հայազգի) փաստաբանական կաճա - ռի խորհուրդին անդամ ընտրուած է :

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ Մկրտիչ (Պաթիսա) Մա- մուրեան, ծնած 1911ին Եգիպտոս (Մար- զուանցի), որ դերձակութիւն կ'ընէր Փա- րիզ: Կը խնդրուի հասցէն իմացնել «Յա- ռաջ»ի :

MAISON ARDY

— GROS — S. A. R. L. au Cap. 12.000.000 — DEMI - GROS —

Tél. Cen. 14. 11 R.C.Seine 3337021 B.

Tél. Cen. 46.87 C.C.P. Paris, 6401.06

(ՏՆՕՐԷՆ ՅԱՐՈՒԹԻՒՆԵԱՆ ԵՂԲԱՐՔ)

86-89, RUE DE CLERY, PARIS (2e)

Հաստատութիւնը մասնագէտ է Bonnetterie եւ sous-vêtements ի վերաբերեալ ամէն տեսակի, եւ ունի ֆրանսական մեծագոյն տուներու ապրանքները :

Jil - Polichinelle - DD - Mont d'Ecosse - Le Collègien - Le Chat

J. E. T. - Aviette - Parker Nemausa - Tixolid - Eminence -

Kangourou - Belesta - etc. etc

Caleçon Molletonnés - Le Belier - Le Vosgien - Trimeca etc. etc.

Միշտ տրամադրելի Ա. եւ Բ. կարգի ապրանք

Rayon spécial de ganterie et de mouffles en laine

pour HOMMES, FEMMES et ENFANTS.-

ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԻ՛ՒՆ... ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԻ՛ՒՆ...

Արձակուրդէն վերադարձաւ

նշանաւոր անուշավաճառը

ՍՏԵՓԱՆ ՄԱՐԳԱՐԵԱՆ

32, Rue de Trévise, Tél. TAI. 65 - 44

(ԱԶԳ. ՏԱՆ ԴՈՒՌԸ)

Որ թարմացած ուժերով եւ միշտ թարմկարգով սկսած է շինել անմահական կարկանդակներ եւ բազմատեսակ անուշեղէններ, գոհացում տալու համար իր փափկաճաշակ յաճախորդներուն :

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Fondé en 1925 Tél.: PRO. 86-60
Le Directeur : SCH. MISSAKIAN
Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise, Paris-9e
C.C.P. Paris 1678-63 R. C. Seine 376.286

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա եւ գաղութներ տարեկան 3000 ֆր., վեցամս. 1600
Արտասահման՝ տարեկան 3500 ֆր. կամ 10 $, հատը 12 ֆր.

ՇԱԲԱԹ 2 ՀՈԿՏԵՄԲԵՐ
SAMEDI 2 OCTOBRE 1954

30ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 7486 30e ANNEE — Խմբագիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ — ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 10ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 2897

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ՏՆՏՆԱԼՈՎ ԿԸ ԹՄՐԻՆ

Շարունակենք մեր խորհրդածութիւններն արեւմտեան Եւրոպայի հայկական կեանքի երեւոյթներուն մասին, սկսելով մեր գաղութէն։

Ամէն տեղ ալ, հետզհետէ բնական երեւոյթ մը կը դառնայ մեկուսացումը, և վերջոյ յանդելու համար կատարեալ դասալքութեան։

Անոնք որ քիչ — շատ ընդունակութիւն ունին շարժում ստեղծելու, չունին տալու պատրուակներ կը գտնեն, խուսափելու համար հանրային պարտականութիւններէ եւ հոգերէ։

Եւ կամ եթէ պատասխանատուութիւն մը ստանձնեն, շուտ կը վհատին, չունենալով հաւատք եւ յարատեւութեան ոգի։

Իսկ մնացողներէն շատեր կա՛մ յոգնած են եւ կամ ամէն բան ձեւակերպութեան վերածած։ Տեսակ մը սովորամոլութիւն։ «Այսպէս եկեր ենք, այսպէս ալ պիտի երթանք»։

Արժանիք մը չէ դիրքեր գրաւել, կամ իր ափին մէջ պահել իշխանութիւն մը։

Ո՛ւր որ ալ գտնուինք, պարտաւոր ենք արժեցնել մեր կատարած նուաճումը, համաձայն տեղական պայմաններուն։

Աշխատանք չի պակսիր որեւէ ճակատի վրայ։

Բարեբախտաբար ասպարէզը այնքան ալ ընդարձակ չէ, ինչպէս, օրինակ, Միջին Արեւելքի մէջ։

Անշուշտ Պոլիսն անգամ իր ներկայ վիճակին մէջ աւելի բարդ եւ բազմակողմանի հոգեր ունի քան մենք։

Ունի աւելի քան քսան դպրոցներ եւ եկեղեցիներ, մարդասիրական հաստատութիւններ եւ բազմաթիւ կալուածներ, որոնց ամբողջ հոգը կ'իյնայ Ազգ. Պատրիարքարանին վրայ։

Այնտեղ ալ դիւրին վաստկի եւ փայլքի պատեհութիւններ չեն պակսիր։

Եւ սակայն, միջին սերունդը կը յաջողի պիտանի տարրեր ճարել։

Եւ նորերը կը յաջորդեն հիներուն «համայնքային» պարտականութիւններ ստանձնելու համար, ինչպէս կ'ըսեն այնտեղ, մոռնալով բուն բառը, «հանրային» (Ազգայինը արգիլուած է)։

Արեւմտեան Եւրոպայի մէջ մեր ամենամեծ հոգն է՝ սերունդի փրկութիւնը, ինչպէս Ամերիկայի մէջ։

Եթէ կարենայինք միայն այս գործը կազմակերպել եւ տիրաբար վարել, արդէն իսկ ոգեւորիչ եւ տեւական շարժում մը ստեղծած կ'ըլլայինք, մեր բնակած երկրէն մինչեւ Անգլիա, Պելժիա եւ Իտալիա։

Պայման չէ որ շռայլօրէն ծրագիրներ մշակուին, այս պարտականութիւնը կատարելու համար։

Ափ մը ձեռնհաս եւ հաւատաւոր մարդիկ ամբողջ ծրագիր մը կ'արժեն։

Այդպիսի տարրեր կը գտնուին ամէն տեղ, բաւական է որ լայն բանանք մեր աչքերը, մէկդի դնելով ամուլ յաւակնութիւնները եւ ճղճիմ հաշուատուութիւնը։

Այս տեսակէտէն, պատճառ չկայ որ տոտնան Լոնտոնի, Մանչեսթըրի, Պրիւսէլի, Անվէրսի եւ Միլանի մէջ։

Հոգ չէ, թող միայն իրենց զաւակները փրկեն, եւ ամէնէն աստուածահաճոյ գործը կատարած կ'ըլլան։

Մեր գաղութին մէջ ալ, եթէ իւրաքանչիւր հայաշատ քաղաք ազգային գործունէութեան «վերամուտ» մը փորձէ, փոխանակ նզանով դոհանալու, կրնայ իրական շարժում ստեղծել։

Անշուշտ ինքնապաշտպանութեան ուրիշ ճակատներ ալ կան։ Բայց առաջինը այս է, եւ որեւէ ազգ. իշխանութիւնը իր կոչումէն շեղած կ'ըլլայ, եթէ չկարենայ կազմակերպել այս գործը։

Տնտնալ՝ կը նշանակէ թմրիլ։

Շ.

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԼՈՆՏՈՆԻ ԺՈՂՈՎԸ ԿԸ ՎԵՐՋԱՆԱՅ ԱՅՍՕՐ, ՇԱԲԱԹ

ԿԱՐԳ ՄԸ ԿԷՏԵՐ ՃՇԴՈՒԵՑԱՆ

★

ՍԿԶԲՈՒՆՔՈՎ ԿԸՆԴՈՒՆՈՒԻ ԳԵՐՄԱՆԻՈՅ ՎԵՐԱԶԻՆՈՒՄԸ ԵՒ ԱՆԴԱՄԱԿՑՈՒԹԻՒՆԸ ԱՏԼԱՆՏԵԱՆ ԴԱՇԻՆՔԻՆ.— ՊԻՏԻ ՎԵՐԱՔՆՆՈՒԻ ՊՐԻՒՍԷԼԻ ԴԱՇԻՆՔԸ.— ՍՊԱՌԱԶԻՆՈՒԹԵԱՆՑ ՍԱՀՄԱՆԱՓԱԿՄԱՆ ԽՆԴԻՐԸ.— ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ԳՈՀՈՒՆԱԿՈՒԹԻՒՆ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ՇՐՋԱՆԱԿՆԵՐՈՒ ՄԷՋ

Լոնտոնի խորհրդաժողովը արգիլնաւոր նիստ մը եւս գումարեց ԵՇ. օր, առաւօտեան եւ իրիկուան նիստերուն մէջ որոնք տեւեցին վեց ժամ։ Սկզբունքով համաձայնութիւն գոյացաւ բանաձեւի մը մասին, որ կ'արտօնէ արեւմտեան Գերմանիոյ վերազինումը եւ անդամակցութիւնը Ատլանտեան դաշինքը։ Խնդիրը յանձնուած է մասնագէտներուն, որպէս զի վերջնական բանաձեւ մը մշակեն հետեւեալ կէտերու մասին.—

1. Վերաքննել Պրիւսէլի դաշինքը (1948), որպէսզի Գերմանիան եւ Իտալիան ալ ընդունուին նոր զինակցութեան մէջ, որուն անդամ են արդէն Անգլիա, Ֆրանսա, Պելժիա, Հոլանտա եւ Լիւքսէմպուրկ։

2. Սպառազինութեանց կազմակերպութիւն մը ստեղծել, հիմնուելով Պրիւսէլի դաշինքին վրայ։ Այս կարգադրութեամբ ինը անդամակից պետութիւնները յանձն պիտի առնեն հակակշռի ենթարկել իրենց սպառազինութիւնները, խառն յանձնախումբի մը միջոցաւ։

3. Ընդլայնել Եւրոպայի ճակատին ռազմական իրաւասութիւնները (Շէյփ), որպէսզի կարենայ աւելի ազդու հակակշիռ եւ հրամանատարութիւն կատարել ազգային բանակներու վրայ։

4. Արեւմտեան Գերմանիան ընդունիլ Ատլանտեան կազմակերպութեան մէջ համաձայն Պրիւսէլի դաշինքին։

Ֆրանսայի, Անգլիոյ, Մ. Նահանգներու արտաքին նախարարները ժողով գումարեցին երէկ, արեւմտեան Գերմանիոյ վարչապետին հետ, քննելու համար մասնագէտներու առաջարկները արեւմտեան Գերմանիոյ գերիշխանութեան վերահաստատման մասին։

Կարգ մը խնդիրներ առկախ կը մնան տակաւին։ Մէկը՝ Սարի վէճն է որու մասին ուղղակի բանակցութիւններ պիտի կատարեն Ֆրանսայի եւ արեւմտեան Գերմանիոյ վարչապետները, խորհրդաժողովին փակումէն մինչեւ Ատլանտեան Խորհուրդին գումարումը որ տեղի պիտի ունենայ Փարիզի մէջ, յառաջիկայ նոյեմբերին, երբ վերջնական հաւանութիւն պիտի յայտնուի այս պատմական համաձայնութեանց։ Իրազեկներու կարծիքով, նոյնիսկ եթէ նախարարները յստակ եւ ճշգրիտ հրահանգներ տան, մասնագէտները դեռ երեք շաբաթ գործ պիտի ունենան, մշակելու համար դաշնագրի վերաքննութեան, զանազան պայմանագիրներու եւ համաձայնութեանց վերջնական բանաձեւերը։ Շատ մը կէտեր կը կարօտին Ատլանտեան զինակցութեան միւս անդամներուն քննութեան, վերջնական ձեւ ստանալու համար։

Հրատարակուած տեղեկութեանց համաձայն, արեւմտեան Գերմանիան միակողմանի յայտարարութիւն մը պիտի պատրաստէ, յանձն առնելով ամբողջ Գերմանիոյ միացման համար չգործածել այն զէնքերը որոնք իրեն պիտի յանձնուին Պրիւսէլի դաշինքով եւ Ատլանտեան՝ զինակցութեամբ։ Այս յայտարարութիւնը պիտի կցուի Լոնտոնի խորհրդաժողովի վերջին գեկոյցին, իբրեւ տեսակ մը հաւանութիւն Ազգաժողովի սկզբունքին որ կը տրամադրէ զգուշանալ նախայարձակումէ։

Այսպէս, խորհրդաժողովը դրական ելքի մը յանգած պիտի ըլլայ, նոր կազմակերպութիւն մը հաստատելով միացեալ բանակի դաշինքին տեղ որ մերժուեցաւ Ֆրանսայի Ազգ. Ժողովին կողմէ։ Իրազեկներու կարծիքով, եթէ դիւրաւ համաձայնութիւն գոյացաւ կարգ մը հիմնական կէտերու մասին, այդ չի նշանակեր թէ դժուարութեանց պիտի չհանդիպին սպառազինութեանց սահմանափակման, զէնքերու շինութեան, գերմանական ուժերու քանակի եւ հակակշռի խնդիրները։

Ֆրանսական պատուիրակութիւնը մանրամասն ծրագիր մը յանձնած է խորհրդաժողովին, սպառազինութեանց սահմանափակման մասին։ Պելժիոյ արտաքին նախարարը, Սփաք, աւելի ամփոփ ծրագիր մը մշակած է։ Իսկ Մ. Նահանգներու արտաքին նախարարն ալ կարգ մը պայմաններ առաջարկած է։ Ֆրանսական ծրագիրը կը ձգտի հակակշռի տակ առնել Գերմանիոյ զինագործական արտադրութիւնները, առանց խտրութիւններ հաստատելու։ Պ. Մենտէս Ֆրանս տրամադիր է ընդունելու պելժիական բանաձեւը։ Ամէնքն ալ համաձայն են որ արեւմտեան Գերմանիան հաւաքական պաշտպանութեան մասնակցի 12 զօրաբաժիններով — 400 – 500.000 զինուոր — ինչպէս նախատեսուած էր միացեալ բանակի դաշինքով։

× Կարգ մը աղբիւրներու համաձայն, Ֆրանսայի Ազգ. Ժողովը այս անգամ դիւրաւ պիտի հաւանի արեւմտեան Գերմանիոյ վերազինման, քանի որ Անգլիա, յանձն կ'առնէ չորս զօրաբաժին եւ օդային ուժեր պահել եւրոպական ցամաքին վրայ, մինչեւ 1998։ Այս յանձնառութիւնը ռումբի մը տպաւորութիւն

(Շար.ը կարդալ Դ. էջ)

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

ՏԱՄՆԱՄԵԱԿԻ ՄԸ ԱՌԹԻՒ

«Հայրենիք» ամսագրի Սեպտեմբերի թիւին մէջ, Ա. Աստուածատրեան կը նկարագրէ ողբացեալ Վահան Մինախորեանի վերջին օրերը, մահուան տասնամեակին առթիւ։

Յօդուածը կը պարունակէ շարք մը նորութիւններ, մէկը միւսէն խռովիչ։

Մինախորեան Պելկրատ կը գտնուէր երկրորդ աշխարհամարտի ընթացքին, եւ առաջին անգամ Սողոմոնն էր որ Յառաջի կը հաղորդէր իր մահուան լուրը, կարճ նամակով մը։

Գիտէի՞ք թէ ինչեր տեղի ունեցած են, մինչեւ մահը։

Ա. Աստուածատրեանի պատմութենէն կը քաղեմ քանի մը դրուագները։

Առտու մը, 1941 Յունիսի սկիզբները կ'իմանան թէ Վ. Մինախորեանը մէջտեղ չկայ։

— «Ժամանակները այնպէս էին որ մարդկային կեանքը որեւէ արժէք չունէր. ամենուրեք իշխում էր թշնամու՝ նացիների անողոք կամքը, ամենափուճ պատճառներով տասնեակներով մարդիկ էին գնդակահարում։ Խիստ, ուղղակի դաժան հալածանք կար ընկերվարականների, մասնաւորապէս համայնավարների դէմ»։

Կարելի՞ էր հանգիստ նստիլ, այսպիսի մթնոլորտի մը մէջ։

Աջ – ձախ կ'իյնան եւ կը ստուգեն որ կեսթափօն բանտարկած է Վ. Մինախորեանը։

Անմիջապէս դիմումներ կը կատարեն եւ կը գտնեն հայ առեւտրական մը, որ ջերմ բարեկամ էր Դաշնակցութեան եւ զօրաւոր կապեր ունէր։

Մարդը կը միջամտէ եւ Մինախորեան կ'արձակուի բանտէն։

Թէեւ կարճ տեւած էր բանտարկութիւնը, բայց Վահանը չարաչար տանջուած էր Կեսթափոյի գործակալներուն կողմէ։

Արձակուած ատեն, հասկցուցեր են թէ նորէն կը բանտարկուի եւ այս անգամ լոյս աշխարհ չի տեսներ, եթէ դուրսը որ եւ է բան պատմէ անցուդարձի մասին։

Ի՞նչ էր պատահած.

— «Ազատելուց մի երկու օր առաջ, հարցաքննութեան ժամանակ, երբ Գեստապոյի գործակալ սպան ոչինչ չէր յաջողել իմանալ, բռնել էր նրա կոկորդից եւ ուժգնօրէն սեղմել, կարծես խեղդամահ անելու համար. ապա այդ վիճակում, գլուխը մի քանի անգամ պատին զարնելով, վար էր գլորել նրան՝ անգիտակցած վիճակում...»։

Պարզապէս նոր դրուագ մը «1915 ԹԸԽԱԿԱՆ»էն, որ «հասարակական» գիտութեանց նուիրուած Մինախորեանը դարձուց գրագէտ։

Անշուշտ Համազգայինը պիտի փութայ մեծարանքի երեկոյ մը սարքել, բազմաչարչար Վահանի մահուան տասնամեակին առթիւ։

ՎԱՀԷ

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԲԱՐԳԱՒԱՃՄԱՆ ՀԱՄԱՐ

Շնորհակալութեամբ ստացանք Տէր եւ Տիկին Գույումճեանէ (Գալիֆորնիա) 2000 ֆրանք, իրենց խմբագրատուն այցելութեան առթիւ։

Խ. ՄԻՈՒԹԵԱՆ ԱՌԱՋԱՐԿՆԵՐԸ ԶԻՆԱԹԱՓՈՒԹԵԱՆ ՄԱՍԻՆ

Խ. Միութեան գլխաւոր պատուիրակը, Վիշինսկի, Եշ. օր զինաթափութեան նոր ծրագիր մը առաջարկեց ՄԱԿի ընդհ. ժողովին, իբրեւ հիմք առնելով Յունիս 11ի անգլեւֆրանսական առաջարկները։ Ծրագիրը կը տրամադրէ միջազգային դաշնագիր մը կնքել, առանց այլեւ այլի արգիլելով հիւլէական զէնքերը, պարզ թէ ջրածին, ինչպէս եւ այն բոլոր զէնքերը որ կրնան զանգուածային աւերումներ գործել։ Յետոյ, կ'առաջարկէ գծայապէս կրճատել դասական զէնքերը եւ միջազգային հակակշիռ մը հաստատել, այս որոշումները գործադրելու համար։

Միշտ նոյն ծրագրին համաձայն, բոլոր ազգերը կէս առ կէս պիտի կեղչեն իրենց զինուորական ծախքերը եւ զինուորները, վեց ամիսէն մինչեւ մէկ տարի, հիմք բռնելով 1953 Դեկտ. 31ի եղմտացոյցը եւ զօրքը։

Պ. Վիշինսկի իր ճառին մէջ նախ ժխտեց Մ. Նահանգներու արտաքին նախարարին տեսութիւնը՝ համաշխարհային կացութեան մասին։ Այս առթիւ պարզեց կարգ մը պետութեանց «տխուր դերը անցեալ տարեշրջանի ընթացքին»։ Յետոյ շօշափելով համակեցութեան խնդիրը, ձաղկեց զինուորական խմբակցութեանց ստեղծումը, — միացեալ բանակ եւն. եւ առաջարկեց համախմբուիլ Խ. Միութեան մշակած դաշինքին շուրջը, յանուն հաւաքական ապահովութեան։ Իր կարծիքով, արեւմտեան Գերմանիոյ վերազինումը պիտի ծառայէ մշտնջենաւորելու Գերմանիոյ բաժանումը. եւ բացագանչեց. — «Ֆաշական անասունը պարզապէս յառաջիկայ պատերազմի կոչնակին կը սպասէ։ Մենք չենք կրնար թոյլ տալ որ նոր պատերազմի մը ողբերգութեան ենթարկուին մեր զաւակները։ Գերմանական նոր բանակ մը իրեն տրուած զէնքերը պիտի գործածէ նոր պատերազմ մը պատրաստելու։ Եւ այս անգամ միայն Ֆրանսան եւ Պելժիան պիտի չվտանգուին, այլ եւ ուրիշ եւրոպական երկիրներ, ինչպէս Լեհաստանը»։

ԱՇՆԱՆ առաջին ձիւնը տեղաց Պիրենեան լեռներուն մէջ։ Օրերէ ի վեր անընդհատ անձ...ը տեղայ Փարիզի մէջ։

ԹՈՒՂԹԵՐ ՀԻՒԱՆԴԱՆՈՑԷՆ

•

Մի զրպարտեր Բնութիւնը :
Ան իր պարտականութիւնը կատարած է :
ՄԻԼՏՈՆ

Եղբայրօրէն՝ Կարօ Երանեանին

Զարմանքի ու մեծ արտայայտութիւն կ'ունենանք, երբ կը տեսնենք մէկը որ ուշադրութեամբ հակած ծառի մը գիրաբեկ ճիւղերուն վրայ, գուրգուրանքով կը խնամէ զայն :

Մենք՝ բոլորս ամէն ճիգ կը թափենք մեր կահ-կարասիները, հաճոյքի առարկաները, ընչաւոր կամ անշունչ գոյքերու տեւողութիւնը երկարաձգելու, ժամանակին պատճառած աւերները դարմանելու համար :

Ցիշե՞նք արդեօք, այս տեսակէտէն բծախնդրութեան չափանիշը կոտրող տիպարը :

Ուշադրութեամբ դիտեցէք նոր ու մանաւանդ առաջին անգամ ըլլալով ինքնաշարժի տիրացած մարդը : Ամէն վայրկեան, փափուկ լաթը ձեռքը, կը դառնայ կառքին չուրջ, փոշիի երեւակայական հիւլէներ հալածելով : Իսկ եթէ գիծ մը նշմարէ ներկին վրայ, այդ արդէն կը վերածուի ողբերգութեան :

Ես, դուն, ան, այսպէս ենք բոլորս ալ :

Սակայն, երբ կարգը կուգայ մեր անձին, մեր պատուական, կրնանք ըսել անսխալ Մարմնին կը դառնանք անհոգ, անուշադիր, անտարբեր : Շռայլօրէն կը վատնենք, կը սպառենք, անհաշիւ կը մսխենք բնութեան մեզի պարգեւած անգին հարստութիւնը, անփոխարինելի դրամագլուխը որ մեր մարմինն է, առողջ մարմինը : Բարդ, տոկուն հրաշալիք մը, որուն նմանը չէ կրցած ընել տակաւին գիտութիւնը՝ իր բոլոր միջոցներով :

Ճիշդ է, կատարելագործուած մեքենաներ շա՜տ կան, բայց չենք գտներ հատ մը, որ կարենայ յիսունէն – հարիւր տարի անընդհատ աշխատիլ առանց փոխելու մաշած մասերը : Մեր ներքին գործարաններէն իւրաքանչիւրին կատարած գործը չի կրնար գլուխ հանել տասն անգամ մեծ ծաւալով պողպատէ մեքենան, իսկ եթէ այդ մեքենային հետ վարուինք այնպէս՝ ինչպէս կը վարուինք մեր մարմնին հետ, ան չաշխատիր մէկ ժամ անգամ :

Ի՞նչ չարութիւններ ըսես չենք ըներ անոր :

Մինչեւ առաւօտ Թղթախաղի սեղանին չուրջ մուխ, ծուխ, զարշահոտ արտաշնչումները ծծող խաղամոլը գիտակցաբար կը դաշնակցի Թոքախտի մանրէին : Մէկ անկողինէն միւսը ցատկող անուղղայ ցոփակեացը կը խոշտանգէ սիրտը : Լեարդն ու երիկամունքը կը խեղդուին իբրեւ հետեւանք գինեմոլի անյագ ծարաւին : Ստամոքսն ու աղիքները կը կքին սկրամոլին անկուշտ ախորժակին տակ :

Կայման չէ մոլութիւններ ունենալ՝ խաչելու համար մարմինը :

Կան նաեւ կեանքի դաժան օրէնքները :

Ոյ բերու տէր մայրիկը տասնըվեց ժամ ոտքի վրայ է : Կարի մեքենային առջեւ կամ խոհանոցը : Նմանապէս հողին փակած խե՛ղճ գիւղացին : Գործատէրը դաշնակցելու մտահոգութեամբ մինչեւ լոյս աշխատող գերձակն ու կօշկակարը նուազագոյնի կ'իջեցնեն մարմնին քնանալու իրաւունքը : Աղքատ ուսանողը կը խլէ առնոր անուանդի բաժինը, գիրք մը աւելի գնելու համար : Կարճ խօսքով, քիչ մը աւելի դրամը, քիչ մը աւելի հաճոյքը ձեռք կը բերենք միշտ ի վնաս մարմնին :

Եթէ ուզենք, կրնանք տասնեակներով շարել այսպիսի օրինակներ :

— Իսկ դո՞ւն : Ինչո՞ւ չես խոստովանիր մեղքերդ — կ'ըսէ ներքին ձայն մը :

— Իրաւունք ունի :

— Ուրեմն՝ հաւատով խոստովանիմ ...

Այս երկիրներն ինկանք հազիւ տղաամարդ մեր այտերուն : Իբրեւ ասպարէզ բաց էին միայն գործարաններու դռները : Նորեկներու բաժինը՝ միշտ ծանր, սեւ աշխատանքն էր :

Մեքենաներու խուլը կը թափանցէր մինչեւ մորթը : Պղինձի փոշին քթունքէն ներս չփուէն տարրալուծուելով՝ իր կանաչ թոյնով շնչահեղձ կ'ընէր մատղաշ մարմինները :

Մենք, ես եւ ընկերներս, հազարաւոր տղաք, չունէինք մոլութիւններ : Ժուժկալութիւնը, չափաւորութիւնը հիմնական գիծերն էին մեր նկարագրին :

Երբեմն, տասնի վրայ տասը հոգի չէինք ծխեր : Ալքոլ, գինի, գրեթէ պատահար : Չափի զգացումը կը կորսնցնէինք միայն ընկերական, բարեկամական խնճոյքներու ընթացքին :

Սուտ չխօսիմ : Ունէինք մէկ մոլութիւն : Կազմակերպուիլ եւ կազմակերպել :

Ձգել որ անապատներէն եւ արեան ճամբաներէն ազատուած երկիցս Թանկագին բեկորները հալին աշխարհիկ հաճոյքներու մէջ :

Գործարաններէն հեւ ի հեւ կը վազէինք ժողովասրահ, արճախտան կաթով մը խաբելով ստամոքսը : Կուսակցութիւններու, հայրենակցական, որբերու, մարզական միութիւններու լծակները դարձանք :

Ցաճախ կարճ կուգային շաբթուան եօթը օրերը : Հայի պատառը մեր բերանը, կը նստէինք շրջաբերական, նամակ, բաժանորդի հասցէ գրելու եւ առաւօտ՝ երբ զարթուցիչ ժամացոյցը իր մետաղեայ ձայնով ոտքի կը հանէր մեզ, երբեմն տակաւին չէինք ըլլար անկողինը :

Հաւատով խոստովանիմ ...

Շա՜տ է պատահեր երկու գիշեր անկողին չմտնել :

Շաբաթ գիշեր կ'երթայինք կուսակցական հանդէսին : Կը լուսցնէինք հոն : Ցետոյ, բարեկամներով կ'երթայինք մայր ունեցող մէկուն տունը՝ թէյ խմելու : Պաղ ջուրը քունը կը փախցնէր մեր աչքերէն : Կէսօրէն ետքը ուրիշ հանդէս : Չէինք կրնար տանակոխ ընել փոխադարձութեան անգիր օրէնքը :

Կիրակի իրիկուն՝ անպայման կը գտնէինք հաւաքոյթ մը : Վերադարձին՝ առաւօտը հեռու չէր ըլլար : Կը փոխէինք հագուստները . կ'ուղղուէինք գործարան :

Անգամ մը, ծովեզերեայ քաղաքին մէջ ժողովի նստանք հինգ օր եւ քնացանք հազիւ քսան ժամ : Տարի մը՝ խեղճ մարմինս կը դժուարանար պանդոկին երեք յարկերը ելլել, որովհետեւ, չարունակաբար վեց ամիս, միջին հաշուով քնացեր էի հինգ ժամ օրական :

Ցանուն գաղափարի :

Է՛հ, կային նաեւ հարսնիքներն ու ծնունդները, սանիկներն ու սանամայրերը, տասը տեսակ անմեղ խնճոյքներու առիթներ եւ այս պարագային, ժուժկալութիւնը, չափաւորութիւնը ի հարկէ կը մնային դրան առջեւ՝ գլխիկոր :

— Տեսակէտի խնդիր է ձեր մոլութիւնը գնահատել, կ'ըսէ ներքին ձայնը, բայց ընդունէ որ, այդ բոլորը եղած են ի վնաս Մարմնին :

Այս բաներու մասին կը մտածէի, Փարիզի Սրբոյն Ցովսէփի հիւանդանոցի ճերմակ սրահներէն մէկուն թիւ եօթը մահճակալին վրայ երկնցած :

ՀՐԱՆԴ ԱԿՈՆԱՑԵԱՆ

ԱՐԵՒԵԼԱԳԷՏՆԵՐՈՒ ԺԳ. ՀԱՄԱԳՈՒՄԱՐԸ

(Գ. եւ վերջին մաս)

Թրքագիտութիւն.— Համագումարին կը մասնակցէին Թուրք եւ օտար Թրքաբաններ : Անոնք տուին 19 դասախօսութիւններ, ընդհանրապէս փառաբանելով Թրքական (օսմանեան) աշխարհակալութիւնը եւ անոր ձգած հետքերը :

Ահա քանի մը նիւթեր.— «Թուրքերու աշխարհակալութեան գաղափարը», (Օ. Թուրան, անգլ.) : «Օսմանցիներու նուաճումները եւ տեղական ազնուականները» (ֆրանս., Խալիլ Ինալչիք), խազախները եւ Ուկրէնները օսմանցի Թուրքերու պատմութեան մէջ (Ա. Ն. Քուրաթ, անգլ.), «Իտարէի Մաալահաթ, Օսմանեան կայսրութեան մէջ ու անոր հետեւանքները նոր ժամանակներու վրայ, (Ռ. Անհէկկէր, գերմաներէն) :

«Ուսումնասիրութիւն մը Նէշրի ժամանակագրի մասին» (Ֆ. Ռ. Ունաթ, անգլերէն), «Օսմանեան Թագաւորական առհամի բարոյական անկումը, (անգլերէն Ժ. Խաչէք, ԽԱՆՆԱՄԷ դիւցազնավէպի (Էօզպէկ), պատմական հիմունքները (Զ. Վ. Թօկան) :

Եւրոպական Թուրքիոյ (Ռումելի) կազմակերպումը եւ վարչութիւնը Սուլթան Սիւլէյմանի օրով, (Թ. Կէօքպիլկին, ֆրանսերէն), Ուզուն Հասանի պատերազմական պատրաստութիւնները, Օսմանցիներու դէմ եւ կռուի սկզբնաւորութիւնը, (Պ. Ս. Պայքալ, գերմաներէն), Օսմանեան Սուլթանները (Ճալաթայ), «Գարա-Մուսթաֆա փաշայի գանկը», (Ռ. Ֆ. Քրոյթէլ, գերմաներէն) : Քանի մը հետաքրքրական Թուղթեր ԺԹ. դարու արեւելագէտի մը մասին» (Զ. Թուքին) եւայլն :

Ներկայ եղայ կարգ մը դասախօսութեանց : Քրոյթէլ, Վիէննայի Թանգարանէն, խօսեցաւ Գարա-Մուսթաֆա փաշայի գանկի մասին : Մանրամասնօրէն նկարագրեց թէ ինչպէս Թուրք փաշան կորսնցուցած էր ճակատամարտ մը եւ մահուան դատապարտուած, թէ ինչպէս Սուլթանին պաշտօնեաները գործադրած էին վճիռը, կարելով Մուսթաֆայի գլուխը, թէ անոր գանկը ցարդ կը գտնուի Վիէննայի Թանգարանը, իսկ մարմինը՝ Կ. Պոլսոյ «Թիւրպէ»ներէն մէկուն մէջ : Լաւ է որ Վիէննայի գանկն ալ երթայ հանգչի իր տեղը, միանայ իր մարմնին...

ԻՆՉ ՇԱՀԵՑԱՒ ՀԱՅԱԳԻՏՈՒԹԻՒՆԸ

Մխիթարութիւն մըն է հայագիտական բաժնին գոյութիւնը եւ պրոֆ. Ֆ. Ֆէյտիի ներկայութիւնը յուսատու լոյս մը : Պ. Ա. Սաֆրաստեանի ջանքերը արժանի են քաջալերութեան : Զգալի էր բացակայութիւնը Մխիթարեան հայրերու, ինչպէս նաեւ Պ. Հայկ Պէրպէրեանի եւ ուրիշ արտասահմանեան հայագէտներու :

Կազդուրիչ էր Խ. Մ. պատուիրակութեան մէջ տեսնել Պ. Երեմեանը : Անոնց բերած Հայաստանի գունաւոր շարժանկարը մեծ հետաքրքրութիւն առթեց : Ներկայ եղան 3-400 գիտնականներ եւ արեւելագէտներ, որոնց մէջ անշուշտ Թուրքեր ալ կային, որոնք տեսան Հայաստանը իր հսկայական վերաշինութեամբ : Ցուցադրուած գիրքերուն մէջ ուշադրութեան արժանի էր հայկական մանրանկարչութեան գեղակերտ հատորը որ հիացում պատճառեց ներկաներուն :

Հիւրանոցիս մէջ անգլիացի ծանօթ գիտնական մը իր բարեկամներուն առջեւ սքանչացումով կը դարձնէր անոր էջերը ..

ՅԱՌԱՋԻԿԱՅ ՀԱՄԱԳՈՒՄԱՐԸ.— Ըսինք թէ յառաջիկայ Համագումարի վայրն է Գերմանիա, Մունիխ՝ 1957, մեր առջեւ ունինք երեք տարի, մասնակցելու համար այս համագումարին :

Անհրաժեշտ է որ Հայերը աւելի մեծ թիւով եւ աւելի լուրջ պատրաստութեամբ ներկայանան այդ համագումարին :

Ամէն մարդ կրնայ մասնակցիլ անոր : Կը բաւէ դիմել Համագումարի կազմակերպիչ մարմնին (կամ Փարիզ՝ պրոֆ. Ֆէյտիի, Լոնտոն՝ Ա. Սաֆրաստեանի, որոնք տեղեկութիւններ կուտան այս մասին) :

Իմ կարծիքով Համագումարին պէտք է բերել այնպիսի նիւթեր որոնք թէ միջազգային պատմութեան համար արժէք մը ներկայացնեն եւ թէ հայ ժողովուրդի

ԶՕՀՐԱՊԻ ԵՒ ՎԱՐԴԳԷՍԻ ՍՊԱՆՈՒԹԵԱՆ ՊԱՐԱԳԱՆԵՐԸ

(ԹՂԹԱԾՐԱՐ ԱՐԱՄ ԱՆՏՈՆԵԱՆԻ)

•

«Ասոնք, յարեց, նոյն ինքն Էնվէր փաշայէն յատուկ հրահանգ առած մարդիկ են,

—Տոքթորը, նորէն կը հարցնէ թէ ի՞նչ է : Այն ատեն գրպանէն Թուղթ մը կը հանէ— ռափոր մըն էր Թուրքերէն : Կ'ըսէ որ Զօհրապի եւ Վարդգէսի խնդիրն է : — Կարդա անգամ մը : Այն ատեն կը կարդայ :

«Զօհրապ եւ Վարդգէս էֆէնտիները Պոլսէն առժամանակեայ կերպով Տիգրանակերտ ղրկուած են եւ իրենք ալ ճամբայ հանուած են Ուրֆայէն, բայց Ուրֆայի և Տիգրանակերտի մէջտեղ, հայ չէթէներու կողմէ եղած յարձակման մը հետեւանքով կառքը՝ պէշ տեղէ մը անցնելու պահուն յանկարծ արկածով կը դառնայ, Վարդգէս եւ Զօհրապ կը մեռնին : Մեր կողմէ կատարուած բժշկական քննութեամբ ասիկա կը հաստատենք » :

Տոքթորը կ'առարկէ թէ առանց դիակները տեսնելու ինչպէ՞ս կրնայ վկայել : Նէշիմի տղան կ'ըսէ .

— Ինչո՞ւ պէտք, քանի որ այդպէս կ'ուզեն, ըրէք, որովհետեւ հետեւանքը կրնայ ծանր ըլլալ ձեզի համար : Տոքթորը կը մերժէ, առարկելով թէ ասիկա քաղաքական խնդիր մըն է, եւ թէ չի կրնար ստորագրել իբրեւ գերմանհպատակութեան պաշտօնեայ որոնց արգիլուած էր քաղաքականութեամբ զբաղիլ :

Ճէլալ կը մեկնի, բայց քիչ ետքը նորէն կը դառնայ, ըսելով թէ հայրը կը պնդէ որ անպատճառ ասիկա ստորագրուի, եւ եթէ չստորագրէ, կեանքը վտանգի մէջ է : Տոքթորը շատ լաւ, կ'ըսէ, եւ երկու ժամ պայմանաժամ կը խնդրէ : Ճէլալ Թուղթը կը ձգէ կ'երթայ : Տոքթորը անմիջապէս լուր ղրկեց ամերիկեան միսիոնար Մր. Լէյսլիի եւ Հալէպի ամերիկեան գեր-հիւպատոսին՝ որ այդ միջոցին հոն կը գտնուէր քաղաքային գերիներու համար : Մր. Լէյսլի գալուն, Տոքթորը կը յայտնէ խնդիրը, կ'ըսէ թէ իրեն սպառնալիք կ'ընեն, եւ խորհուրդ կը փնտռէ : Կը հարցնէ թէ ի՞նչ կրնայ ընել : Մր. Լէյսլի կ'ըսէ .

— Լաւ, մի ըներ, եթէ քեզ մեռցնեն ալ, քու ընտանիքդ ես կը հոգամ : Դեր հիւպատոսը որ հոն էր, ճիշդ հակառակ խորհուրդը տուաւ, ըսելով որ կը ստորագրես, եւ տարօրէն մէկ անկիւնը **Ս. Բ.** (ըսուր փրէշըր = բռնութեան տակ) տառերը կը դնես, շատ մանր : Միւս կողմէ ես Զօհրապի եւ Վարդգէսի Խալիլի ու Ահմէտի կողմէն սպաննուիլը ծածկագրով կրնամ իմացնել Պոլիս, ամերիկեան դեսպանին : Այդպէս ալ եղաւ :

Հատ մըն ալ Տոքթ. Եաշեայէն ստորագրել տուին :

★

Սպանութենէն 3-4 ժամ վերջ կը կանչեն Տոքթ. Եաշեան, կը յայտնեն թէ արկածի մը զոհ գացած են Զօհրապ եւ Վարդգէս, եւ կը պատուիրեն որ Գարաքէօփրիւ երթայ քննութիւն կատարելու : Տոքթ.ը գործը վրայէն կը նետէ, անհանգիստ եմ ըսելով, եւ Սրհիյէ Միւտիրի Համտի պէյի կ'աղաչէ որ իրեն տեղ ինք երթայ : Համտի պէյ կ'երթայ, երկու ժամ վերջ կառքով կը դառնայ, կ'ըսէ թէ Զօհրապը տեսաւ մերկ, գլուխը ջախջախուած, ուղեղը դուրս թափած : Անկէ 15 մեթրի չափ հեռուն կը կենար Վարդգէս, նոյնպէս մերկ ու գլուխը ջախջախուած :

★

Զօհրապի կառքը Պարոնին ձեռքով յանձնուեցաւ Տիկին Բալիշի, Պաղտատի գծին երկրաչափներէն մէկուն կնոջ, որ Պոլիս՝ Տիկին Զօհրապի պիտի տանէր : Պարոնը (Օննիկ Մաղլումեան) Վարդգէսի նամակներն ալ այդ կնոջ միջոցաւ ղրկեց Պատրիարքարան : Զօհրապի կառքին մէկ օրինակը պահուեցաւ Հալէպի առաջնորդարանին մէջ, որպէս զի եթէ մէկը կորսուի, գոնէ միւսը փրկուի :

★

Անտոնեան կ'ենթադրէ թէ Զօհրապի վերջին նամակը (1915 Յուլիս 2/15 զոր հրատարակեցինք արդէն), գրուած գիշերը երկու տարաբախտ երեսփոխանները մեկնեցան Հալէպէն : Երկու օր տեւեց ճամբան մինչեւ Ուրֆա, ուր հասան Յուլիս 4ին, երկու օր ալ Միլլէթ Օթէլը մնացին, ուրեմն Յուլիս 6 եւ ապա սպաննուեցան : Տիկին Զօհրապ նոր տոմարով Յուլիս 20 Թուականը կուտայ, անշուշտ հիմնուելով Տոքթ. Եաշեայի բժշկական վկայագրին վրայ, որ հին տոմարով Յուլիս 7 Թուականը կը կրէ (7+13 = 20 : Բայց շատ հաւանաբար Տոքթ. Եաշեա իր տեղեկագիրը գրած է սպանութեան յաջորդ օրը, որով սպանութեան բուն Թուականը կ'ըլլայ 6/19 Յուլիս 1915, օրը՝ եւ երեքշաբթի :

Մայիս 21ին Պոլսէն մեկնած ըլլալով մինչեւ իրենց սպանութիւնը— 6 Յուլիս— 46 օր մնացած են ճամբաներուն վրայ եւ զանազան քաղաքներու մէջ :

×

Տիկին Եղիսաբէթ Եօթնեղբայրեանի պատմութեան համաձայն, երբ կառքերուն ընկերացող ժանտարմաները և Չէրքեզները կը վերադառնան պանդոկ, միասին բերելով երկու պայուսակները զորս բաժնեցին իրենց միջեւ, այն Չէրքեզը որ պանդոկին սպասաւորներէն Սեւեանի մուճակները փոխ առած էր, կը վերադարձնէ : Մուճակները արիւնի մէջ թաթխուած էին : Սեւեան միամտօրէն դիտողութիւն կ'ընէ այդ մասին :

— Հոգ մի ըներ, կ'ըսէ, քեզի նոր մուճակ մը կուտանք :

(26) (Շար.)

ՇԱՐԺԱՆԿԱՐ

LE MOUTON A CINQ PATTES

Բեմադրութիւն ՀԱՆՐԻ ՎԵՐՆԷՕՅ

Ֆեռնանտէլը սիրողները լիուլի պիտի գոհ մնան այս շարժանկարէն ուր հռչակաւոր դերասանը խաղալէս ինքզինքը կը գերազանցէ գործին ամբողջ տեւողութեան ընթացքին։

Հետաքրքրական է նիւթը։

Գիւղի մը քաղաքապետը կ'ուզէ ամէն գնով գտնել հնգորեակ եղբայրները որոնց ծնունդը քառասուն տարի առաջ նախախնամական եղած էր գիւղին համար, քանի որ աշխարհի չորս կողմերէն հազարաւոր մարդիկ փութացած էին հոն տեսնելու այդ նորօրինակ երեւոյթը։

Գիւղին նոր կեանք մը տալու մտադրութեամբ, քաղաքապետը կը մտածէ իրենց 40րդ տարեդարձին առթիւ գիւղ հրաւիրել հինգ եղբայրները։ Հնգոտանի ոչխարը գտնելու համար իրենց ծերունի կնքահայրը տակնուվրայ կ'ընէ աշխարհը։ Այս պրպտումը առիթ մըն է մեզի համար երկար պտոյտ մը կատարելու Փարիզէն մինչեւ Հեռաւոր Ովկիանոսներ, տեսնելով ... Ֆեռնանտէլը իր հինգ եղբայրներու դերին մէջ։

Շարժանկարը կը բաղկանայ հինգ պատմուածքներէ։ Եւ սակայն Վերնէօյ (Ա. Մալաքեան) յաջողած է գտնել այն յայտարարը որով այս երեւութապէս անջատ պատմուածքները, ժապաւէնին մէջ դարձած են տեսակ մը լրացուցիչ մասնիկներ տալով մեզի մէկ եւ ամբողջական գործի մը պատրանքը։

Այս կարգի շարժանկարներու մէջ (ֆիլմ ոգէջ) հանդիսատեսը ընդհանրապէս շփոթութեան կը մատնուի, չգտնելով յարաբերութեան եզր մը ներկայացուած նըկարներուն միջեւ։ Այս պարագան կը ստիպէ զայն — հազիւ ընտելացած մէկ պատմուածքին —, խզել իր եւ ցուցադրուած պատկերին միջեւ գոյացած հոգեկան կապը եւ ենթարկուիլ հոգեբանական նոր հոլովոյթի մը, ի տես այլազան պատկերի մը։

Ա. Մալաքեան խնայած է մեզի այդպիսի հակադրութիւն մը եւ կրցած է այդ հակոտնեայ պատմուածքներուն միջեւ եղած փապուղին օժտել ճաշակաւոր լապտերով մը որուն լոյսերուն շնորհիւ գիւղը կը վերագտնանք այն փոքրիկ գիւղը ուր ծնունդ առած էր այս պատմութիւնը։ Այն ատեն տխրութեան տեղ ցնծութիւնն է որ կը տիրէ, քանի որ ծերունի հայր մը գտած էր վերջապէս իր անառակ... «Հնգոտանի ոչխարը»։

Այս նոր գործը անգամ մը եւս կ'ապացուցանէ թէ Աշոտ Մալաքեան օժտուած է ստեղծագործ երեւակայութեամբ։ Աւելորդ չեն ուրեմն այն յոյսերը՝ զոր Ֆրանսական շարժանկարի շրջանակները կը սնուցանեն այս երիտասարդ այլ հասուն արուեստագէտին հանդէպ։

ԱՌԼԷՆ

պատմութեան հետ կապ ունենան։ — Հայ ժողովուրդը ի՛նչ բերած է միջազգային քաղաքակրթութեան, ինչ դեր կատարած է, ինչ տուած է անոր։

Առաջաւոր արեւելքի մէջ հայ ժողովուրդը ունեցած է առաքելութիւն մը։ Եղած է քրիստոնէական քաղաքակրթութեան յառաջամարտիկը։ Վարդանանց պատերազմով, պատուար կանգնած է Արեւելքի դէմ, Անի քաղաքով՝ Արեւելքի մէջ ունեցած ենք մեծագոյն քրիստոնէական քաղաքը։ Անոր կործանումը աղէտ մը եղաւ արեւմտեան քաղաքակրթութեան եւ մարդկութեան համար։

Ասիական ցեղերու ներխուժումը Փոքր Ասիայէն ներս, ու բիւզանդա–յունական քաղաքակրթութեան կործանումը ուղղակի հետեւանքն են Անիի անկումին։

Ժամանակն է որ Հայոց պատմութիւնը դուրս բերուի իր նեղ սահմաններէն եւ ընդհանուր ազգերու պատմութեան մէջ գրաւէ այն տեղը որուն արժանի է։

Մ. ՎԱՂԱՐՇ

ՋԱՆԱՋԱՆ ԼՈՒՐԵՐ

« ԿԱՐՄԻՐ ԱԽԱԳԵՐԷՑԸ » (Քէնթըրպըրի), ինչպէս կը կոչեն ամէն տեղ, հարցարան մը ստացած էր Մ. Նահանգներու քննիչ յանձնախումբէն, երկու անգամ հոն գացած ըլլալով։ Կը կասկածէին թէ պոլշեւիկեան դրամով ճամբորդած է։ Աւագերէցը Լոնտոնի ամերիկեան դեսպանատունը երթալով, պատասխանեց հարցարանին։ Կ'ըսէ թէ խաղաղութիւն քարոզելու գացած էր, թէ համայնավար չէ, ոչ ալ կուսակցութեան ծախքով գացած։

ԹՈՒԼՈՆԻ առեւտրականները եւ արհեստաւորները որոշեցին փակել իրենց խանութները, ցնոր տնօրինութիւն։

ԴՐԱՄԱՇՈՐԹ ՄԸ, Փիւեթի որ յարկարաժին մը գրաւած էր Մօնսօ փողոցին մէջ, լրագրով կը ծանուցանէ թէ պատրաստ է գնելու թանկագին ադամանդներ։ Այս ազդին վրայ իրեն կը ներկայանան Տիկ. Ֆրէնկեան (Թրքահպատակ) եւ տիկին Կրիմպերկ (ռումանացի), որոնց առաջինը 600.000 եւ միւսը 300.000 ֆրանք արժողութեամբ ադամանդներ կը ներկայացնեն։ Խարերան դոհարեղէնները կ'առնէ ըսելով թէ կնոջը պիտի ցուցնէ, յարակից սենեակին մէջ։ Երկու տիկինները ժամերով սպասելէ վերջ, դռնապանէն կ'իմանան թէ Փիւեթի անհետացած է։ Յարկարաժինն ալ ուրիշի մը կը պատկանի եւ վարձու առած էր, իբրեւ կանխավճար տալով 300.000 Ֆրանք։

ԳԱՂՈՒԹԷ ԳԱՂՈՒԹ

ԱԹԷՆՔԻ մեր պաշտօնակիցը, «Ազատ Օր» կը գրէ թէ Եգիպտոսի առաջնորդը, Մամբրէ արք. Սիրունեան, որ միեւնոյն ատեն Յունաստանի առաջնորդութիւնը կը վարէ, Կեդր. վարչութեան ատենապետ Պ. Գր. Բարաղամեանի եւ օրէնսդէտ խորհրդական Պ. Ստ. Ֆէսճեանի ընկերակցութեամբ, Սեպտ. 18ին այցելած է վարչապետ մարաջախտ Ալեք. Փափագոսի եւ արժանացած սիրալիր ընդունելութեան։ Առաջնորդը վարչապետին ներկայացուցած է չորս հարցեր, խնդրելով որ անձամբ միջամտէ անոնց նպաստաւոր լուծման մը համար։ Վարչապետը խոստացած է անմիջապէս հրահանգել պատկան նախարարներուն, նպաստաւոր կերպով կարգադրելու այս հարցերը։ Եւ միեւնոյն ատեն լիազօրութիւն տուած է իր անունով ներկայանալու նախարարներուն եւ խնդրոյ առարկայ հարցերու շուտափոյթ լուծումը խնդրելու։

ՃԷՊԷԼ ՄՈՒՍԱՅԻ հերոսամարտին եւ ազատագրութեան39րդ տարեդարձը հանդիսաւորապէս տօնուած է Սեպտեմբեր 10ին Այնճարի ընդարձակ ծառաստանին մէջ, ի ներկայութեան մեծ բազմութեան մը, որ գացած էր Սուրիայէն, Եգիպտոսէն, Լիբանանէն, Յորդանանէն։ Ներկայ եղած է Տ. Նարդունի։ Պատարագած է Լիբանանի առաջնորդ Խորէն եպիսկ. Բարոյեան, օրհնելով տասնեւութ հերոսներու յիշատակը։ Խորէն եպիսկ. խօսած է հայրենաշունչ քարոզ մը, ներբողելով հայկական բոլոր հերոսամարտերը։ Խօսած է նաեւ Տ. Նարդունի պանծացնելով Հայոց ազատագրական հերոսամարտերը, ու ոգեկոչելով անմահ յիշատակը այն բոլոր հերոսներուն որոնք ինկան ազատութեան ճամբուն վրայ։ Մատաղօրհնէքը կատարած է Հայկազուն վրդ. Աբրահամեան։ Օրհնուած հարիսան բաժնուած է բոլոր ուխտաւորներուն։ Յետոյ սկսած էին ջօյքը աւանդական թմբուկ–զուռնայով։ Ներկաներու թիւը վեց հազարէն աւելի կը հաշուէին։

ԾԱՆՕԹ վիպագիր ընկեր Մալխաս, որ Մ. Նահանգները կը գտնուի, հոկտեմբերին Միջին Արեւելք պիտի այցելէ, հանդիպելով Լիբանան, Իրաք եւ Իրան ուր մեծ հետաքրքրութեամբ կը կարդացուին իր գործերը։

ԱՇԽԱՐՀԱԳՐՈՒԹԵԱՆ եւ պատմութեան դասախօս մը, Վահէ Դաւիթեան, որ կը պաշտօնավարէ Պէյրութի դպրոցներուն մէջ, առաջին հանդիսացած է Միացեալ Ազգերու Միջազգային մրցումին մէջ։ 43 երկիրներէ գրկուած «թեզ»երը քննելէ եաք, մրցանակի արժանի գտած են զայն եւ հրաւիրած Միացեալ Ազգերու ընդհ. ժողովի նոր նստաշրջանին։ Պ. Դաւիթեան օգտուելով Նիւ Եորք մեկնած է ուր դասախօսութեանց շարք մը պիտի տայ։

ԱՀԱ ԹԷ Ի՛ՆՉ Է ԶՈՀՈՂՈՒԹԻՒՆԸ

★

Հնդկաչինի կռիւներէն 85 առ հարիւր հաշմանդամ վերադարձած երիտասարդ մը իր աչքին մէկը կը նուիրէ Տիէն Պիէն Ֆուի մէջ կուրցած այն զինուորին՝ որ առաջինը պիտի հասնի Ֆրանսա։

Նուիրատուն — եթէ կարելի է այսքան տկար բառ մը գործածել այս պարագային — կ'աշխատի հիւանդանոցի մը մէջ։ Նկատելով որ իր կատարած գործին համար մէկ աչքն ալ բաւական է, կ'ուզէ աշխատանքի կարելիութիւն տալ անծանօթ մարտընկերոջ մը։

Սրտառուչ է ժեսթը, նոյնիսկ գերմարդկային։

Եթէ մարդիկ զոհողութեան այս ոգիէն մէկ հազարերորդը միայն ունենային ...

Բայց յաճախ իրենց քսակներն անգամ չեն բանար։

Ա.

Ն. ԱՂԲԱԼԵԱՆԻ յիշատակին պատարագ եւ հոգեհանգիստ կատարուած էՇթորայի մէջ, ի ներկայութեան Լիբանանի առաջնորդին եւ ծանօթ անձնաւորութեանց։ Պատարագիչ Հայկազուն վրդ. Աբրահամեան իր քարոզին մէջ ըսած է «բարի պատերազմը պատերազմեցայ, ընթացքս կատարեցի, կը մնայ ինծի արքայութեան պսակը»։ Այս բացատրութեան արժանի է հայ ժողովուրդի մեծ զաւակը Ն. Աղբալեան, որու մահուան եօթներորդ տարելիցին առթիւ եկած ենք խնկելու անոր օրհնեալ յիշատակը»։

ՍԿԻՒՏԱՐԻ (Պոլիս) Ս. Խաչ եկեղեցւոյ Թաղ. խորհուրդին տարեկան տեղեկագրին համաձայն չորս տարուան ելեւմտացոյցը եղած է 13768 ոսկի։ Ճաշի յանձնախումբը կը կերակրէ ամէն օր 25 հայորդիներ։ Ներսէսեան – Երմոնեան վարժարանը ունի 160 աշակերտ, 15–16ը ձրի։ Տնօրէնուհին է տիկին Գրիգորեան, ունի չորս հայ եւ երկու թուրք ուսուցիչներ։ Սկիւտար – Իճատիէ թաղի ժողովուրդը հետզհետէ կը բազմանայ։ Թաղ. խորհուրդը ամէն տարի 2500էն 3000 ոսկի կուտայ դպրոցին։ Այս տարի եկեղեցին նուէր ստացած է Իճատիէի մէջ ամբողջ տուն մը, իսկ Սէլամսըզի մէջ կէս տուն մը։

ԿԵՍԱՐԻՈՅ մէջ հայ համայնքին համար որոշուած գետնին վրայ մօտերս արդիական գերեզմանատուն մը պիտի շինուի, շնորհիւ Հայկազուն քահանայի եւ Թաղ. խորհուրդին ջանքերուն։

ՀԱՅԿ. ԵՌԱԳՈՅՆԸ ծածանած է Սաուլթ Միլուոքիի (Մ. Նահանգներ) հարիւրամեակին առթիւ, հարիւր հազարաւոր բազմութեան մը առջեւ. շնորհիւ Հ. Յ. Դ. «Արմէն Գարօ» խումբին։ Միլուոքիի մէջ ունին եկեղեցի, դպրոց։

ԿԸ ԽՆԴՐՈՒԻ ՄԱՔՈՒՐ ԳՐԵԼ, ՄԵԼԱՆՈՎ ԵՒ ՄԷԿ ԷՋԻ ՎՐԱՅ։

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (16)

ԵՏՔԸ...

Ես սեղմուած եմ Լուդվիգի եւ Կոզոլէի միջեւ ու բաճկոնիս վրայէն կը զգամ անոնց ջերմութիւնը։ Կը շարժեմ ձեռքերս, կը դարձնեմ գլուխս. մկաններս կը լարուին, եւ դող մը կը բարձրանայ ծունկերէս դէպի ստամոքսս. ոսկորներուս մէջ կարծես զարկերէն հեղուկ մը կը թրթռայ, կը խուժէ թոքերուս եւ աչքերուս մէջ, շրթներուս վրայ... ու շրջապատս կը լուծուի, կը չքանայ... Ամբողջ ներսս կը սարսռայ, ինչպէս հեռագրական սիւն մը փոթորիկի պահուն. հազարաւոր երկաթաթելեր կը հնչեն, ու հազարաւոր ճամբաներ կը բացուին... Դանդաղօրէն ձեռքս կը դնեմ Լուդվիգի ձեռքին վրայ ու կը խորհիմ թէ պիտի այրի... Բայց երբ ան վրաս կը նայի, յոգնած ու գունատ՝ ինչպէս միշտ, — այն ամէնէն, ինչ որ կը կատարուի իմ մէջս, ես ոչինչ կրնամ արտայայտել, բայց եթէ հարցնել դժուարաւ, կակազելով.

— Գլանիկ մը ունի՞ս, Լուդվիգ։

Կուտայ ինծի հատ մը։

Կառաշարը կը սուրայ, ու մենք կը շարունակենք երգել։ Բայց հետզհետէ մեր երգին կը միախառնուի խուլ մռնչիւն մը, որ տարբեր է անիւներու աղմուկէն։ Ու դաշտի մը պահուն՝ յանկարծ զօրաւոր ճայթիւն մը կը լսուի, որի արձագանգը կ'անցնի ամբողջ հարթավայրի վրայէն։ Փոթորիկ մըն է որ կ'իջնէ կուտակուած ամպերէն։ Շանթերը կը բոցավառին՝ ինչպէս թնդանօթներու բերանէն ժայթքող կրակը։ Կոզոլէ, որ կեցած է պատուհանին առջեւ, կը թօթուէ գլուխը։

— Հիմակ ալ փոթորիկն էր պակաս, — կը մրմռայ ան ու դուրս կը նայի։ Ու յանկարծ կը կանչէ հեւ ի հեւ.

— Շուտ, շուտ, հոս նայեցէք, ահա..

Ամէնքս ալ կը նետուինք դէպի պատուհան։ Կայծակներու լոյսին մէջ, հարթավայրի եզրածին վրայ, վեր կը սլանան քաղաքի նեղ, բարակ աշտարակները։ Ամէն անգամ մութը որոտալով նորէն կ'իյնայ անոնց վրայ, բայց ամէն մէկ փայլակի պահուն անոնք աւելի կը մօտենան մեզի։

Մեր աչքերը յուզումէ կ'այրին։ Ինչպէս հսկայ ծառ մը՝ մէկէն կը բարձրանայ մեր վերեւ, մեր մէջ սպասումը։

Կոզոլէ կը սկսի ժողվել իրերը։

— Ա՛խ, տղաք, տեսնես տարի մը ետքը ուր նստած կը լինինք, — կ'ըսէ ու կը տարածէ թեւերը։

— Յետոյքնուս վրայ, — կը պատասխանէ Իւպ Նեարդայնոտ,

Սակայն ոչ ոք այլեւս կը խնդայ։ Քաղաքը խոյացած է մեր վրայ ու դէպի ինքը կը քաշէ մեզ։ Հոն է ահա ան՝ վայրագ լոյսի մէջ հեւալով։ Լայնօրէն տարածուած՝ ան կը յառաջանայ, ու մենք կը մօտենանք անոր, մենք, կառաշար մը զինուոր, կառաշար մը վերադարձ ոչինչէն, կառաշար մը ահռելի սպասում ... աւելի ու աւելի մօտ... կատաղի գրոհով մենք յառաջ կը սլանանք. պարիսպները մեր դէմ կը նետուին. շուտով իրարու պիտի բախինք. կայծակները կը թռին, փոթորիկը կը շաչէ. մտածում մը կը բարձրանայ մեր մէջ — ի՞նչ պիտի գտնայ ան, քաղաքը, մեզի համար՝ անդո՞ւնդ թէ հայրենի տուն ... Ապա կայարանը իր աղմուկով եւ լոյսերով կը փրփրի վագոնի երկու կողմը. յորդ անձրեւ մը կը թափի վար, ու մենք խելակորոյս մէջը կը ցատկենք ...

Ինծի հետ, վագոնի դուռնէն, կը ցատկէ նաեւ շունը։ Ան ինծի կը փարի, ու մենք միասին անձրեւի մէջէն սանդուղէն ի վար կը վազենք։

ԵՐԿՐՈՐԴ ՄԱՍ

Ա.

Ինչպէս դոյլ մը ջուր՝ որ կը ճողփայ սալայատակի վրայ ու կը ցրուի՝ կը բաժնուինք մենք իրարմէ։ Կոզոլէ, Բրեօյերի եւ Տրոսկէի հետ, յարձակընթաց կը քալէ Հայնրիխի փողոցն ի վար։ Նոյն փութկոտութեամբ ես կը դիմեմ, Լուդվիգի հետ, դէպի կայարանի ծառուղին։ Լեդերհոզէ, հազիւ քաղաք հասանք, առանց հրաժեշտի նետի պէս սլացաւ, հետը տանելով իր հնավաճառի կրպակը։ Տիադէն կ'աճապարէ իմանալ Վիլլիէն հանրատուն տանող ամենամօտ ճամբան. ու միայն Իւպը եւ Վալենտինն են որ ժամանակ ունին։ Անոնց ոչ ոք կը սպասէ. ատոր համար ալ դանդաղաքայլ կ'ուղղուին դէպի կայարանի ճաշարահը՝ իրենց ստամոքսներուն պահանջը հոգալու։ Վերջը զօրանոց պիտի երթան։

Մեր ճամբուն եզերքը գտնուող ծառերէն անձրեւաջուր կը կաթկթէ։ Ամպերը կ'անցնին շատ ցածէն ու արագ։ Մեր դիմաց կ'ելլեն վերջին դասերու պատկանող քանի մը զինուորներ։ Թեւերնուն վրայ կարմիր ժապաւէններ կը կրեն։

— Ուսադիրները վար, — կը պոռայ անոնցմէ մէկը ու կը խոյանայ Լուդվիգի վրայ։

— Լեզուդ քեզի քաշէ, դուն, թիկունքի ոսպնիկ, — կ'ըսեմ ես ու մէկդի կը հրեմ զինքը։

Միւսները կը յառաջանան ու կը շրջապատեն մեզ։ Լուդվիգ հանդարտօրէն կը նայի առաջին զինուորին վրայ ու կը շարունակէ ճամբան։ Զինուորը տեղի կուտայ։ Բայց յանկարծ կը յայտնուին երկու նաւաստիներ ու կը յարձակին Լուդվիգի վրայ։

(Շար.)

Է. ՄԱՐԻԱ ՌԵՄԱՐՔ

կործեց Փարիզի մէջ, մանաւանդ որ Անգլիա միեւնոյն ատեն մասամբ կը հրաժարի իր գերիշխանութեան իրաւունքներէն, Պրիւսէլի դաշինքին անդամներուն տրամադրութեան տակ դնելով այդ ուժերը: Անոնք են որ պիտի որոշեն այդ ուժերը պահել կամ քաշել:

Միւս կողմէ, Գերմանիոյ վերագինման հակառակորդները կը սաստկացնեն պայքարը, առաջնորդութեամբ համայնավար կուսակցութեան, որ ամէն օր նոր ազդանշաններ կ՚արձակէ:

× Վերջին լուրերու համաձայն, խորհրդաժողովը պիտի փակուի այսօր, շաբաթ: Համաձայնութիւն գոյացած է որ Պրիւսէլի կազմակերպութիւնը միաձայնութեամբ որոշէ զինեալ ուժերու սահմանափակումը, իսկ պարզ մեծամասնութեամբ՝ զօրքի եւ սպառազինութեանց հակակշիռը: Մնացեալ դժուարութիւնները անյաղթելի չեն համարուիր Ուաշինկթընի մէջ, ուր մեծապէս բարձրացած է Ֆրանսայի եւ Անգլիոյ վարկը: Յիսուն տարիէ ի վեր առաջին անգամ է որ այսքան վճռական քայլ մը կ՚առնէ բրիտանական դիւանագիտութիւնը, մասամբ հանրային կարծիքի ճնշումին տակ: Մինչեւ վերջը գաղտնի պահուած էր կառավարութեան որոշումը. այնպէս որ մեծ թերթերու խմբագրապետներն անգամ յանկարծակիի եկան:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԵԳԻՊՏՈՍԻ Իսլամ Եղբայրութիւնը յայտարարութիւն մը հրատարակեց որով կ՚ըսէ թէ պատրաստ է լիովին օգնելու, եթէ կառավարութիւնը որեւէ «վճռական» քայլ առնէ Միջին Արեւելքի մէջ, Իսրայէլի դէմ:

ԼՐՏԵՍԱԿԱՆ գործին առթիւ ձերբակալման հրամանագիր հանուեցաւ «Լիպերասիոն» օրաթերթի աշխատակցին՝ Անտրէ Պառանէսի դէմ, որ անհետացած է: Առաջին անգամ հարցաքննուած եւ ժամանակաւորապէս ազատ ձգուած էր: Զինուորական ատեանը խնդրած էր ներկայանալ Սեպտեմբեր 30ին, սակայն չերեւցաւ: Տիկինը հարցաքննուելով, պատասխանեց թէ տեսած չէ առաջին հարցաքննութենէն ի վեր եւ թէ հազիւ քանի մը հարիւր ֆրանք ունէր գրպանը: Լրագրողներու ընկերակցութիւնը պաշտօնապէս յայտարարեց թէ Պառանէս երբեք անդամ եղած չէ իրենց կազմակերպութեան: Փախստականը կ՚ամբաստանուի թէ գաղտնի վաւերագիրներ յանձնած է ոստիկանութեան պաշտօնանկ տեսուչին՝ Ժան Տիքսի: Այս վերջինը անուանարկութեան դատ բացած է նաեւ համայնավար պաշտօնաթերթին՝ «Իւմանիթէ»ի դէմ, որ բուռն պայքար մը կը մղէ իրեն դէմ:

ԻՐԱՆԻ զինուորական դատախազը, զօր. Հուսէյն Ազմուտէ մահապատիժ պահանջեց 12 զինուորական եւ ոստիկանական սպաներու դէմ, որոնք ամբաստանուած են թէ լրտեսութիւն կը կատարէին ի հաշիւ Խ. Միութեան: Կ՚ըսուի թէ ամբաստանեալները անդամ են համայնավար Թուտէ կուսակցութեան, որուն անդամներէն 650 հոգի ձերբակալուած են արդէն: Ամբաստանեալներուն մէջ կը գտնուին զօր. Սիամաք եւ ուրիշ բարձրաստիճան սպաներ:

—Արտաքին գործերու նախկին նախարարը, Հուսէյն Ֆաթեմի, որ վիրաւորուած էր երկու մահափորձերու ատեն, զինուորական ատեան փոխադրուեցաւ պատգարակով: Դատավարութեան ատեն ալ տկարութիւն մը զգաց: Տակաւին չի կըրնար կանոնաւոր սնունդ առնել եւ շարունակ ներարկումներ կը կատարուին: Իրեն հետ կը դատուի ուրիշ նախարար մը, Ալի Շայեկան:

ՍՈՒՐԻՈՅ զինուորական ատեանը որոշեց դատել զնդ. Սաֆան, այն ամբաստանութեամբ թէ ուզած էր տապալել կառավարութիւնը: Գնդապետը Իրաք փախած էր Շիշաքլիի օրով, եւ վերադարձաւ անոր անկումէն վերջ:

ԶԻՆՈՒՈՐԱԿԱՆ ԱՏԵԱՆԸ կը շարունակէ լսել զանազան վկայութիւններ՝ երկու գերման սպաներուն՝ Օպերկի եւ Քնոխընի դէմ: Առջի օր լսուեցաւ զօր. Պերառ, որ վճռապէս յայտարարեց թէ Օպերկ լիովին տեղեակ էր իրեն վերագրուած արարքներուն եւ պատասխանատու է:

ՊՈՒԼԿԱՐԻՈՅ զինուորական ատեանմահուան դատապարտեց եօթը հոգի, զօր. Իվան Վոլքով եւայլն, այն ամբաստանութեամբ թէ տապալած էին Ալեքսանդր Սթամպուլիյսկիի կառավարութիւնը 1923 Յունիս 9ին եւ բազմաթիւ համայնավարներ սպաննած: Պատիժները քանի տարի բանտարկութեան վերածուեցան:

ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՕՐԸ ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

Կը տօնուի մեծ պատրաստութեամբ:

Շաբօ տէ Ֆլէօրի հանրածանօթ սրահներուն մէջ:

30 Հոկտեմբեր, Շաբաթ ժամը 9էն մինչեւ լոյս: Կէս գիշերէն վերջ եւրոպական պարեր մեծ սրահին մէջ: Աւանդական խնջոյք պզտիկ սրահին մէջ:

Մանրամասնութիւնները յաջորդով:

ՊԱՐԱՆՑԻԿ ՑԵՐԵԿՈՅԹ

Կազմակերպուած Հ. Յ. Դ. Նոր Սեբաստիոյ Փարիզի «Ահարոնեան» խումբի կողմէ, այս կիրակի, ժամը 18էն 23, Ազգ. Տան մէջ:

Կը հրաւիրուին բոլոր երիտասարդներն ու մանաճիւղերը:

ԴԱՇՆԱԿԻ ՈՒՆԿՆԴՐՈՒԹԻՒՆ

ԶԱՒԷՆ ԽԱՉԱՏՈՒՐԵԱՆ

Այս երկուշաբթի, ժամը 21ին, Սալ Կաւօ

Յայտագիր՝ Շուման, Լիսթ, Ռավէլ եւ Արամ Խաչատուրեան:

Տոմսերու գիները՝ 250էն 600 ֆրանք:

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ԵՐԵԿՈՅԹ

6, ՆՈՅԵՄԲԵՐ, ՇԱԲԱԹ ԳԻՇԵՐ
ՍԱԼ Տ՚ԻԷՆԱՅԻ ՄԷՋ

Ի պատիւ դերասան Ա. ԳՄԲԷԹԵԱՆԻ

Մանրամասնութիւնները շուտով:

ՎԵՐԱՄՈՒՏ

Հ. Յ. Դ. Նոր Սեբաստիոյ Անիէռ Պուա Քոլոմպի դասերը կը սկսին Չորեքշաբթի 13 Հոկտ. երեկոյեան ժամը 8.30ին, 149պիս, Ավընիւ տ՚Արժանթէօյ (Անիէռ): Չորեքշաբթի երեկոները հայերէնի դասեր եւ երգչախումբի փորձեր, երկուշաբթի երեկոները թատերական եւայլ փորձեր:

Այն բոլոր ծնողները որոնք կը փափաքին իրենց զաւակները տեսնել Նոր Սեբաստիոյ շարքերուն մէջ, կրնան դիմել չորեքշաբթի երեկոները վերոյիշեալ հասցէին:

★

ԿՐԸՆՈՊԼԸ.— Կապ. Խաչի կիրակնօրեայ դպրոցը կը վերաբացուի այս կիրակի առաւօտեան ժամը 9ին, ուսուցչութեամբ Պ. Կ. Տէրմոյեանի: Ծնողներէն կը խնդրուի արձանագրել իրենց փոքրիկները նոյն օրը դպրոցին մէջ:

ՀԱՅԵՐԷՆԻ ՄԱՍՆԱՒՈՐ ԴԱՍԵՐ

Հայերէնի մասնագէտ ուսուցչուհի մը տրամադրելի է դասեր տալու մատչելի պայմաններով:

Դիմել «Յառաջ»ի վարչութեան:

ՑԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

ՀՐԱՉ ՍԱՐԳԻՍԵԱՆԻ յանկարծական եւ կսկծալի մահուան առթիւ, Վասպուրականի Հայր. եւ Երիտասարդաց Միութիւնները, խորապէս յուզուած ու ազդակից, իրենց ցաւակցութիւնները կը յայտնեն Միութեանց պատուակալ նախագահ Յովհաննէս Թերլէմէզեան-Ատտիսեանի Տիկին Արշալոյս Թերլէմէզեան-Սարգիսեանի եւ հանգուցեալի բոլոր պարագաներուն:

Երկու Միութեանց յուզումը մեծ է մանաւանդ անոր համար որ մտաւորական եւ ազնիւ հայրենակից մը կ՚անհետանայ, երբ այդ կարգի անձնաւորութեանց պահանջ զգալի է աւելի քան երբեք:

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ.— Ֆ. Կ. Խաչի Շրջ. վարչութիւնը շնորհակալութեամբ ստացած է Տամլամեան եղբայրներէն եւ եղբօրորդիներէն 7000 ֆրանք, ողբացեալ Տիկին Եսթեր Տամլամեանի մահուան քառասունքին առթիւ:

ԾԱԽՈՒ Է

Մեկնումի պատճառով ԺԱՄԱԳՈՐԾԻ ԽԱՆՈՒԹ ՄԸ, առեւտրական բանուկ եւ բազմամարդ թաղի մը մէջ: Դիմել նամակով, «Յառաջ»ի միջոցաւ:

Imp. Araxes - 46, rue Richer, Paris (9e)

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

ՈՂԲԱՑԵԱԼ ԱՐՏԱՒԱԶԴ ԱՐՔ. ՍԻՒՐՄԷԵԱՆԻ ՅԻՇԱՏԱԿԻՆ

Այս Կիրակի Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցւոյն մէջ հոգեհանգստեան մասնաւոր պաշտօն պիտի կատարուի վախճանեալ Արտաւազդ արք. Սիւրմէեանի մահուան երրորդ տարելիցին առթիւ:

Արարողութեան կը նախագահէ Փարիզի առաջնորդ Սերովբէ Ծ. Վ. Մանուկեան:

Կը հրաւիրուի Փարիզի եւ շրջաններու հայութիւնը, յարգելու յիշատակը ողբացեալ սրբազանին:

ՀԱՆԴԻՍԱՒՈՐ ՊԱՏԱՐԱԳ

Ալֆորվիլի Ս. Պօղոս Պետրոս եկեղեցին մէջ այս կիրակի առաւօտ: Պիտի պատարագէ եւ քարոզէ Անուշաւան արեղայ Զղջեան: Քառաձայն երգեցողութիւնը կը կատարէ Փարիզի շրջուն երգչախումբը: Կը հրաւիրուի Ալֆորվիլի եւ շրջանի ժողովուրդը:

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Այրի Տիկին Արուսեակ Յովակիմեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Քուլանճեան (Փարիզ), Տէր եւ Տիկին Յովակիմեան եւ զաւակները (Լիոն), Տէր եւ Տիկին Մ. Յովակիմեան (Սէնթ Էթիէն), Տէր եւ Տիկին Գարաօղլանեան (Լիոն), Տէր եւ Տիկին Սինկիրեան եւ զաւակները (Պուլվար Օտտօ), Տէր եւ Տիկին Ա. Մանուկեան (Սէնթ Մարգրիտ), ինչպէս նաեւ բոլոր ազգականները խոր ցաւով կը ծանուցանեն

ՅԱԿՈԲ ՅՈՎԱԿԻՄԵԱՆի

արկածալի մահը, 49 տարեկան հասակին:

Յուղարկաւորութիւնը կատարուեցաւ Սէն Լուի Ս. Գէորգ մատրան մէջ, Սեպտ. 28ին, եւ մարմինը ամփոփուեցաւ Սէն Փիէրի գերեզմանատունը:

ՆՈՒԷՐՆԵՐ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Ֆ. Կ. Խաչի Պոմոնի մասնաճիւղը շնորհակալութեամբ ստացած է հազար ֆրանք Պ. Խաչիկ Թէլեանէ, Տիկ. Մառի Դանիէլեանի մահուան առթիւ, փոխան ծաղկեպսակի: Նոյնպէս հինգ հարիւր Ֆր. Լիոնէն Պ. Ռ. Նալպանտեանէ իր թոռնիկներուն մկրտութեան առթիւ: Պ. Մեսրոպ Պօղոսեանէ ի նպաստ դպրոցին հազար ֆրանք Տիկին Շիմշիրեանի մահուան առթիւ:

Օր. Ս. Զաքարեանէ 400 Ֆր. իր քրոջը Օր. Սաթենիկ Զաքարեանի հոգեհանգստեան առթիւ:

ԿԱՐՈՒՋԷՒԻ ԴԱՍԸՆԹԱՑՔ

45 տարուան փորձառութեամբ եւ լաւագոյն վկայականներով

Académie DAYDOU

12, Rue Lafayette, Paris (9e)

Métro: CHAUSSEE d'ANTIN

եւ դրդակցութեամբ

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

Հ. Յ. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ Անիէռ Պուա Քոլոմպի վարչութիւնը վերամուտի առթիւ ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր բոլոր անդամներն ու անդամուհիները, Չորեքշաբթի 6 Հոկտ. երեկոյեան ժամը 8.30ին, սովորական հաւաքատեղին:

Հ. Յ. Դ. ԱՂԲԻՒՐ ՍԵՐՈԲ - ԵՕԹՆԵՂԲԱՅՐԵԱՆ խումբի ընդհ. ժողովը այս շաբաթ, ժամը 21ին, սովորական վայրը: Ներկայանալ անդամատետրներով:

ՇԱՒԻԼ.— Հ. Յ. Դ. «Արդութեան» խումբի ընդհ. ժողովը այս շաբաթ երեկոյ ժամը 9ին, սովորական հաւաքատեղին:

ՍԷՆԹ ԷԹԻԷՆ.— Հ. Յ. Դ. «Անտոք» կոմիտէի ընդհ. ժողովը այս շաբաթ ժամը 8.30ին, մատուռին սրահը: Խիստ կարեւոր օրակարգ:

Ֆ. Կ. ԽԱՉԻ Փարիզի մասնաճիւղի ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր անդամուհիները այս երկուշաբթի ժամը 4ին, Քաֆէ Ռէժանի վերնայարկը: Օրակարգ. — Պարահանդէս եւ զանազան հարցեր:

ՀԱՄԱԽԱՐԲ. Հայր. Միութեան ընդհ. ժողովը այս շաբաթ ժամը 21ին, Պ. Կ. Սիմոնեանի սրճարանը, ռիւ Պէլ Իմաժ: Օրակարգ.— Զեկուցում պատգ. ժողովի: Ընտրութիւն հաշուեքննիչ յանձնախումբի: Ընթացիկ հարցեր: (Վալանս):

ՀԱՄԱԽԱՐԲԵՐԴԻ Լիոնի մասնաճիւղին վարչութիւնը ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր բոլոր անդամները այս շաբաթ, ժամը 20ին, սովորական հաւաքատեղին: Օրակարգ.— Պատգ. ժողովի զեկուցում: Ընտրութիւն նոր վարչութեան: Նոյն առիթով մասնաճիւղը իր շնորհաւորութիւնները կը յայտնէ հայրենակից Սահակ Քիլէրճեանի ազջկան ամուսնութեան առթիւ:

ՎԵՐԱԲԱՑՈՒՄ ՖՐԱՆՍԱՀԱՅ ԼՍԱՐԱՆԻ

Յառաջիկայ Հոկտ. 10ի կիրակի օրը կէս օրէ ետք ժամը 1.30ին, ընկերական ճաշով մը, Ազգ. Տան մէջ:

Գեղարուեստական ճոխ բաժին:

Անոնք որ կը փափաքին մասնակցիլ ճաշին, այժմէն դիմեն՝ Պ. ՀԱՅԿ ԱՂԱԲԵԿԵԱՆի, հեռաձայն ՓՐՕ. 07-25 եւ Պ. Ա. Դամեանի, ԹՐԻ. 57-74: Անձ գլուխ 550 ֆրանք:

OCÉANIA

ՕԴԱՆԱՒԻ, ՇՈԳԵՆԱՒԻ ԵՒ ԵՐԿԱԹՈՒՂԻԻ ԱՄԷՆ ՏԵՍԱԿ ՏՈՄՍԵՐ ԿԸ ՎԱՃԱՌՈՒԻՆ

Վիզայի եւ անցագրի բոլոր ձեւակերպութիւնները, Հարաւային եւ Հիւսիսային Ամերիկաներու, Քանատա, Թուրքիա, Լիբանան: Ամէն մանրամասնութեանց համար գրել՝

M. Baronian

38, Rue de la Republique. Marseille
Tél. Colbert 53-13 — 42-58

Bureaux à Paris
4, Rue de Castellane.
Adresse telegraphique PACATLAN

ԲՆԱԿԱՐԱՆՆԵՐՈՒ ՇԻՆՈՒԹԵԱՆ ԵՒ ՆՈՐՈԳՐՈՒԹԵԱՆ

ԲԱՑԱՌԻԿ ԶԱՐԴԵՐԸ ԿԸ ՀԱՅԹԱՅԹՈՒԻՆ

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՀԱՍՏԱՏՈՒԹԵՆԷՆ

Ets. THOMLAC

16 bis Bd. Sebastopol, PARIS 4e
52, Rue de Chalon, PARIS 12e
4 bis Rue Vaillant Couturier, ARGENTEUIL

10 Ave. de Gennevilliers, VILLENEUVE-LA-GARENNE

ՊԱՏԻ ԱՄԷՆ ԿԱՐԳԻ ԹՈՒՂԹԵՐ ԵՒ

ԱՌԱՋՆԱԿԱՐԳ ԻՒՂԱՆԵՐԿ՝ ՍԵՓԱԿԱՆ ԱՐՏԱԴՐՈՒԹԻՒՆ

THOMLAC

Ձեր բնակարաններուն կուտայ գեղարուեստական հաճելի եւ ջերմ մթնոլորտ, իսկ ձեր պիտոյքին վրայ կը կատարէ խիստ կարեւոր խնայողութիւններ:

ՅԱՌԱՋ
ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Fondé en 1925 — Tél.: PRO. 86-60
Le Directeur : SCH. MISSAKIAN
Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise, Paris-9e
C.C.P. Paris 1678-63 — R. C. Seine 376.286

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա եւ գաղութներ տարեկան 3000 ֆր., վեցամս. 1600
Արտասահման՝ տարեկան 3500 ֆր. կամ 10 $, հատը 12 ֆր.

ԿԻՐԱԿԻ 3 ՀՈԿՏԵՄԲԵՐ
DIMANCHE 3 OCTOBRE 1954

30ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 7487 30e ANNEE — Խմբագիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ — ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 10ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 2898

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ՁԱՅՆ ՄԸ ԱՐԵՒԵԼՔԷՆ

●

Լիբանանի գրական շաբաթաթերթը, Նայիրի, տեսական խնդիրներ կ'արծարծէ, ատենէ մը ի վեր :

Գլխաւոր հոգն է՝ պայքարիլ տեղատուութեան դէմ : «Դիմանալ եւ ստեղծագործել», ինչպէս կ'ըսէ երիտասարդ գրող մը, որ արդէն դարձած է հեղինակ :

— «Օտարութիւնը կը վտանգէ մեր տաղանդը, զայն կրծելով անընդհատ եւ ամէն կողմէ : Իր բոլոր պայմանները մեզի դէմ են :

... Փրկենք եւ ճոխացնենք հայ գրականութիւնը, որպէսզի օր մը հայրենիքը չանիծէ մեզ, իբրեւ անարժան ժառանգորդ հայկական կամքի : (Եդ. Պօյաճեան) :

Ուրիշ յօդուածով մը, նոյն երիտասարդը կ'առաջարկէ Գրականութեան տուրք մը հաստատել :

Այսինքն՝ ստեղծել Գրական Հիմնարկութիւն մը, ինչպէս ունինք դպրոցական, կրթական հիմնարկութիւններ :

Տեսակ մը հարցարան է որ կը բանայ, — տարեկան տուրք մը յանուն գրականութեան, գանձելի՝ ընտանիքներէ կամ ազգ. հաստատութիւններէ :

Նպատա՞կը, — «Փրկել հայ գիրքը, զայն տպելով եւ տարածելով» :

Ուրեմն, զարկ տալ գրական շարժումին : Օգնել հեղինակին, որպէս կարենայ «իր ժամանակին մեծ մասը, եթէ ոչ ամբողջը յատկացնել գրելու եւ ստեղծագործելու աշխատանքին» :

— «Այդ գործին մէջ պէտք է մաշի, ծերանայ եւ մեռնի : Եւ այդ գործն է, այդ նուիրակա՛ն ասպարէզը, որ նիւթապէս պէտք է ապահովէ իր կեանքը» :

Խնդիրը բացատրութեան չի կարօտիր : Թելադրութիւնը գործադրելի՞ է թէ ոչ — յօդուածագիրը ինքն ալ չի գիտեր : Եւ կ'ուզէ տեսակէտներ լսել :

Մեր փարիզեան մեծամասնութիւնը ապահովաբար պիտի հեգնէ այս բարեմիտ յղացումը :

Առանց բուն էութեան քննելու առաջարկը, մենք հաճոյքով կ'արձանագրենք ամբողջ անցուդարձը, իբրեւ բարենշան երեւոյթ մը :

Յօդուածագիրը առանձին չէ, իր մտահոգութեամբ : Կան ուրիշ երիտասարդներ ալ, ինչպէս եւ երէցներ, որոնք տեսակէտներ կը յայտնեն : «Կը մրկուին», շարժում ստեղծելով, ելք մը փնտռելով :

Արդարեւ, կը գտնուինք բազմակողմանի տագնապի մը առջեւ : Ոչ միայն այստեղ, այլեւ Միջին Արեւելքի մէջ :

Հետզհետէ կը թուլնայ գրական ստեղծագործութեան թափը :

Շատ մը գրողներ իրենք հաւատք չունին իրենց կոչումին վրայ, եւ գրիչ կը շարժեն իբրեւ տեսակ մը մարզանք :

Միւս կողմէ, լայն անջրպետ մը բացուած է գրողին եւ ընթերցողին միջեւ :

Կը թուի թէ մտածումը կանգ առած է երկու կողմէն ալ : Ոչ տենդ, ոչ կրակ, ոչ ալ նախանձախնդրութիւն՝ փոխադարձաբար :

Ինչ որ «ինտելլիգենցիա» կը կոչուէր երէկ, շարժուն եւ շինարար, կը սպառնայ դառնալ տեսակ մը մոմիա :

Գլուխ ունի, եւ կը խուսափի ճիգէ :

Աչք եւ ականջ ունի, չուզեր տեսնել ու լսել :

Ձեռք — ոտք ունի, կը կարկամի որեւէ շարժումի առջեւ :

Պարզապէս անոր համար որ չունի որ եւ է դաւանանք :

Եւ կամ կը խլրտի միայն ժխտական ապարդիւն շարժումներով :

Այնտեղ կը գործեն, այստեղ կը խօսին :

Այստեղ ամէն բան ժամանցի վերածեր են :

Այնտեղ կ'որոճան եւ պայքար կը մղեն ամլութեան, լճացման եւ դասալքութեան դէմ :

Շ.

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԳԱՂՏՆԻՔԸ ՊԱՐԶՈՒԵՑԱՒ

●

ԵՐԿՈՒ ԲԱՐՁՐ ՊԱՇՏՕՆԱՏԱՐՆԵՐ ՁԵՐԲԱԿԱԼՈՒԵՑԱՆ

★

ԱԶԳ. ՊԱՇՏՊԱՆՈՒԹԵԱՆ ԿՈՄԻՏԷԻՆ ԸՆԴՀ. ՔԱՐՏՈՒՂԱՐԸ ՊԱՇՏՕՆԱՆԿ ԵՂԱՒ

Վերջին պահուն շնդալից յայտնութիւն մը երեւան հանուեցաւ, լրտեսական գործին քննութեան առթիւ : Ձերբակալուեցան երկու բարձ պաշտօնատարներ, որոնք խոստովանած էին թէ իրենք երբորդի մը կը հաղորդէին Ազգ. պաշտպանութեան կոմիտէին ժողովներուն առնչութիւնները :

Ահաւասիկ ներքին գործերու նախարարութեան զեկոյցը . —

«Երկու կասկածելիներ, որոնք կը հարցաքննուէին Հակալրտեսական վարչութեան կողմէ, ազգ. պաշտպանութեան կոմիտէի գաղտնիքներու «փախուստին» առթիւ, խոստովանեցան թէ իրենք են հեղինակները այդ յայտնութեանց :

«Ասոնք են Պ. Պ. Ռընէ Թիւրփէն, Ազգ. Պաշտպանութեան Կոմիտէի ընդհ. քարտուղարութեան գլխանպետը, եւ Ռոժէ Լապրիւս, նոյն օրկանին սպասարկութեանց պետը» :

Զեկոյցին հրատարակութենէն քիչ ետքը, Հակալրտեսական գրասենեակի պաշտօնատարներէն մին, որ մասնակցած էր հարցաքննութեանց, կարգ մը լուսաբանութիւններ հաղորդեց անցուդարձի մասին : Մասնաւորապէս հաստատեց թէ Ազգ. Պաշտպանութեան Կոմիտէին մնայուն ընդհ. քարտուղարը, Պ. Մոնս, իրենց պաշտօնատունը հրաւիրուած էր հինգշաբթի իրիկուն ուշ ատեն : Իր գլխանպետը, Պ. Թիւրփէն, արդէն կարգ մը յայտնութիւններ կատարած էր եւ ոստիկանները հարկ զգացած էին լսել իր անմիջական մեծաւորը, Պ. Մոնսը : Հարցաքննութիւնը տեղի ունեցած էր ի ներկայութեան Պ. Մոնսի գրասենեակին երկու բարձրաստիճան սպաներուն, եւ, հետզհետէ զօրացան ենթադրութիւնները Կոմիտէին մէջ կատարուած փախուստներու մասին :

Առաւօտեան ժամը 3ին Պ. Լապրիւս իր կարգին ապահովութեան տեսչութեան պաշտօնատունը առաջնորդուեցաւ ոստիկանական քննիչներու կողմէ որոնք զինքը փնտռելու գացած էին :

Մանրակրկիտ քննութեան մը ենթարկուեցան Պ. Պ. Թիւրփէն եւ Լապրիւս : Հարկ եղաւ սպասել մինչեւ առաւօտ, որպէսզի երկուքն ալ խոստովանին թէ իրենք դուրս հանած են գաղտնիքները : Ձերբակալութենէն առաջ, նախապատրաստական աշխատանք մը կատարուած էր, աւելի ճշգրիտ հիմերու վրայ դնելու համար հարցաքննութիւնները : Փաստեր ցոյց տրուեցան հարցաքննութեան ընթացքին եւ ի վերջոյ երկու պաշտօնատարները ամէն բան խոստովանեցան :

Առաւօտեան ժամը 4ին, Պ. Թիւրփէն իր յայտնութիւնները կատարելով, հարցուց թէ կրնա՞յ տեսնել իր մեծաւորը, Պ. Մոնս, որ յարակից գրասենեակը կը գտնուէր : Այն ատեն տաժանելի տեսարան մը պարզուեցաւ : Պ. Թիւրփէն աղաչեց Պ. Մոնսի որ ներէ իրեն : Այս վերջինը, որ դժուարաւ կը զսպէր իր յուզումը, առաւ այն յայտնութիւնները եւ հաստատումները զորս կատարած էր իր ամէնէն մօտիկ աշխատակիցներէն մէկը :

ԱՄԲԱՍՏԱՆԵԱԼՆԵՐԸ ԳԱՂՏՆԻ ՀԱՄԱՅՆԱՎԱՐՆԵ՞Ր ԷԻՆ

Ապահովութեան տեսչութիւնը կը մտածէր թէ Պ. Մոնսի գրասենեակին մէջ երեք հոգի կրնային իմանալ խորհրդակցութեանց գաղտնիքը, — ընդհ. քարտուղարը ինք (Մոնս), գնդապետ մը եւ դիւանապետը, Պ. Թիւրփէն :

Պատասխանելով զանազան հարցումներու, Ապահովութեան տեսչութեան ներկայացուցիչը յայտարարեց թէ ամբաստանեալները կրնային գործած ըլլալ «գաղափարական, ընկերային կամ մարդասիրական շարժառիթներով» : Աւելցուց թէ Պ. Պ. Լապրիւս եւ Թիւրփէն իրար կը ճանչնային ատենէ մը ի վեր եւ թէ իրենց պաշտօնակցական յարաբերութիւններէն զատ, երկու պաշտօնատարները ընտանեկան հանդիպումներ կ'ունենային եւ այցելութիւններ կը փոխանակէին :

Աւելի վերջը, նոյն պաշտօնատան ուրիշ մէկ ներկայացուցիչը, որ ներկայ եղած էր գիշերային հարցաքննութեանց, ըսաւ թէ ամբաստանեալները գաղտնի համայնավարներ էին, հակառակ Հնդկաչինի պատերազմին եւ Հիւլէական պատերազմին : Ուշագրաւ է որ առաջին անգամ գաղտնիքներ դուրս ելած էին անցեալ մայիսին, երբ Հնդկաչինի պատերազմը օրուան հրատապ հարցն էր կառավարութեան համար : Ուստի քննութիւններ կատարուեցան ազգ. պաշտպանութեան նախարարութեան մէջ եւ հարկ եղաւ Ապահովութեան պաշտօնատունը հրաւիրել Պ. Մոնսը : Այնուհետեւ հրաւիրուեցաւ Պ. Թիւրփէն եւ վար դրուեցաւ 24 ժամ : Իսկ Պ. Լապրիւս Ապահովութեան պաշտօնատունը գնաց հեռաձայնի մը վրայ :

Երկու ամբաստանեալները ուրբաթ օր հարցաքննուեցան զինուորական դատաւորին կողմէ, իբրեւ դաւադիր արտաքին ապահովութեան դէմ : Այս յանցանքին պատիժն է մէկէն հինգ տարի բանտարկութիւն : Եթէ հաստատուի թէ երկու պաշտօնատարները ազգ. պաշտպանութեան վերաբերեալ գաղտնիքներ հաղորդած են օտար պետութեան մը, կրնան մահապատժի դատապարտուիլ :

Թունուզցի լրագրողը, Պառանէս, որ իբրեւ միջնորդ ծառայած էր կորզուած գաղտնիքները համայնավար կուսակցութեան հաղորդելու համար, տակաւին մէջտեղ չէ ելած : Առջի օր կրկին հարցաքննուեցաւ իր կինը :

Երկու ամբաստանեալներէն Թիւրփէն ծնած է 1912ին եւ պետական պաշտօնեայ է 1943էն ի վեր : Միւսը՝ Լապրիւս, ծնած է 1914ին : Աւարտած է իրաւագիտական համալսարանը եւ զանազան պաշտօններ վարած է 1944էն ի վեր :

(Շար.ը կարդալ Դ. էջ)

❖ ՕՐԸ ՕՐԻՆ ❖

●

ՉԷԻՆ ԳԻՏԵՐ, ՍՈՐՎԵՑԱՆ

Մօտաւորապէս մէկ տարիէ ի վեր դպրեվանք մը հաստատուած է Պոլիս, նախաձեռնութեամբ Գարեգին պատրիարքի :

Նպատակն է քահանաներ եւ ուսուցիչներ պատրաստել, լրացնելու համար անմիջական պահանջներ :

Աշակերտները, 38 – 40 հոգի, հաւաքուած են Անատոլուի խորերէն :

Մէկ բառ հայերէն չէին գիտեր, երբ Պոլիս փոխադրուեցան :

Ոչ դպրոց տեսած են, ոչ ալ որեւէ հայերէն գիրք :

Եկեղեցական արարողութեանց կը հետեւէին մեքենաբար : Առանց ըմբռնելու բառերուն իմաստը :

Մասնաւորապէս Կեսարիոյ շրջանէն են աշակերտները :

Բայց պատկերը նոյն է ամէն տեղի մէջ :

Ամէնուն համար ալ թուրքերէնը դարձած է մայրենի լեզու :

Ի՞նչ կը տեսնենք, մէկ տարի ետքը :

Իրազեկ թղթակից մըն է որ կը գրէ .

— «*Աշակերտները թրքախօս են, բայց կարճ ատենուան մէջ յաջողած են բաւական կոկիկ հայերէն մը սորվիլ, գրեթէ անթերի կարդալ ու բացատրել եւ քերականական գիտելիքներու տեղեակ դառնալ*» :

Ուրեմն, կարելի է փրկել : Հոգ չէ թէ հատիկ – հատիկ :

Մենք այստեղ ամենօրեայ դպրոցներ չունինք, որպէսզի հայախօս աշակերտներ հասցնենք կարճ ատենուան մէջ :

Բայց, ունինք շատ մը պատեհութիւններ, — Դասընթացք, ուսուցիչ, դասագիրք :

Ունինք, նաեւ, ճեմարան մը (Մուրատ-Ռափայէլեան) եւ երկրորդական վարժարան մը՝ աղջիկներու համար (Դպրոցասէր) :

Ոչ միայն զաւակներուն, այլ եւ ծնողքին շահն ալ կը պահանջէ որ օգտուին :

Վաղը շատ ուշ պիտի ըլլայ եւ չարաչար պիտի զղջան :

Արդէն բացուած են դասընթացքները, ինչպէս կ'իմանանք *Յառաջ*ի չորրորդ էջէն :

Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի «Ահարոնեան» խումբը կը ծանուցանէ թէ հայերէնի եւ գրականութեան դասընթացք մը բացած է Ազգ. Տան մէջ, իբրեւ ուսուցիչ հրաւիրելով ծանօթ գրագէտ մը :

Ըսել կ'ուզէ թէ չափահասներ ալ կրնան օգտուիլ : Մանաւանդ այն երիտասարդները որ բաւական պաշար ունին :

Դասընթացքը *բոլորովին ձրի է* :

Կը մնայ ապացուցանել թէ Փարիզի ֆրանսախօս երիտասարդները ետ չեն մնար Անատոլուի թրքախօս եւ երիցս դժբախտ բեկորներէն :

Թող չըսեն թէ դպրոց չտեսանք :

ՎԱՀԷ

ՆՈՐ ԿՆՃԻՌ ՄԸ ԼՈՆՏՈՆԻ ԽՈՐՀՐԴԱԺՈՂՈՎԻՆ ՄԷՋ

★

ԱՆՀԱՄԱՁԱՅՆՈՒԹԻՒՆ ՀԱԿԱԿՇՌԻ ԵՒ ՍՊԱՌԱԶԻՆՈՒԹԵԱՆՑ ԱՐՏԱԴՐՈՒԹԵԱՆ ՄԱՍԻՆ

Մինչ ամէնքն ալ կը կարծէին թէ Լոնտոնի խորհրդաժողովը պիտի վերջանար շաբաթ օր, նոր դժուարութիւններ ծագեցան : Կարգ մը պատուիրակութիւններ Ֆրանսայի վարչապետին վրայ կը ձգեն նոր բարդութեանց մեղքը :

Հրատարակուած տեղեկութեանց համաձայն, Պ. Մենտէս Ֆրանս մերժած է ընդունիլ միջին բանաձեւ մը՝ զինուորական հակակշռի եւ սպառազինութեանց արտադրութեան մասին : Այս մերժումը մեծ զարմանք պատճառեց անգլիական եւ ամերիկեան պատուիրակութեանց, որոնք վստահ էին թէ խորհրդաժողովը յաջողութեամբ պիտի վերջանայ :

Հաւանական է որ ժողովը շարունակուի այսօր ալ, կիրակի, միջին ճամբայ մը գտնելու համար :

Ուրբաթ օր, երբ մասնագէտները իրենց առաջին տեղեկագիրը ներկայացուցին, Պ. Մենտէս Ֆրանս գիտել տուաւ թէ նկատի չեն առած իր բանաձեւը : Ֆրանսայի վարչապետը կ'ուզէ Պրիւքսէլի դաշինքին կցել հակակշռի այն ձեւերը որոնք ընդունուած էին միացեալ բանակի ծրագրին մէջ : Անգլիացիները չեն ընդունիր այս տեսակէտը : Նոյն իսկ սրտնեղած են որ, իրենց պատմական յանձնառութենէն ետք, որուն կը սպասէին 1901 – 1910էն ի վեր, Ֆրանսա նոր պայմաններ կը դնէ : Հոլանտայի պատուիրակութիւնն ալ ուժգնօրէն բողոքեց Մենտէս Ֆրանսի նոր առաջարկներուն դէմ :

Ամէն պարագայի մէջ, իրազեկներ կը յուսան թէ խորհրդաժողովը վճռական ելք մը պիտի յանգի այսօր – վաղը :

Արեւմտեան Գերմանիոյ գերիշխանութեան վերահաստատման մասին համաձայնութիւն գոյացած է արդէն եւ այդ առթիւ փոփոխութիւններ պիտի կատարուին Պոնի պայմանագրին մէջ :

ԱՐԵՒՄՏԵԱՆ ԳԵՐՄԱՆԻՈՅ *ընկերվարական կուսակցութիւնը կը պահանջէ խորհրդակցիլ Խ. Միութեան հետ, վերազինման մասին որեւէ համաձայնութիւն կնքելէ առաջ :*

ԿԱՆԱՉ ՆԺՈՅԳԸ

•

— «Կ'արժէ՞ գրականութիւն ընել մեր մէջ... Չէ՞ք կարծեր որ արուեստը խաղ մըն է, ինչպէս ըսած են Վալէրի եւ ուրիշներ: Եւ կ'արժէ՞ կեանք մը տալ այդ խաղին... Աւելի լաւ չէ՞ որ խաղալ, երջանիկ կեանք մը ապահովելու մասին մըտածեմ... Ամէնէն իմաստուն բանը երջանիկ ապրիլը չէ՞... երջանկութեան չէ՞ որ կը ձգտի ամէն մարդ... Եւ, պէտք չէ՞ խաղի տեղ առնել ամէն ինչ, խաղալ ապրելու համար ...»:

Երիտասարդ մըն է այս հարցումները ընողը, երիտասարդ մը՝ որ հաւատք կը ներշնչէ իր վերլուծող միտքով, զարգացումով եւ ազգային զգացումներով: Վարանումիտ է անկասկած: Անոնցմէ չէ որ իրենց կեանքը կը զոհեն արուեստին առանց սակարկութեան: Բայց եւ այնպէս, բան մը ըլլալու կրակ մը կայ իր մէջ: Իր վարանումները կուգան անկեղծութենէն: Գիտէ թէ ոմանք կրակ ունին եւ չեն տաքցներ: Ուրիշներ կրակ չունին եւ կը նըւիրուին: Կան անօգուտ նուիրեալներ: Կան տակաւին անոնք որ կրակ չունին, չեն նուիրուիր, դրամ կը դիզեն, բայց նուիրեալներէն, գրկանքով քաղողներէն աւելի բան մը կը կարծեն իրենք զիրենք, երբ ազգէն ու արուեստէն կը խօսին: Հարցումներուն տէրը բազմաթիւ անկիւններէ կը նայի կեանքին եւ մեծ գիտակցութիւն ունի արդէն մարդոց ու գիրքերուն մասին: Իր նայուածքին ծանրութիւնն է որ կը ճնշէ վրան:

Կ'ուզէ իր ժողովուրդին հետ քալել եւ նեղ կը գտնէ շրջապատը: Եւ հիասթափ նայուածք մը ունի երբ կը նայի օտար աշխարհին: Քիչ մը նման՝ այն երիտասարդներուն որ երեւան եկան վերջին պատերազմէն ետք՝ աշխարհի ամէն կողմ: Երիտասարդներ՝ որոնք ոչ մէկ նպատակ կը տեսնեն ապրելուն մէջ: Աշխարհը կը տեսնեն անհեթեթ: Կը տեսնեն աւերը զոր գործած են պատերազմներն ու յեղափոխութիւնները: Կը տեսնեն սնանկութիւնը հաւատքներուն եւ գաղափարներուն: Կը տեսնեն եւ աւելորդ կը գտնեն աշխարհը փոխելու ամէն ճիգ:

★

Կ'ուզէի թելադրել իրեն որ կարդար Մարսէլ Սանտրալի «Օձը եւ Հայելին», այն հատուածները մանաւանդ ուր հեղինակը, խօսելով Ռիլքէի մասին, կ'ուզէ հաստատել թէ արուեստը խաղ մը չէ, այլ շատ լուրջ, ծանր, տառապալից բան մը: Խաղանք, կ'ըսէ Սանտրալ մակերեսային երեւոյթներուն մէջ չէ, այլ անոնցմէ անդին: Եւ արտակարգ քաջութիւն մը պէտք է արուեստագէտին, հասնելու համար անոր, կարենալ արտայայտելու համար քիչ մը՝ անարտայայտելին, անտեսանելին: Արուեստը խաղ մը չէ երբ ոմանք կեանք մը կուտան անոր: Տուայտանք մըն է որ սակայն գոհունակութիւն եւ արբեցում կը պարգեւէ նոյնատեն անոր նուիրուողին: Ու մեծ բան պիտի պակսէր կեանքէն՝ եթէ արուեստը չըլլար:

Կ'ուզէի գրել իրեն թէ երջանկութիւնը հազուադէպ բան մըն է: Եւ երջանկութիւններ կան որ կը պզտիկցնեն մարդը: Ժամանակին, կրօնական վարդապետութիւն մը կար որ Քիէթիզմ կը կոչուէր: Անոր հետեւողները ներքին անդորրութեան մը կը հասնէին ազատ ճամբայ տալով իրենց տենչերուն: Ոչ մէկ ճիգ՝ կերտելու համար իրենց հոգին՝ ինչպէս կ'ընէին միսթիքները, որ երանութեան կ'ուզէին հասնիլ պայքար մղելով իրենց սրտին եւ ուղեղին դէմ, անջատուելով հետզհետէ աշխարհիկ ցանկութիւններէն: Քիէթիզմին հետեւողները, ընդհակառակն, ազատ ճամբայ կուտային այդ ցանկութիւններուն, կը գոհանային Արարիչին հանդէպ ունեցած իրենց սէրով: Չէին մտածեր իրենց ներքին կերտումին, ոչ իսկ իրենց հոգիին փրկութեան:

Կ'ուզէի որ կարդար այս մասին գրուած գիրքերը:

Կ'ուզէի յիշել ստոյիկեաններն ու եպիկուրեանները: Եւ միւս կողմէ՝ միսթիքներն ու Պղատոնը եւ բոլոր անոնք տակաւին, որ Պղատոնէն առաջ կը մտածէին թէ ներքին կերտում մը պէտք է եւ այս կերտումը կ'ըլլայ զոհողութիւններով եւ գրկանքներով: Եւ լաւագոյն երջանկութիւնը այն էր որ կուգար այս ճամբով:

Համակրելի էր տղան, շատ համակրելի: Ցաւ կուտար: Կ'ուզէի ըսել թէ կարծածին չափ ալ անհեթեթ չէ աշխարհը: Տեղ մը կ'երթայ անկասկած: Լինելութեան մը մէջ է անկասկած: Մարդիկ, դարերէ ի վեր զգացած են այս անծանօթ լինելութիւնը եւ գերագոյն զօրութեան մը ներկայութիւնը զգացած են միշտ, նայելով կեանքին, նայելով մահուան:

Կ'ուզէի ըսել թէ բոլորն ալ ուշ կամ կանուխ՝ հիասթափ են աշխարհէն, կը մեկնին հիասթափ:

★

Թաւալող զարերու ձայն մը կար օր մը, լեռներուն վրայ: Թալլու մը՝ Ալպեան լեռներուն վրայ, երկնամերձ ու լռին հովիտ մը մէջ: Փայտէ բոլորակներու չոր աղմուկ մը՝ մինչ գետ մը կը հոսէր վարը, անդունդին խորէն, մակընթացող ծովու հեռաւոր, խուլ ժխորով: Ինկող զարերն ու տեղափոխուող բոլորակները ծովափի մը վրայ իրարու զարնուող խիճերու պէս կը լսուէին մերթ եւ մերթ ծառերու խորշափին մէջէն կը լսուէին: Մեղմ, մտերիմ, հաճելի աղմուկ մը՝ որ տարիներու խորէն կուգար կարծէք, յիշատակներ կ'արթնցնէր: Երկու հայրենակիցներ, զառիթափի մը վրայ, կանաչ խոտերուն մէջ նստած՝ կը խաղային, մերթ գոհ եւ մերթ դժգոհ բացականչութիւններ արձակելով: Կը խօսէին ատեն ատեն: Անըսպասելի էին այս բոլորը՝ օտար, հեռաւոր լեռներուն վրայ: Հաճելի: Ոգեւորիչ:

Խաղաղութիւն էր ամէն կողմ, խաղաղ գիւղակներ եւ մեկուսացած տուներ, մրգաստաններ եւ ամայի ճամբաներ կ'երեւային անդունդին դիմացի կողմը, լերան կողին վրայ, կանաչ բլուրներու անշարժ ալեկոծութեան մէջ: Կ'երեւային բերդանման ապառաժներ՝ կատարին մօտ, ուր հովիւներ կ'ապրէին: Մոխրագոյն, չէկ ժայռեր կը տեսնուէին, վրայէ վրայ: Ամպեր, կիրճէ մը ներս մտնելով, սահելով զառիթափներուն եւ տուներուն վրայէն, կը խուժէին դիմացի կիրճէն դուրս, ուր վիթխարի, վեհափառ լեռներ կ'երեւային դարձեալ եւ կատարներ սրբանման, լռին ձիւներով: Խաղաղութիւն էր յաւիտենականութեան պէս: Եւ այդ յաւիտենականութեան մէջէն էր որ կը լսուէին կարծէք ձայները.

Երջանիկ կ'երեւային խաղացողները: Կեանքը խաղի պէս կ'երեւար այս վիթխարի լեռներուն վրայ: Կարելի էր խորհիլ թէ իմաստութիւն մը կայ հոն՝ ուր հեղնանքով կը նայինք աշխարհին: Տառապանքը կանգ կ'առնէ, երբ այս աչքով կը նայինք եւ խաղաղութիւն կը տեսնենք մեր շուրջ եւ մեր մէջ:

★

Այս մտածումներուն մէջ էի երբ ձայն մը զարկաւ ականջիս: Կ'ըսէր.— «Ես ալ այդ կողմերն էի այդ օրերուն: Տղայ էի դեռ... Թուրքերը խանի մը մէջ բանտարկած էին մեզ, ջարդելու պիտի տանէին..»

Տխուր էր ձայնը: Երջանիկ մարդու ձայն չէր:

Ու զարմանալի բան մը պատահեցաւ, մինչ կը լսէի այս ձայնը: Հեռաւոր, կանաչ լեռը, որուն կատարը կ'երեւար միայն, նժոյգի մը կերպարանքը սկսաւ առնել քիչ քիչ: Եւ հետզհետէ աւելի որոշ կը դառնար, մինչ ձայնը կը շարունակէր.

— «Մեր մտաւորականներուն հետ դըրած էին զիս: Փախչիլ կը խորհէի: Փախէք կ'ըսէի անոնց ալ: Բայց անոնք վախով կը նայէին երեսիս եւ կը խրատէին որ տասնկ քայլ չառնեմ ... Սէրսէրի ալային մէջ դրած էին զիս... Թուրքերը այս անունը կուտային մեր աքսորուած մտաւորականներուն ...»:

Խռովք մը անցաւ մէջէս: Կը նայէի:

Նժոյգը կը դառնար աւելի որոշ: Կանաչ նժոյգ մը՝ ամպերուն մէջ: Ոտքերն ու գլուխը մուխին մէջ էին կարծէք: Եւ մուխը սահելով կը բարձրանար իր կողերէն ի վեր որ կը փայլէին արեւին տակ: Նժոյգ մը՝ որ գլուխը հակած կարծէք՝ կը նայէր ինկած ձիաւորին, կուլար, անոր յաղթութեան կը սպասէր կարծէք: Կը նմանէր այն հրեղէն ձիերուն՝ որոնց վրայ նստած, լեռնէ լեռ կ'անցնէին մեր հերոսները: Կը նմանէր քերթողներուն երգած վսեմ Բեղասին: Կախ էր գլուխը, բայց պրկուած էին կողերը, պատրաստ՝ խոյանալու... պատրաստ՝ լեռներ ոտքի տակ տալու:

Ձայնը խօսեցաւ հայ դասաճաններու մասին:

«Ոչխարի պէս ջարդուեցանք», աւելցուց երկրորդ ձայն մը եւ լռեց իր կարգին: Լռութիւն էր: Կը լսուէին թաւալող զարերը: Կը հոսէր գետը: Կը լսուէր ծառերուն խորշափը Բայց խոր, խռովիչ լռութիւն էր: Եւ կիրճին մէջ, ուր ամպերը կը խռնուէին, այլանդակ ու վայրագ ժայռեր կ'երեւային: Քարէ հրէշներ: Տխուր լռութիւն էր եւ կը մնար կանաչ ձին: Սահող, անցնող ամպերուն մէջէն կը տեսնուէին մերթ՝ ցաւէն գալարուած քարեր, տարածուած, ցամքած ձեռքեր, իրարու վրայ զամուած ոտքեր, խոցուած կողեր: Կը տեսնուէին աղաղակող քարեր ... Ու կը մնար հսկայ, կանաչ ձին: Ու կը ճնշէր վրաս տեսիլք մը պէս, կը գըրաւէր զիս, շարժման մէջ կը դնէր ամբողջ հոգիս, յուզում, դառնութիւն եւ ընդվզում կուտար, կը պրկէր զիս: Ոգեւորութիւն կուտար:

★

— Ո՛չ: խաղ մը չէ կեանքը: Ո՛չ խաղ մը չէ գրականութիւնը մեր մէջ: Ան ծառայեց ու կը ծառայէ ամբողջ ժողովուրդի մը փրկութեան: Ծանր է ու լուրջ եւ յուզիչ, որքան ալ թեթեւութիւններ ըլլան: Խաղ մը չէ բանաստեղծութիւնը մեր մէջ, այլ ողբերգութեան մը արտայայտութիւնը՝ առաքելութիւն մը, տուայտանք մը.. Նահատակներ եւ նահատակներ կը տեսնենք՝ երբ կը նայինք մեր գրականութեան ...ժողովուրդի մը մաքառումը, տառապանքը կը լսենք երբ կը կարդանք մեր գիրքերը:

Ո՛չ, կարելի չէ երջանկութեան մասին մտածել: Շատ մը մարդիկ երջանիկ են իրենց անփութութեամբ: Ուրիշներ՝ իրենց ուրացումով: Ուրիշներ՝ իրենց չարութեամբ: Ուրիշներ իրենց անմտութեամբ: Ու շատեր դժբախտ են կառչած մնալով երջանկութեան: Ժողովուրդներ կը փլին երջանկութիւն փնտռելով միայն: Երջանկութեան կը ձգտինք բոլորս ալ անկասկած: Բայց լաւագոյն երջանկութիւնը այն է որ կրակներու մէջէն կը քաղենք: Երջանկութիւնը թշուառ է հոն ուր կերտում ու մեծութիւն չկայ: Հոն ուր ճիգ չկայ, հոն՝ ուր խեղճ անձնասիրութիւն է լոկ: Ոչ, կարելի չէ երջանկութեան մասին մըտածել երբ կը յիշենք հերոսները որ ինկան, անձնուէր ու վսեմ հոգիները՝ որ ինկան:

Կարելի չէր երջանկութեան մասին մըտածել այլ քալելու միայն: Քալել: Քալել նոյնիսկ երբ չարեր ու վատեր կը կտրեն ճամբան: Քալել:

★

Կը խօսէր ձայնը: Կը մնար նժոյգը: Մեծ, հոյակապ նժոյգ մըն էր: Կը փայլէր իր քամակը արեւին տակ: Կը մըխար նժոյգը եւ կուլար կարծէք, գլխահակ: Բայց կը բաբախէին իր կողերը: Կանաչ նժոյգ մըն էր, պատրաստ թռչելու: Կը սպասէր ձիաւորին: Անոր յաղթութեան կը սպասէր: Կանաչ, տեսիլք պէս շքեղ, խորհուրդի պէս կեցած վիթխարի նժոյգ մը: Կը փայլէր մուխերուն մէջէն եւ անծանօթ զօրութեան մը հոսանուտները կը տարածէր, այն զօրութեան՝ որով ապրեցան, պայքարեցան ու մեռան մեր հերոսներն ու մտաւորականները:

Հրաշք նժոյգ մըն էր ...

Ն. ՍԱՐԱՖԵԱՆ

ԹՈՒՂԹԵՐ ՀԻՒԱՆԴԱՆՈՑԷՆ

Բ.

Հասեր եմ յիսունի դրան՝ գրեթէ առողջ: Տարին անգամ մը առաւելագոյնը երկու օր անկողին մնալը աւելի կամակոր ծուլութեան արդիւնք էր քան թէ իրական պահանջ:

Առաջին անգամ ըլլալով հիւանդանոց կը պառկիմ եւ ամէն ինչ հետաքրքրական է ինծի համար: Տարբեր բաներ են իբրեւ հիւանդ պառկիլը եւ հիւանդտեսի գալը:

Ֆրանսայի, մասնաւորաբար Փարիզի առողջապահական հաստատութիւններու ցանցը իսկապէս սքանչելի է, բայց մեր հիւանդանոցը մասին ծայրով կապուած է անոնց: Անկախ է մասամբ եւ ինչպէս ցոյց կուտայ իր անունը, կրօնաւորներու տնօրինութեան տակն է: Բոլոր սրահները կը կրեն սուրբերու, սրբուհիներու անուններ: Լայնածաւալ շէնքերու մէջտեղը կը բարձրանայ եկեղեցին:

Մեր սրահին մէջ — ինչպէս միւսներուն — Մարիամ Աստուածածինը եւ խաչեցեալ Յիսուսը կը հսկեն հիւանդներուն վրայ: Մուտքի արձանագրութեան ատեն եթէ կը հարցնեն ինչ կրօնքի պատկանիլդ, պարզապէս դժբախտութեան մը պահուն Ս. Հաղորդութեան հոգեկան մխիթարութենէն չզրկելու համար է: Ոչ մէկ խտրութիւն:

Դժբախտաբար, հոս ալ չկրցայ հասկըցնել մեր կրօնքին էութիւնը:

Երիտասարդ Քոյրը չէր լսած «Կրէկօրիէն» բառը. ստիպուեցայ օրթոտոքսին դիմել: Իր զարմացական «քրիստոնեայ էք ուրեմն» բացականչութենէն հետեւցուցի թէ, Կրէկորիէնը անմիջապէս դասած էր հեթանոսներու կարգը: Եւ խորհիլ որ, իրենք քրիստոնէութեան եկած են մեզմէ բաւական ետքը:

Անտարակոյս հաճելի վայրեր չեն հիւանդանոցները: Պաղ ապաւորութիւն կը ձգեն մանաւանդ՝ պետական հիւանդանոցներու ընդարձակ սրահները:

Մերինը այդպէս չէ: Հոն կը տիրէ գրեթէ ընտանեկան մթնոլորտ մը:

Պզտիկ, աննշան նկատուած մանրամասնութիւններ մեծապէս կը նպաստեն այդ մթնոլորտին ստեղծման:

Եւ նանչ թուփերու բազմաթիւ թաղարներ, զոյնզգոյն ծաղիկներով լեցուն ծաղկամաններ, կոկիկ գրադարան մը զուարթութիւն կը սփռեն չորս կողմը:

Ինչո՞ւ պահել: Ծաղիկներու բարեկամ չեմ: Մանաւանդ, փառասիրութեանց գոհացում կը նկատեմ հարսնիքներու, թաղումներու առթիւ ծախսուած խոշոր գումարները, երբ այդ գումարներով կարելի է որբի մը, այրիի մը, հիւանդի մը արցունքը սրբել:

Մարդ հիւանդանոց պէտք է պառկի, հասկնալու համար ծաղիկին ամոքիչ ազդեցութիւնը հիւանդին ջիղերուն վրայ:

Օրուան երեք ճաշերուն՝ կը մոռնանք թէ հիւանդանոց կը գտնուինք:

Քալելու արտօնութիւն ունեցողները կը ճաշեն սեղանին վրայ: Դուրս կ'ելլեն գինիի շիշերը եւ Ֆրանսական կատակներու ու սրամտութեան ծորակները կը բացուին: Երկրագունդին վրայ չէ եղած եւ պիտի չըլլայ Ֆրանսացիներուն պէս նուրբ հեգնող, սրամիտ ժողովուրդ: Խնդուքին կը մասնակցին նաեւ Քոյրերը ու հաւատացէք, կը պատասխանեն նոյն ձեւով: Հիւանդանոց չէ՝ այլ ընտանեկան հաւաքոյթ:

Սրահին հոգիները, Ժաքօն եւ Ֆաւրըն են: Դեռ քսան տարեկան չկան:

Առաջինը, մոմի պէս երկար, բարակ տղեկ մը: Վար ինկած է հեծելանիւէն եւ կոտրած՝ կրծոսկրը: Աւելորդ է ըսել իբրեւ հեղնութիւն, անմիջապէս զայն մկրտած են Պոպէ: (Ֆրանսայի հեծելանիւի կուռքը):

Երկրորդը, ալժերիացի գեղեցկադէմ երիտասարդ մըն է: Մեծցած ըլլալով մայրաքաղաքին մէջ, լիովին իւրացուցած է փարիզեան ստահակի խօսակցութիւնը, կատակները: Անթերի կը կեղծէ վերաբոյժին ձայնն ու ձեւերը:

Առաջին ընթրիքին, (երկու ժամ չէր ըներ հիւանդանոց մտնելս), երբ ի խնդիր դանակի մը, շուրջս կը քննէի, Ժաքօն, տարօրինակ փութկոտութեամբ ինծի երկարեց դանակ մը: Շնորհակալութիւն յայտնելով սկսայ կտրել խոզի միսը: Վայրկեան չանցած կը լսեմ — «ահ տի-ն»ով սկսող հիւսիսային ափրիկեան ծանօթ հայհոյութիւնը:

Միտքս ուրիշ տեղ է եւ չեմ հասկնար իրարանցումին պատճառը:

Պոպէն .— անտեղեակ մահմետական կրօնքի մեր ծանօթութեան — առանց կորսնցնելու իր պաղարիւնը եւ Ֆաւրը ճաթեցնելու ակներեւ ճիգով, կը սկսի

ԶԱՆԱԶԱՆ ԼՈՒՐԵՐ

ՀԻՒԼԷԱԿԱՆ ՈՒԺՈՎ բանող առաջին սուզանաւը, «Նօթիլըս», պաշտօնապէս յանձնուեցաւ Մ. Նահանգներու նաւատորմին:

ՀՆԴԿԱՍՏԱՆԻ վարչապետը, Նեհրու յայտարարեց թէ իր երկիրը չորրորդ մեծ պետութիւնը պիտի դառնայ աշխարհի մէջ:

ՀՆԴԿԱՉԻՆ այսուհետեւ ուղղակի օգնութիւն պիտի ստանայ Մ. Նահանգներէն, նոր համաձայնութիւն մը կնքուած ըլլալով:

ինծի բացատրել, թէ՝ ալժերիացի է ե-րիտասարդը եւ ժաՀմետական: (Ինքը, վանկերը անջատելով կ'արտասանէ միւ-զիւլ-ման): Թէ, ըստ անոնց կրօնքին, խոզը պիղծ կենդանի է եւ դանակը պըղ-ծուած է այլեւս, որովհետեւ խոզի միս կտրեցի: Պէտք է օճառով լուալ:

Ժաքօ, կ'ըսէ Ֆատըլ, մարդը ի՞նչ ըսաւ երբ մրցումին մէջ եռեւէն առաջին ելար: Եւ լեզուն դուրս ձգելով՝ արագ-արագ չունչ կ'առնէ:

(Միջանկեալ ըսեմ, վերքին պատճա-ռաւ ուսէն ձգուած Հայուստը Ժաքօյին կուտայ Համէական պատրիկի մը տես-քը):

Մարդիկը, իբրեւ թէ վիրաւորուած (ինքն է պատմած դէպքը) կ'ելլէ ոտքի, Համէական ձեւով կը բարեւէ Հակառա-կորդը եւ կը պատասխանէ.

— Մի՛ բարկանար բարեկամս: Հայրդ երկու օրէն կը վերադառնայ Ալժերիայէն եւ քեզի կը բերէ նոր դանակ մը:

Ցետոյ, ինծի դառնալով՝ կ'աւելցնէ.

— Պարոնին Հայրը երկիր գնաց կիները առնելու:

Վա՛յ, դուն ես այդ խօսքը ըսողը:

— Ոչ, կը պոռայ Ֆատըլ, յոդնակի մի խօսիր: Հայրս մէկ կին ունի:

— Սախսօ: Դեռ անցեալ օր ըսիր թէ երկրորդ հօրդ, եօթներորդ կնոջ տասնը-մէկերորդ զաւակն ես...

Միւսները եւս կը խառնուին վիճաբա-նութեան: Ինդուքէն մեր կողերը կը բռ-նենք, ինչ որ ժամանակ կուտայ աւանդա-պահ տղուն կամացուկ մը ելլելու եւ օ-ճառով լուալու պղծուած դանակը:

Վերջէն հասկցայ, որ հակառակ իրենց շփումութքին երկու անբաժանելի ընկեր-ներ են Ժաքօն եւ Ֆատըլը, իսկ վերջինին հայրն ալ բազմակին չէ:

Դուրսը՝ հասարակութեան մէջ Փրանսային ընդհանրապէս անհատա-պաշտ է, չըսելու համար անձնապաշտ, բայց հոս, ֆիզիքական, հոգեկան տառա-պանքը մօտեցուցած է բոլորը:

Մէկը ձեռքը չի՞ կրնար գործածել, անմիջապէս կը կտրեն, կը մանրեն ուտե-լիքը: Ոտքի վրայ հիւանդները սիրով կը ծառայեն առժամաբար անկողին գամ-ուածներուն: Նայուածքէդ կը հասկնան թէ չաքար չունիս, կը փափաքիս կտոր մը կարագ ունել:

Ոչ մէկ լուրջ վիճաբանութիւն: Ոչ մէկ վիրաւորական խօսք:

Կը տեսնեմ որ անհաւատներ կան, բայց ճաշերուն սկիզբը, առտու-իրիկուն, Քոյրը երբ ծնրադիր կ'աղօթէ՝ ոչ մէկ չշուկ:

Ոչ մէկ չշուկ նաեւ երբ հիւանդները կը քնանան: Երբեմն ճանճի մը բզզիւնը կը լսուի:

Փոխադարձաբար հաճոյք պատճառելու այն փափաքը, դաղարի զուարթ ժամե-րը, պարզ է, մեծապէս կ'ազդեն հիւանդի առողջացութեանը վրայ և կ'օգնեն համ-բերութեամբ տանելու ցաւը:

ՀՐԱՆԴ ԱԿՈՆԱՅԵԱՆ

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ՎԵՐԱՄՈՒՏ

●

Այս տարի աշունէն ալ առաջ բացուե-ցան Փարիզի կարեւոր թատրոնները եւ բաւական «ժեննռալ»ներ տեղի ունեցան Սեպտեմբերի կիսուն իսկ, երբ տակաւին նոր կը վերադառնար այդ ընդհ. փորձե-րուն հետեւող ընտրանի հասարակութիւ-նը: Եթէ, ինչպէս ամէն շրջանի, պէտք է մինչեւ Հոկտեմբերի վերջերը սպասել կա-րեւոր ստեղծագործութիւններ տեսնելու համար, կան սակայն Փիէռ Ֆրէնէի նման մեծ դերասան — տնօրէններ որոնք յան-դգնութիւնն ունեցան դպրոցներուն հետ բանալու իրենց թատրոնը, նորութիւններ հրամցնելով իրենց հասարակութեան:

Միշոտիէռը ներկայացուց անտովոր թատերախաղ մը, Ժիւլ Ռուայէն Լէ սիf-լօն նուիրուած օղանաւորդներու և որուն մասին պիտի խօսինք յետագային: Ժիմ-նազը ներկայացուց Պաշտելիժիւլիան Սը-մըրսէթ Մոմի, էտուար էր՝ Պիռապոյէն «Սուվիէն թուա, մօն ամուռ»ը, Մաթիւ-րէնը փիլիսոփայական խաղ մը «Տէրը եւ Ծառան», Փոթինիէռը «Պիտի գամ գողի մը պէս» եւն.:

Ասոնց կողքին կան շարք մը «ուրիշ-ներ» անցեալ շրջաններու յաջող գործե-րէն: Առաջին կարգին կրնանք ամէն տար-ուան պէս յիշել Ռուսէնի «Երբ երեխան կ'երեւայ» որուն 5րդ տարին է: Անցեալ շրջանէն Մոնփառնասս կը ներկայացնէ նո-րէն, Անույի «Ալուէթ»ը, Ամպասատէօրը՝ Ռուսէնի «Ամուսինը, կինը եւ մահը», Անթուանը «Շլացուցիչ ժամը», Աթըլիէն «Քոլոմպը» եւ չատ մը ուրիշներ:

Թատերական լաւագոյն երեկոներէն մէկը տեղի կ'ունենայ հաւանաբար ներ-կայիս Ժիմնազի մէջ: Եթէ նիւթը մեծ բան մը չէ եւ կը յիշեցնէ չարժանկարի լաւագոյն գործերէն մէկը — «Ամէն բան Եւայի մասին», խաղին հիւսուածքը եւ գրույցները այնքան յաջող են որ իսկապէս հաճելի է ամբողջ ներկայացումը: Ըսենք նաեւ որ խաղը չատ բան պիտի կորսնց-նէր, եթէ հերոսուհիին դերը ստանձնած չըլլար Մաւլէն Ռոպէնսոնի նման ար-ուեստագիտուհի մը Փարիզի առաջին-ներէն կարելի է նկատել քանի մը տարիէ ի վեր:

«Պաշտելի Ժիւլիա»ն կ'ապրի ուրիշ դե-րասանի մը հետ (Մորիս Թենաք), որմէ զատուած էր (ամուսնալուծում) քանի մը տարի առաջ, բայց երկուքը իրարու կապ-ուած են չնորհիւ իրենց թատերասիրու-թեան: Արդէն կ'ըսէ թէ որպէսզի այր մը եւ կին մը իրարու հետ լաւ ապրին, պէտք է, կամ իրար չատ սիրեն կամ երկուքը միասին երրորդ բան մը չատ սիրեն,— այս պարագային՝ թատրոնը: Ասեն մը, «Ամուսին»ը կը՛ լքէ Ժիւլիան կարծելով թէ աւելի լաւ կեանք մը պիտի ունենայ ամերիկացի հարուստ կնոջ մը հետ եւ կը-նայ բեմէն բաժնուիլ: Բայց վերջին վա-րագոյրին կը վերադառնայ կնոջը, հաս-կնալով թէ իր, ինչպէս Ժիւլիայի կեան-քը, միասին ապրիլ է բեմին համար: Այս

նիւթը, որ պարզ պատմութիւնն է Սիրոյ կամ սէրերու, չատ լաւ վերածուած է ֆը-րանսերէնի Մարք-Ժիլպէռ Սովաժոնի կողմէ: Ինքն ալ թատերագիր, գիտէ կերտել սրամիտ զրոյցներ: Ժան Վալն ալ իր կարգին հաճելի բեմադրութեամբ մը օգնած է խաղին լրիւ յաջողութեան:

Աւելորդ է կրկնել թէ ինչ մեծ դերա-սանուհի է Մաւլէն Ռոպէնսոն որ առա-ջին արարէն մինչեւ վերջ կը տիրապետէ բեմին, իսկապէս բացառիկ խաղարկու-թեամբ մը: Կարելի է ըսել նաեւ թէ իր լաւագոյն դերն է: Դժուար է չուքի տակ չմնալ այսպիսի դերասանուհի մը ունե-նալով իր դիմացը, բայց Մորիս Թենաք, Ժընէն, Քլեռ Ժեռար եւ բոլոր դերակա-տարները կը յաջողին ընդհանուր ներ-դաշնակութիւն մը պահել խաղարկու-թեան մէջ:

Էտուար է. թատրոնը կը ներկայացնէ Պիռապոյի «Ցիշէ՛, սիրականս»: Թա-տերախաղին վերնագիրը, հեղինակին ա-նունը, Քլոտ Տօֆէնի մասնակցութիւնը որոշ յոյսեր կը ներշնչէին այս ներկայաց-ման մասին: Մեծ եղաւ, սակայն, յուսա-խաբութիւնը: Դժուար է հանդուրժել աւելի քան երկու ժամ տափակ եւ սովո-րական բառախաղերու: Ոչինչ նիւթ մը, անտանելի ճապաղումներով եւ տաղտ-կալի խօսակցութիւններով:

Առաջին արարը տեղի կ'ունենայ 1914ի պատերազմէն առաջ: Ամչկոտ երիտա-սարդ մը իր սէրը կը յայտնէ կնոջ մը որ կ'արհամարհէ զինքը եւ արկածախնդրու-թիւններ կը փնտռէ ուրիչ յանդուգն երի-տասարդի մը հետ: Երկրորդ վարագոյրին արդէն 40 տարի անցած է եւ ամչկոտ ե-րիտասարդը, որ միշտ ձախողանքներ ու-նեցած է կիներու հետ, կը գտնէ իր սի-րած կինը 60ը անց, որ յիշողութիւնը կորսնցուցած է բոլորովին: Մեր հերոսը օգտուելով կնոջ ցնդածութենէն, կը յա-ջողի անոր հաւատացնել թէ իրենք սիրա-հարներ եղած են: Եւ միասին կ'ապրին յի-չատակները զոր կինը ունեցած է ուրիշի մը հետ: Երկուքն ալ երջանիկ են մինչեւ վերջին արարը, երբ իսկական սիրահարը պատահաբար հանդիպելով այդ կնոջ, ի-րար չեն ճանչնար: Այս դէպքը այնքան յուսախաբ կ'ընէ մեր հերոսը որ, կը պատմէ իրականութիւնը: Ինք որ այնքան ճիգերով իւրացուցած էր ուրիշի մը յի-չատակները, բոլորէն ալ կը հրաժարի, երբ կ'անդրադառնայ որ անցուդարձը սիրահարութիւն մը չէր, այլ պարզ ար-կածախնդրութիւն մը: Այս է ամբողջ պատմութիւնը որ կրնար չահեկան ըլլալ, եթէ քիչ մը բանաստեղծութիւն եւ սրա-միտ խօսակցութիւններ ըլլային: Քլոտ Տօֆէն, Սիւզէ Մայիս եւ ուրիշներ իրենց կարելին կ'ընեն տանելի դարձնելու հա-մար այս թատերախաղը:

Ուրիշ նորութիւններու մասին կը խօ-սինք տակաւին: Ցիշենք որ Քոքթոյի «Դժոխային Մեքենան»ն մեծ հետաքր-քրութիւն կը չարժէ Ժան Մառէի խաղար-կութեամբ:

ԱՐՓԻԿ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՄԻՏՔ ԵՒ ԱՐՈՒԵՍՏ

ԱՐՄԱՏԱԽԻԼ ՍԵՐՈՒՆԴԸ

●

Այս անգամ «արմատախիլ» բացատրու-թիւնը չի վերաբերիր հայ այն սերունդին որ անողոքաբար բաժնուեցաւ իր հարա-զատ միջավայրէն եւ ինկաւ իբրեւ դեղե-ւուն խլեակ անծանօթ հորիզոններու տակ:

Ալէն Պոսքէ «արմատախիլ» կը կոչէ Ֆրանսայի գրական այն սերունդը որ ծը-նաւ 1914ին եւ արմատախիլ եղաւ 1940ի պատերազմին: Այս սերունդը չուզեր փակ պահել իր աչքերը, նաեւ իր պայծառա-տեսութիւնը որ մարդկային հազուագիւտ արժէքներէն մէկն է: Անոր մէջ մեռած է հաւատքը ամէն բանի մասին: Ան կը մերժէ Սարթռի մը կամ Սելինի մը ծայ-րայեղ լուծումները, թէեւ կը գործէ ու կը չարժի: Այս սերունդին գրագէտները դարձած են հասուն մարդիկ, եւ այնքան հասուն, որ կը զգան թէ խորապէս խար-ուած են:

Ամէն մէկը այս սերունդին անդամնե-րուն մասնաւոր եղանակ մը ունի հակազ-դելու ինքն իրեն դէմ:

1940ի սերունդին ամէնէն ականաւոր գրողներէն Ժօզէ Անտռէ Լաքուռ առանց ձեւարանութեան կը խորասուզուի հա-կասութեանց մէջ եւ դուրս կը բերէ վա-տութիւններ եւ առըննութիւններ, բայց միեւնոյն ատեն հերոսութիւններ եւ մե-ծութիւններ: «Զոհերու պատերազմը» գիրքը զգուանքի «խաղաղութեան պատե-րազմ »մըն է, ուր կը գործեն խամաճիկ-ներ, քաղքենիներ, եւ գործի մարդիկ, ո-րոնք ինկան պատերազմի մէջ, անկէ քշ-ուեցան եւ երբեմն ալ իրենք քշեցին զայն. բայց ի վերջոյ ջախջախուեցան, փոխ-ուեցան եւ անկարող եղան ճանչնալ իրենք զիրենք:

Այս դիւցազնական գործը ամէնէն ու-ժեղն է Ժան Մալաքէի «Փլանէթ Սան Վի-զայի»ն հետ, իբրեւ գործ մը զոր Բ. աշ-խարհամարտը ներշնչած է Ֆրանսացի գրագէտի մը: Հայրենիքի, պատիւի, պարտականութեան զգացումները տեղ չունին հոն: Իրարու յաջորդող զգացում-ներու համադրութիւն մըն է, լայն տեղ տրուած ըլլալով բնազդին եւ պատերազ-մին:

Ժօզէ Անտռէ Լաքուռ իր «Լա Մալա-մինի»ն մէջ ընդհակառակն ,բեմ հանած էր տխրական դէմքեր: Սովորական ժամա-նակներու, կայուն վիճակներու եւ նա-խատեսուած ներշնչումներու մէջ: Հոս ալ միեւնոյն երեւոյթները զիրենք կը գրաւեն: Կը վերլուծեն իրենք զիրենք, եւ չեն ճանչնար այլեւս:

Ժօզէ Անտռէ Լաքուռի գործերը կեն-սունակ են, ունին ներքին մղում, ջղուտ են ,եւ բանաստեղծական: Ալէն Պոսքէ կը նկատէ .«Լա Մօռ ան սը Ժառտէն»ը իբրեւ իր սերունդին մեծ գործերէն մէկը:

ԶՕՀՐԱՊԻ ԵՒ ՎԱՐԴԳԷՍԻ

ՍՊԱՆՈՒԹԵԱՆ ՊԱՐԱԳԱՆԵՐԸ

(ԹՂԹԱԾՐԱՐ ԱՐԱՄ ԱՆՏՈՆԵԱՆԻ)

●

Ուրֆայի պանդոկապետին անունն է Տիշլըգլին օղլու Շըխ Միւսլիմ: Արդէն ինք եւ եղբայրը՝ Խալիլ, չէթէ արձանա-գրուած էին:

Ուրֆայի մէջ բանտարկութիւնները ըս-կսած էին արդէն, երբ Զօհրապ եւ Վարդ-գէս սպաննուեցան:

ՈՒՐԻՇ ՏԵՂԵԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Անգլիացիք Հալէպ մտած էին արդէն, երբ Վարդգէսի քոյրը հետքը կը գտնէ Գարա Օնպաշը — ըստ ոմանց Հաճի Օն-պաշի — անուն հրէշի մը որ քաղաքն էր եկեր այդ միջոցին, եւ զոր իր եղբօրը սպանիչը կը կարծէր: Բնական է խկոյն կը դիմէ տեղական ազգային իշխանու-թեանց, գլխաւորաբար նորակազմ Ազգա-յին Միութեան, պահանջելով այդ մար-դուն բանտարկութիւնն ու դատավարու-թիւնը: Փափուկ գործ: Սուրիացիք այդ օրերուն չատ լաւ տրամադրուած չէին Հայոց հանդէպ, որովհետեւ Հայկական Լեգէոնի զինուորները որոնք Փալահիէ—Ատանա գիծին երկայնքը բռնած էին,

չատ բարակ մաղէ մը կ'անցընէին այդ ճամբուն վրայ իրենց ձեռք անցուցած Իս-լամները: Անշուշտ այս խիստ հսկողու-թեան չնորհիւ իրենց արդար պատիժը գտան չատ մը յայտնի ոճրագործներ, ո-րոնք կ'արտորային այլեւս խոյս տալու: Բայց դէչը հոն էր որ լեգէոնականները հակառակ քանիցս իրենց եղած յանձնարա-րութեանց, խտիր չէին դներ անցորդնե-րուն միջեւ, եւ Հալէպի մէջ արաբ տարրը օր օրի կը գրգռուէր Հայոց դէմ: Գիտենք որ այս գրգռութիւնը պիտի յանգէր 1919 Փետր. 28ի կոտորածին:

Պարզ կ'երեւայ թէ Զօհրապի եւ Վարդ-գէսի սպանիչ նկատուող Գարա Օնպաշին ձերբակալութեան համար կարելի չէր յոյս դնել սուրիական իշխանութեանց վը-րայ: Մանաւանդ որ Հայոց Ազգային Մի-ութիւնը չէր վաւերացուած սուրիական կառավարութեան կողմէ, հակառակ ա-նոր որ անոր կազմութիւնը ծանուցած էր Տ. Սահակ կաթողիկոս, վաւերացումը խնդրելով:

Այս համոզմամբ դիմում եղաւ զրաւոր իշխանութեանց, այսինքն Անգլիացինե-րու: Այստեղ ալ ուրիշ դժուարութիւն: Անգլիական զինուորական ոստիկանու-թեան Հալէպի պաշտօնատան պետը կը գտնուէր երիտասարդ արաբ սպայ մը որ իր հայրենակիցներուն նման լարուած էր Հայոց դէմ:

Եւ սակայն վերջ ի վերջոյ կարելի եղաւ

չէզոքացնել այս արգելքը եւ Անգլիացւոց պահանջման վրայ, սուրիական կառավա-րութիւնը ստիպուեցաւ Գարա Օնպաշին ձերբակալել եւ բանտարկել:

Ամէն մարդ համոզուած էր որ Զօհրա-պի եւ Վարդգէսի սպանութեան մէջ խո-շոր դեր խաղացած մարդ մըն է ձերբա-կալուողը: Ճիշդ է որ ճեմալ փաշա երկու Չերքէզներ, Ահմէտ եւ Խալիլ պէյերը կա-խաղան հանած էր այդ սպանութեան իբր հեղինակ, բայց Իթթիհատի այս երկու աՀաբեկիչները մինակ չէին այդ գործին մէջ: Անոր կազմակերպութեան ու գոր-ծադրութեան մասնակցած էին չատ մը ուրիշ ոճրագործներ, որոնք մինչեւ այն ատեն մութի մէջ մնացած էին, եւ որոնց-մէ գլխաւորը կը նկատուէր ձերբակալ-ուած Գարա Օնպաշին:

Ի հարկէ Հալէպի հայկական շրջանակ-ներուն մէջ չարժում մը յառաջ եկաւ այս ոճրագործին դէմ վկաներ գտնելու հա-մար: Հետզհետէ գտնուեցան Ուրֆացի-ներ, որոնցմէ մէկ քանին Հայ, Գարա-քէօփրիւի գիւղացիներ, — երկու տարա-գիրները այս գիւղին մօտ նահատակուած էին, — յետոյ Գարաքէօփրիւի շրջակա-ները երկար ժամանակ բռնակած եւ տի-րահաչակ Մէճիտ էֆէնտիի հրամանա-տարութեան տակ գտնուող աշխատաւո-րական գումարտակի պատկանած Հայ զինուորներ, որոնք Տիարպէքիրի ճամբան կը չինէին, եւ բախտը ունեցած էին ողջ

մնալու: Ասոնցմէ կը յիշեմ Ուրֆացի Գրիգոր Պօյաճեանը որուն դէմքը կը կրէր աւելի քան քսան սուրի հարուածներու սպիներ: Գումարտակին ջարդուած միւս-ցին յաջողեր էր ինքզինքը մեռած ձեւա-ցնել եւ ժամանակ ետքը անցեր էր Հա-լէպ, քաղաքին անկումէն առաջ: Հալէպ կը գտնուէր նաեւ նոյն գումար-տակին պատկանող ուրիշ Ուրֆացի մը, Սարգիս Եանըքեան:

Ասոնցմէ ոչ ոք սակայն կրնար Գարա-քէօփրիւի առջեւ տեղի ունեցած ոճրին նկատմամբ՝ հաստատ վկայութիւն մը ը-նել: Ոմանք Ուրֆա կը գտնուէին Զօհրա-պի ու Վարդգէսի ճամբայ հանուած ա-տենը, բայց սպանութեան տեղին ու պա-րագաներուն մասին ամէն բան լսած էին ուրիշներէ: Բերնէ բերան չրջած, յաճախ իրար հերքող, իրարու հակասող այս զրոյցներով կարելի չէր դատարան մը համոզել կամ վարչական տնօրինութիւն մը ձեռք բերել առանց դատաստանի:

Կացութիւնը յանկարծ բարւոքեցաւ չը-նորհիւ Գրիգոր Անգուէթի, երբ յաջողեցաւ հետքը գտնել Գըօ Մուհամմէտի որդի Միւսլիմ անուն Ուրֆացի Թուրք կա-ռապանի մը որ իր կառքով Զօհրապն ու Վարդգէսը տարած էր իրենց նահատա-կութեան վայրը:

(Շար.)

Պաշտօնական ցեկոյց մը կ՚ըսէ թէ վար-չապետը հրաւիրեց Պ. Մոնոը առժամա-պէս ձգել իր պաշտօնը: Ազգ. պաշտպա-նութեան կոմիտէին ընդհ. քարտուղարը ծնած է 1906ին: Յաջորդաբար եղած է ուսուցիչ, տուրքերու գլխաւոր վերստու-գիչ, իսկ ազատագրութենէն ետք՝ ընդհ. քարտուղար Սէնի նահանգապետութեան :

× Վերջին լուրերու համաձայն, փա-խստական Պառանէսի հետքը գտնուած է Սօն է Լուառի մէջ եւ ձերբակալութեան կը սպասուի այսօր – վաղը: Իր եղբայրն ալ հարցաքննուեցաւ: Նոր յայտնութեանց կը սպասուի :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԹՐԻԷՍԹԷԻ մասին համաձայնութիւն գոյացած ըլլալով, իտալական զինուոր-ները կը պատրաստուին գրաւելու իրենց սահմանուած շրջանը: Հաւանական է որ համաձայնութեան բոլոր մանրամասնու-թիւնները հաղորդուին մինչեւ ուրբաթ, երբ կը լրանայ անգլեւամերիկեան յա յ-տարարութեան առաջին տարին :

Խ. ՄԻՈՒԹԵԱՆ Կեդր. Կոմիտէին ընդհ. քարտուղարը, Պ. Խրուշչեւ, Փեքին հա-սաւ բազմանդամ պատուիրակութեամբ մը, շնորհաւորելու համար Նոր Չինաս-տանի հնգամեակը: Այս առթիւ մեծ ցո-յահանդէս մը սարքուեցաւ: Պ. Խրուշչեւ ճառ մը խօսելով, ըսաւ թէ Խ. Միութիւնը համաձայն է որ Չինաստան ազատագրէ Ֆորմոզան: «Խ. Միութիւնը կատարելա-պէս կ՚ըմբռնէ Չինաստանի ժողովրդական հանրապետութեան եւ 600 միլիոն Չինա-ցիներու կամքը՝ ազատագրելու Ֆորմո-զան»: Այս առթիւ ձաղկեց հարաւ – ա-րեւելեան Ասիոյ մասին կնքուած զինակ-ցութիւնը եւ քննադատեց Մ. Նահանգնե-րը որոնք չեն ուզեր որ նոր Չինաստանը մտնէ Ազգաժողովին մէջ, մասնակցելու համար միջազգային հարցերու լուծման:

ԱԶԳԱԺՈՂՈՎԻՆ ուրբաթ օրուան նիս-տին մէջ, Պ. Վիշինսկի առաջարկեց ա-ռանձին քննել իր զինաթափութեան ծրա-գիրը: Այս առթիւ յուշագիր մը ներկայա-ցուց ժողովին: Ամերիկեան թերթերը քննութեան արժանի համարելով հանդերձ այդ ծրագիրը, գիտել կուտան թէ «ուրիշ բան է Սովետներուն խօսքը, ուրիշ՝ բան՝ գործը»:

ԵՐԿՈՒ ԳԵՐՄԱՆ ՍՊԱՆԵՐՈՒ դատա-վարութիւնը կը շարունակուի: Ուրբաթ օրուան նիստին մէջ, Վիշիի ոստիկանու-թեան վերատեսուչը, Պուսքէ պատմեց թէ Մարսէյլի հին նաւահանգիստին քանդու-մը որոշուած ատեն, նախ 60.000 բնա-կիչներ պիտի աքսորուէին, յետոյ վճիռը մեղմացաւ եւ մօտ հազար հոգի աքսոր-ուեցան: Ամբաստանեալ Օպերկ այս առ-թիւ գովեց Պուսքէն իբրեւ «Ֆրանսայի հայրենասէր»:

ՏԽՐՈՒՆԻ

ՄԱՐՍԷՅԼ.—Մեծ բազմութիւն մը ներ-կայ էր արկածահար Յակոբ Յովակիմ-եանի յուղարկաւորութեան, որ տեղի ու-նեցաւ Սեպտ. 28ին, Սէն Լուի մէջ: Կը մասնակցէին նաեւ իր աշխատած հաստա-տութեան վարիչները և Ֆրանսացի ընկեր-ներ, գեղեցիկ ծաղկեպսակով մը: Թաղին հայաբարեձութիւնը եւ Թաղեցիներն ալ ա-ռանձին ծաղկեպսակներ ղրկած էին :

Այս առթիւ, եկեղեցիին մէջ եղան դրա-մական նուէրներ ողբացեալին ազգական-ներուն կողմէ, (Պ. Պ. Մանուկեան, Գէ-որգ Յովակիմեան, Մ. Յովակիմեան, Գրի. Գարաօղլանեան), Սէն Լուի եկեղե-ցիին երեք հազար ֆրանք, Կապոյտ Խաչի եւ Նոր Սերունդին հազարական, իսկ ող-բացեալի ընտանիքին կողմէ «Յառաջ»ի բարգաւաճման համար հազար ֆրանք :

Մխիթարութիւն իր ընտանիքին եւ պա-րագաներուն :— Կապօ

MORY et Cie

SERVICE VAUQUELIN

Միակ արտօնուած տունն է ծրարներ ղրկելու համար ՀԱՅԱՍՏԱՆ

(U. R. S. S.)

Հաստատութիւնը արտօնուած է ՄԻ-ԱՅՆ ՆՈՐ ԶԳԵՍՏՆԵՐԸ ղրկելու, պաշտօնական հաշուեցոյցներով, իսկ գործածուած հագուստներ՝ շատ յառ վիճակի մէջ :

[illegible]. RUE ST.-VINCENT DE PAUL

Paris 10e. Tél.:TRU. 72-60 (Poste 80)

ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՕՐԸ ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

Կը տօնուի մեծ պատրաստութեամբ :

Շաթօ տէ Ֆլէօրի հանրածանօթ սրահ-ներուն մէջ:

30 Հոկտեմբեր, Շաբաթ ժամը 9էն մին-չեւ լոյս : Կէս գիշերէն վերջ եւրոպական պարեր մեծ սրահին մէջ : Աւանդական խնջոյք պզտիկ սրահին մէջ :

Մանրամասնութիւնները յաջորդով :

★

ԿՐԸՆՈՊԼԻ ՄԷՋ

Կը տօնուի Նոյեմբեր 7ին, Կիրակի կէս օրէն վերջ ժամը 15ին, Ռիւ ժէ, Սէն Լուի սրահը :

ՎԵՐԱԲԱՑՈՒՄ ՖՐԱՆՍԱՀԱՅ ԼՍԱՐԱՆԻ

Յառաջիկայ Հոկտ. 10ի կիրակի օրը կէս օրէ ետք ժամը 1.30ին, ընկերական ճաշով մը, Ազգ. Տան մէջ:

Գեղարուեստական ճոխ բաժին :

Անոնք որ կը փափաքին մասնակցիլ ճա-շին, այժմէն դիմեն՝ Պ. ՀԱՅԿ ԱՂԱԲԷԿ-ԵԱՆԻ, հեռաձայն ՓՐՕ. 07–25 եւ Պ. Ա-ղամեանի, ԹՐԻ. 57–74: Անձ գլուխ 550 ֆրանք :

Այրի Տիկին Արշալոյս Սարգիսեան, Պ. Յովհաննէս Թերլէմէզեան, Օր. Արփինէ Սարգիսեան, Պ. Բարթամ Պասմաճեան եւ զաւակները՝ Եղուարդ եւ Իրիս, Տիկ. Սի-րուն Լերթողեան, Տիկին Արաքսի Տիւ-փիւի, Տէր եւ Տիկին Ժիրայր Թէրլէմէզ-եան, Տէր եւ Տիկին Տոքթ. Արթօ Արզար-եան, ինչպէս եւ Ջրրաչեան, Աճէմեան Թահմիզեան (Ամերիկա) ընտանիքները խորունկ վշտով կը ծանուցանեն իրենց սիրելի ամուսնոյն, փեսային, եղբօր, աներձագին, մօրեղբօր, քեռայրին եւ ազ-գականին՝

ՀՐԱՉ ՍԱՐԳԻՍԵԱՆԻ

յանկարծական մահը, որ տեղի ունեցաւ Սեպտեմբեր 25ին, Մօնթէ Քաթինիի մէջ (Իտալիա), 64 տարեկան հասակին :

Յուղարկաւորութիւնը պիտի կատար-ուի այս երեքշաբթի Փարիզի Հայոց եկե-ղեցին (15 Ռիւ ժան Կուժօն) ժամը 2.15ին ուրկէ մարմինը պիտի փոխադր-ուի Փէռ Լաշէզի գերեզմանատունը:

Մասնաւոր մահազդ ՚չստացողներէն կը խնդրուի ներկայս իբր այն նկատել :

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

ԼԻՈՆ.— Եկեղեցաշէն Տիկնանց Յանձ-նախումբը շնորհակալութեամբ ստացած է ի նպաստ եկեղեցւոյ շինութեան, Պ. Յակոբ Խաչերեանէ 2500 ֆր., իր զաւկին Յովսէփ Խաչերեանի ամուսնութեան առ-թիւ, սրահին մէջ հրաւիրեալներէ հա-ւաքուած :

Կը յուսանք որ այս բարի օրինակին պիտի հետեւին ուրիշներ :

× Նոյնպէս Ազգ. Միութիւնը շնորհա-կալութեամբ ստացած է ի նպաստ եկե-ղեցւոյ շինութեան տասը տոլար, Տէր եւ Տիկին Կարապետ Շամշոյեաններէ (Ամե-րիկա):

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ

Սերպիայէն Տոքթ. Յարութիւն Գալ-փաքճեան կը փնտռէ իր նախկին դասըն-կերը՝ Կարապետ Քիւփէլեան, ճարտարա-պետ (էնժէնիէօռ): Պատերազմէն առաջ կը գտնուէր Պրիւսէլ: Բնիկ Մարաշցի հայրը գերմանական եղած է, ունի բժիշկ եղ-բայր մը՝ Սիմոն եւ փաստաբան եղբայր մը՝ Տիգրան: Կը կարծուի թէ Սուրիա կը գտնուի: Տեղեկացնել Պ. Լութֆիկ Քա-չիքէմանեանի, 125 Ավընիւ Հանրի Պար-պիւս, Քլամառ, (Սէն), Ֆրանս :

Միջին Արեւելքի թերթերէն կը խնդ-րուի արտատպել :

FOURRURES

ROGER YOPIAN

84. Boul. de Stalingrad, 84

CHOISY-LE-ROI (Seine)

FOURRURES

ԴԱՇՆԱԿԻ ՈՒՆԿՆԴՐՈՒԹԻՒՆ

ԶԱՒԷՆ ԽԱՉԱՏՈՒՐԵԱՆ

Այս երկուշաբթի, ժամը 21ին, Սալ Կավօ

Ցայտագիր՝ Շումաև, Լիսթ, Ռավէլ եւ Արամ Խաչատուրեան :

Տոմսերու գիները՝ 250էն 600 ֆրանք:

ՀԱՅԵՐԷՆԻ ՄԱՍՆԱՒՈՐ ԴԱՍԵՐ

Հայերէնի մասնագէտ ուսուցչուհի մը տրամադրելի է դասեր տալու մատչելի պայմաններով :

Դիմել «Յառաջ»ի վարչութեան :

Կ'ՈՒԶՈՒԻ

Monteur à la Pointe et finisseur

Լաւ վճարում

Դիմել՝ Ա. ԳԱԲԻԿԵԱՆԻ

116, Rue (Place) La Fayette

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

★

Հ. Յ. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ Անիէռ Պուա Քոլոմպի վարչութիւնը վերամուտի առ-թիւ ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր բոլոր անդամներն ու անդամուհիները, Չորեք-շաբթի 6 Հոկտ. երեկոյեան ժամը 8.30ին, սովորական հաւաքատեղին :

Ֆ. Կ. ԽԱՉԻ Փարիզի մասնաճիւղ ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր անդա-մուհիները այս երկուշաբթի ժամը 4ին, Քաֆէ Ռէժանի վերնայարկը: Օրակարգ. — Պարահանդէս եւ զանազան հարցեր :

Imp. Araxes - 46, rue Richer, Paris (9e)

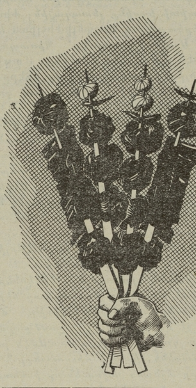

ՃԱՇԱՐԱՆ ԽԱՐ

Հիմնադիր-տնօրէն ԳՐԻԳՈՐ ԹԵԽԱՆԵԱՆ

★

Ֆրանսական – հայկական եւ կովկաս-եան ընտիր կերակուրներ

ՇԱՆ ԶԷԼԻԶԷԻ ՍՐՏԻՆ ՎՐԱՅ

4, Rue Robert - Estienne

(Rue Marbeuf) PARIS (8e)

(Métro: F. D. Roosevelt)

★

Հանելի մթնոլորտ

Առաջնակարգ կովկասեան խորոված-ներ, «շաշլիք», «քարսքի»

★

BAR AMERICAIN

ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԻՒՆ ՕԳՏՈՒԵԼՈՒ ՀԱՄԱՐ ԲԱՑԱՌԻԿ ԱՌԻԹԷՆ

4500 frs - Complet - 2 pièces

(Draperie et Tweed)

ԱՄԵՐԻԿԱՅԷՆ ՆՈՐ ՍՏԱՑԱԾ ՆԵՆՔ ԸՆՏԻՐ ԿԵՐՊԱՍԷ ՇԻՆՈՒԱԾ ՀԱԳՈՒՍՏՆԵՐ

ԱՅՐ ՄԱՐԴՈՑ ԵՒ ՊԱՏԱՆԻՆԵՐՈՒ ՀԱՄԱՐ

ՄԻ ՄԻԱՅՆ **4500** ՖՐԱՆՔ

Դպրոցի աշակերտներուն եւ ուսանողներուն համար 10 առ հարիւր զեղչ

ՈՒՆԻՆՔ ՆԱԵՒ ԱՄԷՆ ՏԵՍԱԿ ԿԵՐՊԱՍՆԵՐ ՄԱՏՉԵԼԻ ԳԻՆԵՐՈՎ

TISSUS BÉATRICE

ՏՆՕՐԷՆ Պ. ԴԱՎՈՒԴԵԱՆ

97, RUE DE RICHELIEU, Métro: RICHELIEU - DROUOT

Tél. RIC. 57 - 57

MAISON

ARDY

— GROS — S. A. R. L. au Cap. 12.000.000 — DEMI - GROS —

Tél. Cen. 14. 11 R.C.Seine 3337021 B.

Tél. Cen. 46.87 C.C.P. Paris, 6401.06

(ՏՆՕՐԷՆ ՅԱՐՈՒԹԻՒՆԵԱՆ ԵՂԲԱՐՔ)

86-89, RUE DE CLERY, PARIS (2e)

Հաստատութիւնը մասնագէտ է Bonnetterie եւ sous-vêtements ի վերաբերեալ ամէն տեսակի, եւ ունի ֆրանսական մեծագոյն տուներու ապրանքները :

Jil - Polichinelle - DD - Mont d'Ecosse - Le Collègien - Le Chat

J. E. T. - Aviette - Parker Nemausa - Tixolid - Eminence -

Kangourou - Belesta - etc. etc

Caleçon Molletonnés - Le Belier - Le Vosgien - Trimeca etc. etc.

Միշտ տրամադրելի Ա. եւ Բ. կարգի ապրանք

Rayon spécial de ganterie et de mouffles en laine

pour HOMMES, FEMMES et ENFANTS.-

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Fondé en 1925 Tél. : PRO. 86-60
Le Directeur : SCH. MISSAKIAN
Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise, Paris-9e
C.C.P. Paris 1678-63 R. C. Seine 376.286

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա եւ գաղութներ տարեկան 3000 ֆր., վեցամս. 1600
Արտասահման՝ տարեկան 3500 ֆր. կամ 10 $, հատը 12 ֆր.

ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ 5 ՀՈԿՏԵՄԲԵՐ
MARDI 5 OCTOBRE 1954

30ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 7488 30e ANNEE | Խմբագիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ | ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 10ՐԴ ՏԱՐԻ՝ ԹԻՒ 2899

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ՅՈՒՍԱՏՈՒ ԵՐԵՒՈՅԹՆԵՐ

Վերջին պահուն ծագած դժուարութիւններն ալ հարթուած ըլլալով, Լոնտոնի խորհրդաժողովը կիրակի օր ստորագրեց համաձայնութիւն մը որ կրնայ պատմական համարուիլ։

Քիչ անդին պիտի կարդաք համաձայնութեան գլխաւոր կէտերը։

Այժմ կը մնայ վաւերացնել զայն։

Առաջին քննութիւնը պիտի կատարէ Ֆրանսայի Ազգ. Ժողովը, որ արտակարգ նիստի հրաւիրուած է Հինգշաբթի օր։

Անշուշտ այս անգամ ալ բուռն վիճաբանութիւններ պիտի կատարուին։

Նախ որ, բոլորովին գինաթափ եղած չեն միացեալ բանակի ծրագրին կուսակիցները։

Թէեւ իրենց տեսակէտները մասամբ ընդունուած են նոր համաձայնութեան մէջ. բայց եւ այնպէս, ընելիքներ չեն պակսիր։

Միւս կողմէ, ինչպէս գուրը, Ազգ. ժողովին մէջ ալ կը գտնուի բաւական զօրաւոր հոսանք մը, որ վճռապէս հակառակ է Գերմանիոյ վերազինման, ինչ ձեւով ալ կատարուի։

Այդ հոսանքին գլուխը կանգնած է համայնավար կուսակցութիւնը։

Միւս խմբակցութեանց մէջ ալ կան հակառակորդներ։

Հաւաքական պաշտպանութեան ծրագրին քննութենէն ի վեր, ճեղքեր բացուած են մասնաւորապէս երկու գլխաւոր կուսակցութեանց, Ընկերվարականներուն եւ Ժողովրդականներուն մէջ։

Երկուքն ալ վտարումներ եւ ուրիշ պատժական միջոցներ դիմած էին վերջերս։

Եւ սակայն, խլրտումները կը շարունակուին։

Ուրեմն, զարմանալի անակնկալներ թերեւս տեղի պիտի ունենան։

Հակառակ այս հեռանկարին, Մենտէս Ֆրանս կը յուսայ նոր մեծամասնութիւն մը ապահովել։

Առաջին օրէն այդ էր եղած իր մտահոգութիւնը, — Դաշնակիցներուն առաջարկել այնպիսի ծրագիր մը որ կրնար ընդունուիլ Ազգ. ժողովին կողմէ։

Մնաց որ, եթէ այս անգամ ալ ժխտական դիրք բռնէ Ազգ. ժողովը, նոր անել մը պիտի բացուի։

Ինչպէս քանիցս յայտարարուեցաւ, այլեւս յոյս չկայ որ Անգլիա նոր յանձնառութիւններ ստանձնէ։

Մինչեւ անգամ կրնայ ետ առնել ինչ որ խոստացած էր Լոնտոնի մէջ, — չորս զօրաբաժին, օդնաւային ուժեր եւայլն. մինչեւ յիսուն տարի։

Գալով Մ. Նահանգներուն, իրենց արտաքին նախարարը այս անգամ ալ կը յիշեցնէր թէ պիտի ստիպուին վերաքննութեան դիմել, եթէ եւրոպական պետութիւնները միացեալ ճակատ չկազմեն։

Այսպէս, մեծ յաջողութիւն մը կը համարուի Իններու խորհրդաժողովը, վերջ տալով ծանր մղձաւանջի մը։

Այսուհետեւ ինչ դժուարութիւններ ալ ծագին, չեն կրնար ջուրը ձգել համաձայնութիւնը, որ իրականին մէջ լրացուցիչ մասն է Ատլանտեան դաշինքին։

Միեւնոյն շաբթուն արձանագրուեցան ուրիշ յուսատու երեւոյթներ։

Վերջին լուրերու համաձայն, այսօր-վաղը կը ստորագրուի Թրիէսթէի մասին գոյացած համաձայնութիւնը, որով Իտալիոյ պիտի յանձնուի վիճելի շրջանին Ա. մասը, որ կը գտնուի անգլեւամերիկեան տիրապետութեան տակ։

Ուրեմն, կռուախնձոր մը եւս պիտի պակսի, մեղմացնելով միջազգային յարաբերութեանց լարումը։

Վերջապէս, Խ. Միութիւնը, որ տնտեսական պաշարման ենթարկած էր Եուկոսլաւիան, 1948էն ի վեր, առեւտրական պայմանագիր մը կնքեց այդ երկրին հետ։

Շ.

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՊԱՏՄԱԿԱՆ ԴԷՊՔ ՄԸ

●

ՀԱՄԱՁԱՅՆՈՒԹԻՒՆ ԳՈՅԱՑԱՒ ԼՈՆՏՈՆԻ ՄԷՋ

★

Կ'ԸՆԴՈՒՆՈՒԻ ԳԵՐՄԱՆԻՈՅ ԳԵՐԻՇԽԱՆՈՒԹԵԱՆ ՎԵՐԱՀԱՍՏԱՏՈՒՄԸ ԵՒ ՎԵՐԱԶԻՆՈՒՄԸ, ԿԱՐԳ ՄԸ ԵՐԱՇԽԻՔՆԵՐՈՎ. — ԱԶԳ. ԺՈՂՈՎԸ ԲԱՑԱՌԻԿ ՆԻՍՏԻ ՀՐԱՒԻՐՈՒԱԾ Է ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ ՕՐ. — ԻՆԸ ՆԱԽԱՐԱՐՆԵՐԸ ԺՈՂՈՎ ՊԻՏԻ ԳՈՒՄԱՐԵՆ ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ, ՀՈԿՏ. 21ԻՆ. — ԲՈԼՈՐՆ ԱԼ ԳՈՀ Կ'ԵՐԵՒԱՆ

Կիրակի օր ժամը 15.30ին Ինը արտաքին նախարարները ստորագրեցին համաձայնութիւն մը, որու մասին կը վիճէին անցեալ երեքշաբթիէն ի վեր, Լոնտոնի մէջ։ Այդ համաձայնութեամբ, նոր ձեւ մը կը ստանայ արեւմտեան Եւրոպայի հաւաքական պաշտպանութեան կազմակերպութիւնը, փոխարինելով միացեալ բանակի դաշինքը որ մերժուած էր Ֆրանսայի Ազգ. ժողովին կողմէ։ Համաձայնութիւնը լայնօրէն նկատի կ'առնէ Ֆրանսայի կարգ մը պահանջները, մասնաւորապէս Մեծն Բրիտանիոյ գործօն մասնակցութիւնը այն օրկաններուն մէջ որոնք պիտի հաստատուին համաձայն Պրիւքսէլի դաշինքին։ Այս վերջին խմբակցութեան կը միանան Ֆրանսա, Անգլիա, Պելժիա, Հոլանտա, արեւմտեան Գերմանիա, Իտալիա եւ Լիւքսէմպուրկ։ Միեւնոյն ատեն Անգլիա յանձն կ'առնէ զինեալ ուժեր պահել եւրոպական ցամաքին վրայ, 44 տարուան համար (յիսուն տարի՝ եթէ հաշուենք Պրիւքսէլի դաշինքին ստեղծումէն որ տեղի ունեցաւ 1948ին։

Ահաւասիկ համաձայնութեան գլխաւոր կէտերը. —

1. Արագ վերահաստատում արեւմտեան Գերմանիոյ գերիշխանութեան։

2. Վերազինում արեւմտեան Գերմանիոյ՝ հակակշռի տակ առնելով սպառազինութիւնները։

3. Անդամակցութիւն արեւմտեան Գերմանիոյ եւ Իտալիոյ՝ Պրիւքսէլի դաշինքին, որ կը տրամադրէ զինակցութիւն նախայարձակման դէմ։

4. Արեւմտեան Գերմանիոյ մուտքը Ատլանտեան դաշինքին մէջ, որուն անդամ են 14 պետութիւններ։

5. Զինուորական զօրաւոր աջակցութիւն Անգլիոյ եւ Մ. Նահանգներուն կողմէ, Եւրոպայի պաշտպանութեան համար։

6. Նոր եւ աւելի լայն իրաւասութիւններ եւրոպական ճակատի սպարապետութեան, վարելու եւ հակակշռելու համար եւրոպական բանակները։

7. Հանդիսաւոր յայտարարութիւն մը արեւմտեան Գերմանիոյ կողմէ, որով կ'ընդունի Ազգաժողովին ոչ-յարձակման քաղաքականութիւնը եւ յանձն կ'առնէ բռնութեան չդիմել, Գերմանիոյ միացման համար։

Նոյն համաձայնութեամբ, արեւմտեան Գերմանիան պիտի կրնայ 12 զօրաբաժիններէ բաղկացեալ բանակ մը, օդանաւային չափաւոր ուժ մը եւ փոքր նաւատորմիղ մը կազմել, մասնակցելու համար Եւրոպայի պաշտպանութեան։

Ստորագրութենէն ետք, Մ. Նահանգներու արտաքին նախարարը, Պ. Ֆ. Տըլըս յայտարարեց թէ «Անկասկած բոլոր ժամանակներու մեծ գործերէն մին կը կազմէ Լոնտոնի խորհրդաժողովը։ Արեւմտեան ճակատի պաշտպանութիւնը գրուեցաւ շինարար ճամբու մը մէջ որ պիտի նպաստէ աշխարհի խաղաղութեան։ Մեծ մասով փրկուեցաւ ինչ որ պիտի կատարուէր միացեալ բանակի ծրագրով եւ ապահովեցինք ահագին աջակցութիւն մը որ չկար այդ ծրագրին մէջ, — Մեծն Բրիտանիոյ վեհօգի յանձնառութիւնը եւրոպական ցամաքին պաշտպանութեան համար»։

Ֆրանսայի վարչապետն ալ, որ շատ յոգնած էր եւ հիւանդ, յայտարարեց թէ ամէն ջանք պիտի թափէ կարելի եղածին չափ շուտ վաւերացնելու համար Համա-

(Շար.ը կարդալ Դ. էջ)

❀ ՕՐԸ ՕՐԻՆ ❀

●

ՔԻՆԱԽՆԴԻՐ ՍԱԼՈՆԱԿԱՆԸ

Առջի օր չէզոք հայրենակից մը խմբագրատուն մտաւ, երբ «Զարթօնք» ձեռքին մէջ, եւ պոռթկաց առանց յառաջաբանի.

— Կարդացի՞ք այս խայտառակութիւնը: Ներելի՞ է այսքան փոքրոգութիւն, մեռած մարդու հանդէպ: Այն ալ ուրիշ տարեկան բարեկամի մը կողմէ...

Լսեր էի: Եւ ահաւասիկ ձեզի ալ կը ներկայացնեմ, որպէսզի անգամ մը եւս ճանչնաք մարդը — Վահան Մալէզեան, բանաստե՛ղծ, անշահախնդի՞ր, ազնուամի՛տ, ընկերասէ՛ր, տիպա՛ր վեհանձնութեան, կենցաղագիտութեան եւ անյիշաչարութեան:

Բարեգործականի վարիչ — պատուիրակը կարգ մը «դրուագներ» գրի առած է Արշակ Չօպանեանի մասին, Լիբանանի ռամկավար օրկանին մէջ:

Պարզելէ ետք արկածահար վաստակաւորին զանազան արժանիքները, պարտք սեպեր է նաեւ մատնանշել «քանի մը ժխտական կամ ծիծաղաշարժ «դրուագներ, առ ի հետաքրքրութիւն»:

Այսպէս, նախ կը յիշէ Արշակ Չօպանեանի մանկունակ միամտութիւնը: «Երբեք գործի մարդը չեղաւ ան, ոչ ալ հաշիւի: Ան զուրկ էր վարչական կարողութենէ»:

Յետոյ «իր շեշտուած «ես»ի (ոչ թէ եսասիրութեան) յաւակնոտ յանկերգումը ոմանց հեգնանքին կամ չարախօսութեան նիւթ հայթայթած է»:

Առնենք ոչինչ:

— «Սակայն ամէնէն աչքի զարնող թերութիւնը կամ եւս անձնայատկութիւնն էր համբաւաւոր անկարգութիւնը (շլրխ-տութիւնը), որ կ'արցոլար իր անխնամ արդուզարդին մէջ եւ թէ իր ննջասենեակին շլմորեցնող տակնուվրայութեամբը: Կարծէք թէ սանտր եւ խոզանակ չէր գործածեր. այնպէս որ շարաճճի աչքերու կը զարնէր մազառուտի տպաւորութիւնը գործող իր մազերուն եւ մօրուքին, ինչպէս եւ ծուռումուռ կապուած փողկապին յարդարումի բացարձակ անփթութիւնը(?): Իսկ սենեակը կը ներկայացնէր, գրասեղանէն սկսեալ մինչեւ պահարանը, թուղթերու քաոսային վիճակ մը, իր բառով՝ «խառնափնդոր չեղջակոյտներ», առանց կարգ կանոնի աջ ու ձախ յախուռն կուտակուած. բան մը որ կը հակասէր իր բանահիւսային ստուար ժողովածուներուն մէջ գրած կոկիկ դասաւորումի հոգածութեան» (Զարթօնք, 31 Օգոստոս, 1954):

Որպէսզի ապացուցանէ թէ իսկապէս «շլրխտի» մը կամ ցնդած մըն էր իր բարեկամը, սկիզբէն իսկ, ետ կ'երթայ մինչեւ 63 տարի, եւ կը պատմէ թէ 1891ին, երբ «սկսանք մեր բնակարանին մէջ հիւրընկալել Արշակը, իբր բախտագուրկ եղբայր մը, երբեմն դժուարութեանց առջեւ կը գտնուէինք»:

Եւ կը պատմէ, — Գիշեր մը Տիկին Սիրանոյշ «Գամելիազարդ Տիկինը» պիտի ներկայացնէր: Այդ առթիւ, Չօպանեան ալ պիտի արտասանէր իր մէկ յաջող ոտանաւորը:

— «Սակայն նշմարեցինք որ Մաղաքեան եղբայրներուն տունը գացինք վայելչօրէն հագուեցնելու համար մեր «պոհեմ» բարեկամը, սկսելով շապիկէն եւ փողկապէն, մինչեւ կօշիկները, մեր մէջէն հագցնելով մին կամ միւսը, ըստ յարմարեցումի»:

Այս ալ ոչինչ:

Համբերեցէք մինչեւ վաղը:

ՎԱՀԷ

ԼՐՏԵՍՈՒԹԵԱՆ ՄԻՋՆՈՐԴԸ ՁԵՐԲԱԿԱԼՈՒԵՑԱՒ

«ՀԱՄԱՅՆԱՎԱՐ ԿՈՒՍԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ԿԸ ՀԱՂՈՐԴԷԻ ԱԶԳ. ՊԱՇՏՊԱՆՈՒԹԵԱՆ ԿՈՄԻՏԷԻՆ ԳԱՂՏՆԻՔՆԵՐԸ»

Ինչպէս կը նախատեսուէր, շաբաթ օր ձերբակալուեցաւ Փարիզի ձախակողմեան թերթերէն «Լիպերասիոն»ի աշխատակիցը, Անտրէ Պառանէս, որ անհետացած էր Սեպտ. 21էն ի վեր:

Ձերբակալութիւնը տեղի ունեցաւ Ավալոնի մօտ, Փիէռ Քի Վիռ կոչուած վանքին մէջ, ուր ապաստանած էր փախստականը: Նախապէս քանի մը օր պահուած էր արմատական երեսփոխան Անտրէ Հիւկի գիւղական տան մէջ, Նըվէռի մօտ:

Երկու բարձր պաշտօնատարներու՝ Թիւրփէնի եւ Լապուիսի ձերբակալութենէն ետք, նոյն յանցանքով ամբաստանուեցաւ Ազգ. պաշտպանութեան կոմիտէին ընդհ. քարտուղարը, Ֆրանսուա Մոնս:

Այս ձերբակալութեանց հետեւանքով կծիկը քակուեցաւ եւ նորանոր յայտնութեանց կը սպասուի:

Պառանէս հարցաքննուեցաւ 24 ժամ անընդհատ հակալրտեսական սպասարկութեան կողմէ, յետոյ փոխադրուեցաւ Ռէօյյիի զօրանոցը, ուր նոյնպէս հարցաքննուեցաւ զինուորական դատաւորին՝ Ռեսեկիէի կողմէ:

Հրատարակուած տեղեկութեանց համաձայն, ամբաստանեալը խոստովաներ է թէ ազգ. պաշտպանութեան վերաբերեալ գաղտնիքներ կը ստանար Պ. Լապուիսէ, բայց ուղղակի կապ չունէր անոր մեծաւորին՝ Թիւրփէնի հետ: Բայց կարգ մը պարագաներու մէջ միջնորդներ կային իրեն եւ Լապուիսի միջեւ: Նոյն աղբիւրին համաձայն, Պառանէս խոստովանած է թէ իր ստացած տեղեկութիւնները կը հաղորդէր ոստիկանական տեսուչ Տիւի. բայց նախապէս համայնավար գործակալի մը յանձնելէ ետք: Ինք կրկնադէմ գործակալ մը ձեւանալով հանդերձ, ինքզինքը բարոյապէս կապուած կը զգար համայնավար կուսակցութեան: Կ'ըսուի թէ կարգ մը ձախակողմեան եւ յառաջդիմական անձերու անունները յայտնած է զինուորական դատաւորին, ինչպէս եւ յիշած է խորհրդաւոր մարդ մը «Պ. Շարլ»: Միեւնոյն ատեն ըսեր է, — «Համայնավար կուսակցութեան յանձնած եմ ազգ. պաշտպանութեան Կոմիտէին գաղտնիքները»:

Արմատական երեսփոխանը, որ թաքստոց ճարած էր, հարցաքննուելով ներքին գործերու նախարարին կողմէ, ըսաւ թէ «մարդասիրական նկատումներով շարժած էր»: «Իւմանիթէ» կը գրէ թէ Պառանէս «վաւերական գրգռիչ գործակալ մըն էր եւ 80.00էն 200.000 ֆր. ամսական կը ստանար, իսկ արմատական երեսփոխանը՝ Անտրէ Հիւկ, բարեկամն է Ժան Փոլ Տավիտի:

× Պառանէս տեսնելով որ իր թաքստոցը գտած են, կնոջ հեծելանիւ մը կը նստի եւ մօտակայ վանքը կ'ապաստանի: Վանականները ներս կ'առնեն առանց հարցաքննելու եւ խցիկ մը կը յատկացնեն: Ոստիկան զինուորները վանք մտնելով, կը սպասեն որ փախստականը խուցէն դուրս ելլէ ինքնաբերաբար, որպէսզի բռնաբարած չըլլան վանական կանոնները: Պառանէս կը փորձէ փախչիլ, պարտէզը ապաստանելով, յետոյ տեսնելով որ անօգուտ է դիմադրել, անձնատուր կ'ըլլայ: Միայն թէ կը խնդրէ որ ձերբակալութիւնը կատարուի վանքէն դուրս:

× Երէկ առտու խուզարկուեցաւ «Լիպերասիոն» թերթի տնօրէնին՝ Պ. Էմմանուէլ տ'Աստիէ տը լա Վիժըրիի բնակարանը, ինչպէս եւ խմբագրատունը, իբրեւ հետեւանք Պառանէսի խոստովանութեանց որոնց համաձայն երեսփոխանը առաջին անգամ կը ստանար զինուորական գաղտնիքները, զանոնք յանձնելով համայնավար վարիչի մը:

ԹՈՒՂԹԵՐ ՀԻՒԱՆԴԱՆՈՑԷՆ

Գ.

Երեք յարկանի շէնքին յիսուն անկողինները վերապահուած են վիրաբուժական գործողութեանց հիւանդներուն։ Կ'ըսեն՝ թէ հազուադէպ է որ մէկ – երկու անկողին պարապ մնան քանի մը օր։ Յաճախ պէտք է սպասել որ տեղ բացուի։

Հետաքրքրական է նաեւ հիւանդութիւններու համեմատութիւնը։

Տասնի վրայ՝ երեքը կուրաղի (ափանտիսիթ), հինգը՝ աղեթափութիւն (էռնի) մնացած երկուքը ստամոքս, կատրուածք, եւն.։

Ջախջախիչ մեծամասնութեամբ երիտասարդներ են, 18–35 տարեկան։ Հիւանդանոց ինկած են, պարզապէս իրենց անհոգութեան պատճառաւ։

Ցաւով կը հաստատեմ մեր խոր տգիտութիւնը առաջին երկու հիւանդութիւններու մասին։ Զանոնք կը նկատենք պարզ բաներ։ Անփորձ՝ նոյն կարծիքը ունէի ես եւս եւ հետեւանքը կը կրեմ հինգ ամիսէ ի վեր։

Ժամանակին՝ «փորի ցաւով մեռաւ», կ'ըսէին։ Այժմ, «բան մը չէ» ըսելով, կը ձգենք որ բարդանայ հիւանդութիւնը։ Ուղղակի զարհուրեցայ երբ լսեցի՝ թէ կուրաղիի ութ տեսակներ կան եւ երբեմն կը ստիպուին արուեստական սրբան չինել փորին վրայ, ծակ աղիքը պարպելու համար։ Հակառակ գիտութեան հսկայաքայլ յառաջդիմութեան, տակաւին անպակաս են մահացու դէպքերը։

Օր մը, երեկոյեան ժամը վեցին ներս մտաւ տասնըութ տարեկան տղայ մը՝ առողջ տեսքով։ Երկու ժամ ետքը, արդէն գործողութիւնը եղած էր։ Յետոյ իմացանք, թէ կուրաղիի հետ սկսած է եղեր փտախտը (կանկրէն)։ Առնուազն երկու ամիս հիւանդանոց պիտի մնայ։ Մարդ եթէ անգամ մը տեսնէ աղեթափութեան գործողութեան յաջորդող ֆիզիքական տառապանքը, այլեւս երկու անգամ կը մտածէ, իր ուժերէն վեր ծրար մը վերցնելէ առաջ։

★

Մեր կարգը եկաւ։ Շաբաթ առաւօտ, մեր սրահէն երեք հոգի պիտի պառկինք բժիշկի նշդրակին տակ։

Վախի հարց չկայ, սակայն, սուտ չխօսիմ, անձկութեամբ համակերպած եմ քառասունըութ անհամ ժամերու հեռանկարին։

Գործողութենէն վերադարձողները տեսայ արդէն։

Երբ դիակի պէս կը ձգեն անկողնին վրայ, ժամ չանցած կը սկսին տքալ, հառաչել, ջերմի ազդեցութեան տակ իրենց բերանը բացխփել ճիշդ ջուրէն ելած ձուկերու պէս։

Ոմանք չեն դիմանար ցաւին։ Անդադար կը թաւալին մահիճին մէջ, պատռելու վտանգին ենթարկելով նոր կարուած վէրքը։

Ներքին բժիշկը, Քոյրը, հիւանդապահները քովն են։ Երբեմն անուշութեամբ, երբեմն սպառնալիքով կը թելադրեն խելօք կենալ, բայց կիսովին գգայազիրկ տղան իր ջիղերուն տէրը չէ։ Նախ, սաւանով մը կը կապեն մահճակալին վրայ, յետոյ, երբ օգուտ չընէ, կը կաշկանդեն ոտքերն ու ձեռքերը։

Դեռ մորթիս վրայ զգացած չեմ ցաւը, սակայն, հաստատօրէն կը մտադրեմ պատուով դուրս ելլել այդ փորձէն, ի հարկէ — կ'ըսեմ ես ինծի — եթէ կէս մը ուշաթափ չըլլամ։

— «Պատրաստուեցէ՛ք, դահիճը եկաւ», կը պոռայ Ֆաթըլ, որուն անկողինը ճիշդ դրան քովն է։

«Դահիճը» գործողութեան կառքը քշողն է։

Երկու երթուդարձ եւ երկու ընկերնեբուս — աղեթափութեան զոհեր — դիականման մարմինները փռուեցան իրենց անկողիններուն վրայ։ Մէկուն կոկորդէն տարօրինակ ձայներ կ'ելլեն։ Քոյրը, հիւանդին բազկերակը քննելէ ետքը, արագաքայլ դուրս կը վազէ եւ կը վերադառնայ դեղի տուփով։

Կ'անցնի մէկ ժամ, երկու։ Կը խորհիմ թէ մոռցած են զիս։ Բայց ոչ։ Հեռախօսին լսափողը հազիւ ձգած Քոյրը չիտակ ինծի կուգայ, ներարկումի ասեղը ձեռքը։

Հապճեպով կը հագնիմ կռնակը վերէն-վար բացուած մասնաւոր շապիկն ու մինչեւ ազդրերը բարձրացող բուրդէ գանկապանները, որովհետեւ «դահիճը» քովս է արդէն։ Զոյգ ծածկոցներու տակ բաց մընացած է միայն դէմքս։

Ճամբայ չելած՝ դէմս կը տնկուին երկու հոպլոտները։

Ժաքօն, ձախ ձեռքով ուսին կը նետէ Երկայն շապիկին ծայրը եւ հոմէական լուրջ բարեւէ մը ետք՝ կ'աւելցնէ.

— Մի՛ վախնար։ Ծանր գործողութիւն չէ։ Երկուքի վրայ հազիւ երկու հոգի կը մեռնին։ Ընդհանրապէս մէկը կ'ազատի։

Ու կը մարին խնդալէն, խնդացնելով նաեւ զիս։

Կը յուզուիմ միայն, երբ Քոյրին գըրասենեակին առջեւէն անցած ատենս կը տեսնեմ որ կ'աղօթէ վրաս։ Իրեն հաճոյք պատճառելու համա՞ր թէ բնազդաբար, դուրս կը հանեմ թեւս եւ կը համբուրեմ քառորդ ժամ առաջ իր նուիրած եւ բազուկիս կապուած Աստուածամօր փոքր արձանիկը։

★

Գործողութեան սրահի նախադուռին մէջն եմ, ամբողջովին լարուած՝ տեսնելու համար թէ ի՛նչպէս եւ քանի երկվայրկեանէն պիտի նուաղիմ։ Դեղերու հոտը կը սկսի սիրտս խառնել։ Փոքր դռնէ մը ներս կը մտնէ ճերմակներու մէջ կորսուած հիւանդապահուհի մը՝ լաչակը դէմքին։

Այդ նեղ վայրկեանին, նմանութիւն մը կը գտնեմ եղնիկի պէս ոստոստող հիւանդապահուհին եւ հօրաքրոջս մէկ աղջկան՝ Սիրանոյշին միջեւ։ Նոյն սեւ աչքերն ու յօնքերը։ Կը ժպտիմ։

Կը ժպտի նաեւ աղջիկը, բայց անպիտանին ձեռքի ասեղը կը խրտղտացնէ արդէն ազդրս։

Զեմ գիտեր որքան մնացի հոն։ Վայրկեանները կ'երկարին ժամերու նման։ [illegible] սի-րտ փսխեմ, սակայն չեմ կրնար։ Աչքերս կը մթնեն, պաղ քրտինք մը կ'ողողէ մարմինս։ Ինծի այնպէս կը թուի թէ ոտքերս կ'ընդարմանան։ Բայց, երբ վեր կը քաշեմ աջ ոտքս, ջիղերը կը հպատակին տակաւին։

Ցանկարծ, կռնակի վրայ կը բացուի մեծ դուռը եւ աչքիս առջեւ կը պարզուի հանրածանօթ տեսարանը։ (Շարժանկարը ողջ ըլլայ)։

Վիրաբոյժը, օգնականները, հիւանդապահուհիները շարուած են սեղանին շուրջ։ Բաց են միայն աչքերը։ Զգախէժէ կարմիր ձեռնոցներ, փայլուն գործիքներ, դեղեր։ Ամենայն ինչ կատարեալ է։

Հետաքրքրութենէ մղուած՝ կը մօտնամ սիրտխառնուքը եւ շուրջս կը դիտեմ՝ զարմացնելով բժիշկը։

— Կրնա՞ս սեղանին վրայ ելլել, կը հարցնէ։

— Այո, կ'ըսեմ եւ կը ցատկեմ։

Խոշոր լուսամփոփին զօրաւոր լոյսէն աչքերս կը շլանան։

— Աճապարեցէք, կը հրամայէ բժշկապետը։

[illegible] բազկերակս ձեռք կ'առնէ։ «Հօրաքրոջս աղջիկը» նախ աջ ձեռքս կը կապէ սեղանին, յետոյ կը վերցնէ ներարկումի գործիքը որուն հաստ ասեղը մեղուի խայթոցով կը ծակէ մորթս եւ բազուկիս մայր երակը կը փնտռէ,

Եկած է «կրիտիկական մոմենտը»։

Բայց, ի՛ զուր համակ ջիղ եւ ուշադրութիւն եմ դարձած։

Հակառակ բուռն ցանկութեանս, չհասկցայ թէ ինչպէս փակուեցան աչքերս, երանէլէս բարձրացող արուեստական քունին ազդեցութեանը տակ։

ՀՐԱՆԴ ԱԿՈՆԱՅԵԱՆ

(Մնացեալը յաջորդով)

ԱՔՍՈՐԱԿԱՆՔ Ի ՍԻՊԻՐ

●

ՀԻՆ ՊՈԼՇԵՒԻԿՆԵՐԸ ԿԸ ՎԵՐԱԴԱՌՆԱ՞Ն

«Նիւ Եորք Թայմզ»ի Մոսկուայի թղթակիցը՝ Հէրիսըն Սէլզպըրի որ այժմ հեռացած է, յօդուածաշարքով մը կը նկարագրէ յետ–սթալինեան Խ. Միութեան պատկերը։

Իր պատմութեան համաձայն Սթալինի մահուան օրը Մոսկուա ամբողջ 48 ժամ Զեկայի, այսինքն Բերիայի խմբակին ձեռքն ինկաւ։ Հրէշին ուժը այդ պահուն իր գագաթնակէտին հասած էր։

Սթալինէն եւ Բերիայէն ազատուելէ ետք, Խ. Միութեան վարիչները փորձեցին բարեկամութիւն հաստատել արեւմտեան պետութեանց հետ։ Թղթակիցը չատախօս մը կը նկատէ Կեդր. Կոմիտէին ընդհ. քարտուղարը, Խրուշչեւ։ Մալենքով կրնայ մեղմել մթնոլորտը, արամիտ խօսքով մը, մանաւանդ երբ կը խօսի զարգացած դասակարգներու ռուսերէնով, նաեւ չատ աւելի թեթեւաշարժ է քան իր նկարներուն երեւոյթը։ Մոլոթով՝ Սթալինի մահէն ի վեր աւելի տիրական է արտաքին իր քաղաքականութեան մէջ, եւ մեծ յարգանք կը վայելէ։ Այս առթիւ թղթակիցը սրամտութիւն մըն ալ կը սահեցնէ ըսելով թէ երեքն ալ կարճահասակ են 1.60 մեթր, որովհետեւ Սթալին ինքն ալ միջահասակ ըլլալով, կը մերժէր իրեւ աշխատակից իրմէ աւելի բարձրահասակ մարդիկ։

Սէլզպըրի տարի մը ետք միայն կը յայտնէ Միչէլ Բորոտինի մահը, իբրեւ հետեւանք խորհրդային գրաքննութեան․ Բորոտին առաջին համայնավարներէն մէկն էր որ 1921էն ի վեր կը կազմակերպէր չինական յեղափոխութիւնը, յետոյ ընդունուած խորհրդական եղած էր Քուոմեթանկին։ Ան հերոսներէն մէկն է Մալրոյի «Յաղթականներ» գրքին, ուր գրուած է թէ Բորոտին կ'արտադրէ յեղափոխականներ այնպէս ինչպէս Ֆորտ ինքնաշարժը։

Բորոտին մեռած է 1953 Սեպտեմբեր 3ին, Սիպերիոյ աքսորավայրերուն մէջ։ 1949ին դատապարտուեցաւ տաժանակիր աշխատանքի, այն ամբաստանութեամբ թէ կասկածելի յարաբերութիւններ ունի թիթոյականներու հետ։ Սթալին փաւեբացուց պատիժը, հակառակ Մաօ Ցէ Թունկի միջամտութեան։

«Եթէ քանի մը ամիս եւս ապրած ըլլար, անտարակոյս, պիտի ազատուէր, որովհետեւ Խ. Միութեան ղեկավար տարրը, կը փորձէ ասպարէզ քաշել հին պոլշեւիկները որոնք արդելափակուած էին, եւ դարմանել Սթալինի վայրագութիւնները» կը գրէ։

Սթալինի վրէժխնդրութեան առաջին զոհերէն մէկը, զոր ազատեց Կրեմլինը տիկին Մոլոթովն էր։ Սթալինի մահէն շատ քիչ առաջ ձերբակալուած եւ տարագրուած էր երբ «հրէ բժիշկներու «դաւադրութիւնը» անհուասրասափ նոր ալիք մը կը բարձրացնէր Խ. Միութեան մէջ։ Աղեքսանդր Նովիքով, օդանաւային մարաջախտը ուրիշ նշանաւոր մէկն էր, զոր Սթալինի յաջորդները փութացին վերահաստատել։ Ան ալ Սիպերիոյ մէկ արգելարանը դրկուած էր, իբրեւ հետեւանք Սթալինի տղուն՝ Վասիլիի դաւերուն։ Այս տղան ալ անհետ կորսուած է։

Ամերիկացի թղթակիցը կը գրէ թէ մօտ

ԶՕՀՐԱՊԻ ԵՒ ՎԱՐԴԳԷՍԻ

ՍՊԱՆՈՒԹԵԱՆ ՊԱՐԱԳԱՆԵՐԸ

(ԹՂԹԱԾՐԱՐ ԱՐԱՄ ԱՆՏՈՆԵԱՆԻ)

●

Գրիգոր Անդուէթ այդ միջոցին բնադրուած էր Հալէպի հայ եկեղեցիին մուտքի բակին աջակողմի պատը, որուն վրայ օրուան լուրերը կուտար ... կաւիճով։ Լուրերը մէկ մասն էին միայն իր «լրագրին»։Գ. Անդուէթ կ'արձանագրէր նաեւ ողջ մնացած տարագիրներու կողմէ իրենց անյայտ ազգականներուն կամ բարեկամներուն մասին խնդրուած տեղեկութիւններ, «Կը փնտռուի» ընդհանուր խորագրին տակ, փոքր վարձատրութեան մը փոխարէն որ իր ապրուստին գլխաւոր մասը կը կազմէր։ Այս պատի լրագիրը կը գրուէր իր առտուան ժամերը եւ ցերեկէն ետք քաղաքը կը շրջէր նոր լուր հաւաքելու յաջորդ օրուան լրագրին համար։ Այդ շրջագայութիւններէն մէկուն միջոցին Ուրֆացի Հայէ մը իմացեր էր Գըօ Մուհամմէտի որդի Միւսլիմի ժամանումը Հալէպ, ուր ճամբորդներ բերած էր Ուրֆայէն։

Կառապանը շուտով գտնուեցաւ, բայց այս մարդը որ ձեռքին հինգ մատներուն պէս կը ճանչնար այն բոլոր անձերը որոնք Զօհրապն ու Վարդգէսը իրենց սպանութեան վայրը տարած էին եւ որոնց ուղեկցած եւ ականատես եղած էր սպանութեան պարագաներուն, առաջին օրն իսկ երբ երես առ երես բերուած էր Գարա Օնպաշիին հետ, երդմամբ յայտարարեր էր թէ չի ճանչնար զայն, ոչ միայն չէ մասնակցած Գարաքէօփրիւի սպանութեան գործին, այլ նոյն իսկ չի յիշեր բընաւ անոր հանդիպած ըլլալ Ուրֆա կամ այլուր։ Միւս բոլոր վկաներն ալ համանման յայտարարութիւններ ըրին։ Մէկ հոգի միայն, Գարաքէօփրիւցի գիւղացի մը, Խալիլ Տիմզօ, զայն ճանչցաւ, եւ այն ալ յայտարարեց թէ Օնպաշին տեսած է Սեւերէկի մէջ եւ թէ այդ քաղաքին ժանտարմըրիին կը պատկանէր։

Պարզ կ'երեւար որ սխալում մը կայ գործին մէջ եւ թէ այդ մարդը չէ գըտնուած ոճրագործներու այն ջոկերին մէջ որ Գարաքէօփրիւի մէջ սպաննած էր երկու տարագիրները։ Արդէն Գըօ Մուհամմէտի որդի Միւսլիմ երդմամբ յայտնած էր թէ բացի իրմէ եւ միւս կառապանէն, Խալօ–էն, ոճրագործներու խումբը կը բաղկանար եօթը հոգիէ, եւ այս եօթն էին. —

1. Չէրքէս Աhմէտ (Տիգնէցի)
2. Չէրքէս Խալիլ.
3. Ոստիկանութեան քօմիսէր Շաքիր։
4. Հաճի Բէշիտի որդի Մուսթաֆա։
5. Ժանտարմըրիի յիսնապետ Ապտիւրրահիման։
6 եւ 7. Երկու ժանտարմաներ, որոնք քիչ ետքը այլուր փոխադրուած էին Ուրֆայէն։

ԹՐՔԱԿԱՆ ՎԿԱՅՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

ԾԱՆՕԹ. — Անտոնեանի թղթածրարին մէջ կը գտնուին շարք մը կտրօններ՝ օրուան թերթերէն։

Այդ կտրօններուն մէջ կան թանկագին վկայութիւններ՝ Թուրքերու կողմէ, Զոհրապի եւ Վարդգէսի սպանութեան, ինչպէս եւ Հայաջինջ Սարսափներու մասին։

Մասնաւորապէս ուշագրաւ են Հալէպի եւ Գոնեայի պաշտօնանկ վալիին՝ Ճէլալ պէյի յուշերը, դժբախտաբար կիսկատար։

Այդ յօդուածաշարքը հրատարակուած էր Վագըթի մէջ եւ Ճէլալ պէյ հայրենադաւ համարուելով, 150ոցներու սեւ ցանկը անցաւ Քէմալական յաղթանակին առթեն։

Ահաւասիկ իր յայտնութիւնները Զոհրապի եւ Վարդգէսի սպանութեան մասին.

— Անոնք, երկուքն ալ, Տիարպէքիր տարագրուելու համար Հալէպ դրկուած էին։ Իսլամներէն շատեր ինծի եւ այդ միջոցին Հալէպ գտնուող Ճէմալ փաշային դիմում ըրին ու խնդրեցին որ անոնք Հալէպ մնան։ Երկուքն ալ բարեկամներս էին։ Չէի կրնար զանոնք իմ ձեռքովս մեռնելու դրկել։ Զօհրապ սրտի հիւանդութիւն ալ ունէր։ Գրեցի Պոլիս որ հոն մնան։ Պատասխան չառի։ Այսու հանդերձ ըսի իրենց թէ որքան ատեն որ ես Հալէպ մնամ, զիրենք պիտի չղրկեմ, ու խոստումս յարգեցի։ Իմ մեկնելէս օր մը ետքը ղրկուեցան մեռնելու ու մեռան։ Անոնք որ աքսորած էին Վարդգէսն ու Զօհրապը, բարեկամ էին անոնց։ Վարդգէսը կ'ողջագուրէին եւ կը համբուրէին, ու Զօհրապ իր կեանքը փտանդի տակ դնելով իր տունը պահած էր զիրենք։

(Նոր Կեանք, Պոլիս, 14 դեկտ. 1918)

★

Ճելալ պէյի յօդուածաշարքին վերջին մասը.

«... Հալէպի մէջ տարագիրներուն օժանդակեցին տեղացի Իսլամները։ Ազատականներ իրեն դիմեցին որ Հայերը տեղաւորուին իրենց հողերուն վրայ։ Թէ Հալէպի եւ թէ Գոնիայի մէջ Իսլամներն ու երեւելիներով իրեն շնորհակալութիւն յայտնեցին քանիցս Հայոց ընծայած օժանդակութեան համար։ Հալէպի եւ Գոնիայի մէջ, չտեսայ սեւէ Թուրք որ Հայոց ինչքերուն վրայ յարձակէր։ Գոնեայէն դարձին զինքը շնորհաւորեցին իր ծանօթները։ Զօհրապ եւ Վարդգէս Հալէպ գտնուած ատենին ինք պահեց զանոնք, որովհետեւ կը կռահէր անոնց սպանուելու վախճանը եւ անոնք ալ տխուր էին։

(28)

(Շար.)

քան հին բոլշեւիկներ արգելարաններէ դուրս հանուեցան։ Խորհրդային մամուլը պարբերաբար կը ծանուցանէ թէ այինչ հին յեղափոխականը, որու մասին չէր խօսուեր քսան տարիէ ի վեր, ընդունուեցաւ Կրէմլինի մէջ եւ Լենինի շքանշանը տրուեցաւ իր ծննդեան 65րդ, 70րդ կամ 75րդ տարեդարձին առթիւ։ Անոնց առաջինը Կրեկորի Պետրովսկին է որ 1938ին քշուած էր, վերադարձաւ Ստալինի մահէն վեց չաբաթ ետք միայն։

1953 ապրիլին ընդհանուր ներում շնորհուեցաւ ոչ-քաղաքական դատապարտեալներու համար, այժմ կ'ըսեն թէ ընդհանուր ներում պիտի շնորհուի բոլոր քաղաքական դատապարտեալներուն համար ալ։ Լուրջ հիմք ունի՞ն այս շշուկները։ Թղթակիցը կ'ըսէ թէ իրողութիւնը այն է որ մոսկովեան տասնեակ մը իրաւաբաններ ղրկուած են արգելափակման գլխաւոր կայանները, վերաքննութիւն կատարելու համար։

«Առաջին անգամ է որ Մոսկուան կը հետաքրքրուի միլիոնաւոր աքսորականներով»։

Թղթակիցը կը կարծէ թէ Մոսկուայի այս անակնկալ չահագրգռութիւնը, ինքնաբեր չէ։ Տարի մը առաջ Վորքութայի կալանաւորները ապստամբեցան։ Այս առթիւ երկու հարիւր բանտապահներ եւ բանտարկեալներ սպաննուեցան։ Այս ըմբոստութիւնը մեծ յուզում պատճառեց Մոսկուայի մէջ։ Իսկոյն քննիչ յանձնախումբ մը ղրկուեցաւ եւ բանտարկեալները ազատօրէն կրցան պարզել իրենց գանգատները։ Կառավարութիւնը հարկադրուեցաւ բարուոքել արգելարաններու անտանելի պայմանները, գլխաւորաբար համակեցութիւնը քաղաքական եւ քրէական յանցաւորներու։

Բանտարկեալները իրաւունք ստացան նամակ գրելու եւ ստանալու։ Անոնք կրնան իրենց կիներուն այցելութիւնը ընդունիլ տարուան մէջ տասնըհինգ օր։ Մասնաւոր տաղաւարներ չինուեցան որպէսզի զոյգերը միասին բնակին այդ կարճ շրջանին։ Աշխատանքի պայմանները վերաքննուեցան եւ բանտարկեալները սկսան աւելի վճարք ստանալ, թէեւ դրամը գործածելու կարելիութենէ զրկուած էին, [illegible] ներուն։

Ա. — Ես նշանածս անձնական շէնք մըն ալ ունի։
Բ. — Կրնա՞մ լուսանկարը տեսնել։
Ա. — Նշանածի՞ս։
Բ. — Ոչ. շէնքին…

×

ԳԷՐԸ. — Բժիշկս ծովի լոգանք յանձնարարեց՝ որպէսզի նիհարնամ։
ՆԻՀԱՐԸ. — Զարմանալի բան, իմ բժիշկս ալ ինծի ծովի լոգանք յանձնարարեց՝ գիրնալու համար…

ՄԱՀԱՊԱՐՏ ՀԱՆՃԱՐԸ

★

Մ. Նահանգներու հանրային կարծիքը այս միջոցիս ամբողջովին կլանուած է մահապարտ ոճրագործի մը պարագայով։

Ամերիկեան ոճրային տարեգրութեանց մէջ առաջին անգամն ըլլալով մահապարտ մը տարիներէ ի վեր կը սպասէ իր մահապարտի խուցին մէջ, վճիռին գործադրման, որ յետաձգուած է չորս անգամ։ Ամէն անգամին ալ անհրաժեշտ կը համարուէր նոր քննութիւն մը։

Սակայն մահապարտը պարապ չէ անցուցած սպասումի տարիները։ Ստոյիկեան համբերութեամբ մը սպասելով իր վերջին ժամուն, Քերիլ Չէսմէն գրած է գիրք մը՝ «Խցիկ 2455, մահուան նրբանցքը», որ այսօր զինքը դարձուցած է համբաւոր ու հանճարեղ գրող մը։

Իր գործը տեսակ մը ինքնակենսագրութիւնն է մահապարտ ոճրագործի մը որ վեց տարիէ ի վեր կը սպասէ ճակատագրական պահուն եւ մէկ մինակը կը պայքարի իր երկրին արդարադատութեան դէմ, փրկելու համար իր գլուխը։

Գիրքը, որ հրապարակ ելաւ անցեալ Մայիսին, առաջին օրէն իսկ գտաւ անօրինակ եւ խանդավառ ընդունելութիւն մը ժողովուրդի բոլոր խաւերուն մէջ։

Ամերիկայի գրական աշխարհը եւ բոլոր խստապահանջ քննադատները միաձայնութեամբ իբրեւ անցնող տարուան լաւագոյն գրական գործը հռչակեցին մահապարտին գիրքը։

«Խցիկ 2455, մահուան նրբանցքը» կը պատմէ թէ ինչպէս զգայուն ու խելացի տղեկ մը դարձաւ վտանգաւոր եւ օրինազանց յելուզակ մը։

Գողութիւն, զինեալ յարձակումներ, կռիւի մը մէջ մարդասպանութիւն եւ ուրիշ բազմաթիւ ծանր արարքներ կ'առաջնորդեն զինքը նախ զնդանատան մը եւ ապա 1948ին՝ բանտ

Սակայն ամէնէն հետաքրքրականն այն է որ Քերիլ Չէսմէն իր գիրքին մէջ կը յայտնէ յոյժ շահեկան գաղափարներ, շօշափելով ընկերութեան ծոցին մէջ ծնած ոճրագործներու հոգեբանութիւնը, անոնց յարաբերութիւնները այդ ընկերութեան հետ, կը յիշէ այն բոլոր դժբախտ պատճառները ու սխալ դաստիարակութիւնը որոնք տեղ կուտան ոճրագործներու ծնունդին, եւ վերջնապէս գիտականօրէն կը բացատրէ այս երեւոյթը, այնպէս որ մեծանուն իրաւաբաններ եւ ոճրագէտներ, պետական մարդիկ, գիտուններ դիմած են պետական իշխանութեանց, որպէս զի ներում շնորհուի մահապարտին, քանի որ ան «իր կեանքով աւելի օգտակար կրնայ ըլլալ ընկերութեան, քան թէ իր մահով»։

Եւ հիմա, իր տղայ տարիքին ընտանիքին պատառ մը հաց ճարելու համար գողութիւն ընող, յետոյ օրէ օր այդ գողութիւնները յառաջ տանող եւ մինչեւ մարդասպանութիւն գացող մահապարտ Չէսմէնը, որ դարձած է հանճարեղ վիպագիր մը տիրացած հարստութեան իր գիրքին հսկայական հասոյթով, իր 2455 թուակիր մահապարտի խցիկին մէջ կը սպասէ մահուան, ընկողմանած ոսկիի դէզերու վրայ…

Քաղեց՝ Ա. Գ.

ՎԵՐԱՄՈՒՏ ՀՈԿՏ. 7ԻՆ

★

Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Փարիզի մասնաճիւղը այս տարի ձեռնարկած է հայերէնի դասաւանդութեան, հրաւիրելով ծանօթ գրագէտ եւ հմուտ դաստիարակ Պ. ՆՇԱՆ ՊԷՇԻԿԹԱՇԼԵԱՆԸ։

Համոզուած ըլլալով որ առանց մայրենի լեզուի չենք կրնար որեւէ դեր կատարել հայկական կեանքին մէջ, կը հրաւիրենք բոլո՛ր մեր երիտասարդ հայրենակիցները, մասնակցիլ այս գիշերային դասընթացքներուն, որոնք տեղի պիտի ունենան, ամէն հինգշաբթի ժամը 9էն 11, Ազգ. Տան մեր ակումբին մէջ (Ա. յարկ), 32 Ռիւ տը Թրէվիզ։

Դասընթացքները ԲՈԼՈՐՈՎԻՆ ՁՐԻ ԵՆ։ Բոլոր փափաքողները կրնան մասնակցիլ անխտիր։

ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ
Հ. Յ. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ ՓԱՐԻԶԻ
ԱՀԱՐՈՆԵԱՆ ԽՈՒՄԲԻ

ԹՈՔԱԽՏԸ ԵՒ ՆՈՐ ԴԵՂԵՐ

Թոքախտը որ տասը տարի առաջ մարդկութեան թիւ մէկ թշնամին կը համարուէր, այսօր տասներորդ տեղը կը գրաւէ, շնորհիւ Սթրէփթոմիսինի եւ ուրիշ դեղերու։ Տոքթ. Սէլմէն Ուէքսմէն դեղին հնարիչը Հակաթոքախտային Միջազգային Միութեան ԺԳ. համագումարին մէջ (Մատրիտ) յայտնեց թէ Սթրեփթոմիսինը ոչ կատարեալ դեղ մըն է, ոչ ալ դարման։

Միայն թէ ատոր շնորհիւ կարելի եղաւ հաստատել որ Թոքախտը կրնայ դարմանուիլ քիմիական բաղադրութեամբ դեղերով։ Անոր շնորհիւ քաջալերուեցաւ հետազօտութիւնը նոր եւ աւելի ազդու դեղերու կամ անոնց բաղադրութեան։

Թոքախտի մանրէն ամէնէն զգայունն է անթիպիոթիք ազդեցութեան, ուրկէ ծանօթ են ցարդ յիսուն բաղադրութիւններ։

Տոքթ. Ուէքսմէն որ 1952ի բժշկական Նոպէլեան մրցանակը ստացաւ, կ'ըսէ թէ 1944 – 1945ին քանի մը կրամ սթրեփթոմիսինի արտադրութեան տեղ, այսօր մեծ ճարտարարուեստ մը զարգացած է Մ. Նահանգներուն մէջ։ Ինը ընկերութիւններ ամսական քսան միլիոն կրամ սթրեփթոմիսին արտադրեցին 1953ին։ Եւրոպայի մէջ տասնըհինգ ընկերութիւններ անթիպիոթիք կ'արտադրեն, չորս հատ Ճափոնի մէջ, նաեւ բազմաթիւ ուրիշներ Կեդր. եւ արեւելեան Եւրոպայի մէջ։

ՀԱՅՐԵՆԱԿՑԱԿԱՆ

ՍԵԲԱՍՏԱՑԻ, ԿԱՐԴԱ՛

Դպրոցական վերամուտի նախօրեակն է։ Սեւրի Մխիթարեան վարժարանը գացած էի, Սեբաստիոյ Մուրատ Ուսումնասիրաց Միութեան երկրորդ սանին ընտրութեան համար։

Հանդիսական եւ բացառիկ օրերու եռ ու զեռ մը կը տիրէր։ Հեռաւոր թէ մօտիկ վայրերէ չատ մը ծնողքներ մինչեւ դպրոց ընկերացած էին իրենց զաւակներուն խրախուսելու համար զանոնք։ Պարտէզին ամբողջ տարածութեան վրայ կը տեսնուէին խմբաւորումներ որոնց կեդրոնը կը կազմէին մատաղ ուսանողներ շրջապատուած ծնողքներէ եւ ազգականներէ։

Հոն էին նաեւ մեր չորս թեկնածուները, յառաջադէմ պատանիներ, Փարիզի, Լիոնի, Վալանսի եւ Մարսէյլի շրջաններէն։ Ամէնէն յառաջադէմը պիտի ըլլար Միութեանս որդեգիր սանը։

Անհրաժեշտ էր լուրջ եւ անկողմնակալ քննութեան մը ենթարկել զանոնք։ Այդ հոգը սիրով եւ խանդավառութեամբ ընդունուեցաւ Մխիթարեան անձնուէր եւ ազգասէր հայրերէն, յանձինս արժանաւոր տեսուչ Հայր Սերովբէ վրդ.ի եւ իրեն աշխատակից Հ. Խորէնի եւ Հ. Յովսէփի, որոնց հրապարակաւ կը յայտնեմ իմ՝ եւ Մուրատ Ուսումնասիրաց Միութեան երախտալից յարգանքները։

Յաջորդ օրը՝ վերամուտ էր։ Ներկայ էին ուսուցիչները բոլորն ալ, որոնց յանձնուեցան մեր պատանիները։

Քննութիւնը տեւեց ամբողջ օր մը եւ հազիւ երեկոյեան յայտնի եղաւ արդիւնքը։ Ինծի յանձնուեցան կարմիր ստորագծումներով թղթի չորս անջատ ծրարիկներ, իւրաքանչիւրին անկիւնը թուանշուած գնահատումներով։

Սրտի անակնկալ սեղմում մը, զիս կաշկանդած էր։ Չէի համարձակեր զանոնք բանալով իմանալ բախտաւոր ընտրեալը այդ չորս մատաղ մրցակիցներուն։ Թէեւ ուրախալի եւ գնահատելի ըլլար մեր ձեռնարկը փրկելով օտարութենէ պատանի մը եւս, բայց կսկծալի կը թուէր ինծի մնացեալներու պարագան։ Ստիպուած էինք իրենց ծնողքին վերադարձնել այս նոյնքան ուշիմ եւ խոստմնալից պատանիները, պարզապէս Միութեանս միջոցներուն անձկութեան պատճառաւ։

Սեբաստացինե՛ր, Ֆրանսայի որ հեռաւոր անկիւնն ալ գտնուիք, այս տողերը կարդալով դուք ալ անշուշտ պիտի յուզուիք ու պիտի տրտմիք վերադարձողներուն համար։ Հայրենակիցներ, ազգային անյեղլի պարտականութիւն է չթողուլ որ օտարանան այս բոլոր արժէքները։ Թերեւս նոր տաղանդներ յայտնուին։

Միացէք մեզի անվերապահօրէն, համախմբուեցէք մեր շուրջը, փրկելու որքան կարելի է չատ, կորսուելու դատապարտուած մեր բոլոր արժէքները, որոնք վաղը պիտի ծառայեն մայր հայրենիքին։

ՅԱԿՈԲ

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (17)

Ե Տ Ք Ը…

●

— Անասուններ, չէ՞ք տեսներ որ վիրաւոր է, — կը պոռամ ես ու մէկդի կը նետեմ պայուսակս՝ ձեռքերս ազատելու համար։

Սակայն Լուդվիգ արդէն գետին ինկած է. չէ՞ որ ան իր վէրքով գրեթէ անպաշտպան վիճակի մէջ է։ Նաւաստիները կը քաշքշեն անոր համազգեստը ու կը կոխկռտեն զայն։

— Տեղակալ մըն է, — կը ճչայ կանացի ձայն մը, — սպաննեցէք այդ արիւնկզակ շունը։

Նախ քան օգնութեան կը հասնիմ ընկերոջս, այնպիսի հարուած մը կը ստանամ դէմքիս, որ կ'երերամ։

— Սատանայի ծնունդ, — կը մռնչեմ ու, ժողվելով ամբողջ ուժս, ոտքով կը զարնեմ յարձակողի փորին։ Ան կը հառաչէ ու կ'իյնայ գլխիվայր։ Իսկոյն երեք հոգի վրաս կը թափին ու կը գետնեն զիս։

— Մարեցէք լոյսը… քաշեցէք դանակները, — կը գոչէ կինը։

Դիմացի ոտքերու մէջէն կը տեսնեմ թէ ինչպէս Լուդվիգ ձախ ձեռքով կը խեղդէ նաւաստիներէն մէկը, զոր ան՝ ծունկին ետակը առած հարուածով մը՝ յաջողած էր վար նետել։ Լուդվիգ չի ձգեր նաւաստին, հակառակ որ միւսները անխնայօրէն կը ծեծեն զինքը։ Ապա մէկը սրածայրի հարուած մը կ'իջեցնէ գանկին, իսկ մէկ ուրիշը ոտքով ակռաներուս կը զարնէ։ Մենք անկարող ենք ոտքի ելլել, վասնզի ամէն անգամ երբ կը փորձենք այդ, մեզ նորէն գետին կը տապալեն ու կը կոխկռտեն։ Կատղած կը ջանամ ատրճանակս հանել. բայց նոյն պահուն շաչիւն մը կը լսուի, ու յարձակողներէն մէկը քովս կոնակին ի վար սալայատակին վրայ կը փռուի։ Երկրորդ շաչիւն — երկրորդ մըն ալ կ'իյնայ ուշաթափ. ապա երրորդը… Ատիկա կրնայ միայն Վիլլիի գործը ըլլալ։

Եւ իրապէս, ան է որ սրարշաւ կուգայ, վայրը հասած է, ճամբան մէկդի նետելով իր պայուսակը, եւ այժմ կը փոթորկէ մեր վերեւ։ Իր հուժկու ձեռքերով կը բռնէ երկու հոգիի վիզերէն եւ գլուխնին իրարու կը զարնէ։ Զոհերը իսկոյն կը մարին. վասնզի երբ Վիլլի մոլեգնած է, զարկին կռանի մը կը նմանի։

Մենք ազատուած ենք։ Սակայն, երբ վեր կը ցատկեմ, յարձակողները արդէն կծիկնին կը գնեն. այնուամենայնիւ կը յաջողիմ պայուսակս մէկուն ողնածայրին իջեցնել. ու կը փութամ Լուդվիգի մօտ։ Մինչ Վիլլի հետապնդման ձեռնարկած է։ Ան տեսած էր թէ ինչպէս երկու նաւաստիներ յարձակած էին Լուդվիգի վրայ։ Անոնցմէ մէկը ինկած է հիմա փողոցի եզերքը գտնուող առուին մէջ ու կը հառաչէ. իսկ երկրորդի ետեւէն Վիլլի կը վազէ ծածանող մազերով՝ կարմիր մրրիկի մը նման։

Լուդվիգի վիրակապը լուծուած է, ու վէրքէն արիւն կը ցայտի։ Դէմքը արիւնաշաղախ է, ճակատը ոտքի հարուածէ մը վիրաւորուած։ Ան կը սրբէ երեսը եւ ծանրօրէն վեր կ'ելլէ։

— Չլինի՞ թէ շատ վնասուեցար, — կը հարցնեմ։

Կը թօթուէ գլուխը, ու ինքը մեռելի պէս գունատ է։ Մինչ այդ Վիլլի արդէն բռնած է փախչող նաւաստին ու պարկի մը պէս քաշ տալով կը բերէ։

— Խոզի զաւակներ, — կ'ըսէ ան ակռաները կճրտացնելով, — ամբողջ պատերազմի ընթացքին նստած էիք ձեր նաւերուն վրայ՝ ինչպէս ամարանոցի մէջ՝ եւ հրացանի ձայն մը իսկ չլսեցիք. իսկ հիմա հերոսի հովեր առեր էք ու ռազմաճակատի զինուորներու վրայ կը յարձակիք… Ես ձեզի ցոյց կուտամ։ Իսկոյն ծունկի եկուր, դուն, քոսոտ այծ, ներողութիւն խնդրէ, դեհ, շուտ…

Ու Վիլլի մարդը Լուդվիգի առջեւ կը նետէ դէմքի այնպիսի արտայայտութեամբ մը, որ իրապէս անկարելի է չվախնալ։

— Ես կը խողխողեմ քեզ, պատառ-պատառ կ'ընեմ, — կը հեւայ ան, — շուտ, ծունկի…

Նաւաստը կը հեծեծէ։

— Ձգէ Վիլլի, — կ'ըսէ Լուդվիգ ու կը ժողվէ իր թափթփած իրերը։

— Ի՞նչ, — կը հարցնէ Վիլլի ապշահար, — խե՞նթ ես, ձգեմ, երբ անոնք յօշոտեցին վիրաւոր թե՞ւդ։

Լուդվիգ արդէն կը քալէ։

— Ախ, ձգէ թող երթայ…

Վայրկեան մը Վիլլի շուարած կը նայի Լուդվիգին. ապա գլուխը թօթուելով, ազատ կը թողու նաւաստը։

— Էհ, աղէկ, գնա, — կ'ըսէ ան. բայց չի կրնար ինքզինքը վերջին հաճոյքէ մը զրկել. նոյն վայրկեանին, երբ նաւաստը վազել կը սկսի, Վիլլի ետեւէն այնպիսի կից մը կուտայ, որ ան երկու անգամ գլխիվայր կը շրջի։

★

Կը շարունակենք մեր ճամբան։ Վիլլի չի դադրիր հայհոյելէ, վասնզի՝ երբ կատղած է՝ պէտք է խօսի։ Լուդվիգ լուռ է։

Յանկարծ կը տեսնենք որ Բիր փողոցի անկիւնէն փախածներու խումբը նորէն մեր վրայ կուգայ։ Անոնք գացած օգնական ուժեր բերած էին։

Վիլլի կ'առնէ կոնակէն իր հրացանը։

(Շար.) Է. ՄԱՐԻԱ ՌԷՄԱՐՔ

ձայնութիւնը, դարմանելով կորսուած ժամանակը»: Ինք վստահ է որ Ազգ. ժողովը պիտի քուէարկէ վաւերացումը. սակայն տակաւին շատ մը մանրամասնութիւններ կան որոնք պիտի ճշդուին»:

Պ. Մենտէս Ֆրանս հրապարակաւ չյիշեց Սարի խնդիրը, բայց Ֆրանսական պատուիրակութիւնը հասկցուցած է թէ այս խնդիրն ալ պէտք է մաս կազմէ ընդհանուր համաձայնութեան:

Բոլորն ալ ջերմապէս կը շնորհաւորեն Անգլիոյ արտաքին գործերու նախարարը, Իտըն, իբրեւ բուն հեղինակը յետպատերազմական դիւանագիտութեան այս մեծ յաջողութեան:

Պատուիրակութիւնները իրենց երկիրները վերադարձած են արդէն եւ այժմ երեք շաբաթ աշխատանք ունին մասնագէտները, բանաձեւելու համար գոյացած համաձայնութեան իւրաքանչիւր գլուխը:

Այսպէս, արեւմտեան Գերմանիոյ մէջ մարզպանները պիտի քննեն գերիշխանութեան վերահաստատման խնդիրը, վերջ տալով իրենց պաշտօնին: Լոնտոնի մէջ մասնաւոր յանձնախումբ մը պայմանագիրներ պիտի մշակէ, սպառազինութեանց հակակշռի մասին: Փարիզի մէջ, Ատլանտեան դաշինքին 14 անդամները ժողով գումարելով, պիտի քննեն ապահովութեան տրուելիք նոր երաշխաւորութեանց խնդիրը, կարելի եղածին չափ սերտ կապեր հաստատելու համար վերազինուած Գերմանիոյ բանակներուն հետ:

Շաբաթ օր վերջին պահուն ծագած դըժուարութիւնն էր սպառազինութեանց հակակշիռը: Տոքթ. Ատընաուըր յանձն առաւ արգիլել կարգ մը զէնքերու շինութիւնը Գերմանիոյ մէջ (հիւլէական, մանրէական, քիմիական եւն.): Միւս կողմէ Ֆրանսական պատուիրակութիւնը հաւանեցաւ որ արգիլուած զէնքերու ցանկը վերաքննուի Պրիւսէլի դաշինքի խորհուրդին կողմէ, 2/3 մեծամասնութեամբ:

Գալով Գերմանիոյ գերիշխանութեան, Անգլիա, Ֆրանսա եւ Մ. Նահանգները վերջնական յայտարարութիւն մը հրատարակեցին, որով առանց երկդիմութեան կ'ըսեն թէ պիտի ջնջեն դաշնակից պետութեանց մարզպանութիւնները, վերահաստատելով գերման գերիշխանութիւնը, բացի այն պարագաներէն ուր հարկ է պահպանել իրենց իրաւունքները (օրինակ՝ Պերլինի մէջ): Եւ կը խոստանան գործել արագօրէն, ինչպէս կը թելադրէ համաձայնութեան ոգին:

× Պ. Մենտէս Ֆրանս ձայնասփիւռ ճառ մը խօսելով, ըսաւ թէ Անգլիոյ նոր յանձնառութիւնը «շատ մեծ երաշխիք մը կը կազմէ ապահովութեան համար: Եթէ Ֆրանսան առանձին ծրագրեալ ընդդիմութիւն մը ցոյց տար, վտանգաւոր դիրք մը բռնած պիտի ըլլար, վասն զի պիտի զըկուէինք որեւէ հակակշիռէ Գերմանիոյ վերազինման մասին որ պիտի կատարուէր մեզմէ դուրս»:

× Համայնավար կուսակցութեան պաշտօնաթերթը, «Իւմանիթէ», գոյացած համաձայնութիւնը կը ծանուցանէ հետեւեալ խորագիրներով.— «Ֆրանսայի ժողովուրդը երբեք պիտի չվաւերացնէ գերման բանակին վերակազմութիւնը». — Իններու ժողովը կը վաւերացնէ գերման վրէժխնդիրներու վերազինումը.— Վերջնական զեկոյցը կը պարունակէ պատերազմի դաշնագրի մը տարրերը»: Եւ կը հրաւիրէ ժողովուրդը ազգային օր հըռչակել Հոկտեմբեր 31ը, «բողոքելու համար Գերմանիոյ վերազինման դէմ»: Մոսկուայի կուսակցական պաշտօնաթերթը, «Իզվեստիա» եւս «խաղաղութեան համար ծանր վտանգ մը» կը նկատէ Լոնտոնի համաձայնութիւնը:

× Թուրքիոյ վարչապետը եւ արտաքին նախարարը Մինխէն հասան օդանաւով, այցելելու համար արեւմտեան Գերմանիոյ կառավարութեան: Ատնան Մենտերէս գոհունակութիւն յայտնեց Լոնտոնի մէջ գոյացած համաձայնութեան առթիւ:

× Տոքթ. Ատընաուըր յայտարարեց թէ Լոնտոնի համաձայնութիւնը պէտք է յաւիտենական խաղաղութիւն հաստատէ Գերմանիոյ եւ Ֆրանսայի միջեւ:

Համաձայնութեան լուրը մեծ սփոփանք պատճառեց Մ. Նահանգներուն մէջ:

× Ինը հարիւր պաշտօնեաներ գործի ձեռնարկեցին արեւմտեան Գերմանիոյ մէջ, վերազինման գործը կազմակերպելու համար:

× Այզընհաուըր յայտարարեց.— «Լոնտոնի խորհրդաժողովը ճշմարիտ յաղթանակի մը յանգեցաւ»:

ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՕՐԸ ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

Կը տօնուի մեծ պատրաստութեամբ:

Շաթօ տէ Ֆլէօրի հանրածանօթ սրահներուն մէջ:

30 Հոկտեմբեր, Շաբաթ ժամը 9էն մինչեւ լոյս: Կէս գիշերէն վերջ եւրոպական պարեր մեծ սրահին մէջ: Աւանդական խնջոյք պզտիկ սրահին մէջ:

Մանրամասնութիւնները յաջորդով:

★

ԿՐԸՆՈՊԼԻ ՄԷՋ

Կը տօնուի Նոյեմբեր 7ին, Կիրակի կէսօրէն վերջ ժամը 15ին, Ռիւ ժէ, Սէն Լուի սրահը:

Այրի Տիկին Արշալոյս Սարգիսեան, Պ. Յովհաննէս Թերլէմէզեան, Օր. Արփինէ Սարգիսեան, Պ. Բարթամ Պասմաճեան եւ զաւակները՝ Եդուարդ եւ Իրիս, Տիկ. Սիրուն Լերթողեան, Տիկին Արաքսի Տիւփիւի, Տէր եւ Տիկին Ժիրայր Թէրլէմէզեան, Տէր եւ Տիկին Տոքթ. Արթօ Արզարեան, ինչպէս եւ Զըրաշեան, Աճէմեան Թահմիզեան (Ամերիկա) ընտանիքները խորունկ վշտով կը ծանուցանեն իրենց սիրելի ամուսնոյն, փեսային, եղբօր, աներձագին, մօրեղբօր, քեռայրին եւ ազգականին՝

ՀՐԱՉ ՍԱՐԳԻՍԵԱՆԻ

յանկարծական մահը, որ տեղի ունեցաւ Սեպտեմբեր 25ին, Մօնթէ Քաթինիի մէջ (Իտալիա), 64 տարեկան հասակին:

Յուղարկաւորութիւնը պիտի կատարուի այսօր երեքշաբթի Փարիզի Հայոց եկեղեցին (15 Ռիւ Ժան Կուժօն) ժամը 2·15ին ուրկէ մարմինը պիտի փոխադրուի Փէռ Լաշէզի գերեզմանատունը:

Մասնաւոր մահազդ չստացողներէն կը խնդրուի ներկայս իբր այն նկատել:

ՊՈՐՏՕ.— Պ. Սարգիս Գօնեալեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Յ. Գօնեալեան (Փարիզ), Պ. Բարսեղ Աղամեան (Լիոն), Տէր եւ Տիկին Հ. Աժտէրեան, Տէր եւ Տիկին Լեւոն Էմպէր (Պորտօ), Տէր եւ Տիկին Ե. Աժտէրեան (Փարիզ), Տէր եւ Տիկին Յ. Սուճեան (Սէնթ Էթիէն), Տէր եւ Տիկին Ճօլիկեան, Տէր եւ Տիկին Եսահնեան (Պորտօ), սրտի խորունկ ցաւով կը ծանուցանեն իրենց մօր, քրոջ, եւ ազգականին՝

ՏԻԿԻՆ ՄԱՐԻԱՄ ԳՕՆԵԱԼԵԱՆԻ
(Ծնեալ ԱԺՏԷՐԵԱՆ)

մահը որ տեղի ունեցաւ Հոկտեմբեր 2ին, 49 տարեկան հասակին մէջ: Յուղարկաւորութիւնը կատարուեցաւ Բշ. 4 Հոկտ. եւ մարմինը փոխադրուեցաւ քաղաքին գերեզմանատունը:

Մասնաւոր մահազդ դրկուած չըլլալով կը խնդրուի ներկայս իբր այդ նկատել:

Տէր եւ Տիկին Յակոբ Յովնանեան, Տէր եւ Տիկին Կիւրեղ Մանուկեան, Տէր եւ Տիկին Զաւէն Մենգիլճեան, Տէր եւ Տիկին Արման Մանուկեան, Օր. Ժագլին Յովնանեան, Պ. Ժագ-Փոլ Յովնանեան, Պ. Պերնառ Մանուկեան, Պ. Ռազմիկ Մենգիլճեան, Տիկին Բէօսէեան, Տէր եւ Տիկին Յովհաննէս Միհթարեան եւ զաւակները, ինչպէս եւ Խըտըշեան, Սմբատեան եւ Փափազեան ընտանիքները խոր կսկիծով կը ծանուցանեն իրենց մօր, մեծ մօր եւ ազգականին՝

ԱՅՐԻ ՏԻԿ. ԲԻՒԶԱՆԴ ՅՈՎՆԱՆԵԱՆԻ
(Ծնեալ Պէաթրիս Խըտըշեան)

մահը որ տեղի ունեցաւ Հոկտեմբեր 2ին, 74 տարեկան հասակին, իր բնակարանին մէջ, 167, ռիւ Վայեան Քութիւրիէր: Ալֆորվիլ:

Յուղարկաւորութիւնը պիտի կատարուի այսօր, երեքշաբթի, ժամը ճիշդ 15·45ին, Ալֆորվիլի Հայոց եկեղեցին, ուրկէ մարմինը պիտի փոխադրուի տեղւոյն գերեզմանատունը, ամփոփուելու համար ընտանեկան դամբարանին մէջ:

Մասնաւոր մահազդ չստացողներէն կը խնդրուի ներկայս իբր այն նկատել:

Հաղորդակ. միջոց.— Մեթրօյով մինչեւ Շարանթոն էքոլ եւ առնել 103 թիւ օթօպիւսը, մինչեւ քաղաքապետարանին առջեւ:

ՀԱՅԵՐԷՆԻ ՄԱՍՆԱՒՈՐ ԴԱՍԵՐ

Հայերէնի մասնագէտ ուսուցչուհի մը տրամադրելի է դասեր տալու մատչելի պայմաններով:

Դիմել «Յառաջ»ի վարչութեան:

ՎԵՐԱԲԱՑՈՒՄ ՖՐԱՆՍԱՀԱՅ ԼՍԱՐԱՆԻ

Յառաջիկայ Հոկտ. 10ի կիրակի օրը, կէս օրէ ետք ժամը 1·30ին, ընկերական ճաշով մը, Ազգ. Տան մէջ:

Գեղարուեստական ճոխ բաժին:

Անոնք որ կը փափաքին մասնակցիլ ճաշին, այժմէն դիմեն՝ Պ. ՀԱՅԿ ԱՂԱԲԵԿԵԱՆԻ, հեռաձայն ՓՐՕ. 07-25 եւ Պ. Ս. Ղամեանի, ԹՐԻ. 57-74: Անձ գլուխ 550 ֆրանք:

ՏԱՐԵԿԱՆ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

ՖՐ. ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ ՓԱՐԻԶԻ ՄԱՍՆԱՃԻՒՂԻ

24 Հոկտ. կիրակի ժամը 16էն 24 Օթէլ Մօտէրնի սրահներուն մէջ
Փլաս տը լա Ռէպուպլիք

Գեղարուեստական բաժին, եւրոպական պարեր:

ԲԱՑԱՌԻԿ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

ՖՐ. Կ. ԽԱՉԻ ԼԻՈՆԻ ՄԱՍՆԱՃԻՒՂԻ
Ի ՆՊԱՍՏ ԿԵԴՐՈՆԻ ՕԴԱՓՈԽՈՒԹԵԱՆ ԿԱՅԱՆԻՆ

Շաբաթ, 16 Հոկտեմբեր ժամը 9էն մինչեւ լոյս, Մէզօն Տոռէի շքեղ սրահին մէջ, ՓԼԱՍ ՊԵԼՔՈՒՌ:

Մուտք 250 ֆրանք:

Ֆ. ԿԱՊ. ԽԱՉԻ Ալֆորվիլի մասնաճիւղին տարեկան պարահանդէսը 14 Նոյեմբերին:

Կ'ՈՒԶՈՒԻ

Monteur à la Pointe et finisseur

Լաւ վճարում

Դիմել՝ Ա. ԳԱԲԻԿԵԱՆԻ

116, Rue (Place) La Fayette

ՀԱՅԵՐԷՆԷ ՀԱՅԵՐԷՆ ԲԱՌԱՐԱՆ

ՍԻՄՈՆ ԳԱՓԱՄԱՃԵԱՆ
(Բ. ՏՊԱԳՐՈՒԹԻՒՆ)

Ընդարձակ եւ պատկերազարդ, գեղեցիկ կազմով:

ԳԻՆ՝ 4000 ՖՐԱՆՔ

Մեծաքանակ գնումներու համար մասնաւոր զեղչ:

Ֆրանսայի կեդրոնատեղի՝

Camer Capamadjian 44, Rue du Commerce
Colombes (Seine) France

ԲՈԼՈՐ ՎԱՃԱՌՈՐԴՆԵՐՈՒՆ ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԵԱՆ

Gros, Demi-Gros

Գուլպայ, մի-պա, ներքին ձերմակեղէններ. ԱՄԵՆԱՆՊԱՍՏԱՒՈՐ ԳԻՆԵՐՈՎ:

Նոր գրներ

rticles polichinelles ի համար:

Միակ հասցէն՝

BONNETERIE BEAUBOURG

227, Rue St. Martin, PARIS (3°)
Tél.: ARC. 66-50

— ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ —

★

Հ. Յ. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ Անիէռ Պուա Քոլոմպի վարչութիւնը վերամուտի առթիւ ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր բոլոր անդամներն ու անդամուհիները, Չորեքշաբթի 6 Հոկտ. երեկոյեան ժամը 8·30ին, սովորական հաւաքատեղին:

ԼԻՈՆ.— Հ. Յ. Դ. Վարանդեան կոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները այս ուրբաթ ժամը ճիշդ 20·30ին, Ավընիւ Սաքսի եւ ռիւ տը լա Փառ Տիէօյի անկիւնի սրճարանի ներքնասրահը: Խիստ կարեւոր օրակարգ:

ՀՐԱՊԱՐԱԿ ԵԼԱՒ

« ՆՈՐ ՔՆԱՐ »

Ձայնագրուած եւ պատկերազարդ երգարանին Բ. տպագրութիւնը, հիմնովին բարեփոխուած եւ ճոխացուած Հայաստանէն լուսող բազմաթիւ նոր երգերով:

640 ԷՋ, 800 ԵՐԳ, 342Ը ՁԱՅՆԱԳՐՈՒԱԾ եւ 132 ՆԿԱՐՆԵՐ

Այս բովանդակութեամբ երգարան ցարդ լոյս չէ տեսած որեւէ տեղ:

Գինը 1400 Ֆրանք (Թղթակազմ)

Թղթատարի ծախքը գնողին վրայ:

Դիմել «Յառաջ»ի հասցէով: Մարսէյլի շրջանէն դիմել Պ. Յակոբ Մալաքեանին,

3, Bld. Th. Turner, Marseille.

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ

Սերպիայէն Տոքթ. Յարութիւն Գալփաքճեան կը փնտռէ իր նախկին դասընկերը՝ Կարապետ Քիւփէլեան, ճարտարագէտ (էնժէնիէօռ): Պատերազմէն առաջ կը գտնուէր Պրիւսէլ: Բնիկ Մարաշցի հայրը դերձակ եղած է, ունի բժիշկ եղբայր մը՝ Սիմոն եւ փաստաբան եղբայր մը՝ Տիգրան: Կը կարծուի թէ Սուրիա կը գտնուի: Տեղեկացնել Պ. Լութֆիկ Քաչիքճեանեանի, 125 Ավընիւ Հանրի Պարպիւս, Քլամառ, (Սէն), Ֆրանս:

Միջին Արեւելքի թերթերէն կը խնդրուի արտատպել:

AUTOMOBILES DE TOUTES MARQUES

Եթէ կ'ուզէք գնել կամ ծախել լաւագոյն պայմաններով ձեր ինքնաշարժը, հաճեցէք դիմել՝

ՇԱՀԱՆ ՍԱՐԵԱՆԻ

3, VILLA MONCEAU, Paris, (17)
Tél. WAGram 13 - 95 (9h, 14h. 20h)

Փորձառութիւն 1928էն ի վեր

Imp. Araxes - 46, rue Richer, Paris (9e)

ԲՆԱԿԱՐԱՆՆԵՐՈՒ ՇԻՆՈՒԹԵԱՆ ԵՒ ՆՈՐՈԳՈՒԹԵԱՆ

ԲԱՑԱՌԻԿ ԶԱՐԴԵՐԸ ԿԸ ՀԱՅԹԱՅԹՈՒԻՆ

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՀԱՍՏԱՏՈՒԹԵՆԷՆ

Ets. THOMLAC

16 bis Bd. Sebastopol, PARIS 4e
52, Rue de Chalon, PARIS 12e
4 bis Rue Vaillant Couturier, ARGENTEUIL
10 Ave. de Gennevilliers, VILLENEUVE-LA-GARENNE

ՊԱՏԻ ԱՄԷՆ ԿԱՐԳԻ ԹՈՒՂԹԵՐ ԵՒ

ԱՌԱՋՆԱԿԱՐԳ ԻՒՂԱՆԵՐԿ՝ ՍԵՓԱԿԱՆ ԱՐՏԱԴՐՈՒԹԻՒՆ

THOMLAC

Ձեր բնակարաններուն կուտայ գեղարուեստական հաճելի եւ ջերմ մթնոլորտ. իսկ ձեր պիտանեին վրայ կը կատարէ խիստ կարեւոր խնայողութիւններ:

ՅԱՌԱՋ
ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Fondé en 1925 Tél.: PRO. 86-60
Le Directeur : SCH. MISSAKIAN
Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise, Paris-9e
C.C.P. Paris 1678-63 R. C. Seine 376.286

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա եւ գաղութներ տարեկան 3000 ֆր., վեցամս. 1600
Արտասահման՝ տարեկան 3500 ֆր. կամ 10 $, հատը 12 ֆր.

ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ 6 ՀՈԿՏԵՄԲԵՐ
MERCREDI 6 OCTOBRE 1954

30ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 7489 30e ANNEE | Խմբագիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ | ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 10ՐԴ ՏԱՐԻ ԹԻՒ 2900

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ԱՊԱՀՈՎՈՒԹԵԱՆ ՀՈԳԸ

Միջազգային մամուլը սիւնակներ կը յատկացնէ Հոկտ. 3ի համաձայնութեան, որ կնքուեցաւ Լոնտոնի մէջ, նոր էջ մը բանալով Եւրոպայի քաղաքական պատմութեան մէջ:

Ընդհանրապէս բոլորն ալ գոհ են, այն վստահութեամբ թէ նոր կազմակերպութիւնը պիտի զօրացնէ արեւմտեան Եւրոպայի հաւաքական պաշտպանութիւնը:

Բացատրեցինք այս լաւատեսութեան պատճառները,— նոր յանձնառութիւններ Անգլիոյ կողմէ, փոխադարձ զիջումներ եւ երաշխիքներ, եւայլն:

Նոր կարգադրութեան ամէնէն կարեւոր կէտը այն է որ, չի խախտեր անդամակից պետութեանց ազգային գերիշխանութիւնը:

Մինչդեռ, միացեալ բանակի ծրագրով, իւրաքանչիւր պետութիւն հարկադրուած էր իր գերիշխանութենէն մաս մը զոհել, յանուն հաւաքական պաշտպանութեան:

Միայն մէկ պարագայի մէջ, Անգլիան յանձն կ'առնէ ենթարկուիլ Պրիւքսէլի դաշինքին անդամներուն մեծամասնութեան որոշման, իր զօրքը եւրոպական ցամաքէն քաշելու համար:

Ուրիշ յատկանշական պարագայ մը՝ արեւմտեան Գերմանիոյ վարչապետին յայտարարութիւնն է, որով ինքնաբերաբար յանձն կ'առնէ արգիլել կարգ մը զէնքերու շինութիւնը իր երկրին մէջ:

Այդ զէնքերն են—հիւլէականը, քիմիականը եւ մանրէականը: Ասոր՝ բազմաքանդ, հեռաձիգ եւ հեռուէն լարուած զէնքերը, 3000 թոնէն աւելի մարտանաւերը, 350 թոնէն աւելի սուզանաւերը, ռմբաձիգ օդանաւերը եւն.:

Համաձայնութեան հիմնական կէտերը հրատարակուեցան. բայց շատ մը մանրամասնութիւններ եւ գործադրութեան եղանակները դեռ նոր պիտի ճշդուին, մասնագէտներու միջոցաւ:

Մեծ դժուարութիւններ չեն նախատեսուիր այս ուսումնասիրութեան առթիւ, քանի որ սկզբունքի խնդիրները ճշդուած են արդէն:

Ուրիշ առաւելութիւն մը,— Մ. Նահանգները կը խոստանան միշտ ուժ տալ եւրոպական միութեան:

Նոյնիմաստ յայտարարութիւն մը հրատարակեցին Մեծն Բրիտանիա եւ Գանատա, ճշդելով իրենց յանձնառութիւնները:

Չի կարծուիր որ այս նոր յանձնառութիւնները դժուարութեանց հանդիպին խորհրդարաններու մէջ:

Եթէ կարգ մը թերթեր եւ հոսանքներ կը շարունակեն հակաճառել, այդ չի նշանակեր թէ այս համաձայնութիւնն ալ գոհացում չի տար մեծամասնութեան տեսակէտներուն:

Փարիզի գլխաւոր թերթերը արդէն ճշդած են իրենց դիրքը, որ շատ նպաստաւոր է:

Շատեր կը բացատրեն թէ նոր դաշինքը մերժել՝ պիտի նշանակէ Մոսկուայի շահերուն ծառայել ընդդէմ Ֆրանսայի:

Ձախակողմեան թերթ մը գրել կու տայ այս առթիւ.

— «Պ. Մենտէս Ֆրանս չուզեց Ֆրանսան հաշտեցնել Գերմանիոյ հետ զայն հեռացնելով Անգլիայէն: Անժխտելի է թէ պաշտպանութեան նոր դրութիւնը աւելի կը մօտեցնէ Անգլիան եւ Ֆրանսան. զայն յանձնառութեան տակ դնելով Եւրոպայի մէջ, կը հաշտեցնէ աշխարհագրութեան հետ»:

Աւելորդ է ըսել թէ ծայրայեղ ձախակողմը այս անգամ ալ դժգոհ է, եւ խստօրէն կը քննադատէ նոր համաձայնութիւնը, «պատերազմի դաշինք մը» համարելով զայն:

Անշուշտ անոր համար որ դաշինքը ուղղուած է համայնավար նախայարձակման դէմ:

Շ.

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԼՐՏԵՍՈՒԹԵԱՆ ԳՈՐԾԸ ԿԸ ԲԱՐԴԱՆԱՅ

ՆՈՐ ԽՈՒԶԱՐԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐ ԵՒ ՀԱՐՑԱՔՆՆՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Ինչպէս գրած էինք երէկ, խուզարկութիւն մը կատարուեցաւ ձախակողմեան «Լիպերասիօն» օրաթերթին խմբագրատան եւ տնօրէնին՝ տ'Աստիէ տը լա Վիժըրիի բնակարանին մէջ: Նոյն օրը զինուորական դատաւորները կոչնագիր մը ուղղեցին համայնավար կուսակցութեան կեդր. կոմիտէի ընդհ. քարտուղարին, Պ. Ժագ Տիւքլոյի, որ պիտի ներկայանայ այսօր, չորեքշաբթի: Կոչնագիր ստացած է նաեւ համայնավար երեսփոխան Վալտէք Ռոշէ, «Թեռ» (Երկիր) թերթին տնօրէնը: Պ. Վիժըրի հեռաձայնով հրաւիրուած էր ոստիկանութեան կողմէ եւ ներկայ եղաւ իր բնակարանին խուզարկութեան: Այս խուզարկութիւնը կատարուած էր զինուորական ատեանի պաշտօնեաներուն կողմէ: Քիչ վերջը հաստատուեցաւ թէ ուրիշ ոստիկաններ ալ խուզարկութիւն կատարած են առտուն: Խուզարկութեանց առթիւ բռնուած բոլոր թուղթերը յանձնուեցան հարցաքննիչ դատաւորին: Տեղական թերթերը կը կարծեն թէ կարեւոր արժէք մը չեն ներկայացներ այդ թուղթերը:

Այս շաբթու պիտի լսուին բազմաթիւ քաղաքական եւ զինուորական դէմքեր: Տեղական թերթերը կը յիշեն հետեւեալ անունները.— զոր. Քոռնիլիոն Մոլինիէ, Պ. Պ. Փլեւէն եւ Ժաքինօ, բոլորն ալ նախկին նախարարներ, Մարք Ժաքէ, Մորիս Շուման, Փիէռ Շըվինյէ, նոյնպէս նախկին նախարարներ: Հինգշաբթի օր պիտի հրաւիրուին ծովակալ Նուալ եւ զոր. Փելիսիէ, ուրբաթ՝ զօրավարներ Քէօնիկ եւ Կանըվալ, շաբաթ՝ Պ. Ժան Պիտօ եւ Փելաթոն (այս վերջինը՝ նախկին վերատեսուչ Ազգ. Ապահովութեան): Հաւանական է որ լսուի նաեւ մառէշալ Ժիւէն: Օգնական մը տրուած է զինուորական հարցաքննիչ Ռեսեկիէի, նկատի առնելով հրաւիրուած վկաներուն թիւը եւ հանգամանքը:

Փարիզի արմատական երեսփոխան Անտրէ Հիւկ, որ իր բնակարանը տրամադրած էր Պառանէսի, իբրեւ թաքստոց, առջի օր երկու ժամ հարցաքննուեցաւ զինուորական դատաւորին կողմէ: Իրիկունը դարձեալ պիտի ներկայանար զինուորական ատեանին:

Մանրամասնութիւնները գաղտնի կը պահուին: Յետոյ հարցաքննուեցան Փիէռ Թեթժէն, իբրեւ նախկին անդամ Ազգ. Պաշտպանութեան Կոմիտէին, ծածկագրի բաժնին նախկին քարտուղարուհին, Տիկին Լաւըռօն, եւ Պ. Պառաշէն՝ անդամ սահմանադրութեան վերաքննութեան յանձնաժողովին եւ ազգ. պաշտպանութեան Կոմիտէին:

Երեսփոխան Անտրէ Հիւկ երկրորդ հարցաքննութենէն ետք յայտարարեց թէ Պառանէսի եղբօրը դիմումին վրայ էր որ տրամադրեց իր բնակարանը: Այս առթիւ ըսաւ թէ փախստականը նախապէս պահուած էր փիլիսոփայութեան դասախօսի մը տունը, բայց մերժեց յայտնել անունը: Եւ վերջապէս պատմեց թէ մէկ տարի առաջ տեղեկագիր մը ստացած էր Պառանէսէն, շատ կարեւոր անձնաւորութեան մը մասին, բայց որեւէ արժէք չէր տուած այդ վաւերագրին: Այժմ յարմար կը դատէ հարցաքննիչ դատաւորին յանձնել զայն: Պառանէսը իր ամառանոցին մէջ պահելէ ետք, Փարիզի երեսփոխանը կը սպասէր որ այս վերջինը կատարեալ տեղեկագիր մը խմբագրէ համայնավար կուսակցութեան մասին:

(Շար.ը կարդալ Դ. էջ)

❀ ՕՐԸ ՕՐԻՆ ❀

ԹԷ ԿԸ ԾԱՂՐԷ, ԹԷ ԿԸ ՍԻՐԷ՞...

Բանաստեղծ եւ ազնուակա՛ն Մալէզեանը դրուագ մը եւս կը յիշէ, ապացուցանելու համար թէ սիրական բարեկամը եւ կուսակցական ընկերը՝ Արշակ Չօպանեան ցնդած էր դեռ 1891ին:

Այդ միջոցին հրդեհ մը կը ծագի Գատըգիւղի մէջ (Պոլիս), մոխիր դարձնելով թաղը եւ սպառնալով իրենց տան:

Իր երեք քոյրերը կը ժողվեն արժէքաւոր իրեղէնները եւ կապոցներ կը պատրաստեն, որպէսզի փախցնեն:

— «Փոքր պայուսակ մը լեփլեցուն բաժին հանուեցաւ Չօպանեանին, սակայն վերջին բոպէին մտացիր եւ շուարած՝ ինչպէս կ'ըլլան երազկոտները, փոխանակ պայուսակին, անկիւնը վանուած կօթով աւելը մեքենայաբար (մեքենաբար) գրկելով սանդուղներէն վար կ'իջնէ ինծի հետ, եւ երբ փողոցը ելանք չի կրցայ ծիծաղս զսպել:— «Եղբա՛յր, ըսաւ, ինծի ձգէ սա աւելին սխալմունքը, եւ եկուր դիտենք ճարճատիւնը բոցերու եւ կայծերու, հիանալի տեսարանը որ կը պարզուի մեր աչքերուն, որպէս թէ երկինքէն պոկուած հրախաղութիւն մը ըլլար (31 Օգոստ.):

Եւ վերջապէս, ազնի՛ւ բարեկամը կը պատմէ թէ քննադատած է Չօպանեանի «կամաւոր սայթաքումները կուսակցական գետնի վրայ, արդիւնք՝ անփօք պատեհապաշտութեան մը որ իր անձնայատուկ դիւանագիտութիւնն էր».

— «Այլապէս ինչո՞վ բացատրել որ Փարիզի իր վերջնագոյն յոբելեանի հանդիսակատարութեան նախագահեց Թունդ Դաշնակցական Շաւարշ Նարդունի, Չափահաս Որբերու երբեմնի կրակոտ ղեկավարը, որ նահատակաց սգահանդէսի մը վիճերը բերող յարձակում մը գործած էր Հ. Յ. Դաշնակցութեան ամենախերիմ հակառակորդ Չօպանեանի վսեմ անձին վրայ)? (1 Սեպտ.):

Ընթերցող, դո՛ւն դատէ,— հիմա ո՞վ է բուն «շըլխտի»ն, մազ - մօրուք չսանտրած եւ ծուռումուռ փողկապով տէրվիշ Չօպանեա՞նը, թէ մազերը իւղոտած, քօլլը շապիկ հագած եւ կոճկուած Մալէզեանը, որ կը փորձէ միտք պղտորել, այն ալ վերէն վար խեղաթիւրելով անցեալ պատմութիւն մը:

Ինչո՞ւ այս ախտական քինախնդրութիւնը, բարեկամի մը գերեզմանին վրայ:

Թերթեւսօլիկը այդ կէտն ալ կը լուսաբանէ,

Չօպանեան չի հաւնիր եղեր իր բանաստեղծութեանց: Իր վերջին հատորը ֆրանսերէնի թարգմանել տալով, կը դիմէ Փարիզ, բարեկամի մը, որպէսզի յառաջաբան մը ձեռք բերէ ֆրանսացի բանաստեղծ Ֆերնան Կրէկէն:

Բարեկամն ալ Չօպանեանի կը դիմէ, որպէսզի բարեխօսէ:

« Չօպանեան ցրտօրէն կը մերժէ այդ փոքր ծառայութիւնը »:

Եւ երբ Մալէզեան իր ցաւը կը յայտնէ, « գրչի ու գաղափարի վաղեմի եղբայրակիցը» հետեւեալ «խրոխտ» պատասխանը կու տայ.

— «Կան անշուշտ յայտնի գրողներ որոնց կարելի է դիմել յառաջաբան մը խնդրելու համար, եթէ թարգմանուած տողերը հայ մեծ բանաստեղծի մը արտայայտութիւնները ըլլան. բայց չեմ կարծեր որ դուն կը յաւակնիս հայ ժողովուրդին մեծ բանաստեղծներէն մին ըլլալ» (2 Սեպտեմբեր):

Մալէզեան ահա այս դիտողութեան վրէժն է որ կը լուծէ:

Առիթով մը մարմնացեալ կեղծիք անուանեցի այս փոքրոգի եւ քինախնդիր մարդը:

Ձեր ուզածին չափ ապացոյցներ կրնաք ճարել իր Յուշերու հատորէն, *Ճամբուս ծայրը*, որուն Ա. հատորը նոր լոյս տեսաւ:

Բայց, կարդացէք իր յօդուածաշարքին վերջին տողերը եւ կը լուսաբանուիք:

Այս բոլոր անճոռնի պատմութիւնները գրի առնելէ, իր վաղեմի եղբայրակիցը քուրջի վերածելէ ետք, մե՛ծ բանաստեղծը կը յայտարարէ.

« ... Ու որպէս թէ ոեւէ (որեւէ) երազէ մը սթափուած (սթափած), արտասուաթոր պոռթկումով մը կը խոնարհիմ սիրելի Չօպանեանի եղերական մահուան առջեւ, եւ սիրտս բուրվառ ըրած խունկ կը ծխեմ անոր անմահ յիշատակին» : (2 Սեպտեմբեր):

Խե՛ղճ Չօպանեան. եթէ յանկարծ արթննար, պիտի տեսնէր որ շատոնց քարան կապած է բուրվառ - սիրտը ...

ՎԱՀԷ

ԱՌԿԱԽ ՀԱՐՑԵՐԸ

ՊԻՏԻ ՔՆՆՈՒԻՆ ՀՈԿՏ. 21ԻՆ

ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ԳՈՀՈՒՆԱԿՈՒԹԻՒՆ ԼՈՆՏՈՆԻ ՀԱՄԱՁԱՅՆՈՒԹԵԱՆ ԱՌԹԻՒ

Լոնտոնի խորհրդաժողովին մասնակցող պետութեանց մասնագէտները սկսած են քննել առկախ մնացած խնդիրները, վերջնական համաձայնութեան մը յանգելու համար: Մասնագէտները Հոկտեմբեր 20-ին ժողով պիտի գումարեն Փարիզի մէջ, քննելու համար հետեւեալ հարցերը.—

1. Ճշդել այն ձեւակերպութիւնները որոնց համաձայն Ատլանտեան դաշինքին մէջ պիտի մտնէ արեւմտեան Գերմանիան, ինչպէս եւ վերակազմել Պրիւքսէլի դաշինքը, յարմարցնելու համար Ատլանտեան կազմակերպութեան:

2. Հաստատել սպառազինութեանց գործակալութիւնը, որ Ֆրանսական ծրագրին հիմնական մասը կը կազմէ:

3. Արեւմտեան Գերմանիոյ գերիշխանութեան վերահաստատման խնդիրը պիտի կարգադրեն երեք դաշնակից պետութեանց մարզպանները:

4. Յաւելուածական յօդուածներ պիտի կցուին Պրիւքսէլի դաշինքին, վերաքննութեան առթիւ:

Յաջորդ օրը, 21 Հոկտեմբեր, ինը նախարարները Փարիզ եկած պիտի ըլլան, վաւերացնելու համար համաձայնութեան վերջնական բնագիրները:

Ֆրանսայի նախարարական խորհուրդը եւ Ազգ. ժողովին արտաքին գործերու յանձնաժողովը երէկ սկսան քննել Լոնտոնի համաձայնագիրը, որուն մասին զեկուցում պիտի տայ վարչապետը վաղը, հինգշաբթի, Ազգ. ժողովին մէջ:

× Մ. Նահանգներու արտաքին նախարարութիւնը կը կարծէ թէ ծերակոյտը միաձայնութեամբ պիտի քուէարկէ բանաձեւ մը, խնդրելով նախագահ Այզընհաուըրէն որ վերահաստատէ արեւմտեան Գերմանիոյ գերիշխանութիւնը: Այս առթիւ իրազեկներ գրել կու տան թէ գերիշխանութեան եւ վերազինման խնդիրները այնքան շաղկապուած են իրարու հետ որ կարելի չէ մէկը միւսէն անջատել:

Այզընհաուըր ջերմապէս ողջունեց Լոնտոնի մէջ գոյացած համաձայնութիւնը, իբրեւ «մեր ժամանակին դիւանագիտական ամենամեծ յաջողութիւնը»: Ողջունեց նաեւ արեւմտեան Գերմանիոյ գերիշխանութեան վերահաստատումը եւ անդամակցութիւնը Ատլանտեան դաշինքին:

× Փարիզի համայնավար պաշտօնաթերթը, «Իւմանիթէ» կը շարունակէ բուռն պայքար մղել նոր համաձայնութեան դէմ: Երէկ հետեւեալ խորագիրները տպած էր չորս սիւնակի վրայ,— «Պոնի եւ Փարիզի համաձայնութիւններէն ետք պէտք է մերժել Լոնտոնի համաձայնութիւնները: Երեսփոխանները, որոնք նիստի հրաւիրուած են հինգշաբթի օր, պէտք է լսեն Ֆրանսայի ՈՉը վրէժխնդիր Գերմանիոյ վերազինման դէմ»: Այս առթիւ ծաղրանկար մըն ալ հրատարակած է, ուր Ամերիկացին ռումբեր կը յանձնէ Գերմանին որ կը լեցնէ թնդանօթին մէջ, մինչ Պ. Մենտէս Ֆրանս անգլիական ուրխալի մը ցուցնելով հրանօթին բերանը, կ'ըսէ Ֆրանսայի — Ինչո՞ւ կը վախնաս»:

ԹՈՒՂԹԵՐ ՀԻՒԱՆԴԱՆՈՑԷՆ

(Դ. եւ վերջին մաս)

Տարիներ առաջ քթի, կոկորդի գործողութիւններու ատեն, մասամբ զգայազիրկ, կը հետեւէի բժիշկին շարժումներուն :

Այս անգամ տարբեր է պարագան : Ոչ մէկ ցաւ: Կատարեալ խաւար: Կ՚արթըննամ՝ երբ զիս կը նետեն անկողնիս վրայ:

Գիտակցութիւնս յուշիկ – յուշիկ կը վերադառնայ, սակայն կը դժուարանամ բանալ աչքերս: Թարթիչներուս մէջէն կը տեսնեմ Քոյրը, հիւանդապահը, ներքին բժիշկը :

— Արթնցա՞ծ էք. բացէք աչքերնիդ, կը հրամայէ քոյրը:

— Այո, կը պատասխանեմ, եւ յօնքերս վեր – վեր կը նետեմ, բայց սոսնձով փակցուցեր են կարծես: Դժուարաւ վայրկեան մը կը զատեմ իրարմէ:

Քնաբերին ազդեցութիւնը հետզհետէ կ՚անցնի եւ կը սկսի վէրքինը :

Ինծի այնպէս կը թուի, թէ վառարան մը կապած են որովայնիս վրայ եւ հովը՝ երբեմն կ՚արծարծէ կրակը: Ամենափոքր շարժումը կը կտրատէ ջիղերը: Անկարելի է հազալ: Վա՛յ ծխամոլներուն: Իսկական տառապանք է կոկորդին փակած կտոր մը խուխը փրցնելը: Ժամանակ առ ժամանակ հրաշէկ երկաթ մը կը տաղէ աղիքներս: Պոռալու, առ նուազն հառաչելու բուռն փափաք մը կ՚ունենամ: Լայն կը բանամ բերանս ու կը յաջողիմ կոկորդիս մէջ խեղդել ձայնս: Չշարժելու, չքաշելու ճիգը քրտինքի ձեւով դուրս կ՚ելլէ մարմինէս: Ջուրերու մէջ կը լողամ:

Գիտակցութիւնս ամբողջովին վերադարձած եմ, սակայն կը նախընտրեմ աչքերըս գոց պահել: Աւելի հանգիստ եմ այսպէս :

Աջ ձեռքովս կամացուկ մը կը շօշափեմ փորս, հասկնալու համար թէ թարախ ծծող գործիքը դրա՞ծ են: Մատերս կը սահին ողորկ մոմլաթին վրայէն: Ուրեմն՝ բարդութիւններ չկան: Մանուկի պէս կ՚ուրախանամ :

Կը զգամ թէ կարելի չէ քնանալ այս վիճակի մէջ: Ինչպէ՞ս պիտի անցընեմ անվերջանալի քսանըչորս ժամերը:

Մտովի կ՚արտասանեմ ծանօթ կտորներ, երգեր: Կ՚աշխատիմ միտքս կեդրոնացնել ուրիշ բանի վրայ: Կը փոխադրուիմ Աստաֆադար: Կը քրքրեմ հին յիշատակներ :

Չափանիշ առնելով այսքան մը ցաւը՝ կը չափեմ յեղափոխականներուն չարչարանքները: Քաշուած եղունգները, փերթ առ փերթ փրցուած միսերը, փայտի պէս սղոցուած կամ կոտրուած անդամները, հալած կապարով տապկուած ստամոքսները, եւն.: Այն տպաւորութիւնը կ՚ունենամ թէ սոյն բաղդատութիւնը կը թեթեւցնէ վիճակս: Արդեօք պիտի կրնա՞յի տոկալ այդպիսի ահաւոր տանջանքներու: Պատասխանը կը մնայ առկախ :

Վերջապէ՞ս երկինքը սկսաւ գունատիլ: Ամպամած, աշնան գորշ առաւօտը աւելի հաճելի կը թուի ինծ՝ քան գարնանային գեղեցիկ արեւածագ մը՝ թռչուններու ճռուողիւնովը օրհնուած :

Արթնցող ընկերներու կառակներուն հետ, աչքերս աւելի դիւրաւ կը բացուին: Գոհունակութեան երկար շունչ մը կ՚առնեմ: Կը զգամ թէ նեղութեան մեծ մասը անցուցի, առանց ա՛խ մը արտասանելու :

Աշխատեցայ առանց ծածկելու, առարկայական ձեւով գծել ցաւի մը սահմանները :

Սխալ է ըսել, թէ «անտանելի է», քանի որ մեծով – պզտիկով բոլորն ալ կը դիմանան :

Նոյնքան սխալ է ըսել.— «ոչինչ բան է» ինչպէս կ՚ընեն ոմանք հերոսական ձեւեր առնելով :

Պզտիկ կամ մեծ, ցաւը՝ ցաւ է եւ հաճելի չէ:

Բիչ մը խոր կտրուած մատը երբեմն նուաղումի դուռը կը հասցնէ ենթական : Քանի մը անգամ տասնէն – տասնըհինգ սանդիմեթր կտրուած, մետաղէ կտորներով պրկուած միսերուն կոտտուքը ի հարկէ նոյն չափով մեծ պիտի ըլլայ :

Քաջութիւնը գործ չունի հոս: Իրենց շուքէն վախցող տղաք կան՝ որոնք աւելի տոկուն են ցաւին հանդէպ :

Կամքի խնդիր է ցաւը չարտայայտելը : Մնացածը պոռոտախօսութիւն է՝ ըստ իս:

Պզտիկ օրինակ մը յիշեմ :

Օր մը սրահը մտաւ, կուրաղիի զոհ Ֆրանսացի առոյգ երիտասարդ մը : Փորձառուները թելադրեցին դադրեցնել ծխելը: Սկսաւ մեծ – մեծ ջարդել : Յաջորդ օրը, երբ գործողութենէն վերադարձաւ, ստիպուեցան կապել անկողնին վրայ: Երկար գոռաց, լացաւ: Քանի մը օր ետքը յայտնեցի ըրածները: Վիրաւորուեցաւ. չուզեց ընդունիլ: Համոզուեցաւ միայն այն ատեն, երբ ըսի թէ «մէռ, մէռ (մայր) կը պոռայիր եւ կուլայիր»: (Ընդհանրապէս «մամա» կը կանչեն):

Չկան անզգայ մարմիններ: Ամէնքն ալ զգայուն են :

Ինչպէս չկան վտանգաւոր կամ անվտանգ գործողութիւններ :

Միշտ պիտի յիշեմ վիրաբոյժին գեղեցիկ բացատրութիւնը .

— Հազարներով կատարած եմ գործողութիւններ, բայց, ամէն անգամ երբ նշտրակը կ՚առնեմ՝ ձեռքս կը դողայ, որովհետեւ, վստահ չեմ թէ ինչ պիտի գտնեմ բացուած վէրքին տակը :

Արդարեւ, դեռ վերջերս, կուրաղիի համար բացուած փորի մը մէջ կը գտնէ նաեւ խլիրդը (քանսէր), հիւանդը հոն էր. մեկուսացուած: Իրիկունները, երբ քնաբեր առեղը կ՚ուշանար, կը լսէինք իր սրտաճմլիկ աղաղակը :

Հայ թէ Ֆրանսացի բարեկամներուս մէջ ալնիւ, անձնուէր բժիշկներ չեն պակսիր, բայց մեր բժշկապետը արհեստին նուիրեալներէն է :

Նիհար, ճգնաւորի մաշած դէմքէն բարութիւնը ոչ թէ կը կաթի՝ այլ կը հոսի: Կը զգաս՝ թէ ինքը եւս կը տառապի հիւանդին հետ: Փաստ՝ տարիքէն առաջ ճերմակ մազերն ու խորշոմները :

Պաշտօնապէս շաբաթը երեք օր հիւանդանոցը կ՚ըլլայ, բայց, գրեթէ միշտ հոն էր: Կիրակի օրերը եկեղեցիէն վերջն անգամ կ՚այցելէ հիւանդներուն: Ժպիտ մը, անուշ խօսք մը բոլորին :

Անգամ մը, կնոջ մը գործողութիւնը սկսաւ ժամը 7ին, (տունէն քանի՞ն ելած էր ուրեմն), վերջացուց ժամը 11ին: Երբ սրահ մտաւ, մաղապաթանման դէմքին դեղինը փոխուեր էր ճերմակի :

Իրեն համար ճաշի ժամ չկար: Բժիշկներ կան՝ որ չես կրնար սուրճի գաւաթին առջեւէն հանել: Վիրաբոյժը՝ հարուստ ընտանիքի զաւակ, իր կարգին՝ հարուստ, կ՚ըսեն թէ կեանքը կ՚անցընէ հիւանդանոցին մէջ, պարզապէս ուրիշներու տառապանքը թեթեւցնելու համար :

Եթէ «նուիրեալ» բառը շատ կը գտնէք խնդրեմ, դուք գտէք ածականը :

Չեմ կրնար վերջացնել առանց խօսելու Քոյրերու մասին:

Չըսի, սակայն ընթերցողը գուշակեց անշուշտ: Սրբոյն Յովսէփի (Սէն Ժոզէֆ) հիւանդանոցի վարչակազմը Գթութեան Քոյրերն են :

Այս զմայլելի աղջիկներուն հանդէպ ունեցած համակրանքս՝ նոր չէ:

Անշահախնդիր նուիրումի, զոհողութեան, մարդասիրութեան դափնին կը պատկանի իրենց: Տասնի վրայ ութ արժանի են դրախտին :

Չկայ կազմակերպութիւն մը՝ որ ունենայ նուիրեալներու այս համեմատութիւնը: Քրիստոնէութիւնը քանի իր ձեռքին տակ ունի այսպիսի մեծ ուժ մը, ոչ ոք կրնայ վնասել իրեն:

Հաշւէ ըրէ,— օրական հազիւ վեց ժամ կը քնանան եւ այս ոչ թէ մէկ օր, մէկ տարի այլ՝ կեանք մը ամբողջ: Իրենց կերած փոր մը հացը սպասաւորներն անգամ դժգոհ պիտի ձգէր:

Հաւատքի, կամքի ի՛նչ մեծ պահեստ ունին այս խումբ մը վտիտ աղջիկները, որ կրնան 8 հարիւր անկողիննոց հիւանդանոց մը դարձնել իւղուած մեքենայի նման առանց ճռինչի, առանց մէկ վայրկեան դադարի :

Կը դարձնեն ժպիտով, սիրով, եւ կը վստահեցնեմ ձեզ «Թաւիշէ ձեռնոցի մէջ երկաթէ ձեռքով »:

★

Դուրս կ՚ելլեմ հիւանդանոցէն՝ կնոջս թեւին, անգամ մը եւս հաստատելով հազարամեայ ճշմարտութիւն մը .—

Մեծագոյն հարստութիւնը իսկապէս առողջութիւնն է:

ՀՐԱՆԴ ԱԿՈՆԱՅԵԱՆ

ԿԱՐԴԱՑԷ՛Ք ԵՒ ՏԱՐԱԾԵՑԷՔ «ՅԱՌԱՋ»Ը

ԱՆՈՆՔ ԵՒ ՄԵՆՔ

●

Սարսուռով, յուզումով եւ զայրոյթով կը հետեւիմ Զօհրապի եւ Վարդգէսի սպանութեան պարագաներուն: Ու հաւատացած եմ, բովանդակ հայ աշխարհը նոյն անձկութեամբ կը հետեւի երկու տիտաններուն այս եղեռնապատումին:

Թուրքը իր խորամանկ, նենգամիտ, ոճրածին հոգեբանութեամբ, մենք մեր դիւրահաւան միամիտ բնաւորութեամբ փռուած ենք հոն՝ այդ էջերուն մէջ: Այսպէս եղած է — տարաբախտաբար, դարեր ի վեր: Այդպէս մնացած ենք այսօր ալ:

Զօհրապները, Վարդգէսները, Ակնունիներն ու Զարդարեանները չէին կրնար հաւատալ որ Թուրքը կրնար իրենց պարանոցը կարել «դատավարութենէ մը» առաջ, կամ նոյնիսկ դատավարութենէ վերջը ...

Հայ գիւղացին եւ քաղաքացին եւս չէին հաւատար, թէ այդպէս, մէկ օրէն միւսը կրնան տեղահանել, տարագրել ու ճամբաներու վրայ, ձորերու մէջ, կամ կիրճէ անապատներու երկայնքին ոչրել եւ փոշիացնել առ յաւէտ ...

Ինքը, Թուրքն իսկ չէր հաւատար թէ կարելի է կատարել այսքան ահաւոր եղեռնագործութիւն մը, արձակ համարձակ, առանց փոխադարձ հատուցումի :

Ապացոյց՝ այն որ ամէն տեղ ալ, սկըսան կամաց – կամաց, «մասնակի փորձերով» եւ քայլ առ քայլ յառաջանալով: Հոն՝ ուր ենթադրեցին թէ ձայն կար, դիմադարձութիւն մը կարելի էր, այնտեղ եղան շատ զգոյշ, շարժեցան նենգ ու խորամանկ :

Ամէն տարի, Ապրիլ ամսուն համազգային սգատօն կը կազմակերպենք անոնց, — աւելի քան մէկ միլիոն նահատակներուն, — յիշատակին: Այդ օրը, բեմերէն, օրուան բանախօսները կը պարզեն Սպանդին պատճառները: Բոլորն ալ իրաւացի են:

Բայց, յաճախ կ՚անտեսուի մեր ջարդուելու պատճառներէն մէկը, — չըսելու համար հիմնականը — Ջարդուելու չհաւատալն էր: Գիտէինք, կ՚ենթադրէինք թէ «բաներ մը» պիտի պատահէին», ինչպէս կ՚ըլլար յաճախ, բայց շատ քիչեր կը հաւատային թէ այդ «բան»ը կրնար այսքան ահաւոր ողբերգութեան մը յանգիլ :

Թուրքը, մութին մէջ կը մանէր, կը բանէր, իր ոճրածին ծրագիրները կ՚որոճար, մինչ մենք ապաւինած էինք մեր անմեղութեան ... եւ միամտութեան :

«Մուրախաս էֆէնտի, գլխուդ ճարը նայէ, եթէ կառավարչատուն երթաք, ա՛լ ետ չեն ղրկեր ձեզ, որոշուած է ...», կ՚ըսէ Բալուի նահատակ առաջնորդին Եղնիկ վարդապետին՝ Թուրք երեւելի մը խորհուրդ տալով որ Տերսիմ ապաստանի: «Կառավարութիւնը ինչ որ պահանջեց տուի,— զօ՞րք, պաշար եւայլն,— հիմա մորուքս եւ գլուխս ալ պիտի չառնէ խա...»,

ԶՕՀՐԱՊԻ ԵՒ ՎԱՐԴԳԷՍԻ ՍՊԱՆՈՒԹԵԱՆ ՊԱՐԱԳԱՆԵՐԸ

(ԹՂԹԱԾՐԱՐ ԱՐԱՄ ԱՆՏՈՆԵԱՆԻ)

●

«Զօհրապ սրտի հիւանդութեան ենթակայ էր: Իսլամներէն շատեր դիմեցին նոյն միջոցին Հալէպ գտնուող Ճեմալ փաշային որ Զօհրապ եւ Վարդգէս պահուին Հալէպի մէջ: Ինք այս մասին Պոլիս գրեց բայց պատասխան չեկաւ: Հալէպէն հեռանալէն մէկ օր ետքն է որ անկէ տարուեցան Զօհրապ եւ Վարդգէս: Ճելալ պէյ այս առթիւ կը յիշէ թէ այդ երկու դժբախտ երեսփոխանները ամենամտերիմ բարեկամներն էին այն ժամանակուան կառավարութեան անդամներուն, տակաւ կ՚այցելէին Վարդգէսի բնակարանը, մըտերմաբար կը խօսակցէին եւ նոյնիսկ Վարդգէսի ճիտին պլլուելով կը համբուրուէին: Զօհրապ մարտ 31ի դէպքին կեանքը վտանգելով Իթթիհատականներ եւ այն ատենուան դահլիճին անդամներէն մէկուն կեանքը ազատեց, զինքը իր տունը պահելով: Եւ սակայն, անոնք ալ մեռցուեցան: Ճելալ պէյ կը կարծէ թէ առ նուազն 300—400.000 Հայ սպաննուեցան, որով անոնք իրաւունք ունէին բողոքելու, ոչ ոք կրնայ առարկել ասոր դէմ.. (Բիւզանդիոն, 30 նոյ.— 13 դեկտ. 1918)

ԹՈՒՐՔ ԹԵՐԹ ՄԸ ԿԸ ՆԿԱՐԱԳՐԷ ՈՃԻՐԸ

Պոլսոյ թուրքերէն Ալեմդար թերթին աշխատակիցը կը գրէ հետեւեալ խորագիրներով. — «Զօհրապ եւ Վարդգէս Տիարպէքիրի ճամբուն վրայ. — Մեր տեսածներն ու լսածները» (Ժողովուրդի Ձայն, Պոլիս 10/23 յունուար 1919).—

«Օսմանեան մամուլին մէջ շատ բան գրուեցաւ Հայերու տարագրութեան մասին, որ պիտի կազմէր ապահովաբար Օսմանեան Պատմութեան ամէնէն արատաւոր եւ արիւնոտ էջը, գրուած Իթթիհատի կառավարութեան ձեռքով : Ահմէտ Րէֆիք պէյ Իգտամի մէջ, «Երկու քօմիթէ եւ երկու ջարդ» խորագրի տակ գրած յօդուածաշարքին մէջ խօսած է թէեւ Զօհրապի եւ Վարդգէսի սպանութեան մասին, սակայն պակասաւոր գտնելով անոր տուած տեղեկութիւնները, յարմար նկատեցի նուիրել այս յօդուածս միմիայն Զօհրապին եւ Վարդգէսին:

Հայերու տարագրութեան ամէնէն տագնապալի եւ աղիտաւոր մէկ շրջանին, պատահաբար Հալէպ կը գտնուէի: Ատանայէն, Գոնեայէն, Սեբաստիայէն, Տրապիզոնէն եկող Հայ ծերերը, կիները, աղջիկները եւ մինչեւ ութ տարեկան մանչերը, անօթի, թշուառ եւ հիւանդ, կողոպտուելով քաղաքներու մէջ կարգ մը պաշտօնեաներու, իսկ ճամբան ոստիկան զինուորներու կողմէ՝ կրցած էին Հալէպ հասնիլ: Քաղաքը լեցուած էր անոնցմով, նստելիք դպրոց, եկեղեցի, պանդոկ չէր մնացած: Ստիպուած էին ապաստանիլ քաղաքէն քառորդ ժամ հեռաւորութեան վրայ, Սէպիլ անուն տեղ մը՝ վրաններու տակ:

Այդ թշուառները չէին կրնար բաժնուիլ իրենց գտնուած տեղէն, ու կ՚սպասէին՝ ենթակայ ամէն աղէտի եւ զրկանքի: Աղէկ գիտէին որ պիտի չթողուն զիրենք Հալէպի մէջ, ու պիտի քշեն աւելի հեռու, դէպի Ներսերը, ասոր համար ալ անհամբերութեամբ կը սպասէին, իրենց ճամբան շարունակելու հրամանին: Խեղճերուն աչքերը վախցած են Եփրատէն, անոնք բոլորովին կը սարսափին Տիգրանակերտ երթալու լուրէն, մինչդեռ տարագիրներու անընդհատ կարաւանը կը դըրկուէր դէպի այն կողմը, սակայն քաղաքը միշտ լեցուն էր անոնցմով, որովհետեւ դրկուածներուն տեղը նորերը կուգային անընդհատ : Այս թոհ ու բոհին մէջ, Տիգրանակերտի կուսակալը չէր մոռցած սակայն Զօհրապն ու Վարդգէսը, եւ ուզեց զանոնք ալ արժանի ընել իր անսահման շնորհքներուն: Ուստի զանոնք հրաւիրեց գալ Տիգրանակերտ: Ինչ խօսք որ անոնք ստիպուած էին պատասխանել անմիջապէս այս հրաւէրին: Իբրեւ հին ծանօթ, այցելեցի Զօհրապին, եւ հարցուցի իրենց հոն գալուն պատճառը: Պատասխանեցին թէ «Տիգրանակերտ պիտի երթան Պատերազմական Ատեանին առջեւ դատուելու, իբրեւ հայ յեղափոխութեան գործօն անդամները, որովհետեւ կառավարութիւնը մեր մասին ձեռք բերած է շատ մը փաստեր»?: Խորհուրդ տուի իրենց երթալ եւ տեսնուիլ չորրորդ բանակին հրամանատար Ճեմալ փաշային հետ, որ այն ատեն Հալէպ եկած էր: Սակայն Զօհրապ պատասխանեց թէ «անկէ ոչ մէկ օգուտ չէ կարելի սպասել, նոր կուսակալ Պէքիր Սամի պէյ մեր մօտիկ բարեկամն է, կարելի է վստահիլ անոր խօսքին. քանի մը օր Հալէպ պիտի մնանք, որպէսզի երբ կուսակալը գայ, կարելի ըլլայ մեզ համար բացատրել ու հասկնալ անոր մեր տարբերը »:

Զօհրապ շատ ընկճուած էր եւ հիւանդ. կը թուէր թէ ալ ձանձրացած էր կեանքէն, կը գանգատէր սրտի տրոփիւնէն, կը գիտակցէր գլխին գալիքը եւ կը սպասէր ահաւոր վախճանին: Իսկ Վարդգէս միշտ լուռ, միշտ մտածկոտ, անընդհատ կը շրջէր սենեակին մէջ՝ ջղային դրգիռի մը ազդեցութեան ենթակայ : Ճամբան իրենց հանդիպեցայ եւ աւետեցի թէ երկու օր վերջ Սամի պէյ Պէյրութէն Հալէպ պիտի հասնի : Նոր կուսակալի ժամանումին ատեն՝ երկուքն ալ գացեր էին անոր այցելելու ։

(Շար.)

ԳԱՂՈՒԹԷ ԳԱՂՈՒԹ

ՄԱՏՈՒՌՈՎ մը պիտի օժտուի Շիլիի գերեզմանատունը, կը գրեն Պոլսոյ թերթերը: Նոր կանոնագրով մը, բոլոր գերեզմանատուններուն սեփականատէր կը համարուի քաղաքապետութիւնը: Հետեւելով Յոյներուն օրինակին, Շիշլի գերեզմանատան յանձնախումբը դատ բացած է այս որոշման դէմ: Երբ դատը շահին, պիտի ձեռնարկուի Մատուռի շինութեան:

ԲԱՆԱՍՏԵՂԾ Ռոստանիկի ազգային թաղում տեղի ունեցած է Թեհրանի մէջ ի ներկայութեան բազմաթիւ բարեկամներու, ընկերներու եւ համակիրներու: Դամբանականներ խօսած են Յովհ. Ա. քհնյ. Հաճեան, «Դաւթեան» դպրոցներու տնօրէն Տոքթ. Հախնազարեան; իսկ Թեհրանի ընկերներուն կողմէ Հայկ Օհանեան: Գերեզմանին վրայ խօսած է բանաստեղծ Արամ Գառոնէն, ընկեր Տաճատ Պօղոսեան «Ալիք»ի խմբագրութեան կողմէ:

ԻՐԱՆԱՀԱՅ ճարտարապետ Քր. Թադէոսեան Վիէննա մեկնած է ուսումնասիրելու համար պողպատաձուլարանի մը շինութիւնը Իրանի մէջ: Իրանեւաւստրիական մշակութային միութեան հրաւէրով Հայ մասնագէտը դասախօսութիւն մը տուած է «Ժամանակակից քաղաքաշինութիւնը», «Ճարտարապետութեան յառաջդիմութիւնըԻրանի մէջ»նիւթերու մասին, ցոյց տալով 75 նկարներ: Վիէննայի «Տի Փռէսէ» գնահատական տողեր նուիրած է: Թադէոսեանի մայրը Ռուս է, իսկ հայրը Հայ:

ՊՈԼՍՈՅ մէջ մեռած է Համբարձում Քէչիչեան (Էրքման): Անդամ էր Գարագէօզեան որբանոցի խնամակալութեան: Բնիկ Էվէրէկցի էր, բայց կանուխէն Պոլիս հաստատուած: Շնորհիւ իր ձեռներէցութեան, նիւթական փայլուն դիրք ունէր, սակայն ամբողջովին կորսնցուց Ունեւորութեան տուրքի առեն: Յետոյ յաջողեցաւ վերահաստատել իր դիրքը:

ՀԱՅՐ ՄԵՍՐՈՊ վրդ. Ճանաշեան, «Բազմավէպ»ի խմբագիրը, որ Պոլիս կը գտնուի դասախօսութիւն մը տուած է Մխիթարեան Մշակութային Միութեան սրահին մէջ, նիւթ ունենալով «Հայ թատրոնը եւ թատերագիր հեղինակները»: Ներկայացուցած է Շիրվանզադէն, Ահարոնեանը եւ Շանթը: Հիացումով արտայայտուած է Շանթի «Շղթայուածի» մասին: Հայ թատրոնը ունի երկու հազար տարուան անցեալ մը, Արտաւազդ Բ. հիմնադիրն է: Քրիստոնէութեան շրջանին մինչեւ Ե. դար թէեւ յիշատակութիւններ կան, սակայն բեմական այս շարժումը մնացած է մութին մէջ: ԺԷ. դարու Բ. կիսուն «Մարտիրոսութիւն Ս. Հռիփսիմէի» թատերախաղով առաջին քայլը կ'առնուի, ծնունդ տալու համար նոր ժամանակներու բեմական կեանքին, որու առհվիրաները կը համարուին Մխիթարեանները:

ՌՈՒՄԱՆԱՀԱՅ թեմին առաջնորդ Վազգէն եպիսկ. պարգեւատրուելով Գ. կարգի «Աստղ» պատուանշանը ստացած է ռումանական կառավարութենէն:

... կը պատասխանէ: Ցեղային աւաղ, մաղն ալ, մօրուքն ալ, գլուխն ալ ատին, ու ինչ վայրենի ձեւերով ...

Ժանտարմաները կը պաշարեն հայ գիւղ մը, կը հաւաքեն այրերը, — ծեր եւ երիտասարդ պարանով կը կապեն իրարու: Գիւղին ծանօթ ժանտարմա մը կը փսփսայ մօտիկ կանգնած կիներուն, — «բացականներուն լուր տուէք, թող փախչին, լեռ բարձրանան: Այս կապուածները, քանի մը վայրկեանէն չարաչար պիտի սպաննուին մօտակայ ձորին մէջ ...:

Բացականներէն շատեր չեն հաւատար, կուգան, կը ներկայանան: Եւ երբ ձեռնակապը կ'անցընէին, ոմանք վարէն կը ձայնեն.— « ... Կնիկ, կիրակնօրեայ լաթերս վար նետէ որ հագնիմ, քաղաք պիտի երթանք, այսպէս ամօթ է ...»:

Ուրիշ պատկեր մը, դարձեալ գիւղէն.

— Մարգար աղբար, քալէ: Ժանտարմաները եկած գիւղացիները բոլոր հաւաքած են, եւ քեզի կը սպասեն»: Բողը ծանօթ ստախօս մըն է:

— Հասօ, ղուրպան, ինչ կ'ըլլի, ձգէ էս երկու խաթն ալ վարեմ, ապա կ'երթանք»: Անմեղ, աշխատաւոր Մարգար աղբարը իր օրհնեալ, արտերուն մէջ երկու ակօս եւս կ'ուզէր բանալ առանց գիտնալու թէ երկու վայրկեան վերջ այդ ակօսներէն մէկն իր գերեզմանը պիտի դառնար ...

Հազարներով այսպիսի օրինակներ կարելի է հաւաքել, թուղթին յանձնել: Բայց, որո՞ւն համար, գիտել կուտար տարեց հայրենակից մը:

Իրօք, ո՞վ կը կարդայ, եւ որո՞նք կը սերտեն պատմութենէն մեզի փոխանցուած այս դասերը:

Նոր սերունդը կը կարդա՞յ, որպէսզի ըմբռնէ, թօթափէ անհոգութիւնը, անտարբերութիւնը:

Երբէկ բռնակալութեան մը ենթակայ, միշտ ծանր լուծի տակ, մեր ճակատագրին, խոփին ու արօրին հետ նոյնացած, աշխարհը չէինք ճանչնար:

Այսօր, լոյս քաղաքներ կ'ապրինք, լոյսերու մէջ կը լողանք, բայց պիտի կը՞նա՞նք օգտուիլ այն լոյսերէն որպէսզի մեր ապրած ու գալիք օրերուն մէջ անգամ մըն ալ չկրկնուի այն՝ ինչ որ տեսանք ու ապրեցանք, 1915ի սեւ օրերուն ...

Որպէսզի անգամ մըն ալ չկրկնուի Զօհրապները, Վարդգէսները, Ակնունիները, Զարդարեանները, Վարուժանները, Սիամանթօները, Ս. Մինասեանները, Գ. Բարսեղեանները, Տաղաւարեանները եւ միւս բիւրաւոր անմեղ, նահատակներու եղերական պատմութիւնը ...

Անէծք մեզի, եթէ ...

ՄԻՍԱՔ ՄԻՐԶԻ

ԹՐՔԱՊԱՏՈՒՄ

★

ՃԱՄԲԱՆԵՐ ԿԸ ՇԻՆԵՆ ՏՐԱՊԶՈՆԷՆ ԷՐԶՐՈՒՄ, ԽՆՈՒՍ, ՄՈՒՇ

Թուրքիոյ վարչապետը, Ատնան Մենտերէս, շարունակելով իր քննական պտոյտը, Մարզուանէն եւ Ամասիայէն անցաւ Էրզրում, յետոյ Վան: Այս առթիւ հետեւեալ տեղեկութիւնները կը քաղենք Պոլսոյ թերթերէն (25 Սեպտ.).—

Էրզրումէն բաժնուելէ առաջ, վարչապետը հետեւեալ յայտարարութիւնը ըրաւ Անատոլու Գործակալութեան.

— Գոհունակութեամբ տեսուեցի որ բազմաթիւ գործեր ու աշխատանքներ արդիւնաւորուած են Էրզրումի մէջ, որ մեր կարեւոր կեդրոններէն մէկն է, բացի սահմանային քաղաք ըլլալու արժէքէն:

Օգտակար կը նկատեմ համառօտակի անդրադառնալ ճամբու հարցին: Տասը օր վերջ պիտի բացուի Էրզրում – Սպեր – Ռիզէ ճամբան, որ կարեւորագոյններէն մէկն է: Շինութիւնը մեծ փութով կը շարունակուի: Երեք տարուան ջանքերը արդիւնք տալու վրայ են: Այս ճամբան մօտաւորապէս 80 քիլոմեթր կը կարճեցնէ Էրզրումը Սեւ Ծովու կապող հեռաւորութիւնը:

Միւս կողմէ արագօրէն կը շարունակուի շինութիւնը Թօրթում — Եուսուֆէլի — Ճորոխ — Հօփա ճամբուն, Ճորոխի հովիտին մէջէն, ուր փոխադրութիւնները ջորիներով կը կատարուէին: Այս ճամբան ալ ուղղակի Էրզրումը պիտի կապէ Սեւ Ծովու ուրիշ կէտի մը: Հետեւաբար Էրզրումէն ուղղակի պիտի հասնինք Տրապիզոն, Ռիզէ եւ այլ Ծովափնեայ վայրեր:

Էրզրում – Եուսուֆէլի – Հօփա ճամբուն մասը որ կը յանգի Թօրթումի Ջրվէժին — 120 քիլոմեթր է եւ հիանալի կերպով շինուած է, իսկ Եուսուֆէլիին եւ Ջրվէժի մէջտեղի մասին շինութիւնը արագութեամբ կը շարունակուի: Անհման կատարելութեամբ շինուած են Էրզրումը մէկ կողմէ Իրանի եւ միւս կողմէ Տրապիզոնի կապող ճամբաները: Միւս կողմէ Էրզրումը հարաւարեւելեան Անատոլուին կապող Էրզրում – Խնուս – Մուշ երկաթուղիին Խնուս – Վարթօ ճիւղը արդէն իսկ բացուած է եւ ժողովուրդը կ'երթեւեկէ:

Որոշուեցաւ անյապաղ շինել նաեւ Ենիքէօյ – Պալըգլը ութսուն քիլոմեթրնոց ճամբան որ պիտի արժեւորէ Գայատէրէի անտառները ու անոր շնորհիւ կարելի պիտի ըլլայ լինեիթ հանել Էրզրում: Կուսակալութեան միւս երկրորդական ճամբաներն ալ շինուելու վրայ են:

Գոհունակութեամբ մատնանշեմ թէ կը շարունակուի շինութիւնը Էրզրում – Խօրասան – Սարըղամիշ – Կարս երկաթուղիին:

Էրզրումի մօտակայ Գարասու ճախճախուտները չորցուած են եւ 60.000 արտավար հող շահած ենք այս ձեւով: Նոր հիմնուած Ջուրերու վարչութիւնը սկսած է Օլթիի գետին ընթացքը կանոնաւորել, ելեկտրականացման նոր ծրագիրներ եւս պատրաստուած է:

ՎԱՆ.— Վարչապետ Մենտերէս օդանաւով հոս հասաւ եւ ճառ մը խօսելով ըսաւ.

— Որքան ալ կարճատեւ ըլլայ Վանի բնակութիւնս, կուսակալութեան բոլոր պէտքերը աչքէ պիտի անցընեմ եւ համապատասխան միջոցներ գտնելու վրայ պիտի խորհինք: Առաջին չորս տարիներու ընթացքին հնարաւոր բոլոր միջոցները գործածեցինք, հիմա աւելի մեծ թափով պիտի աշխատինք: Արդէն առաջին չորս տարիներուն ընթացքին, ընկերային ու քաղաքական պայմանները այնքան նպաստաւոր չէին մեզի, որպէսզի կարենայինք աշխատիլ: Այսօր շատ աւելի նպաստաւոր պայմաններու տակ կը գտնուինք: Ատենը եկած է արագօրէն աշխատիլ երկար ատեն անտեսուած Վանը հասցնելու համար ցանկալի մակարդակին:

Մօտերս օդակայանին շինութիւնը նորոգուելի պիտի դրուի ու հեռաձայնի կեդրոն մը պիտի հաստատուի:

ԾԱՆՐ ՊԱՏԻԺՆԵՐ.— Մամուլի ատեանին կողմէ ծանր պատիժներու դատապարտուեցան «Ենի Ուլուս» թերթին խմբագրապետը՝ Հիւսէյին Ճահիտ Եալչըն (26 ամիս բանտարկութիւն, 4444 ոսկի տուգանք), օգնականը՝ Իպրահիմ Ճիճիօղլու (27 ամիս բանտ, 2666 ոսկի տուգանք), եւ պատասխանատու տնօրէնը՝ Ճէմալ Սապրամ (քանի օր բանտ, 7777 ոսկի տուգանք): Ատեանը վարչապետին եւ արտաքին նախարարին համար անուանարկիչ գտած էր Հիւսէյին Ճահիտի չորս խմբագրականները: Իւրաքանչիւր խմբագրականին պատիժն է վեց ամիս բանտ եւ հազար ոսկի տուգանք: Նկատելով որ Հիւսէյին Ճահիտ 65ը անցած է (76 տարեկան է), մէկ վեցերորդ համեմատութեամբ զեղչուած է պատիժը:

Թերթին տէրը, Նիհատ Խոճ 22.222 ոսկի տուգանքի դատապարտուած է Հիւսէյին Ճահիտի յօդուածներուն հրատարակութեան առթիւ, իսկ 13000 ոսկի տուգանքի՝ անուանարկած ըլլալով Անգարայի կուսակալը:

ԵՐԵՒԱՆԻ ԱՆԹԵԼԷՆ

ՋԻՆԱՅԻ ՆԿԱՐԻՉՆԵՐՈՒ ցուցահանդէս մը կազմակերպուած է Երեւանի մէջ: Ցուցադրուած են վաթսունէ աւելի գործեր:

ԵՐԵՒԱՆԻ թատերական նոր շրջանին պիտի ներկայացնեն Հաճի Բեկովի «Արշին Մալ Ալան»ը, Յ. Պարոնեանի՝ «Պաղտասար Աղբարը»Զուխաճեանի «Կարին»էն եւ ուրիշ օփերէթներ, ինչպէս կը ծանուցանէ Կատակերգակ Թատրոնի տնօրէն Բարխուդարեան:

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (18)

ԵՏՔԸ...

●

— Պէտք է լեցնել եւ պատրաստ լինել, — կ'ըսէ, ու իր աչքերը կը պղտիկնան:

Լուդվիգ կը հանէ ատրճանակը, իսկ ես նոյնպէս կը պատրաստեմ հրացանս: Մինչեւ հիմա եղածը աննշան բան մըն էր միայն. իսկ այժմ խնդիրը լուրջ բնոյթ կը ստանայ: Երկրորդ անգամ թոյլ չենք տար որ մեր վրայ յարձակին:

Մենք կը բաժնուինք փողոցին մէջ՝ երեք քայլ իրարմէ հեռու, յարձակողներուն յարմար թիրախ չծառայելու համար: Ու յառաջ կը շարժինք:

Երբ անոնցմէ քանի մէտր հեռաւորութեան վրայ կը լինինք, պիտի կրակենք, — կը սպառնայ Վիլլի:

Հակառակորդները անհանդիստ շարժումներ կ'ընեն: Մենք կը շարունակենք յառաջանալ: Մեր դէմ հրացաններ կը բարձրանան: Վիլլի չհկայնելով կ'իջեցնէ իր հրացանի ապահովութեան գաւազանակը ու գօտիէն ձեռնառումբ մը կ'առնէ, զոր իբրեւ ամէնէն իրական զէնք մը տակաւին քովը պահած է:

— Ես կը համրեմ մինչեւ երեք, — կ'ըսէ ան:

Նոյն պահուն խումբէն կը զատուի տարեց մարդ մը, ենթասպայի համազգեստով, որուն վրայ այլեւս չկան ստորճաները ցուցնող տրէզները: Ան յառաջ կ'անցնի ու կը կանչէ.

— Ընկերնե՞ր ենք մենք՝ թէ ոչ:

Վիլլի այնպէս ապշած է, որ խօսելէ առաջ ստիպուած է շունչ առնել:

— Վայ թշուառական... նոյն բանը մենք ձեզի կը հարցնենք, վախկոտ հորթեր, — կ'ըսէ ան վրդովումով, — հապա ո՞վ սկսաւ այստեղ վիրաւորներու վրայ յարձակիլ:

Ենթասպան կը շուարի:

— Այդպէս բա՞ն ըրած էք, — կը դառնայ ան իր հետի մարդոց:

— Ան չէր ուզեր վար առնել ուսադիրները, — կը պատասխանէ մէկը խումբէն:

Մարդը նորէն մեզի կը դիմէ.

— Ուրկէ՞ կուգաք:

— Ռազմաճակատէն, ուրիշ ուրկէ՞ կրնանք գալ:

— Եւ ո՞ւր կ'երթաք:

— Հոն, ուր ամբողջ պատերազմի ընթացքին կը գտնուէիք դուք. տուն՝ ըսել կ'ուզեմ:

— Ընկեր, ասիկա տունը չէ որ կորսնցուցած եմ, — կ'առարկէ մարդը, ցոյց տալով բաճկոնի դատարկ թեւը:

— Ալ աւելի գէշ, — կը յարէ Վիլլի անյողդ, — այն ատեն դուն պէտք է ամչնայիր ատանկ շինծու զինուորներու հետ լինելէ:

Ենթասպան աւելի մօտ կուգայ:

— Հիմա յեղափոխութիւն է, — կ'ըսէ ան հանդիստ, — ով մեր կողմը չէ՝ մեզի դէմ է:

Վիլլի կը խնդայ.

— Հիանալի յեղափոխութիւն, մանաւանդ ուսադիրներ պոկողներու քու այդ միութիւնը ... Եթէ դուք աւելի բան չէք ուզեր ...

Ու կը թքնէ արհամարհանքով:

— Ոչ, ոչ, — կը բացագանչէ միաթեւ մարդը ու արագօրէն կը մօտենայ Վիլլին, — մենք աւելին կ'ուզենք. վերջ պատերազմին, վերջ գրգռութեան, վերջ մարդասպանութեան ... Մենք կ'ուզենք նորէն մարդ լինիլ եւ ոչ պատերազմի մեքենաներ:

Վիլլի կ'իջեցնէ ձեռքը, որով բռնած է ռումբը:

— Ատոր համար հոս տեղի ունեցածը փառաւոր սկզբնաւորութիւն մըն էր, այնպէս չէ՞, գուն, ճակատի զինուոր, — կ'ըսէ ան ու կը ցուցնէ Լուդվիգի քըքրուած վիրակապը:

Ապա քանի մը ոստիւնով կը վազէ դէպի խումբը, որ ակամայ ետ ետ կ'երթայ:

— Մա՞րդ, — կը մռնչէ ան, — մա՞րդ կ'ուզէք լինիլ: Բայց դուք դեռ զինուոր ալ չէք: Եթէ մէկը տեսնէ ինչպէս կը բռնէք ձեր հրացանները, իրապէս կրնայ վախնալ թէ ձեռքերնիդ պիտի կտրէք ... Տուներնիդ կորսուեցէք, դուք, խլնոտներ ...

Խումբը կը ցրուի: Վիլլին կը վերադառնայ ու կը կենայ ենթասպայի առջեւ:

— Հիմա կ'ուզեմ քեզի բան մը ըսել: Մենք այդ աղտոտ պատմութենէն նոյնքան զզուած ենք, որքան եւ դուք, եւ պէտք է որ ան այլեւս վերջ գտնէ. սակայն ոչ այդպէս: Երբ մենք բան մը կ'ընենք, մեր կամքովն է որ կը կատարենք այդ. բայց երբեք չենք հանդուրժեր որ մեզի հրահանգներ տրուին: Իսկ այժմ լաւ մը բաց աչքերդ ու նայէ:

Ու երկու արագ շարժումով Վիլլի կը պոկէ իր սեփական ուսադիրները:

— Ասիկա կ'ընեմ, վասնզի ինքս այդպէս կ'ուզեմ, եւ ոչ թէ անոր համար որ դուք կ'ուզէք: Այդ — իմ գործն է: Բայց ահա ան, — Վիլլի կը ցուցնէ Լուդվիգի վրայ, — մեր տեղակալն է ու պիտի պահէ իր ուսադիրները. եւ վայ անոր որ խնդիր մը կը հանէ ատոր մասին:

Միաթեւ մարդը հաւանութեան նշան կ'ընէ: Իր դէմքի արտայայտութենէն կը տեսնուի, որ միտքը կը գործէ:

— Ըսի, չէ՞, այ մարդ, որ ես ալ հոն էի, — կ'արտասանէ ան վերջապէս, — այնպէս որ անտեղեակ մէկը չեմ: Տես ահա ...

(Շար.) Է. ՄԱՌԻԱ ՌԵՄԱՐՔ

— Եթէ խմբագրած ըլլար, ի՞նչ պիտի ընէիք, հարցուց լրագրող մը:

= Պիտի ուսումնասիրէի եւ հաւանաբար հարցապնդում կատարէի Ազգ. ժողովին մէջ:

Կոչնագիր ստացած է նաեւ նախկին վարչապետը, Պ. Լանիէլ:

× Երէկ նորէն պիտի հարցաքննուէր Պառանէս, դէմ դիմաց հանուելով Լաղուխսի հետ: Հարցաքննութեան առեն հաստատուած է թէ Պառանէս 200.000 ֆրանք ամսաթոշակ ստացած էր մօտ երկու տարի, ոստիկանական տեսուչ Տիտի յանձնելու համար իր կորզած գաղտնիքները: Այս գումարէն 150.000 ֆրանք կը յանձնէր համայնավար կուսակցութեան: Անցեալ Մայիսին ամսաթոշակը իջած էր 80.000 ֆրանքի, իսկ Օգոստոսին՝ ջնջուած էր: Ամբաստանեալը խոստովանած է թէ իբրեւ ծածկանուն կը գործածէր «Պառան» եւ թէ բազմաթիւ յօդուածներ գրած է այդ ստորագրութեամբ:

× Ապահովութեան տեսչութիւնը ճշդուած է «Պ. Շարլ»ին ինքնութիւնը: Հարցաքննութիւններէն կ'երեւայ թէ այս խորհրդաւոր անձը ներկայ կ'ըլլար Տիտի եւ Պառանէսի խօսակցութեանց: Բուն անունն է Ալֆրէտ Տըլառիւ, որ պատերազմին առեն պաշտօնեայ եղած է ոստիկանութեան տեղեկատու դիւանին: Կը կարծուի թէ փախած է Տիտի հարցաքննութենէն ետք: «Իւմանիթէ» կը գրէ թէ այս մարդը կը գործակցէր Գերմաններուն եւ թէ Մ. Նահանգները ղրկուած է մասնաւոր պաշտօնով, կեղծ անցագրով մը զոր ճարած էր ոստիկանութեան նախորդ վերատեսուչը, Պելօ:

× Ներքին գործերու նախարարը, Պ. Միթըռան, տեսակցութեան մը առթիւ յայտարարեց թէ «կրնայ ընդարձակուիլ այս գործը, որ մէկ կողմէ անվիճելի դաւաճանութիւն մը կը նշանակէ, միւս կողմէ՝ քաղաքական վարկաբեկիչ շահագործում մը»:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՄՈՐԻՍ ԹՈՐԷԶ, որ Մոսկուա գացած էր վերջերս, Փարիզ վերադարձաւ առջի օր:

ԹՐԻԷՍԹԷԻ մասին գոյացած համաձայնութիւնը նշանագրուեցաւ երէկ, Լոնտոնի մէջ, Անգլիոյ, Մ. Նահանգներուն, Եուկոսլաւիոյ եւ Իտալիոյ կողմէ: Այդ համաձայնութեամբ Իտալիոյ պիտի յանձնուի վիճելի շրջանին Ա. մասը Նահանգխառով, ուր առանձնաշնորհներ պիտի վայելէ Եուկոսլաւիա:

ԶԻՆԱԹԱՓՈՒԹԵԱՆ մասին Պ. Վիշինսկի վերջին առաջարկները նպաստաւոր ընդունելութիւն գտան Ֆրանսայի եւ Անգլիոյ մէջ: Երկու կառավարութիւնները սկսած են քննել խորհրդային ծրագիրը:

ՏԱՍԸ ՀԱԶԱՐ ԲԱՆՈՒՈՐՆԵՐ գործադուլ մը սարքեցին Լոնտոնի նաւահանգստին մէջ, անշարժութեան դատապարտելով 71 նաւեր:

ՄԱՐՈՔԻ մայրաքաղաքին՝ Ռապաթի մէջ երկու անգամ ռումբեր պայթեցուցին ահաբեկիչները, վիրաւորելով եօթը Եւրոպացիներ եւ վեց Ամերիկացիներ:

ՎԱՐՉԱՊԵՏԸ Լոնտոնէն վերադարձին ճառ մը խօսելով Էվռէօյի նահանգային ժողովին առջեւ, բացատրեց թէ «մեր առաջին պարտականութիւնն է Ֆրանսացիներու միութիւնը: Կրնանք տարբեր կարծիքներ ունենալ, ինչպէս կը տրամադրէ ժողովրդապետութիւնը: Բայց երբեք պէտք չէ մոռնանք թէ երկրի շահը միութիւն կը պարտադրէ»:

ՓԱՐԻԶ եկաւ Ճափոնի վարչապետը, Պ. Եոշիտա, որ քննական պտոյտ մը պիտի կատարէ գլխաւոր երկիրներու մէջ:

ՊՈԼՍԷՆ կը հեռագրեն թէ Հոկտ. 2ին օթոքար մը գլորեցաւ Վոսփորի մէջ եւ 16 ճամբորդներ կորան ծովամոյն:

ՋՈՒՐԻՆ ԳԻՆԸ երկու ֆրանք պիտի աւելնայ (խորանարդ մեթրի վրայ), երեք միլիառ Ֆր.ի դրամագլուխ մը ճարելու, ջրուղիներ բանալու եւ ջրարաշխութիւնը բարուոքելու համար: Փարիզի քաղաքապետը, Տք. Պերնառ Լաֆէ բողոքեց այսորոշման դէմ, Սէնի երեսփոխաններուն ուշադրութեան յանձնելով խնդիրը:

ՅԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Համազգայինի վարչութիւնը իր խորին ցաւակցութիւնը կը յայտնէ իր ժրաջան նախագահ Պ. Կ. Փօլատեանի, իր հօր պատահած արկածին համար եւ արագ ապաքինում կը մաղթէ:

ՅԱՌԱՋ.— Մեր խորին վշտակցութիւնը մեր սիրելի աշխատակցին, այս սոկաթին առթիւ:

ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՕՐԸ ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

Կը տօնուի մեծ պատրաստութեամբ:

Շաթօ տէ Ֆլէօրի հանրածանօթ սրահներուն մէջ:

30 Հոկտեմբեր, Շաբաթ ժամը 9էն մինչեւ լոյս: Կէս գիշերէն վերջ եւրոպական պարեր մեծ սրահին մէջ: Աւանդական խնջոյք պզտիկ սրահին մէջ:

Մանրամասնութիւնները յաջորդով:

*

ԿՐԸՆՈՊԼԻ ՄԷՋ

Կը տօնուի Նոյեմբեր 7ին, Կիրակի կէսօրէն վերջ ժամը 15ին, Ռիւ ժէ, Սէն Լուի սրահը:

Պ. Մկրտիչ Երանեան, Այրի Տիկին Եղիսաբէթ Քէօսէեան (Պոլիս), Խաչիկ Եզեկիէլեան եւ զաւակները՝ Փայլակ (Սեւրան), Վարդ (Հայաստան), Կարապետ Եզեկիէլեան (Հայաստան), Տէր եւ Տիկ. Անտոէ Պայիֆ, Տէր եւ Տիկին Ռօժէ Տեթրէ, Տէր եւ Տիկին Անտոէ Տակընէ, Օր. Սիւզան Պայիֆ, Անի Տեթրէ, Միշէլ Տակընէ, Տէր եւ Տիկին Օ. Երանեան եւ զաւակները, Այրի Տիկին Մաքրուհի Մինասեան (Սարսէլ), Այրի Տիկին Աննա Երանեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Կարօ Երանեան, Տէր եւ Տիկին Յ. Երանեան եւ զաւակները խոր ցաւով կը ծանուցանեն

ՄԱՌԻ ՄԿՐՏԻՉ ԵՐԱՆԵԱՆԻ

(Ծնեալ Եզեկիէլեան, Պարտիզակցի)

մահը, որ տեղի ունեցաւ կիրակի 3 հոկտ. իր բնակարանը, 11 ռիւ Լառօմիկիէռ (Փարիզ 5):

Յուղարկաւորութիւնը կը կատարուի այսօր, չորեքշաբթի, ժամը 16.15ին Փարիզի հայ կաթողիկէ Ս. Խաչ եկեղեցին 10պիս, Ռիւ Թուէն, ուրկէ մարմինը պիտի փոխադրուի Թիէի գերեզմանատունը ամփոփուելու համար ընտանեկան դամբարանին մէջ:

Մասնաւոր մահազդ չստացողներէն կը խնդրուի ներկայս իբր այդ նկատել:

ՀՐԱՆՏ ԲԱԼՈՒԵԱՆ ԳՐԱՏՈՒՆ

Tél. Pro. 25-46. R.C. N° 46,325

43, Rue Richer, Paris (9e).

Գրատանս կից հաստատած ենք երգապնակներու (տիսք) բաժին մը, ուր պիտի գտնէք հայկական, արեւելեան եւ յունական ամէն տեսակ գեղեցիկ երգեր:

ՀԱՅԱՍՏԱՆԷՆ ստացած ենք մեծ քանակութեամբ պատմական, բանասիրական, գեղարուեստական եւ դրական գիրքեր: Փափաքողին կը ներկայացնենք ցանկը:

Նոյնպէս արդէն հասած են հայկական, ռուսական, ատրպէյճանեան եւ վրացական բազմաթիւ երգապնակներ:

Լոյս տեսած է գրատանս ընդարձակ գրացուցակը, 150 էջ: Փափաքողին օրինակ մը ձրի կը ղրկենք:

Այցելեցէք մեզի եւ գոհ պիտի մնաք:

ԱՆՈՒՇԱՎԱՃԱՌ

DUC DE TRÉVISE

ՍՏԵՓԱՆ ՄԱՐԳԱՐԵԱՆ

Ձեր սիրած բոլոր արեւելեան անուշեղէնները, Փախլավա, պուրմա, խատայիֆ, քուրապիէ, Չէօրէք, սիմիտ լոքում

ԹԱՐՄ ՈՒ ՊԱՏՐԱՍՏ

Ձեզի կը սպասեն...

32, Rue de Trévise, TAI. 65-44

(Ազգ. Տան դուռը)

OCÉANIA

ՕԴԱՆԱՒԻ, ՇՈԳԵՆԱՒԻ ԵՒ ԵՐԿԱԹՈՒՂԻԻ ԱՄԷՆ ՏԵՍԱԿ ՏՈՄՍԵՐ ԿԸ ՎԱՃԱՌՈՒԻՆ

Վիզայի եւ անցագրի բոլոր ձեւակերպութիւնները, Հարաւային եւ Հիւսիսային Ամերիկաներու, Քանատա, Թուրքիա, Լիբանան: Ամէն մանրամասնութեանց համար գրել՝

Պ. ԼԵՒՈՆ ՊԱՐՈՆԵԱՆԻ

38, Rue de la Republique. Marseille

Tél. Colbert 53-13 — 42-58

Bureaux à Paris

4. Rue de Castellane.

Adresse telegraphique PACATLAN

ՎԵՐԱԲԱՑՈՒՄ ՖՐԱՆՍԱՀԱՅ ԼՍԱՐԱՆԻ

Յառաջիկայ Հոկտ. 10ի կիրակի օրը, կէսօրէ ետք ժամը 1.30ին, ընկերական ճաշով մը, Ազգ. Տան մէջ:

Գեղարուեստական ճոխ բաժին:

Անոնք որ կը փափաքին մասնակցիլ ճաշին, այժմէն դիմեն՝ Պ. ՀԱՅԿ ԱՂԱԲԷԿԵԱՆԻ, հեռաձայն ՓՐՕ. 07-25 եւ Պ. Ս. Գալմեանի, ԹՐԻ. 57-74: Անձ գլուխ 550 ֆրանք:

ՏԱՐԵԿԱՆ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

ՖՐ. ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ ՓԱՐԻԶԻ ՄԱՍՆԱՃԻՒՂԻ

24 Հոկտ. կիրակի ժամը 16էն 24

Օթէլ Մօտէրնի սրահներուն մէջ

Փլաս տը լա Ռէպուպլիք

Գեղարուեստական բաժին, եւրոպական պարեր:

ԲԱՑԱՌԻԿ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

ՖՐ. Կ. ԽԱՉԻ ԼԻՈՆԻ ՄԱՍՆԱՃԻՒՂԻ

Ի ՆՊԱՍՏ ԿԵԴՐՈՆԻ ՕԳՆԱՓՈԽՈՒԹԵԱՆ ԿԱՅԱՆԻՆ

Շաբաթ, 16 Հոկտեմբեր ժամը 9էն մինչեւ լոյս, Մէզօն Տոռէի շքեղ սրահին մէջ, ՓԼԱՍ ՊԵԼՔՈՒՌ:

Մուտք 250 ֆրանք:

Կ'ՈՒԶՈՒԻ

Monteur à la Pointe et finisseur

Լաւ վճարում

Դիմել՝ Ա. ԳԱԲԻԿԵԱՆԻ

116, Rue (Place) La Fayette

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ

Սեբաստիայէն Տօքթ. Յարութիւն Գալֆաքճեան կը փնտռէ իր նախկին զաւակները՝ Կարապետ Քիւփէլեան, ճարտարագէտ (էնժէնիէօռ): Պատերազմէն առաջ կը գտնուէր Պրիւսէլ: Բնիկ Մարաշցի հայրը դերձակ եղած է, ունի բժիշկ եղբայր մը՝ Սիմոն եւ փաստաբան եղբայր մը՝ Տիգրան: Կը կարծուի թէ Սուրիա կը գտնուի: Տեղեկացնել Պ. Լութֆիկ Քաչիքճեանի, 125 Ավընիւ Հանրի Պարպիւս, Քլամառ, (Սէն), Ֆրանս:

Միջին Արեւելքի թերթերէն կը խնդրուի արտատպել:

— ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ —

*

Հ. Յ. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ Անիէռ Պուա Քոլոմպի վարչութիւնը վերամուտի առթիւ ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր բոլոր անդամներն ու անդամուհիները, Չորեքշաբթի 6 Հոկտ. երեկոյեան ժամը 8.30ին, սովորական հաւաքատեղին:

ԼԻՈՆ.— Հ. Յ. Դ. Վարանդեան կոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները այս ուրբաթ ժամը ճիշդ 20.30ին, Ավընիւ Սաքսի եւ ռիւ տը լա Փառ Տիէօյի անկիւնի սրճարանի ներքնասրահը: Խիստ կարեւոր օրակարգ:

ՊԵԼՎԻԼ.— Հ. Յ. Դ. Ռոստոմ խումբի ժողովը այս ուրբաթ իրիկուն ժամը 9.30ին, 4 ռիւ Քօմփան, Փլատ տէ Ֆէթ:

Ֆ. Կ. ԽԱՉԻ Անիէռ – Պուա Քոլոմպի մասնաճիւղին ընդհ. ժողովը այս երկուշաբթի ժամը 16ին, ընկերուհի Հ. Աւետիսեանի բնակարանը 195պիս, ռիւ տիւ Մէնիլ, Անիէռ: Պարտաւորիչ ներկայութիւն: Կարեւոր օրակարգ:

ՈՒՐՖԱՅԻ Հայր. Միութեան ընդհ. ժողովը այս հինգշաբթի ժամը 21ին Քաֆէ Ռէժան:

ՍԵԲԱՍՏԻՈՅ Մուրատ Ռէս.ի Մարսէյլի մասնաճիւղի վարչութիւնը կը խնդրէ իր անդամներէն եւ բոլոր հայրենակիցներէն ներկայ ըլլալ ընդհ. ժողովի, այս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը ճիշդ 2.30ին, 7 Պուլ. տ'Աթէն Պար տը Կլոպ:

ՄՈՒՐԱՏ Ուսումնասիրացի Փարիզի վարչութիւնը կը խնդրէ իր պատուակալ, գործօն անդամներէն ի՛նչպէս նաեւ բոլոր հայրենակիցներէն ներկայ ըլլալ ընդհ. ժողովի, այս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը ճիշդ 3.30ին, Իսի, Խրիմեան վարժարանի սրահը, 2 ռիւ տը լա Տէֆանս:

ԾՆՈՒՆԴ

Շաւիլէն Տէր եւ Տիկին Մ. Սարգիսեան ուրախութեամբ կը ծանուցանեն ծնունդը իրենց թոռնիկին ՍԱԹԵՆԻԿԻ եւ այս առթիւ 500ական ֆրանք կը նուիրեն Թաղին դպրոցին, Նոր Սերունդին, Ֆ. Կ. Խաչին եւ Հ. Յ. Դ. Արդութեան խումբին:

ՀԱՅԵՐԷՆԻ ՄԱՍՆԱՒՈՐ ԴԱՍԵՐ

Հայերէնի մասնագէտ ուսուցչուհի մը տրամադրելի է դասեր տալու մատչելի պայմաններով:

Դիմել «Յառաջ»ի վարչութեան:

Imp. Araxes - 46, rue Richer, Paris (9e)

ԱԼՖՈՐՎԻԼԻ ՀԱՅ ՄԱՐԶԱԿԱՆԻՆ ՏԱՐԵԿԱՆ ՄԵԾ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

ԿԻՐԱԿԻ 17 ՀՈԿՏԵՄԲԵՐ ԺԱՄԸ 16ԷՆ 24

Պատուակալ նախագահութեամբ՝ Փարիզի քաղաքապետ

BERNARD LAFAYի

ORCHESTRE JACQUES HELIAN

SALLE VOLTAIRE

Շարանթօն էֆօլէն առնել 103 թիւ օթօպիւսը, իջնել Ռիւ տը լ'Իւնիօն:

MAISON ARDY

— GROS — S. A. R. L. au Cap. 12.000.000 — DEMI - GROS —

Tél. Cen. 14. 11 R.C.Seine 3337021 B.

Tél. Cen. 46.87 C.C.P. Paris, 6401.06

(ՏՆՕՐԷՆ ՅԱՐՈՒԹԻՒՆԵԱՆ ԵՂԲԱՐՔ)

86-89, RUE DE CLERY, PARIS (2e)

Հաստատութիւնը մասնագէտ է Bonnetterie եւ sous-vêtements ի վերաբերեալ ամէն տեսակի, եւ ունի ֆրանսական մեծագոյն տուներու ապրանքները:

Jil - Polichinelle - DD - Mont d'Ecosse - Le Collègien - Le Chat

J. E. T. - Aviette - Parker Nemausa - Tixolid - Eminence -

Kangourou - Belesta - etc. etc

Caleçon Molletonnés - Le Belier - Le Vosgien - Trimeca etc. etc.

Միշտ տրամադրելի Ա. եւ Բ. կարգի ապրանք

Rayon spécial de ganterie et de mouffles en laine

pour HOMMES, FEMMES et ENFANTS.-

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Fondé en 1925 Tél.: PRO. 86-60
Le Directeur : SCH. MISSAKIAN
Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise, Paris-9e
C.C.P. Paris 1678-63 R. C. Seine 376.286

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա եւ գաղութներ տարեկան 3000 ֆր., վեցամս. 1600
Արտասահման՝ տարեկան 3500 ֆր. կամ 10 $, հատը 12 ֆր.

ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ 7 ՀՈԿՏԵՄԲԵՐ * JEUDI 7 OCTOBRE 1954

30ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 7490 30e ANNEE
Խմբագիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ
ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 10ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 2901

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ՁԱՐԻՔԸ ՏՈՒՆԷՆ ԿԸ ՍԿՍԻ

Հայրենիք դասնօրէն կ'ողբայ.

— « Հայ ծնողքը իր բոլոր ուժովը, բոլոր միջոցներովը կը ջանայ որ վայր-կեան մը իսկ ուշ չմնայ իր զաւակը՝ ամենբիկեան դպրոցէն. սակայն, ո՞ր ծնողքն է որ, կամ ի՞նչ տոկոս կը կազմեն այն ծնողները որոնք նոյնքան փութկոտ, ուշադիր եւ խիստ կ'ըլլան, երբ կարգը կուգայ հայկ. դպրոցին»:

Նոյն հարցումը կրնանք ուղղել այստեղ ալ: Մինչեւ հարեւան գաղութները:

Եւ ձեր սիրտը պիտի ճմլուի, եթէ ուզէք պատասխան մը գտնել:

Անհոգութեան ամէնէն բանուկ բոյները մեր տուներն են: Ընտանիքները:

Օտարացման կենդանի օրինակը կուտան հայրիկն ու մայրիկը, արհամարհելով, անտեսելով կամ նսեմացնելով ինչ որ հայկական է:

Ծնողներ կան որոնք շուտ կը մոռնան իրենց հարազատ ծագումը, եթէ կրցած են քիչ-շատ փայլուն դիրք մը գրաւել:

Կարծէք շնորհ մը կ'ընեն, եթէ հայերէն գիրք մը կամ թերթ մը ձեռք առնեն, եւ կամ ներկայ ըլլան հայկական հանդէսի մը:

Տղան կը տեսնէ այս երեւոյթները: Եւ որովհետեւ ի բնէ տրամադիր է օրինակելու ամէն գէշ բան, կը հետեւի տեսածին եւ լսածին:

Այլեւս ինչո՞ւ հետաքրքրուի հայկական դպրոցով կամ գիրքով, երբ հայրիկն ու մայրիկը վերէն կը նային այդ ամէնուն վրայ, հայերէն գիտնալով հանդերձ:

Դեռ ուրիշ երեւոյթ մը, նոյնքան արժանի խորհրդածութեան.

Ամէնէն անտարբերն ալ կը հպարտանայ, երբ օտարական մը գովասանական խօսքեր արտասանէ կամ գրէ Հայոց պատմութեան եւ գրականութեան մասին:

Այսպէս, «ազգովին» հրճուեցանք, երբ երկու Ֆրանսացիներ, մէկը՝ հմուտ խմբագիր, միւսը՝ բանաստեղծ, հայկական խմացականութեան փառքը հիւսեցին «Նաբեկ»ի եւ ժողովրդական բանահիւսութեան միջոցաւ:

Երկուքն ալ, Պալառ եւ Լիւք Անտոէ Մարսէլ, ծանօթ էին մեր գաղութին մէջ, եւ գացին մինչեւ Եգիպտոս եւ Լիբանան, արտակարգ ոգեւորութիւն ստեղծելով:

Շատերուն ոտքը գետնէն կտրեցաւ: « Ուրեմն մենք ալ թանկագին արժէքներ ունինք եղեր, արժանի՝ օտար գրողներու ջերմ գնահատութեան ...»:

Ո՞րքան տեւեց այդ ոգեւորութիւնը: Կամ ի՞նչ գործնական արդիւնք ունեցաւ, գոնէ մեր գաղութին մէջ:

Խանդավառ հայագէտ մը, Ֆր. Ֆէյտի, որ գիրք մըն ալ գրած է, հայերէն սորվեցնելու համար իր ազգակիցներուն եւ.. Հայերուն, մեր մայրենի լեզուին փառքը կ'երգէ ուր որ հանդիպի: Սովորական հանդէսէ մը մինչեւ միջազգային համագումար մը:

Իր միամօր զաւակն ալ հայկական ճեմարան կը յաճախէ:

Եթէ անոր խանդավառութեան մէկ տասներորդը ցոյց տային մեր «ուսումնական» ծնողները, տա նուազն երեք հազար աշակերտներ կ'ունենայինք միայն Փարիզի շաբաթական դասընթացքներուն մէջ, փոխանակ 360ի, ինչպէս կը ծանուցանէր Երթական Մարմնին տարեկան տեղեկագիրը:

Սեփականը նսեմացնել եւ շլանալ օտարին լոյսով՝ կը նշանակէ կորսնցնել հաւատարմութիւնը:

Օտար մշակոյթէն պիտի օգտուինք, աւելի ճոխացնելու, արդիւնցնելու համար մեր պաշարը, բայց ոչ թէ ուրանալու համար սեփականը:

Մնաց որ, ծիծաղելի չէ՞ ազատութիւն եւ հայրենիք երազել, երբ աստիճանաբար կը հեռանանք մայրենիքէն եւ հայութենէ:

Շ.

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՎԱՐՉԱՊԵՏԸ ԱՅՍՕՐ ԿԸ ԽՕՍԻ ԱԶԳ. ԺՈՂՈՎԻՆ ԱՌՋԵՒ

Ի ՀԱՐԿԻՆ ՎՍՏԱՀՈՒԹԵԱՆ ԽՆԴԻՐ ՊԻՏԻ ՅԱՐՈՒՑԱՆԷ

Վարչապետը երէկ տուաւ տեղեկութիւններ հաղորդեց նախարարական խորհուրդին, Լոնտոնի մէջ կնքուած համաձայնութեանց մասին, իսկ այսօր, հինգշաբթի, պիտի խօսի Ազգ. ժողովին առջեւ, որ արտակարգ նիստի հրաւիրուած է: Տեղական թերթերը կը գրեն թէ ի հարկին վստահութեան խնդիր պիտի յարուցանէ:

Երէկ արտաքին գործերու յանձնաժողովը լսեց վարչապետին բացատրութիւնները, բազմաթիւ հարցումներ ուղղելով: Մինչեւ ուշ ատեն դեռ ոչ մէկ հոսանք ճշդած էր իր դիրքը: Համայնավարները վճռապէս հակառակ են կնքուած համաձայնութեանց եւ մասնաւորապէս Գերմանիոյ վերազինման: Միւս երկու մեծ հոսանքները, ժողովրդական եւ ընկերվարական, իրար կը գնեն: Ամէն պարագայի մէջ, մեծամասնութիւն մը ապահովուած է, բայց չի գիտցուիր թէ ինչ համեմատութիւն պիտի կազմէ: Այդ մեծամասնութեան կարեւորութիւնը կախում ունի ընկերվարական կուսակցութեան դիրքէն: Կուսակցութիւնը դարձեալ երկու մասի բաժնուած է, ինչպէս միացեալ բանակին ատեն: Մարսէյլի երեսփոխանը, Պ. Տէֆէռ եւ ուրիշներ հաշտարար կ'երեւան, իսկ Պ. Ժիւլ Մոք եւ իր ընկերները վճռապէս հակառակ են Գերմանիոյ վերազինման: Իրազեկներ կը կարծեն թէ ժողովականներուն դիրքը որոշ չափով պիտի ազդուի ընկերվարականներու բռնելիք ուղղութենէն:

Միացեալ բանակին կուսակիցները համաձայն են վստահութիւն յայտնելու կառավարութեան, վախնալով նոր մերժումի մը հետեւանքներէն: Զօր. տը Կոլի նախկին կուսակիցներն ալ մեծ մասով համաձայն են թեր քուէարկելու:

Հաւանական է որ այսօրուան ժողովին մէջ հարցումներ ուղղուին նաեւ լրտեսական գործին առթիւ: Տեղական թերթերը կը գրեն թէ այս խնդիրը մեծ սրտնեղութիւն պատճառած է Պ. Մենտէս Ֆրանսի, վերջին տասը օրերու ընթացքին: Նախապէս տրամադրութիւնները աննպաստ էին դահլիճին համար, այս հարցին առթիւ, բայց այժմ հաստատուած է թէ Մենտէս Ֆրանսի կառավարութիւնը ոչ թէ խորտակած է ոստիկանութեան հակարոյշեւիկեան հետազօտութիւններ, այլ յաջողած է աւելի յառաջ երթալ, երեւան հանելու համար համայնավարներու լրտեսական գործունէութիւնը, քան ուրի չունէր կառավարութիւն:

ԼՐՏԵՍԱԿԱՆ ԳՈՐԾԸ

Լրտեսական գործին միջնորդը, Պառանէս, առջի օր ետ առաւ իր նախորդ խոստովանութիւնները: Այս առթիւ ըսաւ թէ այժմ հետապնդուած անձերէն աւելի, ուրիշներ պատասխանատու են գինուորական գաղտնիքներու «փախուստ»ին: Ազգ. պաշտպանութեան կոմիտէին բարձր պաշտօնատարներէն Լապրիւս նորէն հարցաքննուելով, ըսաւ թէ «դրամական ճղճիմ հաշիւներով չէր շարժած, գաղտնիքներ դուրս հանած ատեն, այլ գաղափարական համոզումներով, օգնելու համար «Լիպերասիոն» թերթին մղած պայքարին ընդդէմ Հնդկաչինի պատերազմին: Պառանէս, որ նախապէս ըսած էր թէ Լապրիւսէն իմացած գաղտնիքները ձախակողմեան տարրերու կը հաղորդէր, մասնաւորապէս համայնավար կուսակցութեան, առջի օր յայտարարեց թէ երբ Ժաք Տիւքլոյի կ'առաջարկէր կորզուած գաղտնիքները, այս վերջինը մերժեց, ըսելով թէ արդէն ունի Ազգ. պաշտպանութեան Կոմիտէին լրիւ ատենագրութիւնը: Այդ ատենագրութիւնը տեղեկութիւններ կը պարունակէր զինուորական շարժումներու մասին, ինչ որ շատ օգտակար պիտի ըլլար համայնավարներուն, թէ Հնդկաչինի եւ թէ Ժընեւի մէջ:

× Պառանէս երէկ դէմ դիմաց հանուեցաւ Ժաք Տիւքլոյի եւ ուրիշ երկու համայնավար պետերու հետ:

❀ ՕՐԸ ՕՐԻՆ ❀

ՑԵՂԻՆ ՁԱՅՆԸ

Պոլսոյ թերթերը շնդալից դէպք մը կը պատմեն, ցաւ եւ զարմանք յայտնելով:

Դպրոցական վերամուտին առթիւ, ոստիկանութիւնը արտակարգ միջոցներ ձեռք առեր է, որպէսզի «անպատշաճ» բաներ չպատահին:

Այսպէս, վեց հարիւր ոստիկաններ դիրք բռներ են բարձրագոյն վարժարաններու առջեւ, որպէսզի մանչերու հետապնդումներէն պաշտպանեն աղջիկները:

Հակառակ այս զգուշութեան, բազմաթիւ թուրք «իգիտ»ներ բաւական տաք ու պաղ անակնկալներ սարքեր են «քիւչիւք հանըմ»ներու գլխուն:

Աւելորդ է նկարագրել թէ ի՛նչ կրնան բրած ըլլալ:

Թուրք թերթերը զանազան դրուագներ կը պատմեն, մէկը միւսէն պատկերազարդ.— խօսք նետել, անճոռնի շարժումներ ցուցադրել, վաւաշոտ նայուածքներ ուղղել վարդի պէս ծաղկած մանկամարդուհիներու:

Այս առթիւ ձերբակալուած են 43-50 լկտի ուսանողներ, որոնք չափը անցուցեր էին:

Իսկ մէկն ալ կին ոստիկանի մը «կախուեր է», ինչպէս կ'ըսեն իրենց յատուկ բարբառով:

Չեմ հասկնար թէ թուրք խմբագիրները ինչո՛ւ իրար անցեր են, զարմանք եւ վրդովում յայտնելով:

Թրքական « լիսէ »ներուն ուսանողները պարզապէս իրենց հարազատութիւնը կ'ապացուցանեն, հետեւելով ցեղին ձայնին:

Դարեր առաջ, իրենց պապերը մանկաժողովներ կը սարքէին, տղաքը թլփատելով խլամացնելու, աղջիկներն ալ հարէմ առաջնորդելու համար:

Այսպէսով ցեղը ազնուացաւ, իբրեւ ֆիզիքական կերպարանք:

Յետոյ տեղի ունեցան դղրդագին դէպքեր,— Հալածանք քրիստոնեաներու դէմ, զանգուածային ջարդ եւ աւար, տիրանալու համար անոնց ոչ միայն նիւթական հարստութեանց, այլ եւ կիներուն եւ աղջիկներուն:

Նոր ախորժակներ բացուեցան տարիներու ընթացքին:

Նոր Թուրքիոյ երիտասարդութիւնը փոխանակ դրախտի հուրի-փերիներուն սպասելու, անապարեց օգտուիլ երկրային երանութիւններէն, սանձարձակ ասպարէզ տալով իր կիրքերուն:

Եւ որովհետեւ քրիստոնեաները պակսած են, այժմ կը հետապնդեն իրենց հաբազատները, դիրք բռնելով դպրոցներու առջեւ:

Ոստիկանականն սաստը կրնա՞յ լռեցնել ցեղին ձայնը ...

ՎԱՀԷ

ԹՐԻԷՍԹԷԻ ՎԷՃԸ ԼՈՒԾՈՒԵՑԱՒ

ԿԷՍԸ ԻՏԱԼԻՈՅ, ԿԷՍԸ ԵՈՒԿՈՍԼԱՒԻՈՅ

Ինչպէս հաղորդած էինք երէկ, Հոկտ. 5ին Լոնտոնի մէջ նշանագրուեցաւ (վաւերագիր) այն համաձայնութիւնը որով կը լուծուի Թրիէսթէի վէճը: Երկրորդ աշխարհամարտին դադարումէն ի վեր առաջին անգամ ըլլալով ճամբան կը հարթուի Եուկոսլաւիոյ եւ Իտալիոյ բարեկամական յարաբերութեանց համար: Միեւնոյն ատեն կը դարմանուի վէրք մը որ կը խանգարէր միջազգային յարաբերութիւնները:

Համաձայնութիւնը ստորագրեցին ոչ միայն Եուկոսլաւիոյ եւ Իտալիոյ, այլ եւ Անգլիոյ եւ Մ. Նահանգներուն ներկայացուցիչները, քանի որ վիճելի շրջանը կը գտնուէր վերջին երկու պետութեանց թեւարկութեան տակ:

Համաձայնութիւնը կը տրամադրէ.— Գրեթէ ամբողջութեամբ Իտալիոյ յանձնել Ա. շրջանը, որ ունի 86 քառ. մղոն տարածութիւն եւ 302.200 բնակիչ եւ որ կը գտնուի անգլեւամերիկեան գրաւման տակ:

Եուկոսլաւիոյ վերապահել Բ. շրջանը (199 քառ. մղոն եւ 73.500 բնակիչ): Այդ պետութիւնը արդէն գրաւած է այս շրջանը, Բ. աշխարհամարտի դադարումէն ի վեր: Պիտի ստանայ նաեւ մէկ մղոն երկայնութեամբ հողաշերտ մը՝ Ա. շրջանէն:

Խնդիրը սեղանի վրայ էր 8-9 տարիէ ի վեր, իսկ վերջին բանակցութիւնները տեւեցին ութ ամիս, այս յաջող ելքին յանգելու համար:

Նշանագրումը (սկզբնական ստորագրութիւն) տեղի ունեցաւ Անգլիոյ արտաքին գործերու նախարարին՝ Իտընի պաշտօնատան մէջ: Համաձայնութիւնը Իտալիոյ յանձնելով հանդերձ Ա. շրջանը, կը տրամադրէ որ Թրիէսթէն դառնայ միջազգային նաւահանգիստ:

Թէ Իտալիա եւ թէ Եուկոսլաւիա կը խոստանան յարգել փոքրամասնութեանց իրաւունքները եւ թոյլ տալ որ փախաքողները մէկ շրջանէն միւսը գաղթեն ազատօրէն, մինչեւ մէկ տարի: Գլխաւոր համաձայնագրին կցուած է քարտէս մը որ կը ճշդէ նոր սահմանագլուխը հիւսիսային շրջանին մէջ (իտալական) եւ հարաւային շրջանին մէջ (եուկոսլաւ): Ուրիշ յաւելուածով մը Իտալիա եւ Եուկոսլաւիա երաշխիքներ կը խոստանան փոքրամասնութեանց:

Անգլեւամերիկեան իշխանութիւնները հիւսիսային շրջանը Իտալիոյ պիտի յանձնեն մինչեւ մէկ ամիս. թէեւ իտալական

....

(Շար.ը կարդալ Դ. էջ)

ՀՐԱՉ ՍԱՐԳԻՍԵԱՆԻ ՅՈՒՂԱՐԿԱՒՈՐՈՒԹԻՒՆԸ

Երեքշաբթի օր Փարիզի Հայոց եկեղեցին ծայրէ ծայր լեցուած էր յուղարկաւորներով, որոնք եկած էին իրենց վերջին յարգանքը մատուցանելու ողբացեալ Հրաչ Սարգիսեանի յիշատակին: Արարողութեանց կը նախագահէր առաջնորդը՝ Սերովբէ Ծ. Վ., շրջապատուած չորս քահանաներով եւ դպրաց դասով:

Ներդաշնակ եւ յուզիչ եկեղեցական արարողութիւնները վերջացան «Տէր Ողորմեա»ով զոր վերնատունէն երգեց Օր. Իրիս Պիւլպիւլեան:

Դագաղը, որ կը հանգչէր մահարձանի մը վրայ, ծածկուած էր բազմաթիւ ծաղկեպսակներով: Առաջին դամբանականը խօսեցաւ Սերովբէ վարդապետ մարդկային կեանքը նմանցնելով բոյսի մը որ կը ծլի, կ'աճի, կ'ուռճանայ, բայց թեթեւ խորշակ մը մէկ հարուածով կը խամրեցնէ զայն եւ կը մնայ միայն մահացեալին գործը եւ յիշատակ մը անմոռանալի:

ՀայՖրոններու Բարեկամներուն կողմէ Մ. Պարսամեան տուաւ քանի մը կենսագրական գիծեր հանգուցեալի մասին: Յիշեց իր աշխատակցութիւնը թերթերու եւ պարբերաթերթերու, թատերական-բեմադրական յօղուածներով: Մտքի եւ գիրքի մարդ, Հրաչ Սարգիսեան միշտ սիրով աջակցած է բարոյապէս թէ նիւթապէս ամէն կարգի ձեռնարկներու: Պ. Գ. Վահան նոյնպէս կարդաց յարգանքի խօսք մը յանուն բեմական աշխատաւորներու, շեշտելով թէ հանգուցեալը ջերմ բարեկամն էր թատրոնի եւ գործնապէս կ'աջակցէր իրենց ձեռնարկներուն:

Յետոյ յուղարկաւորներու թափորը ճամբայ ելաւ դէպի Փէռ Լաշէզի գերեզմանատունը, ուր պիտի ամփոփուէր տաբախտ Հրաչ Սարգիսեանի մարմինը:

ՄԱՆՈՒԿ ԱԲԵՂԵԱՆ
(ԿԵԱՆՔԸ ԵՒ ԳՈՐԾԸ)

Ա.

Այս տարի Սեպտեմբերի 25ին տասներորդ տարելիցն էր իր մահուան : Անցեալ 1944ի այդ օրը յաւիտենապէս փակեց իր աչքերը Մանուկ Աբեղեան, գրեթէ ութսունամեայ (1865 – 1944) : Մէկը Հայաստանի եւ Կովկասի թուով չորս նշանաւոր հայագէտներից, ներկայ 20րդ դարու — Ստեփան Մալխասեանց, Մանուկ Աբեղեան, Հրաչեայ Աճառեան եւ Յակոբ Մանանդեան : Ամէն մէկն իր յատուկ ճիւղում՝ առաջնութեան աստիճանին հասած :

Բազմամեայ վաստակաւոր դաստիարակ եւ ուսուցչապետ, ներհուն բանասէր եւ հայկաբան, հմուտ ուսումնասիրող մեր հին եւ միջին ու նոր գրականութեան, լեզուի եւ մանաւանդ ժողովրդական անգիր բանահիւսութեան՝ Մանուկ Աբեղեան ծնած էր 1865, Մարտ 15ին Աշտարակ գիւղում, Երասխի վրայ, մի հայ գեղջուկ ընտանիքի յարկի տակ :

Սկզբնական կրթութիւնը հայրենի գիւղի մօտ գտնուող Կարմիր Վանքում ստանալէ ետք, 1876ին մտել է Էջմիածնի Գէորգեան ճեմարանը եւ աւարտել նրա լրիւ դասընթացքը 1885ին: Երկու տարի այդտեղ ուսուցչութիւն անելուց յետոյ նա նոյն այդ պաշտօնն այնուհետեւ վարել է Շուշիի թեմական դպրոցում (1887–1890) եւ ապա Թիֆլիսի Յովնանեան Օրիորդաց վարժարանում (1890–1893) :

Գնահատելով իր ընդունակութիւնները եւ գրական – կրթական գործունէութիւնը՝ Կովկասահայ ծանօթ բարերար Ալեքսանդր Մանթաշեան նիւթական հնարաւորութիւն է տալիս Մանուկ Աբեղեանին, որպէսզի սա բարձրագոյն ուսմանց հետեւելու նպատակով Եւրոպա երթայ :

Նոյն հնարաւորութիւնն է տալիս Մանթաշեան միաժամանակ նաեւ Յակոբ Մանանդեանին, վերջինս եւ Մանուկ Աբեղեան 1893 թ. ամառը Գերմանիա են մեկնում միասին եւ համալսարան մտնում, այնտեղ: Յիշենք այս կապակցութեամբ, որ նոյն Մանթաշեանի նիւթական աջակցութեամբ են իրենց համալսարանական կրթութիւնը ստացել Ռուսաստանում եւ արտասահմանում բազմաթիւ ուրիշ հայ երիտասարդներ եւ — անգուգական Կոմիտաս եւ շատ շատեր :

Հինգ տարի է տեւում Մանուկ Աբեղեանի համալսարանական ուսման շրջանն արտասահմանում (1893 – 1898) : Նա յաճախում է Ենայի, Լայպցիգի եւ Բեռլինի համալսարանները, իսկ 1895–1896 թ. Սորբոնի համալսարանը, Փարիզ : Ամէն տեղ հետեւելով գրականութեան, բանասիրութեան, պատմագիտութեան եւ փիլիսոփայութեան դասախօսութեանց :

Գիտութեանց այդ ճիւղերի եւ մասնաւորապէս գրականութեան եւ լեզուաբանական ուսմանց մէջ ձեռք բերելով մեծ պաշար ու բազմակողմանի հմտութիւն՝ Մ. Աբեղեան 1898 թ. յաջողապէս աւարտում է համալսարանական դասընթացքը: Նոյն այդ տարին նա Ենայի համալսարանին ներկայացնում է մի ներհուն ուսումնասիրութիւն (գերմաներէն լեզուով) Հայ ժողովրդական հաւատքի մասին եւ ստանում է փիլիսոփայութեան դոկտորի աստիճան:

Աշխատութիւնը քննում եւ բարձր գնահատական է տալիս համալսարանի ծանօթ բիւզանդագէտ եւ հայագէտ Հայնրիխ Գելցեր, երախտաւոր ուսուցիչներից մէկը Մ. Աբեղեանի: Վերջինիս այդ աշխատութիւնը մինչեւ այժմ եւս մեծապէս գնահատւում է հնդեւրոպական ժողովուրդների հաւատքը ուսումնասիրող մասնագէտների կողմից :

Հայրենիք վերադառնալով՝ Մ. Աբեղեան նոյն 1898 թ. Էջմիածնի ճեմարանն է հրաւիրւում, Կարապետ Կոստանեանի տեսչութեան օրով, որպէս հայ լեզուի եւ գրականութեան ուսուցիչ ու դասախօս լսարանական բաժնի: Իր այդ պաշտօնում նա առանց ընդմիջումի մնում է տասնեւվեց տարի, մինչեւ 1914 թ., տեղափոխուելով ապա Թիֆլիս, որպէս դասատու Ներսիսեան դպրոցի : Այդտեղ նա մնում է հինգ տարի :

Թիֆլիսում երբ 1918 – 1919 թ. սկսւում են նախապատրաստական աշխատանքները Հայաստանում համալսարան հիմնելու գործի, Մ. Աբեղեան նրա առաջին աշխատակիցներից եւ կազմակերպողներից մէկն է դառնում: Միեւնոյն ժամանակ նա ուսուցչապետի պաշտօն է կատարում այնտեղ նոր հիմնուած Անդրկովկասեան համալսարանում :

Այնուհետեւ Մ. Աբեղեան Հայաստան է վերադառնում մանուկ հանրապետութեան մայրաքաղաքը, Երեւան : Եւ երբ 1920 թ. Յունուարին Ալեքսանդրապոլում (ներկայիս՝ Լենինական) հիմնւում է մեր երկրի համալսարանը, ղեկավարութեամբ ողբացեալ Նիկոլ Աղբալեանի, որ այդ ժամանակ կրթական նախարարն էր Հանրապետութեան, Մ. Աբեղեան բնականաբար դառնում է նոյն այդ համալսարանի առաջին ուսուցչապետներից մէկը :

Երկար տարիներ, մինչեւ խոր ծերութիւն, նա մնում է այդ պաշտօնում: Աւելի քան կէս դար անընդհատ, մինչեւ իր վերջին օրերը, նա քրտինք է թափում Հայրենի հողի վրայ՝ նուիրուած հայ գիտութեան եւ ազգային մշակոյթին, ցոյց տալով բեղմնաւոր գործունէութիւն եւ ժառանգութիւն թողնելով մեծարժէք գործեր :

Ծնած Հայաստանի քաղաքական եւ մշակութային անցեալի ու ներկայի բնաշխարհում, Այրարատեան դաշտում, Մանուկ Աբեղեան իր գրեթէ ամբողջ կեանքն անցրեց ու հայ մշակոյթին սպասաւորեց այնտեղ: Բոլորանուէր, անխոնջ աշխատանք թափելով վաթսուն տարի չարունակ՝ նա իր մահկանացուն կնքեց Հայաստանի մայրաքաղաքում, Երեւան :

Մի ընդհանուր ակնարկ նետելուց առաջ իր գրական եւ գիտական ժառանգութեան վրայ՝ մի քանի խօսքով անդրադառնանք Մ. Աբեղեանի դպրոցական-ուսուցչական գործունէութեան վաստակին:

Յիսուն երկար տարիներ է տեւել իր այդ գործունէութիւնը եւ դեռ աւելի, ուսուցանողի եւ դաստիարակի դեր կատարելով ժամանակի ամէնէն յայտնի հայ կրթական հիմնարկութիւնների մէջ, Գէորգեան ճեմարան, Շուշիի եւ Թիֆլիսի թեմական դպրոցներ, Յովնանեան աղջկանց վարժարան, Հայաստանի համալսարան :

Ու որպէս հայերէնի եւ հայ գրականութեան ուսուցիչ եւ դասախօս Մանուկ Աբեղեան կէս դարու ընթացքին պատրաստել եւ հասցրել է բազմահարիւր մշակներ մեր դպրոցների եւ դպրութեան համար : Դժուար է ցոյց տալ մի հանրային ասպարէզ մեր վերջին կէսդարեան կեանքում ուր այս կամ այն թիւով եւ ղեկավարի հանգամանքով հրապարակ եկած չլինեն իր երբեմնի աշակերտները, խորին յարգանքով եւ ակնածանքով՝ հանդէպ իրենց երախտաշատ ուսուցչի բոլորն անխտիր :

Շատ մեծ է թիւը անոնց որոնք այսօր մայրենի լեզուի ուսուցիչ կամ ուսուցչուհի են եւ կամ էին երէկ — մեր վարժարաններում : Թուով քիչ չեն եւ այն գործիչներն ու երիտասարդները, որ մամուլի եւ գրականութեան կամ հայ մշակոյթի այլ ասպարէզներում են մեր ժողովուրդի օգտին, ի սպաս դնում իրենց ստացած դաստիարակութիւնը եւ սէրը հանդէպ մայրենի լեզուի ու մատենագրութեան :

Հայաստանի հանրապետութեան անդրանիկ խորհրդարանի եւ կառավարութեան անդամներից շատերն էին աշակերտած Մ. Աբեղեանին, ոչ պակաս չափով նրան եւս պարտական լինելով իրենց բուռն ու գիտակցական սէրը հանդէպ հայ մշակոյթի: Աւելի կամ պակաս չափով նոյնը վերաբերում է նաեւ վերջին երեսնամեակի գործօն դէմքերէն հայ իրականութեան մէջ՝ առհասարակ :

Ա. ԱԲԵՂԵԱՆ

ԿԱՐԴԱՑԷ՛Ք ԵՒ ՏԱՐԱԾԵՑԷՔ «ՅԱՌԱՋ»Ը

300 ԿՈՒԺ ՋՈՒՐ
(70ԱՄԵԱՅ ՀԱՅ ԿՆՈՋ ՆԱՄԱԿԸ ԿԱԹՈՂԻԿՈՍԻՆ)

★

ՎԻԷՆՆԱ, (Յառաջ) .— 1915ի հայաջինջ օրերն էին: Թրքահայութիւնը կ'անձիտուէր իր սեփական հողին վրայ, անտէր անպաշտպան: Քանի մը հարիւր հազար թշուառ Հայեր՝ կին, մանուկ, ծեր, մանաւանդ որբեր՝ հազիւ ճողոպրած անգութ եաթաղանէն, հայ կամաւորներու պաշտպանութեան տակ հասած էին ռուսական սահմանը՝ յոգնաբեկ, անօթի եւ պատառոտուն վրայ – գլուխով: Բախտաւոր հայութեան կը մնար ձեռք կարկառել այդ խլեակներուն, մխիթարել ու սփոփել: Ու կազմուած էին Կովկասի մէջ « Եղբայրական Օգնութեան» Մարմիններ, կեդրոն ունենալով Էջմիածինը եւ Գէորգ Ե. կաթողիկոսով, որ ոգին էր ամբողջ կազմակերպութեան :

Շինիչ էր վերէն տրուած օրինակը. գաղթականներու, հիւանդներու եւ որբերու տրամադրուած էին ճեմարանէն սկըսած ինչ սրահ, տուն ու տեղ որ կար : Ու դրամական նուէրներ՝ աշխարհի բոլոր ծագերէն, մեծ ու պզտիկ գումարներով, ընկերաբար ու անհատաբար: Բոլորին ցանկը հրատարակուած օր օրին Էջմիածնի «Արարատին» մէջ:

Այդ երկար ցանկին մէջ յուզիչ էր մասնաւորապէս 70ամեայ հայ պառաւի մը օրինակը :

Շուշեցի 70ամեայ աղքատ Հայուհի մըն էր ան, որ իր լուման կը ձգէր հայ տառապեալներու գանձանակին մէջ: Բայց խօսքը տանք ժամանակակից տեղեկատուին.

— « ... Մի աղքատ կին, Աւետարանի աղքատ կնոջ ճշմարիտ պատկերով հայ ժողովրդի տառապանքների այս ճգնաժամին հանդէս է գալիս եւ բուռն ցանկութեամբ ինքն էլ կամենում է մասնակցել և ամոքել նորա ծով վշտերը գոնէ նուազագոյն չափով: Բայց որպէս զի կարողանայ թեթեւցնել ուրիշների տանջանքները՝ նախ ինքն իրեն ենթարկում է տանջանքների. որոշում է երեք հարիւր անգամ կուժը առնել գնալ աղբիւրը՝ մոռանալով իւր ծերութեան ցաւերը, եւ երեք հարիւր անգամ էլ ծեծելով ուրիշների դռները՝ վաճառել 300 կուժ ջուրը՝ ժողովել ԵՐԵՔ րուբլի եւ դնել ազգային թշուառութեան սեղանի վրայ՝ որ գուցէ դորանով կարողանայ ամոքել մէկի վիշտը, սրբել մէկի արտասուքը ...» (Արարատ, Էջմիածին, 1915, էջ 724–5) :

Ահա Շուշեցի այդ հայ տիկնոջ նամակը՝ ուղղուած Գէորգ Ե. կաթողիկոսին (Արարատ, 1915, էջ 671) :

ՇՈՒՇԻ, 19 Հոկտ. 1915.— Վեհափառ Տէր, ինքս 70ամեայ մի պառաւ եւ աղքատ կին եմ, մեր ազգի տառապանքները ինձ անչափ ցաւ են պատճառում, բայց ձեռքովս ոչինչ անել չի գալիս: Ուստի իմ մէջքով 300 կուժ ջուր կրելով եւ վաճառելով, ստացել եմ 3 րուբլի (կուժը 1 կոպէկով), որը ուղարկում եմ Ս. Օծութեանդ, խոնարհաբար խնդրելով գործադրել ըստ Ձեր բարեհայեցողութեան :— Խ. Ծ. ԹԱՄԱՐԱ ԽԱՉԱՏՐԵԱՆՑ

Հ. Ե. ՊՈՂՈՍԵԱՆ

ՋՕՀՐԱՊԻ ԵՒ ՎԱՐԴԳԷՍԻ
ՍՊԱՆՈՒԹԵԱՆ ՊԱՐԱԳԱՆԵՐԸ
(ԹՂԹԱԾՐԱՐ ԱՐԱՄ ԱՆՏՈՆԵԱՆԻ)

●

Այս դժբախտները շատ լաւ համոզուած էին որ անցնող իւրաքանչիւր օր եւ ժամ կը մօտեցնէ զիրենք իրենց ահաւոր վախճանին: Ուստի միջոց կը փնտռէին հետաձգելու համար գոնէ այդ վախճանը : Այրած լեզուով ու սրտով կը հասկցնէին թէ պէտք չէին երթալ մինչեւ Տիգրանակերտ, թէ պէտք չէին հանդուրժել ճամբու տառապանքներուն: Եւ կ'աշխատէին հաստատել բժշկական վկայագրերով թէ իրենք կը տառապին սրտի հիւանդութենէ: Արդարեւ, այդ կայտառ Զօհրապը նիհարցած, կորուսած պեխերը ճերմկած եւ երկարած, գոյնը դալկահար ուժասպառ եւ քալելու անկարող վիճակի մը հասած էր: Իսկ Վարդգէս մտածելէ յոգնած, մէջքը ծռած եւ վրդոված հոգեկան վիճակ մը ունէր :

Քիչ յետոյ վերադարձան պանդոկը : Երկուքն ալ շէնշող ու զուարթ էին: «Հաւանաբար պիտի չերթանք Տիգրանակերտ» ըսելով կը խնդային ու կը խօսէին: Շատ գոհ էին կուսակալին հետ ունեցած իրենց տեսակցութենէն: Կուսակալը խոստացած էր գրել Պոլիս որպէսզի թոյլ տրուի անոնց մնալ Հալէպ, այդ նպատակով պիտի թելադրէր նաեւ Ճէմալ փաշան, որպէսզի ան ալ իր կողմէ դիմում ընէր նախարարութեան: Թէ Զօհրապ եւ թէ Վարդգէս անհուն ուրախութեան եւ հրճուանքի մէջ էին այդ վայրկեանին :

Զիրենք մինակ չձգելու համար երրորդ անգամ մըն այցելեցի իրենց: Սկսանք խօսիլ սարէն ձորէն :

Իմացայ որ ներքին գործոց նախարարութիւնը հրամայած էր իրեն քշուիլը : Իսկ Րէշիտ պէյ պահանջած էր իրենց անմիջապէս Տիգրանակերտ ղրկուիլը: Ալ զուարթ չէին, անոնց դէմքերուն վրայ երեւցած քաղցր ժպիտը չէր փայլեր, ամբողջովին համակուած էին վշտով ու յուսահատութիւնով: Անոնք նստած էին իրենց տխրութեան ու սուգին հետ, իսկ Զօհրապ՝ չկրնալով տոկալ սեւ լուրին՝ հիւանդ ինկած էր անկողին: Վարդգէս աւելի ամուր է, «պէտք է տոկալ գլխին եկածին», ըսելով կը մխիթարէր ինքզինք : Իրենց վերջին եւ աղօտ յոյս մը կը մնար, այդ էր դիմել Ճէմալ փաշային եւ անոր հեռագրել տալ Պոլիս: Յաջորդ օրը պատմեցին թէ յաջողած էին Ճէմալ փաշայի բնակարանը երթալ եւ հոն Սամի պէյի հետ միասին հեռագիր մը գրել տալ Պոլիս: Անոնց խնդրածը շատ խելացի ու տրամաբանական էր: Անոնք կ'ըսէին. «Քանի որ մենք իբրեւ կասկածելի ամբաստանուած ենք, թող ղրկուին հոս մեր ամբաստանագիրները, եւ մենք կը դատուինք Հալէպի պատերազմական ատեանին առջեւ, եթէ հաստատուի մեր յանցաւոր ըլլալը, մենք պատրաստ ենք մեր պատիժը կրելու: Մեր հիւանդ ըլլալը ապացուցուած է բժիշկներու տեղեկագրերովը, չենք կրնար երթալ Տիգրանակերտ, պիտի չկրնանք տոկալ ճամբու նեղութիւններուն »:

Սակայն ո՞վ պիտի հասկնէին այս խօսքերն եւ պաղատանքները: «Իթթիհատ»ի ընդհանուր կեդրոնի՞ն, ներքին գործոց նախարարի՞ն: Օրեր կ'անցնէին եւ անոնք սպասելով աղէտալի լուրին, կը պատրաստուէին կատարելու իրենց վերջին պարտականութիւնը: Կազմեցին իրենց կտակը եւ գրեցին կարգ մը շնորհակալութեան նամակներ :

Եղաւ այն՝ որուն կը սպասէին իրենք : Ներքին գործոց նախարար Թալէաթ պէյ հեռագրով հրամայած էր, որ Զօհրապ ու Վարդգէս անյապաղ Տիգրանակերտ ղրկուին: Հրաժեշտ առնելու գացին կուսակալին: Իրենց վերադարձը յուզիչ էր ու սրտաճմլիկ: Աչքերնին ուռած եւ կարմրած էին լալէն, շնորհակալութեամբ յայտնեցին թէ Սամի պէյ արտօնած է զիրենք քանի մը օր ալ մնալ Հալէպ: Վարդգէս չէր դադրեր իր գայրոյթը յայտնելէ Ճէմալ փաշայի մասին: «Անոնց օրն է, կ'ըսէր, հիմա կրնան ընել՝ ինչ որ կ'ուզեն, ժամանակ մը միտք կար բաժնել Օսմանեան պետութիւնը երեք քննչական շրջաններու, Անատոլու, Արաբիա եւ Քիւրտիստան անուններով: Ճէմալ փաշա կ'ուզէր երթալ Կարին եւ շրջակաները: Սակայն հանդիպեցաւ իմ հակառակութեան եւ չկըցաւ յաջողիլ որ եւ է կերպով: Այժմ թող հասնի իր նպատակին, վերցնելով մէջտեղէն իմ գոյութիւնը »:

Այն ատեն Զօհրապ կարդաց կուսակալ Պէքիր Սամի եւ Հալէպի ոստիկանական տնօրէն Ֆիքրի պէյերուն գրած շնորհակալութեան նամակները, որոնցմով իր երախտագիտութիւնը կը յայտնէր անոնց ցոյց տուած քաղաքավարութեան եւ օժանդակութեան համար. «Բարեկամդ Զօհրապ կը ղրկէ ձեզ իր վերջին ու յաւիտենական հրաժեշտը», կը գրէր Սամի պէյին: Կը յուսային թէ ողջ պիտի կրնան հասնիլ մինչեւ Տիգրանակերտ, որովհետեւ համաձայն Սամի պէյի հրամանին, Հալէպէն իրեն ընկերացող ոստիկանները պիտի չբաժնուէին իրենցմէ մինչեւ Տիգրանակերտ :

Զօհրապ դուրս ելաւ պանդոկէն՝ տեսնուելու համար Մազլումեան Օննիկ էֆ.ին հետ եւ ըսաւ թէ աւանդ մը պիտի յանձնէր անոր :

(30)

(Շար.)

«ՔՐԻՍՏՈՍԻ ՎԿԱՆԵՐԸ»

Այս անունով կը կոչուին անդամները այն աղանդին զոր հիմնած է Ավինեօն քաղաքի բնակիչներէն Ժոռժ Ռու, թղթատարական նախկին պաշտօնեայ մը :

Աղանդը անցեալ շաբթու ընթացքին շատ խօսեցուց իր վրայ եւ թերթերը գունաւոր նկարազարդութիւններ հրատարակեցին կազմակերպութեան անդամ երիտասարդ ամոլի մը գործած մէկ ոճիրին առթիւ :

Լոռան Տէպրէ եւ իր կինը՝ Ժագլին, երկուքն ալ «Քրիստոսի վկաներ», իրենց փոքրիկ կառքովը պտոյտի մը կը ձեռնարկեն դէպի Պրըթանիոյ խորերը, տարածելու համար իրենց կրօնական «չնաշխարհիկ» գաղափարները :

Այս ճամբորդութենէն վերադարձին, իրենց երեք ամսու մանկիկը որ կը գտնուէր կառքին մէջ եւ որ կը տառապէր ականջի ցաւէ մը, կը մահանայ ճամբու ընթացքին : Ծնողքը չեն ուզեր որեւէ ճար ու դարման տանիլ ցաւին : Պարզ այն պատճառով որ աղանդին հիմնադիրը՝ Ժորժ Ռու, որ իր «Քրիստոսի վկաներ» կազմակերպութիւնը մկրտած էր նոյնպէս «Տիեզերական Քրիստոնեայ Եկեղեցի» «համեստ» տիտղոսովն ալ, արգիլած էր բացարձակապէս իր հետեւորդներուն որ եւ է հիւանդութեան պարագային դիմել բժիշկի, այլ հրամայած էր անոնց որ ամէն ցաւ կը դարմանուի բժշկին ձեռքի հպումով եւ... հոգին սուրբով :

Երբ ծնողքը կը տեսնեն որ փոքրիկը արդէն մահացած է, կը համակուին անսահման ուրախութեամբ մը, կը ճառագայթէ իրենց դէմքերը եւ ուրախ ու զուարթ, փոքրիկ դիակը իրենց թեւերուն մէջ, կը դիմեն ուղղակի նոյն հաւաքատեղին՝ «Լոյսի մեհեանը» ուր հաւաքուած էին բազմահազար «Քրիստոսի վկաներ» բոլորուած սարտանարաղեան սեղանի մը շուրջ եւ յաղթական ու հպարտ կը ներկայացնեն իրենց աղանդակիցներուն անմեղ զոհին դիակը՝ գոչելով.

— «Քրիստոս կանչեց զինքը, ցնծացէ՛ք, եղբարք ...

Բոլոր «Քրիստոսի վկաները» ձեռամբարձ ու յոտնկայս կ'ընդունին այս ուրախ աւետիսը եւ միաձայն կը սկսին երգել «Տէրը տարա՛ւ, Տէրը տարա՛ւ» ... :

Նախկին թղթատարական պաշտօնեային հիմնած այս վտանգաւոր ու աւերիչ աղանդին առաջին զոհը չէ, սակայն, երեք ամսու այս մանկիկը :

Բազմաթիւ ուրիշներ ալ զոհ գացած էին արդէն անկէ առաջ, առանց բժշկական խնամքի ձգուած ըլլալով :

Այս վերջին դէպքը սակայն յառաջ բերած է ընդհանուր զայրոյթ եւ ընդվզում ժողովուրդին մէջ : Հարցաքննիչ դատաւորը մարդասպանութեամբ ամբաստանելով փոքրիկ զոհին երիտասարդ ծնողքը, զանոնք արգելափակած է Թուլոնի բանտին մէջ :

«Քրիստոսի վկաները» կամ «Տիեզերական Քրիստոնեայ Եկեղեցին» բաւական ընդհանրացած է Ֆրանսայի մէջ : Անոնք ունին բազմաթիւ հրատարակութիւններ. — «Մէսսիա», «Լոյս» եւ «Քրիստոսի վկայ» թերթիկները եւ այս հրատարակութիւններով կը յաջողին տարեկան քառասուն միլիոն ֆրանքի հասոյթ մը ձեռք բերել :

Արդարեւ, շահաբեր գործ մըն է այս նախկին թղթատարական պաշտօնեային համար որ հազիւ թէ 40 հազար ֆրանք կը ստանար ամիսը ...

Ուրեմն, այս նոր աղանդը հասութաբեր է հիմնադիրներուն համար, սակայն վտանգաւոր այն բոլոր աղանդաւորներուն համար որոնք յանկարծ կը հիւանդանան :

Քաղեց՝ Ա. Գ.

ՖՐ. Կ. ԽԱՉԻ ՀԱՒԱՔՈՅԹԸ

Ի ՊԱՏԻՒ ՏԷՐ ԵՒ ՏԻԿԻՆ Հ. ՔԱՐԵԱՆԻ

★

Ֆ. Կ. Խաչի Շրջ. վարչութիւնը ուրբաթ գիշեր հանդիպում մը սարքած էր ի պատիւ ընկեր. Հարրի Քարեանի, ընդհ. քարտուղար Քալիֆորնիոյ Կրթական Հիմնարկութեան, որ այս միջոցին քննական պտոյտ մը կը կատարէ Միջին Արեւելքի մէջ, ընկերակցութեամբ իր կնոջ :

Ազգ. Տան դահլիճը հաւաքուած էին Միութեան անդամները, բարեկամներ եւ հրաւիրեալներ իրենց յարգանքը յայտնելու Կրթական Հիմնարկութեան ժրաջան հիմնադրին եւ Տիկին Քարեանի :

Ընկերուհի Էլլէն Բիւզանդ հաւաքոյթին բացումը կատարելով ներկայացուց ընկ. Քարեանը, որ ուրիշ երկու ընկերներու՝ Ալեք Փիլիպոսի և Արփաքսատ Սեդրակեանի հետ սանեցած էր Կրթական Հիմնարկութիւնը, աջակցութեամբ ափ մը բարեկամներու : Նպատակը՝ օգնել Միջին Արեւելքի դպրոցներու առանց դաւանական, կուսակցական խտրութեան եւ զարկ տալ հրատարակչական գործի մը : Իրենց գործնական եւ եռանդուն աշխատանքով Հիմնարկութիւնը արդէն իսկ եղած է շատ արդիւնաւոր : Մօտ [illegible] միլիոն ֆր.ի եկամուտով մը օգնած է Լիբանանի, Սուրիոյ ճեմարաններուն, զանազան դպրոցներու, հրատարակած է Ռուբէնի Յուշերը, եօթը մեծադիր հատորներով եւն. : Հիմնադիր անդամները 1951ին անձամբ այցելած էին Լիբանան եւ Սուրիա տեղւոյն վրայ իսկ ծրագրելով ապագայ կրթական կեդրոնին գործը եւ ձեռնարկելով աշխատանքի :

Տիկին Է. Բիւզանդ հետզհետէ խօսք տուաւ Հ. Յ. Դաշնակցութեան ներկայացուցիչ ընկ. Ս. Տէր Թովմասեանի, «Յառաջ»ի խմբագիր Շ. Միսաքեանի, Համազգային ընկերութեան Փարիզի մասնաճիւղին նախագահ Մ. Պարսամեանի, Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի ներկայացուցիչ ընկ. Արլէն Փափազեանի, եւ Եգիպտոսի ընկերներէն խրատաւէտ Օննիկ Մաճառեանի որ Փարիզ կը գտնուէր պատահաբար :

Բոլոր խօսողները վեր առին Կրթական Հիմնարկութեան արժէքը եւ ընկեր Հ. Քարեանի եռանդուն աշխատանքը ձեռնարկին յաջողութեան համար :

Վերջին խօսքը վերապահուած էր ընկ. Քարեանի, որ շնորհակալութիւն յայտնեց տիկնոջը եւ իր կողմէ, եղած համակրական արտայայտութեանց համար և տուաւ կարգ մը մանրամասնութիւններ Կրթական Հիմնարկութեան գործունէութեան մասին : Երեք տարուան մէջ հաւաքած են 135.000 տոլար, գումար մը որ անմիջապէս յատկացուած է դպրոցական եւ հրատարակչական գործին : Այս առթիւ դիտել տուաւ. — «Ես կը զարմանամ որ հեռաւոր Քալիֆորնիան կը մտածէ օգնութեան հասնիլ Լիբանանի եւ Սուրիոյ դպրոցներուն, իսկ տեղացի ունեւորը իր պարտականութիւնը չի կատարեր համաձայն իր կարողութեան : Մենք սորված ենք տալ : Պէտք է անոնց ալ սորվեցնել թէ տալը գերագոյն հաճոյք մըն է, իսկ մշակութային նպատակներու համար սահմանուած գումարները ուղղակի կը նպաստեն ազգի մը գոյութեան տեւականացման» :

Դադարի մը ընթացքին երգեցին Տիկին Արմենուհի Գեւոնեան եւ Օր. Շաքէ Պէնկեան, ոգեւորելով մթնոլորտը : Ֆ. Կ. Խաչը իր հիւրերը մեծարեց շամփանեայով եւ խմորեղէններով :

× Տէր եւ Տիկին Քարեան Եգիպտոս մեկնեցան : Պիտի այցելեն նաեւ Լիբանան եւ Սուրիա, վերադարձին դարձեալ Փարիզ հանդիպելով :

ՇՐՋՈՒՆ ԹՂԹԱԿԻՑ

ՋԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

ՀԱՅԱԾԷՍ ՊԱՏԱՐԱԳ ԿԱՖԻ ՄԷՋ

ԿԱՖ, 3 Հոկտ. — Թալարը գիւղ մըն է Կաֆէն 14 քիլմ. դէպի Մարսէյլ : Անկէ 1600 տարի առաջ հոն ունեցած ենք Սուրբ մը, Գրիգոր, որ Մեծ Հայաստանէն Թալարի (Դալար?) գալով, քրիստոնէութիւն կը քարոզէ կռապաշտ եւ ըմբոստ ժողովուրդին : Իր մահէն վերջ, սուրբերուն կարգը կ'անցնի, եւ իր անունով եկեղեցի մը կը կանգնեն : Ամէն տարի սեպտեմբերի վերջին կիրակին, սուրբին տօնը կը կատարենք, որ նոյն ատեն գիւղին ալ տօնն է :

Քանիցս Թալարի քահանան փափաք յայտնած էր որ Սուրբին տօնին օրը հայածէս պատարագ մատուցուի Ս. Կրէկուար (Ս. Գրիգոր) եկեղեցիին մէջ :

Ահա այս առթիւ էր որ գաղութիս փափաքով եւ Կաֆի եպիսկոպոսին մասնաւոր հրաւէրով, Մարսէյլէն ժողովրդապետ Զուխաճեան վարդապետը եկաւ Ս. պատարագ մատոյց : Եկեղեցին բերնէ բերան լեցուած էր հաւատացեալներով, այնպէս որ սակաւեցան պահեստի նստարանները դնել :

Արարողութեան ներկայ էին Կաֆի եպիսկոպոսը իր փոխանորդին հետ, նոյնպէս երեք քահանաներ որոնք արարողութեան հետեւեցան մեծ հետաքրքրութեամբ : Մեզի համար հոգեկան մեծ վայելք մը եղաւ այս հինաւուրց եկեղեցիին կամարներուն տակ լսել մեր աննման շարականները : Կրկին թեւ առաւ մեր տաղերի երեւակայութիւնը ու գնաց դէպ ի Հայրենի աշխարհ, ուր ունէինք մեր վանքերը, եկեղեցիներն ու Սուրբերը ...

Դպրապետ Պ. Մալաքեան իր ամբողջ հոգին դրած կ'երգէր : Չէօրէքճեանին ջութակը մասնաւոր փայլ մը կ'աւելցնէր երգեցողութեան, Օր. Չէօրէքճեան կը նուագէր երգեհոնը, իսկ Պ. Պ. Փիէռ եւ Ասլանեան կը կատարէին երգեցողութիւնը, նոյնպէս գաղութէս փոքրիկն Ժան Քլոտ Գուլթնուեան, ուսանող Վենետիկի, իր բաժինը կը բերէր երգեցողութեան, իսկ սարկաւագի պաշտօնը կը կատարէր գաղութէս Պ. Ագարիկ, այսպէս կազմելով ներդաշնակ ամբողջութիւն մը : Տեղացի ժողովուրդը արարողութեան կը հետեւէր զմայլանքով ու զարմանքով :

Եկեղեցիէն վերջ Ֆրանսացի քահանային կողմէ սարքուեցաւ ընդունելութիւն մը ի պատիւ մեր հիւրերուն : Ներկայ էր դարձեալ եպիսկոպոսը : Այս առթիւ ալ Պ. Չէօրէքճեան արժեցուց իր ճարտար հայկական եղանակներով :

Յաջորդ օրը, երկուշաբթի, Զուխաճեան վարդապետ դարձեալ պատարագ մատոյց նոյն խումբով : Այս անգամ Կաֆի մայր եկեղեցիին մէջ : Ցաւալի է ըսել որ գաղութը կը փայլէր իր բացակայութեամբ, ինչ որ Ֆրանսացիներուն ալ աչքէն չվրիպեցաւ եւ դիտողութիւններ եղան : Ընտանիքներ կան որոնք հազիւ տասը քայլ հեռու են եկեղեցիէն, բայց մէկ հոգի ներկայ չէր, մինչդեռ շատեր ընտանիքով ամէն տարի ուխտի կ'երթան մինչեւ Լուրտ ...

Յ. Անթանոսեան

ՊՈԼՍԷՆ ակնաբոյժ տոքթ. Ագատ Մելիքեան որ Թուրքիոյ մէջ առաջին անգամ ըլլալով աչքի հիւանդութիւն մը երեւան հանած էր, անդամ ընտրուած է Սօսիէթէ Ֆրանսէզ տ'Օֆթալմոլոժիի :

ԱՌԵՒՏՐԱԿԱՆ ՊԱՅՄԱՆԱԳԻՐ ՄԸ կնքուեցաւ Խ. Միութեան եւ Եուկոսլաւիոյ միջեւ : Առաջինը տնտեսական պաշարման ենթարկած էր երկիրը, 1948 յունիսէն ի վեր, երբ Եուկոսլաւիա բաժնուեցաւ Կոմինֆորմէն : Պայմանագիրը ի զօրու է մինչեւ տարեվերջ : Աւելի երկար համաձայնութիւն մը պիտի կնքուի 1955ին : Եուկոսլաւիա Խ. Միութեան պիտի ծախէ միս, ծխախոտ, ալքոլ, կանեփ, կիր եւն. եւ պիտի ստանայ քարիւղ, հանքային արտադրութիւններ, քարածուխ, տպագրական նիւթեր եւն. :

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (19)

Ե Տ Ք Ը...

Ու ջղագրգիռ կ'երկարէ իր թեւի կոճղանման մնացորդը .

— Քսաներորդ հետեւակային զօրաբաժին, Վերդեօն :

— Մենք ալ հոն եղած ենք, — կ'ըսէ Վիլլի լակոնաբար, — գիշեր բարի ուրեմն ...

Պայուսակը կոնակը կը նետէ, հրացանը կը կախէ թեւէն, ու մենք կը շարունակենք ճամբանիս : Երբ Լուդվիգ կ'անցնի ենթասպայի առջեւէն, յեղափոխութեան կարմիր երիզը կրող այդ մարդը յանկարծ վարժ շարժումով մը կը շտկուի : Ու մենք կը հասկնանք զինքը . ան բարեւի կը կենայ ոչ թէ համազգեստի եւ սպայի, այլ ռազմաճակատի ընկերոջ առջեւ ...

Վիլլի բնակարանը ամէնէն մօտն է . բայց երբ կ'ուզենք բաժնուիլ իրմէ, կը բողոքէ .

— Նախ Լուդվիգը տուն հասցնենք, — կ'ըսէ եղանակով մը, որ կ'արտայայտէ իր մարտական տրամադրութիւնը, — գետնախնձորէ ապուրի եւ անխուսափելի խրատներու բաժինս ստանալու համար դեռ ժամանակ կ'ունենամ :

Ճամբան պահ մը կը կենանք ու վրանիս գլուխնիս կը մաքրենք, որպէսզի մեր ծնողները չհասկնան որ շիտակ ծեծկուռուք մը կուգանք : Կը սրբենք Լուդվիգի դէմքը եւ կը քակենք իր արիւնոտ վիրակապը, վասնզի հակառակ պարագային մայրը կրնար վախնալ . մանաւանդ որ քիչ ետքը ինքը արդէն հիւանդանոց պիտի երթայ՝ վէրքը կապել տալու :

Առանց որեւէ միջադէպի կը հասնինք Լուդվիգենց տունը : Ան կը սեղմէ մեր ձեռքը ու վեր կ'ելլէ :

— Եթէ միայն գիտնայի, թէ ինչ ունի այդ տղան քանի մը շաբաթէ ի վեր, — կ'ըսեմ Վիլլիին :

— Երեւի թանչն է . ապա թէ ոչ Լուդվիգը... կը յիշե՞ս զինքը Լանգեմարկի մօտ տեղի ունեցած յարձակման պահուն :

Անշուշտ կը յիշեմ :

— Բան մը չէ, նորէն աղէկ կը լինի, — կը յարէ ան, — էհ, ըր, էրնստ. հիմակ ալ երթամ տեսնեմ՝ ինչ ըրած է Համաֆերներու ընտանիքը վերջին կէս տարուան ընթացքին : Ժամ մը քնքոյշ զգացումներու գեղում, ու ապա նորէն պիտի ձեռնարկեն իրենց զաւկին դաստիարակութեան... Մայրս, կ'ըսեմ քեզի, հիանալի յիմնապետ կը լինէր : Ոսկի սիրտ ունի պառաւը, բայց — գրանիտով ընդելուզուած ...

Ես մինակ կը շարունակեմ ճամբաս, ու յանկարծ աշխարհը ինծի փոխուած կը թուի : Ականջներս լեցուն են այնպիսի ձայներով, որ կարծես փողոցի տակէն գետ մը կը հոսի, ու ես այլեւս ոչինչ կը տեսնեմ ու կը լսեմ մինչեւ այն ատեն, երբ ինքզինքս մեր տան առջեւ կը գտնեմ : Դանդաղօրէն կը բարձրանամ սանդուխներէն : Դրան վրան տախտակ մը կախուած է «Արտաքին բարիգալուստ» վերտառութեամբ, ու քովը փունջ մը ծաղիկ : Վերէն արդէն տեսած են իմ գալը, ու ամէնքն ալ դուրսն են : Մայրս՝ առջեւը, սանդուխին գլուխը, ապա հայրս, քոյրերս... Անոնց ետեւէն կը տեսնուի ճաշասենեակը, ուտելիքը սեղանին վրայ . ու ամէն ինչ հանդիսաւոր է ...

— Պարապ բան է ձեր ըրածը, — կ'ըսեմ, — ինչի՞ համար է այդ ամէնը — ծաղիկներ եւայլն... եղածը այնքան ալ կարեւոր բան մը չէ... ինչո՞ւ կուլաս, մայրիկ ... չէ՞ որ ես նորէն հոս եմ ... եւ պատերազմը վերջացած է ... ուրեմն ի՞նչ պէտք կայ լալու ...

Ու հոս միայն կը նկատեմ որ իմ քիթ ու բերանս ալ աղի արցունքով թրջուած են :

★

Գետնախնձորէ կարկանդակներ ու երշիկ կերանք — հրաշալի ճաշ մը... Երկու տարի անցած է այն օրէն, երբ ես վերջին անգամ հաւկիթ մը տեսայ, իսկ գետնախնձորէ կարկանդակներու մասին խօսիլն ալ աւելորդ է...

Եւ հիմա նստած ենք՝ կուշտ ու հանգստաւէտ՝ խոշոր սեղանին շուրջ : Լամպարը կը վառի, ցեղձանիկը կ'երգէ, վառարանը տաք է, ու Գայլը կը քնանայ սեղանին տակ : Այնքան լաւ է այս, որքան որ առհասարակ կրնայ ըլլալ :

— Այժմ պատմէ . թէ ինչ ապրեցար, էրնստ, — կ'ըսէ հայրս :

— Ապրեցա՞յ, — կը կրկնեմ ու կը մտածեմ, — իրապէս ես բան մը չապրեցայ : Չէ՞ որ անընդհատ պատերազմ էր, ուրեմն ի՞նչ կրնար մարդ ապրիլ :

Որքան ալ ուժ կուտամ գլխուս, նորէն ոչինչ կ'իյնայ միտքս : Ռազմաճակատի բաներու մասին կարելի չէ խօսիլ ոչ-զինուորականներու հետ, իսկ ուրիշ ի՞նչ գիտեմ ես :

— Դուք այստեղ անտարակոյս շատ աւելի բաներ ապրած էք, — կ'ըսեմ ներողամտաբար :

Եւ այդ, ըստ երեւոյթին, ճիշդ է : Քոյրերս կը պատմեն թէ ինչ դժուարութիւններով են կրցած գլուխ հանել այսօրուան ճաշը : Երկու անգամ կայարանի հսկիչ սպաները առած են իրենց ձեռքէն ամէն ինչ : Երրորդ անգամը իրենք հաւկիթները կարած են վերարկուներու մէջ, երշիկը պահած վերնաշապիկներու տակ, իսկ գետնախնձորը՝ շրջազգեստներու տակի գրպաններուն մէջ :

(Շար.) Է. ՄԱՌԻԱ ՌԵՄԱՐՔ

Դրօշը այժմէն կը ծածանի Թրիէսթէի նաւահանգիստին վրայ։ Այդ մէկ ամսուան պայմանաժամը անհրաժեշտ համարուած է, 5 – 6000 անգլեւամերիկեան զինուորները պարպելու եւ նոր սահմանագլուխը ճշդելու համար ։

Կնքուած համաձայնագիրը Ազգաժողովի Ապահովութեան Խորհուրդին պիտի յանձնուի։ Խ. Միութիւնը այժմէն կը քննադատէ այս համաձայնութիւնը, ամբաստանելով չորս պետութիւնները թէ կը խախտեն Իտալիոյ հաշտութեան դաշնագիրը։ Այդ դաշնագրին համաձայն, որ կնքուեցաւ 1947ին, Թրիէսթէն ազատ եւ չէզոք շրջան պիտի հռչակուէր, ընդ հովանեաւ Ապահովութեան Խորհուրդին ։ Բայց կարելի չեղաւ համաձայնիլ եւ վիճելի շրջանը մնաց անգլեւամերիկեան տիրապետութեան տակ ։

Կնքուած համաձայնագրին յառաջաբանը կը բացատրէ թէ կարելի չէր գործադրել Իտալիոյ հաշտութեան դաշնագրին տրամադրութիւնները՝ Թրիէսթէի մասին եւ թէ հարկ էր վերջ տալ այս անհաստատ կացութեան ։

Համաձայնութիւնը կոչուած է «յուշագիր», ինչ որ կը նշանակէ թէ երկու կողմերն ալ առժամեայ կը նկատեն զայն ։

× Իտալիոյ վարչապետը գոյացած համաձայնութիւնը ծերակոյտին հաղորդեց հանդիսաւոր նիստի մը մէջ։ Այս առթիւ ուրախութեան ցոյցեր տեղի ունեցան Հռոմի եւ Վենետիկի մէջ։ Երբ ծերակոյտին նախագահը կ'ոգեկոչէր 600.000 զինուորները որոնք մեռան 1915–18ին, Իտալիոյ շրջանը գրաւելու համար, բոլոր ծերակուտականները ոտքի ելան եւ ծափահարեցին, իսկ ընկերվարականները եւ համայնավարները չուարեցան։ Կէսը ոտքի ելաւ, միւսը կէսը նստած մնաց, առանց ծափահարելու ։

Անգլիոյ մէջ կը յուսան թէ կնքուած համաձայնութեան շնորհիւ կարելի պիտի ըլլայ արդիւնաւոր գործակցութիւն մը հաստատել Իտալիոյ եւ Եուկոսլաւիոյ միջեւ ։

ԳԵՐՄԱՆԻԱ ԳՈ՞Հ Է ԼՈՆՏՈՆԻ ԺՈՂՈՎԷՆ

Արեւմտեան Գերմանիոյ վարչապետը, Տոքթ. Ատընաուըր, որ արտաքին քաղաքականութեան մասին խօսած չէր միացեալ բանակի ծրագրին ձախողումէն ի վեր, առջի օր բացատրութիւններ տուաւ երեսփ. ժողովին առջեւ, Լոնտոնի խորհրդաժողովին առթիւ, պարզելով նոր համաձայնութեան առաւելութիւնները։ Այս առթիւ ընդարձակ հատուածներ կարդաց համաձայնագրէն առանց մեծ խանդավառութիւն պատճառելու ։ Բացատրեց թէ Հանրապետութիւնը շուտով պիտի վերստանայ իր լրիւ գերիշխանութիւնը, ներքին թէ արտաքին ։ «Պոնի դաշինքը պիտի վերաքննուի եւ պիտի բարեփոխուի։ Դաշնակցային Հանրապետութիւնը պիտի վերստանայ գերիշխան պետութեան մը ամբողջ ուժը իր ներքին թէ արտաքին գործերուն վրայ։ Նոր դաշնագիր մը պիտի կնքուի օտար զինուորներու բնակութեան մասին»։

Յետոյ յիշեց թէ կառավարութիւնը յանձն առած է բոնի ուժի չդիմել, երկրին միութիւնը վերահաստատելու կամ սահմանները բարեփոխելու համար։ Յիշեց նաեւ այն զէնքերը որոնց արտադրութիւնը եւ գործածութիւնը պիտի արգիլեն Գերմանիոյ մէջ։ Դաշնակցային Հանրապետութիւնը կը յուսայ Ատլանտեան դաշինքին մէջ մտնել 1955 Յունիս 30էն առաջ։ Հանրապետութիւնը ինք պիտի արտադրէ իր զօրքին անհրաժեշտ զէնքերը եւ չափաւոր մեծութեամբ օդանաւեր եւն.։ Միացեալ բանակով նախատեսուած առաւելութիւնները կը մնան ։

Ուրիշ լուրերու համաձայն, արդէն իսկ 900 պաշտօնեաներ նշանակուած են, վերազինման գործը վարելու համար ։

× Ֆրանսայի համայնավար կուսակցութիւնը յայտարարութիւն մը հրատարակեց, որով կը բողոքէ Լոնտոնի համաձայնութեան դէմ եւ կը պահանջէ պայքար մղել, «յանուն հաւաքական ապահովութեան, զինաթափութեան եւ խաղաղութեան»։

× Մոսկուայի թերթերն ալ հետզհետէ կը սաստկացնեն պայքարը։ Կը կարծուի թէ Կրեմլին նոր ձեռնարկ մը պիտի փորձէ, դժուարացնելու համար Լոնտոնի համաձայնութեան գործադրութիւնը։ Մոլոթով Պերլինի արեւելեան շրջանը գնաց, ժողովրդական Հանրապետութեան 5րդ տարեդարձին առթիւ ։

ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՕՐԸ ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ ՆՈՅ. 7ԻՆ

ՎԵՐԱՄՈՒՏ ՀՈԿՏ. 7ԻՆ

★

Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Փարիզի մասնաճիւղը այս տարի ձեռնարկած է հայերէնի դասաւանդութեան, հրաւիրելով ծանօթ գրագէտ եւ հմուտ դասախարակ Պ. ՆՇԱՆ ՊԷՇԻԿԹԱՇԼԵԱՆԸ։

Համոզուած ըլլալով որ առանց մայրենի լեզուի չենք կրնար որեւէ դեր կատարել հայկական կեանքին մէջ, կը հրաւիրենք բոլոր մեր երիտասարդ հայրենակիցները, մասնակցիլ այս գիշերային դասընթացքներուն, որոնք տեղի պիտի ունենան, ամէն հինգշաբթի ժամը 9էն 11, Ազգ. Տան մեր ակումբին մէջ (Ա. յարկ), 32 Ռիւ տը Թրէվիզ։

Դասընթացքները ԲՈԼՈՐՈՎԻՆ ՁՐԻ ԵՆ։ Բոլոր փափաքողները կրնան մասնակցիլ անխտիր ։

ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ
Հ. Յ. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ ՓԱՐԻԶԻ
ԱՀԱՐՈՆԵԱՆ ԽՈՒՄԲԻ

ԹԱՐԳՄԱՆՉԱՑ ՏՕՆԸ

Այս կիրակի, Սրբոց Թարգմանչաց եւ Մշակոյթի նուիրուած ազգային եւ եկեղեցական տօնին առթիւ, պիտի մատուցուի հանդիսաւոր պատարագ Փարիզի Ս. Յովհաննէս Մկրտիչ եկեղեցւոյն մէջ ։

Պիտի նախագահէ եւ քարոզէ առաջնորդ ՍԵՐՈՎԲԷ Ծ. Վ. ՄԱՆՈՒԿԵԱՆ ։

Կը հրաւիրուին Փարիզի եւ շրջանի դպրոցներու ուսուցիչները, աշակերտները եւ հասարակութիւնը ներկայ ըլլալ եւ յարգել «Սրբոց Թարգմանչաց» անմահն յիշատակը ։ (Կնիք)

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Այրի Տիկին Անգինէ Մելքոնեան եւ զաւակները կը ծանուցանեն թէ հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի այս կիրակի առաւօտ Փարիզի Հայոց եկեղեցին (15 ռիւ Ժան Կուժոն) իրենց ամուսնոյն եւ հօր՝ ՄԻՆԱՍ ՄԵԼՔՈՆԵԱՆԻ մահուան առաջին տարելիցին առթիւ ։

Կը հրաւիրուին իր յիշատակը յարգողները ։

ՍԷՆԹ ԱՆԹՈՒԱՆԻ ԹԱՂ. ԽՈՐՀՈՒՐԴԻՆ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Ներկայիս պատիւ ունինք ծանուցանելու քաղաքիս բարեպաշտ հասարակութեան թէ Թաղիս Ս. Թադէոս եկեղեցւոյ ընդարձակման եւ զանգակատան, ինչպէս նաեւ վերնատան կառուցման ձեռնարկած ըլլալով, յետ աւարտման պիտի կատարէ բացումը ԱՅՍ ԿԻՐԱԿԻ, մասնակցութեամբ բոլոր քահանայական դասուն եւ նախագահութեամբ Պ. քաղաքապետին, որուն պիտի ընկերանան Թաղիս ականաւոր անձնաւորութիւններ ։

Երգեցողութեանց եւ հանդիսաւոր Ս. Պատարագի, ինչպէս նաեւ սիւներու եւ զանգակատան օծման արարողութիւնները պիտի վարէ դպիրներու վարիչը, Պ. Օննիկ Քէօթահեան։ Սիրով կը հրաւիրենք Մարսիլիոյ եւ արուարձաններու բարեպաշտ ժողովուրդը ։ Սկիզբն. ժամերգութեան 7.30։ Հանդիսաւոր Ս. Պատարագ 9.30։ Զանգակի օծում 11.30։

ՑԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ ԵՒ ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Սէն Ժերոմի Թաղ. խորհուրդը իրեն խորին ցաւակցութիւնները կը յայտնէ Բարաղամեան, Ժամկոչեան եւ Մակարեան ընտանիքներուն, ողբացեալ Այրի Տիկին Էլպիս Բարաղամեանի մահուան առթիւ եւ իր ջերմ շնորհակալութիւնները բոլոր անոնց որոնք փոխան ծաղկեպսակի հետեւեալ նուէրները ըրին, ի նպաստ դպրոցին։ Թաղ. խորհրդոյ անդամներու կողմէ երկու հազար Ֆր., Տքթ. Յակոբ Սիվրիհիսարլեան, Գէորգ եւ Հայկ Թիւթիւնճեան եղբարք, Անտոն Սանտալեան եւ Պ. Անթուան (Պար Թապա) հազարական Ֆր., Մկրտիչ Աւետիսեան, Վարպետեան եղբարք, Նազար Անտոնեան, Մանուկ Գասպարեան, Տիկին Այնիւ Քիւրքճեան, Սուրէն Մինասեան, Աբրահամ Մանկասարեան, Օննիկ Տօրումեան, Հայկ Զուգուրեան 500ական Ֆր., Ստեփան եւ Օննիկ Մակարեան 400 Ֆր., ամն 200 Ֆր. ։

ՄԵՐ ԲԱԺԱՆՈՐԴՆԵՐՈՒՆ

ՄԱՐՍԷՅԼԻ մեր բաժանորդներուն ղրկած ենք *չէք – փօսթալ*ներ իրենց վճարումները դիւրացնելու եւ փութացնելու համար ։ Նոյնը կ'ընենք հետզհետէ մեր բոլոր բաժանորդներուն, խնդրելով որ պատասխանեն անյապաղ։ Հակառակ պարագային վարչութիւնս պիտի ստիպուի Հոկտ. 31ին դադրեցնել բոլոր անպատասխանի մնացած բաժանորդագրութիւնները։

Վստահ թէ բոլորն ալ իրենց կանոնաւոր վճարումներով, պիտի հաճին դիւրացնել մեր գործը, կանխաւ կը յայտնենք մեր շնորհակալութիւնները ։

ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

ՎԵՐԱԲԱՑՈՒՄ ՖՐԱՆՍԱՀԱՅ ԼՍԱՐԱՆԻ

Յառաջիկայ Հոկտ. 10ի կիրակի օրը կէսօրէ ետք ժամը 1.30ին, ընկերական ճաշով մը, Ազգ. Տան մէջ։

Գեղարուեստական ճոխ բաժին ։

Անոնք որ կը փափաքին մասնակցիլ ճաշին, այժմէն դիմեն՝ Պ. ՀԱՅԿ ԱՂԱԲԷԿԵԱՆԻ, հեռաձայն ՓՐՕ. 07–25 եւ Պ. Ս. Ղամեանի, ԹՐԻ. 57–74։ Անձ գլուխ 550 ֆրանք ։

ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՊՍԱԿԻ.— Ֆ. Կ. Խաչի Անկէնի մասնաճիւղը շնորհակալութեամբ ստացած է Տիկին Սիրուն Պագիկեանէ հազար Ֆր. փոխան ծաղկեպսակի, Հրաչ Սարգիսեանի մահուան առթիւ ։

ՑԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ.— Ֆ. Կ. Խաչի Պանեէօ Քաշանի մասնաճիւղը իր խորին ցաւակցութիւնները կը յայտնէ Այրի տիկին Արշալոյս Սարգիսեանի, Օր. Արփինէ Սարգիսեանի, Պ. Բարթամ Պասմաճեանի եւ բոլոր ազգականներուն, ՀՐԱՉ ՍԱՐԳԻՍԵԱՆԻ մահուան առթիւ ։

ՀԱՅԵՐԷՆԻ ԴԱՍԵՐ

Ա. Աճտէրեան հայերէնի մասնաւոր դասեր կուտայ։ Հասցէ.—
A. Ajderian, 41, Av. des Gobelins, Paris 13

ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԻՒՆ
ՕԳՏՈՒԵԼՈՒ ՀԱՄԱՐ ԱՌԻԹԷՆ
4500 frs
Complet-2 pièces
(Draperie et Tweed)
ԱՄԵՐԻԿԱՑԷՆ ՆՈՐ ՍՏԱՑԱԾ ԵՆՔ ՀԱԳՈՒՍՏՆԵՐ
ԱՅՐ ՄԱՐԴՈՑ ԵՒ ՊԱՏԱՆԻՆԵՐՈՒ
ՄԻ ՄԻԱՅՆ **4500** ՖՐԱՆՔ
Դպրոցի աշակերտներուն եւ ուսանողներուն համար 10 առ 100 զեղչ
ՈՒՆԻՆՔ ՆԱԵՒ ԱՄԷՆ ՏԵՍԱԿ ԿԵՐՊԱՍՆԵՐ ՄԱՏՉԵԼԻ ԳԻՆԵՐՈՎ
TISSUS BÉATRICE
ՏՆՕՐԷՆ Պ. ԴԱՎՈՒԴԵԱՆ
97, Rue de Richelieu,
Métro Richelieu Drouot
Tél. RIC. 57 - !7

ՏԻԿԻՆ ԱՆԱՀԻՏ ՍԱՄԻԿԵԱՆ
Պ. ԳՐԻԳՈՐ ԱԼԷԱԹՃԵԱՆ
Ամուսնացած
Փարիզ, 18 Օգոստ. 1954

— ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ —

★

ԼԻՈՆ.— Հ. Յ. Դ. Վարանդեան կոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները այս ուրբաթ ժամը ճիշդ 20.30ին, Ավընիւ Սաքսի եւ ռիւ տը լա Փառ Տիէոյի անկիւնի սրճարանի ներքնասրահը։ Խիստ կարեւոր օրակարգ ։

ՊԷԼՎԻԼ.— Հ. Յ. Դ. Ռոստոմ խումբի ժողովը այս ուրբաթ իրիկուն ժամը 9.30ին, 4 ռիւ Քոմփան, Փլաս տէ Ֆէթ։

ՓԱՐԻԶԻ Ֆ. Կ. Խաչի մասնաճիւղի ընդհ. ժողովը այս երկուշաբթի ժամը 15.30ին Քաֆէ Ռէժան։ Կը խնդրուի բոլոր անդամուհիներէն ստիպողաբար ներկայ ըլլալ ։

Ֆ. Կ. ԽԱՉԻ Անիէռ – Պուա Քոլոմպի մասնաճիւղին ընդհ. ժողովը այս երկուշաբթի ժամը 16ին, ընկերուհի Հ. Աւետիսեանի բնակարանը 195պիս, ռիւ տիւ Մէնիլ, Անիէռ։ Պարտաւորիչ ներկայութիւն։ Կարեւոր օրակարգ ։

ՈՒՐՖԱՅԻ Հայր. Միութեան ընդհ. ժողովը այս հինգշաբթի ժամը 21ին Քաֆէ Ռէժան ։

ՍԵԲԱՍՏԻՈՅ Մուրատ Ուս.ի Մարսէյլի մասնաճիւղի վարչութիւնը կը խնդրէ իր անդամներէն եւ բոլոր հայրենակիցներէն ներկայ ըլլալ ընդհ. ժողովի, այս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը ճիշդ 2.30ին, 7 Պուլ. տ'Աթէն Պար տը Կլոպ ։

ՄՈՒՐԱՏ Ուսումնասիրացի Փարիզի վարչութիւնը կը խնդրէ իր պատուակալ, գործօն անդամներէն ինչպէս նաեւ բոլոր հայրենակիցներէն ներկայ ըլլալ ընդհ. ժողովի, այս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը ճիշդ 3.30ին, Իսի, Խրիմեան վարժարանի սրահը, 2 ռիւ տը լա Տէֆանս ։

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ.— Իսի լէ Մուլինոյի եկեղեցւոյ շինութեան յանձնախումբս շնորհակալութեամբ ստացած է Տամլամեան եղբայրներէն եւ եղբօրորդիներէն 7000 ֆրանք, ողբացեալ Այրի Տիկ. Եսթեր Տամլամեանի մահուան քառասունքին առթիւ։

ԲՈԼՈՐ ՎԱՃԱՌՈՐԴՆԵՐՈՒՆ
ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԵԱՆ
Gros, Demi-Gros
Գուլպայ, մի - պա, ներքին ներմակեղէններ, ԱՄԵՆԱՆՊԱՍՏԱՒՈՐ ԳԻՆԵՐՈՎ ։
նոր գրներ
rticles polichinelles-ի համար ։
Միակ հասցէն՝
BONNETERIE BEAUBOURG
227, Rue St. Martin, PARIS (3e)
Tél.: ARC. 66-50

Imp. Araxes - 46, rue Richer, Paris (9e)

ԲՆԱԿԱՐԱՆՆԵՐՈՒ ՇԻՆՈՒԹԵԱՆ ԵՒ ՆՈՐՈԳՈՒԹԵԱՆ
ԲԱՑԱՌԻԿ ԶԱՐԴԵՐԸ ԿԸ ՀԱՅԹԱՅԹՈՒԻՆ
ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՀԱՍՏԱՏՈՒԹԵՆԷՆ
Ets. THOMLAC
16 bis Bd. Sebastopol, PARIS 4e
52, Rue de Chalon, PARIS 12e
4 bis Rue Vaillant Couturier, ARGENTEUIL
10 Ave. de Gennevilliers, VILLENEUVE-LA-GARENNE
ՊԱՏԻ ԱՄԷՆ ԿԱՐԳԻ ԹՈՒՂԹԵՐ ԵՒ
ԱՌԱՋՆԱԿԱՐԳ ԻՒՂԱՆԵՐԿ՝ ՍԵՓԱԿԱՆ ԱՐՏԱԴՐՈՒԹԻՒՆ
THOMLAC
Ձեր բնակարաններուն կուտայ գեղարուեստական հաճելի եւ ջերմ մթնոլորտ, իսկ ձեր պիւտճէին վրայ կը կատարէ խիստ կարեւոր խնայողութիւններ ։

ՅԱՌԱՋ
ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE
HARATCH
Fondé en 1925 — Tél.: PRO. 86-60
Le Directeur : SCH. MISSAKIAN
Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise, Paris-9e
C.C.P. Paris 1678-63 — R. C. Seine 376.286

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա եւ գաղութներ տարեկան 3000 ֆր., վեցամս. 1600
Արտասահման՝ տարեկան 3500 ֆր. կամ 10 $, հատը 12 ֆր.

ՈՒՐԲԱԹ 8 ՀՈԿՏԵՄԲԵՐ
VENDREDI 8 OCTOBRE 1954

30ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 7491 — 30e ANNEE
Խմբագիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ
ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 10ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 2902

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ԿԱՄԱՑ ԿԱՄԱՑ...

Եթէ դիւանագիտութիւնը համբերու-թեան, հնարամտութեան եւ փորձառու-թեան յարատեւ ճիգ մըն է, պէտք է ըսել թէ ոչ մէկատեն այնքան բացառիկ ար-ժէք ունեցած էր որքան վերջին աշխար-համարտէն ի վեր:

Ուրիշ որեւէ ատեն, վիճելի խնդիրնե-րէն մին կրնար պատերազմի յանգիլ:

Աւելորդ է խօսիլ փոքրերու մասին: Իսկ Մեծերուն մեծերը ո՜րքան փորձութեանց դիմացան, մինչեւ անգամ համակերպե-ցան նուաստացումներու, որպէսզի խա-ղաղութիւնը պահպանուի:

Քանի՜ քանի՜ անգամ ընկրկեցան, ճկե-ցան, ոլորապտոյտ ճամբաներ փնտռեցին, քառասներորդ խօսքը չարտասանելու համար:

Անշուշտ մեծ մասով վիճումները կը կա-տարուէին ի հաշիւ ուրիշներու: Օրինակ, Աւստրիոյ խնդիրը, որ քար պայթակղու-թեան դարձած է ինը տարիէ ի վեր, ար-ցունք եւ արիւն քամել տալով այդ ու-ժասպառ երկրին:

Յաճախ կողմերէն մէկը առաւ քալեց, ժողովի պահուն: Բայց, ոչ մէկը համար-ձակեցաւ արտասանել վերջին խօսքը:

Ամուլ անցան աւելի քան 300 ժողով-ներ, ձգելով միայն մէկ մխիթարութիւն, — խաղաղութեան պահպանումը:

Զինեալ միջամտութիւններ գործ-ուած ատեն ալ, աս ու ան փորձեր կը կա-տարէին, որպէս զի կրակը որոշ սահմա-նէ մը անդին չանցնի:

Եւ այսպէս, կամաց-կամաց կարգա-դրուեցան շարք մը փշոտ խնդիրներ:

Տեղական թերթ մը առջի օր կը յիշէր հինգ ծանօթ խնդիրներ որոնք ծանրակշիռ հանգամանք ունէին եւ ի վերջոյ լուծու-ցան փոխադարձ հասկացողութեամբ:

Առաջինը՝ Հնդկաչինի պատերազմն էր որ վերջացաւ Ժընեւի ժողովին շնորհիւ (26 Ապրիլ — 21 Յուլիս):

Երկրորդը՝ Սուէզի թնճուկը: Երկար բանակցութիւններէ եւ ընդհարումներէ ետք, համաձայնութիւն գոյացաւ: Անգ-լիա յանձն առաւ պարպել իր 80.000 զին-ուորները, քսան ամսուան ընթացքին:

Իրանի քարիւղի խնդիրը. — Նոր կառա-վարութիւնը բանակցելով ութ միջազգա-յին ընկերութեանց հետ, պայմանագիր մը կնքեց եւ արդէն սկսած են բանեցնել Ա-պատանի նաւթահորերը, պահելով ազ-գայնացման օրէնքը, որուն հեղինակը, Տոքթ. Մոսատեղ, բանտն է այժմ:

Արեւմտեան Գերմանիոյ գերիշխանու-թեան վերահաստատման եւ վերազինման խնդիրը, որ սկզբունքով ընդունուեցաւ Լոնտոնի խորհրդաժողովին մէջ (Սեպտ. 27 Հոկտ. 3): Պարտեալ երկիրը միեւնոյն ատեն պիտի ընդունուի Ատլանտեան դա-շինքին մէջ:

Թրիէսթէի վէճը: Ինը տարի քաշքշուե-լէ եւ յաճախ սպառնալից հանգամանք ստանալէ ետք, համաձայնութիւն գոյա-ցաւ հոկտեմբեր 5ին, Լոնտոնի մէջ: Ամ-բողջ երկրամասը կը բաժնուի Եուկոսլա-ւիոյ եւ Իտալիոյ միջեւ: Առաջինը շա-տոնց գրաւած է իրեն յատկացուած մա-սը. երկրորդը Ա. շրջանը պիտի ստանայ մինչեւ մէկ ամիս:

Տակաւին կան շատ մը կնճիռներ: Օրի-նակ՝ Աւստրիոյ հաշտութեան դաշնագի-րը, որուն կնքումը միշտ կը ձգձգէ Խ. Միութիւնը:

Յետոյ, Գերմանիան եւ Քորէան տակա-ւին երկու մասի բաժնուած են, միեւնոյն պատճառներով:

Լաւատեսներ կը կարծեն թէ այս թըն-ճուկներն ալ պիտի լուծուին ժամանակի **ընթացքին:**

Կամաց-կամաց: Հոգ չէ թէ ամբողջ ժողովուրդներ գալարուին անհնարին տագնապներու մէջ:

Շ.

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԼՈՆՏՈՆԻ ԴԱՇԻՆՔԸ ԱԶԳ. ԺՈՂՈՎԻՆ ԱՌՋԵՒ

ՎԱՐՉԱՊԵՏԸ ՊԻՏԻ ԱՌԱՋԱՐԿԷ ՀԱՄԱ-ՁԱՅՆՈՒԹԻՒՆԸ ՎԱՒԵՐԱՑՆԵԼ ՆՈՅԵՄ-ԲԵՐԻ ԵՐԿՐՈՐԴ ԿԻՍՈՒՆ

Պ. Մենտէս Ֆր. օր մանրամասն տեղե-կութիւններ հաղորդեց Ազգ. Ժողովի ար-տաքին գործերու յանձնախումբին, իսկ երէկ ալ՝ Երեսփ. Ժողովին առջեւ: Այս առթիւ ըսաւ թէ պիտի խնդրէ Լոնտոնի համաձայնութիւնը վաւերացնել Նոյեմ-բերի երկրորդ կիսուն: Ինչպէս կը յիշուի, ուրիշ ատեն ալ վարչապետը որոշ թուա-կաններ կ'առաջարկէր, այս կամ այն հարցին լուծման համար: Պաշտօնի ձեռ-նարկած ատեն, կը խոստանար Հնդկա-չինի պատերազմը վերջացնել Յուլիս 20-ին, իսկ Եւրոպայի հաւաքական պաշտպա-նութեան համար վերջնական եզրակացու-թեան մը յանգիլ Օգոստոսին: Երկու պա-րագաներուն մէջ ալ խոստումը իրակա-նացաւ, քանի մը ժամուան տարբերու-թեամբ:

Թէեւ ինը պետութեանց մասնագէտնե-րը տակաւին շատ գործ ունին, Լոնտոնի մէջ ընդունուած սկզբունքները ձեւակեր-պելու համար, բայց Պ. Մենտէս Ֆրանս կը կարծէ թէ Ֆրանսայի երեսփոխանները կրնան վաւերացման խնդիրը քննել ար-ձակուրդէն անմիջապէս վերջ (Նոյ. 3), եւ ճիշդ Նոյեմբերի երկրորդ կիսուն:

Չորս ժամ տեւեց վարչապետին զեկու-ցումը Ազգ. Ժողովի արտաքին գործերու յանձնախումբին առջեւ: Ունկնդիրները 65 հարցումներ ուղղեցին: Վարչապետին կարծիքով, եթէ Ազգ. Ժողովը խորտակէ նոր դաշինքը, այնպէս ինչպէս ըրաւ մի-ացեալ բանակի ծրագիրը, այն ատեն եր-կու վտանգներ պիտի ծագին, — կա՛մ Անգլիա եւ Մ. Նահանգները Գերմանիան պիտի վերազինեն առանց Ֆրանսայի հա-ւանութեան, եւ կամ Մ. Նահանգները պիտի փոխեն իրենց ռազմավարութիւնը, Ֆրանսան լքելով եւ իրենց օդնաւային խարիսխները կեդրոնացնելով Սպանիոյ, Հիւս. Ափրիկէի, Անգլիոյ եւ ուրիշ եր-կիրներու մէջ: «Այս վտանգը անխուսա-փելի էր արդէն, եթէ անյապաղ նոր բա-նաձեւ մը գտնուած չըլլար Լոնտոնի մէջ:

Դիւրացնելու համար համաձայնութեան վաւերացումը նշանակուած թուականին, վարչապետը յայտնեց թէ Սարի խնդիրը պիտի քննէ Տոքթ. Ատընաուըրի հետ, Հոկտ. 20ին, Փարիզի մէջ: Ֆրանսա կ'ուզէ որ այս խնդիրը կարգադրուի Լոն-տոնի համաձայնութեան վաւերացումէն առաջ:

Կը կարծուի թէ Ազգ. Ժողովը երկու ե-րեք օր պիտի շարունակէ վիճաբանու-թիւնները, վարչապետին զեկուցումը լսե-լէ ետք: Ընդհանուր կարծիքը այն է թէ ժողովը հաւանութիւն պիտի յայտնէ, մանաւանդ որ ժամանակ պիտի ունենայ իր վերջնական կարծիքը յայտնելու մին-չեւ Նոյեմբեր, երբ մասնագէտները ա-ւարտած կ'ըլլան իրենց աշխատանքը: Ե-րէկուան վիճաբանութիւնը կը չօշափէր միայն համաձայնութեան ընդհանուր գի-ծերը:

Վարչապետը մասնաւորապէս բացատ-րեց թէ Լոնտոնի համաձայնութիւնը ա-ռանց հակակշռի չի ձգեր արեւմտեան Գերմանիոյ վերազինումը եւ թէ սնամէջ բաղձանք մը չէ Գերմանիոյ յանձնառու-թիւնը՝ ռումբեր չշինելու մասին, վասն զի միւս դաշնակիցները բացորոշա-պէս յայտնած են թէ ետ պիտի առնեն ի-րենց երաշխիքները եւ օգնութեան խոս-տումները, եթէ արեւմտեան Գերմանիան այդպիսի արկածախնդրութեան մը դիմէ, երկրին երկու մասերը միացնելու համար:

Պ. Մենտէս Ֆրանս բացատրեց թէ Լոն-տոնի համաձայնութիւնը կը զօրացնէ Ատլանտեան զինակցութիւնը: Միւս կող-մէ, Ֆրանսա նոր երաշխիք մը կը ստանայ իր ապահովութեան համար, Անգլիոյ այն յանձնառութեամբ որով կը հաւանի չորս զօրաբաժին եւ օդնաւային կարեւոր ուժ մը պահել եւրոպական ցամաքին վրայ: «Անհրաժեշտ էր արագ շարժիլ: Ֆրան-սան պարտաւոր էր ստանձնել բանակցու-թեանց նախաձեռնութիւնը»:

Պատասխանելով զանազան հարցումնե-րու, Մենտէս Ֆրանս ըսաւ թէ Խ. Միու-թեան վերջին յայտարարութիւնը դիրքի փոփոխութիւն մը կը նշանակէ, արժանի՝ քննութեան. բայց այս պարագան չի կր-նար փոխել կառավարութեան միտքը: «Երկու խնդիրները կրնան քննուիլ զու-գրնթաց»:

❀ ՕՐԸ ՕՐԻՆ ❀

«ՄԱՐԱՆԱԹԱ»

Կրընոպլի մեր պաշտօնակիցը, «Լը Տո-ֆինէ Լիպէռէ», կը գրէ թէ «Մարանա-թա» աղանդին հայ եղբայրները եկեղեցի մը կը շինեն Վալանսի մէջ:

Մեկենաս մըն ալ գտած են, այս շինու-թեան համար:

Ֆրեզնոյէն եղբայր մը, Պ. Փիթըր (Պետրոս) Թոզլեան, որ վերջերս Վա-լանս եկած էր, յանձն առեր է հոգալ ծախքերը:

Գետինը գտած է եւ շինութեանց կը հս-կէ Վալանսի Եղբայրներուն հովիւը, Պ. Ժաք Թէրզեան:

Նոյն աղբիւրէն կ'իմանամ թէ աղանդը ունի 60 անդամներ՝ Վալանսի մէջ:

Շէնքը, որուն կառուցումը սկսած է 4 ամիսէ ի վեր, պիտի պարունակէ ընդար-ձակ եւ լուսաւոր սրահ մը, ինչպէս եւ 2 յարկաբաժիններ որոնք պարտէզին վրայ կը նային:

Ամէն բան վերջացած պիտի ըլլայ եր-կու ամիսէն:

Թերթը «Մարանաթա» բառին իմաստն ալ կը բացատրէ. — «Տէրը կուգայ»: Ու-րեմն «Գալստեան» աղանդ:

Որքան գիտեմ, այդ անունով թերթ մըն ալ կը հրատարակուի Հալէպի մէջ, հա-յերէն եւ հայատառ թուրքերէն:

Այս նորահաւատները բաժնուած են ոչ միայն Մայր-Եկեղեցիէն, այլեւ աւե-տարանական դաւանանքէն:

Ուրեմն կը կազմեն անջատ հասարա-կութիւն մը, ինչպէս բողոքականները եւ կաթոլիկները:

Տրամադրութիւն չունիմ վիրաւորելու որեւէ կրօնական համոզում:

Բայց, կարգ մը հարցումներ կը տան-ջեն միտքս:

Տակաւին քանի՞ կտորներու պիտի բաժ-նուինք, արքայութեան նամբան գտնելու համար:

Առաքելական Հայերը դեռ նոր եկեղեցի մը շինեցին Վալանսի մէջ, ուր չեմ գիտեր քանի հոգի կը հանդիպին, կիրակի օ-րերը:

Բողոքականները եւ կաթողիկները ալ ունին իրենց առանձին եկեղեցիները, սա-կաւաթիւ հաւատացեալներով:

Եւ ահաւասիկ «Մարանաթա»ն, զուտ ամերիկեան արտադրութիւն, որ չեմ գի-տեր ինչպէս հետքեր ձգած է մեր գաղու-թին մէջ ալ, դէպի հարաւ:

Իսկ եթէ միւս աղանդներն ալ հաշուէ-ինք, — շաբաթապահ, մորմոնական, մուհամմէտական, որոնք աւերներ կը գոր-ծեն Սուրիոյ եւ Լիբանանի մէջ...

Լը Տոֆինէ Լիպէռէ կը գրէ թէ բարե-րարը ծերանոց մըն ալ շինել պիտի տայ, Վալանսի մէջ, 70 անկողիններով եւ թէ գետին կը փնտռեն:

Միակ աստուածահաճոյ գործը այս պիտի ըլլար: Պայմանաւ որ ոչ թէ «Մա-րանաթա», այլ Հայոց պատմութիւն կար-դան:

Եթէ Հայաստանեայց, կաթողիկէ եւ աւետարանական Եկեղեցիները չեն կրցած գտնել դրախտի բանալին, դարերէ ի վեր, Մարանաթան երբեք չի կրնար:

Որովհետեւ, շատ ուշ մնացած է:

Երբ Տէրը եկաւ, ոչ Մարանաթա կար, ոչ ալ... Ամերիկա:

Եթէ այսպէս շարունակուի, վաղը «Քր-րիստոսի վկաներ»ուն մէջ ալ Հայեր պի-տի երեւան:

ՎԱՀԷ

ՄՈԼՈԹՈՎԻ ՃԱՌԸ ՊԵՐԼԻՆԻ ՄԷՋ

Կ'ԱՌԱՋԱՐԿԷ ԺՈՂՈՎԻ ՀՐԱՒԻՐԵԼ ՉՈՐՍ ՄԵԾԵՐԸ. — ԻՐ ԿԱՐԾԻՔՈՎ, ԼՈՆՏՈՆԻ ՀԱՄԱՁԱՅՆՈՒԹԻՒՆԸ Կ'ԱՒԵԼՑՆԷ ՊԱ-ՏԵՐԱԶՄԻ ՎՏԱՆԳԸ ԵՒՐՈՊԱՅԻ ՄԷՋ. — ԱՆՀՐԱԺԵՇՏ ԿԸ ԳՏՆԷ ՎԵՐԱՀԱՍՏԱՏԵԼ ԳԵՐՄԱՆԻՈՅ ՄԻՈՒԹԻՒՆԸ

Խ. Միութեան արտաքին նախարարը, Պ. Մոլոթով, որ յանկարծ արեւելեան Պերլին գացած էր առջի օր, ճառ մը խօ-սելով Օփերային մէջ, պարզեց իր կառա-վարութեան տեսակէտները գերմանական հարցին լուծման, Լոնտոնի համաձայ-նութեան եւ ուրիշ խնդիրներու մասին:

Բանախօսութեան առաջին մասը յատ-կացուած էր արեւելեան Գերմանիոյ գո-վաբանութեան: Մոլոթով կ'ուզէր հաստա-տել թէ այդ երկրամասին վարիչ ուժերը ճշմարիտ եւ յառաջդիմական հայրենա-սէրներ են, իսկ արեւմտեան Գերմանիոյ վարիչները կ'ուզեն վերահաստատել նախ-կին կարգուսարքը եւ զինապաշտութիւնը, ինչ որ նոր պատերազմի մը պիտի առաջ-նորդէ եւ կը խափանէ Գերմանիոյ միու-թեան արագ վերահաստատման ճամբա-ները: «Խ. Միութիւնը առաջարկեց Մեծն Բրիտանիոյ, Մ. Նահանգներուն եւ Ֆրանսայի կառավարութեանց հետ քաշել զրաւման զօրքը արեւելեան եւ արեւմտ-եան Գերմանիայէն: Այդ առթիւ առա-ջարկուեցաւ նաեւ որ չորս պետութիւն-ները պայմանագիր մը կնքեն, մասնակ-ցութեամբ ժողովրդական եւ դաշնակցա-յին հանրապետութեանց, գերման ոստի-կանութեան թիւին, բնակութեան վայրին եւ սպառազինութեան մասին, երկու երկ-րամասերուն մէջ: Այն ատեն այս խնդիրը կապուեցաւ ընտրութեանց եւ հաշտու-թեան դաշնագրին հետ: Այսօր խորհրդա-յին կառավարութիւնը նորէն կ'առաջար-կէ համաձայնութիւն մը կնքել զրաւման զօրքի հեռացման մասին եւ անմիջապէս կարգադրել այս խնդիրը»:

Ապա շօշափելով արեւմտեան Գերմա-նիոյ վերազինման խնդիրը, Մոլոթով յայ-տարարեց.

— «Կարելի չէ թէ սպառազինութեանց կրճատում եւ հիւլէական զէնքերու խա-փանում առաջարկել եւ թէ վերազինել ա-րեւմտեան Գերմանիան, զինուորական խմբակցութեանց մէջ առնելով զայն: Այդ վերազինումը չի համապատասխաներ Գերմանիոյ միութեան պահանջին: Չորս պետութեանց պատասխանութիւնն է ա-մէն բան ընել փութացնելու համար գեր-մանական հարցին լուծումը»:

Եզրակացութիւն, — նորէն ժողովի հր-աւիրել Չորս Մեծերը:

(Շար.ը կարդալ Դ. էջ)

Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻ ՎԵՐԱԴԱՐՁԱՒ

Դր. գիշեր Մարսէյլ հասած է Շ. Նար-դունի, որ ուսումնասիրական պտոյտ մը կը կատարէր Միջին Արեւելքի մէջ, անց-եալ Դեկտեմբերէն ի վեր, մեծ խանդա-վառութիւն ստեղծելով:

Երէկ կէս օրին մեկնած ըլլալով Մար-սէյլէն, Փարիզ վերադարձած կ'ըլլայ այ-սօր:

× Մարսէյլէն հեռաձայնով կը հաղոր-դեն թէ մինչեւ քարափ դիմաւորելու գա-ցած էին հետեւեալ բարեկամները, յա-նուն Հ.Յ. Դաշնակցութեան, Ազգ. Իշ-խանութեան, Նոր Սերունդի, Ֆ. Կ. Խա-չի, Հ. Մ. Ը. Մ.ի Համազգա-յինի. — Յակոբ Պապիկեան, Տոքթ. Սիփրիհիսարլեան, Ա. Պետիկեան, Կ. Փո-լատեան, Յ. Մալաքեան, Յ. Ագայեան, Տոլպաշեան եւ ուրիշ բազմաթիւ ընկեր-ներ եւ բարեկամներ:

ՄԱՆՈՒԿ ԱԲԵՂԵԱՆ
(ԿԵԱՆՔԸ ԵՒ ԳՈՐԾԸ)

Բ.

Մանուկ Աբեղեանի ուսուցչական–մանկավարժական գործունէութեան հետ սերտօրէն կապուած են իր մի շարք գրական աշխատութիւնները եւ վաստակները: Դրանք վերաբերում են, առաջին հերթին, հայ լեզուի քերականութեան եւ գիտական հետազօտութեան:

1906ին լոյս ընծայած իր «Աշխարհաբարի քերականութիւնը», մի հիմնական աշխատութիւն եւ նորութիւն որ ունեցաւ լաւ ընդունելութիւն՝ որպէս հայերէնի ձեռնարկ մեր միջնակարգ դպրոցների համար: Դրան հետեւեց իր «տարրական քերականութիւնը», ունենալով մի քանի տպագրութիւններ եւ իբրեւ դասագիրք ծառայելով մեր ժողովրդական դպրոցներին:

Դրանց հետեւեց (1912), հեղինակի «Աշխարհաբարի շարահիւսութիւնը» (սինտաքս), իր տեսակում առաջինը — եւ միակը մինչեւ այսօր —, անգերազանցելին հայ քերականական գրականութեան մէջ: Աշխատութիւնն օժտուած է բազմաթիւ օրինակներով եւ նմոյշներով՝ առնուած մեր ընտրելագոյն հեղինակների երկերից: Յատուկ է մեր միջնակարգ դպրոցների բարձր կարգերի, ինչպէս նաեւ բարձրագոյն վարժարանների հայերէնի ուսման: Եւ առհասարակ մեր լեզուի գիտական եւ գիտակցական ուսումով հետաքրքրուող ամէն անհատ — ուսուցիչ, գրագէտ, հրապարակագիր եւ այլն — կրցան մեծապէս ձեռք բերել:

Մանուկ Աբեղեանի այդ կարգի լեզուական – քերականական աշխատութիւնների թագն ու պսակը կազմում է իր «Հայոց լեզուի տեսութիւնը» հոյակապ գործը (1931): Ինչպէս վերնագիրն արդէն ցոյց է տալիս, մեր արդի աշխարհաբարի քննական քերականութիւնն էայդ աշխատութիւնը, որ տեսական հետազօտութեան առարկայ է դարձնում առհասարակ լեզուի եւ մասնաւորապէս հայ լեզուի հիմունքները եւ կոչուած է լաւագոյն ուղեցոյցը լինելու համալսարանական ուսանողութեան եւ առ հասարակ ամէն մի մասնագէտի եւ ուսուցչի համար:

Ինչ որ կարելի է ասել դրանից տասնամեակներ առաջ (1866) Հ. Ա. Այտընեանի լոյս ընծայած «Քննական Քերականութիւն արդի աշխարհաբար լեզուի» աշխատութեան ընդարձակ ներածութեան մասին, նոյնն ասել պէտք է նաեւ Մ. Աբեղեանի «Հայոց լեզուի տեսութիւն» գործի մասին: Առաջինը՝ յատկապէս մեր արեւմտեան աշխարհաբարի, իսկ երկրորդը՝ արեւելեան աշխարհաբարի մարզում: Մնայուն եւ կոթողական գործեր՝ ե՛ւ մէկը, ե՛ւ միւսը:

Մ. Աբեղեանի այս մէկ գլուխ – գործոցը, որ վաղուց սպառած է եւ նոր տպագրութեամբ լոյս չէ տեսած, դժբախտաբար շատ քիչ ծանօթ է առհասարակ, իսկ արտասահմանում՝ գրեթէ բոլորովին անծանօթ է մնացած:

«Այս աշխատութիւնը», գրում է հեղինակն իր գործի յառաջաբանում, «վաղուց պատրաստուած էր եւ 1922 – 1923 թ. միայն վերամշակուած»: Գրքում, կարդում ենք շարունակութեան մէջ, «բաւական տեղ է տրուած ընդհանուր լեզուաբանական գիտելիքներին, որոնք իմ կարծիքով անհրաժեշտ են հայերէնի գիտական ուսումնասիրութեան համար»:

Այստեղ դժբախտաբար կարելի չէ հանգամանօրէն կանգ առնել այդ աշխատութեան վրայ: Առաջ բերենք գոնէ գլխաւոր մասերի վերնագիրները որոնցմով ընթերցողը թերեւս մի մօտաւոր գաղափար կազմէ ամբողջութեան մասին.—

Ներածութիւն, ուր խօսւում է առհասարակ լեզուի եւ յատկապէս լեզուի գիտութեան մասին: Երկրորդ՝ Հնչաբանութիւն: Երրորդ՝ Իմաստաբանութիւն կամ բառերի նշանակութեանց մասին ուսմունք: Չորրորդ՝ Բառակազմութիւն: Հինգերորդ՝ Ձեւաբանութիւն: Դրանց անբաժան մասն է կազմում լեզուի Շարահիւսութիւնը, զոր հեղինակն աւելի առաջ մի առանձին աշխատութեան նիւթ է դարձրել, ինչպէս տեսանք արդէն:

Այս ընդհանուր, համադրական գործերից դուրս՝ Մ. Աբեղեան առանձին, մենագրութիւնների մէջ շօշափում է լեզուի մասնագիտական խնդիրներ,— աշխարհաբարի հոլովները, բայերի խոնարհումը եւայլն:

Մանուկ Աբեղեանի լեզուական – քերականական աշխատութիւնները մեծ մասով աշխարհաբարի մարզին են վերաբերում: Դասաւանդելով դպրոցներում, նաեւ ուսանելաբար հին հայերէնը, գրաբար լեզուին, նա կազմել եւ լոյս է ընծայել նաեւ Գրաբարի քերականութիւնը, որ լոյս է տեսել կրկնակի տպագրութեամբ եւ ծառայել է իբրեւ դասագիրք Էջմիածնի ճեմարանում եւ յետոյ Երեւանի համալսարանում:

Մի կարեւոր չափով լեզուական եւ որոշ չափով գրական աշխատութեան հանգամանք ունի հեղինակին «Հայոց լեզուի Տաղաչափութիւն» գործը (1933): Ինչպէս «Հայոց լեզուի տեսութիւնը», նոյնպէս «Տաղաչափութիւնը» զոր Մ. Աբեղեան գրել է Թիֆլիս եղած ժամանակ, լոյս են տեսած Մելքոնեան Ֆոնդի հրատարակութեանց շարքում եւ բռնում են պատուաւոր տեղ վերջիններիս մէջ:

Խիստ արժէքաւոր եւ իր տեսակում եզակի մի գործ, որ հանգամանօրէն ու քննական ոգով ներկայացնում է արդի հայ բանաստեղծական արուեստի տեսութիւնը: Մի անհրաժեշտ ձեռնարկ եւ ուղեցոյց, որից մեծապէս օգտուել կարող են հայ բանաստեղծները եւ ուսուցիչները:

«Մեր գրագէտներից եւ սկսնակ բանաստեղծներից ոմանք, կարդում ենք հեղինակի յառաջաբանում, նոյնպէս եւ մի քանի երաժշտագէտներ զանազան ժամանակներ դիմել են ինձ՝ խնդրելով ցոյց տալ իրենց մի գիրք, որի մէջ բացատրուած լինէին Հայոց լեզուի տաղաչափութեան սկզբունքները: Ցաւօք սրտի չեմ կարողացել բաւարարել նրանց: Այդպիսի հարցասէրների համար, կարծում եմ, պիտանի կը լինի այս գիրքը»:

Շատ պիտանի աւելցնենք մենք:

Հեղինակը բնականաբար նկատի ունի մեր արդի ամբողջական լեզուն՝ իր երկու ճիւղերով, բովանդակ աշխարհաբարը: Մոռացութեան չէ տրուած նաեւ գրաբարը, որչափ որ մեր հին մատենագրութիւնը նիւթ է մատակարարում տրուած հարցի լուսաբանութեան համար:

Իսկ այս աշխատութեան մէջ Մ. Աբեղեան տեսական հետազօտութիւնները եւ եզրակացութիւնները հիմնում է բազմաթիւ նմոյշների վրայ՝ առնուած մեր արեւելեան եւ արեւմտեան բանաստեղծներից, այլեւ հին մատենագրութիւնից: Այդ բոլոր օրինակներով «Տաղաչափութիւնը» մի առ մի եւ ամենայն մանրամասնութեամբ պարզում է հայ բանաստեղծութեան մէջ կիրառուող տաղաչափական կանոնները եւ սկզբունքները:

Լեզուական – քերականական մարզին վերաբերեալ մի քանի ուրիշ՝ աւելի մանր աշխատութիւններ եւս ունի Մ. Աբեղեան: Այսպէս՝ տակաւին 1920 թուին, Հայաստանի հանրապետութեան օրով եւ կառավարութեան յանձնարարութեամբ, նա կազմել էր «Ռուս – հայերէն ռազմական բառարան», որ լոյս տեսաւ տարիներ յետոյ միայն (1925): Ինչպէս այն ժամանակ, այդպէս նաեւ այնուհետեւ ու մինչեւ օրս, գործածական հայերէն, ռազմական շատ դարձուածքներ ու բառեր այդ բառարանից են առնում իրենց սկիզբը:

Յիշատակենք նմանապէս, որ Մ. Աբեղեանի առաջին՝ երիտասարդ օրերի լեզուական աշխատութեանց շարքին է պատկանում եւ «Հայոց լեզուի ուղղագրութիւնը» գործը (1892): Իր մտահոգութեան առարկաներից մէկն է եղած սկզբից՝ հանրամատչելի օժանդակ ձեռնարկների միջոցով դիւրացնել մայրենի լեզուի քերականութեան եւ ուղղագրութեան ուսումը:

Նոյն այդ մտահոգութեան արդիւնք էր դարձեալ, որ շատ տարիներ յետոյ նա մշակեց եւ լոյս ընծայեց «ուղղագրական յօդուածներ» գրքոյկը (1908), որ աւելի ծանօթ է իր «Գայլ եւ գայլի պատասխաններ» ենթավերնագրով: Հայաստանի խորհրդայնացումից յետոյ պարսկահայ մի խումբ ուսուցիչներ Թաւրիզում վերահրատարակեցին այդ գրքոյկը:

Դարձեալ նոյն նկատումով էր, եւ նոյն տարիները, որ Մ. Աբեղեանի, Մ. Մաչէնձեանի եւ տողերս ստորագրողի միասնական ջանքերով հրապարակ եկան եւ լայն ընդունելութիւն գտան «Գրագէտ» վերնագրով ուղղագրական ձեռնարկի երեք պրակները: Տարրական դասընթացքին յատուկ եւ ձեռագիր տպատառերով, որոնց մայրերը մենք պատրաստել էինք տուած Լայպցիգում:

Այս կապակցութեամբ բնականաբար առաջ է գալիս եւ 1922ի Հայաստանում պարտադրուած բոլշեւիկեան «ուղղագրութեան» հարցը, զոր օրուան իշխանաւորները եւ նրանց աէրերը ննդութիւնը եւ խարդախութիւնը, բայց նաեւ ճարպիկութիւնն ունեցան Մանուկ Աբեղեանի անուան հետ կապելու: Անուան հետ մի վաստակաւոր մարդու, որ իր բովանդակ կեանքը ի սպաս դրած էր հայ լեզուին եւ գրականութեան: Ան խօսքով եւ գործով բազմաթիւ ապացոյցներ էր տուած, թէ անկարելի է որ համաձայն լինէր բոլշեւիկեան մի այդպիսի բարբարոս պարտադրանքի եւ ամարդի բռնադատումի:

Բայց այդ ամէնի մասին առանձին, մի ուրիշ անգամ:

Ա. ԱԲԵՂԵԱՆ

ԵԳԻՊՏՈՍ ԵՐԷԿ ԵՒ ԱՅՍՕՐ

ԽՄԲ.— Տեղական թերթի մը մասնաւոր թղթակիցը վերջերս պտոյտ մը կատարեց Հնդկաստանէն մինչեւ Միջին Արեւելք, խանդիպելով Սուրիա, Լիբանան, Երուսաղէմ եւն.: Ստորեւ կ'ամփոփենք Եգիպտոսի նուիրուած մասը.—

Զբօսաշրջիկները որոնք դադրած էին առնէ մը ի վեր այցելելէ մեծ բուրգերու աշխարհը, վերստին սկսան տեսնուիլ ուղտերու կռնակը, ընկերակցութեամբ իրենց պատկերահաններուն եւ փոքրիկ Արաբներուն: Ցնցոտիապատ այս Արաբները ամբողջ օրը կը բաւականանան կալէթի կտորով մը:

Եգիպտոսի Սփինքսը իր դէմքը դէպի Ասիա եւ Ափրիկէ դարձնելէ ետք, այսօր կը նայի դէպի Ամերիկա:

Սուէզը «գրաւողներու» մեկնումին կը զուգադիպի բազմաթիւ դրամատէրներու եւ շահագէտներու խուժումը դէպի Եգիպտոս: Եւ այնքան բազմաթիւ են անոնք որ դժուար է տեղ գտնել պանդոկներուն մէջ, իսկ մեծ թիւով կիսաւարտ շէնքերը կը մնան իրենց վիճակին մէջ:

Քաղաքակրթութեան հին կեդրոն մը եղած է Եգիպտոս, տալով Եւրոպայի ոռոգման սկզբունքները, երկրաչափութեան բանաւոր դրութիւն մը, ճարտարապետութիւն մը եւայլն: Աղեքսանդրիան ամբողջ ութ դար մշակոյթի եւ առեւտուրի համաշխարհային մայրաքաղաքն եղած է:

Միջնաբերդին մէջ որ կը տիրապետէ Գահիրէի վրայ, իր քարէ բարձրութիւններով, ապրեցան մամլուկ իշխանները երեք հարիւր տարի: Այս չէկ եւ կապոյտ աչքերով իշխանները իրենց գերիները կը բերէին Լիբանանէն եւ Կովկասէն: Այդ թուականներուն կարաւանները տեւականօրէն շարժման մէջ էին, իսկ նաւերն ալ մշում կուտային առեւտուրին՝ Հնդկաստանի հետ: Այն ատեն աւելի շատ հարստութիւն կար Գահիրէի մէջ քան Պաղտատի: Այս միջնաբերդը ներկայիս պատմական յիշատակարան մըն է, իսկ անոր մօտ գտնուող համալսարանը ամէնէն նշանաւորն է իսլամ աշխարհի՝ թէեւ Եգիպտացիներու 75 առ հարիւրը անգրագէտ է: Համալսարանը ունի քսան հազար ուսանող:

Միջին դարէն ի վեր ուսման մեթոտները չեն փոխուած: Պէտք է Գուրանը գոց սորվիլ ինչպէս եւ ներկայ գիտուններու գործերը:

Հին Եգիպտոսը մեծ հակասութեան մէջ է արդի Եգիպտոսին հետ: Կրօնական մո–

ԶՕՀՐԱՊԻ ԵՒ ՎԱՐԴԳԷՍԻ
ՍՊԱՆՈՒԹԵԱՆ ՊԱՐԱԳԱՆԵՐԸ
(ԹՂԹԱԾՐԱՐ ԱՐԱՄ ԱՆՏՈՆԵԱՆԻ)

Այդ աւանդը կնքուած ծրարի մը մէջ դրուած իր կտակն էր, որ տասն օր ետքը պիտի զրկուէր իր ընտանիքին: Յաջորդ օրը երկուքն ալ դէպի Ուրֆա ճամբայ ինկան Տիգրանակերտ երթալու համար:

Հալէպի ոստիկաններուն ընկերակցութեամբ օր մը վերջ Ուրֆա հասած էին: Սակայն տեղին ոստիկանապետը հոն առարկած է թէ «Հալէպի ոստիկանները իրաւասու չեն Ուրֆայէն անդին անցնելու. թէ Զօհրապն ու Վարդգէսը տանելու յատկացուած ոստիկանները 15 օրէ ի վեր Տիգրանակերտէն հոն եկած կը սպասեն անոնց գալուն, դուք պարտաւոր էք յանձնել զանոնք»: Ուրֆայի ոստիկանները ճամբայ կ'ելլեն Զօհրապի ու Վարդգէսի հետ, դէպի Տիգրանակերտ, սակայն հազիւ քառորդ ժամ հեռացած Ուրֆայէն, [illegible]

բան: Զօհրապ ու Վարդգէս գնդակահար կ'իյնան:

Հալէպի պաշտօնեաները ցաւով կը պատմէին թէ այս առթիւ տրուած տեղեկագիրը խօսք կ'ընէր միայն «կառքի ձիերէն մէկուն սատկած ըլլալու» մասին:

Սպաննուած Զօհրապն ու Վարդգէսը կը նետուին Տիգրանակերտի ճամբուն վրայ ձորի մը մէջ: Յաւիտենականութեան մը–նացած այդ հսկայ ուղեղը կեր կ'ըլլար այդպէս գայլերու եւ վայրի կենդանիներու»:

Ալէմտար

★

Ծանօթ իթթիհատական Ֆալիհ Րըֆքի, որ իր յուշերը գրած էր «Միլլիյէթ»ի մէջ, «Զիթենեաց լեռ» (Զէյթին Տաղը) խորագրով, իր ուզածին պէս մեկնելէ ետք հայ ժողովուրդին կոտորումը, հետեւեալ տեղեկութիւնները կը գրէ Զօհրապի եւ Վարդգէսի սպանութեան մասին: (Ինք Հալէպ կը գտնուէր այդ միջոցին).—

Չորրորդ բանակի հրամանատար Ճէմալ փաշան միշտ կը կրկնէր.

— Տարագրուող Հայերը ինծի յանձնեցէք, ես զանոնք Սուրիոյ ներսերը պիտի բնակեցնեմ:

Ան կը կարծէր որ Հայերը Սուրիոյ մէջ վնասակար չեն կրնար ըլլալ: Իր բուն նպատակը, աւելի ճիշդը այս էր. վնասակար հայ մեծամասնութիւնը վերածել անվնաս փոքրամասնութեան:

Սուրիոյ ներսերը ցրուելիք Հայերուն արաբական մոլեռանդութեան դէմ զօրծածուելիք ուժ մը ըլլալուն կը հաւատար Ճէմալ փաշան, ինչպէս Չէրքէզներ եւ Քիւրտեր: Մինչեւ անգամ Հայերը հողի ու տունի տէր ընելով խսլամացնելու համար կազմուած էր առանձին մարմին մը: Անգամ մը այդ մարմինը իմ սենեակիս մէջ ժողով գումարեց, սակայն չուտով թուլցաւ:

Ճէմալ փաշայի այս քաղաքականութեան կողմնակից էր Խալիտէ Էտիպ հանըմ: Պէհա Շաքիր եւ ընկերները սակայն, Ճէմալ փաշան կը մեղադրէին:

Ուր որ Հայերը ապաստարութիւն մը գտէին, սաստիկ կը պատժուէին, բայց գաղթող կարաւանները որեւէ յարձակման չէին ենթարկուեր: Մինչեւ անգամ, Ատանայի ճամբուն վրայ յարձակում գործող քանի մը Թուրքեր մահուան դատապարտուեցան:

Ճէմալ փաշա Պոլսէն Վանի(?) Պատերազմական Ատեանը զրկուող Զօհրապն ու Վարդգէսը սպաննելու համար Թալէաթ փաշայի հետ երկար բանակցութիւններ ունեցաւ. Ճէմալ փաշա կ'սէր.

— Զգուշացէք սանք, Լիբանան զրկեմ, ոչ մէկ վնաս կրնան ունենալ մեզի.

Թալէաթ փաշա պատասխանելով կը յայտնէր որ Զօհրապ եւ Վարդգէս վտանգաւոր չեն եւ նոյն իսկ կ'ապահովցնէր այդ մասին Ճէմալ փաշան եւ կ'ըսէր.

— Անգամ մը մինչեւ դատարան երթալնին լաւ է, դուք ձեր քով մի պահէք, զրկեցէք, վերջը դիւրին է:

Ճէմալ փաշա, Թալէաթ փաշայէն եկող վերջին «չիֆր» հեռագիրը, Պարոն Օթէլի վարի սալոնին մէջ ցոյց տուաւ Զօհրապի եւ Վարդգէսի: Զօհրապ հեռագիրը կարդալուն պէս սկսաւ լալ. Վարդգէս գրպանէն իր վիզա փաթթուեցաւ եւ բաւ.

— Ձեր, ինչ որ է փնաս չունի, զրկեցէք, սակայն գոնէ այս մարդը (Զօհրապը ակնարկելով) մի զրկէք:

(31)

(Շար.)

ԿԱՐԴԱՑԷ՛Ք ԵՒ ՏԱՐԱԾԵՑԷ՛Ք «ՅԱՌԱՋ»Ը

լեռնցութիւնը զուգընթաց կը քալէ ազ–գայնականութեան հետ :

«Օտարականը» թշնամին է : Ինչպէս որ ամէն բան որ դուրսէն կուգայ :

Նեղոսին ափը հողի նեղ շերտը շատ արգաւանդ է :

Մէկ դար առաջ Եգիպտոսի ժողովուրդը չորս միլիոն էր, այսօր քսան միլիոն է, որու չորս հինգերորդը այսօր կ'ապրի օ–րական 180 Ֆրանքով :

Յեղափոխական խորհուրդին առջեւ դը–րուած ծանրակշիռ հարցերէն մէկն ալ երկ–րին բազմամարդութիւնն է : Ան կ'աշխա–տի լուծել այս հարցը ընկերային բարե–նորոգումներով եւ միջազգային գործակ–ցութեամբ, որով պիտի կրնայ ստանալ իր պէտք ունեցած փարկերը, իր Թումբերուն շինութեան եւ երկաթի ու քարիւղի ճար–տարարուեստի զարգացման համար :

Ասոնցմէ զատ ուրիշ ճամբայ մըն ալ բաց է, ծաւալում դէպի Ափրիկէի խորերը :

Արքայական նախկին դրօսանուէն դէմ, Նեղոսի միւս ափը, կը գտնուի քարէ շի–նութիւն մը, որ կը բարձրանայ տեսակ մը մինարէի վրայ : Հոն առէնօք Ֆարուք Թագաւորը կ'ընդունէր իր հիւրերը, իսկ ներկայիս Յեղափոխական Խորհուրդին տեւական կեդրոնատեղին է :

Զինուորական խորհուրդին տասներկու սպաներէն ոմանք նախարար են այսօր, թէեւ մեծամասնաբար կը ստանան իբրեւ Թոշակ ամսական յիսուն հազար Ֆրանք : Զինուորական խորհուրդը իբրեւ նեցուկ ունի 700 ազատ սպաներու կազմակերպու–թիւնը որոնք գլխաւոր պաշտօնները կը գրաւեն բանակին մէջ : Բանակը արդիա–ցած եւ բազմացած է 2 տարիէ ի վեր, աջակցութեամբ գերման նախկին սը–պաներու, որոնք կը վարեն քանի մը զին–արան եւ օդանաւային գործարաններ :

Զինուորական խորհուրդէն զատ, կան երկու քաղաքական ընկերութիւններ մէ–կուկէս միլիոն անդամներով — Փոխա–դրութեան դաշնակցութիւնը եւ Գործա–տան բանուորները :

Հողային բարեփոխման օրէնքը դանդաղ ճանապար կը գործադրուի : Պետութիւնը ազգայնացուց հողերուն մէկ վեցերորդը, սակայն միայն մէկ առ հարիւրը կրցաւ բաժնել : Կը փորձեն ստեղծել առեւտու–րի մեծ շարժում մը :

Եգիպտոս կրնայ կարեւոր դեր մը կա–տարել իր աշխարհագրական դիրքով :

Ծամբորդին աչքին կը զարնեն բարձր շէնքերը, եւ նոր շինութիւնները : Շատ դրամ կայ, սակայն չեն երեւար հարըս–տութիւնները Հայերուն եւ Լիբանանցի–ներուն եւ ուրիշ այլազան տարրերու : Շատեր կը մտածեն թէ շինութիւնը միակ միջոցն է ապահովելու համար հարստու–թիւնը : Երկիրը բաւարար քարիւղ ունի իր պէտքերուն համար :

Անգլիացի զինուորները կ'երեւան տա–կաւին իրենց կառքերով, միշտ պատ–րաստ՝ հեռանալու համար Սուէզէն :

— «Ան որ Սուէզ իր ձեռքն ունի, աշ–խարհի տէրն է : Միջին Արեւելքի պաշտ–պանութեան կեդրոնը հոս է, եւ այդպէս ալ պիտի մնայ, մեզմով կամ առանց մե–զի» կ'ըսէ անգլիացի գնդապետ մը :

ՏՈՄՍԵՐ

ՈՐՈՎՀԵՏԵՒ...

★

Ամերիկեան թերթի մը մնայուն աշխա–տակիցներէն մէկը, կը գրէր·

— Այզընհաուըր մտաւորական մէկը չէ·

Լրագրողը, կասկածի տակ կը դնէր նոյնիսկ Միացեալ Նահանգներու նախա–գահին «ազատամտութիւնը» :

Նոյն թիւին մէջ, հասարակ մահկանա–ցու մը, կարծեմ Եւայի աղջիկ, շատ գոհ չէ որ Պ. Այզընհաուըր, Հոլիւուտէն, յայտնի դերասան մը Ռոպինսթըն տարած է, որպէսզի իրեն սորվեցնէ բեմական կարգ մը շնորհալի շարժուձեւեր, որոնց պէտք կ'ունենայ ինք, իբրեւ նախագահ, երբ հանրութեան կը ներկայանայ, հե–ռատեսիլին վրայ : Անուանի Եւայական–ը դիտել տալէ ետք թէ նախագահը պէտք չունի բռնազբօսիկ ձեւեր ընդօրինակելու, կ'աւելցնէ թէ ինք կը նախընտրէ Թրումը–նի բնականութիւնը :

Կը յիշեմ, Անգլիոյ գրական անդաստա–նին փայլուն աստղերէն մէկն ալ, Հ. Ճ. Ուէլս, պատերազմի օրերուն կը գրէր թէ «Չըրչիլ պատմութիւն չի գիտեր եւ տը–գէտ մարդուն մէկն է» :

Գրագէտը, ամէն ուրբաթ կէսօր, այդ «տգէտ» մարդուն հետ կը ճաշէր եւ ա–նոր ամէնէն մտերիմ բարեկամներէն մէկն էր, մինչեւ իր մահը :

Իր եղբայրակիցը, Ճորճ Պեռնըրտ Շօն բան մնացա՞ծ է որ չգրէր՝ ասոր, անոր դէմ :

Պարոն Այզընհաուըրի դատը պաշտպա–նելու համար չէ որ կը գրեմ այս տողերը : Բերանս կայ ուրիշ ձիւթ մը :

Հայ լրագրող մը կրնա՞յ որեւէ ատեն, համարձակութիւնը ունենալ այսքան ջախ–ջախիչ յայտարարութիւն մը ընելու, օրի–նակ, Սկիւտարի Ենի Մահալլէ Թաղին հողաբարձութեան ալնուաշուք ատենա–պետին դէմ :

Հայերէն թերթի մը գրական քննադա–տը կրնա՞յ յայտարարել թէ յայտնի վի–պասան Քերթէնքելէ գրականութենէ բան չի հասկնար ...

Երաժշտութենէ հասկցող մէկը կրնա՞յ իր նախասիրած լրագրին մէջ գրել թէ դաշնակահար Տոմաթճեան՝ Շուման, Շուպէրթ կամ Մոցարտ նուագել չի գի–տեր ...

Նկարչական արուեստին ծանօթ մէկը կրնա՞յ ըսել թէ նկարիչ Քելեփեթճեան, իրականին մէջ, ներկարար մըն է ...

Վաւերական բանաստեղծ մը կրնա՞յ չհաւնիլ անվաւեր քերթողի մը ոտանա–ւորներուն ...

Կարելի՞ է, օրինակ, այս թերթին մէջ գրել թէ ամէն յօդուած գրող՝ անպատ–ճառ մտաւորական մէկը չէ ...

Աստուած ողորմի այն հերոսին որ պի–տի համարձակէր, բարեմտօրէն ու ան–կեղծօրէն, իր անունը դնել այս տեսակ յայտարարութեանց տակ :

Ամէնէն առաջ իրեն դէմ պատերազմ կը յայտարարեն քննադատուած անձին հա–մագիւղացիներն ու համաքաղաքացիները :

Մենք այսպէս ենք, գիւրագգած ու նեղ–միտ : Որովհետեւ հազար տարի ետ մնա–ցած ենք... Պէտք հասուննանք յաջորդ հազարամեակին, եթէ հասուննանք ...

ԵՒՐՈՊԱՅԻ

ԱՐԳԻԼՈՒԱԾ ՔԱՂԱՔԸ ԿԱՐԻՆ

★

ԽՄԲ. — Աթէնքի Վիմա թերթին թղ–թակիցը, որ վերջերս էրզրում գացած էր ռազմափորձերուն հետեւելու համար, հե–տեւեալ տեղեկութիւնները կը հաղորդէ յօդուածաշարքի մը մէջ. —

Էրզրում հաշուապէսօրէն օտարներ եւ մանաւանդ օտար լրագրողներ կը տեսնէ : Եւ ասիկա անոր համար՝ որ քաղաքը եւ ամբողջ շրջանը՝ մինչեւ Խուրքեւսլիա սահմանները — որ Էրզրումէն 70 քիլո–մեթր հեռու կը գտնուի — «արգիլուած գօտի» հռչակուած է, իր ռազմագիտական հոկայ կարեւորութեան եւ հոն շինուած մեծ ամրութեանց համար : Եւ երբ երեք օր մնալու համար հոն հասանք՝ բնակիչ–ները — 55 հազարի կը հասնին — զար–մանքով կը դիտէին զիրենք եւ իրենց քաղաքը, որուն պատմութիւնը դարերու խորքին մէջ կը կորսուի : Այնպէս կ'երե–ւի՝ թէ անոր առաջին բնակիչները Հա–յերն էին, որ զայն կը կոչէին Կարին, Կարնոկան կամ Կարին—Կալա, զոր արաբ աշխարհագիրները աղաւաղելով Կալիկա–լա դարձուցին : Հին Հելլենները զայն կը կոչէին Կարինիթիս, Հռոմայեցիք՝ Արզս Ռոմանորում եւ Բիւզանդացիք՝ Թէոդոսիուպոլիս : Թուրքերը որ զայն գը–րաւեցին 1201ին, զայն կոչեցին Էրզէն էր Ռում,– որ կը նշանակէ՝ Հռոմայեցինե–րու քաղաք :

Էրզրում կարճ ատեն մըն ալ ինկաւ Ճեն–կիզ Խանի եւ Լէնթիմուրի ձեռքը : Քաղա–քը երկու անգամ կործանեցաւ երկրաշար–ժէն եւ երեք անգամ ալ գրաւուեցաւ ռու–սական բանակին կողմէ, 1828ին, 1878ին եւ 1916ին : 1878ին Ռուսերը Էրզրում մը–տան հաշտութեան դաշնագրէն առաջ թէ–եւ շատ ջանացին, բայց կրցան գրաւել միայն Ազիզիէի բերդը, որ քաղաքէն դուրս կը գտնուի : Ազիզիէի մօտ — որուն աւերակները դեռ մինչեւ այսօր կան — շինուած է մեծաշուք յուշարձան մը, ի յիշատակ ռուսական զօրքին դէմ Թուրք բանակի եւ ժողովուրդի ցոյց տուած բու–ռըն դիմադրութեան :

Այսօրուան Էրզրումի «տեսարժան» – ներէն մէկն ալ հարիւր տարեկան Նենէ Խաթունն է, որ կը բնակի Թուրք կառա–վարութեան կողմէ իրեն նուիրուած տան մէջ : Խաթուն, Ազիզիէի ճակատամարտէն միակ վերապրողն է եւ կ'ըսուի թէ իր ձեռքով քանի մը Գազաք սպաննած է :

Էրզրումի տեսարժան միւս վայրերն են 65 մզկիթները — որոնց բակերուն մէջ կը նստին ու արեւ կը ծծեն ալեւոր Միւսիւլ–մանները — եւ իր ջրանցքները :

Այս ջրանցքները չեն նմանիր Վենետիկի այնքան երգուած ջրանցքներուն, թէեւ ասոնք ալ անոնց պէս ջուրով լեցուն են : Մէկ տարբերութեամբ սակայն : Էրզրու–մի ջրանցքները լեցուն են աղտոտ ջուրե–րով եւ աղբերով՝ որ կուգան տուներու կոյուղիներէն : Կարելի է ըսել՝ թէ քա–ղաքի փողոցներն են, սակայն բաց վիճա–կի մէջ : Առաւօտուն — իրիկունը կծու ցուրտ կ'ընէ բոլոր կենդանիներուն հա–մար— առանց կոտրելի այս ջրանցքնե–րուն տակ կը թափին հազարաւոր ճանճեր, ամէնէն պզտիկներէն մինչեւ ոսկեգոյնի զարնողները եւ միւս խոշորկեկ սեւերը : Բայց ճանճեր կան այս քաղաքին բոլոր կողմերը եւ այնքան առատ, որ մեր խումբէն միշտ սրամտութիւն ընել ուզող մէկը անդադար կ'ըսէր, թէ աշխարհի բոլոր երկիրներէն ուր Տի – Տի գործածուեցաւ, ճանճերը Էրզրում գաղթած էին :

... Էրզրումի շրջանը ամրացուած է, ինչպէս զարմանալի կերպով : Շրջակայ բոլոր բլուրները լեցուն են ամրութիւն–ներով եւ բերդերով եւ դաշտերը՝ զօրա–նոցներով ու օդակայաններով, մինչ ամ–բողջ շրջանը կը ճեղքուի ահագին ճամբա–ներով որ սարդի խիտ ոստայն մը կը կազմեն : Յանկարծ կը տեսնուին կառա–բեռնակէս քօղարկուած զօրանոցներ, հը–րետանիի ուղեր, մթերանոցներ, եւ վայրէջ–քի գետիններ, մինչ հազարաւոր զինուոր–ներ — բուական Յոյներու ալ հանդիպե–ցանք, գլխաւորաբար Պոլսէն — կը շրջա–գային ամբողջ շրջանին եւ Էրզրումի մէջ :

Իր արեւելեան յատկանիշը դեռ կը պա–հէ այս քաղաքը, ուր քօղերով դէմքերը ծածկած շատ մը կիներ կը շրջագային : «Գալըրըմ»ներ եւ փանդակապատ պա–տուհաններով հնամեայ տուներ, եղան սայլեր եւ ուղտերու կարաւաններ իր յատկանշական երեւոյթներն են : Եւ երե–կոյեան, մինչ կիները իրենց տուները կը փակուին, այրերը սինեմա կամ սրճարան (քաֆէ աման) կ'երթան : Այս վայրերը, իրական ճաքակոյներ են, ունին բեմ մը, տավուլ – զուռնայով երկու երեք նուա–գածուներ եւ հինգ կամ վեց արուեստա–գիտուհիներ : Երբ ներկայացման ժամը գայ, անոնք ներս կը քաշուին եւ ապա մէկիկ – մէկիկ բեմ կուգան ամանէներ երգելու կամ պորտապար պարելու հա–մար : Հանդիսականները, լուրջ ու ան–խօս, կը հետեւին՝ փողկա խմելով եւ ա–ռանց ծափահարելու, ուզելով ցոյց տալ՝ թէ իբրեւ տղամարդ այնքան լուրջ են, որ կնոջական պարերէ հեւալին, չեն ազ–դուիր

Վերջապէս, Էրզրումցիներու ազգային ըմպելին է եւ իրաւամբ, քանի որ իրենց քաղաքը կառուցուած է երկու հազար մե–թրը բարձրութեան վրայ, բարձրաբերձ լեռներու միջեւ :

ՑԱՆԱՑԱՆ ԼՈՒՐԵՐ

ԳԱՀԻՐԷԻ զինուորական ատեանը պիտի դատէ 13 Իսլամ Եղբայրներ, այն ամբաս–տանութեամբ թէ դաւ մը սարքած էին կառավարութիւնը տապալելու համար : Ամբաստանեալներուն մէջ կը գտնուի ըն–կերակցութեան գլխաւոր վարիչին տղան :

ԱՆԳԼԻՈՅ շրջիկները տարեկան հարիւր սթերլին պիտի ստանան Նոյեմբեր մէկէն սկսեալ :

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (20)

Ե Տ Ք Ը . . .

●

Այսպէս է որ կրցած են տուն հասցնել իրենց ճարած պիտոյքները : Խորհրդա–կան Պլայտեր օդստոսին թուքերու բոր–բոքումէ մեռաւ : Դոկտոր Կնոտի շունը բռնեցին ու սպաննելով գործածեցին օ–ճառ պատրաստելու համար : Օրիորդ Վէնտրուպ զաւակ մը ծնաւ, իսկ Կրեթէ մօրաքրոջ երկրորդ աղջիկը անցած ամ–սուն ամուսնացաւ ու այն ալ մինչեւ իսկ հեծելազօրքի գլխապետի մը հետ :

— Ի՞նչ կ'ըսես ասոր, Էրնստ :

Ես ոչինչ չեմ ըսեր ասոր... Ես ալ ար–դէն մեռած գլխապետներ տեսած եմ :

Անոնք կը շարունակեն պատմել ինծի այն, ինչ որ պատահած է իմ վերջին ար–ձակուրդէն յետոյ : Ես ականջ կը դնեմ, բայց շուտով մտածումներս ուրիշ կողմ կը դառնան : Առաջ այդ ամէնը կրնար ին–ծի համար որեւէ նշանակութիւն ունենալ . իսկ այսօր — ինծի՞ ինչ, իրապէս, թէ ինչ եղած է ...

Կ'ելլեմ ու կը նայիմ պատուհանէն : Վարը շուանի վրայ քանի մը վարտիկ կախուած է : Յուլօրէն կը ծածանին ա–նոնք գորշ աղջամուղջին մէջ :

Իրիկնամուտի անհաստատ կիսախաւա–րը կը դողդողջէ ... ու յանկարծ անոր ե–տեւ կը բարձրանայ ուրիշ պատկեր մը՝ ստուերանման ու հեռաւոր . ծածանող ճերմակեղէն, մենաւոր դաշնակաւորինչ մը իրիկուան պահուն, յառաջխաղացում մը կիտալոյսի մէջ ու — բազմաթիւ մե–ռած խափշիկներ՝ ամոյն, կապոյտ վե–րարկուներով, ճաթռտած շրթներով եւ արիւնոտ աչքերով ... Գաղ ... Պատկերը վայրկեան մը բոլորովին որոշ է, ապա կ'երերայ ու կը չքանայ ... Վարտիկները նորէն կը ծածանին կիսամութին մէջ . ու ես նորէն կը զգամ իմ ետեւ սենեակը ծնողներուս հետ միասին, ջերմութիւն եւ ապահովութիւն : «Անցաւ – գնաց», կը խորհիմ թեթեւցած ու կը դառնամ :

Սակայն անհանգստութիւնս կը մնայ ու տակաւ կը զօրանայ : Ես արդէն կը կարօտիմ ընկերներուս, թէեւ միայն քիչ ատեն առաջ բաժնուեցայ իրենցմէ : Կը փափաքիմ ելլել ու շուտով մէյ մը իրենց քով երթալ . վասնզի տակաւին չեմ կրնար երեւակայել թէ այժմ ընդմիշտ ընտանի–քիս քով պիտի մնամ . ու տակաւին այն զգացումը ունիմ թէ վաղը, միւս օրը կամ ուրիշ օր մը մենք նորէն պիտի քալենք՝ ուս–ուսի, անխծելով, համակերպ, բայց սերտ իրարու հետ ...

Գաւառապետի ժամացոյցը կը նայիմ : Երկու ժամ է միայն որ հոս եմ . սակայն ինծի կը թուի թէ երկու շաբաթ է արդէն որ տեսած չեմ Վիլլին եւ Լուդվիգը :

Ի վերջոյ կ'երթամ նախասենեակ ու վե–րարկուս կը բերեմ :

— Այս երեկոյ մեզի հետ պիտի չմնա՞ս, կը հարցնէ մայրս :

— Զօրանոց պէտք է երթամ, կը ստեմ ես, վասնզի չեմ կրնար ըսել իրեն ճշմար–տութիւնը :

Ան ինծի հետ մինչեւ սանդուխին գլու–խը կուգայ :

— Սպասէ, կ'ըսէ, հոս մութ է, երթամ ճրագ բերեմ :

Աստուած վկայ, այս քանի մը ատրի–ճանէն կրնայի առանց ճրագի ալ իջնել ... քանի քանի ճամբորդներէ, քանի քանի մութ շառաւիղներէ սոխուած եմ եղեր անցնիլ առանց լոյսի, սոսկալի կրակի տակ ...

Բայց կը սպասեմ համբերութեամբ, մին–չեւ որ մայրս լամբարը կը բերէ եւ լոյս կուտայ ինծի . ու կը թուի թէ մութին մէջ կը շոյէ գլխս ...

Իր փոքրիկ, ակօսուած դէմքին ոսկեղէն ստուեր ինկած է լուսամփոփէն :

— Զգոյշ եղիր, Էրնստ, բան մը չպա–տահի քեզի, կը կանչէ ետեւէս :

Կանգ կ'առնեմ .

— Ի՞նչ պիտի պատահի այստեղ, մեր քաղաքին մէջ, խաղաղութեան պահուն, կ'ըսեմ ժպտելով ու զարմացած :

Ու յանկարծ տարօրինակ յոյզ մը կը համակէ գլխս, ցաւ մը գրեթէ . միթէ ոչինչ եղած չէ՞, ու ես նորէն երախայ մըն եմ, որուն համար պէտք է լուսաւորել աստի–ճանները . տղեկ մը, որուն կրնայ բան պատահիլ փողոցը : Ու միթէ այն ամէնը երազ ու ցնդապուշտ՞նք էր միայն :

Բայց լամբարին լոյսը ցոլանալով կը փայլածէ գօտիիս մետաղեայ կապանքին վրայ :

Ես երախայ չեմ, ես համազգեստ կը կրեմ :

(Շար.)

Է. ՄԱՌԻԱ ՌԵՄԱՐՔ

ԼՐՏԵՍԱԿԱՆ ԳՈՐԾԻՆ ԾԱԼՔԵՐԸ

Խորհրդաւոր «Շարլ»ը, այլ անունով Ալֆրէտ Տըլառիւ, որ հետքը կորսնցուցած էր Սեպտ. 20էն ի վեր, առջի օր զինուորական ատեանին ներկայացաւ ոստիկանական տեսուչ Տիտի առաջնորդութեամբ: Զինուորական դատաւորը, Ռէսեկիէ, անմիջապէս հարցաքննեց փաստաբանը, որ նախապէս եղած է պաշտօնեայ ոստիկանութեան վերատեսչութեան: Տիտ յայտնեց լրագրողներուն թէ փաստաբանը ինքնաբերաբար եկած էր իրեն, խնդրելով որ հարցաքննիչ դատաւորին քով առաջնորդէ, որպէսզի պարզէ ճշմարտութիւնը ամբաստանեալ օրագրողին՝ Պառանէսի մասին:

× Համայնավար կուսակցութեան Կեդր. Կոմիտէին ընդհ. քարտուղարը, Ժաք Տիւքլօ, հարցաքննուած ատեն ուրացաւ իրեն վերագրուած մեղքերը: Պնդեց թէ զինուորական գաղտնիքներ ստացած չէ Պառանէսէն, թէ այս վերջինը մաս կը կազմէ Մ. Նահանգներու կողմէ վճարուած կազմակերպութեան մը: Եւ աւելցուց.— «Կը գտնուինք Ամերիկայի կողմէ վճարուած կազմակերպութեան մը առջեւ որուն նպատակն է պայքարիլ բոլոր անոնց դէմ որ չեն հպատակիր Ուաշինկթընէն արձակուած հրամաններու»:

Հարցաքննութիւնը տեւեց երկու ժամ: Տիւքլօ կծու խօսքեր արտասանեց Տիտի դէմ: Այս առթիւ ըսաւ թէ ան գերմանական Կեսթափոյին ծառայած է երկրորդ աշխարհամարտի ընթացքին եւ ճերմակերես հանուած՝ ամերիկեան գաղտնի սպասարկութեան շնորհիւ: Եւ «կեղտոտ [illegible]» կոչեց Պառանէսը: «Համայնավար կուսակցութիւնը պէտք չունի տեղեկութիւններ ստանալու լրտեսէ մը»:

Պառանէս 15 ժամ հարցաքննուելէ ետք, խոստովանած էր թէ իր քաղած գաղտնիքները Տիւքլոյի կ'առաջարկէր անձամբ, սակայն Տիւքլօ կը պատասխանէր խնդալով.— «Մենք անոր լրիւ ատենագրութիւնը ունինք»:

Նոյն օրը հարցաքննուած էր նաեւ ուրիշ համայնավար երեսփոխան մը, Վալտէք Ռոշէ, որ ըսած է.— «Պառանէս վարձու լրտեսն է բոլոր անոնց որ կ'ուզեն վնասել Համայնավար կուսակցութեան», իսկ ապա հարցաքննեցաւ «Լիպերասիոն» օրաթերթին տնօրէնը, տ'Աստիէ տը լա Վիժըրի, որուն համար իր նախկին աշխատակիցը, Պառանէս ըսած էր թէ զինքը ներկայացուց Ազգ. պաշտպանութեան կոմիտէի դիւանապետին՝ Լապուիսի: Ըսած էր նաեւ թէ տնօրէնը ամէն ամիս վեց միլիոն ֆրանք կը ստանար Համայնավար կուսակցութենէն, թերթին բացը գոցելու համար:

Տը լա Վիժըրի յայտարարեց թէ Պառանէս առասպելներ կը պատմէ, վարկաբեկելու համար Համայնավար կուսակցութիւնը:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԲԱՑԱՌԻԿ ՎԻՃԱԿ յայտարարուեցաւ Լիբիոյ մէջ, արքայական տան վերակացուին սպանութեան հետեւանքով:

ԻՆՔՆԱՇԱՐԺՆԵՐՈՒ ՑՈՒՑԱՀԱՆԴԷՍԸ բացուեցաւ երէկ: Բոլոր մեծ երկիրները կը մասնակցին նորանոր տեսակներով:

ԵԳԻՊՏՈՍ ծանուցագիր մը հրատարակեց Իսրայէլի դէմ, ամբաստանելով թէ լրտեսական ցանց մը կազմակերպած է իր երկրին մէջ:

ԻՐԱՔԻ Ապահովութեան տեսչութիւնը պահանջեց հպատակութենէ զրկել համայնավարները, համաձայն անցեալ Սեպտեմբերին հրատարակուած օրէնքներու: Լաւատեղեակ աղբիւրէ կը հաղորդեն թէ հինգ հարիւր համայնավարներ յայտարարութիւն մը հրատարակած են, հրաժարելով համայնավարութենէ: Այս թիւը կը կազմէ Իրաքի համայնավարներուն 3/4ը: Ամբողջութիւնը 700էն աւելի չէ: Մինչեւ Նոյեմբեր 1 պայմանաժամ տրուած է արտասահման բնակող Իրաքցի համայնավարներուն, որպէսզի հրաժարին այդ հոսանքէն:

ՄԱՀԱՊԱՏԻԺ պահանջուեցաւ երկու գերման սպաներուն, Օպերկի եւ Քնոխընի դէմ:

ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՊՍԱԿԻ

ՀՐԱՉ ՍԱՐԳԻՍԵԱՆԻ կսկծալի մահուան առթիւ Պ. Արմենակ Փափազեան եւ Տէր եւ Տիկին Ա. Աւագեան փոխան ծաղկեպսակի երեք հազար ֆր. կը նուիրեն Յ. Կ. Խաչին: Սմանայ «Յառաջ»էն:

× Լիոնի Եկեղեցաշէն Տիկնանց յանձ–

ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՕՐԸ ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ ՆՈՅ. 7ԻՆ

★

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

Կը տօնուի մեծ պատրաստութեամբ:

Շաթօ տէ Ֆլէօռի հանրածանօթ սրահներուն մէջ:

30 Հոկտեմբեր, Շաբաթ ժամը 9էն մինչեւ լոյս: Կէս գիշերէն վերջ եւրոպական պարեր մեծ սրահին մէջ: Աւանդական խնջոյք պզտիկ սրահին մէջ:

Մանրամասնութիւնները յաջորդով:

★

ԿՐԸՆՈՊԼԻ ՄԷՋ

Կը տօնուի Նոյեմբեր 7ին, Կիրակի կէսօրէն վերջ ժամը 15ին, Ռիւ ժէ, Սէն Լուի սրահը:

★

ՎԱԼԱՆՍԻ ՄԷՋ

Նոյեմբեր 6ին:

Մանրամասնութիւնները յաջորդով:

ԹԱՐԳՄԱՆՉԱՑ ՏՕՆԸ

Այս կիրակի, Սրբոց Թարգմանչաց եւ Մշակոյթի նուիրուած ազգային եւ եկեղեցական տօնին առթիւ, պիտի մատուցուի հանդիսաւոր պատարագ Փարիզի Ս. Յովհաննէս Մկրտիչ եկեղեցւոյն մէջ:

Պիտի նախագահէ եւ քարոզէ առաջնորդ ՍԵՐՈՎԲԷ Ծ. Վ. ՄԱՆՈՒԿԵԱՆ:

Կը հրաւիրուին Փարիզի եւ շրջանի դպրոցներու ուսուցիչները, աշակերտները եւ հասարակութիւնը ներկայ ըլլալ եւ յարգել «Սրբոց Թարգմանչաց» անմահ յիշատակը: (Կնիք)

ՎԵՐԱՄՈՒՏ

Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Անիէռ Պուա Քոլոմպի դասերը կը սկսին Չորեքշաբթի 13 Հոկտ. երեկոյեան ժամը 8.30ին, 149պիս, Ավընիւ տ'Արժանթէօյ (Անիէռ): Չորեքշաբթի երեկոները հայերէնի դասեր եւ երգչախումբի փորձեր, երկուշաբթի երեկոները թատերական եւայլ փորձեր:

Այն բոլոր ծնողները որոնք կը փափաքին իրենց զաւակները տեսնել Նոր Սերունդի շարքերուն մէջ, կրնան դիմել չորեքշաբթի երեկոները վերոյիշեալ հասցէին:

ՀԱՅԵՐԷՆ ԼԵԶՈՒԻ

Ձրի դասեր կը տրուին չափահասներու համար ամէն չորեքշաբթի գիշեր ժամը 19էն 20, առաջին տարի, ժամը 20էն 21 երկրորդ տարի:

Դասերը պիտի սկսին Հոկտ. 13ին:

Lycée Condorcet ի սրահի մը մէջ

8, Rue du Havre, PARIS (9e)

Métro St.Lazare ou Havre-Caumartin

Հետեւողութեամբ՝

«Manuel de Langue Arménienne» de Mr. Frédéric Feydit.

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Լիոնի եւ շրջանի Ազգ. Միութեան կեդր. վարչութիւնը կը ծանուցանէ թէ այս կիրակի հոգեհանգստեան պաշտօն պատարագ պիտի մատուցուի հոգելոյս Արտաւազդ արք. Սիւրմէեանի մահուան Գ. տարելիցին առթիւ:

Կը հրաւիրուի յարգոյ հասարակութիւնը յարգել հանգուցեալ սրբազանին յիշատակը:

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Յ. Կ. Խաչի Պոլ. Օտտոյի մասնաճիւղը շնորհակալութեամբ ստացած է Տէր եւ Տիկին Հայրապետեանէ երեք հազար ֆրանք իրենց զաւկին՝ Աստղիկ Հայրապետեանի Ամերիկա մեկնումին առթիւ, իսկ Տարօն Տուրուբերանի Հայր. Միութենէն հազար ֆրանք:

Նոյնպէս Տէր եւ Տիկին Սիրունեանէ հազար ֆրանք, Տիկին Եսթեր Սարգիսեանէ 500 ֆր. փոխան ծաղկեպսակի Զօհրապ Գույմաղեանի մահուան առթիւ:

Այս առթիւ Տէր եւ Տիկին Սիրունեան եւ Պ. Բարսեղեան հազարական ֆր. ալ նուիրած են տեղւոյն եկեղեցիին:

նախումբը շնորհակալութեամբ ստացաւ Պ. Շ. Միքայէլեանէ հազար ֆր. փոխան ծաղկեպսակի, Հրաչ Սարգիսեանի կսկծալի մահուան առթիւ:

ՄԵՐ ԲԱԺԱՆՈՐԴՆԵՐՈՒՆ

ՄԱՐՍԷՅԼԻ մեր բաժանորդներուն ղրկած ենք չէք - փօսթալներ իրենց վճարումները դիւրացնելու եւ փութացնելու համար: Նոյնը կ'ընենք հետզհետէ մեր բոլոր բաժանորդներուն, խնդրելով որ պատասխանեն անյապաղ: Հակառակ պարագային վարչութիւնս պիտի ստիպուի Հոկտ. 31էն դադրեցնել բոլոր անպատասխանի մնացած բաժանորդագրութիւնները:

Վստահ ենք բոլորն ալ իրենց կանոնաւոր վճարումներով, պիտի հանեն դիւրացնել մեր գործը, կանխաւ կը յայտնենք մեր շնորհակալութիւնները:

ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

ՎԵՐԱԲԱՑՈՒՄ ՖՐԱՆՍԱՀԱՅ ԼՍԱՐԱՆԻ

Յառաջիկայ Հոկտ. 10ի կիրակի օրը կէսօրէ ետք ժամը 1.30ին, ընկերական ճաշով մը, Ազգ. Տան մէջ:

Գեղարուեստական ճոխ բաժին:

Անոնք որ կը փափաքին մասնակցիլ ճաշին, այժմէն դիմեն՝ Պ. ՀԱՅԿ ԱՂԱԲԷԿԵԱՆԻ, հեռաձայն ՓՐՕ. 07-25 եւ Պ. Ադամեանի, ԹՐԻ. 57-74: Անձ գլուխ 550 ֆրանք:

AUTOMOBILES
DE TOUTES MARQUES

Եթէ կ'ուզէք գնել կամ ծախել

լաւագոյն պայմաններով ձեր ինք–

նաշարժը, հաճեցէք դիմել՝

ՇԱՀԱՆ ՍԱՐԵԱՆԻ

3, VILLA MONCEAU, Paris, (17)

Tél. WAGram 13 - 95 (9h, 14h. 20h.)

Փորձառութիւն 1928էն ի վեր

Imp. Araxes - 46, rue Richer, Paris (9e)

Օր. ՄԱՐԻ ՏԷՐ ՅՈՎՀԱՆՆԷՍԵԱՆ

Պ. ԱՐՄԵՆԱԿ ԹԱՇՃԵԱՆ

Նշանուած

Պիւէթր, 3 Հոկտ. 1954 Ալֆորվիլ

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

★

ԼԻՈՆ.— Հ. Յ. Դ. Վարանդեան կոմիտէին ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները այս ուրբաթ ժամը ճիշդ 20.30ին, Ավընիւ Սաքսի եւ ռիւ տը լա Փառ Տիէօյի անկիւնի սրճարանի ներքնասրահը: Խիստ կարեւոր օրակարգ:

ՊԻԼՎԻԼ.— Հ. Յ. Դ. Ռոստոմ խումբի ժողովը այս ուրբաթ իրիկուն ժամը 9.30ին, 4 ռիւ Քոմփան, Փլաս տէ Ֆէթ:

ՓԱՐԻԶԻ Յ. Կ. Խաչի մասնաճիւղի ընդհ. ժողովը այս երկուշաբթի ժամը 15.30ին Քաֆէ Ռէժան: Կը խնդրուի բոլոր անդամուհիներէն ստիպողաբար ներկայ ըլլալ:

Յ. Կ. ԽԱՉԻ Անիէռ – Պուա Քոլոմպի մասնաճիւղին ընդհ. ժողովը այս երկուշաբթի ժամը 16ին, ընկերուհի Հ. Աւետիսեանի բնակարանը 195պիս, ռիւ տիւ Մէնիլ, Անիէռ: Պարտաւորիչ ներկայութիւն: Կարեւոր օրակարգ:

ՍԵԲԱՍՏԻՈՅ Մուրատ Ռուս.ի Մարսէյլի մասնաճիւղի վարչութիւնը կը խնդրէ իր անդամներէն եւ բոլոր հայրենակիցներէն ներկայ ըլլալ ընդհ. ժողովի, այս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը ճիշդ 2.30ին, 7 Պուլ. տ'Աթէն Պար տը Կլոպ:

ՄՈՒՐԱՏ Ուսումնասիրացի Փարիզի վարչութիւնը կը խնդրէ իր պատուակալ, գործօն անդամներէն ի՛նչպէս նաեւ բոլոր հայրենակիցներէն ներկայ ըլլալ ընդհ. ժողովի, այս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը ճիշդ 3.30ին, Իսի, Խրիմեան վարժարանի սրահը, 2 ռիւ տը լա Տէֆանս:

ԴԵՐԱՍԱՆ ԳՄԲԷԹԵԱՆԻ յանձնախումբի ժողովը այս չորեքշաբթի ժամը 18ին, Ազգ. Տան մէջ: Բոլոր անդամներէն կը խնդրուի անպատճառ ներկայ ըլլալ:

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ԵՐԵԿՈՅԹ Ի ՊԱՏԻՒ ԴԵՐԱՍԱՆ ԱՐՏԱՇԷՍ ԳՄԲԷԹԵԱՆԻ

6, ՆՈՅԵՄԲԵՐ, ՇԱԲԱԹ ԳԻՇԵՐ — ՍԱԼ Տ'ԻԷՆԱՅԻ ՄԷՋ

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ԸՆՏԻՐ ՅԱՅՏԱԳԻՐ ՄԱՆՐԱՄԱՍՆՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ ՄՕՏ ՕՐԷՆ

ԱԼՖՈՐՎԻԼԻ ՀԱՅ ՄԱՐԶԱԿԱՆԻՆ ՏԱՐԵԿԱՆ ՄԵԾ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

ԿԻՐԱԿԻ 17 ՀՈԿՏԵՄԲԵՐ ԺԱՄԸ 16ԷՆ 24

Պատուակալ նախագահութեամբ՝ Փարիզի քաղաքապետ

BERNARD LAFAYի

ORCHESTRE JACQUES HELIAN

SALLE VOLTAIRE

Շարանթօն էֆօլէն առնել 103 թիւ օթօպիւսը, իջնել Ռիւ տը լ'Իւնիօն:

MAISON
ARDY

— GROS — S. A. R. L. au Cap. 12.000.000 — DEMI - GROS —

Tél. Cen. 14. 11 R.C.Seine 3337021 B.

Tél. Cen. 46.87 C.C.P. Paris, 6401.06

(ՏՆՕՐԷՆ ՅԱՐՈՒԹԻՒՆԵԱՆ ԵՂԲԱՐՔ)

86-89, RUE DE CLERY, PARIS (2e)

Հաստատութիւնը մասնագէտ է Bonnetterie եւ sous-vêtements ի վերաբերեալ ամէն տեսակի, եւ ունի ֆրանսական մեծագոյն տուներու ապրանքները:

Jil - Polichinelle - DD - Mont d'Ecosse - Le Collègien - Le Chat
J. E. T. - Aviette - Parker Nemausa - Tixolid - Eminence -
Kangourou - Belesta - etc. etc
Caleçon Molletonnés - Le Belier - Le Vosgien - Trimeca etc. etc.

Միշտ տրամադրելի Ա. եւ Բ. կարգի ապրանք

Rayon spécial de ganterie et de mouffles en laine

pour HOMMES, FEMMES et ENFANTS.-

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

ՅԱՌԱՋ

HARATCH

ՕՐԱԹԵՐԹ

Fondé en 1925 — Tél.: PRO. 86-60
Le Directeur : SCH. MISSAKIAN
Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise, Paris-9e
C.C.P. Paris 1678-63 — R. C. Seine 376.286

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա եւ գաղութներ տարեկան 3000 ֆր., վեցամս. 1600
Արտասահման՝ տարեկան 3500 ֆր. կամ 10 $, հատը 12 ֆր.

ՇԱԲԱԹ 9 ՀՈԿՏԵՄԲԵՐ
SAMEDI 9 OCTOBRE 1954

30ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 7492 30e ANNEE — Խմբագիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ — ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 10ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 2903

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ԻՍԿ ՄԻԽՍՆԵ՞ՐԸ...

Վերամուտի ազդերը իրարու կը յաջորդեն «Յառաջ»ի մէջ։

Արդէն ծանօթ են սովորական դասընթացքները։

Այս շաբթու կարդացինք ուրիշ կարգ մը ձեռնարկներ։

Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Փարիզի «Աճառեան» խումբը հայերէնի դասընթացք մը բացած է, որ կը սկսի հետեւեալ յայտարարութեամբ.—

«Համոզուած ըլլալով որ առանց մայրենի լեզուի չենք կրնար որեւէ դեր կատարել հանրային կեանքի մէջ», կը հրաւիրենք...

Հրաւէրը ուղղուած է բոլորին անխտիր։

Նոյն Միութեան Անիէռ-Պուա Քոլոմպի մասնաճիւղը վերամուտը կը ծանուցանէ հայերէնի, երգի եւ պարի դասերով եւ թատերական փորձերով։

Այս տարի ալ կը շարունակուի հայերէնի դասընթացքը, Լիսէ Քոնտորսէի մէջ (Փարիզ), մասնաւոր կարգադրութեամբ։

Թաղերէն եւ գաւառէն հասած ազդերն ալ նկատի առնելով, բաղդատաբար մխիթարական կը թուի պատկերը։

Անշուշտ պէտք է սպասել քանի մը շաբաթ, իրական գաղափար մը կազմելու համար։

Դժուար է այժմէն ճշդել հետեւեալ պարագաները,—

Ե՞տ կ'երթանք թէ յառաջ։

Աշակերտներու թիւը աւելցա՞ծ է թէ պակսած։

Անոնք որ նախապէս կը հետեւէին այս կամ այն դասընթացքին, կը շարունակե՞ն թէ կէս ձգած են։

Տղան ի՞նչ հեռացած է, թէ ծնողքը բաւական համարած են մէկ-երկու տարուան գիտելիքը։

Ուրեմն, հրատարակուած ազդերուն շնորհիւ, տեղեկութիւններ ունինք Փարիզէն եւ գաւառէն։

Իսկ հարեւան գաղութներո՞ւն մէջ,— Լոնտոն, Մանչեսթըր, Պրիւքսէլ, Անվէրս, Միլան։

Ձայն-ձուն չկայ։

Թերեւս բաներ մը կ'ընեն, բայց չեն ուզեր ծանուցանել։ Եւ կամ շատ ալ հաստատ չունին կատարուած աշխատանքին վրայ։

Ամէն պարագայի մէջ, կը սպասենք մեր թղթակիցներուն լուսաբանութեանց։

Վերջերս առիթներ ունեցանք գրելու այս չէն գաղութներու ներքին կեանքով, ապացուցանելու համար թէ պատկերը այնքան ալ մխիթարական չէ։

Զանազան արարողութիւններ եւ ձեւակերպութիւններ չեն կրնար կասեցնել կազմալուծումը եւ օտարացումը։

Անհրաժեշտ է կուռ կազմակերպութիւն, աշխատանքի ծրագրով մը։

Կը կարծենք թէ ծրագիրը չէ որ կը պակսի, այլ գործելու կամքը։

Եւ նորերը գլխիվայր կը թաւալին օտարացման յորձանքին մէջ, զրկուած ըլլալով բոլոր ազատարար զօտիներէն։

Նորերու մասին խօսած ատեն, երբեք չենք մոռնար հիներուն ալ մեղքերը։

Դեռ երէկ Լոնտոնի մեր թղթակիցը կ'ողբար, ի խորոց սրտի, թէ հազար հոգինոց գաղութին մէջ հազիւ 10-20 ընտանիք հայերէն գիրք եւ թերթ կը կարդան։

Ասոնց մէջ ալ, կան տիպարներ որ երկուքն ալ կը գնեն, բայց չեն կարդար։

Եւ դեռ կան ուրիշներ որոնց եթէ ձրի ալ տաք, չեն կարդար, առարկելով թէ «ժամանակ չունին»։

Այստեղ ալ բազմութիւն մը կը կազմեն այդ կարգի երեւելիները։

Եւ նկատել որ շատեր Պոլսէն, Փոքր Ասիայէն կամ Կիլիկիայէն եկած են...

Ակամայ կատարեցինք այս շեղումը, հաստատելու համար այլապէս վրդովիչ պարագայ մը։ Շ.

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՀԱՐՑԱՊՆԴՈՒՄՆԵՐ ԱԶԳ. ԺՈՂՈՎԻՆ ՄԷՋ

ՎԱՐՉԱՊԵՏԸ ԿԸ ԲԱՑԱՏՐԷ ԼՈՆՏՈՆԻ ՀԱՄԱՁԱՅՆՈՒԹԵԱՆ ԱՌԱՒԵԼՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ.— ՇԱՏԵՐ ԳՈՀ ՉԵՆ ԵՒ ՎՏԱՆԳՆԵՐ ԿԸ ՏԵՍՆԵՆ.— ՎԻՃԱԲԱՆՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ ՊԻՏԻ ՇԱՐՈՒՆԱԿՈՒԻՆ

Վարչապետը Եշ. օր մանրամասն տեղեկութիւններ հաղորդեց Ազգ. Ժողովին մէջ, Լոնտոնի համաձայնութեան մասին, բացատրելով անոր առաւելութիւնները։ Մասնաւորապէս կանգ առաւ հետեւեալ կէտերուն վրայ.—

1. Թէեւ [illegible] ան թիւով երեսփոխաններ յայտ[illegible] կը նկատեն գերմանական որեւէ վերազինում, բայց անխուսափելի եւ անմիջական դարձած է այդ վերազինումը, Ֆրանսայի դաշնակիցներուն կարծիքով. ուրեմն Ֆրանսայի կը մնայ մեկուսանալ, վերազինումը կատարուած տեսնել կամ հաւանիլ այնպիսի դաշինքի մը որ կնքուեցաւ Լոնտոնի մէջ եւ որ հաստատուն երաշխիքներ կ'ընծայէ Ֆրանսայի, որպէսզի չարաչար չգործածուին գերմանական զէնքերը։

2. Անոնց որ կը վախնան թէ Լոնտոնի համաձայնութիւնը պիտի սաստկացնէ յարաբերութեանց լարումը խորհրդային ճամբարին հետ, աւելցնելով պատերազմի վտանգը, մէկ պատասխան ունիմ,— եթէ հաւատայի ատոր, պիտի չընդունէի Լոնտոնի համաձայնութիւնը։ Ուշադրութեամբ պիտի քննուին Պ. Մոլոթովի նոր առաջարկները գերմանական հարցին լուծման մասին, բայց զուգահեռաբար Լոնտոնի ծրագրին ընդունելութեան հետ եւ ոչ թէ մէկը միւսին ետեւէն։ Ամէն պարագայի մէջ, երկու երեք տարի պիտի անցնի մինչեւ որ Լոնտոնի համաձայնութիւնը լիովին գործադրուի։ Եթէ այդ միջոցին արդիւնքի մը յանգին զինաթափութեան բանակցութիւնները Խ. Միութեան հետ, պիտի գործադրուին արեւմտեան Գերմանիոյ մէջ ալ ինչպէս ուրիշ որեւէ տեղ։

3. Սարի խնդիրը չքննուեցաւ Լոնտոնի խորհրդաժողովին մէջ, որովհետեւ դաշնակիցները կը նկատէին թէ այնպիսի հարց մըն է որ կրնայ կարգադրուիլ ֆրանքօ-գերման բանակցութիւններով։ Ֆրանսա պիտի պահանջէ կարգադրել այս խնդիրը, երբ գործադրուին Լոնտոնի համաձայնութիւնը։ Կառավարութիւնը կ'ուզէ գոհացուցիչ եւ ճշգրիտ կարգադրութեան մը յանգիլ, Լոնտոնի համաձայնութեան վաւերացումէն առաջ։

Մինչ Պ. Մենտէս Ֆրանս բացատրութիւններ կուտար, ուրիշ նախարար մը նոյն ճառը կը կարդար Ծերակոյտին մէջ։

ԿՐՆԱՅԻ՞ՆՔ «ՈՉ ԿԱՐԵՄՔ» ԸՍԵԼ

Վարչապետը խոստովանեցաւ թէ հարկադրուած էր զիջումներ կատարել, բայց դիտել տուաւ թէ յաճախ փորձութեան կ'ենթարկէր միւս դաշնակիցներուն համբերութիւնը, երբ կը պնդէր նուազագոյն կամ բուն Ֆրանսական պահանջներու վրայ։ Այս առթիւ յայտարարեց.

— Լոնտոնի խորհրդաժողովը դրական արդիւնքներու յանգեցաւ. վասն զի գիտէինք թէ ինչ վտանգներ կը սպառնային խաղաղութեան, եթէ ձախողէր. ես զիջումներ կատարեցի, առանց վնասելու Ֆրանսայի հիմնական շահերուն։ Ըմբռնենք իրականութիւնը։ Մեր զինակիցները որոշում տուած են արդէն եւ կ'ուզեն որ Գերմանիան վերազինուի։ Կրնայի՞նք մենք առանձին անկուն «ոչ կարեմք» մը պարտադրել։ Կրնայի՞նք գործնապէս ընդդիմանալ միաձայն որոշումի մը որ պիտի տրուէր առանց մեզի։ Կրնայի՞նք ամփոփուիլ մեկուսացման մը մէջ որուն շնորհիւ Գերմանիոյ վերազինումը պիտի կատարուէր առանց սահմանափակման եւ առանց հսկակչի։

(Շար.ը կարդալ Դ. էջ)

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

ԱՀԱ ԵԿԱՒ

Անցեալ Դեկտեմբերին, Փարիզէն կը մեկնէր անդռհագին սարսուռներով։

— Մինչեւ ո՞ւր պիտի երթաս, Նարդունի։ Ո՞րքան պիտի մնաս։

Իբրեւ պատասխան, իր սովորական «հըմ»ը, անորոշ ձայնածքով մը։

Ամէնքս ալ կը կարծէինք թէ երեք ամիսէն աւելի չի կրնար երկարաձգել պտոյտը, նկատի առնելով պարագաները եւ զանազան գործեր։

Եւ ահա կը վերադառնայ ճիշդ ինը ամիսէն,— վաստակեալ եւ բեռնաւոր։

Ներշնչումներ։ Յոյզեր։ Պեղում եւ պրպտում։ Եւ անսպառ հում նիւթ ու ատաղձ, որոնց մշակումը կրնայ առ նուազն տասը տարի աթոռին վրայ գամել զինքը։

Մէկ խօսքով, կատարեալ երկունք։

Դեռ չեմ հաշուեր նամբու ընթացքին դրկած եւ միասին բերած գիրքերը,— Եգիպտոսէն, Լիբանանէն, Սուրիայէն, Իրանէն, Երուսաղէմէն։

Տակաւին չեմ տեսած երեսը։ Բայց կը կարծեմ թէ իր սկեպտիկ բնաւորութենէն ալ բան մը փոխուած է։

Անցա՜ւ Հայկազանց ճանապարհէն։ Տեսաւ «ժողովուրդը որ չուզեց մեռնիլ Բաբելոնի պարիսպներուն տակ»։

Ամիսներով ծփաց խանդավառութեան ալիքներուն վրայ, այդ նոյն ժողովուրդին հետ։ Լիբանանի գեղածիծաղ ափերէն մինչեւ Ապատանի եւ Սպահանի հրակէզ տափաստանները։ Ամեհի բուրգերու ստորոտէն մինչեւ անմատչելի Արաքսը։

Խօսեցաւ, խօսեցուց։ Ոգեւորեց եւ ոգեւորուեցաւ։

Նոր աշխարհ մը բացուեցաւ իր աչքերուն առջեւ, թեւ տալով իր երեւակայութեան եւ ստեղծագործական տենդին։

Ընկերներ եւ բարեկամներ արդէն լոյս ընծայած են երեք սիրուն հատորներ, իր գլխաւոր բանախօսութիւններէն։

Դեռ ուրիշներ ալ յանձն առած են հոգալ նոր հրատարակութիւններու ծախքը։

Ամէն պարագայի մէջ, նոր շրջան մը կը բացուի ոչ միայն «ուխտաւոր»ին, այլ եւ մեզի համար։

Շրջան մը ինքնամփոփումի եւ ստեղծագործութեան։

Անշուշտ պիտի ուզէ այստեղ ալ շարունակել իր «միսիա»ն, գրաւոր եւ բանաւոր ասուլիսներով։

Պիտի ուզէ պատմել ինչ որ տեսաւ ու զգաց, Արեւելքի ճամբաներուն վրայ, գրագէտի աչքերով։

Բայց, կը կարծեմ թէ եկած է ժամանակը որ հանգստանայ եւ խոկայ։

«Քամեցին զիս», կը գրէր վերջին երկտողով։

Հիմա կարգը իրն է քամելու գիտութեան եւ գրականութեան արեւելեան, արեւահոս աղբիւրները, ի փառս Հայկազանց մշակոյթին։

Բարով գացիր, բարով եկար, Նարդունի։

ՎԱՀԷ

ՄՈԼՈԹՈՎ ԿԸ՛ ՀԱՐՑՆԷ ԳԵՐՄԱՆՆԵՐՈՒՆ

«ՄԻԱՑՈ՞ՒՄ Կ'ՈՒԶԷՔ ԹԷ ՎԵՐԱԶԻՆՈՒՄ»

Խ. Միութեան արտաքին նախարարը, Մոլոթով, որ Պերլինի արեւելեան շրջանը կը գտնուի, նոր ճառ մը խօսեցաւ Դշ. օր, այս անգամ խօսքը ուղղակի ուղղելով Գերմաններուն։

— Յանուն խորհրդային ժողովուրդին եւ յանուն Խ. Միութեան համայնավար կուսակցութեան, կ'ողջունեմ ձեզ եւ կը շնորհաւորեմ գերման ժողովրդական հանրապետութեան Ե. տարեդարձը։ Տարբերութիւն մը կայ արեւելեան եւ արեւմտեան Գերմանիոյ միջեւ։ Ժողովրդական հանրապետութեան բանուորները եւ գիւղացիները իրենց պետութիւնը կը նկատեն եւ իրենք իսկ հիմնած են զայն»։ Յետոյ ուզեց համոզել թէ Գերմանիոյ միացման դէմ դաւեր կը սարքուին Եւրոպայի եւ Ամերիկայի յարձակողական շրջանակներուն մէջ աջակցութեամբ արեւմտեան Գերմանիոյ վրէժխնդիր քաղաքագէտներուն եւ զօրականներուն։ Եւ շեշտեց.

— «Խ. Միութիւնը անկուն թշնամին է գերման զօրապաշտութեան վերահաստատման, բայց, բացարձակ տրամաբանութեամբ, համաձայն է գերման պետութեան միացման։ Ո՞րը կուզէք, վերազինո՞ւմ թէ վերամիացում»։

Ճառը ռուսերէն էր։

× Արեւմտեան Գերմանիոյ Երեսփ. ժողովը Հոկտեմբեր 7ին լսելով կառավարութեան յայտարարութիւնը Լոնտոնի համաձայնութեան մասին, վաւերացուց զայն, ձեռամբարձ քուէարկութեամբ։ Վիճաբանութիւնը տեւեց մօտ 12 ժամ եւ Տոքթ. Ատընաուըր ստիպուեցաւ խօսք առնել ինն անգամ։

Ընկերվարականները առաջարկեցին բանակցութիւններ կատարել Խ. Միութեան հետ, Գերմանիոյ վերամիացման մասին։ Այս առթիւ ալ վարչապետը յիշեցուց թէ երեք հիմնական պայմաններ առաջարկուած են Խ. Միութեան.— 1. Ազատ ընտրութիւններ ամբողջ Գերմանիոյ մէջ,— 2. Խորհրդարան մը ամբողջ Գերմանիոյ համար.— 3. Կառավարութիւն մը որ ազատօրէն բանակցի դրաւոր չորս պետութեանց հետ, երկրին միացման եւ հաշտութեան դաշնագրի մասին։

ԱՇԽԱՏԱՆՔԻ ԱՐԿԱԾ

Ցաւով կ'իմանանք թէ «Ագըիւր Սերոբ» խումբին անդամներէն մեր բանուոր աշխատակիցը, ընկեր Արմենակ Յակոբեան հիւանդանոց փոխադրուած է, աշխատանքի արկածի մը հետեւանքով։ Ձեռքը գործիքէ մը վիրաւորուած ըլլալով, ամբողջ թեւը վարակուած է։

Արագ ապաքինում կը մաղթենք։

ԼՐՏԵՍԱԿԱՆ ԳՈՐԾԸ

Զինուորական ատեանին դատաւորը առջի օր հարցաքննեց ազգ. պաշտպանութեան Կոմիտէին դիւանապետը, Ռընէ Թիւրփէն, իբրեւ առաջին աղբիւրը գաղտնիքներու «փախուստ»ին։ Ամբաստանեալը յայտարարեց թէ բոլորովին անտեղեակ էր բռնուած վաւերագիրներու կարգ մը մասերուն։ Եւ աւելցուց.— «Ապահովաբար ուրիշ աղբիւրէ մը դուրս կ'ելլէին գաղտնիքները»։

Նոյն կոմիտէին մնայուն ընդհ. քարտուղարը, Ժան Մոնս, նոյնպէս հարցաքննուեցաւ, այն ամբաստանութեամբ թէ զանցառութիւն ցոյց տուած է իր պաշտօնավարութեան ընթացքին։ Ամբաստանեալը խոստովանեցաւ թէ գոհ դացած է իր վստահութեան, քանի որ ազգ. պաշտպանութեան կոմիտէին բոլոր պաշտօնեաները ենթակայ են զինուորական հսկողութեան։ Երկու ամբաստանեալները դէմ դիմաց պիտի հանուին Գշ. օր։

Մինչ այս մինչ այն, կը շարունակուի հին եւ նոր նախարարներու հարցաքննութիւնը։ Թիւրփէնի կարծիքով, համայնավար կուսակցութիւնը Պառանժէսէն տարբեր աղբիւրներ ունէր գաղտնիքներ կորզելու։ Մօնս ըսաւ թէ Թիւրփէն ազատ մուտք ունէր իր գրասենեակին մէջ։

ԹՐԻԷՍԹԷԻ մասին գոյացած համաձայնութեան վրայ, 4000 ամերիկեան զինուորներէն քանի մը հարիւր հոգի երէկ մեկնեցան, իրենց երկիրը վերադառնալու համար։ Անգլիացիներն ալ 4854 զինուոր եւ սպաներ ունին որոնք հետզհետէ պիտի մեկնին Ա. շրջանէն, իտալական իշխանութեանց փոխանցելով իրենց իրաւասութիւնները։

ՄԱՅԻՍԻ ՄԱՐԴԱՀԱՄԱՐԻՆ համաձայն, Ֆրանսայի բնակիչներուն թիւն է 42 միլիոն 774.000, այսինքն 2.925.000 հոգի աւելի, բաղդատելով 1946ի հետ։

ՄԱՆՈՒԿ ԱԲԵՂԵԱՆ

(ԿԵԱՆՔԸ ԵՒ ԳՈՐԾԸ)

Գ.

Մեր մատենագիրների եւ մանաւորապէս պատմագիրների հրատարակութեան հարցը վաղուց զբաղեցրել է հայ բանասէրներին։ Առանց այդպիսի նախապատրաստական աշխատանքի՝ միշտ որոշ չափով թերի պիտի մնայ գիտական – բանասիրական ամէն աշխատանք։

Այդ գիտակցութեամբ է ահա, որ ներկայ դարու սկիզբներին կովկասահայ մի քանի բանասէրների միասնական ջանքերով սկիզբը դրուեց հայ պատմագիրների քննական հրատարակութեանց։

Գործին մասնակցող գրեթէ բոլոր ուժերը Էջմիածնում էին կենդրոնացած, Էջմիածնի ծերունազարդ միաբաններից մէկը, Սուքիաս արքեպիսկոպոս Պարզեանց, սիրով ստանձնել էր նիւթական հոգը ծրագրուած հրատարակութեանց։ Գործի ընդհանուր «վերակացութիւնը» ստանձնել էր Ստեփան Մալխասեանց, տպագրելի հատորները պիտի կազմէին «Պատմագիրք Հայոց» շարքը։ Բնական է ամէն մի հատոր պիտի կազմուէր եւ խմբագրուէր եղած եւ մատչելի բոլոր ձեռագիրների ու տպագիրների մանրազնին բաղդատութեամբ եւ տարբեր ընթերցուածները պարունակող ծանօթագրութիւններով։

Եւ այդպէս՝ 1904ին լոյս տեսաւ «Պատմագիրք Հայոց» շարքի առաջին հատորը, Ագաթանգեղոս, աշխատութեամբ Գալուստ Տէր Մկրտիչեանի (Միաբան) եւ Ստ. Կանայեանցի, հետեւեց երկրորդ հատորը, Ղազար Փարպեցի, աշխատութեամբ Ստ. Մալխասեանցի։

Մովսէս Խորենացիի «Հայոց պատմութեան» քննական հրատարակութիւնը ամէնից դժուարը եւ պատասխանատուն ամբողջ շարքի մէջ — յանձն էր առել Մանուկ Աբեղեան՝ գործակցութեամբ Գէորգեան Ճեմարանի իր պաշտօնակից Ս. Յարութիւնեանի։

Հատորը (459 մեծադիր էջ), լոյս տեսաւ 1913ին։ Պահանջելով ոչ պակաս քան տասներկու տարուայ ծանր աշխատանք, որոշ ընդհատումներով, ի հարկէ։

Մի ընդարձակ յառաջաբանում Մ. Աբեղեան մի առ մի նախ թւում եւ նկարագրում է պատմահօր գործի բոլոր ձեռագիրները եւ տպագիրները, եղած թարգմանութիւնները զանազան լեզուներով եւայլն։ Հետեւում է բուն գործի բնագիրը՝ բազմահազար ծանօթութիւններով մէկտեղ։ Բանասիրական մի կատարեալ գործ։

Մ. Խորենացիի «Հայոց պատմութեան» ձեռագիրներով Մ. Աբեղեան զբաղուել էր նաեւ աւելի առաջ՝ կապակցութեամբ, իր «Հայ ժողովրդական առասպելները Մ. Խորենացու Հայոց պատմութեան մէջ» քննադատական – հետազօտական ներհուն աշխատութեան (1901)։

Կարդանք Մ. Խորենացիի քննական հրատարակութեան իր յառաջաբանի հետեւեալ տողերը։ «Մենք եղել ենք մարդիկ՝ «անպարապ» մեր պաշտօնի գործերից, նոյնիսկ մեր հանգստեան ժամերը նուիրել ենք դրան տարիների ընթացքում, չխնայելով եռանդ և ժամանակ ու կրելով այդպիսի տաղտկալի գործի ծանրութիւնը, որ այսպիսի բազմաթիւ օրինակների բաղդատողներն ու բիւրաւոր ընթերցուածները համախմբողները միայն կը հասկանան թէ ինչ է։ Մենք մեզ լիովին վարձատրուած կը համարէինք, միայն թէ շնորհակալ ըլ մերոցս գտնեցի աշխատութեանցս»։

Ինչ կասկած, որ երբեք պիտի չպակսի այդ գիտակցութիւնը հայ մատենագրութեամբ զբաղուող բոլոր մարդկանց կողմից։ Ինչպէս Մանուկ Աբեղեանի մի քանի ուրիշ, բայց նաեւ իր այս քրտնաջան ու մեծարժէք աշխատութեան կապակցութեամբ։

★

Մանուկ Աբեղեանի բանասիրական աշխատութիւնների թւին է պատկանում նաեւ Կորիւնին նուիրուած իր գործը՝ լոյս տեսած մահից երեք տարի առաջ (1941) եւ արդիւնք՝ դարձեալ տքնաջան աշխատանքների։

Մեծ չէ այդ հատորը, որ կրում է «Կորիւն, Վարք Մաշտոցի» վերնագիրը։ «Բնագիրը ձեռագրական այլ ընթերցուածներով, թարգմանութեամբ, առաջաբանով եւ ծանօթութիւններով»։ Այսինքն՝ դարձեալ ու նախ եւ առաջ քննական մի հրատարակութիւն։

Այդ աշխատութեան արտաքին առիթը հանդիսացել է այն պատմական եղելութիւնը, որ 1940 թուին լրացել է հայ գրերի ստեղծիչ եւ հայ դպրութեան հիմնադիր Մեսրոպ Մաշտոցի մահուան հազարհինգհարիւրամեակը։ Համաձայն իր աշակերտ եւ կենսագիր Կորիւնի հաւաստի տեղեկատուութեան՝ Մաշտոցի մահը տեղի է ունեցել 440 թուականի փետրուար 17ին։

Մեծահարուստ աշխատութիւն չէ Կորիւնի գործը, գրաբար բնագիրը՝ հազիւ մի քանի տասնեակ էջ։ Այդ բնագրի քննական հրատարակութեան հետ միասին եւ նրան զուգընթաց՝ Մ. Աբեղեան մեզ տուել է նաեւ նրա աշխարհաբար ընտիր թարգմանութիւնը։ Օժտած մի յառաջաբանով եւ բազմաթիւ ծանօթութիւններով։ Բոլորը միասին՝ 126 էջ։

Իր յառաջաբանի մէջ Մ. Աբեղեան ներկայացնում է ժամանակի քաղաքական եւ եկեղեցական կեանքը Հայաստանում եւ յարակից խնդիրներ։ Մշակութային եւ այլ յարաբերութիւնները դրացի երկիրների հետ։ Հակամարտութիւնը մի կողմից զրադաշտական Սասանեան Պարսից պետութեան եւ միւս կողմից Բիւզանդական կայսրութեան միջեւ։ Եւ Հայաստան՝ այդ երկուսի մէջ բաժանուած, թշնամուած եւ մէկի, եւ միւսի կողմից։ Արշակունեաց հարստութեան վերջալոյսի օրեր։ Փրկութեան նոր խարիսխի պահանջ։ Սահակ Պարթեւ, Մեսրոպ Մաշտոց եւ Վռամշապուհ թագաւոր գտնում են փրկութեան միակ միջոցը — ստեղծումը հայ գրի ու դպրութեան, ապահովումը մշակութային եւ ազգային ներքին անկախութեան։ Եւ դա դառնում է «ընդհանուր Համազգային Միութեան ամենամեծ պատմամշակութային գործօնը»։

Այս մեծ իրողութեան սկզբնական պատմութեան ամենահաւաստի աղբիւրն է ահա՝ Կորիւն վարդապետի փոքրիկ գրուածքը։ Գրուած իր ուսուցչի մահուանից 2–3 տարի յետոյ, որպէս նրա նախկին աշակերտ, եռանդուն գործակից եւ ականատես իր նկարագրած բոլոր դէպքերի։

«Եթէ չլինէր այդ գրքոյկը», ասում է Մ. Աբեղեան, «մենք չափազանց քիչ բան, այն եւս կասկածելի, կ'իմանայինք այնպիսի կարեւոր եղելութեան մասին, ինչպիսին է հայ գրի ու գրականութեան սկզբնաւորութիւնը։ Հետագայ գրողները Կորիւնից են օգտւում»։

Բացի Մ. Խորենացիին եւ Կորիւնին նուիրած իր բանասիրական գործերից՝ Մ. Աբեղեան ուրիշ աշխատութիւններ եւս ունի մեծ մասով պարբերականների մէջ հրատարակուած։ Յիշենք, օրինակ, իր «Գրիգոր Նարեկացի», ուսումնասիրութիւնը, որ տպուած է «Ազգագրական Հանդէս»ի մէջ (Թիֆլիս 1917, Գիրք ԻԴ.), շարականների քննութեան նուիրուած բաւական ընդարձակ աշխատութիւնը, որ լոյս տեսաւ ժամանակին Էջմիածնի «Արարատ» ամսագրում (1912) եւայլն։

Անտարակոյս՝ բոլոր այս բանասիրական, ինչպէս եւ լեզուական աշխատութիւնները, մանաւանդ մի քանիսը նրանցից, խիստ արժէքաւոր եւ մնայուն գործեր են, կապուած Մանուկ Աբեղեանի անուան հետ։ Այս այսպէս լինելով հանդերձ՝ կոթողական են եւ անկորնչելի մանաւանդ հեղինակի այն գործերը, որ նուիրուած են յատկապէս հայ գրականութեան եւ բանահիւսութեան, ի մասնաւորի մեր ժողովրդական գրականութեան։ Հին, միջին եւ նոր դարերի՝ միանգամայն, ինչ վերաբերում է առանձնապէս Հայ ազգային դիւցազնավէպերին, այդ մարզում արդէն անգերազանցելի է Մանուկ Աբեղեանի բերած մեծ նպաստը հայ մշակոյթի գանձարանին։

Ա. ԱԲԵՂԵԱՆ

Թ Ր Ի Է Ս Թ Է Ն

ԵՐԷԿ ԵՒ ԱՅՍՕՐ

●

Ինչպէս հաղորդեցինք արդէն, Հոկտ. 5ին համաձայնութիւն մը կնքուեցաւ Լոնտոնի մէջ, լուծելով Թրիէսթէի թնճուկը, որ դիւանագէտները կը զբաղեցնէր Բ. աշխարհամարտի ղաղարումէն ի վեր։

Այդ համաձայնութեան շնորհիւ կարելի պիտի ըլլայ խաղաղութիւն հաստատել Եուկոսլաւիոյ եւ Իտալիոյ միջեւ, երկար ատենի համար, թէեւ Ա. շրջանին Հռոմի եւ Բ. շրջանին Պելկրատի յանձնուիլը — սահմանագլուխի փոքր սրբագրութիւններով — կը նկատուի թէ՛ Իտալիոյ եւ թէ Եուկոսլաւիոյ կողմէ իբրեւ «ժամանակաւոր»։

Երկու երկիրներու քաղաքագէտները այդպէս ուզեցին իրենց անմիջական նպատակներուն հասնելու համար։ Ասկէ զատ անոնք ուզեցին ունենալ բաց ճամբայ մը, եթէ բան մը պատահի շրջանի մը մէջ, որու համար պայքարած են նախաքրիստոնէական թուականներէն ի վեր։

Բաւական հին է Թրիէսթէի պատմութիւնը։ Շատեր կը յիշեն «Վենիցիա Ճուլիա»յի շրջանը (Ցուլեան Վենետիկ), որուն մէջ կը գտնուի կենսական նաւահանգիստը, Ադրիականի գլուխը, որ միշտ ալ ցանկալի համարուած է դէպի եւ, ուրիշի մը բակը մտնելու համար։ Հռոմէացիները, Գոթացիները, Լոմպարտացիները, Քարոլինեան Ֆրանքները, Վենետիկցիները, Ֆրանսացիները, Աւստրիացիները, Իտալացիները, Գերմանները, եւ Եուկոսլաւները, բոլորն ալ փորձած են հաստատել իրենց տիրապետութիւնը, եւ երբեմն յաջողած են քանի մը դարեր։

Կեղտերը առեւտրական կայան մը ունէին Թրիէսթէի նաւահանգիստին վրայ, երբ հռոմէական լէգէոններ գրաւեցին զայն 178ին (Քրիստոսէ առաջ)։ Հռոմէացիները Թրիէսթէն կոչեցին «Թերկէսթէ» եւ Օգոստինոս Կայսրը որ համբաւ կը վայելէր իբրեւ հաշտարար, ամրոցի մը վերածեց զայն 33ին (Ն.Ք.)։

Թրիէսթէ հռոմէական մնաց մինչեւ Ե. դար, երբ Թէոդորիկի գոթական թագաւորութեան մէջ մտաւ։ 539ին բիւզանդական կայսրութիւնը գրաւեց եւ շրջանը բիւզանդական մնաց մինչեւ 752, երբ Լոմպարտացիները եւ առին։

774ին Մեծն Կարոլոսի Ֆրանքները յափշտակեցին եւ աւատական դրութիւն մը ստեղծեցին։ Կայսեր թոռան թոռը Լոթար Բ. վարձու տուաւ զայն իր եպիսկոպոսներուն որոնք ծանօթ էին իբրեւ Թրիէսթէի Կոմսեր։

1202ին դարձեալ տէր փոխեց Թրիէսթէն, երբ Վենետիկի էնրիքօ Տանդօլօ իշխանը գրաւեց քաղաքը եւ այնուհետեւ երեք դար կռուախնձոր դարձաւ Վենետիկի, Աւստրիոյ եւ Աքուիլայի հայրապետներու միջեւ։ Քաղաքը երբեք ալ այնքան զօրաւոր չեղաւ առանձին դիմադրելու, եւ ԺԶ. դարուն Վենետիկցիները փոխանցեցին զայն Աւստրիոյ։ Երկու հարիւր տարի պատերազմէն աւերուած քաղաքին

ԶՕՀՐԱՊԻ ԵՒ ՎԱՐԴԳԷՍԻ

ՍՊԱՆՈՒԹԵԱՆ ՊԱՐԱԳԱՆԵՐԸ

(ԹՂԹԱԾՐԱՐ ԱՐԱՄ ԱՆՏՈՆԵԱՆԻ)

●

Եւ հազիւ այս բառերը արտասանած, Վարդգէս մէկէն կարմրած աչքերով երեսս նայեցաւ եւ ըսաւ.

— Երբեմն մէջս հին fօմիթաճը Վարդգէսի գլուխը կը ցցէ եւ ինծի կ'ըսէ. «սուս պէ մարդ, ինչ որ ուզէ թող ըլլայ»։ Բայց վերջը երիտասարդ կինս կը մտածեմ։ Հիմակուան խեղճ Վարդգէսը հին fօմիթաճը Վարդգէսին մէջէն կը կտրէ։

Երկուքն ալ գացին։ Քանի մը օր վերջ չէրքէզ Ահմէտի եւ Նազըմի չէթէներուն Զօհրապն ու Վարդգէսը, ճամբան սպաննած ըլլալնուն լուրը առինք։ Ճէմալ փաշա չկրցաւ մարսել այս։

Չէրքէզ Ահմէտ, Չէքի պէյի սպանիչներէն մին էր։

Երուսաղէմ դարձած էինք։ Օր մը, Հալէպի կուսակալ Ճէլալ պէյէն հեռագիր մը եկաւ։ Կուսակալը կ'ըսէր. — «Չէրքէզ Ահմէտ պէյ եւ Նազըմ պէյ քովս եկան եւ ըսին. — Սուրիոյ մէջ Հայերուն ողջ մնացած ըլլալը կը լսենք, կ'երեւի Ճէմալ փաշան այս գործին յարմար մարդ չունի. մեզի թող ձգէ անոնց haլսէն գանք»։

Ճիշդ առիթն էր։ Ճէմալ փաշան խոկոյն հրամայեց երկուքին ալ բանտարկութիւնը։ Բայց Ահմէտ եւ Նազըմ կացութիւնը հասկնալով առաջին շոգեկառքով Պոլիս մեկնած էին։

Ճէմալ փաշա Ատանա, Աֆիոն, Գոնիա սաստիկ հրահանգներ ղրկեց անոնց անմիջական ձերբակալման համար, բայց երկու ընկերները Պոլիս հասած էին։ Բոլոր պատասխանատուութիւնները ինք վրան առնելով, Պոլսոյ ոստիկանութենէն պահանջեց անոնց Սուրիա վերադարձուիլը։

Թալէաթ փաշա չէր թոյլատրեր։ Սկսան բանակցութիւնները։ Վերջապէս յաջողեցաւ Ճեմալ փաշան Թալաաթը համոզել՝ «այս պատրուակաւ այս երկու շուներէն ալ կ'ազատինք» ըսելով։

Անոնք վերջապէս Դամասկոս եկան։ Բայց Պոլսէն միջամտութիւններ անպակաս էին։ Չէրքէզ Ահմէտի եւ Նազըմի գոյքերը երբ բացուեցան, անոնց պայուսակներուն մէջէն բազմաթիւ եւ մեծարժէք մատանիներ, ապարանջաններ, օղեր եւ ուրիշ գոհարեղէններ ելան։

Պատերազմական Ատեանի ձեռքը լաւ գէնք մը անցած էր. այս երկու սէrսէrի-ներուն խոժալի մը համար չէ, այլ հարըստանալու համար այնքան ոճիրներ գործած ըլլալը հասկցուեցաւ։

Պոլսէն Դամասկոսի Պատերազմական Ատեանին սպառնական հեռագիրներ կը տեղային։ Սակայն Ատեանը 24 ժամուան քննութենէ մը վերջ տուաւ անոնց մահուան վճիռը եւ ղրկեց Երուսաղէմ։

Զօհրապի եւ Վարդգէսի սպանիչները, հետեւեալ օրը, Դամասկոսի մէջ կախաղան հանուեցան։

(Հայրենիք, 31 Մարտ, 1932)

★

Ենի Կազէթա 1918 Դեկտ. 17ին հրատարակելով Զօհրապի աքսորման մանրամասնութիւնները եւ լուսանկարը, կը գրէ.

— «Զօհրապ էֆէնտի մեր երկրին ամէնէն կարող իրաւագէտներէն էր եւ գրագէտ մը որ հայերէն շատ մը հատորներ ունի։ Երեսփ. ժողովին մէջ մեր երկրին շատ ընտիր մէկ բեմբասացն էր։ Մինչ մարտ 31ի դէպքին իր տունը պահած մէկ անձը նախարար էր (կ'ակնարկէ Խալիլ պէյի, — Յառաջ), այդ պահուն առանց հարցաքննութեան մահուան դատապարտուած էր։ Ասիկա ալ հասկցանք այս օրերս թերթերու հրատարակութենէն»։

★

ԾԱՆՕԹ. — Գարշելին Հիւսէյին Ճահիտ (Եալչըն), որ նոյնպէս իր յուշերը հրատարակեց «Եսի Կիւն»ի մէջ, հետեւեալ նկարագրութիւնը կը հրատարակէ, միշտ ձգտելով սեւցնել եւ նսեմացնել զոհերը։ Աւելորդ է ըսել թէ Վարդգէս ոչ այնքան խեղճացած եւ գթութիւն խնդրած կրնար ըլլալ իրեն համար, ոչ ալ չանսատակԹալաաթի ձեռքը համբուրած։ Կ'արձանագրենք ի տեղեկութիւն։ (Ժամանակին գրած ենք Յառաջի մէջ)։

ԹԱԼԱԱԹ ՓԱՇԱ ԵՒ ՎԱՐԴԳԷՍ

(էջ մը հայկական խնդրէն)

Առտու մը, դիշերազգեստով սուրճը խմած ատեն, Թալաաթ փաշայի լուր կը տրուի թէ այցելու մը եկած է։ Դաշնակներու նշանաւոր քոմիթէճի երեսփոխան Վարդգէսն էր։ Այս գլխաւոր քոմիթէճին որ ծանօթ էր իբրեւ շատ յանդուգն եւ որ եւ է բանէ չքաշուող, շատ մտահոգ կ'երեւէր այդ առաւօտ։

Բացատրեց իր այցելութեան պատճառը։ Զրոյց ծագած էր թէ պիտի հաւաքուին հայ քոմիթէճիներու պետերը. մեծ յուզում կար հայկական շրջանակներու մէջ։ Վարդգէս կը հարցնէ թէ հիմ ունի՞ այդ զրոյցը, եւ թէ որեւէ վտանգ կա՞յ իր անձին համար։

Ընդհանուր պատերազմի օրերուն էր։ Ճակատի եռեւի Հայերուն դաւաճանական ընթացքը շատ դժուար վիճակի մը մատնած էր կառավարութիւնը եւ վտանգած զինուորական գործողութեանց ապահովութիւնը։

Խոր սիրով եւ հանդարտութեամբ լսելէ յետոյ Վարդգէսի վրդովուած խօսքերը, Թալաաթ հաճոյքով տեսաւ որ հասած է իր սպասած վայրկեանը եւ մեղմօրէն պատասխանեց.

— Հիմա կարգը մերն է, Վարդգէս։ Գիտե՞ս hա, ինչպէս արիւն փսխել տուիք ինծի։ Գիտե՞ս hա, ինչ տեսակ փորձանք մը բացած էիք այս երկրին գլխուն։

(32)

(Շար.)

ժողովուրդը եւ առեւտուրը տկարացան, իսկ Վենետիկ զօրաւոր մնաց — ինչպէս այսօր :

Սակայն Հապսպուրկեան արքայական ընտանիքը որոշեց որ Թրիէսթէ դառնայ նաւահանգիստը իրենց փակ երկրին : 1719ին ազատ նաւահանգիստ դարձաւ : Ինչպէս պիտի դառնայ դարձեալ :

Կայսրուհի Մարիա Թերէզա, որ Կարոլոս Զ.ին յաջորդեց, կրօնական ազատութիւն շնորհեց Թրիէսթէին եւ հրապուրեց յոյն եւ հրեայ վաճառականներ, որպէսզի հոն հաստատուին: Քաղաքը կը մեծնար, մինչ Նափոլէոնեան պատերազմները կը զգետնէին իր մրցակիցը՝ Վենետիկը :

1797էն 1805 եւ դարձեալ 1809էն 1813 Ֆրանսացիներուն ձեռքն անցաւ Թրիէսթէն: Այն ատեն մաս կը կազմէր փոքր թագաւորութեան՝ Իլլիրիայի, զոր Նափոլէոն հաստատեց, իբրեւ մայրաքաղաք նշանակելով Լուպլիանան (այժմ Եուկոսլաւիոյ մէջ): Նափոլէոնեան կայսրութեան փլուզումէն ետք, Թրիէսթէն Աւստրիոյ տրուեցաւ 1814ին: Սուէզի ջրանցքի բացումով (1869) Թրիէսթի առեւտուրը կրկնապատկուեցաւ անցեալ դարու վերջերը :

Սակայն 1870ի ատենները Իտալիոյ թագաւորութիւնը այնքան զօրացած էր որ կրնար միացնել իտալախօս երկիրներու մեծ մասը, բացի Թրիէսթէն, Ֆիումէէն եւ Թրենթոնէն: Ասոնք «անազատ Իտալիան» էին (Իտալիա Իրրետենթա) մինչեւ որ իտալական ուժերը նուաճեցին 1918ին, երբ Աւստրեհունգարական կայսրութիւնը փլաւ :

Իտալիան եւ այն ատենուան Եուկոսլաւիան վէճի բռնուեցան Թրիէսթէի շրջանին համար, սակայն Սէն Ժէրմէնի եւ Ռափալլոյի դաշնագրով Իտալիան ստացաւ ամբողջ «Վենեցիա Ճուլիան», բացի Ֆիումէն :

Հիթլէրի Գերմանիան այդ շրջանը առաւ 1943ին իտալական զինադադարէն ետք, երբ Գերմանիոյ յարձակողականը խորտակուեցաւ, Եուկոսլաւիոյ մարաջախտ Թիթօն հոն մտաւ 1945 Ապրիլի վերջին օրերը: Ամերիկեան եւ անգլիական զինուորները ետ մղեցին Եուկոսլաւ զինուորները մինչեւ հոն, որ կը կոչուի «Ազատ հողամասի» Բ. շրջան եւ իրենք ալ գրաւեցին Ա. շրջանը :

Լոնտոնի մէջ կնքուած համաձայնութեամբ, այս Ա. շրջանը պիտի յանձնուի Իտալիոյ, իսկ Բ. շրջանը՝ Եուկոսլաւիոյ: Մինչեւ այս ամսու վերջ պարպումի գործողութիւնները կը վերջանան: Այն ատեն Իտալիան պիտի ստանայ 86 քառ. մղոն տարածութիւն եւ 31 մղոնի ծովեզերեայ գիծ մը, 302.200 բնակչութեամբ, իսկ Եուկոսլաւիա 199 քառ. մղոն հող եւ 73.500 բնակիչ :

Մօտ ութ հազար Անգլիացի եւ Ամերիկացի զինուորներ պիտի հեռանան Թրիէսթէէն:

Անգլ. թերթ մը կը կարծէ թէ անորոշ ապագայ մը կը սպասէ Թրիէսթէի: Դաշնակից բանակին հեռացումով անգործութիւնը պիտի ծաւալի, արդէն անցեալ տարի ալ զինուորներու ընտանիքները մեկնեցան: Խանութպանները եւ պանդոկապետները անձկութեամբ յաճախորդի կը սպասեն, նմանապէս նաւահանգիստի բանուորները, որոնք գործերու լաւ շրջանին տարեկան չորս միլիոն թոն ապրանքի փոխադրութիւն կը կատարէին : Այս նաւահանգիստը ունի պողպատի ձուլարաններ եւ քարիւղի զտարաններ, որոնց ելեւմուտքը կը հոգային Ամերիկացիները: Ունի նաեւ երկաթուղիի ցանցեր Դանուբի աւազանին հետ :

Վենետիկ առեւտուրի մեծ մասը արդէն ինք իր ձեռքը առած էր անորոշութեան շրջանին :

Նաւահանգիստը անցեալին մէջ ալ երբեք առեւտրական մեծ կարեւորութիւն չէ ունեցած Իտալիոյ համար :

ԳԱՂՈՒԹԷ ԳԱՂՈՒԹ

ԴՊՐՈՑԱԿԱՆՆԵՐՈՒ թիւը Պոլսոյ մէջ այս տարի շատ աւելի է քան նախորդ տարիները: Ֆէրիգիւղի նորաշէն վարժարանը այլեւս նեղ կուգայ նոր աշակերտ ընդունելու: Այս դպրոցը միջնակարգ ըլլալէն ի վեր աշակերտութեան թիւը եռապատկուած է – Վիէննական Մխիթարեան լիսէն իր վեց հարիւրէ աւելի աշակերտներու թիւը կը պահէ: Խասեան վարժարանը իր մրցանիշը կը պահէ իբրեւ առաւելագոյն աշակերտ ունեցող արդիւնաւոր հաստատութիւն: Այս տարի թաղային բոլոր նախակրթարաններէ մեծ թիւով շրջանաւարտներ կը դիմեն կեդրոնական վարժարան, որ այլեւս ստիպուած է մերժել: Տեսչութիւնը կը փափաքի զուգընթաց դասարան մը բանալ, սակայն կարելի չէ, շէնքը նեղ կուգայ :

ԽԱՍԳԻՒՂԻ (Պոլիս) Ս. Ստեփաննոս եկեղեցւոյ սեփական հասութաբեր կալուածներուն մէկ մասը կորսուած է, եթէ հաւատանք զանազան զրոյցներու: Անհատներ են իբրեւ ժառանգ ներկայանալով ասոր–անոր ծախած են քանի մը կալուածներ :

ՍԵԼԱՆԻԿԻ միջազգային տօնավաճառին Հայաստան ալ ցուցադրած էր մաս մը արտադրութիւններ, ինչպէս Արարատ կոնեակը եւայլն: Շիշերուն վրայ գրուած էր «Կոնեակ Արարատ, Երեւան»: Հոն դրած են նաեւ Խ. Հայաստանի դրօշակը երկու կողմը վերն ու վարը կարմիր երիզներ, մէջտեղը կապոյտ, վրան դեղին աստղով մուրճ մանգաղը: Վրան ոչ մէկ գրութիւն: Հայկական ճարտարապետութեան նուիրուած ռուսերէն հատոր մը, տպուած Հայաստանի մէջ: Կիսաւեր տաճարներու եւ բազմաթիւ հին քանդակներու նկարներ: Անիի, Արմաւիրի եւ այլ քաղաքներու եկեղեցիներու եւ յիշատակարաններու պատկերներ: Հիւսուած նկարազեղ կերպաս մը, վրան հայերէն գիրեր: Ցուցահանդէսին առթիւ Հ. Յ. Դ. Երիտ. Միութեան Կեդր. վարչութիւնը կազմակերպած է ընկերահամակրական արշաւ մը :

ԹԷՀՐԱՆԻ մէջ Ս. Խաչիկեանի ժապաւէնը, «Շիրազցի աղջիկը» որ անոր երկրորդն է, մեծ յաջողութիւն գտած է, ինչպէս կը գրէ «Ալիք» : Լաւագոյնն է թէքնիքի, մաքրութեան, ձայնի յստակութեան տեսակէտէն ցարդ ցուցադրուած իրանեան շարժանկարներուն: Իրանեան թերթերը մեծ գնահատանքով արտայայտուած են: Շարժանկարը Ֆրանսերէնով ալ գրուած է եւ շուտով պիտի ղրկուի միջին արեւելեան երկիրները: Կը պատրաստուի նաեւ հայերէն խօսուն մէկ օրինակը:

ԵՐԵՒԱՆԻ ԱՆԹԵԼԷՆ

ՄԻՔԱՅԷԼ ՆԱԼՊԱՆՏԵԱՆԻ ծննդեան 125 ամեակը տօնելու համար կազմակերպուեցան գիտական հաւաքոյթներ: Երեւանի «Կիրով» գործարանի գրադարանին մէջ բացուեցաւ ցուցահանդէս, անոր կեանքին եւ գրական գործունէութեան մասին:

Երեւանի Ալ. Սպենդիարեան թատրոնը սկսաւ իր նոր թատերական շրջանը ներկայացնելով «Ալմաստ» օփերան : Այս թատերական շրջանին պիտի ներկայացնեն ռուս, հայ եւ արեւմտաեւրոպական երգահաններու ստեղծագործութիւնները, Կունոյի «Ռոմէօ Ժիւլիէթ» օփերան, եւ Եղիազարեանի ու Յովհաննէսեանի երկու նոր պարախաղերը :

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ նոր ուսումնական տարեշրջանին պիտի ուսանին 315 հազար աշակերտներ, ինչ որ համեմատելով անցեալ տարուան հետ 18 հազար աւելի է: Կան 998 միջնակարգ եւ եօթնամեայ դըպրոցներ, որոնցմէ երեսուն միջնակարգ դպրոցները բացուած են այս տարի :

ԱՄՕԹԽԱԾՈՒԹԵԱՆ ԱՐՇԱՒԸ

ԱՓՐՈԴԻՏԷԻ ԵՐԿՐԻՆ ՄԷՋ

Շարաթէ մը ի վեր ահուդողի մէջ են Աթէնքի ցնծուհիները :

Նոր օրէնք մը որ կը նախատեսէ հանրատուներու փակումը, պաշտօնապէս դրուած է Յունաստանի Երեսփ. Ժողովի սեղանին վրայ : Առողջապահական նախարար Պ. Սոլոմոնեաս հետեւելով Ֆրանսուհի Մարթ Ռիշարի օրինակին, յայտարարած է թէ «հանրատուները ուրիշ ոչինչ են եթէ ոչ փտախտի որջեր»:

Ըստ իր ծրագրին, երեք ամսուան մէջ, Աթէնքի մօտաւորապէս 1300 ցնծուհիները «գլուխնին դնելիք քար մը» անգամ պիտի չունենան, քանի որ բոլոր դաղտնի տուները անխտիր փակուած պիտի ըլլան:

Այսքանով չի բաւականանար տեղական իշխանութիւնը : Աւելի յառաջ տանելով «ամօթխածութեան արշաւը », հրատարակած է նոր օրէնք մը, որ մասնաւորապէս կ՚ազդարարէ .—

Ա.— Խստիւ արգիլուած են մերկ կիներու նկարները սինեմաներու առջեւ :

Բ.— Արգիլուած է լրագրավաճառներու կրպակներուն եւ գրատուններու ցուցափեղկերուն մէջ դնել պատկերներ որոնք կրնան վիրաւորել հանրութեան ամօթխածութիւնը :

Ափրոդիտէի հայրենիքը ամօթխածութեան եւ հանրային բարոյականի ռահվիրան կը հանդիսանայ իր այս կարգադրութեամբ :

ՄԱՐԶԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔ

★

ԱԼՖՈՐՎԻԼ.— Անցեալ կիրակի Իւ. էս Գոխարտի հանդիպելով մեր մուտքը գործեցինք Ֆրանսայի բաժակի մրցումներուն: Անցեալ տարի, երբ ամէն անգամ, յաղթութիւն կ՚ունենայինք այդ մրցակցութեան մէջ, յաջորդող կիրակիները պարտութիւններ կը ճանչնայինք, ախոյենութեան մրցումներուն :

Այս տարի տարբեր ձեւով կը շարժինք, քաջ գիտնալով որ մեծ բաժակի մրցակցութեան մէջ հեռու երթալը կրնայ վտանգել, ախոյենութեան մեր դասաւորումը: Ատկէ մեկնելով է որ անցեալ կիրակի օրուան հանդիպումին մեր խումբը կը բաղկանար առաջին խումբէն միայն երեք խաղացողներէ, Սրապ, Գալուստեան, Վրէժ, մնացեալ ութը մարզիկները պահեստի տղաքն էին: Բայց եւ այնպէս, հետաքրքրական էր խաղը: Հակառակորդը ամէն ջանք թափեց իրմէ երկու դասակարգ վեր մեր խումբին վրայ, յաղթանակ մը շահելով, իր վարկը բարձրացնելու համար:

Արդէն այդ է գաղտնիքը այս բաժակին:

Մինչեւ դադար անորոշ էր ելքը: Երկրորդ կիսախաղին հակառակորդը սկսաւ խոնջէնք ցոյց տալ: Մեծ երկիւղով կը դիմաւորէր մեր յարձակումները: Մեր տղաքը քառորդ ժամ վերջ յաջողեցան երկու կէտ նշանակել 2–0: Այլեւս վճիռը տրուած էր: Յաղթանակը մեր կողմն էր թէեւ վերջին պահուն դատաւորը փէնալթի մը շնորհեց հակառակորդին: Արդիւնքը եղաւ 2–1:

Այս կիրակի 10 Հոկտեմբեր, մեր դաշտին վրայ պիտի ընդունինք Ռասինկ Քըլիւպ տը Փարիզ փրոֆէսիոնէլ պահեստի խումբը Լոնկվիլ բաժակի մրցումին առթիւ: Առաջին անգամն է որ մեր խումբը բախում կ՚ունենայ այդ դասակարգի խումբի մը հետ: Հոն պիտի ըլլան, Ամալֆի, Սօզա, Ժիւսիլի, Քրիփուքի, Պրիւէ: Չենք կարծեր թէ յաղթական ըլլանք, բայց լաւագոյն առիթն է որ կարծիքներ կազմեն մեր կարողութեան մասին :

Զ. ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (21)

Ե Տ Ք Ը . . .

●

Արագօրէն վար կը նետուիմ՝ մէկ անգամէն երեք աստիճանէ ցատկելով. ու կը հրեմ դուռը՝ շուտով ընկերներուս մօտ լինելու անձկութեամբ :

Նախ կ՚այցելեմ Ալբերտ Տրոսկէին: Մայրը լացակումած աչքեր ունի. սակայն տիկին այսօր պարտուպատշաճ բան մըն է միայն: Բայց Ալբերտ եւս նախկինը չէ, չունի իր սովորական զուարթութիւնը: Իր աւազ եղբայրը նստած է սեղանին առջեւ: Շատոնց է որ զինքը տեսած չեմ. գիտեմ միայն որ երկար ատեն հիւանդանոցը պառկած էր: Ան հաստցեր է եւ ագռաւոր կարմիր այտեր ունի :

— Բարեւ, Հանս,— կ՚ըսեմ ուրախ,— ի՞նչպէս ես, աղէ՞կ ես, նորէն ամուր՝ զոյգ ոտքերուդ վրայ, այնպէս չէ՞:

Անհասկնալի բան մը կը մրթմրթայ: Մայրը, արցունքը կուլ տալով, դուրս կ՚ելլէ :Ալբերտ ինծի աչքերով նշան մը կ՚ընէ: Զարմացած շուրջս կը նայիմ: Ու հիմա միայն կը տեսնեմ որ Հանսի աթոռին մօտ երկու անթացուպ կայ :

— Տակաւին ամէն ինչ կարգին չէ՞,— կը հարցնեմ :

— Ինչպէս չէ, — կը պատասխանէ Հանս, — անցած շաբթու ելայ հիւանդանոցէն :

Ան կը խլէ անթացուպերը, կը յենու անոնց ու երկու ոստումով կը մօտենայ վառարանին: Երկու ոտքերն ալ չկան: Աջ կողմը երկաթէ կեղծոտք մըն է, իսկ ձախը՝ փայտէ բարձակ մը, վրան կօշիկ :

Ամօթ կը զգամ իմ տխմար խօսելակերպիս համար :

— Ես այդ չէի գիտեր, Հանս,— կ՚ըսեմ :

Ներողամ շարժում մը կ՚ընէ գլխով :

Իր ոտքերը Կարպատներու մէջ սառելով՝ փտախտ յառաջ կուգայ. եւ ի վերջոյ կը ստիպուին կտրել զանոնք :

— Փառք Աստուծոյ որ ոտքերն են միայն, — կ՚ըսէ տիկին Տրոսկէ որ՝ բարձ մը բերելով՝ կը խոթէ տղու արուեստական ոտքերուն տակ,— հոգ մի ըներ Հանս, մենք աղ ալ կը կարգադրենք, ու դուն նորէն քալել կը սկսիս :

Ու նստելով տղուն քով, կը շոյէ անոր ձեռքերը :

— Այո, — կ՚ըսեմ ես՝ բան մը ըսած լինելու համար,— գոնէ սրունքներդ տակաւին մնացած են :

— Ինծի այդ ալ կը բաւէ,— կը պատասխանէ ան :

Գլանիկ մը կուտամ իրեն: Ի՞նչ կարելի է ընել նման վայրկեաններու... Որքան ալ որ ջանայ մարդ, նորէն ամէն ինչ բիրտ է: Մենք կը շարունակենք խօսակցիլ, դժուարաւ ու կմկմալով. բայց երբ մենէ մէկը — Ալբերտ կամ ես — կ՚ելլէ ու կը քալէ սենեակին մէջ, կը նկատենք թէ ինչպէս Հանս մեր ոտքերուն կը նայի մութ. տանջուած նայուածքով մը, եւ թէ ինչպէս իր մօր աչքերը նոյն ճամբան կը փնտռեն ... «Դուք կը քալէք ... դուք ոտքեր ունիք... ես չունիմ ...»:

Հանս առայժմ չի կրնար, հարկաւ, ուրիշ բան խորհիլ ու մայրն ալ միայն անոր մասին կը հոգայ եւ չի տեսներ որ Ալբերտ կը տանջուի ատկէ: Մարդ չի կրնար երկար ատեն աստ դիմանալ :

— Ալբերտ, մենք պէտք է զօրանոց երթանք, — կ՚ըսեմ, որպէսզի պատրուակ մը տուած լինիմ անոր՝ ինծի հետ գալու:

— Այո, — կը յարէ ան արագօրէն :

Դուրսը մենք շունչ կ՚առնենք թեթեւցած: Երեկոն փափկօրէն կը ցոլանայ թաց սալայատակին վրայ: Լապտերները կը փարփլան հովին մէջ: Ալբերտ սեւեռուն առջեւը կը նայի :

— Այդտեղ ես ի՞նչ կրնամ ընել ,— կը սկսի ան ,— բայց երբ նստած եմ հետերնին ու կը տեսնեմ զինքը եւ մայրս, ի վերջոյ կը խորհիմ թէ յանցաւորը ես եմ ու ամօթ կը զգամ, վասնզի երկու ոտքս ալ տեղն է: Իրաւ կ՚ըսեմ, ուրախութեամբ անոնցմէ մէկը կարել կուտայի, եթէ ատով կարելի լինէր օգնել :

Ան ոտքը գետին կը զարնէ ու կը քաշքշէ կուրծքին կախուած շքանշանը .

— Ծայր կը թուի այս ամէնը անոր հանդէպ... մարդ կ՚ուզէ ինքն իրեն վրայ թքնել, փոխել կ՚ուզէ զգուանքէ՝ այնքան սար կը նկատէ ինքզինքը, վասնզի ողջ եւ առողջ է... Եթէ գոնէ վէրք մը ունենայի թեւիս, ինչպէս Լուդվիգ, այն ատեն այնչափ ալ զրգռիչ պիտի չլինէր իմ երեւոյթը ...

Կը փորձեմ մխիթարել զինքը: Բայց ան մէկդի կը նայի: Իմ ըսածս չի համոզեր զինքը, բայց առնուազն կը թեթեւցնէ զիս: Չէ՞ որ այդպէս է միշտ մխիթարանքը ...

Կ՚երթանք Վիլլիի մօտ: Իր սենեակը տանիքնուվրայ վիճակի մէջ է: Մահճակալը քակուած՝ պատի մօտ դրուած է :Մեծցնել պէտք է զայն, վասնզի Վիլլի զինուորութեան տարիներու այնքան խոշորցեր է, որ այլեւ չի տեղաւորուիր վրան: Տախտակներ, մուրճ, սղոց հոս ու հոն ինկած են: Աթոռի մը վրայ եփուած գետնախնձորով լեցուն հսկայ պնակ մը կը փայլի:

Տիկին Հոմայեր, դաւկի պայուսակին առջեւ չոքած կը պրպտէ մէջը: Ինքը Վիլլի բացակայ է: Հինգ վայրկեան ետքը ան ներս կը մտնէ յաղթականօրէն՝ աճապարագորդ մօնչիւնով :

— Ասոր կ՚ըսեն «բախտը բանիլ»: Պըտուկի թեկնածու մը... Այս իրիկուն հաւի ապուր ունինք ...

(Շար.)

Է. ՄԱՐԻԱ ՌԵՄԱՐՔ

«Վաղը դուք պիտի վճռէք թէ Ֆրանսան բացակա՞յ պէտք է մնայ թէ պարտի արժեցնել իրեն տրուած հաստատուն երաշխիքները» :

ԻՆՉ Կ'ԸՍԵՆ ԴԺԳՈՀՆԵՐԸ

Վարչապետին ճառէն վերջ սկսան հարցադրումները : Նախկին վարչապետ մը, Պ. Փոլ Ռէնօ, ջանաց ապացուցանել թէ Մեծն Բրիտանիոյ յանձնառութիւնները չեն գերազանցեր միացեալ բանակի ծրագրին առթիւ յանձն առած պարտականութիւնները : «Իրականին մէջ, Պ. Իտըն պարզապէս աւելի յստակօրէն ճշդած է իր կառավարութեան դիրքը այս հարցին մէջ : Թուարանութեան վերածած է ապրիլ 24ի յանձնառութիւնը : Ատենաւըը այժմ կրնայ կարգ մը վերծանիչ հարցումներ ուղղել : Կրնայ հարցնել թէ ի'նչ պիտի պատահի, եթէ գերման սպայակոյտը իր ձեռքը դնէ երկրին վրայ : Եթէ այդ պահուն Ռուսիա յայտարարէ Գերմաններուն, — «Պիտի միացնեմ ձեր երկրին երկու մասերը, պայմանաւ որ չմնաք մեր թշնամիներու ճակատին վրայ» : Կը կարծէ՞ք թէ գերման սպայակոյտը պիտի մերժէ ճակատ փոխել» :

Նախկին վարչապետին կարծիքով, Լոնտոնի համաձայնութեամբ կա'մ Գերմանիա մեզմէ շատ յառաջ պիտի անցնի, ստանձնելով Եւրոպայի զինուորական առաջնորդութիւնը, եւ կամ մեզի պիտի հարկադրէ զինուորական ճիգ մը որ պիտի վտանգէ մեր կենցաղի մակարդակը : Պ. Ռէնօ հակառակ չէ համաձայնութեան, բայց նոր երաշխիքներ կը պահանջէ :

Երկրորդ հարցադրողն էր զօր. տը Կոլի ազգականներէն եւ կուսակիցներէն մին, Պ. Վանտռու, որ մասնաւորապէս ծանրացաւ Սարի հարցին վրայ : Երրորդ մը, զօր. Օմերան, բացատրեց թէ Լոնտոնի համաձայնութիւնը չի փարատեր Գերմանիոյ վերազինման վտանգը, վասն զի որ եւ է ապացոյց չկայ թէ Գերմանիա հրաժարած է իր դիտումներէն՝ Արեւելեան նախկին երկրամասերու հանդէպ : «Լոնտոնի համաձայնութիւնը նոր ձեռնթափութիւն մը կը նշանակէ : Եթէ Ազգ. ժողովը վաւերացնէ Գերմանիոյ վերազինումը, Ֆրանսան ստանձնած պիտի ըլլայ երրորդ աշխարհամարտի մը պատասխանատուութիւնը» :

Համայնավար ներկայացուցիչը, Բաղանովա ուժգնօրէն քննադատեց Լոնտոնի համաձայնութիւնը, դիտել տալով թէ կը պարպէ Փրանքեւխորհրդային դաշինքին բովանդակութիւնը եւ թէ կառավարութիւնը անցած է իր իրաւասութեան սահմանը, հաւանելով այդ համաձայնութեան :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԼՈՆՏՈՆԻ ՆԱԽԱՀԱՆԳԻՍՏԸ գրեթէ ամբողջութեամբ անշարժութեան դատապարտուած է, իբրեւ հետեւանք բանուորներու գործադուլին : Կացութիւնը վտանգաւոր կը համարուի քաղաքին պարենաւորման տեսակէտով :

131 ՀԱՄԱՅՆԱՎԱՐՆԵՐ վեց ամիսէն մինչեւ տասը տարի բանտարկութեան դատապարտուեցան Թուրքիոյ մէջ : Դատավարութիւնը դռնփակ էր եւ կը շարունակուէր մէկ տարիէ ի վեր : Ամբաստանագիրը կը բաղկանար 850 էջերէ : Ամբաստանեալներուն թիւն էր 167, որոնց 11ը կին : Գլխաւոր կին ամբաստանեալը, Տոքթ. Սեւիմ Թարի, դատապարտուեցաւ վեց տարի բանտարկութեան :

ԻՍԼԱՄ ԵՂԲԱՅՐՆԵՐՈՒ գերագոյն պետը, Հասան Հատէյպի, որ պահուած էր անցեալ յուլիսէն ի վեր եւ թռուցիկներ կը հրատարակէր Եգիպտոսի կառավարութեան դէմ, ձերբակալուեցաւ Գահիրէի մէջ :

ԿԱԽԱՂԱՆԻ դատապարտուեցան տասը սպաներ եւ երկու քաղաքացիներ Թեհրանի զինուորական ատեանին կողմէ, իբրեւ մեղսակից համայնավարական դաւադրութեան մը :

ՓԱՐԻԶԱՀԱՅ ՏԻԿՆ. ՄԻՈՒԹԵԱՆ ՈՐԲ. ՕԳՆՈՒԹԵԱՆ ՄԱՐՄՆԻ վարչութիւնը շնորհակալութեամբ ստացած է Օր. Նուարդ Օտապաշեանի մահուան առթիւ 5000 ֆր. Օր. Տիրուհի Անդրանիկեանէ :

Նոյնպէս շնորհակալութեամբ ստացած է Հրաչ Սարգիսեանի մահուան առթիւ Տէր եւ Տիկին Հ. Պաչչճեանէ, Տէր եւ Տիկին Թ. Մեսրոպեանէ, Օր. Տիրուհի Անդրանիկեանէ, Տէր եւ Տիկին Ա. Խանտանեանէ հինգ հազարական ֆրանք : Տէր եւ Տիկին Հ. Գալճեանէ 2000 ֆր. :

ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՕՐԸ ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ ՆՈՅ. 7ԻՆ

ԹԱՐԳՄԱՆՉԱՑ ՏՕՆԸ

Այս կիրակի, Սրբոց Թարգմանչաց եւ Մշակոյթի նուիրուած ազգային եւ եկեղեցական տօնին առթիւ, պիտի մատուցուի հանդիսաւոր պատարագ Փարիզի Ս. Յովհաննէս Մկրտիչ եկեղեցւոյն մէջ :

Պիտի նախագահէ եւ քարոզէ առաջնորդ ՍԵՐՈՎԲԷ Ծ. Վ. ՄԱՆՈՒԿԵԱՆ :

Կը հրաւիրուին Փարիզի եւ շրջանի դպրոցներու ուսուցիչները, աշակերտները եւ հասարակութիւնը ներկայ ըլլալ եւ յարգել «Սրբոյ Թարգմանչաց» անմահ յիշատակը : (Կնիք)

ՀԱՃԸՆԻ ՀԵՐՈՍԱՄԱՐՏԻՆ ՏԱՐԵԴԱՐՁԸ

ՇԱՍ. — Հաճընի Հայր. Միութիւնը «Արծուաբոյն»ի հերոսամարտին 34րդ տարեդարձը կը տօնէ մեծ շուքով, կիրակի 17 Հոկտեմբերին, առաւօտուն Սէն Մարթէնի եկեղեցիին մէջ : Այս առթիւ Վիէննէն Յովսէփ վրդ. Լեւոնեան հոգեհանգստեան հանդիսաւոր պատարագ պիտի մատուցանէ 8000 անթաղ նահատակներու խնկելի յիշատակին :

Օրուան բանախօսն է Պ. Սիսակ Սիսլեան, որ հրաւիրուած է Կրընոպլէն :

Երգ եւ արտասանութիւններ՝ դպրոցի սաներուն կողմէ : Աւանդական մատաղի օրհնութիւն եւ հոգեհաց : Կը հրաւիրուին բոլոր հայրենակիցները եւ նահատակներուն յիշատակը յարգողները :

ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

Տէր եւ Տիկին Խաչիկ Հայրապեան եւ զաւակները ու թոռներ, Այրի Տիկին Նուարդ Քիւփճեան եւ զաւակները ու թոռները (Պուլկարիա), Տէր եւ Տիկին Լուսիկ Թէրզեան եւ զաւակները ու թոռները (Հայաստան), Այրի Տիկին Շնորհ Հայրապեան եւ զաւակները ու թոռները, Տէր եւ Տիկին Զատիկ Հայրապեան զաւակը եւ թոռները (Հայաստան), Տէր եւ Տիկին Օհանիկ Հայրապեան եւ զաւակները, Այրի Տիկին Եղիսաբեթ Հայրապեան եւ զաւակները ու թոռները (Հայաստան), Այրի Տիկին Ոսկի (Հանըմ), Պէրպէրեան եւ զաւակները ու թոռները (Հայաստան), Տէր եւ Տիկին Խաչիկ Վարդանեան (Պուլկարիա), Այրի Տիկին Պալիկ Թորոսեան եւ զաւակները ու թոռները, Տէր եւ Տիկին Աստուր, Յարէթ, Խաչիկ, Յարութիւն, Մանուկ, Օհան, Հայրապեաններ եւ զաւակները ու թոռները, Տէր եւ Տիկ. Շնորհ Մարկոսեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկ. Խաչիկ Հայրապեան եւ զաւակները (Պուլկարիա), Տէր եւ Տիկին Վարդանոյշ Թէոճէլեան եւ զաւակները (Պուլկարիա), ինչպէս նաեւ բոլոր ազգականները եւ բարեկամները ցաւով կը ծանուցանեն իրենց հօր, մեծ հօր, աներհօր, հօրեղբօր, մօրեղբօր, հօրեղբօրորդիին, քեռայրին եւ ազգականին՝

ԱՍԱՏՈՒՐ ՀԱՅՐԱՊԵԱՆԻ
(Սէօլէօզցի)

մահը որ տեղի ունեցաւ 87 տարեկանին, Պիւէթրի հիւանդանոցին մէջ, Հոկտեմբեր 6ին, երկարատեւ հիւանդութեան : Թաղումը պիտի կատարուի այսօր, շաբաթ, ժամը 14ին, եւ մարմինը պիտի փոխադրուի Պիւէթրի հիւանդանոցէն ժանթիյյիի գերեզմանատունը :

Մասնաւոր մահազդ դրկուած չըլլալով կը խնդրուի ներկայս իբր այդ նկատել :

ՑԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

ՍԷՆԹ ԷԹԻԷՆ. — Հ. Յ. Դ. «Անտոք» կոմիտէն իր խորին ցաւակցութիւնը կը յայտնէ ընկեր Միքայէլ Հէքիմեանի եւ ընտանեկան պարագաներուն, իրենց սիրեցեալ զօքանչին, մօր եւ մեծ մօր այրի Տիկ. Ծաղիկ Իշխանեանի կսկծալի մահուան առթիւ եւ փոխան ծաղկեպսակի 2000 ֆրանք կը նուիրէ Հ. Յ. Դ. Տան ֆոնտին :

★

ՎԻԷՆ. — Յակոբ Արամեան եւ ընտանեկան պարագաները իրենց խորին ցաւակցութիւնները կը յայտնեն Պ. Յովակիմ Գալայճեանի, իր զաւակներուն եւ Այրի Տիկին Ս. Արէլեանի, Տիկին Էլիզա Գալայճեանի (ծն. Արէլեան) փաղահասս եւ կսկծալի մահուան առթիւ :

ՄԵՐ ԲԱԺԱՆՈՐԴՆԵՐՈՒՆ

ՄԱՐՍԷՅԼԻ մեր բաժանորդներուն ղրկած ենք չէք - փոսթալներ իրենց վճարումները դիւրացնելու եւ փութացնելու համար : Նոյնը կ'ընենք հետզհետէ մեր բոլոր բաժանորդներուն, խնդրելով որ պատասխանեն անյապաղ : Հակառակ պարագային վարչութիւնս պիտի ստիպուի Հոկտ. 31ին դադրեցնել բոլոր անպատասխանի մնացած բաժանորդագրութիւնները :

Վստահ ենք բոլորն ալ իրենց կանոնաւոր վճարումներով, պիտի հանեն դիւրացնել մեր գործը, կանխաւ կը յայտնենք մեր շնորհակալութիւնները

ԻՏԱԼԻՈՅ ԲԱԺԱՆՈՐԴՆԵՐՈՒՆ

Կը յիշեցնենք մեր Իտալիոյ բաժանորդներուն, որ տարեկան բաժնեգինն է 1954 Յունուար 1էն ի վեր 6000 ԼԻՐ : Կը խնդրուի փութացնել վճարումները Բժ. Ե. Արզումանեանի միջոցաւ.

Վիա Քափէլարի 3, Միլանօ :

ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Լիոնի եւ շրջանի Ազգ. Միութեան կեդր. վարչութիւնը կը ծանուցանէ թէ այս կիրակի հոգեհանգստեան պաշտօն պատարագ պիտի մատուցուի հոգելոյս Արտաւազդ արք. Սիւրմէեանի մահուան Գ. տարելիցին առթիւ :

Կը հրաւիրուի յարգոյ հասարակութիւնը յարգել հանգուցեալ սրբազանին յիշատակը :

ԱԼՖՈՐՎԻԼԻ եկեղեցւոյ հոգաբարձութիւնը կը ծանուցանէ թէ Պարզեւ քհնյ. Մէրճանեան վերադարձած ըլլալով արձակուրդէն, եկեղեցւոյս սպասարկութիւնը կը կատարուի կանոնաւորաբար ըստ առաջնոյն :

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՓԱՐԻԶ. — Հ. Յ. Դ. Փոթորիկ խումբի ժողովը այս երեքշաբթի ժամը 9ին, սովորական հաւաքատեղին :

ՏԱՐՕՆ ՏՈՒՐՈՒԲԵՐԱՆԻ Հայր. Միութեան ընդհ. ժողովը կիրակի, 17 Հոկտ., կէսօրէ վերջ ժամը 3ին, Քաֆէ Քլէր տը Լիւնի վերնայարկը, մեթրօ Փլաս տ'Իթալի : Խիստ կարեւոր օրակարգ :

ՓԱՐԻԶԻ Ֆ. Կ. Խաչի մասնաճիւղի ընդհ. ժողովը այս երկուշաբթի ժամը 15·30ին Քաֆէ Ռէժան : Կը խնդրուի բոլոր անդամուհիներէն ստիպողաբար ներկայ ըլլալ :

Ֆ. Կ. ԽԱՉԻ Անիէռ – Պուա Քոլոմպի մասնաճիւղին ընդհ. ժողովը այս երկուշաբթի ժամը 16ին, ընկերուհի Հ. Աւետիսեանի բնակարանը 195պիս, ռիւ տիւ Մէնիլ, Անիէռ : Պարտաւորիչ ներկայութիւն : Կարեւոր օրակարգ :

ՍԵԲԱՍՏԻՈՅ Մուրատ Ուս. ի Մարսէյլի մասնաճիւղի վարչութիւնը կը խնդրէ իր անդամներէն եւ բոլոր հայրենակիցներէն ներկայ ըլլալ ընդհ. ժողովի, այս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը ճիշդ 2·30ին, 7 Պուլ. տ'Աթէն Պար տը Կլոպ :

ՄՈՒՐԱՏ Ուսումնասիրացի Փարիզի վարչութիւնը կը խնդրէ իր պատուակալ, գործօն անդամներէն ինչպէս նաեւ բոլոր հայրենակիցներէն ներկայ ըլլալ ընդհ. ժողովի, այս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը ճիշդ 3·30ին, Իսի, Խրիմեան վարժարանի սրահը, 2 ռիւ տը լա Տէֆանս :

ԴԵՐԱՍԱՆ ԳՄԲԷԹԵԱՆԻ յանձնախումբի ժողովը այս չորեքշաբթի ժամը 18ին, Ազգ. Տան մէջ : Բոլոր անդամներէն կը խնդրուի անպատճառ ներկայ ըլլալ :

Կ'ՈՒԶՈՒԻՆ

Ets. HERO, 62, Rue du Temple
Paris (3) Tél. ARC. 48-09

Կ'ուզեն քառւշուէ անորաք ի համար ձեռնարկուներ (անթրըփրընէօռ) :

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ԵՐԵԿՈՅԹ Ի ՊԱՏԻՒ ԴԵՐԱՍԱՆ ԱՐՏԱՇԷՍ ԳՄԲԷԹԵԱՆԻ

6, ՆՈՅԵՄԲԵՐ, ՇԱԲԱԹ ԳԻՇԵՐ — ՍԱԼ Տ'ԻԷՆԱՅԻ ՄԷՋ

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ԸՆՏԻՐ ՅԱՅՏԱԳԻՐ ՄԱՆՐԱՄԱՍՆՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ ՄՕՏ ՕՐԷՆ

OCÉANIA

ՕԴԱՆԱՒԻ, ՇՈԳԵՆԱՒԻ ԵՒ ԵՐԿԱԹՈՒՂԻԻ ԱՄԷՆ ՏԵՍԱԿ ՏՈՄՍԵՐ ԿԸ ՎԱՃԱՌՈՒԻՆ

Վիզայի եւ անցագրի բոլոր ձեւակերպութիւնները, Հարաւային եւ Հիւսիսային Ամերիկաներու, Քանատա, Թուրքիա, Լիբանան : Ամէն մանրամասնութեան համար գրել՝

Պ. ԼԵՒՈՆ ՊԱՐՈՆԵԱՆԻ

38, Rue de la Republique. Marseille
Tél. Colbert 53-13 — 42-58

Bureaux à Paris
4, Rue de Castellane.
Adresse telegraphique PACATLAN

Imp. Araxes - 46, rue Richer, Paris (9e)

ԾԱԽՈՒ Է

Մեկնումի պատճառով ԺԱՄԱԳՈՐԾԻ ԽԱՆՈՒԹ ՄԸ, առեւտրական բանուկ եւ բազմամարդ թաղի մը մէջ : Դիմել նամակով, «Յառաջ»ի միջոցաւ :

ԲՈԼՈՐ ՎԱՃԱՌՈՐԴՆԵՐՈՒՆ ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԵԱՆ

Gros, Demi-Gros

Գուլպայ, մի - պա, ներքին ներմակեղէններ, ԱՄԵՆԱՆՊԱՍՏԱՒՈՐ ԳԻՆԵՐՈՎ :

Նոր գներ

rticles polichinelles-ի համար :

Միակ հասցէն՝

BONNETERIE BEAUBOURG

227, Rue St. Martin, PARIS (3e)
Tél.: ARC. 66-50

ԲՆԱԿԱՐԱՆՆԵՐՈՒ ՇԻՆՈՒԹԵԱՆ ԵՒ ՆՈՐՈԳՈՒԹԵԱՆ

ԲԱՑԱՌԻԿ ԶԱՐԴԵՐԸ ԿԸ ՀԱՅԹԱՅԹՈՒԻՆ

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՀԱՍՏԱՏՈՒԹԵՆԷՆ

Ets. THOMLAC

16 bis Bd. Sebastopol, PARIS 4e
52, Rue de Chalon, PARIS 12e
4 bis Rue Vaillant Couturier, ARGENTEUIL
10 Ave. de Gennevilliers, VILLENEUVE-LA-GARENNE

ՊԱՏԻ ԱՄԷՆ ԿԱՐԳԻ ԹՈՒՂԹԵՐ ԵՒ

ԱՌԱՋՆԱԿԱՐԳ ԻՒՂԱՆԵՐԿ՝ ՍԵՓԱԿԱՆ ԱՐՏԱԴՐՈՒԹԻՒՆ

THOMLAC

Ձեր բնակարաններուն կուտայ գեղարուեստական հանելի եւ ջերմ մթնոլորտ, իսկ ձեր պիւտճէին վրայ կը կատարէ խիստ կարեւոր խնայողութիւններ :

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Fondé en 1925 Tél.: PRO. 86-60
Le Directeur : SCH. MISSAKIAN
Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise, Paris-9e
C.C.P. Paris 1678-63 R. C. Seine 376.286

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա եւ գաղութներ տարեկան 3000 ֆր., վեցամս. 1600
Արտասահման՝ տարեկան 3500 ֆր. կամ 10 $, հատը 12 ֆր.

ԿԻՐԱԿԻ 10 ՀՈԿՏԵՄԲԵՐ * DIMANCHE 10 OCTOBRE 1954

30ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 7493 30e ANNEE — Խմբագիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ — ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 10ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 2904

ՄԵ՛Ծ ԺՈՂՈՎՈՒՐԴ, ԴՈՒՆ ՔԱ՛ՂՑՐ ՀԱՅՈՒԹԻՒՆ

Ճաշակեցէ՛ք եւ տեսէ՛ք զի
քաղցր է. ալէլուիա՛:
ԵԿԵՂ. ՕՐՀՆԵՐԳՈՒԹԻՒՆ

Ծովէն կուգամ :

Ալիքներուն դողը տակաւին սրտիս մէջ, ցոլքը աչքերուս մէջ՝ լողանքէ կ'ելլեմ, ահաւասիկ, իբրեւ իշխան մը՝ հին օրերու պերճանքով եւ պատկառանքով: Ծովը լուաց գլխս, օծեց անուշահոտութեամբ եւ պսակեց :

Պսակեց զիս Հայ, գերագանցօրէն Հայ, յաւերժօրէն Հայ: Հռչակեց ախոյեան Հայութեան:

Արդ, ես Հայ եմ սահմաններէն դուրս եւ սահմաններուն նպաստէն վեր: Հայ եմ նոյնիսկ ազգութեանց տարազաբանական փորձերու հեղինակներուն չգիտցած կամ բացատրել չկրցած չափով :

Ծովը Հայ ըրաւ զիս, ծո՛վը, այն ծովը որ երկունքի մէջ է յաւիտենապէս :

Ցնծայր ծովն ու ծփայր,
Ալին զալին տայր,
Ծովն յարեւուն մանր աւազին
խաղայր ծփայր
Ու ալին զալին տայր :

Ծո՛վը, այդ ծո՛վը, անունն է Հայութեան, եւ Հայութիւնը ծո՛վ է «ծիծաղախիտ», որ կը ծաւալանայ դիմացդ, ու կը բազմանան աչքերը, կը վառին փոքրիկ արեգակները, կը ծփան ճառագայթները՝ երբ կը կանգնիս այս մեծ ժողովուրդին դէմ յանդիման:

Մե՛ծ ժողովուրդ: Թոյլ տուէք, այժմ, բացատրել այս նոր տարազին իմաստը :

Մեր ...օրով, առեղծուած է «մեծ պետութիւն» տարազը: Բայց ի՞նչ կը նշանակէ «մեծ պետութիւն»: Այս տարազին շուրջ կատարուած վիճաբանութիւններէն կրնանք եզրակացնել եւ ըսել թէ մեծ պետութիւնը չի սահմանուիր բնակչութեան գերակշիռ թիւով, — այսպէս, օրինակ, 500 միլիոն բնակչութեամբ երկրի մը կառավարութիւնը կարելի չէ կոչել մեծ պետութիւն: Դարձեալ մեծ պետութիւնը չի սահմանուիր հողային անսահման տարածութեամբ, — այսպէս, օրինակ, 500 հազար քառ. քիլոմեթր հողային տարածութեամբ երկրի մը կառավարութիւնը կարելի չէ կոչել մեծ պետութիւն: Բայց մեծ պետութիւն է Պելճիքան, որ փոքր է բնակչութեամբ եւ հողային տարածութեամբ: Վասնզի մեծ պետութիւն կոչուելու համար՝ անհրաժեշտ պայման է ունենալ ճարտարարուեստական վիթխարի գործունէութիւն կամ քաղաքակրթական հսկայ փօթանսիէլ *ուժ :*

Նմանօրէն՝ ժողովուրդները եւս կը դասակարգուին մեծ եւ փոքր տարազներով, համաձայն նոյն չափոյին: Այսպէս, Հայ ժողովուրդը, որ փոքր է թիւով, կամ Հայութիւնը, որ ածու մըն է միայն՝ մեր պատմահօր բացատրութեամբ, կը կոչուի մեծ ժողովուրդ՝ անոր համար որ իր մշակութային եւ ստեղծագործական փօթանսիէլ*ով կը հաւասարի մեծերուն: Տեղն է ըսել թէ արդար է Խորենացիի վերագրել տարազին հայրութիւնը, — այսինքն, ինչ որ եւրոպական գիտութիւնը այժմ կը կոչէ մեծ ժողովուրդ՝ մեծութեան մէջ որոնելով քաղաքակրթական կամ մշակութային* փօթանսիէլ, *բանաձեւեր է արդէն Խորենացի, դարեր առաջ, Հայ ժողովուրդին թուական կամ հողային փոքրութեան մէջ ցոյց տալով ժամանա՛կը նուաճող եւ յաւիտենականութի՛նը հաստատող արժէք մը, որ, ըստ պրոֆ. Ադոնցի, ազգային* էօֆօրի *կը ստեղծէ եւ կը դառնայ պատմափիլիսոփայութիւն մը՝ խորենացիականութիւն անունով :*

Ահա թէ ինչո՛ւ աժան ազգապարծութեան փորձ մը չէ որ կը կատարեմ; երբ կը հրճուիմ իմ Հայութեամբս, սահմաններէն դուրս յորդուն գեղուն փարթուն այս մեծ ու ծովական ժողովուրդին ստեղծագործական տենդին ի տես :

*Ժողովուրդներու գոյութեան ապահովութեան կամ, նոր բառով մը, ազգապահպանումի վարժապետական եղանակներէն վեր՝ կը դաւանիմ թէ բարձր տրամադրութիւն (*էօֆօրի*) ստեղծող հոգեբնախօսական մեթոտներն են միայն, որ կը նպաստեն տոկալու, ապրելու եւ երկնելու: Թէ բարձր տրամադրութեան ակունքը կը գտնուի կենսաբանական աւազանի մը մէջ, կը հաւատամ: Բայց մե՛ծ է դերը հոգեբնախօսական մեթոտներուն, որոնք կը բեղնաւորեն նոյնիսկ ամուլ թզենին, որ սկեպտիկն է, կ'ընտելացնեն վայրի կատուն, որ ապստամբն է, այլ մանաւանդ ընդունակ են անուշցնելու քացախը (*օքսիմէլ*), որ դառնացածն է, — ծանչցա՞ծ էք երբեք լեղուցած հոգիները, անոնք ի՞նչպէս գիտեն լեղի թափել եւ արդարանալ՝ տարփելով թէ գրականութի՛ւն կ'ընեն, արուեստը արուեստի՛ն համար, ու ցոյց կուտան Ս. Օգոստինոսը կամ մեր Նարեկացին: Բայց մենք գիտենք թէ այս դառներգակները լեղի կը թափեն իրենք իրենց հոգիին մէջ, մինչ մերոնք լեղին կը թափեն մեր ազգային աւազանին մէջ, — այսպէս է որ վէպով մը ոտքի կանգնած մեր երիտասարդ գրողներէն մին, հմտութիւն ծախելու ճիգով՝ բայց իր հմտութեան պակասը ծածկելու մեղքով, ուզեց ուսումնասիրութիւն մը գրել ... երգիծանքով, հայհոյելու համար հայ յեղափոխութեան, ի վնաս ազգային բարձր տրամադրութեան :*

Անհատը ազատ է սնանելու լեղիով կամ մաղձով, բայց ոչ մէկ ժողովուրդ թոյլատրած է որ գրիչ բռնող մը վարուի իր ժողովուրդին հետ այնպէս ինչպէս կը վարուի իր անձին հետ: Նարեկացի կրնայ խարազանել ինքզինք գործուած եւ չգործուած մեղքերու փուշերով, — գրականութեան պատմութեան մէջ վկայութիւններ չկա՛ն: Բայց ոչ մէկը կատարած է նոյն փորձը իր ժողովուրդին դէմ :

Ազգային բարձր տրամադրութեան քաղաքականութիւնը, եթէ ոչ ուրիշ կարգապահութիւն, կ'արգիլէ այդ բանը: Գրական այդ քաղաքականութիւնը հանգանակ է ինծ համար, եւ վեր՝ բոլոր սրբութիւններէն :

Ահա թէ ինչո՛ւ, նոյն կարգապահութեան մէջ սնած մեծցած, ինքզինքս կը հռչակեմ ախոյեան ազգային բարձր տրամադրութեան քաղաքականութեան, պատրաստ՝ կռուելու բոլոր անոնց դէմ, որոնք կը հաճոյանան խոցելով Հայութեան հոգին : Ահա կուգամ Հայութեան ծովէն, մկրտուած այդ ոգիով: Աւելի զօրացած, աւելի աճած, աւելի ոգեւոր: Ու կ'ըսեմ.

— Գացէ՛ք դուք ալ մկրտուեցէք այդ ծովին մէջ, հաղորդուեցէք բարձր տրամադրութեան ուխտով :

Իսկ եթէ հաճելի է ոմանց գալ արհամարհել այդ ուխտը, խորտակել մեր հանգանակը, կը խնդրեմ որ մինակ չգան, — մե՛ղք կ'ըլլայ մինակ եկողին :

Ես գինո՛վ եմ քաղցր Հայութեամբ : Ու պիտի շուտով պատկերացնեմ ձեզի այդ քաղցր Հայութի՛ւնը, գինովցնելու համար նաեւ ձեզ, ճաշակել տալով ինչ որ ես ճաշակեցի :

Ալէլուիա՛, ո՛վ քաղցր Հայութիւն :

Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻ

ՏԱՍԸ ՀԱԶԱՐ *անգլիացի պաշտօնատարներ, որոնք կ'աշխատին բանակին գիտական սպասարկութեանց մէջ, քննութեան պիտի ենթարկուին ապահովութեան տեսչութեան կողմէ :*

ԻՍՐԱՅԷԼԻ *սպարապետը, զօր. Մոշէ Տայան, յայտարարեց թէ արաբական երկիրները կ'աւելցնեն իրենց զինեալ ուժերը, «պատերազմ մը սարքելու համար Իսրայէլի դէմ»: Այս առթիւ կոչ մը ուղղեց երիտասարդութեան, յիշեցնելով թէ «մենք միայն մէկուկէս միլիոն ենք 48 միլիոն թշնամի դրացիներու դէմ»:*

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՎԱՐՉԱՊԵՏԸ ՎՍՏԱՀՈՒԹԻՒՆ ՊԱՀԱՆՋԵՑ

ՆՈՐ ԵՐԱՇԽԻՔՆԵՐ ԿԸ ՊԱՀԱՆՋՈՒԻՆ ԳԵՐՄԱՆԻՈՅ ՎԵՐԱԶԻՆՄԱՆ ԴԷՄ

★

ԲԱՆԱՁԵՒԸ ՊԻՏԻ ՔՈՒԷԱՐԿՈՒԻ ԳՇ. ՕՐ

Ուրբաթ օր շարունակուեցան վիճաբանութիւնները Ազգ. Ժողովին մէջ, Լոնտոնի ծանօթ համաձայնութեան մասին: Հարցապնդողները առ հասարակ անբաւական կը գտնեն ձեռք բերուած արդիւնքը եւ մանաւանդ երաշխիքները՝ Գերմանիոյ վերազինման դէմ :

Ուրբաթ օրուան վիճաբանութիւնները շարունակուեցան մինչեւ գիշերը ուշ ատեն: Տակաւին յայտնի չէր թէ վարչապետը վստահութեան քուէ պիտի պահանջէ: Վերջին պահուն Պ. Մենտէս բացատրեց թէ կառավարութիւնը անհրաժեշտ կը նկատէ աւելի լայն ազատութիւն մը՝ յաջողութեամբ շարունակելու համար բանակցութիւնները :

Օրակարգին վրայ կան վեց բանաձեւեր, որոնք բոլորն ալ տարբեր տեսակէտներէ մեկնելով կը յանգին նոյն եզրակացութեան, — Լոնտոնի համաձայնութիւնը ամէն ապահովութիւն չընծայեր Գերմանիոյ վերազինման վտանգներուն դէմ, չարգիլեր գերման սպայակոյտի մը կազմութիւնը, [illegible] հակակշիռ չի հաստատեր սպառազինութեանց վրայ եւայլն:

Այսպէս, յառաջդիմական երեսփոխան մը, Ժիւլպէռ Շամպրէօն, յայտարարեց. — « Մեր երկրին համար ամէնէն ստիպողական բանը գերման զինապաշտներուն զէնք տալ չէ, այլ երաշխաւորել Ֆրանսայի ապահովութիւնը, ընդհանուր զինաթափութիւնը եւ աշխարհի խաղաղութիւնը: Այն մարդը որ Լոնտոնի համաձայնութիւնը կնքեց, Ժընեւի կամ Պրիւսէլի մարդը չէ (կ'ակնարկէ վարչապետին): Իր նախորդներէն ոեւէ մէկը կրնար ստորագրել այդ համաձայնութիւնները: Ատով ատելութիւնը զինաթափ եղած չըլլար: Լոնտոնի համաձայնութեան շնորհիւ Ֆրանսայի ուժերը պիտի նուազին եւ Գերմանիան պիտի սպառազինուի: Փոխանակ հաւասար հաւասար մնալու մեր ընկերակիցներուն հետ, որոնք անդամ են Ազգաժողովին Ապահովութեան Խորհուրդին, պիտի բաժնէք մեր տեղը, կէսը Գերմանիոյ տալու համար, տարօրինակ արդիւնք արտաքին քաղաքականութեան մը որ կը կոչուի ազգային: Լոնտոնի համաձայնութիւնը կը վերահաստատէ Գերմանիոյ ամբողջ զինուորական կարողութիւնը, ինչ որ շատ աւելի վտանգաւոր է քան իր զօրաժինները: Ռուրի շրջանը նորէն կը դառնայ զինարան: Վարչապետը յայտարարեց թէ անխուսափելի է գերմանական վերազինումը եւ թէ մենք ի վիճակի չենք ընդդիմանալու որոշումի մը որ տրուած է առանց մեզի: Եւ սակայն, նախընթաց յայտարարութեան մը մէջ, որ աւելի խրոխտ էր եւ պայծառ, կը հաստատէր թէ այս մասին ոչինչ կարելի է ընել առանց Ֆրանսայի: Յանձնաժողովին մէջ ալ կրկնեց այս յայտարարութիւնը, ճշդելով թէ ոչինչ կրնայ կառուցուիլ առանց մեզի, ոչ իրաւապէս, ոչ ալ աշխարհագրական տեսակէտով: Ակներեւ է հակասութիւնը (ծափեր համայնավարներու կողմէ) :

Օրանի համայնավար երեսփոխանը, Տիկին Ալիս Սփորթիս, նոյնպէս քննադատելով Լոնտոնի համաձայնութիւնը յայտարարեց թէ «Ալժերիացիները երբեք պիտի չընդունին նորէն թշուառութեան եւ հարստահարութեան մատնուիլ որպէսզի նոր պատերազմ մը սարքուի Այզընհաուըրի եւ Ատէնաուըրի աղուոր աչքերուն համար: Գերմանիոյ վերազինումով Հիւս. Ափրիկէն պիտի դառնայ զինարան մը Ատլանտեան խմբակցութեան համար »:

Արմատական երեսփոխան մը, Պուրժէս Մոնուրի, որ դահլիճէն հրաժարած էր միացեալ բանակի վէճին առթիւ, շնորհաւորեց վարչապետին արդիւնաւոր աշխատանքը եւ նոր երաշխիքներ պահանջելով հանդերձ, գիտել տուաւ թէ Ազգ. Ժողովը չի կրնար արդիւնաւոր ելքի մը յանգիլ, նորէն ժխտական դիրք բռնելով: Զօր. տը Կոլի նախկին կազմակերպութեան ներկայացուցիչը, Սուսթէլ, բացատրեց թէ ճակատագրական չէ Գերմանիոյ վերազինումը: «Հաշտուիլ անոնց հետ որոնք 70 տարուան մէջ երեք անգամ արշաւեցին մեր երկրին վրայ՝ աւելի ստիպողական չէ քան հաշտուիլ անոնց հետ որ մեր զինակիցներն եղան վերջին պատերազմին մէջ»: (Կ'ակնարկէ Ռուսիոյ): Նախկին վարչապետներէն Պ. Ռոպէռ Շուման ալ վերապահ դիրք մը բռնեց, կարգ մը հարցումներ ուղղելով: Նախկին փոխ-վարչապետ մը, Փ. Հ. Թէյթժէն, անհրաժեշտ կը գտնէ աւելի ազդու հսկողութիւն մը սպառազինութեանց վրայ :

Շատ մը երեսփոխաններ կը նախընտրեն յետաձգել Գերմանիոյ վերազինումը, մինչեւ որ նոր ճիգ մը փորձուի համաձայնութիւն գոյացնելու գերմանական հարցի մասին: Ընկերվարականները մասնաւորապէս կը պահանջեն որ չվերահաստատուի գերման սպայակոյտը :

Վարչապետը մանրամասնօրէն պատասխանեց բոլոր քննադատութեանց, հաստատելով թէ նկատի պիտի առնէ շատ մը առաջարկներ, միւս ութ դաշնակիցներուն հետ բանակցած ատեն: Բայց չուզեր հանդուրժել որ Ազգ. Ժողովը կապէ իր ձեռքերը: Երբ երեւան եկաւ որ կառավարութիւնը կրնայ հաւանութիւն ստանալ տկար մեծամասնութեամբ մը, վստահութեան քուէ պահանջեց :

(Լուրերու շար.ը կարդալ Դ. էջ)

ՆՈՐ ՎԿԱՅՈՒԹԻՒՆՆԵՐ ԼՐՏԵՍՈՒԹԵԱՆ ԳՈՐԾԻՆ ԱՌԹԻՒ

Զինուորական հարցաքննիչը առջի օր լսեց մառեչալ Ժիւէնը, ազգ. պաշտպանութեան նախորդ նախարարը, զօր. Քէօնիկը, եւ զօր. Կանվալը: Երէկ դարձեալ պիտի լսէր նախկին նախարար Պիտօն եւ ոստիկանութեան նախորդ վերատեսուչը, Պեյօ: Նոյն օրը հարցաքննուեցաւ խորհրդաւոր «Շարլ»ը, այլ անուամբ Ալֆրէտ Տըլաւի, որ բանտարկուած է Ֆրէնի մէջ: Հարցաքննութիւնը շարունակուեցաւ մինչեւ գիշեր :

× Ազգ. պաշտպանութեան կոմիտէին քարտուղարութեան ծածկագրի պաշտօնեան, Տիկ. Լիւսիէն Լասըռօն, դատ բացաւ, 1.170.000 ֆրանք հատուցում պահանջելով իր պաշտօնանկութեան առթիւ: Իր բողոքը ուղղուած է ազգ. պաշտպանութեան նախարարութեան դէմ: Տիկինը կ'ըսէ թէ 1952էն ի վեր յայտնած է իր մեծաւորներուն թէ գաղտնիքներ դուրս կ'ելլեն եւ ուրիշ անկանոնութիւններ տեղի կ'ունենան: Ինք պաշտօնանկ եղած էր Յուլիս 26ին: Այս առթիւ կը պատմէ. — «Օր մը խորհրդաւոր կին մը եկաւ ազգ. պաշտպանութեան կոմիտէին քարտուղարութեան գրասենեակը եւ տարաւ Հնդկաչինի պատերազմին վերաբերեալ հեռագիրներու պատճէնները: Տիկինը փոքր դուռնէ մը անցնելով մտաւ սենեակ մը ուր մտնելու իրաւունք ունէին միայն արտօնեալ անձեր »:

Տեղական թերթերը կը գրեն թէ Տիկին Լասըռօն պաշտօնանկ եղած էր այն ամբաստանութեամբ թէ «տեղեկութիւններ հաղորդած է առանց օրինական խողովակներուն դիմելու »:

Ի՞ՆՉ ՊԻՏԻ ԸԼԼԱՅ ՄԵՐ ՎԻՃԱԿԸ

Այս հարցումը կ՚ընէ ինծի յաճախ բարեկամ մը՝ որ թերթի մը խմբագիրն է: Կը պատասխանեմ իրեն.

— Պիտի շարունակուի անփոփոխ: Ճար չկայ: Յոյս ալ չունինք որ մեզ համար բացուի նոր լուսաւոր հորիզոն մը:

Յուսահատօրէն գլուխը կը շարժէ եւ կը շարունակէ թերթին փորձերը սրբագրել:

Ինծի պէս տարիքը առած մէկն է ան: Մազերը գրեթէ բոլորովին ճերմկած են: Ընտանեկան ծանր հոգեր ունի: Բայց ունի նաեւ շատ գեղեցիկ եւ լուրջ, յարատեւ աշխատանք պահանջող գրական ծրագիրներ: Ես ալ, անոր պէս, թուղթի վրայ որոշած եմ թատերգութիւն մը գրել, վէպ մը գրել, շարունակել սկսուած եւ կիսատար մնացած «Յիսուսի կեանք» մը: Բայց ե՞րբ: Ի՞նչ պիտի ըլլայ մեր վիճակը, եթէ այսպէս շարունակուի միշտ: Եթէ տեղէ մը յուսատու լոյս մը չծաթի՝ ճեղքելով մեզ շրջապատող այս ծանր, յաւատանջ մութը:

Բարեկամս ունի մեծ, չքեղ ծրագիր մը: Որոշած է անպայման «Հայ Մատենագրութեան պատմութիւնը» գրել, ընդարձակ, մէկ քանի հազար էջնոց երկասիրութիւն մը՝ որուն համար պատրաստած է արդէն անհրաժեշտ տարրերը:

— Բայց ե՞րբ կրնամ սկսիլ, կ՚ըսէ ինծի: Ի՞նչպէս աշխատիլ միայն ու միայն այս գործին վրայ, երբ առաւօտէն մինչեւ երեկոյ թերթին հոգը վրաս է: Խմբագրական գրել, փորձերը սրբագրել, ստացուած յօդուածներուն լեզուն յղկել: Խենթենալը բան մը չէ. բայց վարժութիւն եղած է այլեւս:

Այո, կ՚ըսեմ, գէշ վարժութիւն մը:

Այսպէս գլուխ գլխի, կը տրտնջանք: Բայց այս տրտունջքին մէջէն իսկ սիրատոչոր բոց մը կը բարձրանայ մեր լեզուին, մեր գրականութեան համար: Կը տրտնջանք խրատունքով: Ինչո՞ւ համար մէկը, սրտցաւ հայրենասէր մը չկայ մեր վիճակին վրայ մտածող: Բարեկամս՝ որ այնքան գեղեցիկ խմբագրականներ կը գրէ յաճախ, այսպէս օգտակար պիտի՞ չհանդիսանար մեր մատենագրութեան, եթէ ողի ի բոլին լծուէր իր ծրագրած աշխատանքին: Բայց հացի խնդիրը կտրած է միշտ հայ գրագէտին մէջքին ոսկորը: Հացի դաժան խնդիրը ինչ չքեղ երազներ մոխրացուցած է անոր հոգիին մէջ: Կեանքը ժպտուն կերպարանքով չէ ներկայացած մեզի երբեւիցէ: Մենք միայն անոր տրտմաթախիծ աչքերուն մէջ վառած ենք երբեմն սիրոյ եւ յոյսի ճառագայթ մը: Ուրախութիւնը քէն ըրած է մեզի հետ եւ ինչ որ կարողացեր ենք ըստեղծել, եղած է միայն մեր սրտէն եւ ուղեղէն տաժանքով փրցուած ծաղիկներու փունջ մը:

Գրեթէ ամէն առաւօտ կը հանդիպիմ իրեն: Մտահոգ նայուածքը կը լռենայ կարծես: Աչքերուն մէջ կը նկատեմ անհուն խանդաղատանք մը: Գլանիկ մը կը հրամցնէ ինծի եւ քիչ ետքը ծառան կը բերէ սուրճին սկահակը:

— Ինչ ուրախ օրեր ապրեցանք, կ՚ըսէ ինծի, երբ հոս էին Ֆրանսացիները: Բայց դեռ ոչ մէկ արձագանգ հնչեց լուսալիր այն ձայներէն՝ որոնք մեր շուրջը բարձրացան: Նոր բան մը ըլլալու է: Այս ժողովուրդին հոգին պէտք է միշտ արթուն պահել: Անհրաժեշտ է որ բարձրագոռ փողեր հնչեցնենք եւ հրաւիրենք մեր ցեղին զաւակները խմբուելու նորավառ խարոյկներու շուրջ:

Իրաւունք կուտամ իրեն: Բայց կ՚երեւի թէ երկուքս ալ իրաւ երազատեսներ ենք: Երկուքս ալ ցնորքին շատ արժէք կուտանք: Թող այդպէս ըլլայ: Մեր անըսպառ հարստութիւնն ալ երազն է, «անրջական երազը» Նարեկի խօսքով: Մեր յաւիտենական ապաւէնն ալ՝ ողեկան աշխարհը հիմէն ցնցող փոթորիկին մէջ՝ ցընորքն է: Աւելի գեղեցիկ եւ հզօրագոյն բան մը չունեցանք մեր կեանքի ճամբուն վրայ՝ ուր ոչ մէկ Առաջնորդ մեզի օգնութեան հասաւ, երբ «ինքզինքնիս գտանք մթին անտառին մէջ»:

Բայց այդ խաւար անտառին մէջ երբեք չմոլորեցանք: Որովհետեւ մեզ հետ առած էինք, կտոր մը հացին քով, մեր պապերէն ժառանգ մնացած անկորնչելի գանձեր, ամբողջ կեանքի մը տեւողութիւնը հրապուրող քանի մը օրհնուած մատեան:

Բայց ասոնց վրայ բան մըն ալ մենք ուզեցինք աւելցնել. կաթիլ մը գինի այն սափորին մէջ՝ ուր մեր լուսաղէմ մատենագիրները կնքած էին սրտի մեղրամոմով՝ Հայոց Աշխարհի արեւադեղ այգիներուն անապակ գինին:

Ասոր համար է որ դժբախտ ենք բարեկամս եւ ես. որովհետեւ հոգեւին կը տենչանք բան մըն ալ մենք ժառանգ ձգել մեզմէ ետքը եկողներուն, պղտուեց մը խունկ նետել հիներուն վառած ոսկի բուրվառին մէջ:

Ժամանակը սրընթաց կը սահի կ՚երթայ: Գիշերը հազիւ առաւօտ եղած, կը տեսնենք որ արդէն նոր գիշեր մը կամարին վրայ աստղերը կը փայլին:

Ճիշդ է: Ի՞նչ պիտի ըլլայ մեր վիճակը, եթէ միշտ այսպէս շարունակուի անփոփոխ: Անտառէն պիտի չկարենանք դուրս ելլել: Օր մըն ալ պիտի մոլորինք, եթէ մեզի օգնութեան հասնող չըլլայ: Վաղուց երէկուան հայեկները մթագնած են, եւ աշխարհի պատկերներուն վրայ ոսկեշող ճառագայթ մը չիյնար այլեւս: Երիտասարդական խանդավառութիւնն ալ՝ որ մեր միակ ուժն էր, հետզհետէ կը կորսնցնէ իր հրեղէն աւիւնը:

— Ի՞նչ պիտի ըլլայ մեր վիճակը...

Ծովամոյն մէկու մը տրտունջն է ասիկա իր ընկերոջ, որ լաստի մը կառչած կը փորձէ յուսահատօրէն դիմադրել մահուան.

— Ես ալ չեմ գիտեր թէ ի՞նչ պիտի ըլլայ մեր վիճակը, եթէ մեզ հասկցող, հայ գրականութեան դժբախտ մշակներուն սրտցաւօրէն ձեռք մեկնողներ չյայտնուին:

Մինչեւ այն ատեն, ամէն առաւօտ, պիտի հանդիպիմ բարեկամիս միեւնոյն տեղը: Պիտի տեսնեմ միեւնոյն գրասեղանին առջեւ ալիտակահեր գլուխը, ծանր հոգերով լեցուն գլուխը հակած ձեռագիրներուն վրայ, թերթին փորձերուն վրայ. — բայց ժպտուն, որովհետեւ իմ ներկայութիւնս իրեն կը թուի ոչ թէ փրկութեան լաստ մը, այլ որովհետեւ ան ինձմով բախտակից մը գտած ըլլալու տարօրինակ երջանկութիւնը ունի կարծես...

ԱՐՍԷՆ ԵՐԿԱԹ

ՄԱՆՈՒԿ ԱԲԵՂԵԱՆ
(ԿԵԱՆՔԸ ԵՒ ԳՈՐԾԸ)
Դ.

«Հայ ժողովրդական հաւատքը» վերնագիրն ունի Մանուկ Աբեղեանի զուտ գիտական առաջին աշխատութիւնը (գերմաներէն), իր համալսարանական աւարտաճառը, որ շօշափում է հայ դիցաբանութեան եւ ֆոլքլորին, վերաբերեալ մի շարք խնդիրներ:

Այդ նպատակով հեղինակն օգտագործած է մեր հին ու նոր մատենագրական եւ ազգագրական աղբիւրները: Ձեռքի տակ է ունեցած նման նիւթերի նայող օտար աղբիւրներ եւ հետազօտութիւններ եւս, ինչ վերաբերում է առհասարակ հնդեւրոպական եւ մասնաւորապէս իրանական ազգերին, որոնց հետ մերձաւոր ազգասիրութեան մէջ են գտնւում մեր հին, բայց նաեւ նոր ժամանակների ժողովրդական հաւատալիքները:

Եզնիկ Կողբացի, Յովհան Մանդակունի, Եղիշէ եւ Ցաճախապատում Մովսէս Խորենացի ու Անանիա Շիրակացի եւ ուրիշ հին մատենագիրներ առատ նիւթ են մատակարարել հեղինակին այդ ուղղութեամբ: Նոր հրատարակութիւններից՝ Սրուանձտեանի հատորները, Լալայեանի «Ազգագրական Հանդէսը», ու, Նաւասարդեանի «Հայ ժողովրդական հէքեաթներ»ի ժողովածոները, Ալիշանի «Հին հաւատքը», այլ եւ իր՝ Մ. Աբեղեանի սեփական ժողովածոները են.:

Աշխատութեան գլուխների սոսկ թըւարկումն իսկ՝ կարող է մի մօտաւոր գաղափար տալ գրուածքի մասին: 1. Հայ ժողովրդական հաւատքի աղբիւրները եւ նրա ընդհանուր բնոյթը:

2. Ոգեպաշտութիւն եւ մեռելական ծէսեր: 3. Լոյս եւ խաւար: 4. Ճակատագրի հաւատք: 5. Ջրերի եւ բոյսերի պաշտամունք: 6. Կրակի պաշտամունք: 7. Վիշապների պաշտամունք: 8. Առասպելներ մրրիկի եւ փոթորկի մասին: 9. Հողմերի ոգին: 10. Ջրերի, անտառների եւ լեռնային ոգիներ: 11. Կախարդական ասացուածքներ եւ չար ոգիներ:

*

Մանուկ Աբեղեանի աշխատասիրած զուտ գիտական ուսումնասիրութիւնների թւում ժամանակագրական կարգով առաջին տեղը գտաւ իր «Հայ ժողովրդական հաւատքը» գործից յետոյ, «Հայ ժողովրդական առասպելները Մ. Խորենացու Հայոց պատմութեան մէջ» մեծածաւալ հետազօտութիւնը (1901):

«Քննադատութիւն եւ ուսուցածք» է ենթավերնագրել հեղինակն իր այդ գործը: Քննադատութիւն՝ ուղղուած Ղազարեան ճեմարանի ուսուցչապետ Գրիգոր Խալաթեանի ռուսերէն լեզուով հեղինակած «Հայ ժողովրդական վէպը Մովսէս Խորենացու Հայոց Պատմութեան մէջ» մեծահատոր գրուածքի (1896) դէմ: Ուսուցածք՝ — այսինքն ուսումնասիրութիւն — նուիրուած բուն իսկ հարցի քննութեան:

Ջախջախիչ քննադատութիւն, որով ծայրէծայր հերքւում են Խալաթեանի տեսակէտները Մ. Խորենացիի մօտ պահուած հայ ժողովրդական առասպելների մասին: Այսինքն այն հիմնական տեսակէտը, համաձայն որի՝ պատմահօր «Վէպ», «Զրոյց», «Առասպել» եւայլն կոչած աղբիւրները բնաւ ժողովրդական ծագում չունին, այլ թէ, իբր, Խորենացին այդ ամէնն ինքն է յերիւրել զանազան աղբիւրներից քաղելով եւ մանաւանդ Սուրբ Գրքի այս կամ այն պատմութեան յարմարցնելով քմահաճօրէն, բոլորը «չինծու» բաներ՝ պատմահօր: Ամբողջովին մի տխպար բացասական տեսակէտ Մ. Խորենացիի գործածած ժողովրդական աղբիւրների մասին:

Մանուկ Աբեղեան մի առ մի խիստ քննութեան է ենթարկում նախ Խալաթեանի բոլոր փաստարկութիւնները եւ տեսակէտները: Ու միաժամանակ բաղդատական մեթոդով մօտենալով հարցին եւ հետազօտելով պատմահօր գրքում մեզ պահուած ժողովրդական աղբիւրները՝ ցոյց է տալիս նրանց կատարեալ հարազատութիւնը եւ բուն իսկ ժողովրդական ծագումը: Ուրիշ խօսքով՝ այդ ամէնը, ոչ թէ Խորենացին է յերիւրել իր կողմից, «չինծու» բաներ ստեղծել, ոչ, այլ ամէնը նա յիրաւի լսել է անձամբ ժողովրդի մարդկանց բերանից եւ գրի առել:

Թէեւ նա ինքը, քերթողահայրը, անձամբ հաւատ չէ ընծայել այդ առասպելներից շատերին, բայց եւ այնպէս տեղ է տուել իր գրքում դրանցից շատերին: Մի քանիսի մէջ՝ «այլաբանութիւն» տեսնելով իրական դէպքերի ու պատմութիւնների եւ այդ բոլորը «ճշմարտելով» իր կողմից, այսինքն վեր հանելով այդ առասպելների մէջ թաքնուած բուն ճշմարտութիւնը, միւսներն էլ առաջ է բերել, որովհետեւ իր մեկենասը, Սահակ Բագրատունի իշխանը, սիրող է եղել առհա–

ԶՕՀՐԱՊԻ ԵՒ ՎԱՐԴԳԷՍԻ
ՍՊԱՆՈՒԹԵԱՆ ՊԱՐԱԳԱՆԵՐԸ
(ԹՂԹԱԾՐԱՐ ԱՐԱՄ ԱՆՏՈՆԵԱՆԻ)

Հ. Ճահիտ կը շարունակէ.—

Թալէաթ կ՚ակնարկէր այն միջացութեան, զոր ցարական Ռուսիա փորձեց Կ.–րեւելեան նահանգներու Հայերուն ի նըպաստ, պալքանեան պատերազմէն յետոյ: Ռուսիա առաջարկած էր բարենորոգումներ կատարել «Հայաստան»ի նահանգներուն մէջ, եւ ուզած էր անհագին Թրքական հողերը աւելցնել երեւակայական Հայաստանի վրայ եւ դիւրաւ կլլուելիք պատառ մը պատրաստել:

Վարդգէսի յիշեցնելէ ետք թէ կառավարութիւնը ինչ տառապանքներ կրեց այդ ձեռնարկին վրայ զոր հայ «քոմիթէճի»ները քաջալերեցին եւ այնքան մեծ երջանկութեամբ դիմաւորեցին, Թալէաթ աւելցուց.

— Քաղաքականութիւն է այս, Վարդգէս: Կարգով է: Հիմա մենք ենք ուժեղը: Թրքական շահը ինչ որ պահանջէ, այն պիտի ընենք:

Վարդգէս գէշ ցնցուեցաւ:

— Ամմա, Թալէաթ խնայէ ինծի. այնքան բարեկամութիւն ունինք իրարու հետ:

Ամրացած՝ ճակատագրի մեծութեան առջեւ, եւ կարծես արմատախիլ ըրած մարդկային զգացումները, Թալէաթ պատասխանեց.

— Ասիկա հայրենիքի վերաբերեալ խնդիր մըն է, Վարդգէս, եւ անձնական կապն ու բարեկամութիւնը տեղ չունին հոն: Դուն կ՚ըմբռնես ասիկա:

— Բայց, Թալէաթ, ես հիմա նախկին Վարդգէսը չեմ: Ամուսնացած եմ, կին եւ զաւակ ունիմ: Անոնց մեղքցիր: Եթէ վըտանգ մը կայ ինծի համար, ըսէ, հեռանամ այստեղէն:

Թալէաթ վարանումի պահ մը անցուց: Անկեղծ պայքար մը, փոթորիկ մը փըրթած էր հոգիին մէջ: Վերջապէս յաղթանակեցին դթութեան եւ մարդկութեան զգացումները.

— Բնաւ մի կենար, մեկնէ, ըսաւ:

Եւ Վարդգէս բաժնուեցաւ, Թալէաթի ձեռքը համբուրելէ վերջ:

Յայտնի չէ ինչ ազդեցութիւններու հետեւանքով, Վարդգէս չհեռացաւ Իսթանպուլէն: Թերեւս կարծած էր որ եղածը պլէֆ մըն է: Եւ կեանքովը վճարեց իր սխալը, որով կարեւորութիւն չտուաւ Թալէաթի ազդարարութեան, չհաւատաց անոր վեհանձնութեան:

(Յառաջ, 27 Հոկտ. 1936)

ԳԵՐՄԱՆԱԿԱՆ ՎԿԱՅՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Լեփսիուսի տեղեկագրէն (էջ 219–220).

Վարդգէս Թալէաթի բնակարանը այցելեց 1915 Մայիս 12ին (Ն. Տ.): Թալէաթ պէյ չկրցաւ ցոյց տալ որ եւ է յեղափոխական ծրագիր Դաշնակցականներու կողմէ: Շեշտեց Հայերու նախընթաց ջանքերը բարենորոգումներ ստանալու համար, ինչ որ Ապտիւլ Համիտի օրով ալ պատճառ եղաւ ջարդերու:

Թալէաթ ըսաւ Վարդգէսի.

— «Մեր տկարութեան օրերուն, էտիրնէի վերագրաւումէն ետք, դուք մեր կոկորդէն բռնելով բացիք հայկական բարենորոգումներու խնդիրը: Ահա թէ ինչո՛ւ մենք ալ պիտի օգտուինք ներկայ նըպաստաւոր կացութենէն, ձեր ժողովուրդը այնպէս մը ցրուելու որ յիսուն տարի ձեր միտքէն հանէք բարենորոգման որեւէ գաղափար»:

Վարդգէս պատասխանեց.

— Ուրեմն որոշած էք շարունակե՞լ Ապտիւլ Համիտի գործը:

Թալէաթ.— Այո՛:

Նոյն տեղեկագրէն (էջ 221–222).—

«...Որովհետեւ զանազան կողմերէ դիմումներ կը կատարուէին Վարդգէսի եւ Զօհրապի համար, խոստացան ետ բերել երկուքն ալ: Բայց այս դիմումները ուրիշ հետեւանք չունեցան եթէ ոչ Գոնեայէն Ատանա, Ատանայէն Հալէպ եւ Հալէպէն Տիարպէքիր (աւելի ճիշդ՝ Ուրֆա) փոխադրել երկու երեսփոխանները: Եւ օր մը Բ. Դուռը հեռաձայնով հաղորդեց Տիկին Զօհրապի թէ իր ամուսինը մեռած է: Իսկ Վարդգէսի համար ըսին թէ անձնասպան եղած է: Պոլսոյ միւս մատուրականներու ճակատագրի մասին ոչինչ կարելի եղաւ գիտնալ:

× Հալէպի գերման հիւպատոսը, Պ. Ռէօսլէր, որ միշտ յարաբերութիւն կը պահէր Կիլիկիոյ Սահակ Բ. կաթողիկոսին հետ, տեղահանութեան մասին անոր գրած նամակները Պատրիարքարան կը հասցնէր Պոլսոյ գերմանական դեսպանատան միջոցաւ:

Հիւպատոսը հետեւեալ հեռագիրը ուղղած էր դեսպանատան, 1915 Յունիս 29ին (Հ. Տ. 16) թուականով, Զօհրապի եւ Վարդգէսի մասին.—

«Ծանօթ երկու երեսփոխանները, Զօհրապ եւ Վարդգէս էֆէնտիները ներկայիս այստեղ կը գտնուին, Տիարպէքիր փոխադրուելու համար:

«Ամէն բան նկատի ունենալով, այստեղ տիրող համոզումը այն է թէ այդ փոխադրութիւնը ապահովաբար մահուան պիտի յանգի:

«Զօհրապ սրտի հիւանդութիւն ունի: Տիկին Վարդգէս այս օրերս զաւակ մը ունեցաւ: Խոնարհաբար կը խնդրեմ բան մը ընել որպէսզի անոնք Հալէպի մէջ մնան: Այս հեռագիրը կը գրեմ բարձրաստիճան մահմէտականի մը հաւանութեամբ»— Ռէօսլէր: (Հաւանաբար կ՚ակնարկէ կուսակալ Ճէլալ պէյի որ յետոյ պաշտօնանկ եղաւ):

(33)

(Շար.)

տարակ առասպելների ու զրոյցների եւ քանիցս փափաք է յայտնել, որ Խորենացին չանտեսէ այդ ամէնը, այլ՝ մի առ մի յիշատակէ իր «Պատմութեան» մէջ :

Ահա այդ եւ դրանց հետ կապուած բազմաթիւ հարցերն են կազմում Մ. Աբեղեանի, Հայ ժողովրդական առասպելները Մ. Խորենացու Հայոց պատմութեան մէջ մեծածաւալ (602 էջ), աշխատութեան քննութեան առարկան :

Եւ նա այդ հարցերը քննում է ամենայն մանրամասնութեամբ, տալով նախ եւ առաջ Պատմահօր գործածած մի շարք բառերի բացատրութիւնը — առասպել, զրոյց, վիպասանք եւայլն, ապա անցնում է իւրաքանչիւր առանձին առասպելի մանրամասն քննութեան — Վահագնի առասպելը, Արտաշէսին, Տիգրանին, Հայկ Նահապետին, Արայ Գեղեցիկին եւ Շամիրամին, Տորք Անգեղին վերաբերեալ զրոյցները եւն. եւն. :

Ինչպէս ասացինք՝ հեղինակն իր հետազօտութիւնները կատարում է բաղդատական մեթոդով: Փաստեր բերելով եւ ապացուցանելով, ՝ր հայ ժողովրդական այդ հին առասպելներից շատերը իրենց զուգահեռներն ունին հնդեւրոպական ուրիշ ազգերի մօտ մի քանիսն էլ ընդհանուր մարդկային ծագում ունին: Ինչպէս որ «չինծու» չեն այդ բոլորը, «յերիւրածոյ» չեն պատմահօր հաւաքած եւ մեզ պահած առասպելներն ու զրոյցներն եւս :

Ընդհակառակն՝ մի մի գոհար են դրանք, հին հայ ժողովրդական մշակոյթի մնացորդներ :Մեր ուրիշ մատենագիրները եւս — օրինակ Եղնիկ — մեզ ժառանգութիւն են թողել գէթ բեկորներ մեր հին մշակոյթի: Ու ցաւիլ կարելի է միայն, որ բաղձացուածինչափ շատ չեն դրանք :Մանուկ Աբեղեանի մի ծառայութիւնն է՝ բազմակողմանի կերպով քննած լինել այդ հարցերը, երեւան հանելով բուն իսկութիւնը :

Այդ ամէնից յետոյ գիտութեան սեփականութիւն դարձան Մ. Աբեղեանի տեսակէտները : Խորենացին որպէս պատմական աղբիւր ծայրայեղօրէն ժխտող բանասէրներն անգամ՝ չեն ստորագնահատում նրա աւանդած առասպելների արժէքը, մինչեւ իսկ ինքն Գրիգոր Խալաթեան, մին մեր բազմավաստակ բանասէրներից, այլեւս փորձ իսկ չարաւ ընդդիմախօսել Մանուկ Աբեղեանին եւ հերքել նրա այս կամ այն տեսակէտը եւ քննադատութիւնը :

Կատարեալ իրաւունք ունէր Մկրտիչ Էմին, ուսուցիչը եւ նախորդը Գ. Խալաթեանի, Լազարեան ճեմարանում, աւելի քան հարիւր տարի սրանից առաջ (1851) գանգատելու: Չգիտեմ, ասում էր նա, թէ ինչու ամէնքը ժխտում են մեր հին ազգային երգերը: Մի օտար մարդու չրթունքներին, շարունակում էր Էմին, թերեւս ներելի է այդ վերաբերմունքը : Աններելի է սակայն այդ կարծիքը մեզանից, «որք ինքնակամ հրաժարին ի հայրենի ժառանգութենէ» :

Ա. ԱԲԵՂԵԱՆ

ՌՍՏԱՆԻԿ

(ԿԵՆՍԱԳՐԱԿԱՆ ԳԻԾԵՐ)

★

ԽՄԲ.— Ինչպէս հաղորդեցինք ժամանակին, անցեալ Սեպտ. 7ին Թեհրանի մէջ յանկարծամահ եղաւ բանաստեղծ – ուսուցիչ Ռստանիկ (Յովհաննէսեան) :

Ընկեր Հայկակ Կոսոյեան այս առթիւ հետեւեալ տեղեկութիւնները կը հաղորդէ իր կեանքի եւ գործի մասին .—

Ռստանիկ բնիկ Ողմեցի էր :

Ողմը Վասպուրականի հարաւկողմի հեռու ծայրամասի վրայ ընկած զուտ հայաբնակ մի գիւղ է, շրջապատուած քրտական անհանգիստ եւ մոլեռանդ ազգաբնակչութեամբ (Տինիսցիներ): Շնորհիւ գիւղի մեկուսացած վիճակին, Ողմի հայ աշխատաւորութիւնը անաղարտ պահել է արմենական դիմագիծը Կորդուաց լեռնաշխարհում: Պահել է չեչտուած գծերով, յաճախ պարտադրական պայքարի մէջ լինելով աւարառու, անաշխատ քիւրտ շրջապատի հետ: Ողմի գիւղացին, ամուր կապուած իր հող ու ջրի, մշտապէս ապրել է ազնիւ աշխատանքով: Ողմեցիք ունէին իրենց պապերից ժառանգած յատուկ արհեստ՝ գզրարութիւնը եւ թաղիքի պատրաստութիւնը, որի համար էլ նրանք անեղի հետ (գզող գործիք) շրջում էին Տիգրանակերտ, Բշիրիկու դաշտ, Տարօն, Վան, մինչեւ Արարատեան դաշտը: 1890ական թուականներից Վասպուրականում ծաւալուող յեղափոխական շարժման Ողմը բերեց իր մասնակցութիւնը: Այն ժամանակուայ երիտասարդութիւնից բազմաթիւ ողմեցի ռազմիկներ զինուորագրուեցին հայդուկային խմբերի մէջ: Զինուած պայքարի փայլուն արարքներով իրենց արժանի տեղը գրաւեցին մեր ազատագրութեան պատմութեան մէջ՝ թէ Արեւմտեան Հայաստանում եւ թէ Արարատեան դաշտի կռիւներում, 1918 թուին: Ողմի մարտական սերունդից դէմքեր անցան պատմուածքների մէջ: Անմահ Ա. Ահարոնեանի «Ազատութեան ճանապարհին» արժէքաւոր հատորի առաջին գլուխը «Խայը» պատմուածքով է սկսում: «Խայը» մի ողմեցի հայդուկ է (բուն անունով Նիկօ Ղազարեան), Նիկոլ Դումանի խմբում, նահատակուած Սալմաստի Մալհամ գիւղում: Կամ «Մայրերը» պատմուածքի մէջ Սուսանի խրճիթում հիւր եղող գզրարը մի ողմեցի է, որ թէ գզում է եւ թէ երգում «Փարահիսար լերան կրծքին ...» սրտառուչ եղերերգը... Ողմեցի հայդուկ-տիպարները բազմաթիւ են, մէկը միւսից սքանչելի ու հեքիաթային :

Ողմի հարազատ զաւակը եղաւ Ռստանիկ. պատրաստւում էր ծառայելու նրան, սակայն հետագայ վայրիվերումները խորտակեցին նրա ուխտը :

Ռստանիկի հայրը կոչւում էր Յովհաննէս Մարտիկեան: Սա 1895–96 թ. Համիտեան արիւնոտ արհաւիրքների տարիներին հարկադրուած է լինում ընտանիքով Ողմից գաղթել Վան: Ճանապարհին, Հայոց Ձորի Անգղ գետի ափին ծնւում է Ռստանիկը :

Շատ չանցած, նորածին Ռստանիկի հայրը որ անդամ էր Արմենական կուսակցութեան, մասնակցելով Վան – Այգեստանի կռիւներուն, կը սպաննուի 35 տարեկան հասակին մէջ:

Ռստանիկի մանկութիւնը կ'անցնի մօրը խնամքին տակ: Նորաշէն թաղի նախակրթարանը, աւարտելէ ետք, Իշխանի կողմէ կ'ուղարկուի Աղթամարի թեմական դըպրոցը: Այս կրթարանը կը փակուի 1911ին, Ռստանիկ դարձեալ Վան կը վերադառնայ, կը շարունակէ ուսումը Երամեան վարժարանին մէջ, յետոյ կ'անցնի Էջմիածին, ապա կը պատրաստուի Երեւանի թեմական դպրոցը մտնել Եղիշէ Չարենցի հետ, բայց Ա. Մեծ Պատերազմին հետեւանքով կ'անցնի Թիֆլիս, աշխատելով Կամաւորական Կեդր. Սպայակոյտի դըրասենեակին մէջ, իբրեւ քարտուղար : 1915ին կ'անցնի Վան, որ ազատագրուած էր: Դժբախտաբար շուտ կը սկսի մեծ նահանջը եւ Ռստանիկ ալ ժողովուրդին հետ կ'անցնի Արարատեան դաշտը, զանազան պաշտօններ վարելով: Հայաստանի Հանրապետութեան անկումէն վերջ կ'անցնի Թաւրիզ, յետոյ Օհան Կարոյի Վանուշ Հախնազարեանի եւ ուրիշներու հետ կուգայ Փարիզ :

Մօտաւորապէս 11 տարի Փարիզ մնալուց յետոյ, 1934 թ. վերադառնում է Իրան ու հաստատւում Թեհրանում: Այստեղ ամուսնանում է մի կրթուած հայուհու հետ ու միասին պաշտօնավարում Թեհրանի Դաւթեան ազգային դպրոցում, ուր դասաւանդում էր հայագիտական առարկաներ: Թեհրանում անդամակցել է մանկական «Նոր Աղբիւր» հանդէսի խմբագրութեան :

Գրական կեանքը.— Ռստանիկ գրել ըսկսել է դեռ պատանի տարիքից, երբ միջնակարգի աշակերտ էր Աղթամարի եւ Երամեան դպրոցներում :

Այս շրջանի առաջին քերթուածները լոյս են տեսել Երեւանում «Հեկեկանքներ» խորագրի տակ: Հետըհետէ հրատարակուել են «Ջիլֆի երգեր» Թաւրիզում 1921 թ., «Արեւելք եւ Արեւմուտք» Փարիզում 1932 թ., «Երգ երգոց» 1934 թ. Թեհրան, «Շահէնի խրճիթը» մանկական հեքիաթ, 1935 թ.: 1942 թ. Թեհրանում «Ներաշխարհ» 64 էջնոց մի հատոր, հետեւեալ ենթախորագրերով՝ Որոնումներ, Մեղեդիներ, Հայրենական, Ներաշխարհ եւ Զարթօնք :

Ունի անտիպ եւ չաւարտուած գործեր, արձակ եւ տաղաչափուած, որոնք կը գտնուին իր այրիի մօտ:

Բանաստեղծի մարմինը ամփոփուեց Թեհրանի Հայոց ազգ. գերեզմանատան Դաշնակցութեան պանթէոնում :

ՄԻՏՔ ԵՒ ԱՐՈՒԵՍՏ

«ՔՈՄՊԱ» իր շաբաթական եւ գրական բաժնին մէջ այս անգամ ալ կը դիմէ հրատարակիչներուն, իմանալու անոնց կարծիքը իրենց հրատարակած գիրքերու մասին:

Այս անգամ ամփոփուած են կարծիքները Ժոզէ Պիւշէի եւ Ժան Շասթէլի, հրատարակիչները «Քորէա» հաստատութեան, որոնք նշանակալից ազդեցութիւն ունին ժամանակակից գրական կեանքին վրայ: Շասթէլ հեղինակն է «Գաղտնի կեանքեր»ուն եւ «Ի. դարու մտացի գրագէտներ»ու եւ քննիչներէն մէկն է «Սէնթ Պէօվ» գրական մրցանակին :

Անոնք կ'ըսեն թէ այս եղանակին երեք գիրք պիտի հրատարակեն, որոնք հաւանական է որ հետաքրքրեն չորս մեծ քննիչ դատաւորները — «Ցասումի Աստուածը» (Փիէռ Ֆալկէ), «Նիքոլա Շթրուվ» (Լիւսիէն Ֆառ), «Կամաւոր հրդեհ» (Ռոպէռ Սուլա):

Գալով այն հարցին թէ քննադատութիւնը կը կատարէ՞ իր դերը: Այս հեղինակները կը մտածեն թէ յանդգնութիւնը կը պակսի անոնց մէջ: Իրականին մէջ երեք չորս մեծ քննադատներ կան: Անմիջապէս որ անոնք մէջտեղ հանեն եւ մատնանշեն հեղինակ մը, միւսները թութակի պէս կը կրկնեն :

— Զափազանց շատ վէպ կը հրատարակուի: Մեղադրելի են այն հրատարակիչները որ կը հրատարակեն «խոստմնալից տաղանդներու» գործերը, այդ կերպով ոչ քննիչը եւ ոչ ալ հանրութիւնը ի վիճակի են ընտրելու: Գրական վիճակահանութիւնը վնասակար է գրականութեան համար :

Անոնց կարծիքով ոչ փիլիսոփայութեան տագնապ կայ, ոչ ալ վերանորոգում: Ոչ իսկ յատուկ ուղղութիւն կայ, նոր տպաւորապաշտութիւն մը, նոր իրապաշտութիւն, նոր գերիրապաշտութիւն մը, ամէն դպրոցէ, բաւական արժէքաւոր գիրքեր կան, առանց մասնաւոր ինքնատպութեան:

Վէպի մը առաջին երեք յատկութիւնները պէտք է ըլլան — նորութիւն, ոճի մէջ, կեանքի մէջ եւ արտադրականութեան մէջ (բարոյականի, բնազանցութեան, հոգեբանութեան եւն.):

Եւ երեք թերութիւնները — գռեհկութիւն (կոպտութիւնը ընդունելի է, սակայն ոչ գռեհկութիւնը), ապուշութիւնը եւ պայմանադրականութիւնը (սնոպիզմ եւայլն):

Գալով հրատարակիչներուն, անոնց երեք յատկութիւնները կը կազմեն գրական արժէքին սէրը, իմաստի յատկութիւն եւ հրապարակութիւն, իսկ թերութիւնները — հաճոյակատարութիւն չահագործման ճաշակ, պլըֆ, կողքերու աղմկալից ցուցադրութիւն եւն.:

Հրատարակիչ մը չի կրնար անտարբեր ըլլալ գրական մրցանակներուն հանդէպ, որոնք չորս հատ են Կոնքուռ, Ֆեմինա, Ռընոտօ եւ Էնթէռալիէ :

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (22)

ԵՏՔԸ...

●

Ձեռքը, դրօշի մը պէս, պարարտ աքլոր մը բռնած է: Պոչի կանաչ–սակեգոյն փետուրները եւ ծիրանի կատարը կը շողան լոյսի տակ. կտուցէն արիւն կը կաթի: Թէեւ ես կուշտ կերած եմ, բայց բերնիս ջուրերը կը վազեն:

Վիլլի երանօրէն կը տարուբերէ թռչունը օդին մէջ: Տիկին Հոմայեր վեր կը ցատկէ եւ ճիչ մը կ'արձակէ.

— Վիլլի, ուրկէ՞ առիր այդ:

Վիլլի հպարտօրէն կը տեղեկացնէ թէ տեսած էր աքլորը սայլատան ետեւ, հոն ալ բռնած ու մորթած էր. ու այդ ամէնը՝ երկու վայրկեանի մէջ:

Ան թեթեւ կը զարնէ մօրը կռնակին:

— Ատիկա մենք հոն, դուրսը սորված ենք: Զուր չէ որ Վիլլի ատեն մը փաշտային խոհարարի փոխանորդ էր:

Մայրը կը նայի տղուն այնպէս՝ որ կարծես ան երախայ մը սպաննած ըլլայ: Ապա կը կանչէ այրը ու ընկճուած կը հառաչէ.

— Օսկար, մէյ մը հոս նայէ ... ան Բինդինգի ազնուացեղ աքլորը սպաննած է:

— Ինչպէ՞ս թէ Բինդինգի, կը հարցնէ Վիլլի:

— Հարկաւ, աքլորը կը պատկանի մեր դրացի կաթնավաճառ Բինդինգին... Ախ, Աստուած իմ, ինչպէ՞ս կրցար դուն այսպէս բան ընել:

Տիկին Հոմայեր կ'իյնայ աթոռի մը վրայ:

— Հապա պիտի ձգէի որ նման խորոված մը ձեռքէս փախչէ՞ր, կ'ըսէ Վիլլի զարմացած:

Տիկին Հոմայեր չի կրնար հանդարտանալ.

— Հիմա կը տեսնես թէ ինչ պիտի պատահի: Բինդինգ առանց ատոր ալ արդէն անտանելի մարդ մըն է...

— Իրապէս ինչի՞ տեղ կը դնես դուն զիս, կը հարցնէ Վիլլի՝ այժմ լրջօրէն վիրաւորուած, սատանայ մըն ալ զիս չառնէ: Չէ՞ որ սկսնակ մը չեմ ես. ատիկա ճիշդ քանհինգերորդն է որ կը ճանկեմ: Յարեւելեան աքլոր մը... Մենք կրնանք զայն կատարեալ խաղաղութեամբ ուտել, ու այդ Բինդինգը բան մըն ալ չի կռահեր:

Վիլլի քնքօրէն կը թօթուէ աքլորը.

— Տե՞ս, դուն պէտք է համեղ լինես... Ապա կը դառնայ մօրը.

— Եփե՞նք պիտի՝ թէ տապկենք:

— Կը խորհիս թէ ես անկէ կտոր մը պիտի ուտե՞մ, կը բացագանչէ տիկին Հոմայեր՝ ինքնիրմէ ելած, խոկոյն պէտք է ետ տանիս ...

— Հէհէ, խելագա՞ր կը կարծես զիս:

— Բայց չէ՞ որ դուն գողցած ես զայն, կը հեծեծէ մայրը յուսահատ:

— Գողցա՞ծ, ու Վիլլի կը սկսի խնդալ պէս քրքջել, չիտակ որ հիանալի է ... Ան գողցուած չէ, այլ բռնագրաւուած :Հապա ինչո՞ւ դէմս ելաւ: Պատերազմը պատերազմ է: Նայէ, ես անգլիական մարտակոցներու վրայ կը խոյանա՞մ... Գողցած . . Երբ մարդ դրամ կը վերցնէ, կարելի է գողնալու մասին խօսիլ. բայց ոչ այն ատեն, երբ լափելու համար կը թռցնէ: Հակառակ պարագային մենք շատ գողութիւն ըրած պիտի լինէինք, չէ՞, Էրնստ :

— Անշուշտ, — կ'ըսեմ ,— աքլորը խոքը վրադ վազած է, Վիլլի, ճիշդ ինչպէս այն ատեն մեր փաշտապետի ածան հաւը: Կը յիշե՞ս թէ ինչպէս դուն հաւի ապուր շինեցիր ամբողջ փաշտին համար. կէս առ կէս՝ ձիու մսի հետ :

Վիլլի կը ժպտի շողոքորթուած :

— Այո, Վիլլի գիտէ կերակուր եփել, — կ'ըսէ ան ու կը դառնայ մօրը :

— Վառելու բան ունի՞ս, ապա թէ ոչ կ'առնենք այս աթոռը, որ այլեւս մեծ արժէք չունի :

Տիկին Հոմայեր ապշահար իր որդուն կը նայի: Ապա կը խլէ անոր ձեռքէն նախ աթոռը, յետոյ աքլորը ու կ'ելլէ՝ կաթնավաճառ Բինդինգին երթալու համար:

Վիլլի անկեղծօրէն վրդովուած է .

— Այժմ ահա թռչունը տուն կ'երթայ ու այլեւս չերգեր, — կ'ըսէ ան մելամաղձօրէն ,—. դուն եղածը կը հասկնա՞ս, Էռնստ :

Որ մենք չենք կրնար իբրեւ վառելիք գործածել աթոռը — թէեւ պատերազմի ատեն անգամ մը ամբողջ դաշնակ մը վառեցինք՝ կապոյտ ձիու մը կուշտ միսը խորովելու համար — ատիկա ես ի հարկէն կը հասկնամ: Եւ որ մենք հոս, տունը, իրաւունք չունինք այլեւս տեղի տալու մեր ձեռքերու ակամայ շարժումներուն— թէեւ հոն ամէն ուտելի բան բախտի խնդիր էր եւ ոչ թէ բարոյականութեան — ատ ալ թերեւս հասկնամ: Բայց որ աքլորը, ան ալ արդէն մեռած, ետ կը տրուի — պարագայ մը, ուր նորակոչ մը անգամ պիտի հասկնայ թէ ատիկա միայն աւելորդ անախորժութիւն կը յարուցանէ — այդ ես ալ կատարեալ ախմարութիւն կը նկատեմ :

— Եթէ այդ ընթացքը նորաձեւութիւն դառնայ, մենք սովամահ կը լինինք, բայց աչ դեռ,—կ'ըսէ Վիլլի բարկութեամբ.,—Եթէ մենք մեզի լինէինք, կէս ժամուան մէջ համեղ կերակուր կ'ունենայինք: Աքլորը ես դեղին թացանով պիտի պատրաստէի :

Սրդողած՝ կ'որոշենք զօրանոց երթալ: Հոն մեզ աւելի լաւ կը հասկնան :

(Շար.) Է. ՄԱՌԻԱ ՌԵՄԱՐՔ

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԵՐԿՈՒ ԳԵՐՄԱՆ ՍՊԱՆԵՐՈՒՆ, Օպեր–կի (զօրավար) եւ Քնոխընի (գնդապետ) փաստաբանները վերջացուցին իրենց պաշտպանողականը, ամբաստանեալները ներկայացնելով պարզապէս իբրեւ զոր–ծադրիչները վերէն տրուած հրամաննե–րու: Վճիռը պիտի արձակուէր երէկ :

ԾԱՆՐ ՏԱԳՆԱՊ ՄԸ ծագած է Լիբիոյ իշխանական գերդաստանին մէջ, վտան–գելով ներկայ կառավարութեան դիրքը : Իտրիս Թագաւորը Պենկազիէն հեռանալով Թոպրուք գնաց :

ԼԵՀ ՊԱՐՈՒՀԻ մը, Քրիստինէ Պուժ–նովսկա, որ Փարիզ եկած էր լեհական պարախումբի մը հետ, Ֆրանսայի պաշտ–պանութիւնը խնդրած է, չուզելով իր հայրենիքը վերադառնալ, ինչպէս կը գը–րեն տեղական թերթերը: Պարուհին 22 տարեկան է եւ հայրենակից կնոջ մը տու–նը ապաստանած է, խուսափելով խորհր–դային պահակներու հսկողութենէն :

ԱԶԳԱԺՈՂՈՎԻՆ քաղաքական յանձնա–խումբը 21ի դէմ 30 ձայնով մերժեց Իրա–քի պատուիրակին մէկ բանաձեւը, որ կ'առաջարկէր փութացնել Մարոքի հար–ցին քննութիւնը : — Ժողովը նախ պիտի քննէ զինաթափութեան խնդիրը :

ԵԳԻՊՏՈՍԻ կառավարութիւնը, որ ձեր–բակալուած էր Իսլամ Եղբայրներու գե–րագոյն Առաջնորդը, Հասան Հոտէյպին, որոշեց հսկողութեան տակ պահել զայն, իր բնակարանին մէջ: Պայքարը հետըզհե–տէ կը սաստկանայ կառավարութեան եւ այդ ընկերակցութեան միջեւ :

ԹՐԻԷՍԹԷԻ վէճին կարգադրութեան առթիւ, Իտալիոյ ծերակոյտը լսելով կա–ռավարութեան զեկուցումը, վստահու–թեան բանաձեւ մը քուէարկեց: Այժմ Ի–տալիա եւ Եուկոսլաւիա կ'աշխատին սերտ գործակցութիւն հաստատել :

Խ. ՄԻՈՒԹԵԱՆ արտաքին Նախարարը, Մոլոթով, որ երկու կարեւոր ճառեր խօ–սած էր քանի մը օր առաջ, որոշեց քարոզ–չական պտոյտ մը կատարել արեւելեան Գերմանիոյ մէջ:

ԱՆԳԼԻՈՅ վարչապետը, Չըրչիլ, մօ–տերս պիտի քաշուի քաղաքական ասպա–րէզէն, իր պաշտօնը յանձնելով Պ. Իտը–նի: — Քարափի բանուորներուն գործա–դուլը կը ծաւալի :

ԱՇԽԱՏԱՎԱՐՁԻ խնդիրը կը քննուի կառավարութեան կողմէ: Օրինագիծ մը պիտի պատրաստուի, չափազանց խեղճ աշխատավարձքերը աւելցնելու համար : Ընդհ. յաւելման խնդիր չկայ :

ՄՈՍԿՈՒԱՅԷՆ հասած լուրերու համա–ձայն, կառավարութիւնը մօտերս նոր ծանուցագիր մը պիտի ուղղէ արեւմտեան երեք պետութեանց, գերմանական հար–ցին եւ Եւրոպայի ապահովութեան մա–սին:

ՀՆԴԿԱՉԻՆԻ գլխաւոր քաղաքներէն Հա–նոյի պարպումը վերջացաւ չորեք օր : Ֆրանսական զօրքը քաշուեցաւ, ընիկնե–րուն յանձնելով իշխանութիւնը, համա–ձայն Ժընեւի պայմանագրին:

48 ԺԱՄԷ Ի ՎԵՐ ԾՆԱԾ երկու քոյրեր, որոնք իրար փակած էին, բաժնուեցան ֆրանսացի վիրահատի մը կողմէ, Սէն Վէնսան հիւանդանոցին մէջ: Մէկը լաւ կ'երեւայ, միւսը կասկածելի :

ՊԷՅՐՈՒԹԻ մէջ 19 տարեկան երիտա–սարդ մը, Յակոբ Փանոսեան, որ կը պատրաստուէր Դամասկոս երթալ մար–զական խումբի մը հետ, սպաննուած է Թունուզցի չըջուն վաճառորդի մը կող–մէ: Քանի մը պատանիներ կը ծաղրեն ե–ղեր Թունուզցին, որ կասկածելով Յակո–բի վրայ կը յարձակի եւ դանակը անոր փորը կը մխէ: Ոճրագործը Միչէլ անուն հայ զինուորի մը կողմէ ձերբակալուած ատեն անոր վրայ եւս կը յարձակի, բայց ուրիշ երիտասարդներ օգնութեան կը հասնին եւ մարդասպանը կը յանձնեն ոս–տիկանութեան:

ՖՐԱՆՍԱՀԱՅ ԼՍԱՐԱՆ

ՖՐԱՆՍԱՀԱՅ ԼՍԱՐԱՆԻ Ը. տարեշրջա–նի առաջին դասախօսութիւնը տեղի կ'ու–նենայ այս չորեքշաբթի երեկոյ Քառէ սրճարանի վերնայարկը:

Կը խօսի ՊՐՈՖ. Ֆ. ՖԷՅՏԻ, նիւթը՝ «Արդի հայերէնի արտայայտչական կա–րողութիւնը »:

Յարգելի դասախօսը իր այս ուսումնա–սիրութիւնը կարդացած էր Արեւելագէտ–ներու 23րդ միջազգային համագումարին մէջ, որ գումարուեցաւ Քէմպրիճ (Անգ–լիա) :

ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՕՐԸ ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ ՆՈՅ. 7ԻՆ

ԹԱՐԳՄԱՆՉԱՑ ՏՕՆԸ

Այս կիրակի, Սրբոց Թարգմանչաց եւ Մշակոյթի նուիրուած ազգային եւ եկե–ղեցական տօնին առթիւ, պիտի մատուց–ուի հանդիսաւոր պատարագ Փարիզի Ս. Յովհաննէս Մկրտիչ եկեղեցւոյն մէջ :

Պիտի նախագահէ եւ քարոզէ առաջ–նորդ ՍԵՐՈՎԲԷ Ծ. Վ. ՄԱՆՈՒԿԵԱՆ :

Կը հրաւիրուին Փարիզի եւ շրջանի դպ–րոցներու ուսուցիչները, աշակերտները եւ հասարակութիւնը ներկայ ըլլալ եւ յարգել «Սրբոց Թարգմանչաց» անմահ յիշատակը : (Կնիք)

ՀԱՃԸՆԻ ՀԵՐՈՍԱՄԱՐՏԻՆ ՏԱՐԵԴԱՐՁԸ

ՇԱՄ.— Հաճընի Հայր. Միութիւնը «Արծուաբոյն»ի հերոսամարտին34րդ տա–րեդարձը կը տօնէ մեծ շուքով, Կիրակի 17 Հոկտեմբերին, առաւօտուն Սէն Մար–թէնի եկեղեցիին մէջ: Այս առթիւ Վիէ–նէն Յովսէփ վրդ. Լեւոնեան հոգեհան–գստեան հանդիսաւոր պատարագ պիտի մատուցանէ 8000 անթաղ նահատակներու ինկելի յիշատակին:

Օրուան բանախօսն է Պ. Սիսակ Սիս–լեան, որ հրաւիրուած է Կրընոպլէն :

Երգ եւ արտասանութիւններ՝ դպրոցի սաներուն կողմէ: Աւանդական մատաղի օրհնութիւն եւ հոգեհաց: Կը հրաւիրուին բոլոր հայրենակիցները եւ նահատակնե–րուն յիշատակը յարգողները :

ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

ԱՂՔԱՏԱԽՆԱՄԻ ՏԱՐԵԿԱՆ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

Յառաջիկայ Հոկտեմբեր 31ին

HOTEL GEORGE Vի

շքեղ սրահներուն մէջ:

Կը խնդրուի նկատի առնել :

ՆՈՒԷՐՆԵՐ

ՀՐԱՉ ՍԱՐԳԻՍԵԱՆԻ ՄԱՀՈՒԱՆ ԱՌԹԻՒ

Օր. Արփինէ Սարգիսեան իր ողբացեալ եղբօր ՀՐԱՉ ՍԱՐԳԻՍԵԱՆԻ դառնաղէտ մահուան առթիւ երկու հազար ֆրանք կը նուիրէ Փարիզի Աղքատախնամին, երկու հազար ֆրանք Ֆ. Կ. Խաչի Պանեէօ Քա–չանի մասնաճիւղին եւ երկու հազար ֆր. «Յառաջ»ի բարգաւաճման համար :

Նոյն առիթով ընկեր Բարթամ Պասմա–ճեան հազար ֆրանք Աղքատախնամին, հազար ֆր. Ֆ. Կ. Խաչի Պանեէօ Քաչա–նի մասնաճիւղին, հազար ֆրանք «Յա–ռաջ»ի բարգաւաճման :

Աղքատախնամի բաժինը ստանալ «Յա–ռաջ»էն :

Փարիզի Հայ Աղքատախնամ ընկերու–թեան վարչութիւնս ողբացեալ Հրաչ Սարգիսեանի մահուան առթիւ, փոխան ծաղկեպսակի, խորին շնորհակալութեամբ ստացած է հետեւեալ նուիրատուութիւն–ները.— Պ. Պ. Աճէմեան եղբարք 5000 ֆրանք, Լէոն Նասիպ երկու հազար, Ա–րամ Թէրզեան երկու հազար, Մկրտիչ Գազանճեան հազար, Աղամանդավաճառ–ներու ակումբ 2500, (ծաղկեպսակին հա–մար հաւաքուած գումարին մնացորդը) :

Վարչութիւն

ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՊՍԱԿԻ

Ողբացեալ Մարիամ Երանեանի մահուան առթիւ Տէր եւ Տիկին Կարօ Երանեան փո–խան ծեղկեպսակի հազար ֆրանք կը նը–ւիրեն «Յառաջ»ի բարգաւաճեան համար, հազար ֆրանք ալ Հայ Կաթողիկէ Փարիզի Ս. Խաչ եկեղեցւոյ: Տիկին Մաքրուհի Մի–նասեան հազար ֆր. Փարիզի Կապոյտ Խաչի մասնաճիւղին, իրենց ողբացեալ հարսին՝ Մարիամ Երանեանի մահուան առթիւ :

Այրի Տիկին Լուսինէ Մուրատեան(Մօն–թէ – Գառլօ) 3000 ֆրանք կը նուիրէՄօն–մօրանսիի հանգստեան տան, իր սիրելի բարեկամուհիին մահուան առթիւ :

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ.— Պ. Մկրտիչ Երան–եան եւ զաւակները, նաեւ Եղեկիէլեան եւ Երանեան ընտանիքները, խորին շնորհա–կալութիւն կը յայտնեն, բոլոր անոնց որ անձամբ, գրաւոր, ծաղկեպսակներով կամ նուէրներով իրենց յարգանքը յայտ–նեցին ողբացեալ Մարիամ Երանեանի մահուան առթիւ:

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. Փոթորիկ խումբի ժողովը այս երեքշաբթի ժամը 9ին, սո–վորական հաւաքատեղին :

ՏԱՐՕՆ ՏՈՒՐՈՒԲԵՐԱՆԻ Հայր. Միու–թեան ընդհ. ժողովը Կիրակի, 17 Հոկտ., կէսօրէ վերջ ժամը 3ին, Քաֆէ Քլէր տը Լիւնի վերնայարկը, մեթրօ Փլաս տ'Իթա–լի: Խիստ կարեւոր օրակարգ :

ԵՐԻՏԱՍԱՐԴԱՑ ՀԱՅ ՀԱՄԱԼՍԱՐԱՆԱ–ԿԱՆՆԵՐՈՒ ՄՇԱԿՈՅԹԻ ՄԻՈՒԹԻՒՆԸ կը սկսի իր դասախօսութիւններու շարքը : Առաջին դասախօսը՝ բժիշկ Ժիրայր Բա–բերտեան, նիւթը «Բոլորն ալ արգելա–փակուած չեն»: Դասախօսութիւնը տեղի պիտի ունենայ այս հինգշաբթի ժամը 21–ին, Ազգ. Տան մէջ: Մուտքը ազատ է :

ՓԱՐԻԶԻ Ֆ. Կ. Խաչի մասնաճիւղի ընդհ. ժողովը այս երկուշաբթի ժամը 15.30ին Քաֆէ Ռէժան: Կը խնդրուի բո–լոր անդամուհիներէն սախպողաբար ներ–կայ ըլլալ :

Ֆ. Կ. ԽԱՉԻ Անիէռ – Պուա Քոլոմպի մասնաճիւղին ընդհ. ժողովը այս երկու–շաբթի ժամը 16ին, ընկերուհի Հ. Աւե–տիսեանի բնակարանը 195պիս, ռիւ տիւ Մէնիլ, Անիէռ: Պարտաւորիչ ներկայու–թիւն: Կարեւոր օրակարգ :

ԴԵՐԱՍԱՆ ԳՄԲԷԹԵԱՆԻ յանձնախում–բի ժողովը այս չորեքշաբթի ժամը 18ին, Ազգ. Տան մէջ: Բոլոր անդամներէն կը խնդրուի անպատճառ ներկայ ըլլալ :

ԱԼՖՈՐՎԻԼԻ եկեղեցւոյ հոգաբարձու–թիւնը կը ծանուցանէ թէ Պարգեւ քհնյ. Մէրճանեան վերադարձած ըլլալով ար–ձակուրդէն, եկեղեցւոյս սպասարկութիւ–նը կը կատարուի կանոնաւորաբար ըստ առաջնոյն :

ԿՈՒԶՈՒԻՆ

Ets. HERO, 62, Rue du Temple
Paris (3) Tél. ARC. 48-09

Կ'ուզեն բանւորներ աննրաֆի համար ձեռնարկուներ (անթրըփռնէօռ) :

Imp. Araxes - 46, rue Richer, Paris (9e)

ԱԼՖՈՐՎԻԼԻ ՀԱՅ ՄԱՐԶԱԿԱՆԻՆ ՏԱՐԵԿԱՆ ՄԵԾ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

ԿԻՐԱԿԻ 17 ՀՈԿՏԵՄԲԵՐ ԺԱՄԸ 16ԷՆ 24

Պատուակալ նախագահութեամբ՝ Փարիզի քաղաքապետ

BERNARD LAFAYի

ORCHESTRE JACQUES HELIAN

SALLE VOLTAIRE

Շարանիթօն էֆօլէն առնել 103 թիւ օթօպիւսը, իջնել Ռիւ տը լ'Իւնիօն :

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ԵՐԵԿՈՅԹ Ի ՊԱՏԻՒ ԴԵՐԱՍԱՆ ԱՐՏԱՇԷՍ ԳՄԲԷԹԵԱՆԻ

6, ՆՈՅԵՄԲԵՐ, ՇԱԲԱԹ ԳԻՇԵՐ — ՍԱԼ Տ'ԻԷՆԱՅԻ ՄԷՋ

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ԸՆՏԻՐ ՅԱՅՏԱԳԻՐ ՄԱՆՐԱՄԱՍՆՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ ՄՕՏ ՕՐԷՆ

ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԻՒՆ
ՕԳՏՈՒԵԼՈՒ ՀԱՄԱՐ ԱՌԻԹԷՆ

4500 frs
Complet-2 pièces
(Draperie et Tweed)

ԱՄԵՐԻԿԱՑԷՆ ՆՈՐ ՍՏԱՑԱԾ ԵՆՔ ՀԱԳՈՒՍՏՆԵՐ
ԱՅՐ ՄԱՐԴՈՑ ԵՒ ՊԱՏԱՆԻՆԵՐՈՒ
ՄԻ ՄԻԱՅՆ **4500** ՖՐԱՆՔ

Դպրոցի աշակերտներուն եւ ուսա–նողներուն համար 10 առ 100 զեղչ
ՈՒՆԻՆՔ ՆԱԵՒ ԱՄԷՆ ՏԵՍԱԿ ԿԵՐ–ՊԱՍՆԵՐ ՄԱՏՉԵԼԻ ԳԻՆԵՐՈՎ

TISSUS BÉATRICE
ՏՆՕՐԷՆ Պ. ԴԱՎՈՒԴԵԱՆ
97, Rue de Richelieu,
Métro Richelieu Drouot
Tél. RIC. 57 - 57

ԾԱԽՈՒ Է

Մեկնումի պատճառով ԺԱՄԱԳՈՐԾԻ ԽԱՆՈՒԹ ՄԸ, առեւտրական բանուկ եւ բազմամարդ թաղի մը մէջ: Դիմել նամա–կով, «Յառաջ»ի միջոցաւ :

MORY et Cie
SERVICE VAUQUELIN

Միակ արտօնուած տունն է ծրարներ ղրկելու համար ՀԱՅԱՍՏԱՆ
(U. R. S. S.)

Հաստատութիւնը արտօնուած է ՄԻ–ԱՅՆ ՆՈՐ ԶԳԵՍՏՆԵՐԸ ղրկելու, պաշտօնական հաշուեցոյցներով, իսկ գործածուած հագուստներ՝ շատ լաւ վիճակի մէջ :

3, RUE ST.-VINCENT DE PAUL
Paris 10e, Tél.:TRU. 72-60(Poste 89)

MAISON
ARDY

— GROS — S. A. R. L. au Cap. 12.000.000 — DEMI - GROS —

Tél. Cen. 14. 11 — R.C.Seine 3337021 B.
Tél. Cen. 46.87 — C.C.P. Paris, 6401.06

(ՏՆՕՐԷՆ ՅԱՐՈՒԹԻՒՆԵԱՆ ԵՂԲԱՐՔ)

86-89, RUE DE CLERY, PARIS (2e)

Հաստատութիւնը մասնագէտ է Bonnetterie եւ sous-vêtements ի վերաբերեալ ամէն տեսակի, եւ ունի ֆրանսական մեծագոյն տուներու ապրանքները :

Jil - Polichinelle - DD - Mont d'Ecosse - Le Collègien - Le Chat
J. E. T. - Aviette - Parker Nemausa - Tixolid - Eminence -
Kangourou - Belesta - etc. etc
Caleçon Molletonnés - Le Belier - Le Vosgien - Trimeca etc. etc.
Միշտ տրամադրելի Ա. եւ Բ. կարգի ապրանք

Rayon spécial de ganterie et de mouffles en laine
pour HOMMES, FEMMES et ENFANTS.-

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Fondé en 1925 Tél.: PRO. 86-60
Le Directeur : SCH. MISSAKIAN
Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise, Paris-9e
C.C.P. Paris 1678-63 R. C. Seine 376.286

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա եւ գաղութներ տարեկան 3000 փր., վեցամս. 1600
Արտասահման՝ տարեկան 3500 փր. կամ 10 $, հատը 12 փր.

ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ 12 ՀՈԿՏԵՄԲԵՐ
MARDI 12 OCTOBRE 1954

30ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 7494 30e ANNEE
Խմբագիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ
ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 10Ր ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 2905

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ԴԵՌ ՉԵՆ ԱՐԹՆՑԱԾ

●

Երեւանի միակ ամսագիրը, «Սովետական Գրականութիւն եւ Արուեստ», Սեպտեմբերի թիւին կէսէն աւելին, 110 էջ, յատկացուցած է Հայաստանի Գրողներու Գ. Համագումարին, որ տեղի ունեցաւ Յուլիս 21 – 27, մասնակցութեամբ 142 պատգամաւորներու (ճիշդ այս բառով):

Զափազանց չահեկան տեղեկագրութիւն մը, մանրամասն զեկուցումներով:

Մեր ռուսագէտ աշխատակիցը, Պ. Ա. Խոնդկարեան, իր ատենին չորս յօդուածներով ներկայացուց անցուդարձը, օգտուելով «Սովետական Հայաստան» եւ ռուսերէն «Կոմունիստ» օրաթերթերէն:

Բայց, ինչպէս դիտել կուտար, այն ատեն կը պակսէին ամբողջական զեկուցումները եւ ուրիշ նիւթեր:

Այդ բոլորը այժմ կ'երեւան ամսագրին մէջ, էջ 81էն 190:

Նիւթերը բաժնուած են հետեւեալ գլուխներուն.—

1. Բացման խօսք (*Ա. Իսահակեան*).—
2. Ժամանակակից Սովետահայ Գրականութեան վիճակն ու խնդիրները (*Հաշուետու զեկուցում Գ. Բորեանի*):
3. Սովետահայ Արձակի Զարգացման հարցերը (*Ս. Աղաբաբեան*):
4. Պոէզիայի ժողովրդայնութեան համար (*Հր. Թամրազեան*):
5. Եսպատերազմեան Սովետական դրամատուրգիան (*Ս. Յարութիւնեան*):
6. Սովետահայ գրականագիտութեան եւ քննադատութեան մի քանի խնդիրները (*Խո. Թոփչեան*):
7. Բանախօսութիւն ռուս գրագէտ Սիմոնովի:
8. Սովետահայ գրականութեան մի քանի հարցերի մասին (*ճառ Կեդր. Կոմիտէի ընդհ. քարտուղար Ս. Հ. Թովմասեանի*):
9. Համագումարին օրագիրը (*բուն ատենագրութիւնը, ուղերձներով եւ քննադատական կամ գնահատական առուլխներով, որոնց մասնակցած են նաեւ օտար հիւրերը*):

Ամբողջութիւնը արժանի է լուրջ վերլուծման, գաղափար մը կազմելու համար հայրենիքին մէջ մշակուած գրականութեան եւ արուեստի, կատարուած նուաճումներուն, դրական եւ բացասական բարքերու եւ տիրող մտահոգութեանց մասին:

Պիտի ջանանք պարբերաբար ներկայացնել գլխաւոր նիւթերը, կարելի մանրամասնութեամբ:

Ինչպէս ամէն համագումարի, ժողովի կամ հրատարակութեան առթիւ, այս անգամ ալ խօսք դարձած է արտասահմանի գրական գործունէութեան մասին, միշտ նոյն պղտոր առաջադրութեամբ, — փարկարեկել ինչ որ իրապէս գոյութիւն ունի, եւ փառաբանել ոչինչ է պիտոյ երեւոյթներ, խեղճուկրակ եւ երկդիմի մարդանքներ, կը բաւէ որ փարախին մօտեցած ըլլան չինծու մակդիրներով.— «պրոգրեսիւ, դեմոկրատ»:

Աւելորդ անգամ մը եւս կը հաստատուի թէ ոչ կը սորվին, ոչ ալ կը մոռնան:

Այսպէս, գլխաւոր զեկուցաբերը, Գ. Բորեան, յիշելով կարգ մը «պրոգրեսիւ» թերթեր եւ թուխթակներ, կը թելադրէ «քաջալերել եւ խրախուսել նրանց աշխատանքը»:

Իսկ Ս. Թովմասեան, Կեդր. Կոմիտէին ընդհ. քարտուղարը, իր ճառին մէջ դպրոցական աշակերտի մը պէս կ'արտասանէ բերնէ բերան եւ գրասենեակէ գրասենեակ փոխանցուած յանկերգներ:

Խեղճը, դեռ երէկ պաշտօնի կոչուած, այնքան պենսալէր է հայկական արտասահմանի գործունէութեան, մշակոյթի զարգացման եւ տարածման մասին որ, վճիռներ ալ կ'արձակէ, ստելով, կեղծելով եւ խեղաթիւրելով:

Փաստեր պիտի քաղենք իր իսկ ելոյթէն:

Շ.

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՎՍՏԱՀՈՒԹԻՒՆ ԹԷ ՄԵՐԺՈՒՄ

●

ԱԶԳ. ԺՈՂՈՎԻՆ ԴԻՐՔԸ ՊԻՏԻ ՃՇԴՈՒԻ ԱՅՍՕՐ, ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ

★

ԱՆԳԼԻՈՅ ԵՒ ԱՄԵՐԻԿԱՅԻ ՄԷՋ ԱՆՁԿՈՒԹԵԱՄԲ ԿԸ ՍՊԱՍԵՆ ԵԼՔԻՆ

Այսօր, երեքշաբթի, Ազգ. Ժողովը պիտի վճռէ վստահութեան խնդիրը զոր յարուցած է վարչապետը, Լոնտոնի համաձայնութեանց քննութեան առթիւ:

Պ. Մենտէս Ֆրանս պատասխանելով երեսփոխանի մը հարցումին, ըսաւ թէ իր պահանջած քուէն կը վերաբերի միայն բանակցութեանց շարունակութեան: Ուրիշ խօսքով, Ազգ. Ժողովը պէտք է նորոգէ իր վստահութիւնը կամ բոլորովին մերժէ: Ինչպէս դիտել կուտան տեղական թերթերը, այս հարցը կրնար վռուիլ ուրբաթ օր: բայց գլխաւոր հոսանքները տակաւին ճշդած չէին իրենց դիրքը: Ուրեմն, երեք օր ժամանակ ունեցած, խորհրդակցութիւնները շարունակելու համար: Այդ հոսանքներէն ընկերվարական եւ ժողովրդական կուսակցութիւնները բացառիկ ժողով գումարեցին, որպէսզի ճշդեն իրենց դիրքը: Ժողովրդական Շարժումը (կաթոլիկ) որոշած է ազատ ձգել իր երեսփոխանները, դրական կամ բացասական դիրք բռնելու համար, համաձայն իրենց համոզման: Կը կարծուի թէ մեծ մասը ձեռնպահ պիտի մնայ: Իրենց վարիչներէն մին կը խոստովանի թէ գրեթէ անկարելի է մերժել նոր համաձայնութիւնները: Բայց եւ այնպէս, անհրաժեշտ կը գտնեն լրացուցիչ բանակցութիւններ, վաւերացման հարցը քննելէ առաջ:

Ընկերվարական կուսակցութեան խորհուրդը նիստի հրաւիրուած էր երէկ առտու: Կը կարծուի թէ մեծամասնութիւնը կուսակից է ձեռնպահութեան, ինչ որ չի կրնար ջուրը ձգել վստահութեան խնդիրը. բայց կրնայ տկարացնել դահլիճին դիրքը:

Ինչպէս գրած էինք, վեց բանաձեւեր կան օրակարգին վրայ: Ահաւասիկ վարչապետին նախընտրած բանաձեւը, զոր մշակած է արմատական երեսփոխան մը.

— «Ազգ. Ժողովը հաստատելով իր հաւատարմութիւնը Ատլանտեան դինակցութեան եւ իր կամքը՝ շարունակելու Եւրոպայի կառուցումը, տեղեկութիւններ ստանալով Լոնտոնի բանակցութեանց ընթացքի եւ արդիւնքի մասին, իր վստահութիւնը կը յայտնէ կառավարութեան, շարունակելու համար այդ բանակցութիւնները եւ կիրարկելու այն քաղաքականութիւնը զոր պարզեց ժողովի բեմէն, եւ մերժելով որեւէ յաւելում, կ'անցնի օրակարգին»:

Վարչապետը, որ գացած էր շաբաթ եւ կիրակի, ճառ մը խօսելով յայտարարեց թէ մասնաւորապէս կազդուրիչ գտաւ ուրբաթ օրուան վիճաբանութիւնը: Իր կարծիքով, կարեւոր մեծամասնութիւն մը պատրաստ է համաձայնելու հարցի մը մասին որ երկար ատեն խորապէս եւ դժբախտաբար պառակտումի մատնած է հանրային կարծիքը: Ամէն պարագայի մէջ լայն մեծամասնութիւն մը գոյացած է հիմնական հարցերու մասին:

× Պ. Մենտէս Ֆրանս պատասխանելով ամերիկացի ծերակուտականի մը հարցումներուն, հաւաստեց թէ Ազգ. Ժողովը երկու ամիսէն պիտի վաւերացնէ Լոնտոնի համաձայնութիւնը: Բայց աւելցուց.

— Հարկ պիտի ըլլայ կատաղի պայքար մը մղել այդ վաւերացման համար: «Եթէ ուրբաթ օր քուէարկութիւն կատարուէր, կը կարծեմ թէ արդիւնքը պիտի ըլլար 240 թեր, 220 դէմ եւ 180 ձեռնպահ: Սկրզ –

❖ ՕՐԸ ՕՐԻՆ ❖

★

ՊԵՐՃԱԽՕՍ ԹԻՒԵՐ

Ակօսի Յուլիսի թիւին մէջ կարդացի Պէյրութի Փալանճեան Ճեմարանի տարեվերջի տեղեկագիրը՝ ուր տրուած էին, շարք մը ուրիշ տեղեկութեանց կարգին, վարժարանին նիւթական պատկերը ներկայացնող թիւեր:

Մասնաւոր տկարութիւն մը ունիմ թիւերու հանդէպ: Անմիջապէս թուղթ – մատիտ կ'առնեմ ձեռքս եւ կը սկսիմ գումարել, բաժնել, վերածել եւ եզրակացութեան մը գալ:

Այս անգամ ալ նկատեցի որ Ճեմարանին տարեկան ելեւմուտքը 135.000 լիբանանեան ոսկի է, մօտ 40.000 տոլար:

Այս գումարին կէսը, 20.000 տոլարը ամերիկեան իմք մինակը տուած է 1953–1954ի ընթացքին: Այդ վերջին 20.000ին կէսն ալ Քալիֆորնիոյ Կրթական Հիմնարկութիւնը, իսկ 4000ն ալ Հ. Օ. Մ.ը:

Մնացեալ վեց հազար տոլարը զանազան նուէրներ են անհատներէ կամ Միութիւններէ, միշտ Ամերիկայէն:

Հաշուեցի նաեւ Ճեմարանին մէջ որդեգրուած սաներու թիւը:

Դարձեալ պատուոյ տեղը մեր Ամերիկայի հայրենակիցներուն եւ Միութիւններուն կը պատկանի: 100 սաներու թոշակը կը վճարուի բարերարներու կողմէ: Այս 100ին 75ը Ամերիկահայերն են որ կը պահեն, մնացեալ 25ը զանազաններ:

Փակագծի մէջ ըսեմ որ ոչ իսկ մէկ հատիկ սան Ֆրանսայէն: Ոչ ալ մէկ ոսկի նուէր մեր երանելի գաղութէն:

Այս պատկերին վրայ պէտք է աւելցնել որ 5000 տոլարի կտակ մըն ալ եղած է Տիթրոյիթէն (Տիգրան Ազատեանի յիշատակին), ի նպաստ Ճեմարանին մատենադարանին, իսկ Շիքակոյէն Նահիկեան 1000 տոլար տրամադրած է քիմիական աշխատանոցին հիմնարկութեան համար: Գործիքներու մեծ մասն ալ Նիւ Եորքէն, Յովհ. Թորիկեան:

Թիւերու լեզուն ամէնէն պերճախօսն է, կ'ըսեն:

Ուրեմն ի՞նչ աւելցնեմ վերը շարած թիւերուս վրայ, ցոյց տալու համար թէ «տալ»ը, իրական առաքինութիւն մը, ամէն մարդու տրուած չէ: Ու կապ չունի Ունենալուն – Չունենալուն հետ, այլ կապ ունի սրտին հետ:

Չեմ ուզեր եզրակացնել թէ մեր գաղութներուն մեծ մասով զրկուած է այդ առաքինութենէն. բայց անվարան կարելի է ըսել թէ մեր ամերիկահայ եղբայրներուն սրտին զարկը այնքան ուժեղ է որ, կը լսուի Քալիֆորնիայէն մինչեւ Լիբանան, Նիւ – Եորքէն մինչեւ Հալէպ:

ՍՕՍԻ

ՉԸՐՉԻԼ Կ'ԱԶԴԱՐԱՐԷ.—

«ԵԹԷ ԱՄԵՐԻԿԱՆ ՄԵԿՈՒՍԱՆԱՅ»

«ԵՒՐՈՊԱՆ ԿՈՐԾԱՆԱԾ Է»

Անգլիոյ վարչապետը, Չըրչիլ որ 79 տարեկան է, կարեւոր ճառ մը խօսեցաւ իր կուսակցութեան համագումարին մէջ, ազդարարութիւններ ուղղելով աջ եւ ձախ, մասնաւորապէս Ֆրանսայի:

Ահաւասիկ հիմնական մասերը.

— «Սթալին Եւրոպայի մէկ երրորդը վերածեց արբանեակի, ենթարկելով համայնավար տիրապետութեան. բայց իր մահէն ի վեր խաղաղ համակեցութեան յոյս մը ծնած է: Ես միշտ այն տեսակէտն ունեցած եմ թէ միշտ աւելի սերտ կապերու հաստատումը Մ. Նահանգներուն հետ ամէնէն կարեւոր ազդակն է, մեր ապագային համար եւ թէ մենք միասնաբար պիտի ամրապնդենք ուրիշներուն եւ մեր ապահովութիւնը: Եթէ Մ. Նահանգները մեկուսանան, ամբողջ Եւրոպան պիտի դատապարտուի ռուս համայնավարներու տիրապետութեան տակ իյնալու, իսկ մեր հռչակաւոր եւ սիրեցեալ կղզին պիտի մատնուի մահուան եւ կործանումի: Կարելի չէ երեւակայել աւելի մահացու աղէտ մը քան այն խրատը զոր կուտան ոմանք, թելադրելով որ Ամերիկացիները իրենց գործերով զբաղին: Արդէն մեկուսացման ձգտում մը կը նշմարուի Մ. Նահանգներուն մէջ, «Ամերիկեան ամրոց» կոչուած քաղաքականութեամբ:

Ապա ջերմապէս գնահատելով Լոնտոնի խորհրդաժողովը, Չըրչիլ յայտարարեց թէ կարեւոր զիջումներ կատարուեցան բոլոր կառավարութեանց կողմէ, կարելի եղածին չափ լայն համաձայնութեան մը յանգելու համար: Այս առթիւ մասնաւորապէս յիշեց իր երկրին եւ Տօքթ. Ատընաուըրի կատարած դերը: «Կը կրկնեմ ինչ որ ըսաւ Պ. Իտըն: Կչռելով բառերս, կը յայտարարեմ, — Եթէ այդ համաձայնութիւնները չվաւերացուին, ես չեմ տեսներ ուրիշ որեւէ միջոց մէջտեղ բերելու համար կազմակերպութիւն մը որուն միանայ Գերմանիան ի շահ բոլորին: Ստիպուած եմ ճառս վերջացնել լուրջ եւ ծանրակշիռ շեշտով մը: Ես համոզուած եմ թէ վերջապէս դուրս պիտի ելլենք անելէն եւ կը յուսամ թէ պիտի կրնանք փրկել մարդկութեան ապագան, եթէ ազատ ազգերը յարատեւեն միասին աշխատիլ հանդարտօրէն եւ համբերութեամբ»:

Անգլիոյ վարչապետին համար այլեւս խնդիր չի կրնար ըլլալ բանակցութեանց վերսկսումը՝ Լոնտոնի համաձայնութեանց մասին:

Ծերունի վարչապետը Խ. Միութեան մասին ալ խօսելով յայտարարեց.

— «Ցորչափ ողջ եմ եւ ուժ ունիմ, յարատեւօրէն պիտի աշխատիմ խաղաղ համակեցութեան ձեւ մը գտնել Խ. Միութեան հետ: Թէեւ, ինչպէս բացատրեց Պ. Իտըն, քաջալերական չէ այդ կառավարութեան դիրքը Գերմանիոյ եւ Աւստրիոյ հանդէպ: Բայց կայ վտանգ մը որմէ պէտք է խուսափինք: Մեր քաղաքականութիւնն է խաղաղութիւն զօրութեամբ: Պէտք չէ որ կամովին կամ ակամայ մատնուինք ենթարկուելու վտանգին, ուժերու տկարութեամբ»:

Ուրիշ հարցումի մը առթիւ ըսաւ.— Կառավարութիւնը միտք չունի արժեզրկելու ֆրանքը, ինչպէս առաջարկած են կարգ մը տնտեսագէտներ: Եթէ մեր գիները բարձր են, պատճառը մեր հարկային դրութիւնն է եւ մեր տնտեսական ըմբռնումը»:

... բուքը չէ որ քննադատուեցաւ, սակայն շատ մը երեսփոխաններ երկրորդական կէտերով զբաղեցան:

ԱՇԽԱՏԱՎԱՐՁՔԻ ԽՆԴԻՐԸ

Կառավարութիւնը հրամանագիր մը հրատարակեց, որուն համաձայն փարիզեան շրջանին մէջ նուազագոյն ժամավարձը 115 ֆրանքէն կը բարձրանայ 121.50 ֆրանքի, այսինքն ամսական 24.300: Այս յաւելումը չի փոխեր նախապէս որոշուած սակը, ժամական հարիւր ֆրանք ամսական 200 ժամ աշխատանքի համար, այսինքն համագումար 20.000 ֆրանք: Նուազագոյն օրապահիկի խնդիրը պիտի կարգադրուի յառաջիկայ ապրիլին:

Ելմտական նախարարը, Պ. Էտ. Ֆոռ, այս առթիւ զեկուցում տալով, ըսաւ թէ մօտերս վեց առ հարիւր պիտի զեղչուի ածուխին գինը: Իր յայտարարութեան համաձայն, երկրին ընդհանուր արտադրութիւնը աւելցած է 8.5 առ հարիւր, առեւտուրը 7 առ հարիւր: Աշխատավարձքի ժամական վեց ֆրանք 50ի յաւելումը նոյնքան կարեւոր կը համարուի որքան անցեալ փետրուարին կատարուած յաւելումը, 15 ֆրանք:

(Լուրերու շար.ը կարդալ Դ. էջ)

ՄԱՆՈՒԿ ԱԲԵՂԵԱՆ
(ԿԵԱՆՔԸ ԵՒ ԳՈՐԾԸ)

Ե.

Մովսէս Խորենացիի «Հայոց պատմութեան» մէջ պահուած առասպելները, զրոյցները եւ «Գողթան երգերը» մնացորդներն են մեր ազգային հնագոյն՝ Հայկազանց ժողովրդական վէպի։

Ինչպէս այդ առաջին, այդպէս նաեւ հետագայ հայ ազգային դիւցազնավէպերի հիմքում դրուած է հայրենի երկրի անկախութեան եւ սեփական ժողովուրդի ազատութեան, դրանց համար «ապրելու եւ մեռնելու» գաղափարը։

Մեր Բ. վէպն է Արշակունեաց եւ Մամիկոնեանց վէպը։ «Պարսից պատերազմ» է անուանում Մանուկ Աբեղեան։ Այդ վէպի աղբիւրներն են՝ մասամբ Ագաթանգեղոս եւ գլխաւորապէս Փաւստոս Բուզանդ, ապա թէ Յովհան Մամիկոնեան։

Մ. Աբեղեան այդ ամէնն եւս ուսումնասիրել է հիմնովին։ Եւ նիւթը երկար տարիների ընթացքում դասախօսել է Էջմիածնի ճեմարանում ու Երեւանի համալսարանում։

«Պարսից պատերազմ» կոչուած վէպի բովանդակութիւնը կազմում են Հայոց կողմից մղուած երկարամեայ կռիւները պարսիկ Սասանեանների դէմ։ Առաջնորդութեամբ Մամիկոնեան տոհմի հերոսների, ընդ միշտ պատրաստ՝ ապրելու եւ մեռնելու իրենց «բնիկ» տիրոջ՝ Արշակունեաց տան, եւ մինչեւ իսկ մէկ թիզ հող չզիջելու համար թշնամիներին։

Ժամանակը՝ չորրորդ դար գլխաւորապէս, երբ Պարսկաստանում տապալուել էր արդէն հինգհարիւրամեայ հարստութիւնը Արշակունիների եւ նրանց գահն անցել էր Սասանեաններին, իսկ Հայաստանում տակաւին տէր էին հայ Արշակունիներն իրենց իշխանութեան։ Պայքարն այնուհետեւ դեռ երկար շարունակուեց Հայոց եւ Պարսից մէջ, երբ հայ Արշակունիներն եւս կորցրել էին արդէն իրենց գահը։

Մամիկոնեան տոհմին պատկանող Հայաստանեան սպարապետները սերնդէ սերունդ ղեկավարներն են եղել հայրենիքի անկախութեան համար մղուած կռիւների։ Մամիկ – Կոնակ (Մամգուն), Արտաւազդ, Վաչէ, Վասակ, Մուշեղ եւ Մանուէլ։

Վէպի այդ սերունդների հետ կապուած պատումները կազմում են — մեր արդի ժողովրդական վէպին «Սասնայ Ծռեր»ի բառով — մի – մի առանձին «ճիւղ»ն ամբողջ դիւցազներգութեան — «Պարսից պատերազմի» —, իսկ առաջնորդ դէմքերը՝ Մամիկոնեան սպարապետները, գլխաւոր հերոսները նրա։

Ինչպէս սովորական է առհասարակ ազգային դիւցազնավէպերի մէջ, միշտ էլ յաղթող են դուրս գալիս կռիւներից այդ հերոսները։ Միլիոնների են հասնում Փաւստոսի մօտ թշնամիների բանակները, բայց դարձեալ կոտորւում են նրանք միշտ յաղթական Հայերի ձեռքով, յաճախ չի ազատւում նրանցից եւ ոչ մէկը։ Ծովափի աւազի եւ երկնքի աստղերի չափ անթիւ ու անհամար Պարսիկներից եւ ոչ մէկն ազատուել չի կարողանում Հայերի առթած պարտութիւններից։

Նման ու բազմաթիւ ուրիշ օրինակներ՝ բուն իսկ արտայայտիչ յատկանիշներն են Բուզանդի պահած հայ ժողովրդական վէպի։ Այդպէս՝ հայրենի հողի պաշտամունքը խորհրդանշող հանդիպումը դերի ընկած Արշակ թագաւորի եւ Պարսից ամբարտաւան արքայ Շապուհի միջեւ, Փառանձէմի սուգը իր ամուսին Գնէլի սպանութեան առթիւ, Մանուէլ սպարապետի ապխաղատ լինելն ամբողջ կեանքում Վասակ սպարապետի անվերջ քաջագործութիւնները, յար եւ միշտ «անմի» անելը բոլոր թշնամիներին եւ այլն, տիպար գծեր, առհասարակ ժողովրդական վէպի։

Հարկաւ, այդ վէպերի բուն իսկ միջուկը պատմական իրական եղելութիւններ են եւ սակայն, վէպի կերպարանք առած ժամանակի ընթացքում ժողովուրդի բերանում եւ յետոյ, հինգերորդ դարում, գրի առնուած Փաւստոս Բուզանդի կողմից։

Մանուկ Աբեղեան յաջողել է Փաւստոսի պատմութեան գրքից զրկել եւ ներկայացնել նրանում տեղ գտած վիպական հատուածները։ Աւելին, նա այդ վերջինները վերականգնել է իրենց բուն իսկ նախնական՝ չափածոյ կերպարանքի տակ։

Բուզանդ — որպէս «գրագէտ վիպասան»ի — գործը, ի՞նչ վերաբերում է վիպական՝ տարրին, շարունակել է յետոյ (8րդ դար) Յովհան Մամիկոնեան։ Վէպը դադարել է արդէն համահայկական լինելուց եւ առել է տեղական գաւառական կերպարանք, որպէս «Տարօնոյ պատերազմ»։ Հերոսները դարձեալ Մամիկոնեաններն են, բայց նրանք կռիւը մղում են ոչ թէ ընդհանուր հայրենիքի, ամբողջ Հայաստանի անկախութեան եւ ազատութեան նշանաբանով, այլ՝ իրենց բնիկ տոհմի եւ երկրի միայն։

★

Հայկազանց, Արշակունեաց եւ Մամիկոնեան վէպերից յետոյ գալիս է մի ուրիշը, նորը, «Սասնայ Ծռեր»ը կամ «Սասունցի Դաւիթ»ը, որի մանրամասն վերլուծմանը եւ քննութեանն եւս անդրադարձել է Մանուկ Աբեղեան իր մի ներհուն աշխատութեամբ։ Մինչ այն, սակայն, մի քանի խօսքով ներկայացնենք հայ միջնադարեան եւ արդի ժողովրդական երգերին նուիրուած իր առանձին ուսումնասիրութիւնները։ Ինչպէս իր բոլոր միւս գլխաւոր աշխատութիւնների, նաեւ այս վերջինների նիւթը տարիներ շարունակ հեղինակը մշակել եւ նախապէս կարդացել է պարբերաբար իր ճեմարանական դասախօսութիւններին, ապա թէ տպագրութեան յանձնել առանձին հատորներով։

«Հին հայ գուսանական ժողովրդական երգեր» վերնագիրն ունի այդ հարցերին նուիրուած գլխաւոր հետազօտութիւնը Մանուկ Աբեղեանի (1931)։ Այդտեղ աւելի մանրամասնօրէն ներկայացրել է նա իր տեսակէտները մեր միջնադարեան երգերի մասին, որ հակաւն գծերով գրի առած է եղել 1899 – 1900 թ. արդէն։

Ահա իր եզրակացութիւնները։

Սիրոյ երգերը բոլորը, մեծ մասով նաեւ պանդուխտի երգերը, որ մեզ հասել են միջնադարից եւ պահուած են մնացել ձեռագիր հին տաղարաններում, ոչ թէ մի որոշ ժամանակի եւ մէկ անհատի ստեղծագործութիւններ են, այլ ընդհակառակն, դարերի ընթացքում եւ մի քանի սերունդների կողմից կատարուած եւ սկզբնապէս զուտ ժողովրդական ստեղծագործութիւններ, միշտ նորինորոյ մշակութեան ենթարկուած գուսանների բերանում։

Հաւաքական գործեր։

Նահապետ Քուչակին վերագրուած երգերն եւս որեւէ հեղինակի գործեր չեն ամենեւին, այլ դարձեալ հաւաքական ստեղծագործութիւններ եւ ընդհանուր գուսանական վերամշակումներ։

Ակներեւ է ներքին առնչութիւնը մի կողմից այդ հին երգերի, «Հայրէնների», եւ միւս կողմից Ակնայ արդի ժողովրդական երգերի, «Անտունիների» միջեւ։

Յայտնի է սակայն, որ Ա. Չօպանեան «Նահապետ Քուչակի դիւանը» վերնագրի տակ հրատարակած իր հատորի մէջ (1902) այդ միակ անձին, Նահապետ Քուչակին է վերագրել ամբողջ շարքեր մեր միջնադարեան գուսանական ժողովրդական երգերի, «Հայրէնների»։ Առանց որեւէ հիմքի, պարզապէս ելակէտ ունենալով «Հայերգ» ժողովածոյի (1892) հրատարակիչ Տէվկանցի մի սովորական կամ լսովի ենթադրութիւնը, այն եւս՝ ինչ մի հատիկ տաղաչարքի («Այս գովական դիչերս ի բուն») է վերաբերում միայն։ Ա. Չօպանեան անսահման լայնացրել է այդ — ինքնին բոլորովին խախուտ — շրջանակը եւ իր հրատարակած բոլոր երգերն անխտիր Ն. Քուչակին վերագրել։

Մանուկ Աբեղեան ամենայն մանրամասնութեամբ եւ զուտ գիտական – բանասիրական մեթոդով քննել է ամբողջ հարցը, պարզել հայ միջնադարեան երգերի տեսակները եւ նրանց էութիւնը, պրպտել բոլոր ձեռագիր եւ տպագիր տաղարանները եւ ոչ մի տեղ որեւէ — ու նաեւ Քուչակինը — անուն չգտնելով՝ այն եզրակացութեան է յանգել, թէ Նահապետ Քուչակի անունը ջնջել պէտք է հայ հաւաքական ստեղծագործութիւնների վրայից։

Ու լաւ է արել Ա. Չօպանեան՝ իր յիշեալ հատորի երկրորդ տպագրութիւնը — ճոխացրած եւ բարեփոխած (Փարիզ 1940) — «Հայրէններու բուրաստանը» վերնագրելով։ Զուր տեղը սակայն թէեւ պայմանական կերպով, Ն. Քուչակին «վերագրուած» յորջորջելով դրանց մի մասը։

Մանուկ Աբեղեան իր այդ, ինչպէս նաեւ շատ տարիներ դրանից առաջ (1904) լոյս ընծայած «Ժողովրդական խաղեր» հատորում քննութեան ենթարկելով ամէն կողմից հայ ժողովրդական երգերն ընդհանրապէս եւ արդի գեղջուկ երգերը մասնաւորապէս, կանգ է առել յատկապէս մեր հին «Հայրէնների» եւ նրանց անմիջական շարունակութիւնը կազմող արդի «անտունի» երգերի վրայ։ Արուեստի, գաղափարների, լեզուի եւ տաղաչափութեան տեսակէտից միանգամայն։

Այն եւս յիշենք այս կապակցութեան մէջ, որ Մանուկ Աբեղեան եւ ողբացեալ Կոմիտաս միասնաբար լոյս են ընծայել »Հազար ու մի խաղ» վերնագրով ժողովրդական երգարանի երկու պրակ (1903 եւ 1905)։

«Մոկաց Միրզէն» ծանօթ վիպերգն եւս նրանք միասին են մշակել բանահիւսական կողմով, դաշնաւորել է, ի հարկ է մենակ, հայ մեծ երաժիշտը։ Աւենք վերջապէս, որ Մ. Աբեղեան, դեռ բոլորովին երիտասարդ, ճեմարանում յօրինել է հանրածանօթ «Լօ – լօ» ոտանաւորը, որ եւ նոյնտեղ ձայնագրել է պատանի Կոմիտասը, այն ժամանակ՝ Սողոմոն Սողոմոնեան, ուսանող Գէորգեան Ճեմարանի։

Ա. ԱԲԵՂԵԱՆ

ՀՐԱՉ ՍԱՐԳԻՍԵԱՆ

Քառորդ դարու անջրպետ մը զիս կը բաժնէ այն յիշատակելի օրէն, երբ առաջին անգամ կը հանդիպէի իրեն, ժամագործի իր աշխատանոցին մէջ։ Օհան Կարօն էր որ զիս կը տանէր հոն, Վասպուրականի Հայր. Միութեան կազմակերպած մէկ հանդէսին առնչութեամբ։

Հրաչ մեզ կ'ընդունէր սրտաբաց անկեղծութեամբ մը, իբրեւ թէ մտերիմ բարեկամները եղած ըլլայինք երկար տարիներէ ի վեր։ Անոր քովն ի վեր կը թոչկոտէր նրբահասակ օրիորդ մը, որ իր զուարթ բացազանչութիւններով կ'ոգեւորէր մթնոլորտը։ Արշալոյս Թէրլէմէզեանն էր ան, Վասպուրականի հարազատ աղջիկը, — ինչպէս կը ներկայացնէր ինծ լուսահոգի Մուսասիրը, — որ յետագային Հրաչին կեանքի ընկերուհին պիտի դառնար։ Շատ քաղցր տպաւորութիւն մը պիտի կրէի այս առաջին հանդիպումէն։

Հազիւ տարի մը անցած, երբ հաւաքոյթ մը կ'ունենայինք մեր Քարթիէ Լաթէնի բնակարանին մէջ, Վասպուրականի հերոսամարտին 15րդ տարեդարձը տօնելու առաջադրութեամբ, Օհան Կարօն ինծ կ'ըսէր Հրաչի մասին.

— Ա՛խր, նա քանքարաթաքոյց մարդ է, դժուարաւ կարողացանք համոզել եւ բերել մեր մէջ...

Իրաւունք ունէր։ Երկար տարիներ եւրոպական շրջանակի մէջ ապրած, Հրաչ կարծես կը խրտչէր հայկական միջավայ–

ԶՕՀՐԱՊԻ ԵՒ ՎԱՐԴԳԷՍԻ
ՍՊԱՆՈՒԹԵԱՆ ՊԱՐԱԳԱՆԵՐԸ
(ԹՂԹԱԾՐԱՐ ԱՐԱՄ ԱՆՏՈՆԵԱՆԻ)

× Երկու զոհերուն սպանութենէն մօտ մէկ շաբաթ ետքը, հիւպատոսը կը հեռագրէ Գերմանիոյ վարչապետ Պեթմանհոլվեկի, 1915 Յուլիս 27 թուականով (Հ.Տ. 13 Յուլիս). —

«Ծանօթ հայ երեսփոխանները, Զօհրապ եւ Վարդգէս, որոնք Պոլսէն աքսորուած էին կարճ ատենէ մը ի վեր, քանի մը օր Հալէպ մնացին։ Անոնք դիտէին որ պիտի սպաննուին, երբ կառավարութեան հրամանը գար զիրենք Տիարպէքիր աքսորելու համար։ Ես, առիթ ունեցայ այս մասին լուր տալու (Պոլսոյ) կայսերական դեսպանատան։ Ժանտարմները, որոնք անոնց կ'ընկերանային եւ հոս վերադարձան, յայտարարեցին թէ դիպուածով հանդիպեցան աւազակներու եւ թէ աքսորականները ընդդիմահարուեցան անոնց կողմէ։ Այլեւս տարակոյս չկայ թէ կառավարութիւնը զանոնք սպաննել տուած է Ուրֆա – Տիարպէքիր ճամբուն վրայ ։— Ռէօսլէր։ (Տեղեկագիր Տոքթ. Լեփսիուսի, 1914 – 1918, էջ 109)։

★

ՄԵԾ ԵՊԱՐՔՈՍԸ ԿԸ ՀԱՍՏԱՏԷ ՍՊԱՆՈՒԹԻՒՆԸ

★

Մեծ եպարքոս Սայիտ Հալիմ փաշա հետեւեալ գիրը ուղղած է Օսմ. Երեսփ. ժողովին, 1916 Նոյ. 15 թուականով, ի պատասխան կառավարութեան ուղղուած պաշտօնագրին (1916 Նոյ. 2, թիւ 62)։

— «Նախորդ նստաշրջանին բացակայող երեսփոխաններէն Էրզրումի երեսփոխան Վարդգէս եւ Պոլսոյ երեսփոխան Զօհրապ էֆէնտիները Տիարպէքիրի պատերազմական ատեանին կողմէ եղած պահանջման վրայ Տիարպէքիր ղրկուած ատեն, Չէրքէզ Ահմէտի եւ իր «չէթէ»ին մարդոց կողմէ սպաննուած ըլլալով, անոնք Դամասկոսի պատերազմական ատեանին կողմէ դատուած եւ մահուամբ պատժուած են (ՅԱՌԱՋ.— Միայն երկուքը)։ Պիթլիսի երեսփոխան Զերազ էֆէնտի զօրահանութեան ցեկուցումէն առաջ Եւրոպա գացած է եւ չէ վերադարձած։ Արղնիի երեսփոխան Ստեփան էֆէնտի ներկայիս ողջ չէ, ինչպէս կը հաստատեն նոյն վայրէն հասած տեղեկութիւններ։ Վանայ երեսփոխան Վռամեան էֆէնտի Վանայ ապստամբութեան միջոցին սպաննուած է Պիթլիսի մօտերը։ (ՅԱՌԱՋ.— Դաւադրութեամբ սպաննուած էր ապստամբութենէն առաջ)։ Փափազեան էֆէնտի ալ Մուշի մէջ «չէթէ»ներու միացած եւ զանոնք վարած միջոցին զարնուելով մեռած է (ՅԱՌԱՋ.— Սխալ)։ Գայսէրիի երեսփոխան Թումայեան էֆէնտի նախընթաց տարեշրջանէն առաջ իր հայրենիքը լքելով անկէ ի վեր իր հայրենիքը վերադարձած չէ, ինչպէս հաստատուած է յետ քննութեան եւ ինչպէս կը հաղորդուի Ներքին գործերու բարձր նախարարութենէն գրաւորապէս։ (Թուրքերէն բնագիրը տպուած Ալպոյաճեանի գրքին մէջ, էջ 249)։

★

ԾԱՆՕԹ.— Այստեղ կը վերջանան Զօհրապի եւ Վարդգէսի սպանութեան վերաբերեալ նիւթերը։ Թղթածրարը կը պարունակէ նաեւ զանազան թուղթեր, — Զօհրապի բարենորոգման ծրագիրը՝ Ֆրանսերէն, Տիկին Զօհրապի կողմէ Պ. Պօղոս Նուպարի ուղղուած նամակներ, Զօհրապի մէկ նամակը՝ Պոլսոյ մէջ ծրագրուած Հրատարակչականի մը մասին եւ այս առթիւ տեսակէտներ՝ Հ. Բ. Ը. Միութեան գործունէութեան մասին։ Եւ վերջապէս շարք մը Թուրքերէն պաշտօնագիրներ եւ թերթերու կտրօններ, որոնք հրատարակուած են արդէն։

Անտոնեան միեւնոյն ատեն կազմած է մանրամասն քարտէս մը՝ երկու նահատակներու տարագրութեան ճամբաներու մասին, մինչեւ սպանութեան վայրը, հիմնուելով խրագեկներու տուած տեղեկութեանց վրայ։

Թուղթերուն մէջ կը գտնուի Զօհրապի մէկ նամակը, 1900 յունիս 22 թուակիր, քանի մը կենսագրական տեղեկութիւններով։ Անտոնեան կը կարծէ թէ այդ նամակը ուղղուած է Թէոդիկի, «Ամէնուն Տարեցոյց»ին համար։

Ահաւասիկ այդ նամակը. —

«1861 յունիս կամ յուլիսին ծնած եմ Պէշիկթաշ (Կ. Պոլիս)։

Նախնական կրթութիւնս առած եմ Պէշիկթաշի Մաքրուհեան եւ Օրթագիւղի Թարգմանչաց եւ հոնտեղի Հռոմէականներու Լուսաւորչեան վարժարաններուն մէջ։

Բարձրագոյն կրթութիւնս առած եմ Բերայի Կայս. համալսարանի երկրաչափական վարժարանին մէջ, ուսկից առաջին վկայականով շրջանաւարտ եղած եմ 1880ին։

Իսկոյն իրաւագիտութիւն ուսած եմ Պոլսոյ իրաւագիտական վարժարանին մէջ։ Փաստաբանի վկայականս առած եմ 1883ին։ Այդ թուականէն փաստաբանութեան ասպարէզը կը շարունակեմ։

Հրապարակագրութեան սկսած եմ 1878ին, որչափ որ կը յիշեմ, Թիւլպէնտճեանի «Լրագիր»ով։

ԽՄԲ.— Նամակը մէկ էջ է, առանց ստորագրութեան։ Կը նշանակէ թէ շարունակութիւնը չէն կրցած գտնել։

(Շար.)

րէն եւ քաշուած էր իր պատեանին մէջ : Բայց, այն օրէն ասդին, ան մուտք կը գործէր գրական հաւաքոյթներէն ներս եւ ուշադրաւ դէմք մը կը դառնար իր ելոյթներով: Դեռ կը յիշեմ նախապատերազմեան տարիներուն «Յառաջ»ի մէջ հրատարակած իր գրական – գեղարուեստական յօդուածները, ուր կ'արտայոլայէին հմուտ եւ խորաթափանց մտքի մը կայծկլտումները :

Հրաչ Սարգիսեան ունէր նաեւ լաւ դատողութիւն, նրբաղդացութիւն եւ մանաւանդ ճաշակը գեղեցիկին, որ անշուշտ կուգար պերճ գեղորներու, ժամացոյցներու եւ դոհարներու հետ ունեցած իր երկարամեայ շփումէն: Ու եթէ ներողամիտ էր հանդէպ հայ բեմական շարժումին, — մինչեւ իսկ լիարուն կը քաջալերէր զայն, — պատճառն այն էր որ ՄԵՐՆ էր այդ թատրոնը եւ հերոսական զոհողութիւններով մէջտեղ կուգար :

Մեծ թատերադէտ մըն էր ան, «աշխարհական դերասան» մը, ինչպէս ժամանակին Գուրգէն Մխիթարեանը՝ Պոլսոյ մէջ: Դասական խաղացանկին խորապէս ծանօթ էր, նոյնքան ալ արդի թատերական շարժումներուն, որոնց կը հետեւէր յարատեւօրէն: Մեր ընթերցողներուն միտքը թարմացնելու համար, այստեղ կ'արտադրեմ կարեւոր հատուած մը իր մէկ թատերագրական յօդուածէն, լոյս տեսած այս սիւնակներուն մէջ, նախապատերազմական տարիներուն .

— « Թատերական գործ մը կենդանացնելու համար անհրաժեշտ է բանաստեղծի խառնուածք: Նոյն իսկ կառուցուածքը, նոյն իսկ խօսակցութիւնը, պատկերներն եւ շարժումները պէտք է ենթարկուին բանաստեղծի թռիչքներուն ու անոր զգայական յորդառատ երանգներուն: Այսինքն մարմին եւ հոգի տալ ստեղծուած տիպարներուն, զանոնք մարդկօրէն վերապրեցնելու համար բեմին վրայ:

« Թատերգութեան մը նիւթը այնքան կարեւոր չէ, որքան անոր մօտենալու ձեւը: Արուեստը տիրական կը դառնայ եւ յաճախ կը մերկացնէ տիպարները զանոնք աւելի բնական ընծայելու համար, եթէ հեղինակն ունի բանաստեղծի ջիղ եւ իր ներաշխարհը վերապրեցնելու բնատուր տաղանդ :

... Բանաստեղծի մը հայելիին մէջ, քանի մը պարզ գաղափարներ կրնան հազարաւոր խուրձերու հրաշալեաց փառքն ընծայել մեզի, անոր խանդավառ երեւակայութեան հրդեհին մէջ ամբողջ փոթորկոտ աշխարհ մը դառնալ »:

Ճշմարիտ է այս սահմանումը, որ ոչ միայն ցոյց կուտայ իր խոր հմտութիւնը բեմական արուեստի մասին, այլ եւ լուռ կը մատնանշէ մեր շատ մը թատերագիրներու ձախողութեան իրական շարժառիթը :

Ողբացեալը գոհ մնացած էր որ քանի մը խոնարհ տողեր նուիրած էի իր մերձաւորներէն Օր. Յուլիանէ Սարգիսեանի յիշատակին (արկածահար): Երկու տարի վերջ, անողոք հիւանդութիւն մը պիտի խլէր նաեւ իր սիրելի քոյրը : Բնականաբար շատ դղածուած էր այս կորուստէն, բայց իր դէմքը կը պահէր երեւութական խաղաղութիւն մը: Վերջին տարուան՝ եկեղեցիին դուռը, երբ եղբայրական շեշտով մը ողջախութիւնս կը հարցնէր, մտքէս չէր անցներ թէ շատ չանցած պիտի բաժնուէր մեզմէ ի սպառ: Իր յիշատակը ընդմիշտ պիտի ապրի մեր հոգիներուն մէջ:

ԱՐԱՄ ՊԵՏՐՈՍԵԱՆ

ԿԻՊՐՈՍԻ ԽՆԴԻՐԸ ԵՒ ԹՈՒՐՔԻԱ

★

«ՏՂԱՅՈՒԹԻՒՆ ՄԻ ԸՆԷՔ», Կ'ԸՍԷՆ ՅՈՅՆԵՐՈՒՆ...

Թուրքիոյ քաղաքական շրջանակները եւ մամուլը կը շարունակեն խոհեմութեան խրատներ տալ Յունաստանի, Կիպրոսի հարցին առթիւ :

Կառավարական կուսակցութեան օրկանը, Զաֆէր, որուն խմբագրապետը երեսփոխան է, հետեւեալ ազդարարութիւնը կ'ուղղէ խմբագրականով մը.

— Թուրքիոյ ներկայացուցիչը կ'ըսէ թերթը, Կիպրոսի հարցը ՄԱԿին առջեւ հանելու դէմ քուէարկեց ու դէմ խօսեցաւ: Որովհետեւ Լօզանի դաշնագրին համաձայն, զոր ստորագրած է նաեւ Յունաստան, Կիպրոս կղզին յանձնուած է Անգլիոյ եւ այդ ձեւով անգլ. կայսրութեան մաս կը կազմէ: Աս ըլլալով խնդրին իրաւական կացութիւնը, այլեւս անգլիական ներքին հարց մըն է: Եւ համաձայն ՄԱԿի ուխտին երկու յօդուածին 7րդ հատուածին ՄԱԿի ընդհ. ժողովը իրաւասու չէ հելլէն պահանջը քննելու : Անգլիացիք ոչ միայն այս պարագան մատնանշեցին, այլեւ յայտարարեցին թէ պիտի չմասնակցին խորհրդակցութեանց, եթէ հարցը վիճարանութեան դրուի :

Կիպրոսի ճակատագրով մեծագոյն չափով կը հետաքրքրուի Թուրքիա եւ այլեւս ստիպողաբար պիտի մասնակցի վիճարանութեանց : Տնտեսական եւ աշխարհագրական տեսակէտով Կիպրոս Թրքական հողերուն շարունակութիւնն է եւ կարելի չէ որ Թուրքիա ընդունի ոեւէ որոշում եթէ իր հաւանութիւնը չէ առնուած : Կղզին Թուրքիոյ ապահովութեան տեսակէտով անհրաժեշտ է այսօրուան հաւասարակշիռ ու կայուն կացութեան պահպանման համար :

Համաշխարհային հանրային կարծիքը պէտք է գիտնայ որ Կիպրոսը Թուրքիոյ համար կարեւորութիւն ունի եւ կղզիի ճակատագրին մասին խօսք ըսելու իրաւասու է ամէնէն շատ ոչ թէ Յունաստանը, այլ Թուրքիան : Որքան ատեն Անգլիա իր վճռական ընթացքը կը պահէ, արուեստականօրէն մէջտեղ նետած Կիպրոսի հարցը մտահոգութիւն պիտի չպատճառէ մեզի :

Վերջիվերջ պարագան յոյն կառավարութեան ընթացքն է: Ոչ միայն Ատլանտեանի ուխտով, այլեւ Պելկրատի դաշինքով ալ դաշնակից ենք Յունաստանի, որուն այսօրուան ղեկավարներուն բռնած դիրքը անըմբռնելի կը մնայ մեզի համար :

Մենք տակաւին չենք ուզեր մեր յոյսը կտրել ու արժէք կուտանք թուրքեւհելլէն բարեկամութեան եւ գործակցութեան ու լոկ թելադրանք կ'ընենք: Մեր ուղեգիծը շինարար բնոյթ ունի եւ ոչ թէ քայքայիչ: Տակաւին ամէն ինչ վերջացած չէ եւ կացութեան պարզաբանումը մեր դաշնակից Յունաստանին ձեռքն է: Ինքը նեղ ու դժուարին կացութեան մը մատնուած է եւ զինքը փրկելու համար անհրաժեշտ օժանդակութիւնը ընելու ենք :

Տակաւին ամէն ինչ վերջացած չէ: Մեր այս խօսքը կ'ուղղենք նաեւ ՄԱԿի ընդհ. ժողովի անդամներուն, բարեկամ, դաշնակից ու բարեացակամ անդամներուն : Վնասին որ կողմէն դառնաս շահ է, կ'ըսեն: Պէտք չէ թոյլ տալ որ աշխարհը ջերմի նման պարբերաբար կրծող խնդիրները ամէն տարի այս եղանակին ՄԱԿի ընդհ. ժողովին առջեւ հանուին կամ աղտոտ լաթեր փռէին հոն :

Կը յուսանք որ մեր հելլէն բարեկամները ուշ կամ կանուխ պիտի ըմբռնեն թէ իրենց իսկ շահուն համար Կիպրոսի հարցին առջեւ պէտք է փակուին ՄԱԿի դուռները: Որովհետեւ ամէնէն առաջ Յունաստանի պիտի վնասէ հաւաքական ապահովութեան խախտումէն: Մեր վերջին խօսքն է.— Տղայութիւն ընելու ատենը չէ:

ՆԱՄԱԿՆԵՐ «ՅԱՌԱՋ»Ի

ԺԱՄԱՆԱԿ ՉՈՒՆԻՆ ...

ԼՈՆՏՈՆ.— Սիրելի «Յառաջ» այս տողերը պիտի չգրէի, եթէ «Յառաջ»ի Սեպտեմբեր 26ի թիւին մէջ Վահէի «Օրը Օրին»ին սա տողերը չկարդայի .— «Չափազանցութի՞ւն է պահանջել որ երբեմն հայերէն գիրքեր ալ գնեն. իրենց համար: Գոնէ ամիսը մէկ հատ »:

Ախ, սիրելի Վահէ, ի՞նչ... ամիսը մէկ գի՞րք ... Հաւատա, աշխարհի ամէնէն երջանիկ մարդը պիտի ըլլայի, եթէ Լոնտոնի հայ գաղութին ամէն մէկ անդամը գոնէ հինգ տարին անգամ մը հայերէն գիրք մը գնէր:

Աստուած միայն գիտէ, համատարած անտարբերութիւնը որքա՜ն խոցած է սիրտս ...

Հազար հոգի կը հաշուենք Լոնտոնի հայութիւնը: Այս հազարին մէջ հազիւ տասը ընտանիքներ հայերէն թերթ եւ գիրք կը կարդան: Եթէ կ'ուզէք, անուններն ալ յայտնեմ (ԽՄԲ.— Գրած էր, բայց զանց կ'առնենք):

Կը ճանչնամ հարուստ ընտանիք մը որ ամէն կիրակի իր զաւակներուն հետ եկեղեցի կ'երթայ անձնական կառքով: Այս ընտանիքին ամբողջ մէկ տարի հայերէն թերթեր տուի, երբեք չմերժեց: Բայց երբ Սողոմոն Թեհլերեանի «Վերյիշումները» առաջարկեցի, (լաթակազմ, հազար ֆրանք) պատասխանեց թէ ժամանակ չունի գիրք կարդալու :

Եւ դեռ քանինե՜ր այսպէս ...

ՅՈՎՀ. Կ. ԶԱԼԸՔԵԱՆ

ԳԱՂՈՒԹԷ ԳԱՂՈՒԹ

ՅՈՐԴԱՆԱՆԻ Հայերուն ընդհ. թիւն է վեց հազար, 1700 Երուսաղէմի Ս. Յակոբեանց վանքին մէջ եւ 4500 հողի քաղաքին մէջ եւ շրջակաները: Երուսաղէմի Ս. Թարգմանչաց վարժարանի աշակերտներու թիւն է 450, հայ կաթողիկէ դպրոցին՝ 40, ժառանգաւորաց վարժարանին՝ 30, Երուսաղէմի օտար վարժարաններուն 150: Ընդհ. թիւն է 670: Ամմանի Հեթումեան վարժարանը ունի երկու հարիւր աշակերտ, հայ կաթողիկէ վարժարանը՝ 110, հայ բողոքականներու ծաղկոցը՝ 60: Ամմանի մէջ Ռըսէյֆէ աւանի մանկապարտէզը քսան, օտար դպրոցներ կ'երթան 150 աշակերտներ: Ընդհ. 540: Ժողովուրդը կը զբաղի առեւտուրով: Ունին նաեւ լաւ արհեստաւորներ: Լուսանկարչութեամբ զբաղողները մեծ մասով Հայեր են :

ՏԱՐՕՆ ՏՈՒՐՈՒԲԵՐԱՆԻ Հայր. Միութեան Պատգ. ժողովը այս տարի գումարուած է Շիքակոյի մէջ (Մ. Նահանգներ): Ներկայ եղած են 19 մասնաճիւղերու 23 պատգամաւորներ: Միութիւնը մասնաճիւղեր ունի Ամերիկա, Քանատա, Ֆրանսա, Յունաստան, Լիբանան, Սուրիա եւ Իրաք: Ժողովին բացումը կատարած է Արտաշէս Գալուստեան, իսկ Սուրէն քհնյ. Բաբախեան հոգեհանգստեան արարողութիւն մը կատարած է ի յիշատակ Տարօնի նահատակներուն, մանաւանդ Հրայրին եւ զօր. Սմբատին : Տեղեկագիրը կ'ըսէ թէ Կեդր. վարչութիւնը գնահատելի աշխատանք տարած է այս տարի, նոր մասնաճիւղեր կազմելով Լօս Անճէլըսի, Նիակարա Ֆոլսի, Յունաստանի եւ Իրաքի մէջ: Օժանդակած է 120է աւելի աշակերտներու, չորս բարձրագոյն եւ երեք համալսարանական ուսանողներու վճարելով կրթաթոշակները եւ շատ անգամ գրենական եւ այլ պիտոյքներ: Օգնած է կարօտեալներու եւ ձեռնարկած Տարօն Տուրուբերանի ժամանակակից հարիւր տարուան պատմութիւնը կազմելու եւ հրատարակելու: Այս տարի կրթական թոշակներու գումարը բարձրացուցած են չորս հազար տոլարի : 1200 տոլ. քուէարկուած է ի նպաստ կարօտեալներուն: Նոյն օրը տօնուած է նաեւ Վարդավառը :

ԿԸ ԽՆԴՐՈՒԻ ՄԱՔՈՒՐ ԳՐԵԼ, ՄԵԼԱՆՈՎ ԵՒ ՄԷԿ ԷՋԻ ՎՐԱՅ :

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (23)

ԵՏՔԸ...

●

Իւպ եւ Վալենտին, քիչ մը լքուած տրամադրութեամբ, կծկուած են ենթասպաներուն յատկացուած խոշոր, պարապ սենեակին մէկ անկիւնը: Մեր այցելութիւնը անոնց մեծ ուրախութիւն կը պատճառէ. չէ՞ որ հիմա կարելի է «սկատ» խաղալ :

Այս քանի մը ժամուան մէջ Իւպ յաջողեր է արդէն զինուորներու խորհուրդի անդամ դառնալ: Ան ինքն է որ պարզապէս տուեր է իրեն այդ պաշտօնը եւ կը շարունակէ պահել զայն, քանզի զօրանոցին մէջ այնպիսի խառնաշփոթութիւն կը տիրէ որ ոչ ոք բան մը կը հասկնայ : Այդպիսով Իւպ ապահոված է գոնէ մօտաւոր ապագայի համար, վասն զի իր նախկին պաշտօնը վերջնապէս ելած է ձեռքէն: Այն փաստաբանը, որու մօտ ան առաջ կ'աշխատէր, կը գրէ իրեն Կեօլնէն, թէ պատերազմի ընթացքին կիները շատ լաւ վարժուեր են ամէն գործի, ու իրենց աշխատանքն ալ աւելի աժան է. մինչ Իւպ, երկար ատեն ռազմաճակատը գտնուելով, հազիւ թէ այլեւս կարողանայ բիւրոյի համար պիտանի պաշտօնեայ լինիլ: Ի վերջոյ յիշելով թէ ժամանակները շատ ծանր են, փաստաբանը իր անկեղծ ցաւակցութիւնը կը յայտնէ անոր եւ բարեմաղթութիւններ կ'ընէ ապագայի համար :

— Բարի պտուղ մըն է,— կ'ըսէ Իւպ մելամաղձօրէն,— տարիներ շարունակ ես միայն մէկ փափաք ունեցած էի՝ հեռանալ Պրուսացիներէն. իսկ հիմա մարդ ուրախ է որ կրնայ մնալ.. էհ, միեւնոյնն է՝ այսպէս փճանալ թէ այնպէս... Կը յայտարարեմ տասնեւութ ,— կ'ըսէ Իւպ, խաղաթուղթերուն նայելով :

Վիլլի հիանալի թուղթ ունի ձեռքը :

— Քսան, — կը պատասխանեմ ես անոր փոխարէն,— իսկ դո՞ւն , Վալենտին:

Ան կը թօթուէ ուսերը :

— Քսանեւչորս :

Նոյն պահուն, երբ՝ քառասուն յայտարարուելէ վերջը՝ Իւպ ետ կը կենայ խաղէն, ներս կը մտնէ Կարլ Բրեօգեր :

— Օհօ, շուտով ամէնքս ալ նորէն միասին կը լինինք,— կ'ըսէ Վիլլի՝ աղուոր մը տեղաւորուելով նստարանին վրայ,— զօրանոցը վերջ ի վերջոյ զինուորին ճշմարիտ հայրենիքն է... Քառասունեւմէկ:

— Քառասունեւվեց, — կ'արտասանէ Վալենտին մարտահրաւէրի եղանակով :

— Քառասունեւութ, — կ'որոտայ Վիլլի :

Վայ սատանայ, բարձր խաղ մը կը դառնայ: Մենք աւելի մօտ կը նստինք խաղացողներուն: Վիլլի երանօրէն պահարանին կը կռթնի եւ խիստ բարձր գրանդ մը կը ցուցնէ մեզի: Սակայն Վալենտինի դէմքին զիւային ժպիտ մը կը խաղայ. անոր թուղթը աւելի ալ բարձր է :

Չափազանց հաճելի է հիմա հոս, այս սենեակին մէջ: Սեղանին փակցուած մոմի կտոր մը կը պլպլայ: Ստուերներու մէջէն տարտամօրէն կը փայլին մահճակալները: Մենք կը կլանենք պանիրի խոշոր կտորներ, զորս Իւպ սուինով կը կտրէ :

— Ցխուն,— կը պոռայ Վալենտին մոլեգնած :

Նոյն պահուն դուռը ուժգնօրէն կը բացուի, ու Տիադէն շնչասպառ ներս կ'իյնայ :

— Ձե... Ձե...— կը կակազէ ան եւ յուզումէն սոսկալի կլթկէ մը կը բռնուի: Մենք զինքը վեր վերցուցած թեւերով սենեակին մէջ աստին ու անդին կը դարձնենք :

— Չլինի՞ թէ պոռնիկները դրամդ թռցուցին,— կը հարցնէ Վիլլի կարեկցօրէն:

Ան կը թօթուէ գլուխը ու նորէն՝

— Ձե... Ձե ...

— Հանդարտ: — Կը հրամայէ Վիլլի զինուորական եղանակով:

Տիադէն մէկէն կը զգաստանայ: Կլթիկը կը դադրի :

— Ձելինգը... ես գտայ Ձելինգը:— Կը բացագանչէ ան ցնծագին:

— Ինծի նայէ, — կը ճչայ Վիլլի, — եթէ սուտ է բանդդ, ես քեզ դուրս կը նետեմ պատուհանէն:

Ձելինգ մեր վաշտին յիսնապետն էր, առաջին կարգի սրիկայ մը: Յեղափոխութենէն երկու ամիս առաջ դժբախտաբար ուրիշ տեղ փոխադրուեցաւ, այնպէս որ մենք մինչեւ օրս չէինք կրցած զինքը ձեռք ձգել: Տիադէն կը պատմէ թէ Ձելինգ այժմ «Վիլհելմ Թագաւոր» գարեջրատան տէրն է եւ հիանալի գարեջուր ունի :

— Երթանք, — կը գոչեմ ես, ու ամէնքս ալ դուրս կը նետուինք :

— Բայց ոչ առանց Ֆերդինանդի , — կ'ըսէ Վիլլի ,— նախ անոր երթանք: Ֆերդինանդ տակաւին հաշիւ ունի մաքրելու Ձելինգի հետ Շրեօդերի առթիւ :

★

Մենք կը սուլենք ու կ'աղմկենք Կոզոլէի տան առջեւ, մինչեւ որ ան տհաճօրէն գիշերանոցով կը մօտենայ պատուհանին:

— Այդ ի՞նչ փչեց ձեր խելքին... առաջին իսկ իրիկուն, — կը մրթմրթայ ան,— չէ՞ք գիտեր որ ամուսնացած եմ :

— Մենք Ձելինգը երեւան հանած ենք , — կը պոռայ Վիլլի:

Ֆերդինանդ կը կենդանանայ :

— Հիմա կուգամ,— կը պատասխանէ ան եւ հինգ վայրկեան ետքը արդէն վարն է: Մենք իսկոյն ճամբայ կ'իյնանք :

(Շար.) Է. ՄԱՌԻԱ ՌԵՄԱՐՔ

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՄԱՀՈՒԱՆ ԴԱՏԱՊԱՐՏՈՒԵՑԱՆ երկու գերման սպաները, նախկին զօրավար Օպերկ եւ օգնականը՝ գնդ. Քնոխըն, հակառակ չորս ականաւոր փաստաբաններու ճարտասանութեան։ Երկուքն ալ վերաքննութեան դիմեցին։ Այժմ Գերագոյն Ատեանը պիտի քննէ ստուարածալ թղթածրարը եւ դատավարութեան ատենագրութիւնները, ստուգելու համար թէ օրինական թերութիւններ կատարուա՞ծ են։ Մահավճիռը արձակուեցաւ երեք ժամուան խորհրդակցութենէ մը ետք։

ԹԵՀՐԱՆԻ զինուորական ատեանը մահուան դատապարտեց Տոքթ. Մոսատեղի արտաքին նախարարը, Հուսէյն Ֆաթեմի, այն ամբաստանութեամբ թէ դաւ մը սարքած էր, Շահը տապալելու համար։ Ատեանը ցկեանս բանտարկութեան դատապարտեց նախկին երեսփոխան եւ նախարար Շայեկանը, իբրեւ մեղսակից։

ԼՐՏԵՍԱԿԱՆ ԳՈՐԾԻՆ քննութիւնը կը շարունակուի ամէն օր։ Երէկ դէմ դիմաց պիտի հանուէին ոստիկանական տեսուչ Տիւ եւ լրագրող – միջնորդ Պառանէս, անջատ հարցաքննութենէ մը ետք։ Ներքին գործերու նախարարութիւնը կը պահանջէ դատական քննութիւն մը կատարել Տիւի դէմ, այն ամբաստանութեամբ թէ չարագործ մը պահած է։ Թերթերը կը գրեն թէ նորանոր ծալքեր կը բացուին ամէն օր։

Մ. ՆԱՀԱՆԳՆԵՐՈՒ ապահովութեան վարչութեան ծածկագրի նախկին պաշտօնեաներէն Րապըրթ Ճէքըըն ձերբակալուեցաւ, այն ամբաստանութեամբ թէ լրտեսութիւն կատարած է ի հաշիւ օտար պետութեան մը։ Ամերիկեան թերթերը կը կարծեն թէ խնդիրը կապ ունի Փարիզի լրտեսական գործին հետ։

ԼՈՆՏՈՆԻ քարափի բանուորներուն տեղ զինուորներ պիտի գործածուին, եթէ գործադուլը չդադրի։

ԻՏԱԼԻՈՅ առաջին զինուորները Թրիէսթէ պիտի մտնեն Նոյեմբեր 4ին, որ տարեդարձն է 1914 – 18ի աւստրեւիտալական զինադադարին։ Անգլիացի հրամանատարը Ա. շրջանը Իտալացիներուն պիտի յանձնէ Հոկտ. 25ին։

ԱՆԳԼԵՒԵԳԻՊՏԱԿԱՆ ԲԱՆԱԿՑՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ յանկարծ ընդհատուեցան։ Անգլիոյ արտաքին նախարարութեան օգնականը, որ Գահիրէ կը գտնուէր, Լոնտոն մեկնեցաւ օդանաւով, խորհրդակցելու համար։

ՀԱՄԱԿԵՑՈՒԹԻՒՆԸ «ոչ միայն կարելի է, այլ եւ բացարձակապէս անհրաժեշտ», կը գրէ խորհրդային ականաւոր տնտեսագէտ մը, Վարկա, «Նոր Ժամանակներ» պարբերականին մէջ։

ԹՈՆՔԻՆԻ մայրաքաղաքը, Հանոյ. բընիկներուն յանձնուեցաւ Հոկտ. 10ին։ Ֆրանսական դրօշը վար առնուած էր շաբաթ օր, 80 տարուան տիրապետութենէ մը ետք։ Բնիկ զօրքը քաղաք մտած ատեն ամբոխը կը ծափահարէր, կը մոնչէր եւ խելայեղ ցոյցեր կը կատարէր։

ԼՈՆՏՈՆԻ թերթերը, որոնք օրական 15 միլիոն օրինակէն աւելի կը տպուին, լոյս չտեսան Բշ. օր, մասնակի գործադուլի մը հետեւանքով։

ՌՈՒՄԱՆԻՈՅ նախորդ փոխ – վարչապետը, Վասիլ Լուքա, որ միեւնոյն ատեն ելմտական նախարար էր, մահուան դատապարտուեցաւ։

ԹՈՒՐՔԻՈՅ վարչապետը, Ատնան Մէնտերէս, Աթէնք իջաւ, արեւմտեան Գերմանիայէն վերադարձած ատեն։ Թուրքիա եւս կ'ուզէ մասնակցիլ Պրիւսէլի դաշինքին։

ՓԱՐԻԶԱՀԱՅ ՏԻԿՆԱՆՑ ՄԻՈՒԹԵԱՆ
Որբերու Օգնութեան Մարմնի
ՄԵԾ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

ՆՈՅԵՄԲԵՐ 21ԻՆ
GRAND HOTELի շքեղ սրահներուն մէջ

ՖՐԱՆՍԱՀԱՅ ԼՍԱՐԱՆ

ՖՐԱՆՍԱՀԱՅ ԼՍԱՐԱՆԻ Ը. տարեշրջանի առաջին դասախօսութիւնը տեղի կ'ունենայ այս չորեքշաբթի երեկոյ Բատէ սրճարանի վերնայարկը։

Կը խօսի ՊՐՈՖ. Ֆ. ՖԷՅՏԻ, նիւթը՝ «Արդի հայերէնի արտայայտչական կարողութիւնը»։

Յարգելի դասախօսը իր այս ուսումնասիրութիւնը կարդացած էր Արեւելագէտներու 23րդ միջազգային համագումարին մէջ, որ գումարուեցաւ Քէմպրիճ (Անգլիա)։

ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՕՐԸ ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ ՆՈՅ. 7ԻՆ

ՀԱՃԸՆԻ ՀԵՐՈՍԱՄԱՐՏԻՆ ՏԱՐԵԴԱՐՁԸ

ՇԱՄ.— Հաճընի Հայր. Միութիւնը «Արծուաբոյն»ի հերոսամարտին 34րդ տարեդարձը կը տօնէ մեծ շուքով, Կիրակի 17 Հոկտեմբերին, առաւօտուն Սէն Մարթէնի եկեղեցիին մէջ։ Այս առթիւ Վիէննէն Ցովսէփ վրդ. Լեւոնեան հոգեհանգստեան հանդիսաւոր պատարագ պիտի մատուցանէ 8000 անթաղ նահատակներու խնկելի յիշատակին։

Օրուան բանախօսն է Պ. Սիսակ Սիսլեան, որ հրաւիրուած է Կրընոպլէն։

Երգ եւ արտասանութիւններ՝ դպրոցի սաներուն կողմէ։ Աւանդական մատաղի օրհնութիւն եւ հոգեհաց։ Կը հրաւիրուին բոլոր հայրենակիցները եւ նահատակներուն յիշատակը յարգողները։

ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

ՀԱՃԸՆԻ ՀԵՐՈՍԱՄԱՐՏԻՆ ՅԻՇԱՏԱԿԻՆ

Հաճընի հերոսամարտի անկման 34րդ տարեդարձին առթիւ ութ հազար նահատակներու ի յիշատակ, Փարիզի Հայոց եկեղեցիին մէջ (15 ռիւ Ժան Կուժօն), հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի այս կիրակի առտու։ Կը հրաւիրենք յարգել հերոսներու յիշատակը։

ԲԱՑԱՌԻԿ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

ՖՐ. Կ. ԽԱՉԻ
ԼԻՈՆԻ ՄԱՍՆԱՃԻՒՂԻ

Ի ՆՊԱՍՏ ԿԵԴՐՈՆԻ ՕԴԱՓՈԽՈՒԹԵԱՆ ԿԱՅԱՆԻՆ

Շաբաթ, 16 Հոկտեմբեր ժամը 9էն մինչեւ լոյս, Մէզօն Տոռէի շքեղ սրահին մէջ, ՓԼԱՍ ՊԵԼՔՈՒՌ։

Մուտք 250 փրանք։

ԽՆՁՈՅՔ ՎԻԷՆԻ ՄԷՋ
Ֆ. Կ. ԽԱՉԻ ՕՐՈՒԱՆ ԱՌԹԻՒ

Նախաձեռնութեամբ Ֆ. Կ. Խաչի վարչութեան։ Այս կիրակի կէսօրէն վերջ, Համօ Օհանջանեան ակումբը։

Կը խօսի ՄԻՍԱՔ ՄԻՐԶԷ

Գեղարուեստական բաժին։ Իրենց մասնակցութիւնը կը բերեն Յակոբ Ֆաչէրեան իր «տիպ»երով (Լիոնէն)։ Երիտասարդ Սերոբ Մարգարեան կովկասեան պարով, (Սէն Շամոնէն։

Զանազան անակնկալներ։ Ճոխ պիւֆէ մատչելի գիներով։

Հասոյթը պիտի յատկացուի Ֆ. Կ. Խաչի նոր գնած օդափոխութեան կայանի նորոգութեան։

ՏԱՐԵԿԱՆ ՄԵԾ ՓԱՌԱՏՕՆ

Ֆրանսական Բանակի Նախկին Ռազմիկներու Բարեկամական Միութեան, 1914 – 15 եւ 1939 – 45։

Կիրակի, 17 Հոկտեմբեր

Ա. ՄԱՍ.— Հանդիսաւոր պատարագ եւ հոգեհանգիստ Փրատոյի Մայր Եկեղեցիին մէջ, մասնակցութեամբ Դպրաց Դասուն, երկու համաշխարհային պատերազմներու եւ ազատագրութեան զոհերուն համար։

Պիտի տօնուի Արարատի ճակատամարտի 36րդ տարելիցը։ Ի ներկայութեան զինուորական եւ քաղաքային բարձրաստիճան անձնաւորութիւններու եւ Ֆրանս. Ռազմիկներու Ընդհ. Ընկերակցութեանց եւ Գերիներու Միութեան։ Սիրայօժար մասնակցութեամբ Հայ Արիներուն։

Պատարագէն վերջ դրօշի պարգեւ մասնակցութեամբ Զին. նուագախումբի։

Պիտի խօսի Պ. ՏԻՐԱՆ ԹԷՔԷԵԱՆ, սպայ, պատուակալ նախագահ Ռազմիկներու Միութեան։

Բ. ՄԱՍ.— Ճաշ Ֆրանքեւհայկ., Շաթօ տէ Ֆիէօրի մեծ սրահին մէջ, ժամը 13ին։

Ներկայ պիտի ըլլան ֆրանսացի ծանօթ անձնաւորութիւններ։

Ճաշի տոմսակներու համար դիմել քարտուղարութեան, 6 ռիւ տ'Արֆօլ, հեռ. ՏՐ. 65–98։

Գ. ՄԱՍ. Ժամը (5.30ին).— Պարահանդէս, Օրքէսթր ՍԷՐԺ ԿԱՐՕ։

Մէջ ընդ մէջ տեղի կ'ունենան երգեր, անակնկալներ եւն.։ Կը հրաւիրուին բոլոր հայկական կազմակերպութիւններն ու մամուլի թղթակիցները։

Մուտքը ազատ է։

ԲԱՐՁՐ ՀՈՎԱՆԱՒՈՐՈՒԹԵԱՄԲ
RENE COTYի
Président de la République Française
«ՖՐԱՆՍԱԿԱՆ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹԵԱՆ ԲԱՐԵԿԱՄՆԵՐԸ»
կը կազմակերպեն երեկոյթ մը ի նպաստ Օրլէանվիլի աղէտեալներուն։

Այս Երկուշաբթի, Հոկտ. 18, ժամը 20.45, Palais des Sports

LA NUIT DE LA SOLIDARITE

Նախագահութեամբ ներքին գործերու նախարար՝

FRANCOIS MITTERANDի

Մասնակցութեամբ ծանօթ արուեստագէտներու՝ Պուրվիլ, Ա. Բլավօ, Անի Քօրտի, Ռօպէր Լամուրէօ, Ֆրանսուա Փերիէ, Ժոռժ Իւլմէր եւ՝

MAURICE CHEVALIER

Տոմսերու գիները 1500, 1000, 600 եւ 350 փրանք։

ԴԻՄԵԼ.— Փալէ տէ Սփօր, 8 Պուլվառ տը Կրընէլ, Քուէ, 1 ռիւ Սքրիպ, Էքիփ թերթին, 10 Ֆօպուր Մօնմարթր եւ «ֆրանսական հանրապետութեան Բարեկամներուն» 11 ռիւ Փօմբրէօ։

ՀԱՅԵՐԷՆ ԼԵԶՈՒԻ

Զրի դասեր կը տրուին չափահասներու համար ամէն չորեքշաբթի գիշեր ժամը 19էն 20, առաջին տարի, ժամը 20էն 21 երկրորդ տարի։

Դասերը պիտի սկսին Հոկտ. 13ին։

Lycée Condorcet ի սրահի մը մէջ

8, Rue du Havre, PARIS (9e)
Métro St.Lazare ou Havre-Caumartin

Հետեւողութեամբ՝
«Manuel de Langue Arménienne» de Mr. Frédéric Feydit.

ՀԱՅԵՐԷՆԻ ԴԱՍԵՐ

Ա. Աժտէրեան հայերէնի մասնաւոր դասեր կու տայ։ Հասցէ.—

A· Ajderian, 41, Av. des Gobelins, Paris 13

ՀԱՅԵՐԷՆԻ ՄԱՍՆԱՒՈՐ ԴԱՍԵՐ

Հայերէնի մասնագէտ ուսուցչուհի մը տրամադրելի է դասեր տալու մատչելի պայմաններով։

Դիմել «Յառաջ»ի վարչութեան։

— ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ —

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. Փոթորիկ խումբի ժողովը այս երեքշաբթի ժամը 9ին, սովորական հաւաքատեղին։

ՎԱԼԱՆՍ.— Հ. Յ. Դ. Շրջ. կոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները այս կիրակի առաւօտ ժամը 8.30ին Ահարոնեան ակումբը։ Կարեւոր օրակարգ։

Ֆ. Կ. ԽԱՉԻ Պանեէօ Քաշանի մասնաճիւղի ընդհ. ժողովը այս չորեքշաբթի, ժամը 21ին, Տիկին Թորոսեանի բնակարանը։ Բոլոր ընկերուհիներու ներկայութիւնը անհրաժեշտ է։ Օրակարգ՝ պարահանդէսի հարց։

ՏԱՐՕՆ ՏՈՒՐՈՒԲԵՐԱՆԻ Հայր. Միութեան ընդհ. ժողովը Կիրակի, 17 Հոկտ., կէսօրէ վերջ ժամը 3ին, Քաֆէ Քլէր տը Լիւնի վերնայարկը, մեթրօ Փլաս տ'Իթալի։ Խիստ կարեւոր օրակարգ։

ԵՐԻՏԱՍԱՐԴԱՑ ՀԱՅ ՀԱՄԱԼՍԱՐԱՆԱԿԱՆՆԵՐՈՒ ՄՇԱԿՈՅԹԻ ՄԻՈՒԹԻՒՆԸ կը սկսի իր դասախօսութիւններու շարքը։ Առաջին դասախօսը՝ բժիշկ Ժիրայր Բաբերտեան, նիւթը «Բոլորն ալ արգելափակուած չեն»։ Դասախօսութիւնը տեղի պիտի ունենայ այս հինգշաբթի ժամը 21–ին, Ազգ. Տան մէջ։ Մուտքը ազատ է։

ԴԵՐԱՍԱՆ ԳՄԲԷԹԵԱՆԻ յանձնախումբի ժողովը այս չորեքշաբթի ժամը 18ին, Ազգ. Տան մէջ։ Բոլոր անդամներէն կը խնդրուի անպատճառ ներկայ ըլլալ։

ՑԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ.— Սեբաստիոյ Մուրատ Ուսումնասիրացի Փարիզի վարչութիւնը կը փութայ իր խորին ցաւակցութիւնները յայտնել հայրենակից Պ. Ոսկիան Եզեկիէլեանի եւ իր բոլոր պարագաներուն Տիկին Եզեկիէլեանի մահուան առթիւ։

ՀԱՅԵՐԷՆԻ ԴԱՍ ԱՆԿԷՆԻ ՄԷՋ

Ֆ. Կապ. Խաչի Անկէնի մասնաճիւղի վարչութիւնը կը ծանուցանէ նախանձախնդիր ծնողքներուն թէ՝ վերաբացուած է «Սահակ – Մեսրոպ» հայերէնի դասընթացքը, 8 ռիւ տիւ Շաթօ, Տէօյ, հինգշաբթի օրերը ժամը 14–17, Մէրի Անէքս տը Տէօյ, Լապառի սրահին մէջ։

Imp. Araxes - 46, rue Richer, Paris (9e)

ԱԼՖՈՐՎԻԼԻ ՀԱՅ ՄԱՐԶԱԿԱՆԻՆ ՏԱՐԵԿԱՆ ՄԵԾ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

ԿԻՐԱԿԻ 17 ՀՈԿՏԵՄԲԵՐ ԺԱՄԸ 16ԷՆ 24

Պատուակալ նախագահութեամբ՝ Փարիզի քաղաքապետ

Dr. BERNARD LAFAYի

ORCHESTRE JACQUES HELIAN

SALLE VOLTAIRE

Շարանթօն էֆօլէն առնել 103 թիւ օթօպիւսը, իջնել Ռիւ տը լ'Իւնիօն։

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ԵՐԵԿՈՅԹ Ի ՊԱՏԻՒ ԴԵՐԱՍԱՆ ԱՐՏԱՇԷՍ ԳՄԲԷԹԵԱՆԻ

6, ՆՈՅԵՄԲԵՐ, ՇԱԲԱԹ ԳԻՇԵՐ — ՍԱԼ Տ'ԻԷՆԱՅԻ ՄԷՋ

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ԸՆՏԻՐ ՅԱՅՏԱԳԻՐ ՄԱՆՐԱՄԱՍՆՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ ՄՕՏ ՕՐԷՆ

ԲՈԼՈՐ ՎԱՃԱՌՈՐԴՆԵՐՈՒՆ ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԵԱՆ

Gros, Demi-Gros

Գուլպայ, մի - պա, ներքին ներմակեղէններ, ԱՄԵՆԱՆՊԱՍՏԱՒՈՐ ԳԻՆԵՐՈՎ։

նօր գրներ

rticles polichinelles ի համար

Միակ հասցէն՝

BONNETERIE BEAUBOURG

227, Rue St. Martin, PARIS (3e)
Tél.: ARC. 66-50

Կ'ՈՒԶՈՒԻՆ

Ets. HERO, 62, Rue du Temple
Paris (3) Tél. ARC. 48-09

Կ'ուզեն քառուչուէ անօրաքի համար ձեռնարկուներ (անթուրփոնէօո)։

ԱՐԵՒԵԼԵԱՆ ԳՈՐԳԵՐՈՒ ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՀԱՍՏԱՏՈՒԹԻՒՆ

Եթէ կ'ուզէք մեծաքանակի գինով լաւագոյն գնում մը կատարել արեւելեան գորգերու

Դիմեցէք

35, RUE DE TRÉVISE
Tél. PRO. 07 · 25
(Ազգ. Տան դիմաց)

Ուր՝ պիտի գտնէք դիւրամատչելի գիներով ճոխ մթերք մը։
Կը ստանձնենք ամէն տեսակ նորոգութիւններ։ Փոխանակութիւններ եւս կը կատարուի։

ՀԱՅՐԵՆԱԿԻՑՆԵՐՈՒ ՀԱՄԱՐ ՎՃԱՐՈՒՄԻ ԴԻՒՐՈՒԹԻՒՆ

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Fondé en 1925 Tél.: PRO. 86-60
Le Directeur : SCH. MISSAKIAN
Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise, Paris-9e
C.C.P. Paris 1678-63 R. C. Seine 376.286

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա եւ գաղութներ տարեկան 3000 ֆր., վեցամս. 1600
Արտասահման՝ տարեկան 3500 ֆր. կամ 10 $, հատը 12 ֆր.

ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ 13 ՀՈԿՏԵՄԲԵՐ ★ MERCREDI 13 OCTOBRE 1954

30ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 7495 30e ANNEE | Խմբագիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ | ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 10ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 2906

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

«ԱԶՆԻՒ ԱՇԽԱՏԱՆՔ»

●

Հայաստանի Սովետական Գրողներու Գ. Համագումարին գլխաւոր տեղեկաբերը, Գ. Բորեան, իր զեկուցման մէջ քաղաքական խնդիրներ ալ կը յուզէ, յանդելու համար նոյն եզրակացութեան, — անխնայ պայքար «Դաշնակ»ներու դէմ.

— «Սովետական Հայաստանի գրողների սրբազան պարտքն է մերկացնել մեր ժողովրդի անարգ թշնամիների՝ միջազգային իմպերիալիզմի պնակալէզ դաշնակցական ավանտուրիստների ճտմնելի գործունէութիւնը, ցոյց տալ նրանց թշնամական դէմքը, որոնք նստած արտասահմանում, վայրահաջում են Սովետական Միութեան, Սովետական Հայաստանի վրայ»:

Այս տեսակէտէն, գնահատելի կը գտնէ «արտասահմանի դեմոկրատական պրոգրեսիւ հայ գրողներն ու հայ առաջադէմ մամուլը, որոնք զգալի դեր են կատարում դեմոկրատիայի եւ խաղաղութեան համար մղուող պայքարում եւ մերկացնում միջազգային իմպերիալիզմի վարձկաններին՝ Դաշնակներին», (Սով. Գրակ. եւ Արուեստ, 1954 Սեպտ. էջ 96–97):

Այս առթիւ կը յիշէ կարգ մը հատընտիր անհատներ եւ թերթեր, թելադրելով «քաջալերել եւ խրախուսել նրանց ազնիւ աշխատանքը»:

Զեկուցաբերը չի բացատրեր թէ ինչպէս կը կատարուի այդ «ազնիւ աշխատանքը»:

Չի պարզեր այդ աշխատանքին լրագրական մասը, որ պարզապէս զարշապատում խուժանավարութիւն մըն է, ձեւով թէ բովանդակութեամբ: Աւելի պժգալի քան թրքական որեւէ «պրովաղացիա»: (Գրականը, եթէ խղճմտանքս արժէքաւոր է, շատ ալ տարբերութիւն չունի ուրիշներու մըշակած գրականութենէն):

Կեդր. Կոմիտէին ընդհ. քարտուղարը, Ս. Թովմասեան, քիչ մը աւելի բաց կը խօսի:

Ան ալ արտասահմանեան գրականութիւնը կը բաժնէ երկու «իրերամերժ հատուածների — ռէակցիոն գրականութեան եւ պրոգրեսիւ գրականութեան»:

«... Առաջինը պաշտպանում է իմպերիալիզմի շահերը եւ ներծծուած է նրա գաղափարներով, երկրորդը՝ կանգնած է խաղաղութեան եւ դեմոկրատիայի համար մղուող պայքարի դիրքերի վրայ»:

Պրծա՛ւ: Եթէ հեռուէն – մօտէն կապ չունիս մարքսիզմ–լենինիզմի հետ (Սթալինիզմը մեռաւ), հանճար ալ ըլլաս, մշակած գրականութիւնդ «ռէակցիոն» է, դատապարտուած՝ կործանման:

Այս առթիւ, հմտալի՛ց տեսութիւն մը եւս կը պարզէ Մ. Նահանդներու գրականութեան եւ արուեստի մասին, ուր «անկումն ու քայքայումը առաւել ակնյայտ է»:

— «Եւ, քանի որ նոյն ախտով է վարակուած նաեւ արտասահմանեան հայաստառ ռէակցիոն գրականութիւնը, հետեւաբար նա եւս դատապարտուած է անխուսափելի կործանման»:

Ամենադէ՛տ չինովնիկը, որ չի գիտեր քանի ամիս պաշտօնի վրայ պիտի մնայ, բացատրութիւն մըն ալ կուտայ, զունաւորելով իր վճիռը.

— «Ի՞նչպէս կարող է ապրիլ ու զարգանալ մի գրականութիւն, որը ժխտում է հայրենիքի գոյութիւնը եւ ատելութիւն է սերմանում նրա նկատմամբ: Հայ ռէակցիոն գրչակները հայ ժողովրդին «ազգովին դժբախտ» են համարում այն բանի համար, որ նա պետականութիւն եւ ազգային ինքնուրոյնութիւն է ձեռք բերել, որ նա աննախընթաց յաջողութիւնների է հասել իր երկրի էկոնոմիկայի եւ կուլտուրայի բոլոր բնագաւառներում»:

Առով չի վերջանար Պ. Ս. Թովմասեանի փառաբանած «ազնիւ աշխատանքը»:

Շ.

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԴԱՀԼԻՃԻՆ ԴԻՐՔԸ ԶՕՐԱՑԱՒ

●

ԸՆԿԵՐՎԱՐԱԿԱՆՆԵՐԸ ԽՈՍՏԱՑԱՆ ՎՍՏԱՀՈՒԹԵԱՆ ՔՈՒԷ ՏԱԼ

Ազգ. ժողովը երէկ, երեքշաբթի, շարունակեց թեր ու դէմ վիճաբանութիւններ կատարել, վստահութեան քուէ տալու համար Մենտէս Ֆրանսի կառավարութեան:

Ընկերվարական կուսակցութիւնը, որ բացառիկ ժողով գումարած էր երկուշաբթի օր, որոշեց թեր քուէարկել, մընալով հանդերձ վերապահ՝ Լոնտոնի համաձայնութեան կարգ մը կէտերու մասին: Այնպէս որ ստուար մեծամասնութիւն մը ապահովուած էր դահլիճին համար: Եթէ մեծամասնութիւնը աննշան ըլլար, դահլիճին դիրքը պիտի տկարանար յառաջիկայ բանակցութեանց ընթացքին: Այժմ մեծ լաւատեսութիւն կը տիրէ եւ կարծողներ կան թէ ընկերվարականները ի վերջոյ պիտի հաւանին մասնակցիլ դահլիճին:

Ընկերվարական կուսակցութեան քառասուն մեծ վարիչներ միաձայնութեամբ քուէարկեցին այն բանաձեւը որ կ՚արտօնէր իր երեսփոխանները ուժ տալ վարչապետին: Վիճաբանութիւնը տեւեց մէկ օր: Ընկերվարականները Ազգ. ժողովին մէջ ունին 104 ներկայացուցիչներ, ինչ որ դահլիճին համար կ՚ապահովէր ստուար մեծամասնութիւն մը, աւելի քան օրինական թիւը (314): Վարչապետը նախապէս բանակցութիւններ կատարած էր կուսակցութեան վարիչներուն հետ, պարզելով նոր պատակտումի մը հետեւանքները:

Թեր քուէարկել որոշած էին նաեւ արմատականները, զօր. տը Կոլի նախկին կուսակիցները եւ կարգ մը չափաւոր հոսանքներ: Ընկերվարական կուսակցութեան ամէնէն զօրաւոր մասնաճիւղերէն չորսը (Լիլ, Մարսէյլ, Պաստօ եւ Լիմոժ), յանձնարարած էին իրենց պատուիրակներուն պաշտպանել վարչապետին քաղաքականութիւնը: Վիճաբանութեանց մէջ վճռական դեր կատարեց ընդհ. քարտուղարը, Պ. Կի Մոլէ, որ սկիզբէն ի վեր կուսակից է Եւրոպայի միացեալ պաշտպանութեան ծրագրին: Այդ պատճառով ալ վտարել տուաւ կարգ մը անկարգապահ եւ ըմբոստ անդամներ, Ժիւլ Մոք, Լափի եւն.: Վիճաբանութեանց ընթացքին ընդհ. քարտուղարը հաղորդեց թէ վարչապետը պատրաստ է ընկերվարական նախարարներ առնելու դահլիճին մէջ: Միեւնոյն ատեն հաւաստած էր թէ կաբելին պիտի փորձէ, որպէսզի աւելի սերտ կապակցութիւն հաստատուի դերման եւ դաշնակից զինուորներուն միջեւ: Թեր քուէարկելու կուսակից էին նաեւ Փոլ Ռամատիէ, որ վարչապետ էր 1947–ին, եւ նախկին նախարար Մարիուս Մութէ: Անկարգապահներէն Դ. Մայէր ալ խօսք առնելով, թելադրեց դահլիճին մէջ մտնել, երբ որ առիթ ներկայանայ:

Կը կարծուի թէ ընկերվարական խորհուրդին վրայ ազդած էր նաեւ Չըրչիլի վերջին ճառը, որով կ՚ազդարարէր թէ Անգլիա պիտի չհանդուրժէ որ վերաքննութիւն կատարուի Լոնտոնի համաձայնութեան մասին:

Ազգ. ժողովին մէջ դահլիճին դէմ վճռական դիրք բռնած էին համայնավարները, իսկ երրորդ գլաւոր կուսակցութիւնը, Ժողովրդական Շարժում, ազատ ձգած էր իր անդամները, որպէսզի քուէ տան համաձայն իրենց խղճին:

ԺԱՄԱԿԱՆ 121.50 ՖՐԱՆՔԻ օրէնքէն պիտի օգտուին 1.200.000 բանուորներ: Գործատէրերը դժգոհ են կատարուած յաւելումէն:

✤ ՕՐԸ ՕՐԻՆ ✤

★

«Ա՛Լ ՉԵՄ ՎԱԽՆԱՐ»...

Ի՜նչ կսկծալի ողբերգութիւն,— հեռանալ հայրենիքէն, ապաստանիլ ազատ երկիր մը եւ բացազանչել.

— «*Այլ եւս չեմ վախնար: Ամէն տեղ, փողոցը, թատրոնին կամ տանս մէջ այլեւս ետեւէս չեմ զգար մտալլկիչ ներկայութիւնը լրտեսի մը որ պատրաստ է քաղաքական կոմիսարներուն տեղեկագրելու ամէնէն մանր շարժումներս*»:

Այս խօսքերը արտասանած է լեհական պարախումբին առաջնակարգ պարուհիներէն մին, Քրիստինա Պոյնովսկա, որ անցեալ շաբթու լոյս տալով, ապաստանած էր հայրենակցի մը տունը:

Տեղական թերթերը զարմանազան մանրամասնութիւններ հրատարակեցին, նկարագրելով փախուստին պարագաները:

Ամբողջ պարախումբը կը գտնուէր մասնաւոր պահակներու հսկողութեան տակ, փարիզեան դղեակի մը մէջ:

Երթեւեկի ատեն ութական հոգինոց խումբեր կը կազմուէին, իւրաքանչիւրին գլխուն՝ երկու պատասխանատուներ որոնք նշանակուած էին Փարիզի լեհական դեսպանատան կողմէ:

Իրիկուն մը, իր խումբը երկուքի բաժնուած ըլլալով, պարուհին ինքզինքը փողոցի բազմութեան մէջ կը գտնէ: Անմիջապէս ինքնաշարժ մը կը նետուի եւ շունչը կ՚առնէ հայրենակից տիկնոջ տունը:

Նախկին որբուհի մը, 22 տարեկան, Քրիստինա փայլուն դիրքի մը հասած էր շնորհիւ իր տաղանդին եւ աշխատանքին:

— «*Դժբախտ չէի: Կը պարէի, շատ կը ճամբորդէի, — Մոսկուա, Փրակա, Սոֆիա, Պերլին, Փեքին: Սթալին անձամբ ծափահարեց զիս, Մոսկուայի մէջ:*

«*Եւ սակայն, բա՛ն մը կը պակսէր,— ազատութիւնը: Ամէն առտու կոմիսարներ կուգային մեզի պարզելով վարչակարգին բարիքները, մեզի կ՚ուղղէին հարցումներ որոնց պարտաւոր էինք պատասխանել կատարեալ ճշդութեամբ: Ամենափոքր սխալը կրնար շատ ծանր հետեւանքներ ունենալ:*

Կամաց կամաց այլ եւս ուրիշ մտածում չունէի, եթէ ոչ փախչիլ...»:

Առաջին փախուստը չէ այս:

Ամէն օր կը լսենք աւելի շնդալից պատմութիւններ, աշխարհի զանազան մասերուն մէջ:

Բայց, ո՜րքան պերճախօս է իր պարզութեամբ եւ սփոփանքի հառաչանքով.

— Այլեւս չեմ վախնար... Ետեւէս չեմ զգար մտալլկիչ ներկայութիւնը լրտեսի մը, փողոցը, թատրոնին կամ տանս մէջ..

ՎԱՀԷ

ԶԻՆԱԹԱՓՈՒԹԵԱՆ ԽՆԴԻՐԸ ԱԶԳ. ԺՈՂՈՎԻՆ ԱՌՋԵՒ

Հոկտեմբեր 11ին Ազգաժողովին Քաղաքական յանձնախումբը նիստ գումարեց, քննելու համար զինաթափութեան ծրագիրը, համաձայն Խ. Միութեան վերջին առաջարկներուն: Ֆրանսայի եւ Անգլիոյ ներկայացուցիչները կարգ մը հարցումներ ուղղեցին Պ. Վիշինսկիի, միեւնոյն ատեն պարզելով իրենց հիմնական տեսակէտները: Մոսկուայի պատուիրակը պատասխանեց թէ Խ. Միութիւնը կը պնդէ որ հիւլէական եւ ջրածին զէնքերը արգիլուին եւ միեւնոյն ատեն միջազգային հակակշիռ գործադրուի այդ արգելքը ապահովելու, ինչպէս եւ հիւլէական զինամթերքը ոչնչացնելու համար: Արեւմտեան պետութիւնները կը պնդեն որ հակակշռի մարմինը հաստատուի եւ գործէ, արգելքին յայտարարութենէն առաջ:

Վիշինսկի նոյն ատեն առաջարկեց որ սպառազինութեանց կրճատումը սկսի ցամաքային ուժերու կրճատումով: Այս առթիւ յիշեցուց թէ 1948էն ի վեր կը պահանջէ զինեալ ուժերը կրճատել մէկ երրորդ համեմատութեամբ:

Այն ատեն գիտել տրուեցաւ թէ 1950–ին ամերիկեան ծրագիր մը կը նախատեսէր առաւելագոյն 1.500.000 Խ. Միութեան, Չինաստանի եւ Մ. Նահանգներուն համար, իսկ 800.000 զինուոր Անգլիոյ եւ Ֆրանսայի համար: Վիշինսկի անմիջապէս պատասխանեց թէ խիստ անգոհացուցիչ է այս համեմատութիւնը:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՔԷՆԹՐՊԸՐԻԻ «կարմիր» աւագերէցը, ինչպէս կը կոչեն ամէնքն ալ, Տոքթ. Հ. Ճոնսըն, Մոսկուա մեկնեցաւ Գշ. օր, հինգ շաբթուան պտոյտ մը կատարելու համար Խ. Միութեան մէջ: Աւագերէցը մասնաւորապէս պիտի ուսումնասիրէ կրօնական, կրթական եւ ճարտարարուեստական կեանքը, գիրք մը գրելու համար:

ԼՐՏԵՍԱԿԱՆ ԳՈՐԾԻՆ առթիւ դէմ դիմաց հանուելով, հաստատուեցաւ թէ երեք ամբաստանեալներ, Տիւ, Պառանէս եւ Տըլառիւ (Շարլ) մաս կը կազմէին միեւնոյն հակալրտեսական ցանցին: Պառանէս խոստովանեցաւ թէ ազգ. պաշտպանութեան կոմիտէի բարձր պաշտօնատարներէն Լապրիւս անձամբ իրեն յանձնեց Սեպտ. 10ի նիստին ատենագրութիւնը:

(Լուրերու շար. ը կարդալ Դ. էջ)

ՌՈՒՍԵՒՉԻՆԱԿԱՆ ՀԱՄԱՁԱՅՆՈՒԹԻՒՆ

Մոսկուայի եւ Փէքինի անթելները հոկտեմբեր 11ին յայտարարեցին թէ երկու կառավարութիւնները կարգ մը համաձայնութիւններ կնքած են, Չինաստանի ժողովրդական հանրապետութեան Ե. տարեդարձին առթիւ:

Այդ համաձայնութեանց գլխաւոր կէտերն են.—

1. Ամբողջական գործակցութիւն Խ. Միութեան եւ Չինաստանի միջեւ, իբրեւ հիմք ունենալով 1950 Փետրուար 14ի չինեւխորհրդային դաշնագիրը:

2. Երկու կառավարութիւնները պիտի խորհրդակցին այն բոլոր խնդիրներու մասին որ կապ ունին իրենց երկիրներուն հետ, ուպէսզի միասնաբար ձեռք առնեն անհրաժեշտ միջոցները, պահպանելու համար խաղաղութիւնը եւ ապահովութիւնը Ծայր. Արեւելքի մէջ:

3. Ժընեւի խորհրդաժողովը հաստատեց այն անբնական կացութիւնը որ յառաջ եկած է, իբրեւ հետեւանք Մ. Նահանգներու մերժումին՝ Ազգաժողովին մէջ առնելու Չինաստանը:

4. Երկու կառավարութիւնները որոշած են ամէն միջոց փորձել, ասիական խնդիրներու լուծման համար: Մօտերս պիտի առաջարկեն խորհրդաժողով մը գումարել, Քորէայի հարցին կարգադրութեան համար:

5. Ճափոն կը գտնուի կէս – գաղթային երկրի մը կացութեան մէջ, իբրեւ հետեւանք Սան Ֆրանչիսկոյի դաշնագրին: Այդ կացութիւնը վտանգ մը կը ստեղծէ, վասն զի Ճափոն կրնայ օգտագործուիլ իբրեւ խարիսխ նախայարձակման, ուրիշ խաղաղասէր ժողովուրդներու դէմ: Երկու կառավարութիւնները համաձայն են տնտեսական եւ ուրիշ յարաբերութիւններ հաստատելու Ճափոնի հետ:

6. Քորէայի պատերազմին դադարման եւ Չինաստանի ժողովրդական հանրապետութեան զօրացման հետեւանքով, երկու կառավարութիւնները համաձայն են որ խորհրդային զօրքը քաշուի Փորթ Արթիւրէն եւ այդ քաղաքին բոլոր հաստատութիւնները Չինացիներուն յանձնուին 1955 Մայիս 31ին:

7. Խ. Միութիւնը 520 միլիոն րուբլի պիտի տրամադրէ Չինաստանի: Ուրիշ պայմանագրի մը համաձայն, պիտի օգնէ կառուցանելու համար 141 ճարտարարուեստական ձեռնարկներ, 400 միլիոն րուբլի արժողութեամբ:

ՄԱՆՈՒԿ ԱԲԵՂԵԱՆ

(ԿԵԱՆՔԸ ԵՒ ԳՈՐԾԸ)

Զ.

Հայ ժողովրդական գրականութեան ծաղկն ու պսակը կազմում է մեր տակաւին կենդանի դիւցազնավէպը՝ «Սասնայ Ծռեր», «Սասունցի Դաւիթ»: Այդ մարզին է վերաբերում նաեւ Մանուկ Աբեղեանի հետազօտական աշխատանքների մի շատ կարեւոր մասը:

Գարեգին եպ. Սրուանձտեանցն էր, գի-տենք, առաջին յայտաբերողը մեր այդ վէպի, հրատարակուած իր «Գրոց բրոց»ի մէջ (1874): Տարիներ յետոյ՝ Մանուկ Աբեղեան գրի առաւ եւ հրատարակեց (1889) մի երկրորդ, շատ աւելի ընտիր տարբերակը նրա, Մոկաց բարբառով: Եւ որ ոչ նուազ կարեւոր է՝ նա իր մի շարք գրական – բանահիւսական ուսումնասի-րութիւններով եւ Գէորգեան ճեմարանում կազմակերպած դասընթացքներով մեծ զարկ տուաւ մեր արդի ժողովրդական վէպի շուրջը վառ հետաքրքրութիւն ծա-գելուն:

Ու հետեւանքը եղաւ նախ այն, որ մէկը միւսի ետեւից լոյս տեսան, նորանոր պա-տումներ մեր ազգային վէպի: Մի կարե-ւոր մասով՝ արդիւնք իր իսկ՝ Մանուկ Աբեղեանի երբեմնի աշակերտների աշխա-տանքների եւ կամ գործել նրա քաջալե-րանքով ու խրախոյսներով կատարուած: Ու այդ պատումների թիւը ժամանակի ընթացքում տասնեակների հասաւ:

Հայաստանի համալսարանում եւս նա եռանդագին շարունակեց այդ աշխա-տանքները, լինի դա տեսական թէ գործնական ուղղութեամբ: Եւ իր նախա-ձեռնութեամբ ու ընդհանուր ղրութեամբ էր, որ 1936 թ. Երեւանում տեսաւ լոյս – գարձակածաւալ, բազմագունատիպ նկար-ներով և աւելի քան 1000 մեծադիր էջերից բաղկացած ուր չքեղ առաջին հատորը «Սասնայ Ծռեր»ի թուով, 15, հին ու նոր, տպագիր եւ անտիպ պատումների ժողո-վածուն մեր ժողովրդական վէպի, (Բ. հատորը՝ 1939 թ.):

Իր նախաձեռնութեամբ եւ իր առաջար-կով ու գործօն մասնակցութեամբ էր նը-[illegible] որ 1939 թ. Հայաստանում եւ Խ. Միութեան մէջ մեծ շուքով տօնուե-ցաւ դիւցազնավէպի ծագման հազարամ-եակի յոբելենական հանդէսները: Այդօրե-րին լոյս տեսան մի քանի աշխատութիւն-ներ եւ հատորներ՝ նուիրուած նոյն նիւ-թին: Դրանց թւում, առաջին հերթին, «Սասունցի Դաւիթ» գարձեալ բազմագու-նատիպ նկարներով զարդարուած հատո-րը, որ պարունակում է հաւաքական կամ միասնական, ամբողջական բնագիրը մեր դիւցազնավէպի: Եղած բոլոր պատում-ները հիմ ունենալով, վէպին յատուկ ա-րեւմտեան ժողովրդական լեզուով:

Միաժամանակ եւ գիտական աշխատու-թիւնը՝ թէ «Սասնայ Ծռեր» եւ թէ «Սա-սունցի Դաւիթ» հատորները: Առաջինին Մ. Աբեղեան կցել է մի ընդարձակ ներա-ծութիւն եւ յառաջաբաններ: Այդտեղ նա մի առ մի վերլուծման է ենթարկել մեր վէպը գրական, գեղարուեստական, պատ-մական, աշխարհագրական եւ լեզուական տեսակէտներից: Ամփոփ կերպով ներկա-յացնելով իր այն ըմբռնումները, որ նա շատ տարիներ դրանից առաջ բազմակող-մանիօրէն եւ սպառիչ կերպով դրի է ա-ռել մեր դիւցազնավէպի բնութեանը նուի-րած իր մի մասնագիտական աշխատու-թեան մէջ:

«Հայ ժողովրդական վէպը» վերնագի-րըն է կրում Մանուկ Աբեղեանի այդ բազմահմուտ գործը, որ նախապէս (1906 1908 թ.) լոյս տեսաւ «Ազգագրական Հանդէս»ի մէջ, իսկ յետոյ՝ առանձին հատորով (1908, Թիֆլիս): Համաստար-մէք՝ հ[illegible]ինակի հայ ժողովրդական ա-ռասպելները Մ. Խորենացու «Հայոց պատ-մութեան մէջ» եւ «Հին հայ գուսանական ժողովրդական երգեր» դուտ գիտական աշխատութիւններին: Մէկը միւսը լրա-ցնող միասնական գործեր:

Մի շարք կէտերի մէջ տանք հեղինակի եզրակացութիւնները մեր դիւցազնավէպի մասին:

1. Վէպը ծնունդ առնելով Սասունում եւ Տարօնում՝ հետզհետէ տարածուել է եւ մեր օրերում պատմուել է նաեւ Խլա-թի, Բուլանըխի կողմերում, յետոյ անցել է Արճէշ եւ Կարգվան, ապա Այրարատեան դաշտ եւ Ապարան, եւ Արագածի լան-ջերը: Միւս կողմից էլ՝ Շատախից եւ Մոկսից անցել է Վան ու Պարսկահայք եւ ուրիշ վայրեր:

2. Նշանակում է՝ «Սասնայ Ծռեր» վէ-պը կորցրել է իր սկզբնական, դուտ տե-ղական բնոյթը եւ ստացել է համաժողո-վրդական, համահայկական բնոյթ, սե-փականութիւնը դարձել հայութեան ամ-բողջութեան:

3. Հնումը գոյութիւն է ունեցել յա-տուկ վիպասացների դպրոց, որ երգելիս ու պատմելիս են եղել վէպը, մեր օրերում անկման շրջան է ապրում ասացողների այդ դպրոցը:

4. Ժողովրդական վէ՞պ է, թէ հէք-եաթ — այսպէս էր կարծում Սրուանձտ-եան — «Սասունցի Դաւիթ»ը Մ. Աբեղ-եան մանրամասն[illegible] լուծել է հարցը: Եզ-րակացութիւն՝ վէպ է:

5. Ինչպէս վիպասացներն իրենք, այդ-պէս նաեւ նրանց ունկնդիրները հաւա-տացած են, թէ սոյն պատմութիւն է վէպը: Եւ իսկապէս, նրա միջուկը զուտ ազգային է եւ լայնօրէն արտացոլում է մեր հասարակ ժողովուրդի կեանքը՝ ինչ-պէս իր տանը, այնպէս նաեւ տնից դուրս:

6. Վէպի աշխարհագրական միջավայ-րը, բնաշխարհը Սասունն է, ամբողջ շրջ-ջանը, ինչպէս մեր օրերում, այնպէս նա-եւ անցեալում: Սասնոյ բերդը, լեռները, դիրքերը, վանքերը, այլեւ Տարօնն իր

ԳԵՐՄԱՆ ՈՒՍՈՒՑՉԱՊԵՏ ՄԸ ՀԱՅԿ. ՄՇԱԿՈՅԹԻ ՄԱՍԻՆ

●

Ինչպէս Կեսարու Գաղղիան, նոյնպէս Գերմանիան բաժնուած է բնական երեք գաւառներու, համաձայն իր կլիմային, երկրաբանական կազմին ու իր դիրքին: Կայ Հռենոսեան Գերմանիան որ լեռնային է, իսկ աշխարհագրական տեսակէտով կեդրոնի եւ հարաւի մէջ բարդ: Կայ նաեւ ընդարձակ դաշտավայրային Գերմանիան, որ հիւսիսային ու արեւելեան կողմէ սառ-նամային է:

Անցեալ տարի այցելեցի Հռենոսեան կողմերը:

Այս տարի միտքս դրի այցելել Պա-ւարիան, որ իր տեսարաններով եւ մշա-կոյթով շատ խայտաբղէտ է, հրաշալի տեղեր զբօսաշրջիկներու եւ արձակուրդի դացողներու համար: Իր բնակիչները, Գեր. Հ. Լամպէրթ Սիւմմէրէրի հրատա-րակած պատմական վաւերաթուղթերու համաձայն հայկական ծագում ունին:

Միեւնոյն հեղինակը, առաջին համաշ-խարհային պատերազմէն վերջ առաջար-կած էր որ ջարդերով ամայացած Հայաս-տանի մէջ գաղթէին Պաւարիացիները, հարաւային Աւստրիացիներ եւ Զուիցե-րիացիներ, կազմելու համար Մեծ Հա-յաստան մը:

Բայց նախ քան մեկնելս Պաւարիայի այս գեղեցիկ հրաշալի, հիւրասէր, ա-ւանդութիւններով ու վիպասանութիւն-ներով լեցուն գաւառի մէջ, ուզեցի քանի մը օր մնալ Մայնսս, Հռենոսի սիկեզօծ քաղաքը, որ պատերազմի բոլոր արհա-ւիրքներուն եւ հողեկան բոլոր պայքար-ներու խորհրդանիշ է: Գեղեցիկ պար-տականութիւն մը ունէի կատարելիք, այսինքն երթալ ու ողջունել Մայնսի համալսարանի ուսուցչապետ Հիլքմանը, որ քանի մը տարիէ ի վեր գերմանական յարատեւութեամբ մը հայերէն կը սոր-վի: Քիչ ժամանակի մէջ մեր յարաբերու-թիւնները խիկապէս բարեկամութեան փոխուեցան: Իրեն ճամբած էի «Յառաջ» թերթի այն թիւերը որուն մէջ հրատա-րակուած էր անցեալ տարուան Գերմա-նիա այցելութեանս տպաւորութիւնը, եւ կրցած էր հայ բարեկամի մը միջոցով, (Գրիգոր Տէր Պօղոսեան) կարդալ ու հասկնալ: Հաղիւ կարդացած այդ յօդ-ուածաշարքը, ինձ կը գրէր: — Սիրելի բարեկամս ի՞նչ բաներ է որ գրեր ես մեր մասին: Տիկինս եւ ես մինչեւ մեր ա-կանջները կարմրեցանք, կարդալով այն գովեստները որ մեր մասին գրած էիր, ո-րոնց արժանի չէինք... Այդ գովեստնե-րուն փոխարէն կ'ուզեմ շնորհակալութիւ-նըս ու երախտագիտութիւնս յայտնել այս կերպով, այսինքն, բոլոր կարողութիւ-նովս աշխատիլ հայ մարտիրոս ժողո-վուրդին համար, որ պատմութեան մէջ նմանը չունի, ճանչցնել տալով զայն Եւ-րոպայի եւ Ամերիկայի ժողովուրդներուն եւ հասկցնելով թէ բոլոր քրիստոնեայ ժո-ղովուրդներն ալ եթէ ոչ կրօնական գէթ բարոյական պարտականութիւն մը ունին, օգնելու Հայերուն, լաւագոյն ապագայի մը հասնելու իրենց պայքարի մէջ...:»

Ուսուցչապետը այնքան ազնիւ գտնուած էր ինծ հանդէպ որ այդ նամակի մէջ կը հրաւիրէր զիս իր մօտ քանի մը օր միա-սին անցընելու: Բաւական վարանումէ վերջ ընդունեցի, որովհետեւ գիտէի թէ ինչ անախորժ բան է ինծ նման անկարգ հիւր մը ընդունիլը:

— Պ. Ուսուցչապետ, ի՞նչ առիթով է որ դուք սկսաք հետաքրքրուիլ հայկական հարցերով:

— Նախ եւ առաջ ըսեմ որ, դեռ ուղա-ծիս չափ կատարեալ կերպով ճանչցած չեմ հայ ժողովուրդը, թէեւ բոլոր ճիգս կը թափեմ աւելի լաւ հասկնալու ու ճանչնալու համար զայն: Հայուն ճակա-տագիրը միշտ ալ ներշնչած է ինծի վառ համակրանք մը: Ճիշդ թուականը չեմ յի-շեր, բայց այն օրէն ի վեր երբ առաջին անգամ սկսայ կարդալ կամ տեղեկու-թիւններ ստանալ Հայերու մասին, ա-ղանց անդրադառնալու եւ ինքնաբերա-բար, համակրանք մը սկսայ զգալ. Իր կր-[illegible]քին համար հալածուած այդ մարտի-րոս ազգին հանդէպ, հալածուած կրօնքի մը համար որ նաեւ մերն էր: Մատաղ տարիքիս, մանկական տրամարանութե-նէս տարուած, շատ դզայուն բայց իրա-կան սէր մը զգացած էի այս երեք ժողո-վուրդներու, այսինքն, Իրլանտացիներու, Լեհերու եւ Հայերու հանդէպ, որովհե-տեւ լսած էի թէ անոնք իրենց կրօնքին համար հալածուած ու ճնշուած էին: Այդ ազգերուն պատկանող անձնաւորութիւն-ներու հետ ունեցած յարաբերութիւննե-րուս ընթացքին դեռ աւելի հաստատուե-ցաւ համոզումներուս եւ զգացումներուս մէջ:

Այն հարեւանցի գիտելիքները որ առա-

դանդան վայրերով: Հեղինակն այդ կա-պակցութեամբ խօսում է մասնաւորապէս Սասունցիների, նրանց զբաղումների, կենցաղի մի քանի գծերի մասին եւն.:

7. [illegible] յետոյ պարզաբանում են վէպի մէջ յիշուած աշխարհագրական միւս վայրերի պարագաները «Մըսրը ոչ թէ Մուսուլն է, ինչպէս կարծել են շա-տեր, այլ իսկական Մըսրը, Եգիպտոս, եւ որի մելիքները Էյուբեան հարստու-թեան օրով (1169 – 1250) ժամանակաւո-րապէս տիրել են Սասունին եւ Հայաստա-նի արեւմտեան մասին: Հեղինակը մի առ մի խօսում է վէպի մէջ յիշուած ուրիշ երկիրների եւ վայրերի մասին եւս — Բաղդադ, Մուսուլ, Տիգրիս եւայլն, նը-մանապէս Վան, Մհերի Դուռ, Ոստան, Խլաթ, Նեմրութ, Կապուտկող եւն.:

Ա. ԱԲԵՂԵԱՆ

(Մնացեալը յաջորդով)

ՋՕՀՐԱՊԻ ԵՒ ՎԱՐԴԳԷՍԻ

ՍՊԱՆՈՒԹԵԱՆ ՊԱՐԱԳԱՆԵՐԸ

(ԹՂԹԱԾՐԱՐ ԱՐԱՄ ԱՆՏՈՆԵԱՆԻ)

●

ՔԱՆԻ ՄԸ ԼՈՒՍԱԲԱՆՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

ԽՄԲ. — Այս հում նիւթերուն հրատարակութեան ընթացքին, քանի մը նամակներ ստացանք, իբրեւ լրացուցիչ տեղեկութիւն կամ լուսաբանութիւն: Ահաւասիկ առաջինը. —

Յառաջ Սեպտեմբեր 15ի թուականով (թիւ 2882) կը յիշէր Ա. Անտոնեանի կողմէ ընդօրինակուած պատմութիւն մը «Ծանթ»ի 1919 Ապրիլ 26ի թիւէն, Գ. Ս. ստորագրութեամբ (Տարօնի Քոլէճէն):

Այդ պատմութիւնը չի համապատասխաներ իրականութեան: Ահաւասիկ ճշմարտութիւնը, ականատեսի ստորագրութեամբ. —

1915ի Մայիսը վերջանալու մօտ էր: Տարօնի մէջ տակաւին Հայերու հանդէպ որոշ խստութիւններ չկային, միայն՝ Քոլէճի պատմութեան եւ Թուրքերէնի ուսուցիչ փրոֆ. Ս. Քիւփէլեան Ատանայի պատերազմական ատեանէն կանչուած ու քանի մը անգամ հարցաքննուելէ ետք վերադարձած էր: Ձէին բանտարկած փրոֆէսէորը անոր համար որ Ատեանի ան-դամներէն մին որ մեր Քոլէճին ուսանող եղած էր, եւ լաւ կը ճանչնար Քիւփէլեանը, նպաստաւոր վկայութիւն տուած էր իր մասին:

Ուրիշ յիշատակելի պարագայ մը, — տակաւին քանի մը շաբաթներ առաջ Զէյթունէն աքսորեալներու կարաւան մը անցուցած էին Տարօնէն դէպի Գոնիա: Հաճընի եւ Ատանայի տարագրեալներու Տարսոնէն անցնիլը, Ս. Գ.ի կողմէ գրուած, բացարձակապէս անհիմն է:

Տեղական այս քիչ մը հանդարտ վիճակը պատճառ մը [illegible]ր որ, Քոլէճի ուսանողութիւնը, ամէն կողմէ հասնող վրդովիչ լուրերէն մտահոգ, մօտալուտ փոթորիկի մը սարսափովը չհեցուէր:

Երեկոյ մը, Մայիս 26 կամ 27, Ատանայի պարսիկ հիւպատոսին տղան, որ Քոլէճի ուսանող էր, եւ շուկայ երթալ գալու որոշ ազատութիւն ունէր, իր հայ բարեկամ ուսանողին յայտնած էր թէ Պոլսէն խումբ մը Հայեր բերուած են ոստիկանական հսկողութեամբ, որոնց մէջ, «մէպուս»ներ ալ (օսմ. երեսփոխան) կային, եւ իջեւանած են Օսմանիէ պանդոկը որ շուկային մէջ կը գտնուի, (եւ ոչ թէ Քոլէճին դիմաց, ինչպէս գրուած է, Քոլէճին մօտերը որեւէ պանդոկ չկար):

Այս լուրը շուտով տարածուեցաւ տղոց մէջ: Քանի ընկերներով ուզեցինք երթալ եւ տեսնել այդ Հայերը, բայց գիշերով, հսկողութեան տակ գտնուող պանդոկ մը երթալը վտանգաւոր նկատելով, որոշեցինք յաջորդ օրը կայարան երթալ եւ հոն տեսնել: Հիւպատոսին տղան լսած էր արդէն թէ յաջորդ օրը պիտի մեկնին շոգեկառքով: Մենք, ութ ուսանողներ, եւ Տարօնի Ազգ. վարժարանի տնօրէն Արիս Սարգիսեան, յաջորդ առաւօտ ժամը 10ի ատենները կայարան փութացինք: Մեզմէ առաջ արդէն հոն էին «Պոլսէն բերուած Հայերը»: Մօտեցանք վակոններուն առանց արգելքի եւ առաջին ակնարկով ճանչցանք. Ակնունին, Խաժակը, Շահրիկեանը, Ռ. Զարդարեանը, Ճանկիւլեանը, Տոքթ. Տաղաւարեանը եւ Սարգիս Բարսեղեանը, Գ. կարգի վակոնի մը մէջ տեղաւորուած: Իրենց քով համազգեստով ոստիկան չկար, թերեւս գաղտնի ոստիկաններ կային քիչ անդին՝ նստոցներուն մէջ:

Երկու վակոն դէպի առաջ Ա. կարգի վակոնի մը մէջ նստած էին պատկառելի գլուխով Զօհրապը եւ ժպտադէմ Վարդգէսը, իրենց դիմացն ունենալով շիք հագուած ոստիկանապետ մը: Մենք սկըսանք խօսակցիլ Գ. կարգի վակոնին ծանօթ Հայերուն հետ: Բոլորն ալ հանդարտ եւ քիչ մըն ալ զուարթ երեւոյթ ունէին, բացի Զարդարեանէն որ մեղրամոմի գոյն առած, հեռուները կը դիտէր մութ աչքերով: Ոչ տեղէն շարժեցաւ եւ ոչ ալ խօսակցութեան մասնակցեցաւ: Խօսակցութիւնը օրուան դէպքերու մասին էր, տեղեկութիւններ ուզեցին եւ հաղորդեցին: Վերջին խօսքը Տոքթ. Տաղաւարեանին էր որ կէս ժպիտով մը ըսաւ. — «Տղաք, գիտենք թէ ուր կ'երթանք, բայց չենք գիտեր թէ ինչու կ'երթանք»:

Լիւքս վակոնին վարանումով մօտեցանք, հոն գտնուող ոստիկանապետին պատճառաւ: Մեզ կանխած էր Արիս Սարգիսեանը եւ պատուհանէն կը խօսէր Վարդգէսին հետ (վերջինս իր դպրոցական ընկերը եղած է:)

Զարդարեանէն աւելի տխուր եւ մտածկոտ տեսանք Զօհրապը, «Աշխարքին քէն» ըրած, անհունին կը նայէր, ադնուական դէմքը յեցած պատուհանի եզերքին: Օսմանեան երեսփ. ժողովին երբեմնի արիւնը լռած էր: Քառորդ ժամու չափ տեւեց մեր հանդիպումը հայ մտքի տիտաններուն հետ: Վայրաշարժը ցաւագին ճիչով մը սկսաւ յառաջանալ դէպի Ատանա, իր հետ տանելով մեր պաշտելի դէմքերը որոնց այլեւս պիտի չհանդիպէինք:

Քաշան ԿԱՐԱՊԵՏ ՆԻԿՈՂՈՍԵԱՆ

★

Նիւ Եորքէն Տիկ. Լուսիա Երէցեան, Ալֆորվիլէն Գէորգ Նալպանտեան եւս կարգ մը տեղեկութիւններ կը հաղորդեն: Տիկինը, որ Քիւրտի մը տան մէջ տեսած էր երկու զոհերուն այցետոմսերը, քարտէս մը գծած է, նկարագրելով սպանութեան վայրը:

Դաստուրեց Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ (Վերջ)

ջին համաշխարհային պատերազմի ժամանակ, գերման լրագրութեան միջոցով Հայոց մասին կրցայ ունենալ, բաւական եղան որ ինծի ներշնչէին մեծ սէր մը եւ վառ փափաք մը, որպէս զի դեռ աւելի լաւ ճանչնամ ձեր ժողովուրդը :

— Ի՞նչ է ձեր գաղափարը գաղթաշխարհի հայութեան ապագայի մասին :

— Կարծիքս այս է թէ գաղթաշխարհի մէջ ծնած նոր սերունդի ապագան, մի միայն ձեզմէ կախում ունի. պիտի կարենաք զայն Հայ պահել եթէ այս անբնական կացութեան նժարին մէջ նետէք ձեր արտակարգ բարեմասնութիւնները: Շատ ցաւալի պիտի ըլլար, եթէ օտար երկիրներու մէջ ցրուած հայութիւնը կորսնցնէ իր գոյութիւնը: Հայ ազգը, քրիստոնեայ ժողովուրդներու մէջ ամէնէն հիներէն մէկն է, եւ ատոր համար ալ յարգուած : Այն դերը որ կատարած է աշխարհի քաղաքակրթութեան պատմութեան մէջ, կրկնապատկած է մեր գնահատանքը անոր հանդէպ, եւ ճիշդ ատոր համար է որ մենք ձեզ կը սիրենք, կը գնահատենք եւ սրտանց կ՚ըսենք ձեզի թէ — Հայեր, Հայ մնացէք, պահեցէք ձեր լեզուն եւ պապենական ձեր աւանդութիւնները: Դիմադրեցէք ապազգայնացման, ձեր կարելին ըրէք որպէսզի չկորսուի հայերէնը, նոյն իսկ եթէ այս ցիրուցան վիճակը դեռ շատ մը սերունդներու վրայ պիտի տարածուի: Կորսնցնելով ձեր լեզուն, դուք կորսնցուցած պիտի ըլլաք ձեր ամենասրբազան եւ ամենաթանկագին գանձը: Իմ միակ յորդորս ու մաղթանքս է որ ձեր զաւակները ուր որ ալ գտնուին Մարսիլիա թէ Քալիֆորնիա, չկորսնցնեն իրենց հայութիւնը :

«Թերեւս հարցնէք թէ կարելի՞ բան է ասիկա. պիտի պատասխանեմ թէ — այո, դժուարին, բայց կարելի բան է: Նոյն իսկ եթէ գոյութիւն չունենան հայկական վարժարաններ, ընտանիքներու պարտականութիւնն է երիտասարդ նոր սերունդին փոխանցել հայ մշակոյթը: Անշուշտ ասիկա տիպար լուծում մը չէ, բայց լուծում մըն է որ շատ անգամ կիրարկուած է պատմութեան մէջ: Լիթուանիոյ մէջ գտնուած ժամանակս, տեսայ արձան մը որ կը ներկայացնէր Լիթուանական գիւղը: Այդ արձանին մէջ, գեղատի լիթուանացի մայր մը, մէկ կողմէ կը մանէր, միւս կողմէ լիթուաներէն կարդալ ու գրել կը սորվեցնէր իր զաւակներուն: Ասիկա խորհրդանիշն է այն եղանակին որով լիթուանական լեզուն ու մշակոյթը պահուեցաւ ու փոխանցուեցաւ յաջորդներուն, ճիշդ այն օրերուն այս մշակոյթը ու լեզուն ցարական կառավարութեան կողմէ: Սաստիկ հալածանքի ենթարկուած էին :

Ինչ որ ուրիշ ժողովուրդներ յաջողեցան ընել, դուք եւս կրնաք ընել քանի որ ունիք հարուստ եւ հին մշակոյթ մը : Ձեր պատմութիւնը լեցուն է հերոսութիւններով, քաջագործութիւններով եւ մեծամեծ զոհողութիւններով :

— Ի՞նչ է ձեր մտածութիւնը հայկական մանրանկարչութեան եւ ճարտարապետութեան մասին :

— Դեռ կը զգամ այն խոր տպաւորութիւնը որ իմ վրայ ձգած են հայկական մանրանկարչութեան ու ճարտարապետութեան վրայ գրուած գիրքերը :

Այս մասին շատ բաներ կան, ըսելիք, մանաւանդ եթէ ուզէի բաղդատութիւն մը կատարել այդ գործերու եւ Եւրոպական Մանրանկարչութեան միջեւ, բայց չեմ ուզեր հոս խորասուզուիլ: Այդ նկարները չեմ ուսումնասիրած պատմական արուեստը քննադատի աչքով դիտելով, այլ նկատած եմ զանոնք մի միայն արուեստի սիրահարի գողտր նայուածքով: Այս արուեստը կը պատկանի անոր որ գիտէ այդ նկարները մեկնաբանել հայ ժողովուրդի պատմութեան լոյսին տակ: Այդ արուեստը, զոհաբերումներու, յոյսերու, փառքերու, եւ միշտ նորոգուած յուսադրութիւններու համախմբումն է, զոր այդ նկարները փոխաբերաբար կը ներկայացընեն, ըլլան անոնք քաղաքական պատահարներու ցոլացում, կրօնական պատմութեան դէպքերու կամ պատկերներու մըշտնջենաւորում :Ինչ ուժգնութեամբ ու գեղեցիկ տեսքով ալ ներկայանան հայ արուեստով գծուած նկարները, միշտ կ՚ունենանք այն տպաւորութիւնը թէ անոնք ամէն վայրկեան կը վերակենդանանան: Կարծես թէ արուեստաւորը, վախ կը զգայ այս կենսունակութեան չափազանց ցոլացումէն, այս պատճառաւ ալ կը ջանայ արուեստի զուսպ ոճով մը ամփոփել այդ ցայտող կենսունակութիւնը :

Միայն հայկական հրաշալի արուեստին հանդէպ չէ որ կը յայտնեմ իմ ամենամեծ հիացումս, այլ նաեւ այն մեծղի գործին համար որ թէքնիք տպագրութեամբ կատարուած է, խնկապէս գլուխ գործոց մըն է. որուն համար անկեղծօրէն պէտք է շնորհաւորենք Հայաստանի Հանրապետութիւնը, որուն հսկողութեան տակ կարելի եղաւ գլուխ հանել այս հրաշալի գործը:

Շատ բաներ կան ըսելիք նաեւ հայկական ճարտարապետութեան մասին: Դեռ լաւ կը յիշեմ այն ժամանակաշրջանը, երբ Եոզէֆ Ստրզիգովսկիի գործերը երիտասարդներուս մէջ մեծ հետաքրքրութիւն արթնցուցին Հայոց եւ Հայ հին ճարտարապետութեան հանդէպ: Այդ գործերը իմ մէջս արթնցուցին այնպիսի շահագրգռութիւն մը որ մինչեւ այսօր ալ կը տեւէ: Ճիշդ է եւ գիտեմ ալ որ Ստրզիգովսկիի տեսակէտը (որուն համաձայն հայկական ճարտարապետութիւնը եղած է օրրանը եւ մեկնակէտը Արեւմտեան Միջին դարու հին ճարտարապետութեան) ենթարկուած է խիստ քննադատութեան եւ երբեմն ալ սրբագրութիւններու, բայց ամենեւին կարեւորութիւն չեմ տուած : Համոզուած եմ թէ հայ ճարտարապետական արուեստը իր բոլոր գաղտնիքները չէ յայտնած դեռ: Հայ արուեստի հանդէպ այդ քննադատական տեսութիւնները ամենեւին չեն նուազեցուցած իմ շահագրգռութիւնս :

ՊՍԱԿՈՒՆԻ

«ԱՐՄԵՆԻԱ» ՕՐԱԹԵՐԹ

★

ԽՄԲ.— Պուէնոս Այրէսի մեր պաշտօնակիցը, Արմենիա, օրաթերթի վերածուած է Սեպտ. 11էն ի վեր:

Շնորհաւորելով այս նոր նուաճումը, այդ առթիւ հրատարակուած խմբագրականէն կը քաղենք հետեւեալ խորհրդածութիւնները.—

Ինչ որ ըրաւ անցնող քսանըհինգ տարիներու ընթացքին «Արմենիա», կը պատկանի պատմութեան այլեւս :

Անոր էջերը լի են ոչ միայն Հարաւի այս շրջանի ազգային կեանքի մէջ տեղի ունեցող ամէն տեսակ շարժումներու նկարագրութիւններով, այլեւ նկարագրութեամբ բոլոր այն դէպքերուն, որոնք յուզեցին մօտաւոր եւ հեռաւոր մեր գաղութներուն կեանքը :

Ոչ միայն Արժանթինի հայութիւնը եւ իր մշակութային կեանքը հայելիացաւ անոր էջերուն մէջ, այլեւ մշակութային ու գրական կեանքը առհասարակ Հայկական Սփիւռքի :

Հիմա, որ ան կը դառնայ օրաթերթ, աւելի լայն չափերով ու հանգամանօրէն առիթ պիտի ունենայ արձագանգելու երկրի թէ արտերկրի, մօտի թէ հեռուի բոլոր տեսակի շարժումները եւ դէպքերը :

Այդ աշխատանքին մէջ մեզի պիտի օգնեն մեր մօտաւոր եւ հեռաւոր բոլոր աշխատակիցներն ու թղթակիցները, որոնց շատ բան կը պարտի «Արմենիա», իր այսօրուան յաջողութեան համար :

Գաղափարախօս երէց եւ կրտսեր մեր քոյր օրկանները՝ Յուսաբեր, Հայրենիք, Յառաջ, Արեւելք, Ազդակ, Ազատ Օր, Ալիք, Ասպարէզ եւ Գոյամարտ, իրենց հերթին, դարձան մեր տեւական ոգեւորութեան աղբիւրները : Իր յաջողութեան համար Արմենիա շատ բան կը պարտի անոնց :

Յաջողութիւն որ, կը հաւատանք, պիտի ուրախացնէ մեր համակիրները, մեր բաժանորդները եւ գիտակից հայրենակիցները, որոնք առաջին իսկ օրէն դարձան մեզ զօրավիգ ու բերին իրենց անվերապահ օժանդակութիւնը թերթին :

« Արմենիա » ըլլալով գաղափարախօսութեան մը դրօշակիր, չի դադրիր բնաւ գաղութին թերթը նկատուելէ :

Կը յայտարարենք ասիկա, վասնզի ինչ որ ըրած է ու պիտի շարունակէ ընել ան՝ այսուհետեւ դարձեալ, մէկ նպատակ ունի. դառնալ օգտակար մեր բազմութիւններուն, պահել անոնց հոգիին մէջ վառ հաւատքը ցեղին ապագային մասին, ու մղել զիրենք տեւական արթնութեան եւ զոհաբերութեան :

Օրաթերթ «Արմենիա»ն չորրորդ հանգրուանն է իր հրատարակութենէն այս կողմ :

Շաբաթաթերթէն դէպի եռօրեայ եւ եռօրեայէն դէպի երկօրեայ ընթացող «Արմենիա»ն կը դառնայ ահա ամենօրեայ :

Կրկնակի այս վերելքը, նիւթական յաջողութիւններ չի հետապնդեր :

Իր առաջդրութիւններուն ճամբուն վրայ օրաթերթը նոր հանգրուան մըն է, բայց երբեք վերջին նպատակ :

Եթէ մեր համակիրներուն եւ ընկերներուն զոհաբերութեան միանան նոր բաժանորդներու եւ համակիրներու զոհաբերութիւնները, « Արմենիա » ունենայ թերեւս օր մը իր կողքին գրական իր պարբերաթերթը եւս: Ու տակաւին հրատարակչական գործ մը, որ անցնող քսանըհինգամեակին հարստացուց իր մատենաշարը տասնի չափ հրատարակութիւններով :

Լճացումը ճահճացում է եւ մահ: Միայն յաւակնոտներն են որ կը կարծեն զիրենք կատարեալ : Կեանքը ունի հրամայական իր պահանջները :

Պէտք է քալել ժամանակին հետ :

Մեր լեզուին հանդէպ տածած մեր պաշտամունքը կը մղէ մեզ, ըլլալու առաջուան չափ եւ աւելի՝ խստապահանջ ու բծախնդիր, որ սրբապղծօրէն չաղաւաղուի մեր Մեծասքանչը :

... Մեր աշխատակիցներէն մին, դպրոց անունը տուած է անոր: Եթէ նորերը ունենան սէր հանդէպ մեր լեզուին ու գրականութեան, պատճառ մը չկայ, որ չդառնայ ան իրական դպրոց :

Գերադրական ճիգերով, ամէն շնորհալի հոգի, կրնայ տեղ մը հանել ու դառնալ իր միջավայրին մէջ դէմք :

Մերինը աղաղակող պահանջը ունի նոր ուժերու :

Նորերը իրենք է, սակայն, որ պիտի հարթեն իրենց ուղին: Կարելի չէ հայ գրականութիւն մշակել օտար լեզուով, ինչպէս կարելի չէ հայ արուեստը զօրացնել ուրիշներու այգիները ոռոգելով :

ԳԱՂՈՒԹԷ ԳԱՂՈՒԹ

ՓԱՐԻԶԻ եւ շարժանկարի դերասանուհի Աստղ Ցարութ, որ մինչեւ վերջերս Հոլիվուտի մէջ ի գործ կը դնէր իր արուեստը, ներկայիս ընդունուած է Նիւ Եորքի «Մեթրոփոլիթըն Օփերայի» մէջ, 1954 – 55 եղանակին համար: Աստղ Ցարութ 19 տարեկան է, հայազգոյ գեղեցկութեամբ: Անիկա աղջիկն է Եղիշէ եւ Գոհար Ցարութի՝ ծանօթ հայկական բեմերուն :

ՊՈԼՍՈՅ թերթերը կը գրեն թէ Պ. Յակոբ Նարկիլէճեան, որ ծանօթ է իր բարեգործութիւններով, «մանկամսուր» մը պիտի հիմնէ Ֆէրիգիւղի Թաղային վարժարանի շրջափակին մէջ, 2էն 4 տարեկան պզտիկները հսկողութեան տակ պահելու համար :

ԿԸ ԽՆԴՐՈՒԻ ՄԱՔՈՒՐ ԳՐԵԼ, ՄԵԼԱՆՈՎ ԵՒ ՄԷԿ ԷՋԻ ՎՐԱՅ :

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (24)

ԵՏՔԸ...

●

Մայր եկեղեցիի հրապարակը կ՚եռայ մարդոցմով: Սովալլուկ կիներու թափօր մը կ՚անցնի ուղղակի հրապարակի մէջէն: Ցուցարարները հետերնին կը տանին ցորենի չարաշահ վաճառական մը եւ իրենց դատարկ սակառները անոր գլխուն կը զարնեն: Զինուոր մը թատրոնի աստիճաններէն ճառ կը խօսի: Կարբիդի կաւճագոյն լոյսը կը ցոլանայ անոր դէմքին: Բարակ, բեկբեկող ձայնը կը խեղդուի երգեհոնի հնչիւններու ալիքին մէջ, զոր հովը մօտակայ եկեղեցիէն կը բերէ :

Եպիսկոպոսական ապարանքին մօտ ահագին բազմութիւն կը խռնուի: Բեռնատար ինքնաշարժ մը գործաւոր մը կոխոտած է: Ձախ ոտքը ջախջախուած է: Ինքնաշարժի վարիչը նզովք կը թափէ : Շարժակը կ՚աղմկէ: Վիրաւորը լուռ է :

Քաղաքապետարանին առջեւ թռուցիկներ կը բաժնուին: Հովը կը խուժէ թուղթի շեղջերուն մէջ, եւ թերթերը, ինչպէս ճերմակ աղաւնիներու երամ մը, ոլորապտոյտ վեր կը բարձրանան: Շատերը կախուած կը մնան ծառերու մերկ ճիւղերէն ու կը սօսափին:

Ս. Մարիամի եկեղեցիին կողմէ հրացէնի քանի մը զարկ կը լսուի: Այրիի հագուստով երկու կիներ կը ճչան : Անոնցմէ մէկը կը մարի: Ան բաներ մը կը հեծեծէ Իպրի մասին:

Վիլլի կը դառնայ մեզի ու կը տարածէ թեւերը :

— Ահ, տղաք,— կ՚ըսէ,— որքան խաղաղ է հոս Ֆլանդրիոյ բաղդատմամբ, այնպէս չէ՞ :

Ան կը ծռէ դէպի Հակէն փողոցը, ու նոյն պահուն, անցորդի մը զարնելով, զայն գետին կը տապալէ :

— Ռնգեղջիւր,— կը մռնչէ մարդը անոր ետեւէն :

Վիլլի կը վերադառնայ ու սպառնալից կը ցցուի ինկածին առջեւ :

— Ներեցէք, կարծեմ բա՞ն մը ըսիք,— կը հարցնէ ան՝ ձեռքը գլխարկին զարնելով :

Մարդը ինքզինքը կը ժողվէ ու վարէն անոր կը նայի:

— Ձեր բախտն է,— կը դիտէ Վիլլի, — մէկու մը հայհոյելու համար դուք չունիք պէտք եղած մարմնական կառուցուածքը :

Մենք կ՚անցնինք պարտէզէ մը ու կանգ կ՚առնենք «Վիլհելմ Թագաւոր» գարեջրատան առջեւ :Այդ անունի վրայ արդէն ներկ քսուած է, եւ գարեջրատունը այժմ կը կոչուի «Գերմանական Դուռ» : Վիլլի կը բռնէ դրան ունկէն:

— Վայրկեան մը,— կ՚ըսէ Կոզոլէ, եւ քաշելով անոր թաթը, ու կը շարունակէ պաղատագին :

— Վիլլի, եթէ ծեծ պիտի ըլլի, ծեծողը ես եմ: Տուր ձեռքդ :

— Թող այդպէս ըլլի,— կը համաձայնի Վիլլի ու կը բանայ դուռը:

★

Ժխոր: Մուխ ու լոյս կը փութան մեզ ընդառաջ: Գաւաթները կը շաչեն : Երաժշտական մեքենայ մը կ՚որոտայ քայլերգը «Ուրախ այրի» օպերետէն: Գարեջրի ծորակները կը շողան: Քրքիջի յորձանք մը կը ծփայ սպասարկութեան սեղանի աւազանին շուրջ, ուր երկու աղջիկներ փրփրոտ գաւաթները կը լուան: Խումբ մը տղաք բոլորած են աղջիկները: Կը լսուին կատակներ: Ջուրը կ՚եռեռայ, ու դէմքերը աղճատուած կը ցոլանան անոր մէջ: Հրետաձիաւոր մը կ՚ապտակէ շրջան մը օդի ու աղջիկներէն մէկուն յետոյքը կը բռնէ :

— Ասիկա տակաւին նախապատերազմեան ապրանք մըն է, Լինա,— կը գոչէ ան ոգեւորուած :

Մենք դժուարաւ յառաջ կ՚անցնինք :

— Ահա հոն կանգնած է ան,— կ՚ըսէ Վիլլի :

Թեւերը վեր սոթտած, շապիկին կուրծքը բացած, քրտնաթաթախ, կարմիր վիզով Զելիգ սեղանին ետեւ դրաւած է գարեջուր լեցնելով: Լուրթ ու ոսկեղէն՝ կը հոսին ճաճանչները իր հաստ ձեռքերուն տակ գաւաթներու մէջ :

Զելիգ կը բարձրացնէ գլուխը, ու լայն ժպիտ մը կը սողայ իր դէմքին վրայէն :

— Բարի յաջողում. դուք ա՞լ հոս էք,

— Ո՞ր մէկէն կ՚ուզէք, բացէ՞ն թէ զոցէն :

— Բացէն, պարոն յիսնապետ,— կը պատասխանէ Տիադէն ժպրհօրէն :

Զելիգ կը համրէ հեզ աչքերով:

— Եօթը,— կ՚ըսէ Վիլլի :

— Եօթը,— կը կրկնէ Զելիգ՝ նայուածք մը նետելով Կոզոլէի վրայ,— վեց եւ Կոզոլէ, արդարեւ :

Ֆերդինանդ կը մօտենայ սպասարկութեան սեղանին ու բռունցքները անոր եզերքին կը յենու:

— Ըսէ նայիմ, Զելիգ, ռո՞մ ալ ունիս:

— Հարկաւ, ռոմ ալ ունիմ,— կը պատասխանէ Զելիգ՝ շարունակելով իր գործը:

Կոզոլէ վարէն անոր կը նայի.

— Դուն, անշուշտ, կը սիրես ճնկել զայն :

Զելիգ եօթ գաւաթ ռոմ կը լեցնէ :

— Հարկաւ կը սիրեմ,— կ՚ըսէ ան :

— Կը յիշե՞ս տակաւին թէ երբ էր որ վերջին անգամ ռոմ կոնծեցիր :

(Շար.) Է. ՄԱՌԻԱ ՌԵՄԱՐՔ

ՌՈՒՄԱՆԻՈՅ նախկին ելմտական նախարարը, Վասիլի Լուքա, դատապարտուած է ցկեանս թիապարտութեան, եւ ոչ թէ մահուան, ինչպէս կը հաղորդէր երէկ թերթ մը։ Իրեն հետ դատի յանձնուած էր երբեմնի ամենազօր նախարարը Տիկին Աննա Փաուքէր, բայց թերթերը տեղեկութիւն չեն տար իր մասին։ Կը կարծուի թէ տիկինը, որ Սթալին խաչքին լոյսն էր, առանձին պիտի դատուի։

3500 ՏԱՐԱԳԻՐՆԵՐ անտառուդութեան մատնուած են Թրիէսթէի մէջ։ Իտալական կառավարութեան կողմէ ներկայացուցիչներ այցելեցին երկու դաղթակայանները։ «Ն. Ե. Հէրըլտ կը գրէ թէ այս տարագիրներուն մէջ կան 884 Եուկոսլաւներ, 802 Իտալացիներ, 589 Ռուսեր, 372 Պուլկարներ, 144 Չեխեր եւ փոքրաթիւ Ալպանացիներ, Հայեր, Լեհեր, Յոյներ, Թուրքեր, Պարսիկներ եւն. բոլորն ալ փախած՝ բոլշեւիկեան երկիրներէ։ Միշտ ուրիշներ ալ կը հասնին։ Հարիւրաւորներ Աւստրալիա փոխադրուած են։

ՄՈԼՈԹՈՎ կը շարունակէ շրջիլ Արեւելեան Գերմանիոյ գլխաւոր քաղաքները։ Առջի օր այցելեց խորանիումի հանքերը, Չեխոսլովաքիոյ սահմանին վրայ, ինչպէս եւ պողպատի գործարան մը՝ Սթալինշթատ քաղաքին մէջ որ կը գտնուի լեհական սահմանին վրայ։

21ՐԴ ԹԱՂԱՄԱՍ մը պիտի շինուի Փարիզէն 12 քիլոմեթր հեռու, Լա Սէլ Սէն Քլուի մէջ (Սէն է Ուազ), նախաձեռնութեամբ քաղաքապետ Տոքթ. Պերնար Լաֆէի որ վճռած է 30.000 տուներ շինել քաղաքին կտակուած գետնի մը վրայ։

500 ՖՐԱՆՔՆՈՑ թղթադրամներ շրջաբերութեան հանուեցան Վիքթոր Հիւկոյի նկարով։

ԲԱՐՁՐ ՀՈՎԱՆԱՒՈՐՈՒԹԵԱՄԲ
RENE COTY ի
Président de la République Française
«ՖՐԱՆՍԱԿԱՆ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹԵԱՆ ԲԱՐԵԿԱՄՆԵՐԸ»

Կը կազմակերպեն երեկոյթ մը ի նպաստ Օրլէանվիլի աղէտեալներուն։

Այս Երկուշաբթի, Հոկտ. 18, ժամը 20.45, Palais des Sports

LA NUIT DE LA SOLIDARITE

Նախագահութեամբ ներքին գործերու նախարար՝

FRANCOIS MITTERAND ի

Մասնակցութեամբ ծանօթ արուեստագէտներու՝ Պուրվիլ, Ա. Քլավօ, Անի Քօռտի, Ռօպէռ Լամուռէօ, Ֆրանսուա Փեռիէ, Ժոռժ Իւլմէռ եւ՝

MAURICE CHEVALIER

Տոմսերու գիները 1500, 1000, 600 եւ 350 ֆրանք։

ԴԻՄԵԼ.— Փալէ տէ Սփօռ, 8 Պուլվառ տը Կրընէլ, Քուֆ, 1 ռիւ Սֆոխ, Էքիփ թերթին, 10 Ֆօպուռ Մօնմարթր եւ «Ֆրանսական հանրապետութեան Բարեկամներուն» 11 ռիւ Ֆօմըռէօ։

Պ. Զաւէն Այտընեան եւ զաւակները, Այրի Տիկին Մարիամ Պաղտասարեան (Կափ), Տէր եւ Տիկին Յարութիւն Պաղտասարեան, Տէր եւ Տիկին Թորգոմ Պաղտասարեան եւ զաւակը, Տէր եւ Տիկին Վահան Պաղտասարեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Թաւրոս Այվազեան (Լիոն), Տէր եւ Տիկին Թորգոմ Պզտիկեան, Տէր եւ Տիկին Գրիգոր Ասլանեան եւ զաւակները, Այրի Տիկին Դեղիկ Այտընեան, Տէր եւ Տիկին Մամաս Մանուկեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Քիպրէնեան, Տէր եւ Տիկին Գրիգոր Պզտիկեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Մնացական Եղեկիէլեան եւ զաւակները, եւ բոլոր ազգականները՝ խոր կսկիծով կը ծանուցանեն, իրենց աղջկան, քրոջ, եղբօր աղջկան եւ ազգականին՝

Օր. ՀՌԻՓՍԻՄԷ ԱՅՏԸՆԵԱՆի

մահը՝ որ տեղի ունեցաւ, 10 Հոկտ., 26 տարեկան, Կիրակի առաւօտ, մանաւոր դարմանատան մը մէջ։

Յուղարկաւորութիւնը պիտի կատարուի այսօր, չորեքշաբթի, առաւօտ ժամը 10ին, Իսի լէ Մուլինոյի գերեզմանատունը, եւ մարմինը՝ պիտի ամփոփուի, իր ընտանեկան դամբարանին մէջ։

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ.— Լիոնի եկեղեցաշինութեան յանձնախումբը շնորհակալութեամբ ստացաւ տասը տոլար Նիւ Պրիթանիայէն (Ամերիկա) Պ. Ժօրժ Սիմոնեանէ, ձեռամբ Պ. Նշան Պէրպէրեանի։

ԲԱՑԱՌԻԿ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

ՖՐ. Կ. ԽԱՉԻ
ԼԻՈՆԻ ՄԱՍՆԱՃԻՒՂԻ
Ի ՆՊԱՍՏ ԿԵԴՐՈՆԻ ՕԴԱՓՈԽՈՒԹԵԱՆ ԿԱՅԱՆԻՆ

Շաբաթ, 16 Հոկտեմբեր ժամը 9էն մինչեւ լոյս, Մէզօն Տռուէի շքեղ սրահին մէջ, ՓԼԱՍ ՊԵԼՔՈՒՌ։

Գեղարուեստական բաժին, սիրայօժար մասնակցութեամբ՝ Տիկին Ա. Թադէոսեան եւ Օր. Ուզունեանին, պար, հաճելի անակնկալներ։

Մուտք 250 ֆրանք։

ՖՐԱՆՍԱՀԱՅ ԼՍԱՐԱՆ

ՖՐԱՆՍԱՀԱՅ ԼՍԱՐԱՆԻ Ը. տարեշրջանի առաջին դասախօսութիւնը տեղի կ'ունենայ այս չորեքշաբթի երեկոյ Քաւէ սրճարանի վերնայարկը։

Կը խօսի ՊՐՈՖ. Ֆ. ՖԷՅՏԻ, նիւթը՝ «Արդի հայերէնի արտայայտչական կարողութիւնը»։

Յարգելի դասախօսը իր այս ուսումնասիրութիւնը կարդացած էր Արեւելագէտներու 23րդ միջազգային համագումարին մէջ, որ գումարուեցաւ Քէմպրիճ (Անգլիա)։

ԽՆՋՈՅՔ ՎԻԷՆԻ ՄԷՋ
Ֆ. Կ. ԽԱՉԻ ՕՐՈՒԱՆ ԱՌԹԻՒ

Նախաձեռնութեամբ Ֆ. Կ. Խաչի վարչութեան։ Այս կիրակի կէսօրէն վերջ, Համօ Օհանջանեան ակումբը։

Կը խօսի ՄԻՍԱՔ ՄԻՐՋԷ

Գեղարուեստական բաժին։ Իրենց մասնակցութիւնը կը բերեն Յակոբ Ֆաչէրեան իր «տիպք»երով (Լիոնէն)։ Երիտասարդ Սերոբ Մարգարեան կովկասեան պարով, (Սէն Շամոնէն։

Զանազան անակնկալներ։ Ճոխ պիւֆէ մատչելի գիներով։

Հասոյթը պիտի յատկացուի Ֆ. Կ. Խաչի նոր գնած օդափոխութեան կայանի նորոգութեան։

ՎԻՃԱԿԱԽԱՂ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Մուրատ Ռափայէլեան Նախկին Աշակերտներու Միութիւնը կը ծանուցանէ թէ իր վիճակահանութիւնը տեղի ունեցաւ, եւ՝

ԹԻՒ 093

շահեցաւ շաբաթ մը պտոյտի խրախուսանքը զոյգի մը համար, ի Վենետիկ։ Երթեւեկ, օթեւան, եւ սնունդ ապահովուած։

Կը խնդրուի դիմել՝ Պ. Ս. Էքմէքճեանի՝ 40 Լա Քանըպիէռ, Մարսէյլ։

Պ. Ա. Շէխիկեանի՝

Ֆարմասի Սանթրալ, 1 Պուլվ. տ'Աթէն Մարսէյլ։

Միութեանս վարչութեան փափաքին համաձայն, որպէսզի Մարսիլիոյ հասարակութենէն զոյգ մը, անպայման, վայելէ սոյն ճամբորդութիւնը, կրկին վիճակահանութիւն տեղի պիտի ունենայ, եթէ այս թիւը իր անդամներէն եւ կամ իրենց ընտանիքներէն մէկուն ելած է։

ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՊՍԱԿԻ

Ողբացեալ ՀՐԱՉ ՍԱՐԳԻՍԵԱՆի մահուան առթիւ Պ. Հայկ—Արամ Լուսաւորչեան երկու հազար ֆր. կը նուիրէ Մոնմոռանսիի Հանգստեան Տան։

Ստանալ «Յառաջ»էն։

OCÉANIA

ՕԴԱՆԱՒԻ, ՇՈԳԵՆԱՒԻ ԵՒ ԵՐԿԱԹՈՒՂԻԻ ԱՄԷՆ ՏԵՍԱԿ ՏՈՄՍԵՐ ԿԸ ՎԱՃԱՌՈՒԻՆ

Վիզայի եւ անցագրի բոլոր ձեւակերպութիւնները, Հարաւային եւ Հիւսիսային Ամերիկաներու, Քանատա, Թուրքիա, Լիբանան։ Ամէն մանրամասնութեանց համար գրել՝

Պ. ԼԵՒՈՆ ՊԱՐՈՆԵԱՆԻ

38, Rue de la Republique. Marseille
Tél. Colbert 53-13 — 42-58

• Bureaux à Paris
4, Rue de Castellane.
Adresse telegraphique PACATLAN

Imp. Araxes - 46, rue Richer, Paris (9e)

— ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ —

Հ. Յ. Դ. ՌՈՍՏՈՄ ՈՒՍԱՆՈՂԱԿԱՆ Միութեան ժողովը, այս շաբաթ, ժամը 9ին, սովորական հաւաքատեղին։

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ. Յ. Դ. Քրիստափոր ենթակոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները այս շաբաթ ժամը 21ին, Ահարոնեան Ակումբը։ Պարտաւորիչ ներկայութիւն։

ՎԱԼԱՆՍ.— Հ. Յ. Դ. Շրջ. կոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները այս կիրակի առաւօտ ժամը 8.30ին Ահարոնեան ակումբը։ Կարեւոր օրակարգ։

Ֆ. Կ. ԽԱՉԻ Պանթէօ Քաշանի մասնաճիւղի ընդհ. ժողովը այս չորեքշաբթի, ժամը 21ին, Տիկին Թորոսեանի բնակարանը։ Բոլոր ընկերուհիներու ներկայութիւնը անհրաժեշտ է։ Օրակարգ՝ պարահանդէսի հարց։

ՏԱՐՕՆ ՏՈՒՐՈՒԲԵՐԱՆԻ Հայր. Միութեան ընդհ. ժողովը կիրակի, 17 Հոկտ., կէսօրէ վերջ ժամը 3ին, Քաֆէ Քլէր տը Լիւնի վերնայարկը, մեթրօ Փլաս տ'Իթալի։ Խիստ կարեւոր օրակարգ։

ԵՐԻՏԱՍԱՐԴԱՅ ՀԱՅ ՀԱՄԱԼՍԱՐԱՆԱԿԱՆՆԵՐՈՒ ՄՇԱԿՈՅԹԻ ՄԻՈՒԹԻՒՆԸ կը սկսի իր դասախօսութիւններու շարքը։ Առաջին դասախօսը՝ բժիշկ Ժիրայր Բաբերտեան, նիւթը «Բոլորն ալ արգելափակուած չեն»։ Դասախօսութիւնը տեղի պիտի ունենայ այս հինգշաբթի ժամը 21ին, Ազգ. Տան մէջ։ Մուտքը ազատ է։

ԴԵՐԱՍԱՆ ԳՄԲԷԹԵԱՆԻ յանձնախումբի ժողովը այս չորեքշաբթի ժամը 18ին, Ազգ. Տան մէջ։ Բոլոր անդամներէն կը խնդրուի անպատճառ ներկայ ըլլալ։

ԱԼՖՈՐՎԻԼԻ ՀԱՅ ՄԱՐԶԱԿԱՆԻՆ
ՏԱՐԵԿԱՆ ՄԵԾ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

ԿԻՐԱԿԻ 17 ՀՈԿՏԵՄԲԵՐ ԺԱՄԸ 16ԷՆ 24

Պատուակալ նախագահութեամբ՝ Փարիզի քաղաքապետ
Dr. BERNARD LAFAY ի

ORCHESTRE JACQUES HELIAN

SALLE VOLTAIRE

Շարանթօն էֆօլէն առնել 103 թիւ օթօպիւսը, իջնել Ռիւ տը լ'Իւնիօն։

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ԵՐԵԿՈՅԹ Ի ՊԱՏԻՒ ԴԵՐԱՍԱՆ
ԱՐՏԱՇԷՍ ԳՄԲԷԹԵԱՆԻ

6, ՆՈՅԵՄԲԵՐ, ՇԱԲԱԹ ԳԻՇԵՐ — ՍԱԼ Տ'ԻԷՆԱՅԻ ՄԷՋ

ԿԸ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒԻ ԳՐԻԳՈՐ ՎԱՀԱՆԻ

ՏԻԳՐԱՆ ՄԵԾ

Պատմ. նոր ողբերգութեան երկու արարները միայն (Տիգրանի թագադրութիւնը) ինչպէս նաեւ Գ. Սունդուկեանցի ՊԷՊՕի Բ. արարը

Կը մասնակցին.— Տիկ. ԲԵՐԿՐՈՒՀԻ ԴԱՒԻԹԵԱՆ, Տիկ. ՄԱՏԼԸՆ ԷՔԻՋԵԱՆ-ՔԱՐԲԱՆԹԻԷ, Օր. ՀԱՅԿՈՒՀԻ ԽԸՏԸՇԵԱՆ. Պ. Պ. ԳԷՈՐԳ ՏԷՐՎԻՇԵԱՆ, Ա. ՄԻՍԻՐԵԱՆ, ՊՇՏԻԿԵԱՆ, Բ. ՀԱՊԷՇԵԱՆ, Ժ. ՍԹԷՖԱՆՕ, Ա. ԳՄԲԷԹԵԱՆ

Բեմադիր՝ Տիկ. ԱՆՆԱ ԲՈՒԴԱՂԵԱՆ

MAISON ARDY

— GROS — S. A. R. L. au Cap. 12.000.000 — DEMI - GROS —

Tél. Cen. 14. 11 — R.C.Seine 3337021 B.
Tél. Cen. 46.87 — C.C.P. Paris, 6401.06

(ՏՆՕՐԷՆ ՅԱՐՈՒԹԻՒՆԵԱՆ ԵՂԲԱՐՔ)

86-89, RUE DE CLERY, PARIS (2e)

Հաստատութիւնը մասնագէտ է Bonnetterie եւ sous-vêtements ի վերաբերեալ ամէն տեսակի, եւ ունի ֆրանսական մեծագոյն տուներու ապրանքները։

Jil - Polichinelle - DD - Mont d'Ecosse - Le Collègien - Le Chat
J. E. T. - Aviette - Parker Nemausa - Tixolid - Eminence -
Kangourou - Belesta - etc. etc
Caleçon Molletonnés - Le Belier - Le Vosgien - Trimeca etc. etc.
Միշտ տրամադրելի Ա. եւ Բ. կարգի ապրանք

Rayon spécial de ganterie et de mouffles en laine

pour HOMMES, FEMMES et ENFANTS.-

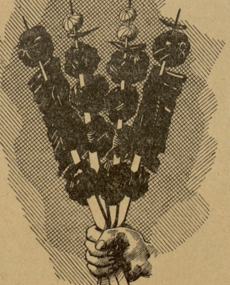

ՃԱՇԱՐԱՆ ԵԱՐ

Հիմնադիր-տնօրէն ԳՐԻԳՈՐ ԹԵՒԱՆԵԱՆ

★

Ֆրանսական – Հայկական եւ կովկասեան ընտիր կերակուրներ

ՇԱՆ ԶԷԼԻԶԷԻ ՍՐՏԻՆ ՎՐԱՅ

4, Rue Robert - Estienne
(Rue Marbeuf) PARIS (8e)
(Métro: F. D. Roosevelt)

★

Հանելի մթնոլորտ

Առաջնակարգ կովկասեան խորոված-ներ, «շաշլիք», «քարսքի»

★

BAR AMERICAIN

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREM[...]OTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

ՇԱՄԱԿ ԽՄԲ... HARATCH

Fondé en 1925 — Tél.: PRO. 86-60

Le Directeur : SCH. MISSAKIAN

Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise, Paris-9e

C.C.P. Paris 1678-63 — R. C. Seine 376.286

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա եւ գաղութներ տարեկան 3000 ֆր., վեցամս. 1600

Արտասահման՝ տարեկան 3500 ֆր. կամ 10 $, հատը 12 ֆր.

ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ 14 ՀՈԿՏԵՄԲԵՐ ★ JEUDI 14 OCTOBRE 1954

30ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 7496 30e ANNEE — Խմբագիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ — ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 10ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 2907

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ՑՆԴԱԲԱՆՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Երեւանի գրող – բրոցներուն հիմնական դժբախտութիւնը այն է որ ոչ մէկ վաւերական բան գիտեն Հայկական Արտասահմանի գրական եւ լրագրական, ու հասարակ մտաւոր գործունէութեան մասին:

Ոչ գրողները կը ճանչնան: Ոչ ուղղակի եւ լրիւ գաղափար ունին տարագիր բազմութեանց մշակոյթի ճիգերուն վրայ: Ոչ ալ կ'ուզեն կամ կրնան գիտնալ:

Իրենց համար բաւական են դիմակաւոր անցորդներու շշորթաբանութիւնները եւ «ժուռնալ»ները, թխածոյ բանաձեւեր մշակելու եւ վճիռներ արձակելու համար:

Այդպէ՛ս է որ, Կեդր. Կոմիտէին ընդհ. քարտուղարը, երէկուան անծանօթը, — Ս. Թովմասեան, կը յայտարարէ Գրողներու Համագումարին մէջ, ամենայն լրբութեամբ.

— «Ի՞նչպէս կարող է ապրիլ ու զարգանալ մի գրականութիւն, որը ժխտում է հայրենիքի գոյութիւնը եւ ատելութիւն է սերմանում նրա նկատմամբ»:

Ո՞ր դիւահար թշուառականը ներշնչած է այս քսութիւնը, անոր կցելով ուրիշ հրէշային բանսարկութիւն մը.

— «Հայ ռէակցիոն գրչակները հայ ժողովրդին «ազգովին դժբախտ» են համարում այն բանի համար, որ նա պետականութիւն եւ ազգային ինքնուրոյնութիւն (գրէ՝ ինքնավարութիւն) է ձեռք բերել»:

Դեռ աւելի զզուելին ու գարշելին.

— «Այդ ծախու գրչակները կոչ են անում՝ հրաժարուել ներկայից ու ապագայից եւ վերադառնալ դէպի հինը, դէպ ի մղձաւանջային անցեալը, երբ հայ ժողովուրդը տառապում էր սեփական եւ օտար հարստահարիչների արիւնոտ գարշապարի տակ»: (Սովետ. Գրակ. եւ Արուեստ, էջ 168–169):

Բառե՛ր, բառե՛ր որոնց իմաստն ալ ապահովաբար չի հասկնար Կեդր. Կոմիտէին ընդհ. քարտուղարը:

Ո՞ւր էր ինք, երանելին Ս. Թովմասեան, երբ ժողովուրդի զաւակները հայրենիքին հիմերը կը դնէին մսուրի մը մէջ, ափ մը հողի վրայ: Երբ հայրենիքի եւ պետականութեան կորիզը կը կազմէին «արիւնով, արցունքով եւ քրտինքով»:

Երբ Արարատեան դաշտը կը դառնար Հայաստան, աշխարհագրութեամբ եւ ազգագրութեամբ:

Այն ատեն իրենք զբաղած էին ծաղրելով, անարգելով, մրոտելով եւ դաւելով:

Մինչեւ այսօր ալ իրենք, ինչպէս եւ իրենց խնկապէս ծախու եւ վարձու գրչակները եւ երկերես մունետիկները պատիւ կը սեպեն հեգնել, վարկաբեկել այդ հայրենիքին մանկութեան տառապանքը:

Մինչդեռ «ռէակցիոն» ճակատը ուշադրութեամբ հետեւելով անոր պատանութեան եւ երիտասարդութեան նուաճումներուն, կ'արձանագրէ անոր չարն ու բարին, սեւն ու ճերմակը:

Բայց մանաւանդ, կը հնչեցնէ ահազանգը՝ անոր դէմ գործուած անիրաւութեանց առթիւ:

Կը բողոքէ: Կը պահանջէ: Փաստեր եւ թուանշաններ կը ներկայացնէ, մատնանշելով ներսէն թէ դուրսէն սարքուած անլուր դաւերը՝ անոր աճման եւ բարգաւաճման դէմ:

Երեւանի կաղապարեալ մամուլը եւ ահարեկ «ինտելիգենցիա»ն կրնա՞ն ձայն ծպտուն հանել ներքին սահմաններու բռնաբարման, եւ դեռ 1953 Մայիս 30ին գործուած հակահայ դաւադրութեան դէմ, որով Մոսկուան ըսել կուտար մինուճար Հայաստանի՝ թէ հողային պահանջներ չունի Թուրքիայէն:

Արտասահմանի «պրոգրեսիւ – դեմոկրատ» կաչաղակները համարձակեցա՞ն թարգման հանդիսանալ իրենց լուռ տառապանքին:

Շ.

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՎԱՐՉԱՊԵՏԸ ՎՍՏԱՀՈՒԹԻՒՆ ՇԱՀԵՑԱՒ 113Ի ԴԷՄ 350 ՁԱՅՆՈՎ

ՈՒՐԵՄՆ ՊԻՏԻ ՇԱՐՈՒՆԱԿԵՆ ԲԱՆԱԿՑԻԼ

ԿԱՐԳ ՄԸ ԹԵԼԱԴՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ ԼՈՆՏՈՆԻ ՀԱՄԱՁԱՅՆՈՒԹԵԱՆ ՄԱՍԻՆ

Ազգ. ժողովը Գշ. օր վստահութիւն յայտնեց վարչապետին, 113ի դէմ ձայնով, շարունակելու համար բանակցութիւնները Լոնտոնի համաձայնութեան մասին: Այս քուէարկութիւնը նոր յաղթանակ մը կը համարուի Պ. Մենտէս Ֆրանսի համար, որ իր չորս ամսուան պաշտօնավարութեան ընթացքին վերջացուց Հնդկաչինի պատերազմը եւ յաջողեցաւ նոր ծրագիր մը կազմել ի խնդիր Եւրոպայի հաւաքական պաշտպանութեան:

Լաւատեսներ կ'ենթադրեն թէ Ազգ. ժողովը ի վերջոյ պիտի վաւերացնէ Լոնտոնի համաձայնութիւնը, այսինքն Գերմանիոյ գերիշխանութեան վերահաստատումը եւ վերազինումը, երբ վերջնական ձեւ առնէ պայմանագիրը:

Վիճաբանութեանց ընթացքին կարգ մը երեսփոխաններ առաջարկեցին զուգահեռաբար բանակցութիւններ կատարել Խ. Միութեան հետ: Վարչապետը բացատրեց թէ երկու երեք տարի պիտի անցնի, Գերմանիոյ վերազինումը գլուխ հանելու համար եւ եթէ այդ միջոցին Խ. Միութիւնը հաւանի զինաթափութեան, Գերմաններու համար ալ պիտի գործադրուի սպառազինութեանց կրճատումը:

Ինչպէս գրած էինք երէկ, Ազգ. ժողովին 104 ընկերվարական անդամները որոշած էին թեր քուէարկել, համաձայն կուսակցութեան հրահանգին. ինչ որ զօրացուց մեծամասնութիւնը: Այս առթիւ բանաձեւ մըն ալ քուէարկած էին, բացատրելով թէ Լոնտոնի համաձայնութեան չի հակասեր զուգընթաց բանակցութեան Խ. Միութեան հետ: Կուսակցութեան խօսնակը յայտարարեց թէ կը սպասեն որ վարչապետը օգտուի ամէն առիթէ կամ առիթներ ստեղծէ, զինաթափութեան ծրագիրը յաջողցնելու համար: Պ. Մենտէս Ֆրանս չպատասխանեց, սակայն ծափահարեց, երբ ընկերվարական երեսփոխանը կը վերջացնէր իր ճառը:

Վիճաբանութեանց ատեն բաւական սրտնեղութիւն պատճառեց նախկին նախարար Պ. Փիէռ Քոթ (յառաջդիմական), որ երկար ատենէ ի վեր հիւանդ էր: Ջերմապէս գովելէ ետք վարչապետին տաղանդը եւ ուշիմութիւնը, սկսաւ զգուշութեան խրատներ տալ, որպէս զի «արագութիւնը չշփոթէ արտակարգ աճապարանքին հետ»: Իր կարծիքով, Պ. Մենտէս Ֆրանս պիտի կորսնցնէ Ժընեւի խորհրդաժողովին առթիւ շահած ժողովրդականութիւնը, եթէ ընդունիլ տայ Գերմանիոյ վերազինումը: Այս առթիւ ջանաց համոզել թէ Լոնտոնի համաձայնութիւնը չի կրնար վաւերացուիլ: «Այդ համաձայնութիւնը շատ ծանր վտանգներ կը պարունակէ, առանց բաւարար երաշխիքներ տալու գերման զինապաշտութեան վերածնութեան դէմ: Ցետոյ, Լոնտոնի մէջ հրատարակուած զեկոյցը կը պարունակէ շատ վրդովիչ պարբերութիւն մը, որուն համաձայն Պոնի կառավարութիւնը կը նայ հռչակուիլ օրինաւոր կառավարութիւն ամբողջ Գերմանիոյ»:

Վարչապետը դիտել տուաւ թէ այդ պարբերութիւնը կրկնութիւնն է 1950ին Ֆրանսայի, Անգլիոյ եւ Մ. Նահանգներու կողմէ եղած յայտարարութեան մը:

Ընդդիմադիր երեսփոխանը շարունակելով իր քննադատութիւնները, առաջարկեց միեւնոյն ատեն բանակցիլ Խ.

(Լուրերու շար.ը կարդալ Դ. էջ)

❖ ՕՐԸ ՕՐԻՆ ❖

★

ԴԱՐՁԵԱԼ «ՄԱՐԱՆԱԹԱ»

Հոկտ. 8ին քանի մը դիտողութիւններ գրած էի «Մարանաթա» եղբայրներու մասին, որոնց համար եկեղեցի մը կը շինուի Վալանսի մէջ:

Տեղեկութիւններս քաղած էի «Լը Տոֆինէ Լիպէրէ» օրաթերթէն, որ կարգ մը լուսաբանութիւններ ալ կը հաղորդէր, այս առթիւ:

Եւ ահաւասիկ բողոքագիր մը Մարսէյլէն (Տես Գ. էջ):

Ինչպէս կը տեսնէք, նամակագիրը դժգոհ է որ «աղանդ» կոչած եմ իրենց կազմակերպութիւնը:

— «*Հայ Աւետարանական Հոգեւոր Եղբայրութիւնը աղանդ մը չէ երբեք, եւ ոչ ալ հայ բողոքական եկեղեցիէն տարբեր դաւանանք մը: Ընդհակառակն, անոնք իրար լրացնող յարանուանութիւններ են*»:

Ես բան մը չհասկցայ: Դուք համոզուեցա՞ք:

Արդէն ունէինք երեք յարանուանութիւններ որոնք լիուլի կը բաւէին, Տէրը գոհացնելու եւ ազգը··· պառակտելու համար:

Անհրաժե՞շտ էր չորրորդ Հոգեւոր Եղբայրութիւն մը եւս հիմնել, հետեւողութեամբ Ամերիկացիներու եւ ուրիշ աղանդաւորներու:

Եթէ տարբերութիւն չունին հայ աւետարանական կամ բողոքական դաւանանքէն, ինչո՞ւ առանձին Եղբայրութիւն կը կազմեն, առանձին դպրոց եւ եկեղեցի կը շինեն, եւ *Մարանաթա* կը կարդան, հայերէն կամ հայատառ, երբեմն «Աւետաբեր»ին տեղ:

Ուրախ եմ որ հայերէն եւ Հայոց պատմութիւն կը սորվեցնեն իրենց դպրոցներուն մէջ:

Բայց, նորէն կը հարցնեմ,— ի՞նչ պատճառներ ունին առանձին եկեղեցի եւ դպրոց պահելու:

«Հոգեւոր Եղբայրութիւնը» ի՞նչ կ'աւելցնէ ազգին բարօրութեան վրայ:

Չի՞ վնասեր անոր միութեան, զօրութեան եւ յառաջդիմութեան:

Արդէն բաւական լայն ճեղքեր բացուած են, քաղաքական – կուսակցական գետնի վրայ:

Գոնէ բարի քրիստոնեաները իրար հասկնային:

Չեմ կարծեր որ Տէրն մեր Յիսուս Քրիստոս աւելի բարեհաճ նայուածք մը նետէ մեր վրայ, եթէ *Մարանաթա* կարդանք, մէկդի դնելով մեր անփոխարինելի Շարականները:

Անշուշտ ամէն մարդ ազատ է իր ուզած եղանակով գործածելու իր վաստկած դրամը:

Բայց, ի՞նչ կը շահինք անձնատուր ըլլալով հոգեւոր մարգարէներու:

Կը շահի՞նք թէ կը կորսնցնենք, մանեկներու վերածելով հիմնական դաւանանքներ, տաճար կանգնելով տաճարի դիմաց: Կամ «Յիսուսի եկ» երգելով, երբ աշխարհ մը կը բացուի մեր առջեւ, «Առաւօտ լուսոյ»ն հնչած ատեն···

ՎԱՀԷ

ՄՈՍԿՈՒԱ ԵՒ ՓԵՔԻՆ ԱՆԲԱԺԱՆ

Կ'ՈՒԶԵՆ ՏԻՐԱՊԵՏԵԼ ԱՍԻՈՅ ՄԷՋ

Քաղաքական շրջանակներու մէջ մեծ կարեւորութիւն կ'ընծայեն Խ. Միութեան եւ Չինաստանի միջեւ կնքուած նոր համաձայնութեանց, որոնք անգամ մը եւս կ'ամրապնդեն երկու համայնավար պետութեանց գործակցութիւնը: Մասնաւորապէս ուշադրաւ կը համարուին Մոսկուայի կատարած զիջումները ի նպաստ Փեքինի: 1950ին կնքուած դաշինքով, Խ. Միութիւնը պարտաւոր էր 1952ին Չինաստանի յանձնել Փորթ Արթիւրը եւ Տայրէնը: Ցետոյ ուրիշ համաձայնութիւն մը գոյացաւ, միասին վարելու համար նաւահանգիստը: Այժմ վերջնապէս Չինաստանի ձգելով Փորթ Արթիւրը, Մոսկուա կ'ուզէ գոհացում տալ անոր ազգային տենչերուն:

Փարիզի մէջ նոր համաձայնութիւնը մեծ յաջողութիւն մը կը նկատեն Չինաստանի համար, դիտել տալով թէ Ժընեւի խորհրդաժողովին մէջ հաստատուեցաւ որ նոր Չինաստանը տիրական դեր մը կը կատարէ Ասիոյ մէջ: Համաձայնութիւնը միեւնոյն ատեն կը հաստատէ Խ. Միութեան վստահութիւնը Չինաստանի համայնավար կառավարութեան հանդէպ:

Լոնտոնի մէջ լարուած ուշադրութեամբ կը հետեւին ռուսեւչինական դիւանագիտութեան նոր յարձակողականին: Ինչպէս կը հաստատէ պաշտօնական զեկոյցը, Մոսկուա շատ կարեւոր զիջումներ կատարած է, հաւասարազօր ընկերակցի մը աստիճանին բարձրացնելով Չինաստանը: Շօշափելի կը համարուի Չինաստանի տրամադրուած տնտեսական օգնութիւնը, թէեւ շատ վար կը մնայ Մ. Նահանգներուն կողմէ եւրոպական երկիրներու ընծայուած աջակցութենէն:

Առաջին անգամ է որ Խ. Միութիւնը հրապարակաւ կը միանայ Չինաստանի, պահանջելու համար Ֆորմոզայի պարպումը: Ցարդ Մոսկուա վերապահ դիրք մը բռնած էր այս մասին: Դարձեալ, առաջին անգամ է որ Խ. Միութիւնը եւ Չինաստան միասնաբար եւ ուղղակի հրաւէր կ'ուղղեն Ճափոնի, որպէս զի բնականոն յարաբերութիւններ հաստատուին եւ այդ երկիրը թօթափէ ամերիկեան լուծը»:

× Ճափոնի արտաքին գործերու նախարարը, Պ. Օկաթա հոկտ. 12ին մերժեց ռուսեւչինական առաջարկը, բարեկամական յարաբերութեանց վերահաստատման մասին: Նախարարը կ'ըսէ թէ այդ յայտարարութիւնը «պարզապէս քարոզչական ռազմախաղ մըն է, եւ ոչ մէկ նորութիւն կը պարունակէ նախորդ ձեռնարկներուն վրայ: Մենք միտք չունինք փոխելու մեր գործակցութեան քաղաքականութիւնը Մ. Նահանգներուն հետ»:

Նախարարը վճռապէս մերժեց նաեւ Չինաստանի վարչապետին առաջարկը որ կը թելադրէր ոչ – յարձակման դաշինք մը կնքել, «երբ որ Ճափոն դառնայ ազատ, անկախ եւ ժողովրդավար»: Օկաթա յայտարարեց.— «Մենք փորձառաբար գիտենք թէ ինչ կ'արժէ այդ կարգի դաշինք մը. օրինակ՝ 1941 ապրիլին կնքուած դաշնագիրը»:

ԶԻՆԱԹԱՓՈՒԹԵԱՆ ԽՆԴԻՐԸ

ՄԱԿի Քաղաք. յանձնաժողովը կը շարունակէ քննել զինաթափութեան խնդիրը: Առջի օրուան նիստին մէջ, ամերիկեան ներկայացուցիչը յայտարարեց թէ Խ. Միութիւնը մեծապէս նուաղեցուց, եթէ ոչ մարեց սպառազինութեանց կըրճատման այն յոյսերը որ կը բխէին անցեալ սեպտեմբերին ծանուցուած ծրագրէն: «Կը թուի թէ խորհրդային առաջարկները դուռ կը բանան նոր վիճաբանութեան մը, թէեւ երկդիմի են եւ անկատար: Մ. Նահանգները կ'ուզեն ձեռք առնել միջոցներ որոնք յանգին ճշմարիտ զինաթափութեան մը, եւ ոչ թէ կազմեն բաժակաճառեր՝ յանուն զինաթափութեան: Կարելի է այդ նպատակին հասնիլ քանի մը ճամբաներով,— հակակշռի տակ առնել հիւլէական ուժը, սահմանափակել մեծ պետութեանց զօրքին թիւը, փոխադարձաբար տեղեկութիւններ հաղորդել այդ ուժերու մասին եւն.: Մ. Նահանգները միտք չունին գործածելու հիւլէական ինչպէս եւ միւս զէնքերը, բռնաբարելով Ազգաժողովին ուխտը. պիտի գործածեն ինքնապաշտպանութեան համար, եթէ նախայարձակման ենթարկուին: Եւ վերջապէս, Մ. Նահանգները համաձայն են միակ ծրագրի մը որ ընդգրկէ բոլոր սպառազինութիւնները եւ երաշխիքներ պարունակէ, այնպէս որ իւրաքանչիւր կողմ զինաթափ ըլլայ միւսին աչքերուն առջեւ»:

ՄԱՆՈՒԿ ԱԲԵՂԵԱՆ

(ԿԵԱՆՔԸ ԵՒ ԳՈՐԾԸ)

(Է. եւ վերջին մաս)

8. Անցնելով վէպի պատմականութեան խնդրին՝ այդ եւս ու մանաւանդ հանգամանօրէն քննում է Մ. Աբեղեան. «պատմական յիշողութիւնները միանգամայն ճշգրտօրէն արտայայտուած ենք գտնում մենք վէպի մէջ», ասում է նա: «Դրանք վերաբերում են արաբական տիրապետութեան շրջանին»:

9. Այդ տիրապետութեան սկիզբին, եօթներորդ դարում, Թէոդորոս Ռշտունին էր ականաւոր դէմքը հայ երկրում: Ազգային հերոս: Մեր վէպի մէջ նրա վերյիշումն է՝ Քեռի Թորոսը կամ Թեւաթորոսը: Նրա մահից յետոյ երկրի իշխանութիւնն անցնում է Մամիկոնեաններին, Տարօնի եւ Սասնոյ տէրերը յաջորդ դարերում անցնում են Արաբների դէմ ծագած ապստամբութեան գլուխը, որ բուն իսկ միջուկն է կազմում մեր վէպի:

10. Իններորդ դարու կէսերին Տարօնի եւ Սասնոյ տիրապետութիւնն անցնում է Բագրատունիներին: Արաբների սանձած քաղաքական դժխեմ պայմանները Հայաստանում, հանրածանօթ ու անիրաւ հայկականութիւնները, այլ եւ հայ երիտասարդ աղջիկներ ու կանայք նահանջելը եւ Բաղդատ տանելը, այդ ամէնը Հայերին մղում են ապստամբութեան: Բագարատ Բագրատունին դուրս է քշում արաբ հարկահաններին: Բայց յետոյ խաբէական միջոցներով գերւում է ու Բաղդատ տարւում:

11. Բագարատի երկու որդիքը, Աշոտ եւ Դաւիթ, որ խոյս էին տուած եւ խոյթ ապաստանած, անցնում են համաժողովրդական ապստամբութեան գլուխը, ուղղուած Բաղդատի Խալիֆայի կողմից Հայաստան ուղարկուած Իւսուփ ոստիկանի դէմ, որ 951–952 թ. ձմեռը Մուշ քաղաքում է անցընում: Հայ ապստամբների ղեկավարների մէջ է լինում նաեւ Խութեցի Յովնանը: Հայերը յարձակւում են Մուշ բանակած արաբ զօրքերի դէմ, կոտորում են նրանց եւ սպանում մինչեւ իսկ նրանց առաջնորդ Իւսուփ ոստիկանին:

12. Ահա, համառօտ կերպով, այս պատմութիւնն է, պատմութիւնը Սասունի որ կազմում է բուն իսկ միջուկը, Սասնոյ Ծռեր» դիւցազնավէպի: Պատմական Դաւիթ Բագրատունիի արձագանքն է վէպի Սասունցի Դաւիթը, Խութեցի Յովնանինը՝ Ձէնով Օվանը եւայլն:

13. Վէպի մէջ արտացոլուած են նաեւ հետագայ դարերի — մինչեւ 13րդ դար — պատմական շատ անցքեր: Բաղդատի խալիֆայութիւն, Բուղա եւն.

14. Մեր դիւցազնավէպի Դաւթի ճիւղի պատմական կողմը պարզելուց յետոյ Մ. Աբեղեան նոյնն անում է նաեւ, վէպի առաջին՝ Սանասար եւ Բաղդասար ճիւղի վերաբերմամբ, ուր գտալի է նաեւ Սուրբ Գրոց որոշ դէպքերի արձագանքը:

15. Ակներեւ է մեր նոր վէպի ներքին կապը հին վէպերի, նրանց գաղափարական հետ: Անկախութեան պաշտպանութիւնը, հարկերի հարցը, սրբավայրերի աւերումը, կրօնաւորների կոտորածը եւայլն: Մինչեւ իսկ Հայկի վէպի որոշ մասեր, տարբեր ձեւի տակ, ի հարկէ պահուել են մեր նոր վէպի մէջ: Այլ եւ զուտ հերոսական կողմեր:

16. Մ. Աբեղեան հանգամանօրէն անդրադառնում է «Սասնայ Ծռեր»ի մէջ արտայայտուած կենցաղային գծերի քննութեան, որ յատուկ են հայ գիւղացուն: Մեր այդ վէպն ամբողջովին կրում է գիւղացիական ժողովրդական բնոյթ:

Այդ բոլոր եւ մի շարք ուրիշ հարցեր քննութեան ենթարկելուց յետոյ՝ Մ. Աբեղեան եզրակացնում է իր «Հայ ժողովրդական վէպը» ուսումնասիրութեան վերջը:

Մենք պէտք է սիրենք մեր դիւցազնավէպը, որովհետեւ մերն է, մեր սեփականը, որովհետեւ նա տալիս է հարազատ պատկերը մեր ժողովրդի դարաւոր կեանքի: Ուսումնասիրենք այդ վէպն ամէն կողմով: Մենք նրա մէջ կը գտնենք խորքերը մեր ազգի ոգու: Եւ եթէ մի օր մի հանճարեղ բանաստեղծ ձեռք զարնէ, գեղարուեստական մշակմանն այդ նիւթի, նոյն այդ ժողովրդական ոգով, դա կը լինի իսկական մարգարիտը մեր ազգային բանաստեղծութեան:

Եւ այդ հանճարը, ըմպելով հայրենական աղբիւրից այնպէս, ինչպէս Դաւիթը, որ խմեց հայրենի անմահական աղբիւրից, ինքն եւս վայրկեանապէս կ'աճի ու կը դառնայ մի վիթխարի հսկայ: Ու չը-նորհիւ այդ ուժի եւ հզօրութեան՝ նա կը ճեղքէ անձուկ սահմանները մեր ազգային գրականութեան, իր առջեւ կը բանայ ճանապարհը դէպի համաշխարհային գրականութեան ծովը: Ճիշդ այնպէս, ինչպէս որ Սասնոյ փոքրիկ գետակը, թաւալելով լեռների կատարներից վար, գարկում է հսկայական գետին, մի չերտով հոսում է ջրերի մէջտեղը եւ միանալով նրան՝ վազում է հաստարակաց հունովը:

Եւ այսպէս՝ կեցցէ՛ մեր դիւցազնավէպը ստեղծող հայ ժողովուրդը:

★

Մենք էական գծերով եւ համառօտակի ներկայացրինք Մանուկ Աբեղեանի գլխաւոր աշխատութիւնները: Քիչ չեն եւ միւսները, մեծ ու փոքր հատորներ, բոլորը միասին՝ աւելի քան մէկ քառասնեակ գիրք:

Տակաւին մնում է իր վերջին կոթողական գործը — «Հայոց հին գրականութեան պատմութիւնը», բաղկացած երկու ստուար ու մեծածաւալ հատորներից, իր բուն իսկ գլուխ-գործոցը: Այդ մասին՝ այլ առթիւ:

Մի ամբողջ կեանք՝ նուիրուած հայ մշակոյթի խորանի, անդուլ աշխատանքով, ուխտեալի կոչումով:

Օրհնուած եղան իր կեանքն ու աշխատանքը, օրհնուած լինի եւ իր յիշատակը:

Ա. ԱԲԵՂԵԱՆ

ՕՐՈՒԱՆ ՇԱՐԺՈՒՄԻՆ ՀԵՏ

ԲԱՆ ՄԸ ՓՈԽՈՒԱԾ Է Խ. ՄԻՈՒԹԵԱՆ ՄԷՋ

●

ԽՄԲ.— «Նիւ Եորք Թայմզ»ի Մոսկուայի վաղեմի թղթակիցը, Հարիսըն Սալզպրի, որ այժմ հեռացած է, յօդուածաշարքով մը կը նկարագրէ Խ. Միութեան վիճակը, Սթալինի եւ Բերիայի մահէն վերջ:

Կ'ամփոփենք հիմնական մասերը.—

Ա.

Խ. Միութիւնը ներկայիս կը վարեն այնպիսի մարդիկ, որոնք պայմաններուն յարմարելու մասնաւոր կարողութիւն մը եւ ճկունութիւն մը կը յայտնաբերեն, ներքին թէ արտաքին քաղաքականութեան, ինչպէս եւ օրուան հարցերու մասին: Շատ մը կէտերու մէջ Ռուսիոյ նոր տէրերը վճռականօրէն ցուցադրական ձեւով խզեցին սթալինեան շրջանի դաժան եւ անողոք կանոնները:

«Երբ այս մարդոց հետ կը խօսիս, կ'ըսէր վերջերս արեւմտեան պետութեան մը քաղաքագէտը, այնպիսի անկեղծ եւ հաճոյակատար երեւոյթով կ'արտայայտուին որ վայրկեան մը կը մոռնաս թէ ինչ տեսակ մարդոց հետ է գործը: Թէեւ այս տեսակէտով անոնք Սթալինէն աւելի վտանգաւոր են»:

Սթալինի բիրտ ձեւերուն տեղ աւելի վայելուչ ձեւերը նախընտրելով, նոր վարիչները յաջողեցան հեռացնել երկիրէն այն անելէն ուր առաջնորդած էր Կրեմլինի նախկին տէրը:

Ամերիկացի թղթակցին կարծիքով ներկայ վարիչներու վստահութիւնը մեծ չափով աւելցած է շնորհիւ հիւլ. եւ ջրածին ռումբերու, ինքնաշարժ եւ ռմբաձիգ օդանաւերու, եւ իրենց ճարտարարուեստին, որոնցմով կը յուսան մրցիլ Մ. Նահանգներուն հետ: Այս կերպով, այս վերջինը իր դիմացը պիտի ունենայ նոր հարցեր եւ վտանգներ:

Մոսկուայի մէջ օտար դիտողներու աչքէն չի վրիպիր վերջին տասնըութ ամիսներուն Խ. Միութեան մէջ յառաջ եկած փոփոխութիւնը: Սթալինեան դրութիւնը, իր դաղտնի ոստիկանութեամբ, իր ահուսարսափի քաղաքականութեամբ, մարքսեան աւետարանէն ներշնչուած իր քարոզչական գրուածքներու վարպետութեամբ եւայլն, չշարունակուեցաւ իր մահէն ետք: Թէեւ գաղտնի ոստիկանութիւնը միշտ ալ կը գործէ և չեն փակուած արգելարանները:

Ասով մէկտեղ, ընդհանրապէս նոր վարչաձեւը բազմաթիւ տեսակէտներով կը տարբերի սթալինեան վարչաձեւէն:

Ներկայ քաղաքականութիւնը տեսակ մը «նոր հայեացք» է որ կը ձգտի չափաւորութեան բերել սթալինեան ծայրայեղութեանց եւ աւելի մեծ շրջահայեցութիւն արտաքին քաղաքականութեան մէջ:

Խ. Միութեան նոր շրջանը հետեւեալ յատկանշական գիծերով կը բնորոշուի.—

Խորհրդային կառավարութիւնը այլեւս մէկ մարդու կողմէ պարտադրուած բռնապետութիւն մը չէ, այլ կ'ենթարկուի քաղաքական վարիչներու կանոնագրի մը, որուն նեցուկ կանգնած են բանակին վարիչները: Այս «խորհուրդին» մէջ Մալենկով առաջին տեղը կը գրաւէ, սակայն այժմ «առաջինն է հաւասարներու միջեւ»: Այս ղեկավար հաւաքականութիւնը՝ անամէջ բառ մը չէ եւ վարիչներու ամէն մէկը կ'աշխատի գործադրել այս սկզբունքը:

Կ'աշխատին բարեխորդել ներքին գործերը: Ճիգ մը փորձել, որպէսզի կուսակցութեան հին նշանաբանները բարոյական աւելի մեծ գոհունակութիւն մը բերեն: Կը նշմարուի ձգտում մը աւելի լայն ազատութեան (մասնաւորաբար Մոսկուայի մէջ) եւ յաւելում ընթացիկ ապրանքներու արտադրութեան:

Կ'աշխատին պահել քաղաքական դրութիւնը այնպէս ինչպէս որ է, ինչպէս եւ աշխատանքի կայանները, սակայն ոստիկանութիւնը ենթարկելով քաղաքային իշխանութեան: Պիտի փորձեն կրճատել ոստիկանութեան թիւը եւ չարաշահութիւնները:

Պիտի շարունակեն Սթալինի սկսած գործը, զարգացնելու համար ծանր ճարտարարուեստը եւ կատարելագործելու խորհրդային զինեալ ուժերը, մանաւանդ հիւլէական եւ ջրածին ռումբերը:

Պիտի ջանան դարմանել պատերազմի վնասները որոնց ենթարկուեցաւ երկրագործութիւնը, կոլխոզի ծրագրով եւ Բ. աշխարհամարտով:

Պիտի աշխատին բարւոքել գիւղացիներու վիճակը, ստեղծելով ագարակներու ընդարձակ մեքենաշարժ ցանց մը, զոր պիտի վարէ երիտասարդ եւ եռանդուն երիտասարդութիւն մը:

Արտաքին քաղաքականութեան մէջ պիտի աշխատին խուսափիլ պատերազմէ, մեղմելով յարաբերութիւնները գլխաւոր դաշնակիցներուն հետ (Մ. Նահանգներ, Անգլիա եւ Ֆրանսա):

Պիտի աշխատին համոզել ամբողջ աշխարհը եւ մանաւանդ Ռուսերը թէ Խ. Միութիւնը կը ղեկավարուի այսօր խումբ մը «բանիմաց մարդոց» կողմէ որոնք ողջամիտ քաղաքականութեան մը կը հետեւին, արտաքին թէ ներքին կեանքի մէջ:

Այս նոր ուղղութեան գլխաւոր արդիւնքներէն մէկը այն եղաւ որ կարծես թէ աւելի ազդեցութիւն գործեց արեւմտեան յարաբերութեանց քան թէ բուն խորհրդային քաղաքացիներուն վրայ:

Ամերիկացի թղթակիցը կը կարծէ թէ Ռուսերը աւելի սկեպտիկ են, թէեւ կը ջանան օգտուիլ նոր քաղաքականութենէն: Գրագէտները սկսան փոխել իրենց ոճը եւ երաժիշտները կը խօսին ճազի մասին, զոր Սթալին արգիլած էր:

Սակայն, հակառակ ասոր, տեսակ մը հակակրութիւն կը տիրէ ազատական այս նոր ձգտումներուն դէմ:

Ռուսերը չեն փորձեր բարեկամական յարաբերութիւններ մշակել օտարականներու հետ, թէեւ դիւրաւ կը խօսին անոնց հետ շոգեկառքերու եւ թատրոններուն մէջ: Օրուան նշանաբանն է կարծես «սպասել եւ տեսնել»:

ԿԸ ԽՆԴՐՈՒԻ ՄԱՔՈՒՐ ԳՐԵԼ, ՄԵԼԱՆՈՎ ԵՒ ՄԷԿ ԷՋԻ ՎՐԱՅ:

«ՅԱՌԱՋ»Ի ՊԱՏՄՈՒԱԾՔՆԵՐԸ

ՏԵՍԱՐԱՆ ՄԸ ՎԵՐՋԻՆ ԴԱՏԱՍՏԱՆԷՆ

●

... Պո՛ւ – հա՛ – հա՛ – հա՛ – հա – հա՞ ...

Մտիկ ըրի առանց հասկնալու:

... Ուա՛ – ռա՛ – ռա՛ – ռա՛ – ռա՛ ...

— Աստուած իմ, գոչեցի հազիւ արթնցած.— Այս ինչ զարհուրելի աղմուկ է:

... Թա՛ – ռա՛ռա՛ռա՛ ... Թա՛ – ռառառա ...

— Այս աղմուկը կրնայ արթնցնել նոյնիսկ մեռ... ըսի, բայց չշարունակեցի:

Ո՞ւր կը գտնուէի:

... Թա՛ – ռա՛ռա՛ռա՛ռա ...

Ի՛նչ խլացուցիչ ժխոր:

— Ոչ, ըսի ինքն իրենս, գրեթէ պոռալով, որպէսզի ձայնս լսեմ: Ասիկա անպայման վերջին դատաստանին շեփորն է:

... Թռո՛ւ – ռռռռռա՛ ...

★

Վերջին որոտումը գիս գերեզմանէս դուրս թօցուց, ինչպէս կարթն իր բռնած ձուկը ջուրէն:

Դամբարանս փոքրիկ շէնք մըն էր, որուն ճարտարապետը պիտի ուզէի ճանչնալ: Ծերացած նոճին եւ ծովային տեսարանը մառախուղին մէջ կորսուեցան եւ տեսայ անթիւ անհամար բազմութիւն մը, ամէն ազգէ, ամէն լեզուէ, մանուկ, երիտասարդ, ծեր, երկնքի չափ ընդարձակ սրահի մը մէջ: Մեր դիմացը, շլացուցիչ ամպէ շինուած գահին վրայ բազմած էր Տէր Ամենակալը, շրջապատուած `հրեշտակներու բանակէն: Ճանչցայ Ազրայէլը՝ շնորհիւ իր թուխ մորթին, Միքայէլ Հրեշտակապետը՝ շնորհիւ իր սուրին, եւ Բարապան – Հրեշտակը՝ որուն շեփորը դեռ վեր տնկուած էր:

— Շատ յանկարծակի է այս Մեծ Զարթօնքը. քիչ մը շատ անակնկալ, դիտել տուաւ քովս կեցած մարդ մը: Կը տեսնէ՞ք Հրեշտակն ու իր գիրքը:

Վիզը երկարեց աւելի լաւ տեսնելու համար մեր շուրջը խռնուած հոգիները:

— Ամէնն ալ այստեղ են, ամէնքը ... եւ շուտով ամէն բան պիտի գիտնանք ... Նայէ, ահա Տարուինը, պատասխան չկայ իրեն համար: Եւ հոն այդ բարձրահասակ մարդը, որ ինքն իրեն այդքան կարեւորութիւն կուտայ եւ կը ջանայ գրաւել տիրող ուշադրութիւնը՝ Իշխանն է ... Սակայն անհամար մարդիկ կան, որոնք չեմ ճանչնար: Օհ, ահաւասիկ Պրոկլէսը, հրատարակիչը: Սրբազրութեանց համար անոր պահանջած յաւելուածական ծախքերը գիս միշտ կը զարմացնէին...խորամանկ մարդ էր: Հէ, հէ, հէ, ամէն բան պիտի գիտնանք, նոյնիսկ իր հաշիւներուն գաղտնիքները: Փոքրիկ հանդէս մը պիտի տեսնեմ, իմ կարգս հասնելէն առաջ: Իմ անունս Ս–ով կը սկսի:

Եւ հիացման սուլոց մը արձակեց ատամներուն մէջէն:

— Օհ, պատմական անձեր ալ կան: Նայէ, ահա Հենրիկոս Ութերորդը(*)... վկաներու թիւը շատ մեծ պիտի ըլլայ իրեն համար ... Ախ, մեղք, իր մականունը Թիւտոր է...

Յանկարծ ձայնը իջեցուց.

— Տես, տես, այս մարդը, մեր առջեւ, մարմինը մազերով ծածկուած... Նախամարդ մըն է... եւ հոն, քիչ մը անդին ...

Բայց այլեւս մտիկ չէի ըներ, ուշադրութիւնս ամբողջովին տուի տիրող խօսքերուն:

★

— Ա՞յս է ամէնը, հարցուց Ամենակալը:

Հրեշտակը, անհամար հատորներէ բաղկացած Գրքին առջեւ կեցած, հայեացքը պտտցուց ամբոխին վրայ եւ կարծես, մէկէն ի մէկ ընդհանուր գումարն ըրաւ:

— Այս է ամէնը, պատասխանեց եւ աւելցուց.— Ով Տէր, պիտիտիկ մոլորակի մը ժողովուրդն է այս:

Մեծ Դատաւորին Աչքը տարածուեցաւ մեր վրայ:

— Ատեանը բացուած է. յայտարարեց Յաւիտենականը:

★

Հրեշտակը գրքէն կարդաց անուն մը, որուն արձագանգները մեզի հասան անհունին խորերէն: Չայն որոշ կերպով չկրցի մտնեցի, որովհետեւ նոյն վայրկեանին դրացիս աղաղակեց.

— Ո՞վ է:

Հ. Ճ. ՈՒԷԼՍ

(Շար.)

(*) Անգլիոյ թագաւոր, որ ութ անգամ ամուսնացաւ եւ անթիւ խժդժութիւններ գործեց:

(1)

ԳԱՂՈՒԹԷ ԳԱՂՈՒԹ

ՄԱԼԱԹԻՈՅ ԿՐԹ. ԸՆԿ. Ամերիկայի կեդրոնին 51րդ Պատգամաւորական ժողովը գումարուած է Սեպտեմբեր 5ին Քլիվլէնտի Հ. Յ. Դաշնակցութեան սրահին մէջ: Մասնակցած են արտասահմանէն երեք մասնաճիւղեր, իրենց ներկայացուցիչներով եւ ութ մասնաճիւղեր՝ Ամերիկայէն իրենց պատգամաւորներով: Ժողովը անցած է չա տոյաջող: Կրթասիրացի յիսնամեակի տօնակատարութեան մեծ դաշտահանդէսը տեղի ունեցած է Սեպտեմբեր 6ին: Հանգանակութեան ընդհ. գումարը բարձրացած է հազար երկու հարիւր տոլարի: Իսկ կրթասիրացի անդրանիկ համալսարանաւարտ սանը նուիրած է 200 տ. ոսկի (Հալէպէն):

ԼԻԲԱՆԱՆԻ առաջնորդը Խորէն եպիսկ. Բարոյեան պարգեւատրուած է Մայրիներու ազգ. կարգի հրամանատարի շքանշանով, ինչպէս գրած էինք: Լիբանանի Հանրապետութեան նախագահին դիւանապետը, դեսպան Պ. Ժ. Հայմար յանձնած է շքանշանը ուղերձով մը, շեշտելով թէ նախագահը իր այս գնահատանքով կը յայտնէ հայ համայնքին իբրեւ իր գուրգուրանքին շօշափելի գրաւականը՝ «Իր կարգապահութեամբ, աշխատանքի յարատեւութեամբ եւ հայրենասիրութեամբ, օրինակելի է ձեր համայնքը: Ան Լիբանանեան Տան կերտումին եւ մեծութեան ի խնդիր, իր գեղեցիկ եւ արդիւնաւոր աջակցութեամբ, անվիճելիօրէն կ'արժանանայ Լիբանանի երախտագիտութեան: Նոյն ատեն ձեր բազմաթիւ բարեսիրական գործերով, հոգեւոր առաջնորդի ձեր անխոնջ եռանդով, գեղակերտ եկեղեցիով, այն հաստատութիւններով որոնցմով օժտեցիք երիտասարդութիւնը, դուք ձեր անձին մէջ կը խտացնէք բոլոր այն յատկութիւնները որ ունին ձեր բարձր ղեկավարութեան քաղաքացիները»: Խորէն եպիսկոպոս շնորհակալութիւն յայտնելով, խնդրած է որ դեսպանը թարգման հանդիսանայ Հանրապետութեան նախագահին մօտ, յայտնելու իր եւ համայնքին երախտագիտութիւնը:

ՊՈԼՍՈՅ պատրիարքարանը շրջաբերականներ ուղղած է թաղային խորհուրդներուն որպէսզի հաղորդեն իրենց վարժարաններուն ելեւմուտքը, ուսուցիչներուն թոշակը հաշուելով ամսական նուազագոյն 200 ոսկի:

«ՀԱՅԵՐԷՆ ԱՇԽԱՐՀԱԲԱՐ լեզուի լիակատար բառարան» մը կազմած է Վիեննական Միաբանութենէն Պետրոս վրդ. Ճիզմէճեան, ինչպէս գրած էինք ժամանակին: Բառարանին Ա. հատորը, որ կը բաղկանայ 726 էջերէ, լոյս տեսած է Հալէպի մէջ և կը պարունակէ Այբ և Բեն գիրերով սկսող բառերը: Բ. հատորը պատրաստ է եւ մօտերս հրապարակ պիտի հանուի: Երկու հատորները պիտի ունենան երկու հազար էջ եւ պիտի ծախուին 25 ս. ոսկիի՝ Սուրիոյ եւ Լիբանանի մէջ, իսկ Ամերիկա եւ այլ երկիրներու համար տասը տոլարի: 1941 Նոյեմբերին սկսած է եւ աւարտած 1945 Յուլիսին:

ԱՄԵՐԻԿԵԱՆ լուսանկարիչներու Գ. համագումարին մէջ, որ գումարուեցաւ Սան Ֆրանչիսկօ, մասնակցութեամբ աւելի քան հազար լուսանկարիչներու, ուշադրութիւն գրաւած են Գուրգէն Բուղկէրեանի լուսանկարները: Բուղկէրեան ճառ մը խօսած է այս առթիւ, բացատրութիւններ տալով իր արուեստի նորութիւններու մասին: «Ֆոթոկրաֆիք Ինիւրն»ը երկու առաջնակարգ մրցանակներ տուած է հայ արուեստագէտին, որուն նկարները պիտի փոխադրուին Եւրոպա, ցուցադրուելու համար:

ԵԿԵՂԵՑԻՆԵՐՈՒ համաշխարհային Միութեան Կեդր. վարչութեան անդամ ընտրուած է վեր. Յովհ. Ահարոնեան, միակը՝ Միջին Արեւելքէն: Համագումարին ներկայ էին 1450 պատգամաւորներ, 45 երկիրներէ եւ վեց հարիւր լրագրողներ: Ամերիկայի մեծագոյն համաժողովներէն մէկն է այս:

ՏՈՔԹ. Բ. ՄԿՐՏԻՉԵԱՆ Ազունիէի բուժարանին բժշկապետը, Մադրիտ գացած էր Սեպտ. 26էն Հոկտ. 2, մասնակցելու համար Թոքախտի միջազգային համագումարին, իբրեւ անդամ Լիբանանի պատուիրակութեան:

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

ՕՐԻՆԱԿԵԼԻ ԳԱՂՈՒԹ ՄԸ

Լուարի նահանգին մէջ կը գտնուի Ռօան փոքրիկ քաղաքը (կեդրոն հիւսուածեղէնի եւ գուլպայի), ուր կ'ապրին 23 հայ ընտանիքներ: Մեծ մասով արհեստաւորներ եւ աշխատաւորներ են: Կան քանի մը առեւտրականներ եւ շրջուն վաճառորդներ: Կ'ապրին սիրով ու համերաշխ: Թէեւ չունին ազգային եռուն կեանք, (կայ միայն հայերէնի դասընթացք մը փոքրերու համար): Բոլորն ալ սրտանց կը հետաքրքրուին ֆրանսահայ եւ առհասարակ հայկական կեանքով, կ'ապրին մեր ընդհանուր ցաւերով եւ ուրախութիւններով: Ռօան միշտ ալ սիրով արձագանգած է իրեն եղած կոչերուն: Այս անգամ ալ Փր. Կապոյտ Խաչն էր որ կը բախէր իր դուռը, իր նոր գնած օդափոխութեան կայանի շէնքի նորոգութեան համար կազմակերպած հանգանակութեան առթիւ:

Շրջ. վարչութեան անդամ ընկերուհին իր հետ ունենալով ընկերուհիներ Մարօ Ստեփանեանը (Փարիզէն) եւ Եր. Վարժապետեանը (Մարսէյլէն), որ նախապէս աշխատանք թափած էր, ուղեկցութեամբ տեղի անձնուէր հայրենակիցներ, Պ. Պ. Մեսրոպ Թորոսեանի եւ Խորէն Յովհաննէսեանի, մի առ մի շրջեցաւ բոլոր հայրենակիցներու տուները, բացատրութիւններ տալով օդափոխութեան կայանի եւ գնուած շէնքի մասին:

Բոլորն ալ սիրով ընդառաջ գացին իրենց դիմումին եւ այս փոքրիկ գաղութին մէջ մէկ օրուան ընթացքին հաւաքուեցաւ 53 հազար ֆրանք: Կուտան ամէնքը, սիրով այն գիտակցութեամբ թէ իրենց լուման պիտի ծառայէ հայ նոր սերունդի ֆիզիքական եւ ազգային փրկութեան գործին:

Յուզիչ էր տեսնել պարզ աշխատաւորներ որոնք կը տրամադրէին աւելին քան կարելի էր սպասել: Ահաւասիկ տարեց եւ հիւանդ հայրենակից մը, կիսովին անգործ, գրեթէ արտասուաթոր աչքերով կուտայ երկու հազար ֆրանք ըսելով.— Ուրիշ պարագաներու մէջ տասնապատիկը կուտայի, կը ներէք, այս անգամ թող ատանկ ըլլայ: Ուրիշ մը՝ կ'ըսէր.— Ես քիչ կուտամ, դուք շատ նկատեցէք, պայմաններս շատ նեղ են, եւն.: Իրաւունք ունին հպարտանալու Ռօանցիները եւ միանգամայն ճիշդ է Պ. Մ. Թորոսեանի դիտողութիւնը.— Եթէ ֆրանսահայ գաղութի միւս վայրերն ալ այս համեմատութեամբ կատարեն իրենց պարտականութիւնը, դիւրաւ կը հաւաքուի 20–25 միլիոնի գումար մը, որով կարելի է օրինակելի կայան մը ստեղծել, քանի մը հարիւր մանուկներու համար:

Զաւակ ունեցող հայրենակիցներ կ'ուզեն իրենց փոքրիկներն ալ կայան ղրկել: Որոշուած տարիքէն վեր մանուկներ ունեցողները կը խնդրեն գոնէ ձմռնային արձակուրդներու շրջանին իրենց զաւակները ձմեռնային գրօսանքի տանիլ կամ գնուած հողին վրայ նոր շէնք կառուցանել պատանիներու համար: Բոլորն ալ վառ հետաքրքրութիւն կը ցուցնեն այս կարեւոր ձեռնարկին հանդէպ:

Այս օրինակը անշուշտ վարակիչ պիտի ըլլայ միւս վայրերու համար, որոնք շատ բան կրնան սորվիլ Ռօանի բուռ մը հայերէն:

Սիրելի հայրենակիցներ, քիչ մը սրտացաւ վերաբերմունք եւ նիւթական պզտիկ զոհողութիւն մը եւ Ժիւրայի գեղածիծաղ լեռներու վրայ թառած օդափոխութեան կայանը կարելի է վերածել մանուկներու փոքրիկ դրախտի մը, որ պատիւ բերէ մեր գաղութին:

Ռօանը տուաւ իր բաժինը, կարգը ձերն է հիմա: Ս. Յ.

ՆԱՄԱԿ ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԵԱՆ

Ի՞ՆՉ Է «ՄԱՐԱՆԱԹԱ»Ն

ՄԱՐՍԷՅԼ, 9 Հոկտ.— Յարգելի խմբագիր, Հայ Աւետարանական Հոգեւոր Եղբայրութեան Սուրիայի եւ Լիբանանի հանրածանօթ եկեղեցիներուն եւ դպրոցներուն մաս կազմող Վալանսի Հոգեւոր եղբայրութեան նորակառոյց եկեղեցիին եւ անոր օգնող անձին՝ Պ. Պետրոս Թօղլեանի մասին, «Յառաջ»ի Հոկտեմբեր 8ի թիւին մէջ ձեր հրատարակութիւնը զարմանք պատճառեց մեզի:

Հայ Աւետարանական Հոգեւոր Եղբայրութիւնը եւ 29 տարիէ ի վեր հրատարակող «Մարանաթա» ամսաթերթը կը ներկայացնէք իբրեւ նորելուկ աղանդ մը, շաբաթապահներուն, Մորմոններուն, եւ «Մուհամէթճի»ներուն կարգին դասելով զայն եւ հիմնովին սխալ տեղեկութիւններ հրատարակելով: Կը խնդրենք որ այդ սխալ հասկացողութիւնը շտկէք ձեր թերթին մէջ:

Հայ Աւետարանական Հոգեւոր Եղբայրութիւնը աղանդ մը չէ երբեք, եւ ոչ ալ հայ բողոքական եկեղեցիէն տարբեր դաւանանք մը, ընդհակառակն անոնք իրար լրացնող յարանուանութիւններ են: Սուրիոյ եւ Լիբանանի մէջ Եղբայրութիւնը ճանչցուած է կառավարութեան կողմէ իբրեւ բողոքական եկեղեցւոյ մէկ ճիւղը, որ Հայ Աւետարանական եկեղեցւոյ շարժման մաս կը կազմէ եւ մէկ համայնք կը համարուի: Անշուշտ կան գաղափարի տարբերութիւններ, գլխաւորաբար վարչական տեսակէտով: Սակայն, ինչ որ ալ ըլլան տարբերութիւններ, իրարու կամ Առաքելական Մայր եկեղեցիին հետ, մենք ամէնէն առաջ Հայ ենք, կը սիրենք եւ կը սորվեցնենք մեր զաւակներուն Մեսրոպեան տառերը եւ Հայոց պատմութիւնը: Հայ Աւետարանական Հոգեւոր Եղբայրութիւնը մեծ եւ շատ կարեւոր նպաստ մը կը բերէ այս տեսակէտէն: Հալէպի մէջ ունի քառայարկ հօյակապ քարաշէն շէնք մը, ուր հայ մանուկը կ'երթայ սորվելու իր մայրենի լեզուն, հոն կենաց վարժարանին մէջ կը կարդայ, կ'երգէ եւ կ'աղօթէ հայերէն, կը մեծնայ իսկական եւ հայ քրիստոնեայի հոգիով: Հալէպի եւ Պէյրութի եղբայրութիւնը մօտ հազար ուսանողներ ունի կենաց վարժարաններուն մէջ, որոնք կը կառավարուին տեղական համեստ պայմաններով եւ ուժերով, բոլորովին անկախ եւ ազատ օտար ազդեցութիւններէ, զուտ հայկական կազմակերպութեամբ:

Վալանսի Հայ Աւետարանական Հոգեւոր Եղբայրութեան «Մարանաթա» եկեղեցին ալ կը շինուի միեւնոյն պայմաններով եւ սկզբունքներով պարզ հաւատացեալ եղբայրներու միջոցաւ, Պ. Ժագ Թարգեանը (Յակոբ Թարգեան) որ գետինը գտած է եւ շինութեանց կը հսկէ, պարզ արհեստաւոր մըն է եւ ոչ թէ եղբայրութեան հովիւ:

Իսկ Ֆրէզնոյի Պ. Պետրոս Թօղլեանը երկրագործ մըն է, որ իր ճակտի քրտինքովը շահած եւ տարիներէ ի վեր խնայած վաստակը հանրութեան համար կը գործածէ իր հասկցած ձեւով: «Մարանաթա»ն զուտ հայկական արտադրութիւն մըն է եւ ոչ թէ ամերիկեան:

Դրախտի քանալին գտնելու կամ կորսնցնելու խնդիր չկայ, ամէն մարդ գիտէ չարը մերժելը եւ բարին ընտրելը, ինչ յարանուանութեան ալ պատկանի, սակայն մարդիկ կամաւ կ'ընտրեն չարը եւ կը մերժեն բարին եւ օգտակարը:

Յարգանքներով՝ ՍԱՄՈՒԷԼ ԵՐԵՄԵԱՆ

ԼՐԱՏՈՒ ԱՐՈՒԵՍՏԻ

Ինչպէս գրած էինք արդէն, ծանօթ խմբավար Անճելօ Էփրիկեան, որուն հայրը, նախկին Մխիթարեան վարդապետ, կէս ձգած է Բնաշխարհիկ բառարանը, այս օրերս Փարիզ կուգայ եւ նուագահանդէս մը կուտայ Հոկտ. 20ին Սալ Կավոյի մէջ: Ապա կ'անցնի Փրակա, իսկ Յունուարին ալ նուագահանդէս մը ունի Պրիւքսէլի մէջ:

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (25)

ԵՏՔԸ...

— Չէ...

— Բայց ես... ես կը յիշեմ, կը մռնչէ Կողոլէ ու կը կենայ սեղանին առջեւ, ինչպէս ցուլ մը ցանկապատին դիմաց:

— Ծանօ՞թ է քեզի Շրեօդեր անունը:

— Շրեօդեր շատ կան, կը դիտէ Ջելիդ անփութօրէն:

Այդ արդէն շատ է Կողոլէի համար: Ան ոստնելու կը պատրաստուի: Վիլլի կը բռնէ զայն ու կը սեղմէ աթոռի մը վրայ:

— Նախ խմել... Եօթը գարեջուր կ'ապսպրէ ան:

Կողոլէ կը լռէ: Մենք սեղանի մը շուրջ կը նստինք: Ջելիդ ինք կը բերէ գարեջուրը:

— Անուշներ, կ'ըսէ ան:

— Կենացդ, կը պատասխանէ Տիպդէն, ու մենք կը խմենք: Ապա Տիպդէն ետ կ'իյնայ աթոռին վրայ:

— Հը, ի՞նչ ըսի ձեզի. սո՞ւտ էր:

Ֆերդինանդ կը նայի Ջելիդի ետեւէն, որ նորէն իր տեղը կ'երթայ:

— Ահ, քանի կը մտածեմ այդ մասին, կը մռլայ ան զսպուած կատաղութեամբ, թէ ինչպէս այս անասունը ռոմ կը հոտէր, երբ մենք կը թաղէինք Շրեօդերը...

Ան կ'ընդհատէ խօսքը:

— Միայն թէ չկակուղնալ, կ'ըսէ Տիպդէն:

★

Այն ատեն մենք կը գտնուէինք ռազմաճակատին ետեւ, հրետանիի կրակէ քանդուած խրամի մը մէջ, եւ պէտք էր ամբողջ գիշերը աշխատէինք՝ հասարակաց փոս մը պատրաստելու: Մենք չէինք կրնար զայն շատ խոր փորել: Ի վերջոյ մենք կ'աշխատէինք ուղղակի թանձր տիղմի մէջ:

Բեթկէ, Վէսլինգ եւ Կողոլէ պատերը փայտէ յենակներով կը հաստատէին. իսկ մնացեալներս կը ժողվէինք դիակները ու երկար շարքերով կը դնէինք փոսին եզերքը: Ալբերդ Տրոսկէ, մեր խումբին ենթասպան, կ'առնէր անոնց վրայէն ինքնութեան նշանակները եւ թղթակալները:

Մեռելներէն ոմանց դէմքերը արդէն փտած, սեւցած էին, վասնզի նեխումը խոնաւ ամիսներուն արագ կ'ընթանար: Ատոր փոխարէն, սակայն, հոտը այնքան սաստիկ չէր, որքան ամառը: Ոմանք ալ լեցուած էին ջուրով եւ սպունգի պէս ուռած: Դիակներէն մէկը տարածուած թեւերով գետին փռուած էր:

Երբ ուզեցինք վերցնել զայն, տեսանք որ համազգեստի ցնցոտիներէն զատ՝ գրեթէ ուրիշ բան չէր մնացած: Ինքնութեան նշանակն անգամ անհետացած էր: Վերջը միայն տաբատի կարկտանէն էր որ ճանչցանք տասնապետ Գլադերը:

Թեւեր, ոտքեր կամ գլուխներ, որոնք կը գտնուէին մարմիններէ անջատ, կը ժողվէինք առանձին՝ վրանակտաւի մը մէջ:

Երբ բերինք Գլադերի դիակը, Բեթկէ ըսաւ.

— Կը բաւէ, փոսին մէջ այլեւս տեղ չկայ:

Քանի մը պարկ կիր բերինք, զոր Իւպթիով սփռեց փոսին վրայ: Քիչ ետք հասաւ Մաքս Վայլ՝ փայտէ խաչերով:

Ի զարմանս մեր՝ մութի մէջէն յայտնուեցաւ նաեւ յինապետ Ջելիդ: Ան պաշտօն ունէր աղօթք մը ըսելու, վասնզի նոյն պահուն մօտերը քահանայ չկար, իսկ մեր երկու սպաներն ալ հիւանդ էին: Այդ պատճառով Ջելիդի տրամադրութիւնը գէշ էր. նախ, ան չէր կրնար տանիլ արիւնի տեսքը, ու յետոյ, հաւկուր էր եւ լաւ չէր տեսներ: Ասկէ յինապետը այնքան նեարդային դարձած էր, որ՝ հասնելով փոսին եզերքը՝ ձախող քայլ մը առաւ ու փոսը ինկաւ: Տիպդէն բարձրաձայն քրքջաց ու զսպուած ձայնով կանչեց.

— Հողը վրան տուէք... հողը վրան տուէք...

Հակառակի պէս Կողոլէն էր որ կ'աշխատէր նոյն տեղը փոսին մէջ: Ջելիդ շիտակ անոր գլխուն ինկաւ: Շուրջ հարիւր քիլօ կենդանի կշիռ մըն էր այդ: Կողոլէ սոսկալի հայհոյանքներ տեղացուց: Ու, թէեւ ետքը ճանչցաւ Ջելիդը, այնուամենայնիւ՝ իբրեւ ռազմաճակատի հին հայհոյարան մը՝ չգոցեց բերանը. տակէ զատ, չէ՞ որ արդէն 1918 թուականն էր: Ջելիդ ինքզինքը հաւաքեց, տեսաւ իր առջեւ Կողոլէն, կատղեցաւ ու սկսաւ պոռալ անոր վրայ: Կողոլէ պատասխանեց նոյնպէս պոռալով: Բեթկէ, որ նմանապէս վարն էր, փորձեց հանդարտեցնել զանոնք: Բայց յինապետը ուղղակի փրփուր կը ժայթքէր, իսկ Կողոլէ, այն գիտակցումով՝ թէ իրեն հանդէպ ծանր անարդարութիւն գործուած է, բնաւ տրամադիր չէր տեղի տալու: Տարիներու թշնամանք մըն էր որ յանկարծ պոռթկաց իրարու դէմ: Վայրկեան մը — ու Վիլլին ալ վար ցատկեց՝ օգնելու Կողոլէին: Ահեղի գոռում - գոչում կը լսուէր փոսէն, իսկ վերէն Տիպդէն, ծիծաղէն կապտած, շարունակ դէպի վար կը մոլար:

(Շար.)

Է. ՄԱՐԻԱ ՌԵՄԱՐՔ

Միութեան հետ: «Մենք կը մաղթենք որ դուք խաղաղութեան մարդը դառնաք եւ ոչ թէ Գերմանիոյ վերազինման մարդը»:

Նախկին վարչապետ Փոլ Ռենօ, այս անգամ ալ խօսք առնելով, դիտել տուաւ թէ Ազգ. Ժողովը՝ ուրբաթ օր յայտնա-պէս դիրք բռնած էր Լոնտոնի համաձայ-նութեան դէմ, քանի որ եօթը բանաձեւեր կը հրաւիրէին կառավարութիւնը չարու-նակել բանակցութիւնները՝ խափանելու համար Գերմանիոյ ազգ. բանակին վե-րածնութիւնը. բայց կառավարութիւնը վստահութիւն պահանջեց: Եւ յետոյ, ո-րոշեց աւելցնել նուազագոյն աշխատա-վարձքը եւ ահա՝ հրաշիւք իմն, բաւարար մեծամասնութիւն մը ապահոված է...

Նախկին վարչապետին կարծիքով, նոր Եւրոպայի առաջնորդութիւնը, որ նա-պէս կը պատկանէր Ֆրանսայի, կ՚անցնի Անգլիոյ: «Պ. վարչապետ, եթէ Եւրոպա-յի փրկութեան համար գործածէիք կէ-սը այն տաղանդին զոր կը վատնէք Գեր-մանիոյ ազգ. բանակին վերածնութեան համար, փրկած պիտի ըլլայիք զայն: Գալով մեզի, մենք կը մերժենք վաւերա-ցնել գերման բանակին վերածնութիւնը»:

Զօր. տը Կոլի կազմակերպութեան ներ-կայացուցիչը, Կաստոն Փալեւսկի, նոր երաշխիքներ պահանջեց Գերմանիոյ վե-րազինման դէմ, անհրաժեշտ գտնելով ա-մերիկեան զօրքի ներկայութիւնը Եւրո-պայի մէջ: Նոյն հոսանքէն ուրիշ երես-փոխան մը յայտարարեց թէ Լոնտոնի հա-մաձայնութիւնը կը խախտէ ֆրանքեւ-խորհրդային դաշինքը, արտօնելով Գեր-մանիոյ վերազինումը եւ զարկ տալով զինարշաւին:

Վիճաբանութիւնները շարունակուե-ցան մինչեւ ուշ ատեն եւ ի վերջոյ վըս-տահութեան քուէ տրուեցաւ: Համայնա-վարները խմբովին դէմ քուէարկած էին:

Մէկ ամսուան միջոցին երկու անգամ է որ դահլիճը վստահութեան քուէ կը չա-հի: Նախորդը կը վերաբերէր արտակարգ լիազօրութեանց, տնտեսական ծրագիրնե-րը գործադրելու համար: Այդ առթիւ 361 հոգի թեր քուէարկեցին, 90 դէմ, իսկ 143 հոգի ձեռնպահ մնացին:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԼՈՆՏՈՆԻ նաւահանգստին գործադուլը չէ վերջացած տակաւին եւ կը վախցուի որ աւելի ծաւալի: Բանթողներուն թիւը հասած է 27.000ի եւ կրնայ բարձրանալ 32.000ի, եթէ նաւակներու սենտիքան ալ միանայ շարժումին:

ԵԳԻՊՏՈՍԻ կառավարութիւնը որոշեց դատել 12 այրեր եւ կին մը, այն ամբաստանութեամբ թէ լրտեսական ցանց մը կազմած էին, ի հաշիւ Իսրայէլի: Բուն վարիչը եւ օգնականը փախած են:

ԼՐՏԵՍԱԿԱՆ գործին քննութեան առ-թիւ նոր հարցաքննութեան մը ենթար-կուեցաւ ոստիկանական տեսուչը, Տիտ, որ կ՚ամբաստանուի թէ պահած է թղթա-պարտութեան դատապարտուած չարա-գործ մը, Ալֆրէտ Տրլաուին (Շարլ): Երբ հարցուցին թէ փաստաբան կ՚ուզէ՞, պա-տասխանեց.— «Պէտք չունիմ, կրնամ պաշտպանել ինքզինքս»: Ամբաստանեալը ազատ արձակուեցաւ առժամապէս: Նախ. Ռազմիկներու Ազգ. Միութեան նախագա-հը պահանջեց գտնել, դատել եւ պատժել բոլոր պատասխանատուները, որքան ալ բարձր դիրք ունենան »:

ԱՒՍՏՐԻՈՅ ներքին գործերու նախա-րարը յայտնեց Ազգաժողովի վերատեսու-չին թէ 35.000 տարագիրներ որոնք գեր-մաներէն չեն գիտեր եւ Աւստրիա հասած են 1952 Յունուար 1էն առաջ, մօտերս պիտի օգտուին տեղացիներու իրաւուն-քէն՝ աշխատանքի համար: Ուրեմն, պի-տի կրնան գործ ճարել:

ՑԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ.— Համախորհրդի Հայր. Միութեան Մարսէյլի մասնաճիւղի վարչութիւնը իր խորին ցաւակցութիւնը կը յայտնէ հայրենակից Պ. Միսաք Պա-րոնեանի ընտանեկան պարագաներուն ի-րենց քրոջ, Այթուն Թալանեանի (ծնեալ Պարոնեան) մահուան առթիւ:

FOURRURES

ROGER YOPIAN
84, Boul. de Stalingrad, 84
CHOISY-LE-ROI (Seine)

FOURRURES

ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՕՐԸ ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ ՆՈՅ. 7ԻՆ

★

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

Կը տօնուի մեծ պատրաստութեամբ:
Շարօ տէ Ֆլէօրի հանրածանօթ սրահ-ներուն մէջ:
30 Հոկտեմբեր, Շաբաթ ժամը 9էն մին-չեւ լոյս: Կէս գիշերէն վերջ եւրոպական պարեր մեծ սրահին մէջ: Աւանդական խնջոյք պզտիկ սրահին մէջ:
Մանրամասնութիւնները յաջորդով:

★

ԿՐԸՆՈՊԼԻ ՄԷՋ
Կը տօնուի Նոյեմբեր 7ին, Կիրակի կէս օրէն վերջ ժամը 15ին, Ռիւ ժէ, Սէն Լուի սրահը:

●

ՎԱԼԱՆՍԻ ՄԷՋ
Նոյեմբեր 6ին:
Մանրամասնութիւնները յաջորդով:

ԲԱՑԱՌԻԿ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

ՖՐ. Կ. ԽԱՉԻ ԼԻՈՆԻ ՄԱՍՆԱՃԻՒՂԻ

Ի ՆՊԱՍՏ ԿԵԴՐՈՆԻ ՕԴԱՓՈԽՈՒԹԵԱՆ ԿԱՅԱՆԻՆ

Շաբաթ, 16 Հոկտեմբեր ժամը 9էն մին-չեւ լոյս, Մէզօն Տոռէի շքեղ սրահին մէջ, ՓԼԱՍ ՊԵԼՔՈՒՌ:
Գեղարուեստական բաժին, սիրայօժար մասնակցութեամբ՝ Տիկին Ա. Թադէոս-եանի եւ Օր. Ուզունեանին, պար՝, հաճելի անակնկալներ:
Մուտք 250 ֆրանք:

ՏԱՐԵԿԱՆ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

ՖՐ. ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ ՓԱՐԻԶԻ ՄԱՍՆԱՃԻՒՂԻ

24 Հոկտ. կիրակի ժամը 16էն 24
Օթէլ Մօտէրնի սրահներուն մէջ
Փլաս տը լա Ռէպուբլիք
Գեղարուեստական բաժին, եւրոպական պարեր:

ԽՆՋՈՅՔ ՎԻԷՆԻ ՄԷՋ
Ֆ. Կ. ԽԱՉԻ ՕՐՈՒԱՆ ԱՌԹԻՒ
Նախաձեռնութեամբ Ֆ. Կ. Խաչի վար-չութեան: Այս կիրակի կէսօրէն վերջ, Համօ Օհանջանեան ակումբը:
Կը խօսի ՄԻՍԱՔ ՄԻՐՉԷ
Գեղարուեստական բաժին: Իրենց մաս-նակցութիւնը կը բերեն Յակոբ Ֆաչէք-եան իր «տիպ»երով (Լիոնէն): Երիտա-սարդ Սերոբ Մարգարեան կովկասեան պարով, (Սէն Շամոնէն:
Զանազան անակնկալներ: Ճոխ պիւֆէ մատչելի գիներով:
Հասոյթը պիտի յատկացուի Ֆ. Կ. Խա-չի նոր գնած օդափոխութեան կայանի նորոգութեան:

ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ ԿՐԸՆՈՊԼԻ ՄԷՋ
Ի նպաստ իր դպրոցին, Ֆ. Կ. Խաչը կազմակերպած է պարահանդէս - երե-կոյթ մը, այս կիրակի ժամը 20էն մինչեւ կէս գիշեր, Սալ Արմընօնվիլի մէջ:
Նոյն առիթով, Ֆ. Կ. Խաչի դպրոցի անցեալ տարեշրջանի շրջանաւարտները պիտի ստանան իրենց վկայականները:
Ընտիր նուագախումբ, հաճելի անակն-կալներ: Պիւֆէ՝ այլազան խմիչքներով եւ ուտելիքներով:
Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ:

ՎԻՃԱԿԱԽԱՂ
ՄԱՐՍԷՅԼ.— Մուրատ Ռափայէլեան Նախկին Աշակերտներու Միութիւնը կը ծանուցանէ թէ իր վիճակահանութիւնը տեղի ունեցաւ, եւ՝

ԹԻՒ 093

շահեցաւ չաբաթ մը պտոյտի իրաւուն-քը զոյգի մը համար, Վենետիկ: Երթե-ւեկ, օթեւան, եւ սնունդ ապահովուած:
Կը խնդրուի դիմել՝ Պ. Ս. Էքսէրճեանի՝ 40 Լա Քանըպիէռ, Մարսէյլ:
Պ. Ա. Շէխիկեանի՝
Ֆարմասի Սանթրալ, 1 Պուլվ. տ'Աթէն Մարսէյլ:
Միութեանս վարչութեան փափաքին համաձայն, որպէսզի Մարսիլիոյ հասա-րակութենէն զոյգ մը, անպայման, վա-յելէ այս ճամբորդութիւնը, կրկին վի-ճակահանութիւն տեղի պիտի ունենայ, եթէ այս թիւը իր անդամներէն եւ կամ ի-րենց ընտանիքներէն մէկուն ելած է:

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ
ՄԱՐՍԷՅԼԻ Հ. Մ. Ը. Մ. Ի ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

ԴԵԿՏԵՄԲԵՐ 13ԻՆ

★

ՓԱՐԻԶԻ Ս. ԽԱՉԻ ԸՆԿԵՐԱԿՑՈՒ-ԹԵԱՆ տարեկան պարահանդէսը Օթէլ Մոտէռնի մէջ՝

ՓԵՏՐՈՒԱՐ 20ԻՆ 1955

ՖՐ. Կ. ԽԱՉԻ ՕԴԱՓՈԽՈՒԹԵԱՆ ԿԱՅԱՆԻ ՇԷՆՔԻՆ ՀԱՄԱՐ

Ֆ. Կ. Խաչի Կեդր. վարչութիւնը շը-նորհակալութեամբ ստացած է, Պ. Մու-շեղ Ճիէրճեանէ (Մոնթէ Քարլօ) 50.000 ֆրանք:

ՌՈԱՆԻ հայրենակիցներէն.— Մեսրոպ Թորոսեան, Մինասեան տասը հազարա-կան, Յովհաննէսեան, Զալըմեան եղբայր-ներ 5000ական, Յակոբ Ապանճեան 3000. Առաքել Չէչմէճեան, Բենիամին Թորոս-եան, Գիլլիճեան, Մանուէլ Մարաղեան, Գէորգ Քէօշկէրեան, Պաղտիկ Զալըմեան երկու հազարական, Յովհաննէս Պալիկ-եան, Արաքսի Խրիմեան, Պապաճանեան, Արտաշ Գարակէօզեան, Գիլլիճեան, Սա-հակեան, Պարգեւ Սարգիսեան հազարա-կան, Ներսէս Քէօսէեան, Ղազար Պա-համեան 500ական: Ընդհ. գումար 53.000 ֆրանք:

ՀԱՅԱԾԷՍ ՊԱՏԱՐԱԳ ՊԱՆԵԽՈՅԻ ՄԷՋ
Այս Կիրակի երեկոյեան ժամը 7ին Ս. Ռընէ մատրան մէջ, 83 ռիւ տ'Արքէօյ:
Ս. ԽԱՉԻ ԺՈՂՈՎՐԴԱՊԵՏՈՒԹԻՒՆ

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ
Այրի Տիկին Արշալոյս Սարգիսեան, Պ. Յովհ. Թերլէմէզեան եւ զաւակները, Օր. Արփինէ Սարգիսեան, Պ. Բ. Պասմաճեան եւ զաւակները, ինչպէս նաեւ բոլոր պա-րագաները իրենց խորին շնորհակալու-թիւնը կը յայտնեն Փարիզի Առաջնորդ Սերովբէ Ծ. Վարդապետին, Պ. Պ. Մկր-տիչ Պարսամեանի, Գ. Վահան Մաք-սուտեանի իրենց դամբանականներուն համար եւ բոլոր անոնց որոնք անձամբ ծաղկեպսակով, նամակով կամ նուէրնե-րով ցաւակցութիւն յայտնեցին իրենց սի-րեցեալ ամուսնոյն, փեսին, եղբօր, մօ-րեղբօր եւ ազգականին՝
ՀՐԱՉ ՍԱՐԳԻՍԵԱՆԻ
դառնաղէտ մահուան առթիւ:

ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՊՍԱԿԻ
Ողբացեալ ՀՐԱՉ ՍԱՐԳԻՍԵԱՆԻ մահ-ուան առթիւ Տիկ. Սիրանուշ Մավեան 2 հազար Ֆր. կը նուիրէ Ֆ. Կապ. Խաչի Փարիզի մասնաճիւղին եւ հազար ֆրանք Աղքատախնամին: Ստանալ «Յառաջ»էն:

— ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ —

Հ. Յ. Դ. ՌՈՍՏՈՄԱԿԱՆ Միութեան ժողովը, այս շաբաթ, ժամը 9ին, սովո-րական հաւաքատեղին:

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ. Յ. Դ. Քրիստափոր ենթակոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները այս շաբաթ ժամը 21ին, Ահարոնեան Ակումբը: Պարտաւորիչ ներ-կայութիւն:

ԼԻՈՆ.— Հ. Յ. Դ. Վարանդեան կոմի-տէն սովորաբար ընդհ. ժողովի կը հը-րաւիրէ բոլոր ընկերները, այս երկու-շաբթի ժամը 8.30ին, Յոյներու սրահը, 5, ռիւ Պօնըփուա: Խիստ կարեւոր օրա-կարգ:

ՎԱԼԱՆՍ.— Հ. Յ. Դ. Շրջ. կոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկեր-ները այս կիրակի առաւօտ ժամը 8.30ին Ահարոնեան ակումբը: Կարեւոր օրա-կարգ:

ՏԱՐՕՆ ՏՈՒՐՈՒԲԵՐԱՆԻ Հայր. Միու-թեան ընդհ. ժողովը Կիրակի, 17 Հոկտ., կէսօրէ վերջ ժամը 3ին, Քաֆէ Քլէր տը Լիւնի վերնայարկը, մեթրօ Փլաս տ'Իթա-լի: Խիստ կարեւոր օրակարգ:

Ֆ. Կ. ԽԱՉԻ Փորթ Իթալիի մասնաճիւ-ղի ընդհ. ժողովը, այս շաբաթ օր ժամը 3.30ին, Ժանթիյիի հայկ. դպրոցին մէջ: Խիստ կարեւոր օրակարգ:

ՀԱՃԸՆԻ ՀԵՐՈՍԱՄԱՐՏԻՆ ՏԱՐԵԴԱՐՁԸ

ՇԱՄ.— Հաճընի Հայր. Միութիւնը «Արծուաբոյն»ի հերոսամարտին34րդ տա-րեդարձը կը տօնէ մեծ շուքով, Կիրակի 17 Հոկտեմբերին, առաւօտուն Սէն Մար-թէնի եկեղեցիին մէջ: Այս առթիւ Վիէ-նէն Յովսէփ վրդ. Լեւոնեան հոգեհան-գստեան հանդիսաւոր պատարագ պիտի մատուցանէ 8000 անթաղ նահատակներու խնկելի յիշատակին:

Օրուան բանախօսն է Պ. Սիսակ Սիս-լեան, որ հրաւիրուած է Կրընոպլէն:

Երգ եւ արտասանութիւններ՝ դպրոցի սաներուն կողմէ: Աւանդական մատաղի օրհնութիւն եւ հոգեհաց: Կը հրաւիրուին բոլոր հայրենակիցները եւ նահատակնե-րուն յիշատակը յարգողները:

ՎԱՐԺՈՒԹԻՒՆ

ՀԱՃԸՆԻ ՀԵՐՈՍԱՄԱՐՏԻՆ ՅԻՇԱՏԱԿԻՆ

Հաճընի հերոսամարտի անկման 34րդ տարեդարձին առթիւ ութ հազար նահա-տակներու ի յիշատակ, Փարիզի Հայոց եկեղեցիին մէջ (15 ռիւ Ժան Կուժօն), հո-գեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի այս կիրակի առտու: Կը հրաւիրենք յար-գել հերոսներու յիշատակը:

ԱԼՖՈՐՎԻԼԻ ՀԱՅ ՄԱՐԶԱԿԱՆԻՆ ՏԱՐԵԿԱՆ ՄԵԾ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

ԿԻՐԱԿԻ 17 ՀՈԿՏԵՄԲԵՐ ԺԱՄԸ 16ԷՆ 24
Պատուակալ նախագահութեամբ՝ Փարիզի քաղաքապետ
Dr. BERNARD LAFAYի

ORCHESTRE JACQUES HELIAN
SALLE VOLTAIRE
Շարանթօն էֆօլէն տանել 103 թիւ օթօպիւսը, իջնել Ռիւ տը լ'Իւնիօն:

ԱՂՔԱՏԱԽՆԱՄԻ ՏԱՐԵԿԱՆ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ
Յառաջիկայ Հոկտեմբեր 31ին
HOTEL GEORGE Vի
շքեղ սրահներուն մէջ:

ԲՈԼՈՐ ՎԱՃԱՌՈՐԴՆԵՐՈՒՆ ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԵԱՆ
Gros, Demi-Gros
Գուլպայ, մի-պա, ներքին ճերմա-կեղէններ, ԱՄԵՆԱՆՊԱՍՏԱՒՈՐ ԳԻ-ՆԵՐՈՎ:
Նոր գրներ
rticles polichinelles-ի համար
Միակ հասցէն՝
BONNETERIE BEAUBOURG
227, Rue St. Martin. PARIS (3e)
Tél.: ARC. 66-50

ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԻՒՆ
ՕԳՏՈՒԵԼՈՒ ՀԱՄԱՐ ԱՌԻԹԷՆ
4500 frs
Complet-2 pièces
(Draperie et Tweed)
ԱՄԵՐԻԿԱՅԷՆ ՆՈՐ ՍՏԱՑԱԾ ԵՆՔ ՀԱԳՈՒՍՏՆԵՐ
ԱՅՐ ՄԱՐԴՈՑ ԵՒ ՊԱՏԱՆԻՆԵՐՈՒ
ՄԻ ՄԻԱՅՆ 4500 ՖՐԱՆՔ
Դպրոցի աշակերտներուն եւ ուսա-նողներուն համար 10 առ 100 զեղչ
ՈՒՆԻՆՔ ՆԱԵՒ ԱՄԷՆ ՏԵՍԱԿ ԿԵՐ-ՊԱՍՆԵՐ ՄԱՏՉԵԼԻ ԳԻՆԵՐՈՎ
TISSUS BÉATRICE
ՏՆՕՐԷՆ Պ. ԴԱՎՈՒԴԵԱՆ
97, Rue de Richelieu,
Métro Richelieu Drouot
Tél.: RIC. 57-57

Imp. Araxes - 46, rue Richer, Paris (9e)

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

ՅԱՌԱՋ

HARATCH

ՕՐԱԹԵՐԹ

Fondé en 1925 Tél.: PRO. 86-60
Le Directeur : SCH. MISSAKIAN
Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise, Paris-9e
C.C.P. Paris 1678-63 R. C. Seine 376.286

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա եւ գաղութներ տարեկան 3000 ֆր., վեցամս. 1600
Արտասահման՝ տարեկան 3500 ֆր. կամ 10 $, հատը 12 ֆր.

ՈՒՐԲԱԹ 15 ՀՈԿՏԵՄԲԵՐ
VENDREDI 15 OCTOBRE 1954

30ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 7497 30e ANNEE
Խմբագիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ
ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 10ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 2908

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ՄԻՇՏ ԳՈՑ ԱՉՔԵՐՈՎ

Բոլոր այն երկիրներուն մէջ ուր կը տիրապետէ մուրճ – մանգաղը, գրագէտը պաշտօնեայ մըն է որ կը հետեւի Կեդր. Կոմիտէի պատուէրներուն :

Այս առթիւ մշակուած տասնաբանեան կրնայ հեռաւոր կապ անգամ չունենալ գրականութեան եւ արուեստի հետ, բայց պարտաւորիչ է բոլորին համար :

Ո՛ր եւ է չեղում՝ դուռ կը բանայ զանազան փորձանքներու :

Պատուէրանը կը փոխուի պարբերաբար, հակասութենէ հակասութիւն գլորելով :

Ոչինչ, կը բաւէ որ ժողովով մը, Ստալին մը կամ Մալենկով մը տուած ըլլան նոր ազդանշանը :

Այնուհետեւ արշաւը կը սկսի, մրցանիշներ կոտրելու համար :

Այժմ օրուան գլխաւոր նշանախօսքն է խաղաղութիւնը :

Ժողովներ, ճառեր, բազմալեզու հրատարակութիւններ՝ յանուն խաղաղութեան :

Գրագէտն ալստիպուած է արձագանգել, ծառայելով օրուան աշխարհակալութեան եւ դիւանագիտութեան շահերուն :

Եթէ դասը լաւ սորված է, կը համարուի «պրոգրեսիւ եւ դեմոկրատ» :

Եթէ կը հետեւի գրականութեան եւ արուեստի պահանջներուն, իբրեւ ուղեցոյց ունենալով իր ներշնչումները, կը դառնայ «ռէակցիոն» գրող :

Այս երեւոյթը անգամ մը եւս շեշտուեցաւ Սովետահայ Գրողներու Համագումարին մէջ :

Կեդր. Կոմիտէին քարտուղարը, բուն իշխանաւորը՝ Ս. Թովմասեան, երկու «իբերամերժ հատուածներ» կը բաժնէր Արտասահմանի հայկական գրականութիւնը,— «ռէակցիոն գրականութիւն եւ պրոգրեսիւ գրականութիւն» :

Եւ կը յայտարարէր, ամենայն տգիտութեամբ.

— « Առաջինը պաշտպանում է իմպերիալիզմի շահերը եւ ներծծուած է նրա գաղափարներով, երկրորդը կանգնած է խաղաղութեան եւ դեմոկրատիայի համար մղուող պայքարի դիրքերի վրայ» :

Այս չափանիշին համաձայն, «յառաջդիմական» կը համարուի ճղճիմ փոքրամասնութիւն մը, իր թերխաշ մարդանքներով, իսկ յետադիմական՝ բուն գանգուածը, ջախջախիչ մեծամասնութիւնը, իր մամուլով, մտաւորականութեամբ եւ գրականութեամբ :

Ուրեմն, տրամաբանօրէն, ճղճիմ փոքրամասնութեան գոյնզգոյն տապեանները կը դառնան ախոյեան խաղաղութեան եւ ժողովրդապետութեան, իսկ միւսները՝ թշնամի երկուքին ալ :

Այսպէս, «իմպերիալիզմի շահերին» կը ծառայեն եւ պատերազմի կուսակից են այն տարեց եւ երիտասարդ գրագէտները, որոնք հայկական գրականութիւն կը մշակեն խանդավառութեամբ եւ յարատեւութեամբ : Պրպտելով, աքնելով, քրտնելով : Իրենց երակները քամելով : Ոգի եւ հաւատք ներշնչելով տարագիր բազմութեանց ...

Երեսունեւհինգ տարի վերջն ալ, Երեւանի յարափոփոխ վարիչները կը մնան նոյն մանկամիտները : Իրենք կը դատեն եւ վճիռներ կ՚արձակեն գոց աչքերով :

Եւ սուտ ալ կը խօսին :

« ... Սովետական գրականութիւնը օր օրի վրայ աւելի լայն տարածում է գտնում Հայրենիքի սահմաններից դուրս, աւելի խոր արմատներ ձգում միլիոնների սրտերում» :

Պիտի մաղթէինք որ գային եւ բաց աչքերով նշդէին նախ՝ «միլիոնները», յետոյ ընթերցողներուն թիւը, սկսելով «պրոգրեսիւ» գրողներէն :

Շ.

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՎԱՐՉԱՊԵՏԸ ԿԸ ՏԵՍԱԿՑԻ ԶՕՐ. ՏԸ ԿՕԼԻ ՀԵՏ

ՄԱՆՐԱՄԱՍՆՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ ԳԱՂՏՆԻ ԿԸ ՊԱՀՈՒԻՆ

Պ. Մենտէս Ֆրանս Դշ. օր երկար տեսակցութիւն մը ունեցաւ զօր. տը Կօլի հետ, Շան զ՚Էլիզէի մէկ հիւրանոցին մէջ ուր կ՚իջնէ զօրավարը, Փարիզ հանդիպած ատեն : Տեղական թերթերը կը գրեն թէ չատոնց նախատեսուած էր այս տեսակցութիւնը, որ տեղի կ՚ունենայ արմատական կուսակցութեան համագումարի նախօրեակին :

Վարչապետին եւ զօրավարին բարեկամները հազիւ քանի մը տեղեկութիւններ կրցած են տալ : Տեսակցութեան գլխաւոր նպատակն եղած է զօրացնել դաշլիճին դիրքը, յառաջիկայ բանակցութեանց առթիւ : Զօրավարը անցեալ տարի յայտնած էր իր տեսակէտները Արեւմուտքի եւ Արեւելքի յարաբերութեանց մասին : Իր կարծիքով Ֆրանսա պէտք է նախաձեռնութիւնն ստանձնէ շօշափելու Խ. Միութեան տրամադրութիւնները, դիւանագիտական ճամբով, ստուգելու համար թէ կարելի՞ է խաղաղ համակեցութիւն մը հաստատել երկու ճակատներուն մէջ, մանաւանդ հիմա որ երկու կողմերն ալ ջրածին ռումբ ունին :

Ազգ. ժողովին Գշ. օրուան նիստին մէջ, զօրավարին խօսնակը, Փալեւսքի եւս չօշափեց այս խնդիրը : Զօրավարը ցրուած է իր երբեմնի կազմակերպութիւնը, բայց իր նախկին հետեւորդները գուրգուրանքով կապուած են իրեն հետ :

Տեղական թերթերը կը գրեն թէ վարչապետը եւ զօրավարը անկեղծօրէն պարզած են իրենց տեսակէտները միջազգային հարցերու մասին, բայց առանց մասնաւորապէս ծանրանալու Արեւելքի եւ Արեւմուտքի յարաբերութեանց վրայ : Այս խնդիրը շատ փափուկ հանգամանք ունի : Ամէն պարագայի մէջ, Պ. Մենտէս Ֆրանս չուզեր որեւէ ձեռնարկ փորձել, մինչեւ որ տեսակցի նախագահ Այզընհաուըրի հետ, Ուաշինկթընի մէջ : Ինք համաձայն է զուգընթաց բանակցութիւններ կատարելու այս մասին, Լոնտոնի համաձայնութեան հետ, մասնաւորապէս շօշափելով Գերմանիոյ վերազինման խնդիրը :

Մենտէս Ֆրանսի պաշտօնավարութենէն ի վեր, առաջին տեսակցութիւնն է այս, զօր. տը Կօլի հետ : Պ. Մենտէս Ֆրանս ծանօթացած է տը Կօլի առժամեայ կառավարութեան հետ, եւ առիթով մը վշտացած էր, երբ զօրավարը Պ. Փլեւէնի կողմը բռնեց : Հակառակ այս միջադէպին, Պ. Մենտէս Ֆրանս անցեալ յունիսին կը գովէր զօրավարը, իբրեւ մարդ մը որ «հայրենասիրութեան եւ անձնուիրութեան բարձր դասեր տուած էր իրեն» :

Նախկին կոլեաններ միացան Մենտէս Ֆրանսի դաշլիճին, բայց զօրավարը ինք չուզեց մասնակցիլ, դիտել տալով թէ որեւէ մէկը, ինչքան ալ կարող ըլլայ, չի կրնար արդիւնաւորապէս գործել Ֆրանսայի ներկայ կարգուսարքին մէջ :

Իրազեկներ կը հաստատեն թէ վարչապետը եւ զօրավարը յարեւնման են շատ մը տեսակէտներով : Երկուքն ալ միշտ կը պահանջեն որ Ֆրանսան հաւասարազօր անդամ նկատուի արեւմտեան զինակցութեան մէջ եւ պահէ իր անկախութիւնը :

ՊԱՂԵՍՏԻՆԻ 887.000 ՏԱՐԱԳԻՐՆԵՐՈՒՆ վիճակը լրջօրէն կը զբաղեցնէ Ազգ. ժողովը : Վերջին տեղեկագրի մը համաձայն, 834.000 տարագիրներ պարէն կը ստանան մասնաւոր կազմակերպութեան մը միջոցաւ : Դրամը կը ճարուի հանգանակութեամբ, որուն վաթսուն առ հարիւրը Մ. Նահանգներէն : Զորս տարուան ընթացքին միայն 70.000 հոգի պակսած են տարագիրներու թիւէն :

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

Ի՜ՆՉ ԼԱՒ Կ՚ԸԼԼԱՐ ...

Հայու սիրտով, գրագէտի աչքով եւ Դաշնակցական ոգիով Նարդունի զգաց, տեսաւ ու դատեց բոլոր այն վայրերը ուր իր «Մեծ ժողովուրդը» Հայկազանց, գաղթած տեղաւորուած է, նողոպրելով Մեծ Սպանդէն :

Անշուշտ առիթ պիտի ունենայ լայն հասարակութեան առջեւ պատմելու իր տեսածն ու զգացածը, ինչպէս եւ յայտնելու եզրակացութիւնը, մեր գաղթաշխարհի ամէնէն բաբախուն հատուածին՝ Միջին Արեւելքի մասին :

Այն կամուրջը որ կը նետուի այս կարգի այցելութիւններով կամ պտոյտներով, գաղութէ գաղութ, ուժեղ ազդակ մըն է չկորսուելու մեր պայքարին :

Մամուլը կ՚աշխատի ամուր պահել կապը մէկէն միւսը : Բայց, մասնակի պիտի ըլլար իր կատարած դերը, եթէ պարբերաբար որակեալ այցելուներ աչօք – բաշօք եւ բանիւ բերանոյ, օղակ մը չաւելցնէին շղթային, որ նետուած է հին աշխարհէն նորը, եւ փոխադարձաբար :

Մէկը կը վերադառնայ գրելու համար «Ահա Ամերիկան» : Ուրիշ մը կը խօսի լոյս աշխարհ բերելով ցիրուցան բեկորները :

Եւ ահա Նարդունին կը տեսնէ մօտ 400 հազար հայութիւն, ամբողջ ժողովուրդ մը որ չուզեց մեռնիլ : Կը տեսնէ աւելի քան 50.000 մանուկներ ու պատանիներ որոնք մեծ մասով խարխուլ դպրոցներէ դուրս կ՚ելլեն օծուն նակատներով եւ հըրավառ նայուածքներով : Կը տեսնէ կործանած վանքեր ու եկեղեցիներ որոնք իրեն կը պատմեն նորանոր զաղտնիքներ : Կը տեսնէ : Իր Հայու սիրտը կը բաբախէ ուժգին : Իր տեսանողի աչքերը կը լեցուին պատկերներով : Հոգին կը ծծէ աւիշ մը թարմ ու կենսատու : Եւ կ՚ըսէ.

— Պիտի ներարկեմ զայն բոլոր անհաւատներուն, որոնք դեռ կը տարակուսին մեր ժողովուրդին կենսունակութեան մասին եւ չեն հաւատար գալոց սերունդին հայկականութեան, չեն հաւատար թէ ամէն մէկ այցելու առաքեալ մըն է ինքնին որ իր ներշնչեալ խօսքով կը զովացնէ անապատէն բոպիկ ու ծարաւի հեռացած այս բազմութեան սիրտը :

Ի՜նչ լաւ կ՚ըլլար որ ուրիշներ ալ կարենային ըսել.— «Եկայ, տեսայ եւ հաւատացի» :

ՍՕՍԻ

ՊԱՅՄԱՆՆԵՐ ԳԵՐՄԱՆԻՈՅ ՎԵՐԱԶԻՆՄԱՆ ՀԱՄԱՐ

150.000 ՀՈԳԻ ԱՐՁԱՆԱԳՐՈՒԱԾ

Արեւմտեան Գերմանիոյ Ապահովութեան վերատեսուչը, Պ. Պլանք, առջի օր տեղեկութիւններ հաղորդեց ապագայ բանակի կազմակերպութեան մասին : Գերմանիան Ատլանտեանի դաշինքին պիտի մասնակցի հաւասարութեան հիման վրայ, վայելելով փոխադարձ յարգանք : Կարգ մը տխուր յիշողութիւններ փարատելու համար, ապագայ գերման բանակը «Վերմախտ» պիտի չկոչուի, այլ պարզապէս «զինեալ ուժեր» : Բանակը պիտի բաղկանայ 500.000 զինուորներէ, կամաւորներու արձանագրութեամբ : Արդէն իսկ արձանագրուած են 150.000 հոգի : Գերմանական մեծ սպայակոյտ պիտի չկազմուի, քանի որ մեծ մասով եւրոպական ճակատի հրամանատարութեան կամ Ատլանտեան կազմակերպութեան կ՚իյնան իրաւասութիւնները : Բարձրաստիճան սպաները, սկսելով գնդապետի աստիճանէն, պիտի ընտրուին անկախ յանձնաժողովի մը միջոցաւ : Թեթեւ զէնքերը կրնան շինուիլ Գերմանիոյ մէջ, իսկ ծանրերու արտադրութիւնը արգիլուած է :

× Ամէն օր 750 երիտասարդներ կը ներկայանան, կամաւոր արձանագրուելու համար :

× Ամերիկեան թերթերը կը գրեն թէ Արեւմտեան Գերմանները այժմ աւելի շատ կը հետաքրքրուին երկրին վերամիացումով : Այս առթիւ դասախօսութիւններ սարքուած են մեծ քաղաքներու մէջ, մասնակցութեամբ աւետարանական կիներու, Ռուսաստանէն վերադարձած գերիներու, համալսարանական ուսանողներու եւն. : Տարբեր կարծիքներ կը տիրեն միացման եղանակներու մասին :

Միւս կողմէ, ամէնէն փափուկ խնդիրը կը համարուի Սարի վէճը, որու մասին նախնական բանակցութիւններ կը կատարուին արդէն : Այս հարցին լուծումը սերտ կապ ունի Լոնտոնի համաձայնութեան վաւերացման հետ. վասն զի Պ. Մենտէս Ֆրանս քանիցս յիշեցուց թէ բոլոր համաձայնութիւնները մէկ ամբողջութիւն պէտք է կազմեն եւ թէ չի կրնար անջատել Սարի խնդիրը :

Առջի օր Սարի վարչապետը, Հօֆման, տեսակցութիւն մը ունեցաւ Պ. Մենտէս Ֆրանսի հետ :

(Լուրերու շար.ը կարդալ Դ. էջ)

ՀԱԼԷՊԻ ՀԱՅ ԵՐԵՍՓՈԽԱՆԸ

« Ցուսաբեր »էն կը տեղեկանանք թէ Սուրիոյ երեսփ. ժողովին համար Հալէպէն ընտրուած է Պ. Տիգրան Զրաճեան : Ընկեր Հրաչ Փափազեան հայկական եւ քրիստոնէական շրջանակներու առաւելագոյն քուէն ստացած էր, բայց համեմատականի ընտրութեանց ատեն մահմետականները իրենց քուէներուն մեծ մասը տուած են միւս թեկնածուին :

Այս՝ անգամ միայն մէկ աթոռ տրամադրուած էր Հայերուն :

ԽՈՒԶԱՐԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐ ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

Քանի մը օր առաջ անծանօթներ ռումբ նետած էին Փարիզի բանուկ փողոցներէն Ալժերի համայնավարական ակումբին մէջ, ծանրապէս վիրաւորելով չորս հոգի : Ոստիկանութիւնը քննութիւններ կը կատարէ այդ օրէն ի վեր : Առջի օր խուզարկութիւններ կատարուեցան 24 կասկածելիներու տուներուն մէջ, բայց ոչ ռումբ գտնուեցաւ, ոչ ալ ձերբակալութիւններ կատարուեցան :

Տեղական թերթերը կը գրեն թէ 40 համայնավարներ ժողովի մէջ էին, երբ ռումբը պայթեցաւ :

Ապահովութեան Տեսչութիւնն ալ խուզարկութիւններ կատարեց Հնդկաչինի տարագիրներու եւ Ֆրանքեւչինական ընկերութեանց կեդրոններուն մէջ : Երկուքն ալ բարեկամ կը համարուին համայնավարութեան : Կ՚ըսուի թէ Հնդկաչինի մէջ բանտարկուած Ֆրանսացիներու ցանկեր կը փնտռեն :

× Համայնավար կուսակցութեան Կեդր. Կոմիտէն կոչ մը ուղղեց այս առթիւ, բողոքելով կատարուած յարձակումներուն դէմ, զոր կը վերագրէ լրտեսական գործին առթիւ ամբաստանուած ոստիկաններուն, Տիտի, Տըլառիւի եւն. :

....

ՄՈՍԿՈՒԱ վերադարձաւ այն պատուիրակութիւնը որ Չինաստան գացած էր, նախագահութեամբ Կեդր. Կոմիտէի ընդհ. քարտուղար Խրուշչեւի : Այս վերջինը հրաժեշտի ճառ մը խօսեցաւ, փառաբանելով երկու երկիրներուն գործակցութիւնը :

ՆԱԽԿԻՆ ՔԱՀԱՆԱՅ ՄԸ, որ Վատիկանի կողմէ կարգալոյծ հռչակուած էր 1953ին, իբրեւ կարմիր ուղեկից, Սթալինի խաղաղութեան մրցանակը պիտի ստանայ, 30 միլիոն լիր կամ 48.000 տոլար : Փիլոնազուրկը, Անդրէա Կաճերօ, որ 38 տարեկան է, ձեռնոփս գացած էր երկու տարի առաջ, գործելու համար խաղաղութեան կուսակիցներուն հետ : Նոր «յառաջատար»ը կը շարունակէ «Տէր» կոչել ինքզինքը :

ԹՈՒՐՔԻԱ ԵՒ ԳԵՐՄԱՆԻԱ

Ի՞ՆՉՊԷՍ ԿՆՔՈՒԵՑԱՒ 1914Ի ԶԱՐԱԲԱՍՏԻԿ ԶԻՆԱԿՑՈՒԹԻՒՆԸ

ԽՄԲ. — Թուրք պատմագիր Ֆերիտուն Ճապըլ Թիւլպէնտեի «Վագըթ»ի Հոկտ. 3ի թիւին մէջ կը պատմէ թէ ինչպէս կընքուեցաւ 1914 Օգոստոս 2ի թուրքեւգերման զինակցութիւնը (որ յանգեցաւ Թուրքիոյ հայ ժողովուրդին բնաջնջումին). —

Օսմանեան Կայսրութիւնը, որ Իտալական (Տրիպոլիսի) եւ Պալքանեան պատերազմներէն վիրաւոր դուրս եկած էր ու բաւական հողեր կորսնցուցած, գրեթէ մեկուսացած էր այն միջոցին երբ Համաշխարհային Ա. պատերազմը պատրաստող տնտեսական ու քաղաքական մրցակցութիւններ, տիրակալութեան ձգտումներ ու տարապայման սպառազինումներ, մթնոլորտը ելեկտրականացուցած էին եւ կը ձգտէր ազատիլ այս մեկուսացումէն եւ տեղ գրաւել Եւրոպայի հաւասարակշռութեան նպաստող ազդակներուն մէջ:

Ուզած էր Անգլիոյ, Ֆրանսայի եւ նոյնիսկ Ռուսիոյ հետ հասկացողութեան գալ եւ փշոտ կամ վիճելի հարցերը կարգադրել, բայց չէր յաջողած ու չէր կրցած մտնել անգլեւֆրանքեւռուս Երրեակ Համաձայնութեան մէջ: Իսկ Երրեակ զինակցութիւնը կը կազմէին Գերմանիա, Իտալիա եւ Աւստրիա-Հունգարիա:

Գերմանիա ժամանակն ու գետինը շատ նպաստաւոր կը գտնէր Օսմանեան կայսրութիւնը սիրաշահելու համար: Իր զինուորական մարզիչներով, պատուիրակներով արդէն իսկ թափանցած էր երկրէն ներս: Առաջին չփումները համառօտակի այսպէս անցան: Աւստրիա-Հունգարիոյ արտաքին գործերու նախարար Կոմս Պերխթոլտ, հարցուցած էր Գերմանիոյ արտաքին նախարար Եակովի թէ՝ առենը եկած չէ՞ր նկատեր Թուրքիոյ առաջարկ տանիլ Երրեակ Զինակցութեան մասնակցելու:

Այս հարցումը ուղղած էր 1914 Յուլիսի առաջին կիսուն, իսկ գերման նախարարը Յուլիս 17ի, Իսթանպուլի գերման մեծ դեսպան Պարոն Վանկէնհայմին կարծիքը հարցուցած էր այս մասին, Պերխթոլտի հարցումը անոր հաղորդելով:

Պարոն Վանկէնհայմ այդպիսի առաջարկի մը դէմ էր եւ արտաքին նախարարին պատասխանեց թէ Պոլսոյ աւստրիական դեսպանը նոր զինակցութիւններու մէջ կը փնտռէ Աւստրիոյ փրկութիւնը եւ կը ջանայ Օսմ. Կայսրութիւնը իրեն զինակից դարձնել ու կ'աւելցնէր:

— Բացարձակապէս հակառակ եմ այս զինակցութեան. տարակոյս չկայ որ Թուրքիա այժմ ի վիճակի չէ զինակից ըլլալ:

Վանկէնհայմ սխալ կը մտածէր, եւ Վիլհէլմ կայսրը իր դեսպանին խորհրդածութիւնները նկատի չառաւ եւ հրաման տուաւ գերման արտաքին նախարարութեան անմիջապէս բանակցութեան սկսիլ զինակցութեան համար:

Վանկէնհայմ արտաքին նախարարութենէն ստացած հրահանգին վրայ, անմիջապէս գործի լծուեցաւ ու շփման մէջ մտաւ եւ բանակցեցաւ Օսմանեան Պետութեան Եպարքոս եւ արտաքին գործոց նախարար Սայիտ Հալիմ փաշային հետ, որ դեսպանին յանձնարարեց բանակցութիւնները խիստ գաղտնի պահել: Կառավարութեան անդամներէն լուր ունէին միայն Թալէաթ պէյ, Էնվէր փաշա եւ պետական խորհուրդի նախագահ Խալիլ պէյ: Լուր ունէր նաեւ Պերլինի Օսմ. դեսպան Մահմուտ Մուխթար փաշա: Կարելի է ըսել թէ Սուլթան Մէհմէտ Րէշատ եւս բանակցութեանց ընթացքին անտեղեակ էր:

Օր մը, Եպարքոս Սաիտ Հալիմ փաշա, կայսեր աւագ քարտուղար Ալի Ֆուատ պէյը իր մօտ հրաւիրեց հեռաձայնով ու ըսաւ անոր.

— Խիստ կարեւոր եւ գաղտնի գործի մը համար կանչեցի ձեզ: Միայն ես, դուք եւ Սուլթանը պիտի գիտնանք: Եթէ խնդիրը մէջտեղ ելլէ երկուքս պատասխանատու պիտի ըլլանք: Մեր գլխուն եկած փորձանքներուն պատճառաւ, ամէն կողմ դիմում կատարեցինք, դաշնակից մը գտնելու համար, նոյնիսկ հեյլէն կառավարութեան, բայց չյաջողեցանք: Հիմա առիթ մը ներկայացած է մտնելու «Երրեակ Զինակցութեան» մէջ. մեր պետութեան ապագան փրկած կ'ըլլանք: Անհրաժեշտ է արտօնագիր մը պատրաստել, որպէս զի Գերմանացիներուն հետ բանակցութեան սկսինք պաշտպանողական դաշինքի մը մասին:

Եպարքոսը այս ձեւով փախչահէն ձեռք բերաւ անհրաժեշտ արտօնագիրը: Միայն 3 – 4 օր վերջ, երբ Սուլթանը հարցուց թէ բանակցութիւնները ինչ վիճակի մէջ են, Սաիտ Հալիմ փաշա պատասխանեց.

— Համաձայնագիրը պատրաստեցինք: Հիմա թարգմանել կուտամ եւ պիտի ներկայացնեմ ձեր վեհափառութեան:

Կառավարութեան ամէնէն ազդեցիկ անդամներէն ծովային նախարար Ճէմալ փաշա, Ֆրանսայէ վերադարձին, բանակցութեանց տեղեկացաւ Թալէաթ փաշայի միջոցաւ: Ներքին գործոց նախարարը ըսաւ.

— Փաշա, եթէ Գերմանիա սա կամ նա պայմանով մեզի զինակցութիւն առաջարկէ, կ'ընդունի՞ս: Ինչ է կարծիքդ: Արդէն տեսար որ Ֆրանսայէն խեր չկայ, Գերմանիան պիտի մերժէ՞ր:

Ճէմալ փաշա սա պատասխանը տուաւ.

— Թուրքիան իր մեկուսացման կացութենէն փրկող նման դաշինք մը անմիջապէս կ'ընդունիմ:

Անկէ վերջ Ճէմալ փաշա, Եպարքոս Սաիտ Հալիմ փաշային Ենիքէօյի ապարանքը հրաւիրուեցաւ 1914 Օգոստոս 2ին, այսինքն զինակցութեան դաշինքին ստորագրութեան օրը: Անձրեւի պատճառով ուշ գնաց, եւ դաշինքը ստորագրուած էր արդէն եւ Էնվէր ու Թալէաթ փաշաները եւ Խալիլ պէյի ապարանքէն կը մեկնէին: Ելմտական նախարար Ճավիտ պէյ եւս ստորագրութենէն վերջ միայն լուր առաւ:

Օսմանեան — գերման դաշինքը պաշտպանողական բնոյթ կը կրէր եւ ի զօրու կը մնար մինչեւ 1918 Դեկտեմբերի վերջ: Սակայն Թուրքիոյ հետ միասին Կեդրոնական պետութիւնները (Գերմանիա, Աւստրեւհունգարիա եւ Իտալիա) աւելի կանուխ պատերազմը կորսնցուցին:

Եթէ այդ զինակցութեան դաշինքը նախարարաց խորհուրդին օրակարգին վրայ դրուէր եւ պետական միւս անձնաւորութեանց ալ կարծիքը հարցնէին, թերեւս ալ մեզի նպաստաւոր տրամադրութիւններ մացուէին դաշինքին մէջ:

ՄԵՐ ՄԱՄՈՒԼԸ

ԽՄԲ. — Յունահայ մամուլին նուիրած խմբագրականի մը մէջ, Աթէնքի մեր պաշտօնակիցը «Ազատ Օր», հետեւեալ խորհրդածութիւնները կ'ընէ (20Սեպտ.).

... Չկայ ուրիշ գաղութ մը, ուր քառորդ դարու ընթացքին այնքան թիւով թերթեր հրատարակուած ըլլան, որքան մեր գաղութին մէջ:

Իբրեւ պատմութեան աղբիւր, աւելորդ չենք սեպեր այս առիթով տալ, ժամանակագրական կարգով, ցուցակը այն թերթերուն՝ որոնք հրատարակուեցան յունահայ գաղութին մէջ, 1923էն մինչեւ 1947:

Հակադաշնակցական մամուլ.—

«Երկունք», 1922 – 23, երկօրեայ, հրատարակուած ընդամէնը 51 թիւ: Օրգան՝ Հնչակեաններու: Խմբագիր՝ Յարութիւն Գասպարեան:

«Արարատ» օրաթերթ, 1925, օրգան՝ Ռամկավար Ազատական կուսակցութեան, որ այդ օրերուն իր ընդհանուր բանակատեղին հաստատած էր Աթէնքի մէջ: Խմբագիր՝ Հրանդ Մամուրեան, ապա՝ Յովհ. Պօղոսեան եւ Ց. Դարբինեան:

«Յաղթանակ», օրաթերթ, 1926 – 27, հրատարակուած ներդաշնակ լիազօր-ներկայացուցիչ Դանուշ Շահվերտեանի նիւթական ու բարոյական քաջալերութեամբ: Արտօնատէր Ս. Բիւթնէրեան, խմբագիր՝ Վահան Զէյթունցեան:

«Շիրակ» երկօրեայ, 1928, շարունակութիւն «Յաղթանակ»ի: Արտօնատէր Ա. Ժամկոչեան:

«Ժողովուրդի Ձայն», եռօրեայ, 1930, շարունակութիւն «Արձագանգ»ի: Կարմրակաւոյ: Արտօնատէր՝ Պիրոս Իզմիրլեան:

«Նոր Շարժում», շաբաթաթերթ, 1930 – 32: Օրգան՝ յունահայ աշխատաւորութեան (խորհրդային օրիանտացիա):

«Սեւան», եռօրեայ, 1933 (Խորհրդային համակիր):

«Արամազդ», օրաթերթ, 1934, արտօնատէր Գ. Բարաղամեան:

«Վերածնունդ», երկօրեայ, 1937 – 39: Տնօրէն Ա. Ժամկոչեան, խմբագիր՝ Մանուկ Դարբինեան:

«Նոր Կեանք», օրաթերթ, 1945 – 47: Արտօնատէր՝ Գարավելեկեան, խմբագիր՝ Մ. Պազարեան:

Իսկ Թեսալոնիկէի մէջ, հակադաշնակցական ուղղութեամբ հրատարակուեցան.

«Նոր Ալիք», օրաթերթ, 1924 – 28, օրգան՝ Ռամկավարներու:

«Աշխատանք», երկօրեայ, 1926 – 27: Օրգան՝ Հայ Համայնավարներու:

«Արեւելք», օրաթերթ, 1930, խմբագիր՝ Վ. Բաղբեւանդեան:

Հակադաշնակցական մամուլի այս խառնիճաղանճ «ծաղկեփունջին» դիմաց Դաշնակցութիւնը ունեցաւ միայն երկու օրաթերթ, մէկը՝ Աթէնքի մէջ,— «Նոր Օր» — որ սկսաւ հրատարակուիլ 1923ին, անընդհատ լոյս տեսնելով մինչեւ երկրորդ աշխարհամարտը, արտօնատիրութեամբ Գ. Լազեանի եւ խմբագրութեամբ Անտոն Կոզէլի: Իսկ երկրորդը՝ Թեսալոնիկէի մէջ, «Ալիք», (1923–27), արտօնատիրութեամբ Գէորգ Փափազեանի եւ խմբագրութեամբ Լեւոն Մոզեանի: 1928ին, «Ալիք»ին յաջորդեց Դաշնակցութեան նոր օրաթերթը՝ «Հորիզոն», խմբագրութեամբ Կարօ Գէորգեանի, որ մինչեւ 1938 կանոնաւորաբար լոյս ընծայեց թերթը ու անկէ վերջ, փոխադարձ համաձայնութեամբ միացաւ «Նոր Օր»ի, երբ Դաշնակցութեան միակ օրաթերթը՝ ամբողջ Յունաստանի մէջ:

Եթէ ասոնց վրայ աւելցնենք նաեւ մօտաւորապէս երեսունի հասնող գրական, երգիծական, մարզական եւ գիտական պարբերաթերթերը, կ'ունենանք ամբողջական պատկերը՝ քառորդ դարու յունահայ մամուլին:

Ինչպէս կը հետեւի տրուած ցուցատախտակէն ու թուականներէն, հակադաշնակցական մամուլը չկրցաւ հիմնաւորուիլ մեր գաղութին մէջ եւ յաջորդականութեամբ լոյս տեսնող բոլոր թերթերը խամրեցան ու ինկան մոռացութեան անդունդին մէջ: Զուրկ ըլլալով գաղափարական հիմքէ եւ խմորէ եւ այդ իսկ պատճառով չկարենալով շահիլ ժողովուրդի վստահութիւնն ու համակրանքը, անոնք չդիմացան ժամանակի հարթիչ գլանին եւ ստիպեցին՝ որ Յունաստանի դաշնակցական մամուլը մեռելաթաղի «տխուր» դերը ստանձնէ իրենց դիականներուն հանդէպ ...:

Ինչպէս ամէն տեղ, հոս եւս մեր մամուլը վայելեց ժողովրդական լայն խաւերու համակրանքն ու քաջալերութիւնը, որովհետեւ գիտցաւ հարազատ արտայայտիչը հանդիսանալ մեր ցաւերուն ու ցանկութիւններուն, խթանելով մշակութային եւ միութենական շարժումները, արծարծելով ազգային ոգին եւ մեծապոյն սատարը բերելով այլասերման դէմ մղուած պայքարին:

ՏԵՍԱՐԱՆ ՄԸ ՎԵՐՋԻՆ ԴԱՏԱՍՏԱՆԷՆ

Անունը Աքապի պէս բան մըն էր, բայց չէի կրնար հաւատալ թէ Աւետարանի Աքապն էր:

Վայրկենաբար սեւ ու փոքրիկ կերպարանք մը շլրտուեցաւ Աստուծոյ ոտքերուն առջեւ գտնուող ամպի մը ծունկին վրայ: Ունէր ահաւոր կերպարանք մը, շքեղ զգեստներով եւ թագը գլխուն: Մարդը խաչաձեւեց թեւերը եւ պոստեց յօնքերը:

— Ուրե՞մն. ըսաւ Դատաւորը, ամբաստանեալին վրայ իջեցնելով իր հայեացքը:

Պատասխանը որոշակի լսեցինք, այնքան որ լաւ էր հնչականութիւնը անհունին մէջ:

— Կը խոստովանիմ որ յանցաւոր եմ:

— Պատմէ ըրածներդ, հրամայեց Տէրը:

— Ես թագաւոր մըն էի, մեծ թագաւոր մը, ցոփ, հպարտ եւ անողոք: Պայթեցուցի պատերազմներ, աւերեցի երկիրներ, կառուցի պալատներ, որոնց շաղախը յագեցաւ մարդկային արեամբ: Ո՜վ Եհովա, ականջ դիր ինձ դէմ վկայողներու ձայներուն, որոնք քենէ վրէժ կը պահանջեն, հարիւրաւոր եւ հազարաւոր ձայներ, աղաղակեց ան, ձեռքերը մեր կողմ երկարելով: Կայ աւելի գէշը... Մարգարէ մը բանել տուի, քու մարգարէներէդ մէկը ...

— Ի՞մ մարգարէներէս մէկը, զարմացաւ Ամենակարողը:

— Եւ որովհետեւ ան չէր ուզեր խոնարհիլ իմ զօրութեանս առջեւ, զայն չարչարել տուի չորս օր եւ չորս գիշեր, եւ ան մեռաւ: Աւելի գէշը, ով Եհովա: Ես Քու տաճարդ պատիւներդ...

— Ինծմէ առիր իմ պատիւնե՞րս ...

— Պարտադրեցի որ քեզի յատկացուած պաշտամունքը ինծի մատուցուի: Մեղք չկայ որ գործած չըլլամ, ոճիր չկայ որ հոգիս սեւցուցած չըլլայ... եւ վերջ ի վերջոյ, Տէր, Դուն գիս զարկիր ...

Աստուած յօնքերը թեթեւ մը վեր բարձրացուց:

— ... Ես սպաննուեցայ ճակատամարտի մը ընթացքին եւ, ահաւասիկ, կանգնած եմ քու առջեւդ, արժանի քո ամէնէն խոր բունկ Դժոխքիդ ...: Քո Մեծութեանդ դիմաց, կը հրաժարիմ ամէն սուտէ եւ ամէն ներումէ, չեմ խնդրեր Քո ողորմածութիւնդ եւ կը խոստովանիմ բոլոր մեղքերս, երկրպագելով ամբողջ մարդկութեան ներկայութեան:

Լռեց: Որոշ կը տեսնէի իր դէմքը, որ ժպտուն էր, սոսկալի, խրոխտ եւ, տարօրինակ՝ ազնուական... կը մտածէի որ Մելտոնի սատանային կը նմանէր:

— Գրեթէ անոր բոլոր ըսածները արձանագրուած են Գիրքին մէջ, ըսաւ Հրեշտակը, մատը դնելով էջերէն մէկուն վրայ:

— Իսկապէ՞ս, ըսաւ բանակալը թեթեւ զարմանքով մը:

Յանկարծ Աստուած ծռելով, բանկալ մարդուկը, կարծես աւելի լաւ դիտելու համար եւ զայն դրաւ Իր Ափին վրայ, ուր ան սեւ ու փոքրիկ գծի մը կը նմանէր:

— Իսկապէ՞ս գործած է այս բոլոր մեղանչումները, հարցուց Ամենակալը:

— Որոշ տեսակէտով, այո, պատասխանեց Հրեշտակն անփութօրէն:

Երբ որ աչքերս դարձեալ հանդիպեցան այդ փոքրիկ մարդուն, նկատեցի որ անոր դէմքը զարմանալիօրէն փոխուած էր: Ան, տարօրինակ երկչոտութեամբ մը Հրեշտակին կը նայէր եւ, վախի շարժումով մը ձեռքը դրաւ բերնին վրայ:

— Կարդա, հրամայեց Դատաւորը:

Եւ Հրեշտակը կարդաց մանրամասնօրէն այս չարին յանցանքները: Մտաւոր հաճոյք մըն էր այդ ընթերցումը ... տեղ տեղ ան քիչ մը գայթակղեցուցիչ էր ... բայց կ'արժէր լսել:

Ամէնքը կը խնդային. նոյնիսկ Մարգարէն, որ խոշտանգուած էր բանակալին հրամանով: Այս չարը իսկապէս անհեթեթ արարած մըն էր:

— Այն ատեն, կարդաց Հրեշտակը, ժպիտով մը որ աւելցուց մեր հետաքրքրութիւնը.— օր մը, երբ ծանր մարսողութեան պատճառով գէշ տրամադրուած էր...

— Ահ, ոչ, այդ ոչ. աղաղակեց չարը: Ոչ ատիկա...: Ոչ ոք, ոչ ոք, երբեք ... չգիտցաւ այդ ... Հըլլալիք բան է. յաճախ եղայ մեղապարտ, բայց չկայ անկէ աւելի յիմար, այդ աստիճան անկարելի յիմարութիւն ...

Հրեշտակն անվրդով կը շարունակէր կարդալ

— Ով Եհովա, կ'աղաղակէր չարը, թող մի տար որ գիտնան... կը զգջամ, կը ցաւիմ, կ'աղերսեմ ...

Եհովայի ափին վրայ չարը կը վազվըզէր ու կուլար: Յանկարծ ամօթը զայն խենդեցուց: Փորձեց Աստուծոյ մատներուն մէջէն վար նետուիլ, բայց, փոքրիկ շարժումով մը Աստուած զայն կեցուց: Դարձեալ առաջ նետուեցաւ ցուցամատին եւ բթամատին մէջտեղէն դուրս նետուելու համար, բայց մատներն իրարու փական:

Իսկ Հրեշտակը կը շարունակէր կարդալ, մերկացնելով չարի հոգին: Չարը աջ ու ձախ կը խոյանար հսկայական Ափէն վար նետուելու համար, եւ յանկարծ ապաստանեցաւ Աստուծոյ թեզանիքին մէջ:

Հ. Ճ. ՈՒԷԼՍ

(Մնացեալը յաջորդով)

ԱՄԵՐԻԿԱՅԻ ՌԱԶՄԱԿԱՆ ՑԱՆՑԸ

ՄԻՋԻՆ ԱՐԵՒԵԼՔԻ ՄԷՋ

★

Պ. Վիշինսկի կը յայտարարէր վերջերս թէ Մ. Նահանգներու միացեալ սպայակոյտը, Փանթակոն, Թուրքիան վերածած է յարձակման հզօր խարիսխի մը որ իրբեւ նշանակէտ ունի ոչ միայն Սեւ Ծովն ու Պաքուն, այլ եւ Կեդր. Ասիան: Կ'աւելցնէր թէ իր պայուսակին մէջ պատրաստ ունի նոր ձեռք ձգուած փաստաթուղթեր որոնց միջոցաւ կրնայ հիմնաւորել իր բոլոր ըսածները:

Ըստ այս փաստաթուղթերուն, ամերիկեան ռազմավարութիւնը հետեւեալ ուղղութեան կը հետեւի Միջին եւ Մերձաւոր Արեւելքի մէջ: Կազմել խարիսխներու ամբողջ շղթայ մը՝ որ կը յենու Թուրքիոյ, Պարսկաստանի, եւ Փաքիստանի վրայ:

Թուրքիա.— Օդակայաններ, ռազմական նաւահանգիստներ, որոնք օրէ օր կը բազմապատկուին: Իզմիրի մէջ հաստատուած է ամերիկեան 6րդ օդատորմիղին ընդհանուր հրամանատարութիւնը, հոն ուր արդէն կը գտնուէր Ատլանտեան կազմակերպութեան ուժերուն ընդհանուր կեդրոնատեղին արեւելեան Միջերկրականին համար: Թուրքիոյ մէջ կառուցուած բոլոր օդակայանները իրարու կը միացուին ստորերկրեայ նաւթուղիներով որոնց մայր աղբիւրը կը գտնուի Աղեքսանտրէթ:

Պարսկաստան.— Քարիւղի թնճուկը լուծուելէն ի վեր, Ամերիկայի դիրքը զօրացած է: Ռազմական դաշնագիր մը կնքուած է Շահին հետ, որ մտնելով ամերիկեան ռազմավարութեան ցանցին մէջ, կը թոյլատրէ տասը օդակայաններու շինութիւնը, Պէնտէր-Ապասի, Շիրազի, եւ Սպահանի շրջաններուն մէջ: Երկաթուղիներու շինութիւնը արագօրէն յառաջ կը տարուի, եւ այնպիսի ձեւով մը որ թրքական գիծերու ցանցը կապուի Փաքիստանի երկաթուղիներու, Պարսկաստանի վրայով, եւ այսպէս երեք երկիրները կազմեն ռազմագիտական ամբողջութիւն մը: Ռազմական վիթխարի մթերանոցներ կը շինուին սահմաններու երկայնքը, մինչ Թուտէհ սովետասէր կազմակերպութեան անդամները հալածանքի կ'ենթարկուին, խորհրդարանին, ոստիկանութեան եւ բանակին մէջ:

Փաքիստան.— Այս պետութեան Թուրքիոյ հետ ստորագրած զինակցութենէն ի վեր, Միացեալ Նահանգները սկսած են երկիրը ծածկել հսկայական օդակայաններով որոնք ոչ միայն պիտի ծառայեն իբրեւ մեկնակէտ խորհրդային Ասիոյ դէմ, այլ նաեւ իբրեւ ժամանումի կեդրոնատեղի Ամերիկայէն մեկնած շատ ծանր օդանաւերուն: Արդարեւ, Փանթակոնը հիւլէական ռումբեր կրող օդանաւերը Հիւսիսային բեւեռէն անցընելէ եւ Սիպերիոյ ճարտարարուեստական կեդրոնները ռմբակոծելէ ետք, կը նախատեսէ զանոնք վառելանիւթով պարենաւորել Փաքիստանի մէջ:

Եւ դեռ ուրիշ քաղաքական խաղ մը,— շնորհիւ մահմետական երկու պետութիւններուն, Թուրքիոյ եւ Փաքիստանի աջակցութեան, Ուաշինկթըն կը փորձէ ճնշում բանեցնել Աֆղանիստանի վրայ եւ այսպէսով քանդել անոր վաղեմի բարեկամութիւնն ու բարի դրացնութիւնը Խ. Միութեան հետ: Անշուշտ միշտ ռազմագիտական նկատումներով: Այս պատճառով է որ Ամերիկան կ'առաջարկէ Աֆղանիստանի վճռապէս որ մտնէ հարաւարեւելեան Ասիոյ պաշտպանութեան դաշինքին մէջ: Եւ արդէն Ուաշինկթընի ճիգերը որոշ արդիւնք մը ունեցած են, քանի որ Աֆղանիստան ընդունած է Փաքիստանի տնտեսական օժանդակութիւնը, եւ Թուրքիա ղրկած է իր սպայակոյտին բարձր աստիճանաւորներ, զինուորական բարձրագոյն եւ արդիական կրթութիւն տալու համար:

Ա.

ՀԱՅՐԵՆԱԿՑԱԿԱՆ

ՏԱՐՕՆՑԻ ՀԱՅՐԵՆԱԿԻՑՆԵՐՈՒՍ

★

Սիրելի հայրենակիցներ, հին սերունդի մնացորդ մըն եմ: Տարիքով բոլորէդ մեծ եմ, բայց կը պզտիկնամ, կը փոքրանամ ձեր առջեւ, երբ զձեզ կը տեսնեմ պարտականութեան գիտակցութեան մէջ: Ձեզմէ շատեր բախտ չունեցան ծնելու, տեսնելու Տարօնի դմայլելի աշխարհը, ծծելու անոր օդն ու ջուրը, վայելելու անոր հպարտ լեռները, անդնդախոր ձորերը, հազար գոյն ծաղիկներով զարդարուած դրախտանման դաշտերն ու ծմակները: Անոր հրաշագործ վանքերն ու ուխտատեղիները: Տեսնողի սրտին մէջ անոր կորուստը քանդակուած կը մնայ, գրկուած կ'ըլլանք մեր մտքի ու զէնքի տիտաններէն, Մեսրոպ Մաշտոցէն, Վարդանէն ու Վահանէն, Խորենացիէն ու Հրայրէն, Սերոբէն ու Գէորգէն, եւ դեռ ուրիշ բիւրաւոր անմահներէն, որոնք մեզ ներշնչեցին խոյանք դէպի հայկական մշակոյթ, դէպի ազատութիւն մտքի ու կամքի:

Դարերու գրկանքն ու հալածանքը, շէն ու բարգաւաճ քաղաքներու եւ գիւղերու դարերու հարստութեանց խորտակումը, եւ հարազատ ժողովուրդի սպանդն ու կոտորածը իրենց կսկծալի մորմոքով կ'այրեն բոլորիս սիրտը, մեր աչքերուն առջեւը կը պարզեն մեր հարազատներու ողջակիզումը վերջին հառաչանքը:

Գիտեմ որ բոլորդ ալ այրուած սիրտ մը, որ փոխ վրէժի ուխտ մը ունիք: Դժբախտաբար ցրուած աշխարհի չորս հովերուն, ենթակայ տնտեսական ու քաղաքական գրկանքներու, օրէ օր կը տկարանան, մեր դրախտանման հայրենիքի սէրն ու կորովը եւ անոր վերածնունդի սրբազան երազը մեր տանջուած սրտերու մէջ, առանց նպատակի հասնելու:

Մահացու յանցանք է հալեցնել եւ մեռցնել մեր հայրենիքի սէրն ու կարօտը, մեր էութիւնն ու ուխտը, մեր սիրտն ու հոգին: Զգացումները փրկելու միակ միջոցն է իրար սիրել, իրար հասկնալ, իրարու հետ սրտառուչ կապեր պահել, որպէս մէկ ընտանիքի զաւակներ: Ահա այն ատեն կը գտնանք միութիւն եւ զօրութիւն:

Ամէնքդ ալ գիտէք որ, տարիներ առաջ գրուած է մեր փրկութեան հիմնաքարը Տ. Տ. Հայր. Միութիւն: Մեր իղձերուն, մեր փափաքներուն հասնելու համար բոլորս անխտիր փութանք օգտակար դառնալ այդ փրկարար միութեան, անթերի կատարել անոր բոլոր թելադրանքները: Ան է մարմնացումը մեր երազին, մեր կարօտին, մեր ուխտին: Ուժ տանք անոր եւ անդամագրուինք, կատարելով անոր բոլոր պահանջները: Մի սպասէք որ Միութիւնը ինքնաբերաբար ուժ դառնայ: Ան կ'ուժովնայ այն ատեն, երբ զինք շրջապատող անդամները անթերի կը կատարեն իրենց պարտականութիւնները:

Այսօր երբ Տ. Տ. Հայր. Միութիւնը ձեռնարկած է գրել Տարօնի ազատագրական շարժման հայրենաւեկլի պատմութիւնը (պատիւ իրեն), հոն է որ ցոլացած պիտի տեսնենք մեր զոհաբերութեան հետ մեր քաջ ռազմիկներու մարտական ոգին: Անոնք կռուեցան զէնք ու սուրով, ճակատ ճակատի եկան թշնամիներուն դէմ, ի հարկին կռուեցան իրենց անձին դէմ եւ մեռան թշնամիներուն ձեռքը չիյնալու համար:

Յարգենք անոնց անթառամ յիշատակը:

ՄԱՐԳԱՐ ԲԱՐԽԵԱՆ

ԳԱՂՈՒԹԷ ԳԱՂՈՒԹ

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԵԿԵՂԵՑԻԻ մը օծումը կատարուած է Հուսթընվիլի (Մ. Նահանգներ) մէջ, Սեպտ. 19ին: Արարողութեան մասնակցած են Նշան Ս. քհնյ. Փափազեան եւ Ներսէս քհնյ. Շահինեան, սարկաւագներ եւ դպիրներ: Ներկայ եղած են կառավարութեան պաշտօնեաներ, թղթակիցներ, օտար յարանուանութեանց ներկայացուցիչներ, գործարանատէրեր, եւ քաղաքէն, Պոսթընէն, Ուստրէն եւ ուրիշ տեղերէ հոծ բազմութիւն մը: Ճառեր խօսուած են Ամերիկացիներու կողմէ:

50.000 ՏՈԼԱՐԻ քարաշէն տուն մը գնուած է Էլմհըրսթի (Մ. Նահանգներ) հայկական ծերանոցին համար: Այս գումարին 15000 տոլարը կանխիկ տրուած է, իսկ մնացեալին համար կոչ մը հրատարակուած է:

ԿԸ ԽՆԴՐՈՒԻ ՄԱՔՈՒՐ ԳՐԵԼ, ՄԵԼԱՆՈՎ, ԵՒ ՄԷԿ ԷՋԻ ՎՐԱՅ:

ՄԱՐԶԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔ

★

ԱԼՖՈՐՎԻԼ.— Բազմութիւն կար մեր դաշտին վրայ անցեալ կիրակի:

Կը կարծէինք թէ կատաղի եւ մռայլ խաղ տեղի պիտի ունենար, հանդիպելով Բասինկ Քլիւպ տը Փարիզի «փրոֆէսիոնէլ» պահեստի խումբին:

Չէ որ հոն էին անուանի խաղացողներ Ժիւրէյլի, Սօզա, Տիւպրէօք, Թիյօն եւ ուրիշներ: Բայց այդպէս չեղաւ: Մեր մարզիչ Կրիգէթթիիի խրատականները օգուտ տուին անգամ:

Ժամը 15.30ին, երբ խաղը սկսաւ, մեր տղաքը անմիջապէս ցոյց տուին թէ կրնային գլուխ բռնել շատ մը զօրաւոր խումբերու դէմ:

Այնքան արագ եւ ճարտար խաղարկութիւն մը մէջտեղ բերին որ բոլորս ալ զարմացանք: Երկու բերդերը միշտ վտանգուած էին:

Ներկաները կը հիանային տեսնելով հակառակորդին խաղը, որ չափուած-ձեւուած կշռոյթ ունէր: Բայց միեւնոյն հիացումը ցոյց տուին հանդէպ մեր խումբին ալ, որ այնքան յամառութեամբ կը դիմադրէր անոնց:

Սակայն անոնք առաւելութիւնը ունեցան կէտի մը 1–0, կէս ժամ ետք երբ մեր միջնապահ Գուանօ գլուխով գնդակը փոխանակ մեր բերդապահին տալու կը գետեղէր զայն մեր բերդէն ներս:

Բայց կարողութեան պակաս չէր, այլ պատահական սխալ:

Մեր՝ տղաքը չվհատեցան: Աւելի եռանդ ու կամք յայտնաբերեցին: Գեղեցիկ խոյանքով գնդակը հասաւ Գալուստեանին որ ուժգին հարուածով պարտութեան կը մատնէր հակառակորդ բերդապահը 1–1 դադարին հասանք:

Վերսկսումին, իր համբաւը միշտ բարձր պահելու համար հակառակորդը ամէն ջանք թափեց որպէսզի յաղթէ մեծ արդիւնքով: Իսկ մերինները ալ վճռած էին յաղթութիւնը իրենց վերապահել: Ու մինչ գնդակը ոտքէ ոտք կ'երթար, քսան վայրկեան ետք Զարիֆեան յաջողեցաւ կէտ մը նշանակել, զոր մերժեց դատաւորը առանց պատճառի: Խաղը վերջացաւ 1–1 հաւասար արդիւնքով:

Ծափերու տեղատարափին տակ մեր տղաքը դաշտէն դուրս ելան, արժանանալով նաեւ անուանի խաղացողներու ձեռքի սեղմումներու:

Շատ պիտի ուզէինք որ այդ օրուան պէս խաղային մեր տղաքը:

Այս կիրակի Մէզօն Ալֆորի դաշտին վրայ ընդդէմ Ա. Էս. Ամիքալ խումբին, եթէ այդ վճռականութիւնը ցոյց տան անպայման կը յաղթեն ու երեկոյեան մեր պարահանդէսին ժողովուրդը լաւ տրամադրութեամբ սրահ կը մտնէ:

Զ. ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ

ԿԱՐԴԱՑԷ՛Ք ԵՒ ՏԱՐԱԾԵՑԷՔ «ՅԱՌԱՋ»Ը

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (26)

Ե Տ Ք Ը . . .

●

— Հողը վրան տուէք, հողը վրան տըւէք ...

— Հանդարտ,— բացագանչեց յանկարծ մէկը:

Թէեւ ձայնը կամաց էր, աղմուկը այնուամենայնիւ իսկոյն դադրեցաւ: Զելիգ հեւալով դուրս սողաց փոսէն: Իր համազգեստը ճերմկցած էր կիրի փոշիէն, ու ինքը չարաչար շինուած փողահար հրեշտակի մը կը նմանէր: Կոզոլէ եւ Բեթկէ նոյնպէս վեր ելան: Միայն Վիլլի մնաց վարը:

Ձեռնափայտին կռթնած՝ կեցած էր Լուդվիգ Բրայեր, մեր տեղակալը: Մինչ այդ ան՝ երկու վերարկուով ծածկուած՝ պառկած էր խրամին մէջ, վասնզի երկու շաբաթէ ի վեր զօրաւոր թանչէ կը տառապէր: Իսկապէս ան շատոնց պէտք է հիւանդանոցը լինէր. բայց չէր ուզեր հեռանալ մենէ:

— Ի՞նչ է պատահեր,— հարցուց ան:

Երեք հոգի միաժամանակ փորձեցին բացատրութիւն տալ:

Լուդվիգ ձեռքով յոգնած շարժում մը ըրաւ:

Մեր չնաշխարհիկ ցխմնապետը կը պնդէր թէ Կոզոլէ իր կուրծքին հարուած մը տուած է: Կոզոլէ փրփրած կը ժխտէր այդ:

— Ի՞նչ կը խօսիք, կ'որոտար ցխմնապետը, դուք գործքով անարգած էք ձեր գլխաւորը պաշտօնի կիրարկման միջոցին:

Նոյն պահուն վարէն խուլ կերպով լսուեցաւ Վիլլիի բամբ ձայնը.

— Ճիշդ չէ. Կոզոլէ միայն կ'օգնէր անոր: Ես վկայ եմ:

Ինչպէս խածան շուն մը՝ դարձաւ Զելիգ փորը՝ նոր հակառակորդին վրայ յարձակելու համար: Բայց չգտաւ զայն: Քիչ ետքը միայն նկատեց Վիլլին, որ շիտակ կեցած էր փոսին մէջ:

— Հանդարտ, ըսաւ Լուդվիգ անգամ մը եւս: Լռութիւն տիրեց:

Լուդվիգ դարձաւ Տրոսկէին.

— Բոլոր նշանակներն ալ ժողվեցի՞ր, Ալբերտ:

— Այո,— պատասխանեց Տրոսկէ ու կամացուկ՝ որպէսզի Կոզոլէ չլսէ՝ աւելցուց.

— Տրեօզեր եւս գիւղերուն մէջ է:

Երկուքն ալ ակնթարթ մը իրարու նայեցան: Ապա Լուդվիգ ըսաւ.

— Ուրեմն ան վերի չէ՞ր ինկած: Ո՞ւր էք դրած զինքը:

Ալբերտ առաջնորդեց զայն դէպի դիակներուն շարանը: Բրեօզեր եւ ես հետեւեցանք իրենց. չէ՞ որ Տրեօզեր մեր դասակինն էր: Տրոսկէ կանգ առաւ դիակի մը առջեւ, որուն գլուխը ծածկուած էր աւազի պարկով: Բրայեր հակեցաւ դէպի դիակը: Ալբերտ ետ քաշեց զայն:

— Մի՛ բանար, Լուդվիգ, խնդրեց ան:

Բրայեր ետ նայեցաւ:

— Ոչ; Ալբերտ, ըսաւ ան հանդարտ, պիտի բանամ:

Տրեօզերի մարմնին վերի մասէն այլեւս կարելի չէր բան մը ճանչնալ: Ան տափակ էր՝ ինչպէս վահանաձուկ: Դէմքը նոյնպէս տախտակի նման տափակցած էր, ու վրան կ'երեւար սեւ, ծուռ ծակ մը՝ ակռաներով բոլորուած՝ որ բերանին տեղը կը ցուցնէր: Բրայեր լռելեայն նորէն ծածկեց դիակին գլուխը:

— Ան բան մը գիտէ՞, հարցուց ակնարկը ուղղելով դէպի այն կողմը, ուր կ'աշխատէր Կոզոլէ:

Ալբերտ բացասօրէն թօթուեց գլուխը:

Տրեօզեր Կոզոլէի բարեկամն էր: Մենք երբեք չկրցանք հասկնալ այդ. Տրեօզեր, քնքոյշ ու զգայուն, կատարեալ երախայ մըն էր, Ֆերդինանդի հակապատկերը: Բայց Ֆերդինանդ կը հոգար անոր մասին հարազատ մօր մը պէս:

Զելիգ եկած կեցած էր հոն՝ լայն բացած աչքերով:

Մեր ետին մէկը շնչասպառ կը հեւար:

— Նման բան ես երբեք տեսած չէի, կը թոթովէր ան, ինչպէ՞ս պատահեցաւ ատիկա:

Ոչ ոք պատասխանեց: Խնդիրը այն էր որ Տրեօզեր շաբաթ մը առաջ արձակուրդով տուն պիտի երթար. սակայն Զելիգ վատաբար խանգարեց այդ, վասնզի չէր կրնար հանդուրժել անոր: Հիմա Տրեօզեր մեռած էր:

Մենք հեռացանք, վասնզի անկարող էինք այդ վայրկեանին տեսնել սրիկան: Լուդվիգ նորէն իր վերարկուներուն տակ մտաւ: Հոն մնաց միայն Ալբերտ: Զելիգ նայուածքը դիակներուն յառած էր: Լուսինը ելաւ ամպի ետեւէն եւ լուսաւորեց զանոնք: Ցխմնապետը, հաստ իրանը ծռած, կը նայէր աժգոյն դէմքերուն, որոնց վրայ սոսկումի անըմբռնելի արտայայտութիւնը պաղեր դարձեր էր խաղաղութիւն մը, որ գրեթէ կը ճչար:

Ալբերտ հարցուց սառնօրէն.

— Հիմա՞ պիտի ըսէք աղօթք մը՝ թէ յետոյ:

Ցխմնապետը սրբեց ճակատը:

— Ես չեմ կրնար, մրմռաց ան:

Սարսափը համակած էր զինքը: Մեզի ծանօթ էր այդ վիճակը. շաբաթներ շարունակ մարդ ոչինչ կը զգար. ու յանկարծ չենթադրուած պարագայ մը կու գար եւ կը տապալէր մէկը կամ միւսը:

Կանաչ դէմքով, Զելիգ երերուն քայլերը դէպի խրամը ուղղեց:

— Ան կը կարծէր թէ հոս շաքար կը բաժնէին, ըսաւ Տիադէն չոր կերպով:

(Շար.)

Է. ՄԱՌԻԱ ՌԵՄԱՐՔ

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԱՆԳԼԵՒԵԳԻՊՏԱԿԱՆ ՀԱՄԱՁԱՅՆՈՒԹԻՒՆԸ վերահաստատուեցաւ։ Հաւանական է որ ստորագրուի վաղը, շաբաթ։ Անգլիոյ արտաքին գործերու նախարարին օգնականը Գահիրէ վերադարձաւ օդանաւով։ Նախապէս Անգլիա կը պահանջէր որ Սուէզի ջրանցքին զինուորական հաստատութեանց անգլիացի մասնագէտները բընակին, ապայակոյտի պաշտօնատան մէջ։ Եգիպտոսի վարչապետը գիտել տուած էր թէ այդ պարագան պիտի յիշեցնէ գրաւման շրջանը։ Վերջին պահուն Անգլիա հաւանեցաւ որ մասնագէտները այլուր բնակին։

Մ. ՆԱՀԱՆԳՆԵՐՈՒ ծովային նախարարը ճառ մը խօսելով, ըսաւ թէ Խ. Միութիւնը հիւլէական ուժի փոխադրութեան համար սաւառնակներ ունի որոնք աւելի արագ են քան ձայնը։

ԼՐՏԵՍԱԿԱՆ ԳՈՐԾԻՆ ամբաստանեալներէն Ալֆրէտ Տըլառնի, որ Սանթէի բանտը կը գտնուի, առջի օր հարցաքննուեցաւ զինուորական դատաւորին կողմէ։ Կ'ուզէն ճշդել թէ նախկին դատապարտեալը ինչպէս կրցած է փրանսական անցագիր մը ճարել, Մ. Նահանգները երթալու համար։ Ամբաստանեալը մերժեց պատասխանել առանց իր փաստաբանին ներկայութեան։ Տակաւին չէ ճշդուած թէ Տըլառնի (Շարլ), որ 18 տարի բանտարկութեան դատապարտուած եւ բանտէն փախած էր, ինչպէս կրցած է մտնել Տիտի հակաբոլշեւիկեան ցանցին։

ՉԱՐԼԻ ՉԷՓԼԻՆ (Շարլօ) Փարիզ գալով, խանդավառ ընդունելութեան մը արժանացաւ։ Այս առթիւ ըսաւ թէ հինգ միլիոն ֆրանք պիտի տրամադրէ արբայ Փիէռի, բնակարան ճարելու համար Փարիզի տնանկ թշուառներուն։

ԵԼՄՏԱԿԱՆ նախարարը, Պ. Էտ. Ֆոռ, յայտարարեց թէ միջոցներ ձեռք պիտի առնուին, թեթեւցնելու համար մանր առեւտրականներու տուրքերը։ Մօտերս պիտի զեղչուին դրամատուններու սակերը։ Առ այժմ որոշում տրուած չէ ելեկտրական ուժի գիներուն կրճատման մասին։

ԱՀԱԲԵԿՈՒՄՆԵՐԸ կը շարունակուին Մարոքի եւ Թունուզի մէջ։ Քազապլանքայէն կը հեռագրեն թէ երկու մեծ հրկիզումներ տեղի ունեցան, կառախումբ մը գիծէն հանուեցաւ, Ռապաթի մէջ սրճարան մը կրակի տրուեցաւ եւն.։ Թունուզի մէջ ալ ֆէլլահները ապստամբութիւններ կը կատարեն։ Կառավարութիւնը ծրագիր մը կը պատրաստէ, անգործութեան դարման տանելու համար։

ԼՈՆՏՈՆԻ հանրակառքերու աշխատաւորներէն հինգ հազար հոգի գործադուլ յայտարարեցին, անշարժութեան դատապարտելով 7600 հանրակառքերէն 1157ը։ Կէս միլիոն քաղաքացիներ ծանր կացութեան մը մատնուեցաւ։ Կը վախցուի որ շարժումը աւելի տարածուի։ Նաւահանգիստի բանուորներուն գործադուլը կը շարունակուի տակաւին։ Քաղաքին պարենաւորումը հետզհետէ կը դժուարանայ։ Փրկութեան կոմիտէ մը կազմուեցաւ չորս նախարարներէ, կացութեան դարման տանելու համար։ Մեթրոյի եւ կառախումբերու աշխատաւորներն ալ կը սպառնան միանալ գործադուլին։ Շարժումը վարակած է նաեւ գաւառական քաղաքները։

ԳԵՐՄԱՆԻՈՅ ԳԵՐԻՇԽԱՆՈՒԹԵԱՆ վերահաստատման յանձնախումբը լրացուց իր աշխատանքը։ Մշակուած կանոնագրին համաձայն, զինուորական գրաւումը վերջ կը գտնէ եւ արեւմտեան Գերմանիան կը դառնայ գերիշխան պետութիւն ներքին թէ արտաքին քաղաքականութեան մէջ։

Խ. ՄԻՈՒԹԵԱՆ արտաքին նախարարը, Պ. Մոլոթով, որ քննական պտոյտ մը կը կատարէր արեւելեան Գերմանիոյ մէջ, Մոսկուա վերադարձաւ։ Ողջերթի դացած էին վարչապետը եւ ուրիշ երեւելիներ, որոնք խոստացան Արեւելեան Գերմանիոյ 18 միլիոն քաղաքացիները աւելի սերտ կապերով կապել Խ. Միութեան հետ։

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Այրի Տիկին Ատրինէ Պարոնվարդեան եւ պարագաները կը ծանուցանեն թէ հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի իրենց ամուսնոյն եւ ազգականին՝

ԵՐՈՒԱՆԴ ՊԱՐՈՆՎԱՐԴԵԱՆԻ

մահուան քառասունքին առթիւ, այս կիրակի, Փարիզի Ս. Յովհաննէս – Մկրտիչ եկեղեցին։

Կը հրաւիրուին ողբացեալին յիշատակը յարգողները։

Զ. Ո. ՄԻՈՒԹԻՒՆԸ

կազմակերպուած է ճաշ մը ի պատիւ իր նախագահին՝

ՇԱՒԱՐՇ ՆԱՐԴՈՒՆԻԻ

Միջին Արեւելքէն վերադարձին առթիւ։
Ուրբաթ 22 Հոկտ. ժամը 20ին

Սիրով կը հրաւիրուին գրագէտին բարեկամները։

Մասնակցութիւն՝ 650 փրանք։ արձանագրուիլ մինչեւ երեքշաբթի, 19 Հոկտեմբեր.—

Պ. Գաբիկեանի 116, Rue La Fayette, Paris (10), TAI. 92-84

Պ. Բալուեանի 43, Rue Richer PRO. 25-46

եւ Յառաջի մօտ, 32, Rue de Trévise, PRO. 86-60

ԲԱՑԱՌԻԿ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

ՖՐ. Կ. ԽԱՉԻ ԼԻՈՆԻ ՄԱՍՆԱՃԻՒՂԻ

Ի ՆՊԱՍՏ ԿԵԴՐՈՆԻ ՕԴԱՓՈԽՈՒԹԵԱՆ ԿԱՅԱՆԻՆ

Շաբաթ, 16 Հոկտեմբեր ժամը 9էն մինչեւ լոյս, Մէզօն Տոռէի շքեղ սրահին մէջ, ՓԼԱՍ ՊԵԼԳՈՒՌ։

Գեղարուեստական բաժին, սիրայօժար մասնակցութեամբ՝ Տիկին Ա. Թադէոսեան եւ Օր. Ուզունեանին, պար, հաճելի անակնկալներ։

Մուտք 250 փրանք։

ՏԱՐԵԿԱՆ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

ՖՐ. ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ ՓԱՐԻԶԻ ՄԱՍՆԱՃԻՒՂԻ

24 Հոկտ. կիրակի ժամը 16էն 24
Օթէլ Մօտէռնի սրահներուն մէջ
Փլաս տը լա Ռէպուպլիք

Գեղարուեստական բաժին, եւրոպական պարեր։

ԽՆՋՈՅՔ ՎԻԷՆԻ ՄԷՋ
Ֆ. Կ. ԽԱՉԻ ՕՐՈՒԱՆ ԱՌԹԻՒ

Նախաձեռնութեամբ Ֆ. Կ. Խաչի վարչութեան։ Այս կիրակի կէսօրէն վերջ, Համօ Օհանջանեան ակումբը։

կը խօսի ՄԻՍԱՔ ՄԻՐԶԷ

Գեղարուեստական բաժին։ Իրենց մասնակցութիւնը կը բերեն Յակոբ Ֆաչէրեան իր «տխաք»երով (Լիոնէն)։ Երիտասարդ Սերոբ Մարգարեան կովկասեան պարով, (Սէն Շամոնէն։

Զանազան անակնկալներ։ Ճոխ պիւֆէ մատչելի գիներով։

Հասոյթը պիտի յատկացուի Ֆ. Կ. Խաչի նոր գնած օդափոխութեան կայանի նորոգութեան։

ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ ԿՐԸՆՈՊԼԻ ՄԷՋ

Ի նպաստ իր դպրոցին, Ֆ. Կ. Խաչը կազմակերպած է պարահանդէս – երեկոյթ մը, այս կիրակի ժամը 20էն մինչեւ կէս գիշեր, Սալ Արմբոնվիլի մէջ։

Նոյն առիթով, Ֆ. Կ. Խաչի դպրոցի անցեալ տարեշրջանի շրջանաւարտները պիտի ստանան իրենց վկայականները։

Ընտիր ն– նուագախումբ, հաճելի անակնկալներ, պիւֆէ՝ այլազան խմիչքներով եւ ուտելիքներով։

Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ։

ՀԱՅԱՑԷՍ ՊԱՏԱՐԱԳ ՊԱՆԵԼՈՅԻ ՄԷՋ

Այս կիրակի երեկոյեան ժամը 7ին Ս. Ռընէ մատրան մէջ, 83 ռիւ տ'Արքէօյ։

Ս. ԽԱՉԻ ԺՈՂՈՎՐԴԱՊԵՏՈՒԹԻՒՆ

AUTOMOBILES DE TOUTES MARQUES

Եթէ կ'ուզէք գնել կամ ծախել լաւագոյն պայմաններով ձեր ինքնաշարժը, հանեցէք դիմել՝

ՇԱՀԱՆ ՍԱՐԵԱՆԻ
3, VILLA MONCEAU, Paris, (17)
Tél. WAGram 13 - 95 (9h, 14h. 20h.)
Փորձառութիւն 1928էն ի վեր

Imp. Araxes - 46, rue Richer, Paris (9e)

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ
ՄԱՐՍԷՅԼԻ Հ. Մ. Ը. Մ.Ի ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

ԴԵԿՏԵՄԲԵՐ 1ՅԻՆ

★

ՓԱՐԻԶԻ Ս. ԽԱՉԻ ԸՆԿԵՐԱԿՑՈՒԹԵԱՆ տարեկան պարահանդէսը Օթէլ Մոտէռնի մէջ՝

ՓԵՏՐՈՒԱՐ 20ԻՆ 1955

ՀԱՃԸՆԻ ՀԵՐՈՍԱՄԱՐՏԻՆ ՏԱՐԵԴԱՐՁԸ

ՇԱՍ.— Հաճընի Հայր. Միութիւնը «Արծուաբոյն»ի հերոսամարտին 34րդ տարեդարձը կը տօնէ մեծ շուքով, կիրակի 17 Հոկտեմբերին, առաւօտուն Սէն Մարթէնի եկեղեցիին մէջ։ Այս առթիւ Վիէննէն Յովսէփ վրդ. Լեւոնեան հոգեհանգստեան հանդիսաւոր պատարագ պիտի մատուցանէ 8000 անթաղ նահատակներու խնկելի յիշատակին։

Օրուան բանախօսն է Պ. Սիսակ Սիսլեան, որ հրաւիրուած է Կրընոպլէն։

Երգ եւ արտասանութիւններ՝ դպրոցի սաներուն կողմէ։ Աւանդական մատաղի օրհնութիւն եւ հոգեհաց։ Կը հրաւիրուին բոլոր հայրենակիցները եւ նահատակներուն յիշատակը յարգողները։

ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

ՀԱՃԸՆԻ ՀԵՐՈՍԱՄԱՐՏԻՆ ՅԻՇԱՏԱԿԻՆ

Հաճընի հերոսամարտի անկման 34րդ տարեդարձին առթիւ ութ հազար նահատակներու ի յիշատակ, Փարիզի Հայոց եկեղեցիին մէջ (15 ռիւ ժան Կուժոն), հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի այս կիրակի առտու։ Կը հրաւիրենք յարգել հերոսներու յիշատակը։

ՎԵՐԱՄՈՒՏ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Համազգային ընկ. մայրենի լեզուի, պատմութեան, գրականութեան եւ աշխարհագրութեան դասընթացքները կը վերսկսին Հոկտ. 20ին, չորեքշաբթի իրիկուն, Ֆրանսական համալսարանի ամփիթատրոնին մէջ (40, Ալէ Լէոն Կամպէթա)։ Արձանագրուիլ նախօրօք կամ Հոկտ. 20ին իրիկունը։

— ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ —

Հ. Յ. Դ. ՈՒՍԱՆՈՂԱԿԱՆ Միութեան ժողովը, այս շաբաթ, ժամը 9ին, սովորական հաւաքատեղին։

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ. Յ. Դ. Քրիստափոր ենթակոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները այս շաբաթ ժամը 21ին, Ահարոնեան Ակումբը։ Պարտաւորիչ ներկայութիւն։

ԼԻՈՆ.— Հ. Յ. Դ. Վարանդեան կոմիտէն ստիպողաբար ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները, այս երկուշաբթի ժամը 8.30ին, Յոյներու սրահը, 5, ռիւ Պօնըֆուա։ Խիստ կարեւոր օրակարգ։

ՎԱԼԱՆՍ.— Հ. Յ. Դ. Շրջ. կոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները այս կիրակի առաւօտ ժամը 8.30ին Ահարոնեան ակումբը։ Կարեւոր օրակարգ։

ԱԶԱՏ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ժողովը՝ այս եւ երեքշաբթի, ժամը 20.30ին, սովորական հաւաքատեղին։

ՏԱՐՕՆ ՏՈՒՐՈՒԲԵՐԱՆԻ Հայր. Միութեան ընդհ. ժողովը Կիրակի, 17 Հոկտ., կէսօրէ վերջ ժամը 3ին, Քաֆէ Քլէր տը Լիւնի վերնայարկը, մեթրօ Փլաս տ'Իթալի։ Խիստ կարեւոր օրակարգ։

Ֆ. Կ. ԽԱՉԻ Փորթ Իթալիի մասնաճիւղի ընդհ. ժողովը, այս շաբաթ օր ժամը 3.30ին, Ժանթիյիի հայկ. դպրոցին մէջ։ Խիստ կարեւոր օրակարգ։

ՓԱՐԻԶԻ Ֆ. Կ. Խաչի մասնաճիւղի պարահանդէսի յանձնախումբի ժողովը այս երկուշաբթի ժամը 15.30ին Քաֆէ Ռէժան։

ԾԱՆՕԹ ՄՏԱՒՈՐԱԿԱՆ Պ. Թ. Գառնիկ կը խնդրէ ծանուցանել թէ ազգապահպանման մասին դասախօսութիւններ պիտի տայ Պոլոյի մէջ, այսօր, ուրբաթ ժամը 9ին, եւ կիրակի, ժամը 4ին։

Հ. Կ. ԽԱՉԻ Օգն. Մարմնի Կեդր. վարչութիւնը շնորհակալութեամբ ստացած է ի նպաստ իր Ֆէսանվիլլիէի օդափոխութեան կայանին։ Պ. Օննիկ Գարբինեանէ 500 ֆրանք, Տէր եւ Տիկ. Ադամ Պզարկեանէ հազար ֆր., Տիկին Թ. Թ.է 8000 ֆրանք։

ԱՂՔԱՏԱԽՆԱՄԻ ՏԱՐԵՏԱՆ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

ԿԻՐԱԿԻ, 31 ՀՈԿՏ. ԺԱՄԸ 16ԷՆ 24

HOTEL GEORGE V-ի

ՇՔԵՂ ՍՐԱՀՆԵՐՈՒՆ ՄԷՋ

Deux orchestres - Attractions - Défilé de mannequins

Ապահովեցէք ձեր սեղանները հեռաձայնելով՝ PRO. 03-19, TRU. 47-48

ԱԼՖՈՐՎԻԼԻ ՀԱՅ ՄԱՐԶԱԿԱՆԻՆ ՏԱՐԵԿԱՆ ՄԵԾ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

ԿԻՐԱԿԻ 17 ՀՈԿՏԵՄԲԵՐ ԺԱՄԸ 16ԷՆ 24

Պատուակալ նախագահութեամբ՝ Փարիզի քաղաքապետ
Dr. BERNARD LAFAY-ի

ORCHESTRE JACQUES HELIAN

SALLE VOLTAIRE

Շարանթօն էքօլէն առնել 103 թիւ օթօպիւսը, իջնել Ռիւ տը լ'Իւնիօն։

MAISON ARDY

— GROS —
Tél. Cen. 14. 11
Tél. Cen. 46.87

S. A. R. L. au Cap. 12.000.000

— DEMI - GROS —
R.C.Seine 3337021 B.
C.C.P. Paris, 6401.06

(ՏՆՕՐԷՆ ՅԱՐՈՒԹԻՒՆԵԱՆ ԵՂԲԱՐՔ)

86-89, RUE DE CLERY, PARIS (2e)

Հաստատութիւնը մասնագէտ է Bonnetterie եւ sous-vêtements ի վերաբերեալ ամէն տեսակի, եւ ունի ֆրանսական մեծագոյն տուներու ապրանքները։

Jil - Polichinelle - DD - Mont d'Ecosse - Le Collègien - Le Chat
J. E. T. - Aviette - Parker Nemausa - Tixolid - Eminence -
Kangourou - Belesta - etc. etc
Caleçon Molletonnés - Le Belier - Le Vosgien - Trimeca etc. etc.
Միշտ տրամադրելի Ա. եւ Բ. կարգի ապրանք

Rayon spécial de ganterie et de mouffles en laine

pour HOMMES, FEMMES et ENFANTS.-

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Fondé en 1925 Tél.: PRO. 86-60
Le Directeur : SCH. MISSAKIAN
Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise, Paris-9e
C.C.P. Paris 1678-63 R. C. Seine 376.286

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա եւ գաղութներ տարեկան 3000 ֆր., վեցամս. 1600
Արտասահման՝ տարեկան 3500 ֆր. կամ 10 $, հատը 12 ֆր.

ՇԱԲԱԹ 16 ՀՈԿՏԵՄԲԵՐ
SAMEDI 16 OCTOBRE 1954

30ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 7498 30e ANNEE
Խմբագիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ
ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 10ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 2909

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ԱՐՈՒԹԵԱՆ ԳՈՐԾԵՐ

Մեր ժամանակակից պատմութեան մէջ դէպքեր, թուականներ եւ անուններ կան որոնք համազգային արժէք ունին :

Երբ կ'ըսենք Վասպուրականի, Տարօնի եւ Շապին Գարահիսարի հերոսամարտ, կամ Ուրֆա, Մուսա Լեռ, Հաճըն, Այնթապ, Մարաշ, Զէյթուն, Ֆընտըճաք են. մեր առջեւ կը պարզուի հետեւեալ պատկերը ,—

Զարդարար ամբոխը յարձակած էր այս եւ այն քաղաքին, գաւառին, լերան կամ գիւղին վրայ : Համբերութեան բաժակը յորդած էր : Ժողովուրդը իր ուժերը ամփոփելով ճակատ կազմեց եւ դիմադրեց :

Այս առթիւ, կատարուեցան «բազում գործս արութեան» : Բայց, ի վերջոյ տեղէ տեղին դերազանց ուժերու կամ արտաքին դաւերու առջեւ : Ինքնապաշտպանութեան բոյնը խորտակուեցաւ արեան ճապաղիքներու մէջ, կանոնաւոր զօրքի եւ հրանօթներու կրակին տակ :

Դիմադրական ճակատը վերածուեցաւ աւաւոր ողջակէզի մը, որուն յիշատակը մինչեւ այսօր ալ կը բղխէ մեր սիրտը :

Այսպէ՛ս թաղուեցաւ, նաեւ, Կիլիկեան արծուեբոյնը, Հաճըն, որուն տարեդարձը կը տօնուի վաղը, կիրակի, Փարիզի եւ Շասի մէջ (Լիոնի շրջան) :

Փարիզի Հաճընցիները ամէն տարի ոգեկոչումը կը կատարեն հոգեհանգիստով եւ աւանդական հոգեճաշով :

Շասի մէջ, ուր աւելի բազմաթիւ են, սարքած են յիշատակի հանդէս մը, բանախօսութեամբ, երգերով եւ արտասանութիւններով :

Անշուշտ երկու պարագաներուն մէջ ալ կազմակերպիչները պիտի ջանան բացատրել ութ ամսուան հերոսամարտին արժէքը, թէ բարոյական եւ թէ ռազմական տեսակէտով :

Պատմութիւնը կ'ըսէ թէ ութ հազար հոգի նահատակուեցան Հաճընի մէջ :

Մարդկօրէն կարելին փորձուեցաւ, եւ օրհասական կռիւներ մղուեցան մինչեւ այդ եղերական վախճանը, միշտ սպասելով արտաքին օգնութեան որ երբեք չհասաւ :

Ոչ միայն զինեալ ուժը պակսեցաւ, այլ եւ սովը կը սպառնար քաղաքին :

Այդ օրերուն գրուած նամակ մը, Հաճընի դաւառաբարբառով, կը նկարագրէր համատարած թշուառութիւնը :

— «Անօրութենէ մեռնողներուն թիւը սկսաւ շատնալ : Երանի կուտանք փամփուշտով մեռած երկու հարիւր հոգինեւուն... Եթէ շուտով օգնութեան չհասնինք, մենք ոչ գնդակով, ոչ ալ դանակով, այլ անօթի պիտի մեռնինք» :

Այս նամակը գրուած էր 1920 Օգոստոսին : Սեպտեմբերէն հոկտեմբեր, գնդակն ու դանակը, եաթաղանն ու թնդանօթը լրացուցին պակասը :

Արծուեբոյնը կ'իյնար հոկտ. 15ին, ' զուր օգնութեան սպասելով լման ութ ամիս...

Յիշատակի հանդէս մըն ալ Մարսէյլի մէջ կը կատարուի, դարձեալ վաղը, կիր., Արարայի ճակատամարտին 36 տարեդարձին առթիւ, (1918 Սեպտ. 19), մասնակցութեամբ ականաւոր Ֆրանսացիներու :

Այստեղ ալ հայկական բազուկն էր որ վճռական յաղթանակ մը կ'ապահովէր, արժանանալով դաշնակից հրամանատարին՝ Ալէնպիի ջերմ գնահատութեան :

Ճակատ մը փրկուեցաւ ի հաշիւ հաւաքական դատին, եւ երբ «Թագաւորաց ժողովը» հաշուեյարդարի կը նստէր, ամէնէն առաջ հայկական իրաւունքներն էին որ վաճառքի հանուեցան, իբրեւ մանրուք դրամ...

Ամէն մէկը նոր հողեր գրաւեց կամ ամուր նստաւ իր հողերուն վրայ :

Մեր բաժինն եղաւ... դէզ մը մադադաղթ :

Ոչինչ : Դեռ կը դիմանանք : Շ.

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԾԱՆՐ ԿԱՑՈՒԹԻՒՆ ԱՆԳԼԻ... ՄԷՋ

ԴԱՀԼԻՃԸ ԲԱՑԱՌԻԿ ՆԻՍՏ ԳՈՒՄԱՐԵՑ

ՀԱՆՐԱԿԱՌՔԵՐՈՒ ԳՈՐԾԱԴՈՒԼԸ ԿԸ ԾԱՒԱԼԻ

Ընկերային ծանր տագնապի մը մատնուած է Անգլիա, իբրեւ հետեւանք նոր գործադուլներու : Լոնտոնի նաւահանգիստի բանուորներուն գործադուլը կը շարունակուի 12 օրէ ի վեր : Առջի օր հանրակառքերու աշխատաւորներն ալ միացան շարժումին, անտանելի կացութիւն մը ստեղծելով : Չըրչիլ ստիպուեցաւ բացառիկ նիստի հրաւիրել դահլիճը : Եթէ երկար տեւէ այս խլրտումը, պիտի վտանգէ երկրին պարենաւորումը եւ տնտեսութիւնը : Աշխատանքի նախարարը ժողովի հրաւիրեց նաւահանգստի գործատէրերը եւ Արհեստակցական Միութեանց ներկայացուցիչները, ելք մը գտնելու համար : Այս հրաւէրէն երկու ժամ առաջ, գլխաւոր Արհեստակցական Միութիւնը կը յայտարարէր թէ գործադուլը պիտի տարածէ երկրին բոլոր նաւահանգիստներուն մէջ, յառաջիկայ քանի մը օրերու ընթացքին :

Գալով հանրակառքի աշխատաւորներու գործադուլին, շարժումը արագօրէն ծաւալեցաւ : Երկրորդ օրը կրկնապատկուած էր բանթողներուն թիւը, անշարժութեան դատապարտելով Լոնտոնի 7600 հանրակառքերուն մէկ երրորդը :

Երէկ 12.340ի հասած էր բանթողներուն թիւը, ուրիշ խօսքով անշարժութեան դատապարտուած էին 2535 հանրակառքեր որոնք կը բանին քաղաքին 165 գիծերուն վրայ (ամբողջութիւնը 570 գիծ է) : Այս պատճառով չափազանց խճողուած է ստորերկրեայ երկաթուղին (մեթրօ) : Փողոցներուն մէջ պոչեր կազմուած են, կառք ճարելու համար : Շատեր ալ ստիպուած են քալել, գործի երթալու կամ տուն վերադառնալու համար :

Թէ նաւահանգիստի եւ թէ հանրակառքի բանուորները յաւելում կը պահանջեն յաւելուածական աշխատանքի համար որ պարտաւորիչ է : Հանրակառքի աշխատաւորները նուազագոյն տասը չիլին տասը փէննի կը պահանջեն շաբաթական 40 ժամ աշխատանքի համար :

Կառավարութիւնը նախապէս որոշած էր որեւէ միջամտութիւն չկատարել, բայց վերջին պահուն սկսաւ խորհրդակցիլ նաւահանգստի սենտիքաներու ներկայացուցիչներուն հետ, նկատելով որ կացութիւնը կը ծանրանայ : Այս առթիւ էր որ դահլիճը բացառիկ նիստ գումարեց : Ժողովէն վերջ յայտարարուեցաւ թէ կացութիւնը տակաւին հասունցած չէ, ազդու միջամտութիւն մը կատարելու համար : Եթէ գործադուլը այն աստիճանին հասնի որ լրջօրէն վտանգուի պարէնի եւ ուրիշ կենսական նիւթերու փոխադրութիւնը, զինուորներ պիտի կատարեն այդ աշխատանքը :

Քսաներկու հազար բանուորներ ամէն աշխատանք դադրեցուցած են Լոնտոնի նաւահանգստին մէջ : Թոնոներով միս եւ ուրիշ ուտելիքներ կղպուած կը մնան շոգենաւերուն մէջ եւ անշուշտ պիտի փճանան : Նաւահանգիստին մէջ խարիսխ նետած են 132 նաւեր, որոնք ոչ միայն ուտելիքներ կը պարունակեն, այլեւ հազարաւոր ինքնաշարժներ եւ ուրիշ գործուած ապրանքներ :

Կարգ մը տեղեկութեանց համաձայն, ամէնէն ծանր վտանգը այն է որ բանթողները դժգոհ են իրենց սենտիքաներէն :

× Լոնտոնի հանրակառքերը սովորաբար եօթը միլիոն մարդ կը փոխադրեն ամէն օր, իսկ մեթրօն՝ 2ուկէս միլիոն : Ֆրանսական հաշուով, հանրակառքի բանուորները կը ստանան շաբաթական 7–8000 ֆրանք, այժմ կը պահանջեն 10.000, ինչ որ շատ բարձր կը համարուի : Իրազեկներ գիտել կուտան թէ որեւէ յաւելում չեն ստացած վերջին պատերազմէն ի վեր :

ԵԼՄՏԱԿԱՆ նախարարը նոր ծրագիր մը պատրաստած է, որուն համաձայն 18 առ հարիւրի փոխարէն 9 առ հարիւր համեմատական տուրք պիտի գանձուի մինչեւ 220.000 ֆր. եկամուտի համար, այսինքն 19.800 փոխանակ 39.800ի : Այս կանոնէն պիտի օգտուին մանր առեւտրականներ եւ ազատ ասպարէզներու հետեւողները :

✤ ՕՐԸ ՕՐԻՆ ✤

ՆԱԽԱՐԱՐԸ ՆԵՐՈՂՈՒԹԻՒՆ ԽՆԴՐԵՑ

Այս շաբթու փոքրիկ մը պայթած էր Մ. Նահանգներուն մէջ :

Ազգ. պաշտպանութեան նախարարը, Պ. Ուիլըրն, եառ մը խօսելով, տմարդի ակնարկ մը կ'ուղղէր գործազրկութեան ենթակայ աշխատաւորներուն :

Մօտաւորապէս հետեւեալ իմաստն ունէր իր ակնարկը.

— Ես կը նախընտրեմ որսորդ շուները, անոնք որ աջին անդին կը վազեն, ուտելիք ճարելու համար, քան թէ անոնք որ շնթռկած կը մնան իրենց որջին մէջ...

Նմանութիւնը այնքան կոպիտ էր որ, ոչ միայն աշխատաւորութիւնը, այլ եւ ամբողջ հանրային կարծիքը գրգռուեցաւ :

Բողոքներու տեղատարափին տակ, նախագահ Այզընհաուըր հարկադրուեցաւ ասպարէզ իջնել, համոզելու համար թէ Ուիլըրն ազնիւ եւ բարեկիրթ, բարեգութ մարդ է, թէ երբեք միտք չունէր վիրաւորելու աշխատաւորութիւնը, եւայլն :

Անօգուտ : Մամուլը, հանրային կարծիքը, արհեստակցական կազմակերպութիւնները նախատ յարդարեցին, պահանջելով որ նախարարը ետ առնէ իր խօսքը, եւ կամ նամբուի անմիջապէս :

Վերջին պահուն, Պ. Ուիլըրն հարկադրուեցաւ ներողութիւն խնդրել ամերիկացի ժողովուրդէն : Հրապարակաւ յայտարարեց թէ «ցաւալի սխալ մը» գործած է, «անճահ դիտողութիւններ ընելով» :

Հակառակ այս խոստովանութեան, երբ իր կուսակցութեան հաւաքատեղին կը մտնէր, տեսաւ որ բանուորները խումբ մը որսորդ շուներ բերած էին, հետեւեալ նշանատախտակով.— «Ես որջիս մէջ շընթռկած շուն մըն եմ» :

Անգլիոյ մէջ ալ առողջապահական նախարար մը կար որ գռեհիկ բառեր կը գործածէր, պարբերաբար : Տեսակ մը բերնի վարժութիւն :

Ինք աշխատաւորական, անգամ մը «որդ, ճճի» կոչած էր պահպանողականները :

Ամէն անգամ ալ նախարարը կարգի կը հրաւիրուէր հրապարակաւ, կարկուտի տեղատարափով մը :

Քաղաքակիրթ ժողովուրդներու համար անամէջ բառ մը չէ հանրային կարծիքը :

Երբ աս ու ան չափը կ'անցընեն գռեհկութեամբ, կոպտութեամբ, զրպարտութեամբ կամ բանսարկութեամբ, արթուն է հանրային կարծիքը, իր տեղը նստեցնելու համար յանցաւորը :

Գարշանքէն զանելու զգացումը բթացած է մասնաւորապէս արեւելեան ժողովուրդներու մէջ :

Ցետին թշուառականը կրնայ բերան աղբել, մուր եւ մաղձ թափել, եւ ջուրին երեսը ելլել իբրեւ պատուաւոր մարդ :

ՎԱՀԷ

Ն՞ՈՐ ԱՐԹՆՑԱՆ...

Փէշտայի համայնավար կուսակցութեան Ա. քարտուղարը, Իմրէ Նաջ, կը յայտարարէ թէ «շատ մը ընկերներ անիրաւաբար դատապարտուած են կեղծ ամբաստանութիւններով, Ապահովութեան տեսչութեան կողմէ (Չեկա) : «Պէտք է անկեղծօրէն խոստովանինք. Ապահովութեան նախորդ վարչութիւնը ձերբակալած է շատ մը ընկերներ, ի գործ դնելով եղեռնական մեթոտներ եւ դատապարտած է յերիւրածոյ եւ բանի կարգուած ամբաստանութեանց եւ վկայութեանց վրայ : Մեծ սխալ մըն էր այս եւ մեղք մը մեր կուսակցութեան եւ այն ընկերներուն հանդէպ որոնք բանտարկուեցան անմեղ ըլլալով հանդերձ : Մեր կուսակցութեան եւ կառավարութեան ուժը այն է որ այս կարգի բանտարկեալներու պարագան քննուեցաւ Փեթըրի հարցէն վերջ եւ անմեղները ազատ արձակուեցան :

Փեթըր Կապէր զօրավար մըն էր, նախկին վերատեսուչը պետական ապահովութեան տեսչութեան որ անհետացաւ 1953ին. իսկ այս տարի ծանուցին թէ ցկեանս բանտարկութեան դատապարտուած է, ոճիրներ գործած ըլլալով ժողովուրդին եւ պետութեան դէմ :

Առաջին անգամ է որ պաշտօնապէս կը հաղորդուի թէ հարիւրաւոր քաղաքացիներ, կուսակցականներ եւ նախարարներ դատապարտուած են անիրաւաբար Հունգարիոյ մէջ, եւ այժմ կ'արձակուին : Շատերը խմբովին դատուած եւ դատապարտուած էին 1951ին, մէջն ըլլալով ներքին նախարար Եանոս Քատարը եւ արտաքին նախարար Ռայքը, որոնք մահապատժի ենթարկուեցան, ինչպէս գրուեցաւ այն ատեն :

ՀԱՄԱՅՆԱՎԱՐՆԵՐՈՒ ԴԱՏԱՎԱՐՈՒԹԻՒՆԸ ԹՈՒՐՔԻՈՅ ՄԷՋ

Պոլսոյ վերջին թղթաբերէն կը քաղենք հետեւեալ տեղեկութիւնները, 151 համայնավարներու դատապարտութեան մասին .—

Վճռագիրը, որուն ընթերցումը երկու ժամ տեւեց, կը յայտնէր թէ ամբաստանեալները Թուրքիոյ մէջ «հիմնած են համայնավար գաղտնի կուսակցութիւն մը» եւ լայն գործունէութիւն ցոյց տուած են Մարքս – Լենինեան վարչաձեւը արմատացնելու համար : Բազմաթիւ փաստերու, երկու հոգիի խոստովանութիւններուն եւ ոստիկանական տեղեկագիրներուն վրայ յենլով, վճռագիրը կը ջրէր պաշտպանողականը : Նկատումները խիստ պարզ ու յստակ ձեւով բանաձեւուած էին : Ցետոյ կարդացուեցաւ իւրաքանչիւր ամբաստանեալի տրուած պատիժին չափը :

184 ամբաստանեալներէն 52ը անպարտ կ'արձակուին, իսկ մնացեալ 131ը 5–10 եւ 2–7 տարուան ծանր բանտարկութեան պատիժի կ'ենթարկուին, իսկ մէկուն աքսորը ժամանցումի կ'ենթարկուէր : Ամբաստանեալներուն մեծ մասը 1951 Դեկտեմբեր 11էն առաջ յանցանք գործած ըլլալով, բարեփոխութեան ենթարկուած 5844 թիւ օրէնքին տրամադրութիւններ, անոնց համար չեն կիրարկուիր : Իսկ մեծ մասը զանազան պատիժներու կ'ենթարկուի, Զինուորական պատժական օրէնքին 148րդ յօդուածին Բ. հատուածին տրամադրութեան համաձայն :

Այս պատճառով ղեկավարներուն 5 – 10 տարուան, իսկ կուսակցութեան անդամագրուած անձերուն ալ 27 տարուան բանտարկութեան պատիժ տրուած է : Բիչերը բարեփոխուած օրէնքին համաձայն պատիժ կը կրեն :

Տրուած վճիռին համաձայն, երեք համայնավար կուսակցական եւ ղեկավար կը դատապարտուին տասը տարուան բանտարկութեան, մէկը ինը տարուան, հինգը՝ ութ, եօթը՝ 7, եօթը՝ վեց, 9ը՝ 5, չորսը՝ 4, երեքը՝ 3, 48ը՝ 2 եւ 14ը մէկ տարուան բանտարկութեան : Իսկ տասը հոգի ալ մէկ տարիէն պակաս պատիժ կը կրեն :

Հինգ տարիէն աւելի պատիժ կրողները ցմահ կը զրկուին հանրային պաշտօններէ եւ զանազան կուսակցութեանց մէջ պիտի մնան ոստիկանական հսկողութեան

(Լուրերու շար.ը կարդալ Դ. էջ)

" ԴԻՏՈՂՆԵՐԸ "

●

Կրնայինք ըսել դժգոհները, մատնանշելու համար մեր ժողովուրդին այն տարրերը, որոնք կուսակցական չեն :

Մեծ է թիւը այս տարրերուն, որոնք դեռ կարելի է մասերու բաժնել, առնուազըն՝ երկու մասի: Մարդիկ՝ որոնք ոչ միայն կուսակցական չեն, այլեւ դէմ են մինչեւ իսկ անոնց գոյութեան, մանաւանդ գործունէութեան :

Եւ մարդիկ՝ որոնք համակրական շատ բարակ թելերով կապուած են այս կամ այն կուսակցութեան, սակայն միշտ վերապահ եւ միշտ դժգոհ՝ անոնց ընդհանուր գործունէութենէն :

Անոնք կը սիրեն քննադատել, սխալներ ցոյց տալ, երբեմն ,նոյնիսկ, իմաստութիւն ալ ծախելով :

Կը դիտեն ու կը գտնեն միայն, միշտ ի վնաս գործին ու գործողներուն, սակայն միշտ ալ կը մնան հեռու. ոչ մէկ քայլ անձնապէս կամ խմբովին, եւ ոչ մէկ նախաձեռնութիւն՝ առանձինն կամ եղած կազմակերպութիւններու հետ:

Հայ կեանքը երկար տասնամեակներէ ի վեր, յառաջ կը մղուի կուսակցութիւններու գոյութեամբ ու գործունէութեամբ : Գործունէութեամբ իրենց համակիրներուն :

Անշուշտ, նաեւ պայքարով :

Զենք գրաւիր հանրային այն խաւերով, որոնք աւելորդ, նոյնիսկ վնասակար կը նկատեն կուսակցութեանց գոյութիւնը :

Այդ խաւերը, առնուազն, միամիտներ են, «մի հօտ մի հովիւ»ի ցնորքէն տարուած. կրնանք ըսել ժամանակավրէպ են եւ հանրային գործունէութեան տեսակէտէն՝ անկենդան, անօգուտ, ինչու չէ, մեռած տարրեր :

Կը մնան միւսները. անոնք 'որ առարկութիւն չունին կուսակցութիւններու գոյութեան մասին, սակայն «քննադատ» ծնած են. կը սիրեն դիտել ու գտնել միայն, առանց պատասխանատուութիւն ստանձնելու: Լաւագոյն զգացումներով տոգորուած են անշուշտ, սակայն աւելի հաճելի կը նկատեն հեռուն կենալ, պատուհանի առջեւ, մայթերուն վրայ, ուրիշներուն գործունէութիւնը դիտելու համար միայն :

Կ'ուզեն որ մասնաւոր կարեւորութիւն մը տրուի իրենց. բացառիկ պատիւներ ընծայուին. ազգային, եկեղեցական, կրթական, մշակութային ձեռնարկներու ատեն իրենց կարծիքը առնուի, իրենք վարեն նոյնիսկ, ոչ – կուսակցականի, «անկախ» գործունէութեան մը առանձնաշնորհները վայելելով :

Ուրիշին, յաճախ, յաւակնութեան լայն բաժին մը, որպէս թէ իմաստութիւնը, անկողմնակալութիւնը եւ հեռատեսութիւնը, այսինքն ազգային ամէն կարգի շնորհները իրենց մօտ ապաստանած ըլլային:

Երկար ժամանակէ ի վեր, Հայկական Դատ կը վարուի. անհուն զոհողութիւններ կ'ըլլան՝ նիւթապէս ու բարոյապէս. դիմումներ կ'ըլլան , նոր կապեր կը հաստատուին, սակայն մարդիկ դժգոհ են: Ոչ կուսակցականներու զանգուածը — քիչերու բացառութեամբ — կը սիրէ քննադատել, քաղաքական տեսութիւններ պարզել, վճիռներ արձակել :

Սակայն, միշտ հեռու գործէն ու աշխատանքէն :

Կրթական գործ կը կազմակերպուի. մարդիկ դարձեալ դժգոհ են տարուած աշխատանքներէն. դպրոցէն, դասերէն, դասագրքերէն, յանձնախումբերէն. ամէն բանէ :

Սակայն, կը մնան հեռու, միշտ խորհրդատու ծրագիրներ պարզելով :

Մշակութային ձեռնարկներ կ'ըլլան.— հաւաքոյթ, հանդէս, դասախօսութիւն, ներկայացում ու համերգ: Դժգոհ են դարձեալ. ոչ հաւաքոյթներուն կուգան, ոչ կազմակերպութիւններուն կը մասնակցին, ոչ ալ զոհաբերութեան :

Եկեղեցիներ կը կառուցուին, Ակումբներ կը հիմնուին, թերթեր կը հրատարակուին. սակայն կան տարրեր, որոնք թէեւ համակիր այդ բոլորին, սակայն ծուռ կը տեսնեն գործերու ընթացքը, առանց դրական աշխատանքի ու մասնակցութեան իրենց կողմէ :

Ոչ մէկ նախաձեռնութիւն իրենց կողմէ, ոչ մէկ փորձ՝ աւելի լաւը ընելու, կամ իրենց կարելին ընելու :

Սակայն, եկեղեցին, գրականութիւնը, մամուլն ու մշակոյթը, երգն ու թատրոնը կուսակցական չեն. ազգային են: Կուսակցութիւնները ունին իրենց գործը, ծրագիրն ու մասնաւոր նպատակները : Խնդիր է թէ, կուսակցութիւնները եթէ « միայն » իրենց գործով զբաղին, անկախ տարրերը պիտի լծուի՞ն գործի : Պիտի կազմակերպե՞ն հանդէս ու հաւաքոյթ, եկեղեցի ու դպրոց, թատրոն ու ներկայացում :

Պէտք չկայ սակայն, որ կուսակցութիւնները, կամ կուսակցականները քաշուին ազգային ու հանրային գործունէութենէ: Անոնք որ գործելու եռանդ ունին եւ ազգային ու մշակութային գործերը վարելու ընդունակութիւն ու ջիղ, անոնք կրնան ասպարէզ իջնել եւ շինարար գործի լծուիլ :

Իրողութիւնը այն է, որ ունինք ստուար թիւով զանգուած մը, որ անգործօն վիճակի մէջ է. հոգիով, տարակոյս չկայ, լաւ Հայ, սակայն չունի նախաձեռնութեան ոգի :

Ոմանք այս զանգուածի անդամներէն, նիւթական միջոցներ ունին. հարուստ են. ուրիշներ սէր ու ըմբռնում՝ ազգային արժէքներու հանդէպ, ուրիշներ ընդունակութիւն հանրային շարժումներ վարելու: Ինչո՞ւ չգան հրապարակ, անկախօրէն գործելու, եթէ դժգոհ են գործերու ընթացքէն :

Ժամանակին, կրթական շարժում ստեղծող Միացեալ Ընկերութիւնը կուսակցական չէր. եկեղեցիները, հիւանդանոցները, դպրոցներն ու ճեմարանները հաստատողները կուսակցականներ չէին, թերթ ու գիրք հրատարակողները թատրոն ու նուագահանդէս կազմակերպողները կուսակցական չէին: Հայեր էին, գաղափարապաշտ ու ազգային առողջ զգացումով Հայեր, որոնք «ազգասէր» կոչուեցան :

Չունի՞նք այսօր այս Հայերէն. ունինք անշուշտ :

Պիտի ուզէինք որ գործի լծուէին անոնք, գոնէ զուտ ազգային ու մշակութային դաշտը հերկելու համար: Հերկողներուն աջակցելու համար իրենց ուժերուն չափով :

Պէտք ունինք բոլոր ուժերուն մեր գոյութեան պայքարի այս օրերուն :

(Խմբագրական՝ ՀԱՅՐԵՆԻՔԻ)

ՄԵՐՈՒԺԱՆ ՊԱՐՍԱՄԵԱՆ

(Մահուան տասնամեակին առթիւ, 1944 – 1954)

●

ԽՄԲ.— Բանաստեղծ Մերուժան Պարսամեանի մահուան տասնամեակին առթիւ (16 Հոկտ. 1944), հաճոյքով հրատարակութեան կուտանք ողբացեալ Երուանդ Տէր Անդրէասեանի անտիպ մէկ գրութիւնը, գրուած 21 Նոյեմբեր 1944ին (Լիոն), «Կեանք եւ Արուեստ» ամսագրին համար: Այս գրութիւնը մեր տրամադրութեան տակ դրած է բանաստեղծին եղբայրը, Մկրտիչ Պարսամեան.—

Հայ Զարմին, Արմատին տոկունութեան գաղտնիքներէն մին ալ ա՛յն է որ, ինչ ալ պատահի շրջակայքը, համայնական պարտէզը ինչ աւերումներու ալ ենթարկուի, հասարակաց կոչուած վտանգ մը ինչ քայքայումներու ալ դուռ բանայ, — գոյութեան երկճիւղ փայտին անշան իսկ մէկ ոստին վրայ տակաւին թռչնիկի մը, վտարանդի վերապրողի մը գեղգեղը կը լսուի, հատկած, մինչեւ իսկ ապազուն, հազիւ լսելի գեղգեղ մը, բայց, ամէն պարագայի մէջ զարմին, սեռին ձայնատու մէկ շեշտը, ոլորակը, որ իր վէտվէտումներով անցեալին շէնութեան ուրուականը, պատկերը կը յաւերժացնէ : — Երբ Մերուժան Պարսամեանին մահուան գոյժը պատահական բարեկամի մը նամակին ծոցէն հնչեց ականջիս, յանկարծ ցնցուեցաւ սիրտս, եւ նուաղկոտ միտքիս ալքերէն անցաւ յապաւակ մշուշի մը մէջէն այս խորհրդածութիւնը: Հեռահետէ յիշողութեան ցոլքեր նոյն մշուշին թանձր պատերու վրայէն սաղապաճեմ սահելով, տարին քշեցին գլխս անապատէ անապատ, միանգամայն մշակուած ածուներու մէջէն շրջան մը, ուր հայկազարմ ոգին կը թրթռար իրեն յատուկ պայծառ համադրութեան մը մէջ, որուն պարունակին լուսաւորներէն մին ալ Մերուժան Պարսամեանն էր: Ինքնատիպ հայ գրող մը, շրջափիւռ աւելի կամ նուազ հին կամ նոր հանճարներէն ռռոգուած, իր բնատուր շողիւնին կայծերով պարանցիկ քերթող մը, հայ փառքին ու զարմին անդաստանը շէնցնող, մէկ խօսքով՝ հայ երգին ձայնն յաւերժող կռունկ մը եւս, որ, թէեւ տարմէն հետ խառնուած, անէր իբրեւ պահածոյ իր ինքնայատուկ գնացքն ու սլացքը: Հայ գրականութեան մէջ մեծութիւնը չի չափուիր հատորներու տարողութեամբ, եւ ոչ ալ ոեւէ վարպետի մը ձգտողին ուժգնութենէն, այլ ինքնատիպ գոյութենէն, հոգիի կամ միտքի աւելի կամ նուազ ճառագայթներու քանակի մը, խուրձի մը ինքնեկ արտափայլումէն, որ կուգայ յանակնկալս կարմիրով մը ներկել մեր հորիզոնին մէկ երիզը, երանգ մը, մոյնք մը կերտելով, նկարելով ցոլացիկ:

1900 – 1915 շրջանին ոլորտակուած գունազեղ պաստառին վրայ, այսպէս, իրեն սեփական անկիւնը ունեցաւ Մերուժան Պարսամեան: Ահա միակ պատճառը, զանց ընելով ուրիշ ամէն մանրամասնութիւն, եւ այս պարագան խլելով, ունկանելով տկարացած յիշողութեանս խառնարանէն, թէ ինչո՛ւ Մերուժան կ'ապրի, պիտի ապրի ի հեճուկս հասարակաց տափակութեան, որ անզօր ու անձիգն հետապնդէ կը տարածուի մեր մշակոյթին շուրջ, սպառնալով անոր դարաւոր դիմադարձութեան: Բայց այդ տափակութեան որ եւ է մէկ զուգձին տակ թրթուր մը կը շարժի, հողերու անպէտ խուրձերուն տակ արմատէն զողարիկ հեղինակ մը սակաւիկ ինչ պարարտ արգանդ մը գտնելով՝ կը տամկանայ հոն, իր ձեւովն ու ամբութեամբ աճումնաձիգ կամ ուռուցիկ: Ու օր մը, յանկարծուստ, նոյն տափակութեան մէկ աղեփին վրայ անուշիկ դէմք մը, բոյր մը, ինչ անունով ալ ուզես որակել, իր կողմը կ'առինքնէ ուշ եւ ուրուշ եւ նայուածք եւ հրապոյր: Ահա այդ շրջանի հրատակներէն մին, որ ի կենդանութեան հայ գրական – քերթողական անդաստանին զարդերէն ըլլալով հանդերձ, ահա անոր, այդ անդաստանին անցեալ շէնութիւններէն իբրեւ որոշ մէկ գիծ պիտի պատկերանայ հայ գրականութեան պատկերներով հետաքրքրուող ոեւէ ապագայ պատմիչի :

Իմ ընթերցողս կը ներէ, կը խնդրեմ, թող ներէ, երբ կը թուիմ աւելի շեշտ, աւելի ցոլք ,աւելի աւիշ ներարկել անհատ կամ առանձին պատկերի մը, անհետացած դէմքի մը մէջ: Ակնարկուած շրջանը դժուար է ուրոյն իր գիծերով ամբափակել իր կալին մէջ. ամբողջութիւն մը յանկարծ կը կերպաւորուի միտքիդ առջեւ, պատկերներուն ցանկը, ցանկորմը միահաղոյն խորխոխի մը շուրջ կ'ամփոփուի, եւ հետաքրքիրը կը պարտաւորուի նախ ամբողջութենէն դիւթուիլ, հրմայուիլ, իւրաքանչիւրին առաջօղի նկարագիրը ճշդելով ըմբոշխնելով հանդերձ : Այնպէս որ այդ պատկերներէն ոչ մէկը իր բնիկ նկարագիրը կը սուզէ միւսին մէջ, բոլոր դէմքերը իրենց գիծերով կը զանազանուին, իւրաքանչիւրին արժէքն ու լինելութիւնը գոյք մը, գանձ մը աւելի է հայ գրականութեան պատմութեան մէջ : Այս տեսութեան իբրեւ հետեւանք, ահա նոյն շրջանին յատուկ եւ աւելի կամ նուազ մերձաւոր դէմքերէն յանկարծական ցնցումի մը ենթարկուելով՝ հիացկոտ ու սարսափահար յիշողութեանս կը դիպին դէմքեր, անուններ, իրենց կարուկ շրջանակներով, իւրաքանչիւրը տէ՛ր իր հոգին ու զանգուածին, իւրաքանչիւրը իր յատուկ տպաւորութիւնը ներգործելով դիտողին աչքին ու զարմանքին: Առանձնակի, առանց հոս իրենց մասնաւոր գործերուն արժանիքէն որեւէ արժէքէն գրաւելու, իրենց հմայքէն նոյնիսկ թերեւս չափազանց գրաւուած, ընդարմացած, առանց կարգի ու գիրքի զանազանութեան կ'անցնին ահա: Դասակարգութիւնը չէ որ կը հետաքրքրէ զիս այս պահուն, այլ լոկ պատկերացումը, մանաւանդ հայ գրականութեան ներկայ կամ ժամանակակից սա անզօրութեան միջոցին, որ իր պատմութեան բացառիկ մէկ տկարութիւնը ցոյց կուտայ, երբ շրջափիւռ տխուր պարապներուն ծանրակշիռ բեռան տակ ընկճուած խեղճ միտք մը ամբապահեստ դրամագլուխի մը կը կարօտի, իր զարմին, հայ զարմին չքեղութեան անցեալ հրապոյրը չթօթափելու համար: Այդ հրապոյրը յաւէտ անհրաժեշտ է մեր ցեղին յաւերժութեան ի նպաստ, անոր յարակից պատմական ուսէ ճիւղին համար անխուսափելի գրականութեան գոյութիւնը, այդ հոգին անկորուստ պահպանումը : Ցեղիս գրականութեան յարաբերական այս ամլութեան միջոցին, անոր արթնութեան յարատեւ պահպանակներէն ժամանակակից 1900 – 1915 շրջանին քանի մը

«ՅԱՌԱՋ»ի ՊԱՏՄՈՒԱԾՔՆԵՐԸ

ՏԵՍԱՐԱՆ ՄԸ ՎԵՐՋԻՆ ԴԱՏԱՍՏԱՆԷՆ

●

(Գ. եւ վերջին մաս)

Կը սպասէի որ Աստուած զուրս հանէ զայն, բայց անսահման է Տիրոջ ողորմութիւնը :

Հրեշտակը աւարտեց ընթերցումը :

— Ցաջորդը, ըսաւ Մեծ Դատաւորը եւ մազոտ ու ցնցոտիներով ծածկուած արարած մը կեցաւ Տիրոջ աթին վրայ :

★

— Արդեօք դժոխքը Աստուծոյ թեղանիքին մէ՞ջն է. հարցուց մէկը :

— Նախ դժոխք գոյութիւն ունի՞ , ըսի :

— Ըստ երեւոյթին դրախտ ալ չկայ , դիտել տուաւ զրացիս :

— Սո՛ւս, բարկացաւ կին մը ծուռ ծուռ մեզի նայելով: Մտիկ ըրէք այս պատկառելի սուրբին խօսքերը :

★

— Ան երկրային արքայ մըն էր, բայց ես, երկնային թագաւորին մարգարէն էի, յայտարարեց սուրբը: Ժողովուրդը հիացաւ իմ հրաշքներուս վրայ, որովհետեւ , ով Տէր, ինծի ծանօթ էին քու փառքերդ: Առանց տրտունջի, առանց գանգատի կը համբերէի չարչարանքներուս, սուրի հարուածներուն, եղունգի տակ մխուած փուշերուն ցաւին, պոկուած միսերուս տառապանքին, եւ այս մարտիրոսութիւնը կը տանէի յանուն Քո Փառքին :

Աստուած ժպտեցաւ :

— Ի վերջոյ հեռացայ, ծածկուած ցնցոտիներով ու արիւնաթաթաւ, շուրջս սփռելով սուրբ տառապանքիս զոլորշիները ...

Գաբրիէլ հրեշտակապետը չկրցաւ զսպել խնդուքը :

— ... Եւ կեցայ անոր պալատին դրան առջեւ, իբրեւ Նշան եւ որպէս Սաստ ...

— Իբրեւ ժանտախտ ու փորձանք, ընդհատեց հրեշտակը, եւ սկսաւ կարդալ, առանց ուշադրութիւն դարձնելու սուրբին, որ կը շարունակէր թուել, իր դրախտ երթալու նպատակով կատարած փառաւորապէս ողորմելի գործերը :

Հրեշտակի Գրքին մէջ վերլուծուած էին անոր բոլոր արարքներուն յետին միտքերը, որոնք ամէնն ալ ապշեցուցիչ անակնկալներ էին մեզի համար :

Կարճ ատենէն Սուրբն ալ սկսաւ Աստուծոյ աթին վրայ վազվզել գիւահարի նման: Ան ալ ապաշեց, պաղատեցաւ ու գալարուեցաւ ճշմարտութեան խարազաններուն անողոք հարուածներուն տակ, չարին նման, ան ալ Տիրոջ Թեղանիքին մէջ ապաստանեցաւ : Թեղանիքին մէջ անցած դարձածը տեսանելի էր: Երկու մարդուկները նստած էին քով քովի, ամէն կեղծիքէ մերկացած, նման եղբայրներու, պատսպարուած երկնային ողորմութեան զգեստէն :

Ես ալ, իմ կարգիս, սոխպուեցայ հոն ապաստանիլ :

★

Աստուած մեզ զուրս թօթափեց իր թեղանիքէն, մեզ ցրուելու համար, այն մոլորակին վրայ, զոր մեզի կը յատկացնէր, անոր վրայ նոր կեանք մը ապրելու համար: Մոլորակը իբրեւ արեւ ունէր Շնիկ կանաչ աստղը (Սիրիուս) :

— Ուրեմն, ըսաւ, հիմա որ գիտ աւելի լաւ կը ճանչնաք եւ կը հասկընաք ... նոր փորձ մը ապրեցէք ...

Այն ժամանակ Ինքն ու Իր հրեշտակները անհետացան միջոցին մէջ, բայց անոնց ծիծաղին պայծառ զուարթութիւնը դեռ կը հնչէ իմ ականջներուս :

Շուրջս հրաշալի նոր աշխարհ մը կը տարածուէր, աւելի գեղեցիկ, քան ինչ որ տեսած էի երկրագունդին վրայ. անմըշակ, վայրի, բայց գեղեցիկ, շրջապատուած էի մարդոց վերածնուած հոգիներով, տեղաւորուած նոր եւ հաճելի կերպարանքներով մարմիններու մէջ :

Հ. Ճ. ՈՒԻԼԱ

ԹԱՐԳՄԱՆՉԱՑ ՕՐԸ ՄԻԼԱՆԻ ՄԷՋ

●

ՄԻԼԱՆՕ, (Յառաջ) .— Հոկտ. 9ին, ժամը ճիշդ 21·30ին, Հայկ. Տան մէջ տեղի ունեցաւ Հայ Մշակութային Միութեան հանդէսը, նուիրուած Ե. դարու մեծ մատենագիրներուն եւ Թարգմանչաց գոր – ծին, Ս. Սահակի, Ս. Մեսրոպի եւ Վր – ռամշապուհ Թագաւորին ազգանուէր գործունէութեան, որուն շնորհիւ, 405ին, հնարուեցան հայ լեզուի նշանագիրները։

Խօսք առաւ Բժ. Արամայիս Սրապեան (իտալերէն), նախ հարեւանցի յիշելով Ե. դարու առաջին կիսուն յայտնուած մեծ մատենագիրներուն գործը, հայ բանաս – տեղծական գրականութիւնը, որուն մը – չակները ոսկեղէն դարու յառաջապահ – ները յորջորջուեցան։ Ապա անդրադար – ձաւ մեր դասական գրականութեան ընդհանուր նկարագրին, բաղդատելով նախ – կինը՝ ներկային հետ։

Երգչախումբը երգեց «Ո՛վ Մեծասքանչ դու լեզու»ն եւ «Տէր, կեցո դու զՀայս»ը։ Մեներգի մասը կատարեց յայտնի ար – ուեստագէտ Խմմանուէլ Փափազեան, որուն դաշնակով կ'ընկերանար իր աղնիւ տիկինը։

Ապա բեմ բարձրացաւ Պ. Յակոբ Ալեք – սանեան, որ գրաւոր բանախօսութեամբ մը նկարագրեց Հայաստանի հեթանոսա – կան շրջանը, մեր պատմութեան ելեւէջ – ները, տարփողելով մեր դասական գրա – կանութեան մշակներն ու քրիստոնէու – թեան բերած նպաստը մեր մշակոյթի անդաստանին։

Գաղութիս երեք դեռատի օրիորդներէն Նանի Քիւրքճեան, Ալեկրա Պայպուրթ – լեան եւ Սիմա Վ. Փափազեան, մեծ յա – ջողութեամբ արտասանեցին Սիլվա Կապուտիկեանի, Աշոտ Գրաշիի եւ Հ. Ար.ի հայ լեզուին նուիրած քնքոյշ բանաստեղ – ծութիւնները, խանդավառ ծափերու մէջ։

Ամէնէն վերջ, Զգօն Ծ. վրդ. կարդաց գրաւոր բանախօսութիւն մը, «Ազգին լոյսը», խորագրով, փառաբանելով Ս. Գրիգոր Լուսաւորչի, Ս. Սահակի, Ս. Մեսրոպի եւ Վռամշապուհ Թագաւորին մեծագործութիւնները։ Հոգեւոր հովիւը մանրամասնօրէն պարզեց Քրիստոնէութեան յաղթանակը, որուն լոյսին շնորհիւ ծնաւ նոր քաղաքակրթութիւն մը։ Յոր – դորեց միշտ հաւատարիմ մնալ մեր նախնիքներուն, հին մատենագիրներուն հանդէպ մեր տածած գուրգուրանքն ու սէրը փոխանցելով նոր մշակներուն, որոնք յաջորդներն են հիներուն, ջահակիրները յաւերժական առաքելութեան մը։

Հանդէսին վերջաւորութեան, յուզուած ժողովուրդը միաձայն երգեց «Հայր Մեր»ը։

× Մշակութային Միութեան վարչու – թիւնը, ընդ առաջ երթալով Պ. Հայկ Եաղճեանի գրաւոր խնդրանքին՝ Պերլինի Հայ գաղութի Մատենադարանին նուիրեց 56 հատոր գիրք։

× Իտալիոյ Հայոց Կոմիտէն եւ Մշա – կութային Միութիւնը կը պատրաստուին արժանավայել կերպով ոգեկոչել ողբացեալ վաստակաւոր Արշակ Զօպանեանի յիշատակը։

Ա. Ս.

դէմքերուն յիշատակութիւնը մարմնա – կան եւ մտաւոր ներկայ պաղութեանս ոլ – խուր ժամերուն ջերմիկ ոլորտ մը կը պարուրէ, այն առթիճան ոգեւորելով զիս որ կը համարձակիմ օրհնել Մերուժանին պարագան, խոնարհելով հանդերձ անոր անհետացումին պատճառած արդար եւ իրաւացի կսկիծին առջեւ։

Ահա անդրաստեղեան արագութեամբ միտքիս աչքերուս առջեւէն կ'անցնին անպարոյր դալարութեամբ դէմքերը այդ շրջանին, ուր լքուած երիվար մը չէր Պեգասոս, որուն նիւսը աշտանակողը աւելի քան բաւական կարողութիւն կ'ունենար, տեսակ մը գերմարդկային յանդգնու – թիւն, քանի որ պիտի դիմաւորէր մեծե – րուն գնահատանքը, կամ նշաւակ պիտի ըլլար անոնց եպերանքին, պարսաւանքին։ Այդ յիշուած շրջանին մեծագոյն դէմքե – րըն էին Զօհրապ, Հ. Ասատուր, Սիպիլ, Զօպանեան, զուտ գրական – քերթողա – կան բեմ մը յարդարելու համար ափյա – փոյ։ Ասոնցմէ դուրս կը թագաւորէին Բ. Քէչեան, Ռ. Պէրպէրեան, Յ. Գուրգէն։ Հապա փաղանգը, զոր կը կազմէին Դա – նիէլ Վարուժան, Երուխան, Մեծարենց, Անտոնեան, Թէոդիկ, Գեղամ Բարսեղ – եան, Մատթէոս Զարիֆեան, Սիամանթօ։

Հա՞րկ է կրկնել թէ ներկայ արհաւրա – լից դէպքերու ծոցին մէջ հին ու նոր յատուկ անուններ խեղութեամբ եւ կարգով յիշել ու չարամանել, նորագոյն միտքե – րու գործ է միայն։ Մերուժան լաւ հա – գորդիչ գործիք մը եղաւ, կ'ըլլայ ինծի համար, թոհուբոհին մէջէն աւելի կամ նուազ ողջանդամ դուրս գալու։

ԵՐ. ՏԷՐ ԱՆԴՐԷԱՍԵԱՆ

(Մնացեալը յաջորդով)

ՄԵՐ ԲԱԺԱՆՈՐԴՆԵՐՈՒՆ

ՄԱՐՍԷՅԼԻ մեր բաժանորդներուն ղըրկած ենք չէք – փօսթալներ իրենց վճա – րումները դիւրացնելու եւ փութացնելու համար։ Նոյնը կ'ընենք հետզհետէ մեր բոլոր բաժանորդներուն, խնդրելով որ պատասխանեն անյապաղ։ Հակառակ պարագային վարչութիւնս պիտի ստիպուի Հոկտ. 31ին դադրեցնել բոլոր անպա – տասխանի մնացած բաժանորդագրու – թիւնները։

Վստահ թէ բոլորն ալ իրենց կանոնաւոր վճարումներով, պիտի հաճին դիւրացնել մեր գործը, կանխաւ կը յայտնենք մեր շնորհակալութիւնները

ԻՏԱԼԻՈՅ ԲԱԺԱՆՈՐԴՆԵՐՈՒՆ

Կը յիշեցնենք մեր Իտալիոյ բաժանորդներուն, որ տարեկան բաժնեգինն է 1954 Յունուար 1էն ի վեր 6000 ԼԻՐ։ Կը խնդ – րուի փութացնել վճարումները, Բժ. Ե. Արզումանեանի միջոցաւ.

Վիա Քափէլարի 3, Միլանօ։

ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

ՅՈՒՆԱՀԱՅ ԳԱՂՈՒԹԻՒ ՀՈԳԵՐԸ

ԽՄԲ.— «Ազատ Օր» կետեւեալ տեղե – կութիւնները կը հաղորդէ առաջնորդ Մամբրէ արք.ի վերջին այցելութեան առթիւ (2 Հոկտ.) .—

Սեպտեմբեր 21ին, Մամբրէ արք. ընկերակցութեամբ վարչութեան անդամներէն փաստաբան Պ. Ս. Ֆէսճեանի, այցելեց արտաքին նախարարութեան Եկեղեցական ճիւղի տնօրէն Պ. Թէոդորոս Ղարտիքեո – թիս – Ղրիւասի, որուն հետ երկար եւ սիրալիր տեսակցութիւն մը ունեցաւ Յունահայերու իրաւական վիճակին շուրջ։ Հիմնական եւ անհրաժեշտ նիւթեր յանձ – նեց Պ. Տնօրէնին, որ խոստացաւ ուսումնասիրել զանոնք եւ ջանալ գոհացում տալ Սրբազան Հօր խնդրանքին։

Սեպտեմբեր 24ին, առաջնորդ Հայրը, ընկերակցութեամբ Կեդր. վարչութեան ատենապետ Պ. Գ. Բարազամեանի, Պ. Ս. Ֆէսճեանի, ինչպէս նաեւ նախկին նախարար ընիկ զմիւռնիացի ծանօթ փաստա – բան Պ. Աթինոյէնիսի, այցելեց ներքին նախարար Պ. Նիքոլիցասի։

Տեսակցութիւնը տեղի ունեցաւ ջերմ մթնոլորտի մէջ։ Պ. Նախարարը իր հա – մակրանքը յայտնեց հանդէպ հայ ժողո – վուրդին և գովեց բազմազան արժանիք – ները։ Առաջնորդը ջերմ շնորհակալու – թիւն յայտնելէ ետք խնդրեց Պ. Նախարա – րէն, որպէսզի ոչ – հպատակ Յունահայերու դէմ դրուած վարչական արգելքը վերցուի եւ օրինական պայմանները լրացնող Հայերուն հելլենահպատակութիւն շնորհուի։ Նմանապէս խնդրեց, որ Նան – սէնեան անցագիր ունեցող Հայերու ինք – նութեան թուղթերուն մէջ «Թրքահպա – տակ» արձանագրութեան վերջ տրուի եւ անոնք եւս հելլենահպատակ արձանագր – ուին եւ կամ պահուի նախկին վիճակը (անորոշ հպատակութիւն)։

Պ. Նախարարը յայտարարեց հետեւեա – լը .—

«Օրինապահ եւ օրէնքի պայմանները լրացնող Հայերու հպատակութեան դի – մումին ընթացք պիտի տրուի, իսկ հա – կազգային արարքներու մասնակցող եւ կասկածելի Հայերը հպատակ չեն կրնար դառնալ։ Հպատակութիւն ստացողներն ալ, եթէ կասկածելի եւ հակազգային ըն – թացքի մէջ գտնուին, պիտի զրկուին հը – պատակութենէ եւ երկրի սահմաններէն դուրս պիտի հանուին։

Գալով ինքնութեան թուղթերուն մէջ արձանագրուած «Թրքահպատակ» բա – ռին, հպատակութեան ճիւղի տնօրէն Պ. Սթրաթուտաքիս հաղորդեց թէ 1928ի Թրքական օրէնքի հիման վրայ ձեւական – օրէն սկսած են «Թրքահպատակ» գրել անորոշ հպատակութիւն ունեցող Հայերու եւ Յոյներու ինքնութեան թուղթերուն մէջ։ Մամբրէ արք. դիտել տուաւ, թէ Թրքական այդ օրէնքը բնականոն պայման – ներու եւ անհատական պարագաներու կը վերաբերի եւ ոչ մէկ առնչութիւն ունի 1928էն վերջ Թուրքիայէն գաղթող հայ գանդուածի իրաւական վիճակին հետ։ Յետոյ նախարարէն կրկին խնդրեց վերջ տալ այս արձանագրութեան՝ Հայերուն հելլենահպատակութիւն շնորհելով կամ զանոնք նախկին վիճակին մէջ պահելով։ Նախարարը խոստացաւ ուսումնասիրել այս պարագան եւ արդիւնքը տեղեկացնել Առաջնորդին։

Սեպտեմբեր 25ին Առաջնորդը, նախապէս առնուած ժամադրութեան մը համաձայն, այցելեց Աղեքսանդրիոյ պատրիարք Տ. Խրիսթոփորոս արք.ի, ընկերակցութեամբ Կեդր. վարչութեան ան – դամ Պ. Ս. Ֆէսճեանի։ Պատրիարքը սի – րալիր ընդունելութիւն մը ըրաւ Առաջ – նորդին։ Երկու կրօնապետներու տեսակցութիւնը տեւեց մէկ ժամ։ Բարեկամա – կան ջերմ մթնոլորտի մէջ շօշափուեցան զանազան հարցեր, որոնց կարգին՝ նաեւ վերջերս երկու եկեղեցիներու միջեւ ծա – գած վէճը։

Պատրիարքը խոստացաւ իր կարելին ը – նել՝ այս տարակարծութիւններու բարձ – ման համար։ Փափաք յայտնեց նաեւ, որ իրականանայ Ուղղափառ (Օրթոտոքս) Եկեղեցիներու միացումը։

Սեպտեմբեր 30ին, Առաջնորդը իր խորհրդականներուն հետ այցելեց խնամատա – րական նախարար Պ. Սոլոմոնիտիսին եւ խնդրեց կարգադրել Նէա Զմիռնիի հայ – կական տնակներու հարցը, նկատելով անպատսպար մնացած բազմաթիւ չքաւոր Հայերու պարագան։ Սիրունեան արք. հետեւեալը առաջարկեց .— Պետական հողերու վրայ Հ. Բ. Ը. Միութեան կողմէ կառուցուած շէնքերու արժէքը գնահա – տել եւ արդար հատուցում մը ընել, որպէսզի Բարեգործականէն նոր վարկեր ստանալով կարելի ըլլայ հողամաս մը գնել եւ անոր վրայ նոր տնակներ կառուցանել, սեփականութեան իրաւունքով հոն տնտուն եւ չքաւոր Հայերը զետեղելու համար։

Պ. Նախարարը այս առաջարկը տրամաբանական գտաւ եւ խոստացաւ քննել զայն ու վերջնական եզրակացութեան մը յանգիլ։

ԱՐԵՒԵԼԵԱՆ ԵՒՐՈՊԱՅԷՆ 99·824 հոգի փախած են այս տարուան կիսուն, համաձայն Ազգաժողովին ուղղուածտեղեկագրի մը։ Այս փախստականներուն 95·200ը արեւելեան Գերմանիայէն են։ Կան հաբիւրաւոր փախստականներ Ալպանիայէն, Չեխոսլովաքիայէն, Հունգարիայէն, Լեհաստանէն եւ Ռումանիայէն։

Ա.— Կը փափաքի՞ս որ այսօր միասին ճաշենք։

Բ. — Ամենայն սիրով։

Ա.— Լաւ, ուրեմն տիկնոջդ լուր ղրկէ որ այս կէսօր ձեզի եմ...

★

ՍԿՈՎՏԻԱՅԻՆ.— Տղաս, քալած ատենդ քայլերդ լայն բաց՝ որ կօշիկդ շատ չմաշի, բայց այնքան ալ լայն մի բանար որ տաբատդ պատռի...

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆ Ը (27)

Ե Տ Ք Ը . . .

●

Անձրեւը սաստկացաւ, ու մենք անհամբեր դարձանք։ Վերջապէս հանեցինք Լուդվիգ Բրայերը իր վերարկուներուն տակէն ու բերինք փոսին մօտ։ Մեղմ ձայնով ան «Հայր մեր» ըսաւ։

Մենք սկսանք գլխկները փոսը իջեցնել։ Վայլ կ'օգնէր մեզի։ Ես նկատեցի, թէ ինչպէս ան կը դողար, ու գրեթէ անլսե – լիօրէն կը շշնջար. «Զեր վրէժը պիտի լուծուի»։ Ու միշտ նոյնը կը կրկնէր։ Ապշած իրեն կը նայէի։

— Ի՞նչ պատահեցաւ քեզի, կը հար – ցնեմ, չէ՞ որ առաջին գլխկները չեն որ կը տեսնես. այնպէս որ ստիպուած պիտի լինիս շատ շատերու վրէժը լուծել։

Ասկէ ետքը ան այլեւս ոչինչ ըսաւ։

Երբ տեղաւորած էինք առաջին շարքե – րը, եկան Վալենտին եւ Իւպ, ուրիշ կտաւ մը եւս քաշելով։

— Այս մէկը տակաւին ողջ է, ըսաւ Իւպ եւ բացաւ կտաւը։

Կոզոլէ նայուածք մը նետեց վիրաւո – րին վրայ։

— Սակայն այլեւս երկար պիտի չապ – րի, դիտեց ան, այնպէս որ կրնանք բո – պասել հոս իր վախճանին։

Վիրաւորը ընդհատ - ընդհատ հոնդիւններ կ'արձակէր։ Երկար, սեւ ու գանգուր մօրուք մը կը շրջապատէր իր փոսացած դէմքը. ու ամէն մէկ շնչառութեան հետ կոկորդէն արիւն կը հոսէր անոր վրայ։

— Տանի՞նք զայն ասկէ, հարցուց Իւպ։

— Այդ պարագային ան խոկոյն կը մեռնի, ըսաւ Ալբերտ ու ցուցուց արիւնը։

Վիրաւորը պառկեցուցինք քիչ մը ան – դին։ Վայլ անով զբաղեցաւ, իսկ մենք շարունակեցինք մեր գործը։ Այժմ Վալենտինն էր որ կ'օգնէր ինծի։ Մենք իջեցուցինք Գլայերի դիակը։

— Ահ, իր կինը, իր կինը..., կը մրմնջէր Վալենտին։

— Ուշադրութիւն, հիմա կուգայ Տրեօդեր, գոչեց Իւպ դէպի փոսը եւ վար առ – հեցուց կտաւը։

— Կարէ ձայնդ, չշնչաց Բրեօդեր յաս – կոտ։

Կոզոլէ տակաւին պահած էր Տրեօդերի դիակը իր թեւերուն վրայ։

— Ո՞վ, հարցուց ան՝ բան մը չհասկը – նալով։

— Տրեօդեր, կրկնեց Իւպ, որ կը կարծէր թէ Ֆերդինանդ արդէն դիտէ եղելութիւնը։

— Դատարկ բաներ մի խօսիր, իշու գը – լուխ, չէ՞ որ ան դերի ինկած է, ճչաց Կոզոլէ կատղած։

— Ճիշդ է, Ֆերդինանդ, ըսաւ Ալբերտ Տրոսկէ, որ կանգնած էր քովը։

Մենք բռնեցինք չունչերնիս։ Առանց բառ մը արտասանելու Կոզոլէ դիակը նորէն փոսէն դուրս դրաւ ու յետոյ ինքն ալ վեր ելաւ։ Ապա հակեցաւ մինչեւ մեռելի ե – րեսին մնացորդը ու սկսաւ դիտել զայն գրպանի լապտերին լոյսով։

— Փառք Աստուծոյ, որ այն սրիկան հոս չէ, շշնչաց Կարլ։

Անշարժ կը սպասենք յառաջիկայ վայրկեանին, Կոզոլէ չտկուեցաւ։

— Բահ մը ինծի, ըսաւ ան կարուկ։

Տուի իրեն իմ բահը։ Կը կարծէինք թէ հիմա սպանութիւն պիտի կատարուի։ Բայց Կոզոլէ միայն փորելու սկսաւ։ Տրեօդերի համար առանձին գերեզման մը պատրաստեց ու ճձգեց որ ուրիշ մէկը մօտենայ։ Ու ինքն ալ թաղեց դիակը։

Լուսաբացին երկու փոսն ալ լեցու – ցած ու գոցած էինք։ Մինչ այդ մեռաւ նաեւ վիրաւորը, ու մենք իր դիակն ալ միւսներուն հետ դրինք։ Երբ հողը պըն – դացուցած էինք, տնկեցինք խաչերը։ Կոզոլէ խաչի մը վրայ մելանամատիտով գրեց Տրեօդերի անունը ու վրան պողպատէ սաղաւարտ մը կախեց։

Լուդվիգ անգամ մը եւս եկաւ։ Մենք վար առինք մեր սաղաւարտները, ու ան կրկին «Հայր մեր» ըսաւ։ Ալբերտ, գունատ, կեցած էր անոր մօտ։ Տրեօդեր դասարանին մէջ միշտ իր քովը կը նստէր։ Սակայն Կոզոլէն էր որ ամէնէն դէշ երեւոյթը ունէր։ Ան բոլորովին նիհարցեր եւ մոխիրի գոյն առեր էր։ Ու այլեւս բան մը չըսաւ։

Պահ մը ալ մնացինք տեղի վրայ։ Անձրեւը կը շարունակէր տեղալ։ Ապա մեզի սուրճ բերին։ Մենք նստանք նախաճա – շելու։

Միայն առաւօտեան սրիկան դուրս սո – դաց խրամէն։ Ամբողջ քիլոմեթր մը հեռուէն առած կը հոտէր։ Տեսնելով զայն՝ Կոզոլէ մռնչելով յառաջ նետուեցաւ։ Բարեբախտաբար Վիլլի մօտիկ կը գտնուէր։ Ան վազեց դէպի Ֆերդինանդը եւ բռնեց զայն։ Այնուամենայնիւ մենք, չորս հոգի, ստիպուած էինք գործ դնել մեր ամբողջ ուժը, որպէսզի Ֆերդինանդ չազատուի Վիլլիի ձեռքէն եւ չխեղդէ յիսնապետը։ Մէկ ժամ ետքը միայն ան խելքը գլուխը ժողվեց ու կրցաւ ըմբռնել թէ՝ յարձակելով յիսնապետի վրայ՝ միայն ինքզինքը պիտի դժբախտացնէր։

Այժմ Զեյիդ կեցած է սպասարկութեան սեղանին ետեւ, իսկ Կոզոլէ նստած է անկէ հինգ մետր հեռու։

Երաժշտական մեքենան, երրորդ ան – գամը լինելով, կ'որոտայ քայլերգը «Ուրախ այրի»էն։

— Գինեպան, շրջան մը օղի եւս, կը պոռայ Տիադէն՝ փայլածող խոզային աչքերով։

(Շար.) Է. ՄԱՐԻԱ ՌԷՄԱՐՔ

տակ ։ 3–5 տարի պատժուածները իրենց պատապարտութեան տարիներուն չափ հանրային պաշտօններէ կը զրկուին ու կը մնան ոստիկանական հսկողութեան տակ զանազան կուսակալութեանց մէջ ։ Այս տրամադրութեան տակ կ'իյնան 131 համայնավարներ ։

184 ամբաստանեալներէն 130ը ոչ ձերբակալեալ վիճակի մէջ կը գտնուէին, 54ն ալ ձերբակալուած ։

Դատապարտեալներուն մէջ կը գտնուի Հայ մը, Վահէ Տամկաճեան, որուն պատիժն է երկու տարի բանտարկութիւն ։

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԹՐԻԷՍԹԷԻ վէճին կարգադրութեան առթիւ, Խ. Միութեան նամակ մը ուղղած է Ազգաժողովին Ապահովութեան Խորհուրդին, յայտնելով թէ «կ'արձանագրէ» Իտալիոյ եւ Եուկոսլաւիոյ միջեւ կնքուած համաձայնութիւնը, այն յոյսով թէ պիտի նպաստէ յարաբերութեանց բարւոքման, Եւրոպայի այդ մասին մէջ ։ Եուկոսլաւիա զոհունակութիւն յայտնեց որ Խ. Միութիւնը բարենշան կը նկատէ գոյացած համաձայնութիւնը ։— Մոսկուա դադրեցուց ատաիօ Պելկրատի անթելին խանգարումները ։

ԱՐՄԱՏԱԿԱՆ կուսակցութեան 49րդ համագումարը, որ տեղի կ'ունենայ Մարսէյլի մէջ, մասնակցութեամբ 1200պատգամաւորներու, գոհունակութիւն յայտնեց Մենտէս Ֆրանսի վարած քաղաքականութեան համար (վարչապետն ալ արմատական է) ։ Օրակարգին վրայ կան շատ կարեւոր խնդիրներ — համակեցութիւն Արեւելքի հետ, վերաքննութիւն սահմանադրութեան, ընտրական բարենորոգում եւն. ։

Մ. ՆԱՀԱՆԳՆԵՐՈՒ արտաքին նախարարին օգնականներէն Րոպըրթսըն Ֆորմոզա գնաց, չափաւորութեան խրատներ տալու համար ։

ԿԻՊՐՈՍԻ մետրոպոլիտը, Մակարիոս արք. Լոնտոն գնաց, ուր պիտի մնայ տասը օր, Նիւ Եորք երթալու եւ խնդրագիր մը ներկայացնելու համար Ազգաժողովին ։

ԴԱՄԱՍԿՈՍԷՆ կը հեռագրեն թէ 15 ուսուցիչներ եւ 17 ուսուցչուհիներ «Ալ-Նիհատ» լրագրին խմբագրատունը ապաստանեցան, ուր ծոմ կը պահեն, բողոքելու համար կրթական նախարարին մէկ որոշման դէմ ։ Երեքը հիւանդանոց փոխադրուեցան ։

ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ ԿՐԸՆՈՊԼԻ ՄԷՋ

Ի նպաստ իր դպրոցին, Ֆ. Կ. Խաչը կազմակերպած է պարահանդէս – երեկոյթ մը, այս կիրակի ժամը 20էն մինչեւ կէս գիշեր, Սալ Արմբնօնվիլի մէջ ։

Նոյն առիթով, Ֆ. Կ. Խաչի դպրոցի անցեալ տարեշրջանի շրջանաւարտները պիտի ստանան իրենց վկայականները ։

Ընտիր ն– ․․ւղախումբ, հաճելի անակնկալներ ․ուֆէ՝ այլազան խմիչքներով եւ ուտելիքներով ։

Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ ։

ԽՆՋՈՅՔ ՎԻԷՆԻ ՄԷՋ
Ֆ. Կ. ԽԱՉԻ ՕՐՈՒԱՆ ԱՌԹԻՒ

Նախաձեռնութեամբ Ֆ. Կ. Խաչի վարչութեան ։ Այս կիրակի կէսօրէն վերջ, Համօ Օհանջանեան ակումբը ։

Կը խօսի ՄԻՍԱՔ ՄԻՐՁԷ

Գեղարուեստական բաժին ։ Իրենց մասնակցութիւնը կը բերեն Յակոբ Ֆաչէր – եան իր «տիպ»երով (Լիոնէն) ։ Երիտասարդ Սերոբ Մարգարեան կովկասեան պարով, (Սէն Շամոնէն ։

Զանազան անակնկալներ ։ Ճոխ պիւֆէ մատչելի գիներով ։

Հասոյթը պիտի յատկացուի Ֆ. Կ. Խաչի նոր գնած օդափոխութեան կայանի նորոգութեան ։

ԲՈԼՈՐ ՎԱՃԱՌՈՐԴՆԵՐՈՒՆ
ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԵԱՆ

Gros, Demi-Gros

Գուլպայ, մի – պա, ներքին ներմակեղէններ, ԱՄԵՆԱՆՊԱՍՏԱՒՈՐ ԳԻՆԵՐՈՎ ։

Յոբ գրներ

rticles polichinelles ի համար ։

Միակ հասցէն՝

BONNETERIE BEAUBOURG

227, Rue St. Martin, PARIS (3e)
Tél.: ARC. 66-50

Չ. Ռ. ՄԻՈՒԹԻՒՆԸ

կազմակերպուած է ճաշ մը ի պատիւ իր նախագահին՝

ՇԱՒԱՐՇ ՆԱՐԴՈՒՆԻԻ

Միջին Արեւելքէն վերադարձին առթիւ ։

Ուրբաթ 22 Հոկտ. ժամը 20ին

Սիրով կը հրաւիրուին դրադէտին բարեկամները ։

Մասնակցութիւն՝ 650 փրանք ։

արձանագրուիլ մինչեւ երեքշաբթի, 19 Հոկտեմբեր.—

Պ. Գաբիկեանի 116, Rue La Fayette, Paris (10), TAI. 92-84

Պ. Բալուեանի 43, Rue Richer PRO. 25-46

եւ Յառաջի մօտ, 32, Rue de Trévise, PRO. 86-60

ԲԱՑԱՌԻԿ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

ՖՐ. Կ. ԽԱՉԻ
ԼԻՈՆԻ ՄԱՍՆԱՃԻՒՂԻ

Ի ՆՊԱՍՏ ԿԵԴՐՈՆԻ ՕԴԱՓՈԽՈՒԹԵԱՆ ԿԱՅԱՆԻՆ

Շաբաթ, 16 Հոկտեմբեր ժամը 9էն մինչեւ լոյս, Մէզօն Տուէի շքեղ սրահին մէջ, ՓԼԱՍ ՊԵԼՔՈՒՌ ։

Գեղարուեստական բաժին, սիրայօժար մասնակցութեամբ՝ Տիկին Ա. Թադէոսեան եւ Օր. Ուզունեանին, պար, հաճելի անակնկալներ ։

Մուտք 250 փրանք ։

ՏԱՐԵԿԱՆ ՄԵԾ ՓԱՌԱՏՕՆ

Ֆրանսական Բանակի Նախկին Ռազմիկներու Բարեկամական Միութեան, 1914 – 15 եւ 1939 – 45 ։

Կիրակի, 17 Հոկտեմբեր

Ա. ՄԱՍ.— Հանդիսաւոր պատարագ եւ հոգեհանգիստ Փրատոյի Մայր Եկեղեցին մէջ, մասնակցութեամբ Դպրաց Դասուն, երկու համաշխարհային պատերազմներու եւ ազատագրութեան զոհերուն համար ։

Պիտի տօնուի Արարայի ճակատամարտի 36րդ տարելիցը ։ Ի ներկայութեան զինուորական եւ քաղաքային բարձրաստիճան անձնաւորութիւններու եւ Ֆրանս. Ռազմիկներու Ընդհ. Ընկերակցութեանց եւ Գերիներու Միութեան ։ Սիրայօժար մասնակցութեամբ Հայ Արիներուն ։

Պատարագէն վերջ դրօշի պարզում մասնակցութեամբ Զին. նուագախումբի ։

Պիտի խօսի Պ. ՏԻՐԱՆ ԹԷՔԷԵԱՆ, սպայ, պատուակալ նախագահ Ռազմիկներու Միութեան ։

Բ. ՄԱՍ.— Ճաշ Ֆրանքեւհայկ., Շաթօ տէ Ֆլէօրի մեծ սրահին մէջ, ժամը 13ին ։

Ներկայ պիտի ըլլան Ֆրանսացի ծանօթ անձնաւորութիւններ ։

Ճաշի տոմսակներու համար դիմել քարտուղարութեան, 6 ռիւ տ'Արքօլ, Հեռ. ՏՐ. 65–98 ։

Գ. ՄԱՍ. Ժամը (5.30ին).— Պարահանդէս, Օրքէսթր ՍԷՐԺ ԿԱՐՕ ։

Մէջ ընդ մէջ տեղի կ'ունենան երգեր, անակնկալներ եւն. ։ Կը հրաւիրուին բոլոր հայկական կազմակերպութիւններն ու մամուլի թղթակիցները ։

Մուտքը ազատ է ։

ՎԵՐԱՄՈՒՏ

Հ.Յ.Դ. ՆորՍերունդի Պանեօ–Քաշանի մասնաճիւղին հայերէնի դասընթացքը կը վերսկսի, շաբաթը մէկ անգամ, ուսուցչութեամբ ՆՇԱՆ ՊԷՇԻԿԹԱՇԼԵԱՆԻ ։

Առաջին դասը տեղի կ'ունենայ այս չորեքշաբթի, ժամը 21էն 23, ռիւ Մատամ Քիւրի, Պանեօ (հայկական դպրոցի սրահը) ։

Բոլոր փափաքողները սիրով կ'ընդունուին ։ Դասերը ձրի են ։

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Այրի Տիկին Ատրինէ Պարոնվարդեան եւ պարագաները կը ծանուցանեն թէ հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի իրենց ամուսնոյն եւ ազգականին՝

ԵՐՈՒԱՆԴ ՊԱՐՈՆՎԱՐԴԵԱՆԻ

մահուան քառասունքին առթիւ, այս կիրակի, Փարիզի Ս. Յովհաննէս – Մկրտիչ եկեղեցին ։

Կը հրաւիրուին ողբացեալին յիշատակը յարգողները ։

Imp. Araxes - 46, rue Richer, Paris (9e)

Հ. Յ. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴ

Միջ – մասնաճիւղային ընկերական հաւաքոյթ, նախաձեռնութեամբ Տէսինի մասնաճիւղին եւ հովանաւորութեամբ Հ.Յ.Դ. Նոր Սերունդի Կեդր. վարչութեան ։

Այս կիրակի ժամը 14ին, Հ.Յ.Դ. տան մէջ ։

Կը հրաւիրուին Կեդր. Ֆրանսայի մեր մասնաճիւղերուն ընկերները եւ ընկերուհիները ։ Ներկայ պիտի ըլլայ Կեդր. վարչութեան ներկայացուցիչը ։

ՀԱՃԸՆԻ ՀԵՐՈՍԱՄԱՐՏԻՆ
ՏԱՐԵԴԱՐՁԸ

ՇԱՄ.— Հաճընի Հայր. Միութիւնը «Արծուաբոյն»ի հերոսամարտին34րդ տարեդարձը կը տօնէ մեծ շուքով, Կիրակի 17 Հոկտեմբերին, առաւօտուն Սէն Մարթէնի եկեղեցին մէջ ։ Այս առթիւ Վիէննէն Յովսէփ վրդ. Լեւոնեան հոգեհանգստեան հանդիսաւոր պատարագ պիտի մատուցանէ 8000 անթաղ նահատակներու խնկելի յիշատակին ։

Օրուան բանախօսն է Պ. Սիսակ Սիսլեան, որ հրաւիրուած է Կրընոպլէն ։

Երգ եւ արտասանութիւններ՝ դպրոցի սաներուն կողմէ ։ Աւանդական մատաղի օրհնութիւն եւ հոգեհաց ։ Կը հրաւիրուին բոլոր հայրենակիցները եւ նահատակներուն յիշատակը յարգողները ։

ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

ՀԱՃԸՆԻ ՀԵՐՈՍԱՄԱՐՏԻՆ ՅԻՇԱՏԱԿԻՆ

Հաճընի հերոսամարտի անկման 34րդ տարեդարձին առթիւ ութ հազար նահատակներու ի յիշատակ, Փարիզի Հայոց եկեղեցին մէջ (15 ռիւ Ժան Կուժոն), հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի այս կիրակի առտու ։ Կը հրաւիրենք յարգել հերոսներու յիշատակը ։

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՊԱՏԱՐԱԳ ՊԱՆԵԼՈՅԻ ՄԷՋ

Այս կիրակի երեկոյեան ժամը 7ին Ս. Ռընէ մատրան մէջ, 83 ռիւ տ'Արքէօյ ։

Ս. ԽԱՉԻ ԺՈՂՈՎՐԴԱՊԵՏՈՒԹԻՒՆ

OCÉANIA

ՕԴԱՆԱՒԻ, ՇՈԳԵՆԱՒԻ ԵՒ ԵՐԿԱԹՈՒՂԻԻ ԱՄԷՆ ՏԵՍԱԿ ՏՈՄՍԵՐ ԿԸ ՎԱՃԱՌՈՒԻՆ

Վիզայի եւ անցագրի բոլոր ձեւակերպութիւնները, Հարաւային եւ Հիւսիսային Ամերիկաներու, Քանատա, Թուրքիա, Լիբանան ։ Ամէն մանրամասնութեանց համար գրել՝

Պ. ԼԵՒՈՆ ՊԱՐՈՆԵԱՆԻ

38, Rue de la Republique. Marseille
Tél. Colbert 53-13 — 42-58

Bureaux à Paris
4, Rue de Castellane.
Adresse telegraphique PACATLAN

— ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ —

Հ. Յ. Դ. ՈՒՍԱՆՈՂԱԿԱՆ Միութեան ժողովը, այս շաբաթ, ժամը 9ին, սովորական հաւաքատեղին ։

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. «Քրիստափոր» խումբի ժողովը այս երեքշաբթի ժամը 21ին, Քաֆէ Ռեժանի վերնայարկը ։ Պարտաւորիչ ներկայութիւն ։

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ. Յ. Դ. Քրիստափոր ենթակոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները այս շաբաթ ժամը 21ին, Ահարոնեան Ակումբը ։ Պարտաւորիչ ներկայութիւն ։

ԼԻՈՆ.— Հ. Յ. Դ. Վարանդեան կոմիտէն ստիպողաբար ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները, այս երկուշաբթի ժամը 8.30ին, Յոյներու սրահը, 5, ռիւ Պօնըփուա ։ Խիստ կարեւոր օրակարգ ։

ՎԱԼԱՆՍ.— Հ. Յ. Դ. Շրջ. կոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները այս կիրակի առաւօտ ժամը 8.30ին Ահարոնեան ակումբը ։ Կարեւոր օրակարգ ։

ԱԶԱՏ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ժողովը՝ այս եւ – րեքշաբթի, ժամը 20.30ին, սովորական հաւաքատեղին ։

Ֆ. Կ. ԽԱՉԻ Փորթ Իթալիի մասնաճիւղի ընդհ. ժողովը, այս շաբաթ օր ժամը 3.30ին, Ժանթիյիի հայկ. դպրոցին մէջ ։ Խիստ կարեւոր օրակարգ ։

ՓԱՐԻԶԻ Ֆ. Կ. Խաչի մասնաճիւղի պարահանդէսի յանձնախումբի ժողովը այս երկուշաբթի ժամը 15.30ին Քաֆէ Ռէժան ։

ՏԱՐՕՆ ՏՈՒՐՈՒԲԵՐԱՆԻ Հայր. Միութեան ընդհ. ժողովը Կիրակի, 17 Հոկտ., կէսօրէ վերջ ժամը 3ին, Քաֆէ Քլէր տը Լիւնի վերնայարկը, մեթրօ Փլաս տ'Իթալի ։ Խիստ կարեւոր օրակարգ ։

ՀԱՄԱԽԱՐԲԵՐԴԻ Կարտանի մասնաճիւղին ընդհ. ժողովը այս կիրակի կէսօրէ վերջ, ժամը 2.30ին Բարեգործականի սրահին մէջ ։ Օրակարգի հարցեր տեղւոյն վրայ ։ Սիրով կը հրաւիրուին նաեւ ոչ–անդամ բոլոր Խարբերդցիները անխտիր ։

ԾԱԽՈՒ Է

Հացագործի եւ նպարեղէնի խանութ մը (Ալիմանթասիոն ժէնէրալ) Լիոնի մօտակայ արուարձանի մը մէջ ։ Ընդարձակ եւ շահաւէտ գործառնութիւններ, արդիական կազմակերպութեամբ ։ Ունի չորս սենեակնոց յարկաբաժին մը, 4–5 հոգինոց ընտանիքի համար, գործը շատ փայլուն վիճակի մէջ է ։ Գին 4ուկէս միլ. Ֆր ։ Գրել՝

SAVIO, 15, Rue Cuvier, Lyon

●

Արհեստանոց մը յարակից բնակարանով որ կը բաղկանայ հինգ սենեակներէ մեծ պողոտաներուն վրայ (Լէ Կրան Պուլըվար) գեղեցիկ դիրքով ։

Հեռաձայնել մինչեւ ժամը առաւօտեան 10, SUF. 72 - 64.

կամ դիմել «Յառաջ»ին վարչութեան ։

ԱԼՖՈՐՎԻԼԻ ՀԱՅ ՄԱՐԶԱԿԱՆԻՆ
ՏԱՐԵԿԱՆ ՄԵԾ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

ԿԻՐԱԿԻ 17 ՀՈԿՏԵՄԲԵՐ ԺԱՄԸ 16ԷՆ 24

Պատուակալ նախագահութեամբ՝ Փարիզի քաղաքապետ

Dr. BERNARD LAFAYի

ORCHESTRE JACQUES HELIAN

SALLE VOLTAIRE

Շարանթօն էքօլէն առնել 103 թիւ օթօպիւսը, իջնել Ռիւ տը լ'Իւնիօն ։

ՏԱՐԵԿԱՆ ՄԵԾ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ
ՖՐ. ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ ՓԱՐԻԶԻ ՄԱՍՆԱՃԻՒՂԻ

Կիրակի, 24 Հոկտեմբեր ժամը 16–24

HOTEL MODERNEի ընդարձակ սրահներուն մէջ

Գեղարուեստական բաժնին կը մասնակցին.—

Երգ՝ Օր.ներ Ն. Տիրատուրեան եւ Շ. Պէնկեան, ընկերակցութեամբ Ա. Մեսումենցի, կովկասեան պարեր՝ Պ–Քաշանի Նոր Սերունդի պարախումբէն Օր. Լ. Յակոբեան եւ ուրիշներ ։

Կ Ա Ր Օ Ս Ա Ր Ե Ա Ն

իր նոր կազմած ընտիր նուագախումբով

Հաճելի անակնկալներ ճոխ պիւֆէ Սեղանները ապահովել հեռախօսելով

TRUdaine 27 - 35 ou AVRon 26 - 47

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Fondé en 1925 Tél.: PRO. 86-60
Le Directeur : SCH. MISSAKIAN
Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise, Paris-9e
C.C.P. Paris 1678-63 R. C. Seine 376.286

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա եւ գաղութներ տարեկան 3000 ֆր., վեցամս. 1600
Արտասահման՝ տարեկան 3500 ֆր. կամ 10 $, հատը 12 ֆր.

ԿԻՐԱԿԻ 17 ՀՈԿՏԵՄԲԵՐ
*
DIMANCHE 17 OCTOBRE 1954

30ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 7499 30e ANNEE — Խմբագիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ — ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 10ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 2910

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ՋԱԽԱՒԵՐ ՁԵՌՆԱՐԿԸ

●

Պուքրէշի միակ շաբաթաթերթը, «Նոր Կյանք», որուն խմբագիրները մեծ մասով նախկին վարժապետներ են, կը շարունակէ կարծիքներ հաւաքել, արտասահմանի մէջ ալ տարածելու համար Երեւանի «պետական լեզուն»:

Քանի մը շաբաթ առաջ խօսեցանք այս նոր ձեռնարկի մասին, որ կոչուած է նոր ճեղքեր բանալու մշակոյթի ճակատին վրայ:

Մանաւանդ որ, մարդիկ արդէն հայրենասիրական գետնի վրայ դրած են հարցը:

Ցարդ հրատարակուած պատասխաններ մանաւորապէս կը շեշտեն այս կէտին վրայ:

— «Արտասահմանի հայ վարժարաններուն մէջ գործող հայ ուսուցիչները պէտք է կատարեն հայրենասիրական մեծ պարտականութիւն մը, դասաւանդելով հայ լեզուն եւ այլ առարկաներ Սով. Հայաստանէն ստացուած դասագրքերու լեզուով»: (29 Օգոստ.):

Բնականաբար այս նոր շարժումին գլուխը պիտի անցնի «արտասահմանի հայ առաջադէմ մամուլը», ինչպէս կը փորձէ արդէն, զանազան քուրջերու միջոցաւ:

Նկատելով որ իրենց ուժերը բաւական չեն գլուխ հանելու այս ձախաւեր ձեռնարկը, մեր վարժապետները օգնութեան կանչած են, նաեւ, Ռումանացի մը, Վլատ Պրնըցեանու, դասախօս Պուքրէշի Մանկավարժական համալսարանի եւ պատմութեան կաճառի հայերէն լեզուի (գրաբար):

Յաճախ առիթ ունեցած ենք խօսելու այս բանասէրի մասին, որ գնահատելի աշխատանքներ կատարած է հայերէնի ուսուման համար:

Դժբախտաբար յուսախաբ եղանք այս անգամ:

Դասախօսը, որ անշուշտ օրուան կար — գուսարքին հաւատարիմներէն է, կարաւանին միացած է բոլորովին հակագիտական եւ ձախաւեր տեսութեամբ մը:

Աչքի առջեւ ունինք իր յօդուածներուն առաջին երկուքը, որոնք ամբողջովին հիմնուած են Սթալինի հանճարե՛ղ տեսութեան վրայ, «Մարքսիզմը եւ լեզուաբանական խնդիրներ»:

Արդեօք դասախօսը չի՞ գիտեր որ ինչպէս շատ մը տեսութիւններ, Սթալինի այս գործն ալ թանգարան նետուած է, «Սպարապետ»ին մահէն ետք:

Այդ օրէն ի վեր, նոր իշխանաւորներուն գրաքննիչները անխնայ կը վերաքննեն, կը սրբագրեն, կը յապաւեն բառարանները, նուազագոյն ատեանին իջեցնելով Սթալինի արժէքը, իբրեւ բոլշեւիկ տեսաբան, գիտնական եւ յեղափոխական առաջնորդ:

«Հանճարեղ»ը այսօր վերածուած է փետրաթափ յիշատակարանի մը, որուն անունը այլ եւս դժկամակութեամբ կը յիշեն իր ամէնէն անձնուէր սաղմոսերգուները:

Ամենավերջին ապացոյց՝ «Իմաստասիրական Բառարան»ը, ուր կմախքի մը վերածուած է Սթալին, ինչպէս պարզեցինք ամիսներ առաջ:

Այս առաջին վրիպումէն ետք, Պրոֆ. Վլատ Պրնըցեանու զաւեթային ի վար կը գլորի, արեւմտահայ աշխարհաբարը հռչակելով բարբառ, ոչ թէ անկախ լեզու:

Եւ տեսակ մը խուժանավարութիւն ալ կը փորձէ, «քաղաքական սուտ հաշիւներ» վերագրելով անոնց որ «Սով. Հայաստանի մէջ խօսուած լեզուին կը հակադրեն Կ. Պոլսոյ այսպէս կոչուած արեւմտահայ բարբառը, իբրեւ անկախ գրական լեզու»:

Կը տեսնէք թէ որքան լպրծուն գետնի մը վրայ նետած է Պ. դասախօսը:

Ծ.

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԳՈՐԾԱԴՈՒԼԸ ԿԸ ԾԱՒԱԼԻ ԱՆԳԼԻՈՅ ՄԷՋ

●

ԲԱՆԹՈՂՆԵՐԸ ՄԵՐԺԵՑԻՆ ԿԱՌԱՎԱՐՈՒԹԵԱՆ ՄԻՋԱՄՏՈՒԹԻՒՆԸ

Անգլիոյ վարչապետը Չըրչիլ, նորէն արտակարգ նիստի հրաւիրեց դահլիճը, լուծելու համար գործադուլի տագնապը որ կը ծաւալի հետզհետէ:

Քարափի 22.000 բանուորներուն ներկայացուցիչները մերժեցին Աշխատանքի նախարարին կոչը, որ կը հրաւիրէր դադրեցնել գործադուլը: Այս առթիւ պնդեցին թէ շարժումը պիտի տարածեն ամբողջ երկրին մէջ: Այսօր, կիրակի, Թէմզ գետին 4500 նաւավարներն ալ պիտի դադրեցնեն աշխատանքը:

Եթէ գործադուլը տարածուի բոլոր նաւահանգիստներուն մէջ, տագնապալի կացութեան մը պիտի մատնուին Անգլիոյ 50 միլիոն բնակիչները, մանաւորապէս պարենաւորման տեսակէտով: Բրիտանական կղզիներուն ամենօրեայ կեանքը ուղղակի կապ ունի նաւահանգիստներէն, որոնք ամէն օր ուտեստ եւ հում նիւթեր կը փոխադրեն, ժողովուրդը կերակրելու, գործարանները բանեցնելու եւ գործուած ապրանքներ արտածելու համար: Ուրեմն բոլոր նաւահանգիստները պէտք է բանին անընդհատ: Կառավարութիւնը կը խորհի զինուորներ կանչել, եթէ բանթողները գործադրեն իրենց սպառնալիքը: Այս ծայրայեղ միջոցին դիմելէ առաջ, կը փորձէ բանակցիլ եւ չարը խափանել: Կառավարութիւնը կրնայ ճնշել թէ բանուորներուն եւ թէ գործատէրերուն վրայ, որպէսզի զիջումներ կատարեն, փոխադարձաբար: Աշխատանքի նախարարը կարգ մը ձեռնարկներ կատարեց, բայց երկու կողմերն ալ մերժեցին: Գործատէրերը կը պահանջեն որ բանուորները վերսկսին աշխատանքը, որեւէ բանակցութենէ առաջ: Իսկ բանթողները կը պատասխանեն թէ պիտի չվերսկսին աշխատանքը, մինչեւ որ գործատէրերը չընդունին աշխատավարձքի յաւելումը եւ ուրիշ պահանջներ: Մեծ դժուարութիւն մը կը ներկայացնէ յաւելուածական աշխատանքի խնդիրը: Կառավարութիւնը առժամեայ կարգադրութիւն մը առաջարկեց, բայց բանթողները դարձեալ մերժեցին: Տասնըհինգ հազար բանթողները ջլատած են ամէն գործունէութիւն՝ Հոկտեմբեր 4էն ի վեր եւ դեռ ելքը յայտնի չէ: Աշխատանքի նախարարը յայտարարութիւն մը հրատարակեց, ազդարարելով թէ կացութիւնը հետզհետէ պիտի ծանրանայ ջլատելով երկրին տնտեսական կեանքը. բայց բանթողները կը մերժեն տեղի տալ:

Միեւնոյն ատեն կը շարունակուի Լոնտոնի հանրակառքերուն գործադուլը: Անգլիա այսքան ծանր տագնապի մը մատնուած չէր 1926էն ի վեր, երբ հարկ եղաւ զինուոր կանչել, նաւահանգիստները բանեցնելու եւ երթեւեկը ապահովելու համար:

Լոնտոնի հանրակառքերուն գրեթէ կէսը չի բանիր: Այս սպասարկութեան աշխատաւորներն ալ կը մերժեն յաւելուածական աշխատանքը եւ աւելի բարձր վճարում կը սպասեն:

Աշխատանքի նախարարը կ'ըսէ թէ 500 հազար սթերլին արժողութեամբ ինքնաշարժներ եւ ուրիշ կառքեր նաւերուն մէջ մնացած են, իսկ արտածումները անշարժութեան մատնուած են, (արժէքը՝ 20-25 միլիոն սթերլին): Միւս կողմէ, ինը միլիոն սթերլին արժողութեամբ մեքենաներ, չողենաւի կը սպասեն արտածուելու համար: Իսկ նաւերուն մէջ կը փճանայ ահագին քանակութեամբ ուտեստ, մօտ մէկ միլիոն սթերլին արժողութեամբ:

Վերջին լուրերու համաձայն, Համայնավարները կ'աշխատին օգտուիլ առիթէն: Արդէն իսկ 16.000ի հասած է բանթողներուն թիւը, Լոնտոնի հանրակառքերուն վրայ: Համայնավար կուսակցութեան պաշտօնաթերթը կոչ մը ուղղեց «բանուորական համերաշխութեան» համար, ինչ որ կը նշանակէ իւղ լեցնել կրակին վրայ: Միեւնոյն ատեն կը յանձնարարէ ժողովներ եւ ցոյցեր սարքել ամէն տեղ:

× Վերջին պահուն կը տեղեկանանք թէ կառավարութիւնը վերջնագիր մը յղած է բանթողներուն: Եթէ 24 ժամէն գործադուլը չդադրի արտակարգ միջոցներ ձեռք պիտի առնուին: Արդէն առնուած կ'ըլլային, բայց Աշխատութեան նախարարը յաջողեր է համոզել իր գործակիցները 24 ժամ ալ սպասելու: Բայց գործադուլը միշտ կը ծաւալի:

ՖՐԱՆՔԵՒԳԵՐՄԱՆ ԲԱՆԱԿՑՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

ՍԱՐԻ ԵՒ ՈՒՐԻՇ ԽՆԴԻՐՆԵՐՈՒ ՄԱՍԻՆ

●

Վերջին լուրերու համաձայն, երեքշաբթի օր տեղի պիտի ունենայ Ֆրանսայի եւ արեւմտեան Գերմանիոյ վարչապետներուն առաջին տեսակցութիւնը Փարիզի մէջ, կարգադրելու համար Սար խնդիրը: Յետոյ պիտի գումարուին չորս եւ եօթը պետութեանց ժողովները, վերջնական ձեւ տալու համար Լոնտոնի համաձայնութեան: Տոքթ. Ատընաուըր Փարիզ մեկնելէ առաջ պիտի տեսակցի գլխաւոր կուսակցութեանց վարիչներուն հետ: Մասնաւորապէս մեծ կարեւորութիւն կ'ընծայեն ընկերվարական կուսակցութեան դիրքին:

Թերթերը զանազան ծրագիրներ կը յիշեն Սարի վէճին կարգադրութեան մասին. բայց բոլորն ալ ենթադրութիւններ են:

× Պրիւքսէլի դաշինքին մնայուն յանձնախումբը խմբագրեց այն երկու առեւտրագրութիւնները որ պիտի կցուին գլխաւոր համաձայնութեան: Նոր ժողով մը եւս պիտի գումարեն Գշ. օր, վերջնական բանաձեւերը մշակելու եւ Իններու խորհրդաժողովին ներկայացնելու համար:

× Իրազեկ աղբիւրէ կը հաւաստեն թէ Խ. Միութիւնը նոր ձեռնարկներ պիտի կատարէ, բարւոքելու համար յարաբերութիւնները Եուկոսլաւիոյ հետ: Առեւտրական յարաբերութեանց զարկ պիտի տրուի, պիտի վերադարձուին այն եուկոսլաւ երիտասարդները որոնք Մոսկուա ղրկուած էին զինուորական կրթութիւն ստանալու համար եւն.: Առեւտրական պայմանագիր մը կնքուեցաւ երկու շաբաթ առաջ, եւ աւելի պիտի ընդարձակուի յառաջիկայ տարուան ընթացքին:

Միւս կողմէ դիտել կը տրուի թէ մարէչալ Թիթօ համայնավար մնալով հանդերձ, չուզեր վերադառնալ Կոմինֆորմի կազմակերպութեան մէջ, որմէ բաժնուած էր 1948ին: Կ'ուզէ պահել իր գործելու ազատութիւնը: Հաւանական է որ բանակցութիւններ կատարուին մշակութային եւ քաղաքական [illegible] խնդիրներու մասին. բայց Եուկոսլաւիա միշտ վերապահ դիրք մը ունի կարգ մը խնդիրներու մասին:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՆԵՀՐՈՒՆ մեկնած է երէկ առաւօտ Նոր Տէլհիէն, երթալու համար Փէքին: Պիտի անցնի հիւսիսային Վիէթնամէն, եւ տեսնուի Հօ Շի Մինի հետ ալ: Չինաստան պիտի մնայ մօտ 10 օր: Այս առթիւ Կալկաթայի մէջ ըրած է յայտարարութիւն մը: «Մաօ Ցեթունկի եւ Շուէն Լայի հետ տեսակցութիւնս պատմական մեծ նշանակութիւն մը կրնայ ունենալ: Ցամենայն դէպս տարուայ ամէնէն յայտնի դէպքն է: Խաղաղութեան համար անհրաժեշտ է որ Չինաստանն ու Հնդկաստանը հասկացողութեան գան եւ մշակեն բարեկամական յարաբերութիւններ»:

ԱՐՄԱՏԱԿԱՆՆԵՐՈՒ ՀԱՄԱԳՈՒՄԱՐԻՆ ԵՐԿՐՈՐԴ ՆԻՍՏԸ

Համագումարը ըստ սովորականին տեղի ունեցաւ առաւելաբար ժողովասրահին «միջանցքներուն» մէջ: Այս երկրորդ օրուան վիճաբանութիւնները պէտք էր դառնային ընդհանուր քաղաքականութեան շուրջ: Բայց եթէ իսկապէս բեմէն այս մասին խօսողներ եղան, ակնբախ էր արմատական ներկայացուցիչներու մտահոգութիւնները կուսակցական ներքին հարցերու նկատմամբ, որոնք անշուշտ բացէ ի բաց չհրապարակուեցան: Յատկանշական է այս ուղղութեամբ արմատական երկու ղեկավարներու դիրքը: Էտուար Տալատիէ յայտարարած է.— «Բազմաթիւ կազմակերպութիւններու խնդրանքին վրայ, ընդունած եմ թեկնածութիւնս դնել կուսակցութեան վարչական նախագահութեան»: Իսկ Մարթինօ Տէփլա, ներկայ նախագահը, նորէն դրած է իր թեկնածութիւնը: Ընտրական այս պայքարը կը մղուի մանաւանդ կուսակցութեան մէջ գոյացած զոյգ հոսանքներուն միջեւ, որոնք թէեւ իրարու բաւական մօտ՝ ունին սակայն ինքնայատուկ դիրք մը ներկայ կառավարութեան հանդէպ: Մին՝ առանց վերապահութեան Պ. Մենտէս Ֆրանսի հանդէպ, միւսը՝ առանց ուղղակի հակառակ ըլլալու որոշ վերապահութիւններով երանգաւորած՝ իր դիրքը:

Ճառախօսներուն մէջ Պ. Տալատիէ խօսելով ներքին եւ արտաքին քաղաքականութեան մասին ունեցած է ամէնէն բուռն ելոյթը, ի նպաստ վարչապետին: Ցարձակած է անոր հակառակորդներուն վրայ եւ յայտարարած: «Կարելի չէ քարոզութեամբ, որ նոյնիսկ նկարներով զարդարուած ըլլայ, պայքարիլ համայնավարութեան դէմ: Պէտք է գրաւել աշխատաւորութեան վիճակով: Ես անվերապահ վստահութիւն ունիմ վարչապետին վրայ, որ պիտի կրնայ գլուխ հանել այս գործը: Անոր արտաքին քաղաքականութեան ալ ամէն կերպով պիտի օժանդակեմ: Ներկայ կառավարութիւնը պէտք չէ որ տապալի»: Ցետոյ շեշտած է համայնավար եւ ոչ համայնավար աշխարհներու՝ խաղաղ գոյակցութեան անհրաժեշտութեան վրայ եւ ատոր համար՝ միշտ բանակցիլ եւ բա[illegible] [illegible] ընդունիլ Ծառերի գիծէն [illegible] [illegible] խորհրդային դերբնչխանութիւնը:

Հակառակ տեսութիւնը պարզողն էր Պ. Լաֆարկ: Բայց սրահին մէջ բողոքի ձայներ ենթադրել կուտան թէ մեծամասնութիւնը հակառակ էր իրեն: Ան ծանրացած է Եւրոպական Միութիւնը տնտեսական միութեամբ ամրապնդելու անհրաժեշտութեան վրայ, եւ կառավարութեան թելադրած՝ որ տնտեսական ներքին քաղաքականութիւնը ներշնչուի Եւրոպական Միութեան ծրագիրէն: Կէտ մը՝ որ ունեցած է Պ. Մենտէս-Ֆրանսի լայն հաւանութիւնը:

Պ. Ֆոր ներկայացուցած է իր կարգին կառավարութեան տնտեսական հաշուեկշիռը եւ վեր հանած ձեռք ձգուած յաջողութիւնները այս մարզին մէջ:

ՍՈՒՐԻՈՅ դահլիճը հրաժարեցաւ: Արդէն կազմուած էր երեսփ. ընտրութիւնները վարելու համար: Երեսփ. ժողովին նախագահ ընտրուեցաւ նախկին վարչապետ մը, Նազըմ Քուտսի:

ԸՍՏ ՎԵՐՋԻՆ տեղեկութիւններուն, Հօ Շի Մին, Հիւսիսային Վիէթնամի կառավարութեան պետը, որոշած է իր նախարարներով հաստատուիլ Հանոյ:

ՄՈՍԿՈՒԱ հասաւ անգլիացի երեսփոխաններու պատուիրակութիւն մը: Առաջին տեսակցութիւնը տեղի ունեցաւ Պ. Մալենկովի հետ: Պիտի մնան 16 օր: Վերջին պատերազմէն ի վեր առաջին անգամ է որ անգլիական պատուիրակութիւն մը Մոսկուա կ'այցելէ պաշտօնապէս:

(Լուրերու շար.ը կարդալ Դ. էջ)

ՃԱՄԲՈՒ ՄԸ ՀՈԳԵԲԱՆՈՒԹԻՒՆԸ

Մորն անգամ կը հասուննայ ջերմութեամբ միայն: Եւ ի՞նչ է թթխմորը, եթէ ոչ կենդանութիւն մը՝ ջերմիկ միջավայրի մը նպաստով:

Ազգային թթխմորը եւս կը հասուննէ զանգուածը այն ջերմութեամբ միայն, զոր կոչեցի բարձր տրամադրութիւն, չունենալով աւելի յարմար եւ աւելի արտայայտիչ բառ մը, էօֆորի բառին համապատասխան:

Արդ, գիտած եմ որ սպառած է այդ ջերմութիւնը ժամանակակից ժողովուրդներու մօտ: Այդ սպառումը կը համարիմ հետեւանք կամ արտայայտութիւն հոգեխտաբանական երեւոյթի մը, ծանօթ՝ յոգնութիւն կամ խոնջէնք անունով: Յոգնած են ժողովուրդները, մանաւանդ մեծերը, յոգնած, պարտասած, սպառած ու ծերացած: Յաղթականն ալ, պարտեալն ալ: Արեւմուտքի մէջ, եւ Արեւելքի մէջ:

Արեւմտեան յոգնութեան ձեւը կը կոչուի ափաթի,— արդարեւ ափաթիք դարձած են երիտասարդները, Եւրոպայէն մինչեւ Ամերիկա: Շատեր քոքթէյլին անձնատուր, հետամուտ սեռային գոհունակութեան, սինէմաներու հետաքրքրութեան, պարահանդէսներու գրգռութեանց, արկածներու սիրահարութեան, (օգտուելի կամ ինքնաշարժի ռեքորներու ծարաւ՝ ամերիկեան հոգեբանութեամբ): Եւ այս ամէնը՝ պարզապէս մոռնալու համար հոգեկան խոնջէնքին ցաւը:

Արեւելեան յոգնութեան ձեւը կը կոչուի օբոմաթիզմ,— մարդկային արարածը ձանձրացած է աշխարհէն, չողչողուն սկզբունքներէն, մեծամիտ յեղափոխութիւններէն, այնքան որ կը նախընտրէ մնալ օբոմաթ, (կ'ապրի եւ չապրիր, կը շարժի ըստ հրամանի, կը գործէ ըստ հրահանգի, կը խօսի ըստ լոզունգի, կը գրէ ըստ կաղապարի, եւ կը խորհի մեքենայի պէս):

Այսպէս, երկու աշխարհներն ալ, ուրեմն, արդի մեծագոյն կայսրութիւնները, ծայր աստիճան յոգնութեան ախտանշաններ ցոյց կուտան:

Նման իրողութեան մը դէմ յանդիման՝ հպարտութիւն կը պատճառէ ինծ տեսնել որ բարձր է հայ ժողովուրդին հոգեկան տրամադրութիւնը: Ես տեսայ այդ ժողովուրդը քաղաքներէն դուրս ելած, ճամբաներու վրայ, ծաղկեփունջ ի ձեռին: Ես տեսայ այդ ժողովուրդը քաղաքներու եւ աւաններու հանդիսավայրերէն ներս, որ ծափողջոյն կուտար, կը հրճուէր ու կը խայտար, ի տես գրականութեան գոհարներուն:

Զէ՛, մեծ է այս ժողովուրդը, ոչ անշուշտ այն տրամաբանութեամբ թէ որովհետեւ կը պատուէ զիս՝ ինչպէս ըսել կուտայ ինծ մեր սիրելի Տէր – Յակոբեանը յետ – ճաշու իր ընթերցանութեամբ, այլ այն պատճառաբանութեամբ թէ այս ժողովուրդը ընդունակ է նոյնիսկ խարոյկի մը ջերմութեամբ լեցնելու Յ. Խարտաշի իր Յ. Սպիտակ ստորագրելու տարիքին մէջ անգամ: Դժուար չէ հաւատալ այդ ուժին, կը բաւէ կանգնիլ այն հազարաւոր աչքերու դէմ, որոնք կրնան լուսաւորել ամէնէն ապահաւատին կամ անտարբերին գիշերները: Նման սխալ եւ անտեղի խօսքեր արտասանողը,— տարին մէկ յօդուած գրողի քմայքովն իսկ,— չէ տեսած մեր ժողովուրդը: Պէտք է ըսել՝ ժողովուրդ չէ տեսած,— ջրվէժ աչքերու, հեղեղ երիտասարդութեան:

Իսկ եթէ կան մարդիկ, որ հակառակ բոլոր հնոցներու ջերմութեան՝ չեն կրնար ջերմանալ, զարմանալի չէ, մեր ժողովուրդին ալ մեղքը չէ,— Աստուած, ի պէտս հրշէջներու, ստեղծեր է ասպէսթը, անկիզելի քարը, «որ ի բոց անկեալ կալով ոչ ծախի ի հրոյ»: Ամիկա, ուրեմն, պատրուակ չի կրնար դառնալ, որ մեղադրենք եւ փոքր անուանենք այն ժողովուրդը, որ չէ մեծարեր եւ պատուեր ով որ, մեծ կամ փոքր, չէ յօժարեր ինքզինք գոհել եւ հրկիզել, սորված ըլլալով առնել բայց չտալ, փոխանակ տալու՝ առանց առնելու: Այսպէս կ'ըսէ մեր «փոքր» ժողովուրդը բոլոր «մեծ» գրագէտներուն, առանց «չարամտութեան», ինչ որ ըսել է՝ չուզելով «ի բարեկամաց սովիտ լինել»:

Բայց դառնալ, սովտանք (շիֆան) չէ՞ միթէ, երբ մեր սիրելի Յ. Քիւրտեանը «անբացատրելի» եւ «զարմանալի» կը գտնէ «խանդավառութիւնը» կամ «իրարանցումը», որ առեղծուեցաւ ոչ թէ Նարեկի Ֆրանսերէն թարգմանութեան առթիւ, ինչպէս կարծել կուտայ իր գրախօսականին մէջ (Հայրենիք, Օգոստոս), այլ Ժան Պալարի եւ Լիւք – Անտրէ Մարսէլի անցքին առթիւ՝ Հայկազանց ճանապարհէն: Ընդհակառակն, «ինչ ընելիքը կորսնցնելու աստիճան ինքզինքէն ելած» մարդու մը նման ծիծաղելի կը համարիմ, ես, պահանջել որ «մեզի երախտապա՛րտ ըլլան այն օտարները, որոնք կ'օգտուին եւ կը ներշնչուին մեր արժէքներէն»: Ինչո՞ւ միայն երախտապարտ, կարելի էր պահանջել, թերեւս, որ ծունկի գան, ափ ի բերան, մեր արժէքներուն առջեւ:

Թող չըսուի թէ եկաւ – չեկաւ՝ կուխսկսաւ: Բայց հարկ կը համարիմ, իբրեւ մէկը մեր արժէքներուն պահապաններէն, յայտնել թէ օտարներուն երախտիքը սովորութիւնս է պահել մաշած հողաթափներուս մէջ, չմոռնալով աւելցնել թէ Նարեկի թարգմանութեան եւ մեր երկու Ֆրանսացի բարեկամներուն ճամբորդութեան պատճառած «իրարանցումը» տարբեր կշիռ ունի, եւ տարբեր արժէք:

Նախ, այսօր ունինք երիտասարդութիւն մը, որ Ֆրանսերէն կը կարդայ,— անո՛նց համար պէտք էր Ֆրանսերէնի թարգմանել մեր թանկագին ժառանգները, ինչպէս անգլերէնի թարգմանել անգլերէն կարդացող մեր երիտասարդութեան համար, օտարներուն ընթերցանութեան մասին մտածելէ առաջ: Եւ այս մտահոգութիւնը գործ մըն է, զոր պէտք չէ երբեք անտեսել:

Երկրորդ, մեր մէջ սովորութիւն է հետաքրքրուիլ հայկական արժէքներով՝ երբ կը տեսնուի որ կը հետաքրքրուին օտարները, (նոյնիսկ օտար լեզուով մեր գրողներուն հանդէպ մասնաւոր հետաքրքրութիւն մը եւս ցոյց կուտայ հայ մամուլը իր կարգին, անկախ այդ գրողներուն արժէքէն,— մեր սովը մեզի միշտ անուշ կը թուի՝ երբ կը տնկուի օտար պարտէզի մէջ): Արդ, կարելի է միշտ օգտուիլ մեր ունակութիւններէն: Գէ՞շ կ'ըլլայ՝ երբ օտարներուն հետաքրքրութեամբ կը սրենք մերոնց հետաքրքրութիւնը եւ կը բարձրացնենք հայկական էօֆորին կամ տրամադրութիւնը:

Ի՞նչ հարկ կայ շիֆանէի՝ բարեկամի մը աշխատանքին առթիւ, որ չունի ուրիշ նպատակ, բայց եթէ աճեցնել մեր ժողովուրդին հոգին, լեցնել աւիշով, ջերմութեամբ: Սովորութի՛ւն դարձած է, չարչիի հոգեբանութեամբ, ըսել թէ այս ժողովուրդը գնահատել չի գիտեր իր գրագէտները, իր արուեստագէտները, իր արժէքները, (չեմ գիտեր թէ ի՛նչ կը հասկնան գնահատել բառով, առատո՞ւր): Բայց երբ կը գնահատէ մեծարանքով, պատիւներով, ճամբաներուն վրայ թափելով, իմաստ ունի՝ շիֆանէն,— տարին մէկ յօդուած գրելով, եւ այն ալ... շիֆանով:

Ժողովուրդը չի հետաքրքրուիր հայ գրականութեամբ, կ'ըսեն շաքռէն հոգիներ: Բայց երբ օտարի մը չունչով կամ բարեկամներու հեւքով՝ «իրարանցում» ցոյց կուտայ ժողովուրդը եւ խանդավառութիւն, իմաստ ունի՞ շիֆանէն,— 77 տող նուիրելով Նարեկի գրախօսականին, բայց ո՛չ մէկ տող կատարուած գործին:

Ճամբան, ուրկէ անցան Պալար եւ Լիւք Անտրէ Մարսէլ, վիրենք առաջնորդեց ժողովուրդի մը ճանաչման: Եթէ նոյնիսկ բնաւ հետաքրքրութիւն չարթնցնէ օտար գրագէտներու մօտ՝ թարգմանութիւնը, չա՛հ մըն է գործը, որ պիտի մնայ օտար գրականութեանց թանգարանին մէջ: Եթէ նոյնիսկ դատապարտեն ոմանք Պալարի եւ ընկերոջ ճամբորդութիւնը, մեր տեսծը բաւական է հաստատելու թէ ժամանակ է լքելու հին ճամբաները՝ քալելու համար այս ճամբէն:

Ճամբան, ուրկէ անցայ ես իմ կարգիս, Դամասկոսի ճամբան չէր անշուշտ: Բայց այդ ճամբուն վրայ ես տեսայ լուսաւոր դէմք մը, որ, կ'ըսէր.

— Ով որ գիս փնտռեց գնահատութիւն սպասելով, չի կրնար մեծ ըլլալ: Եթէ անտեսեցի այսօր, վաղն ալ պիտի անտեսեմ զայն: Ժողովուրդներու գնահատութիւնը չէր որ մեծ ըրաւ զիս, այլ ճամբան, զոր տեսար: Հիմա քեզի կը մնայ նկարագրել այդ ճամբան եւ ինչ որ տեսար:

Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻ

ՄԵՐՈՒԺԱՆ ՊԱՐՍԱՄԵԱՆ

(Մահուան տասնամեակին առթիւ, 1944 – 1954)

(Բ. եւ վերջին մաս)

Հապա հայ Պաւառը իր ոսկեման խծիղներով պճնազարդուած հայ իմացական աշխարհին ռահվիրաները, որոնցմէ ահա բնազդօրէն յիշեմ միայն Թլկատինցին, Զարդարեանը, Իսմիրի Մամուրեանն ու իր դպրոցը: Նպատակս է միայն դաշտ – փար մը ամփոփել, նոյնիսկ լաւագոյն դէմքեր զանց ընելով անկամ շուրթափումիս մէջ: Տրտում ու փառքի գրիչս դեռ կը դառնուի այդ ու նախորդ շրջաններուն ոսկեղէնիկ պսպղումի հմայքին տակ, ու չլմորած, չէ կարող կանգնիլ կարշնեղ ամբարտակի մը վրայ, ու հանդարտօրէն դիտել ճշմարիտ հանճարեղներու եռուզեռը: Պարսամեան ահա մէկն էր այդ եռուզեռին մէջ տապկուող ու տապկող նկարագիրներէն, ուժեղ միտքով, տենդոտ սիրտով, որքան խոնարհամիտ, նո՛յնքան նախանձախնդիր՝ նպատակին ժամանելու շաւիղին մէջ, պիրկ ու ամուր՝ հետապնդուած ընդհանուր գրականութեան իրեն սահմանեալ բաժինին մէջ, եւ ունեցաւ ապահով կառուան մը, ուր կը շառաչէր Պարսամեանի Պեգասոսին ներբանը:

Ա՜խ, կը խնդրեմ, նոյնիսկ լալովին, որ ընթերցողը ներողամիտ ըլլայ ընդհանուր տպաւորութիւններուս այս լայնատարր եւ, ինչո՞ւ ծածկեմ, տեսակ մը քաոսային շրջագիծին մէջ, ուր խեղճ յիշողութիւնս ինքնազուսպ ճիգ մը կ'ընէ, սա՛ հակիրճ բովէներուն, իր երիտասարդութեան տարիները դողահար ճարտարապետի մը լարով ամփոփելու, երբ իր մտենադարանէն զուրկ, իր ապրած միջավայրին դիւրութիւններէն, պատկան դարաններէն հեռի, կը սքօղի ահա տեսակ մը ամօթխածութեան պատրուակին տակ, վերյիշելու գրեթէ դար մը, որ լաւագոյն յիշատակներու արեւափառ զանձէն զատ, կը բովանդակէ դժխեմ ճակատագրական ադէտներ, որոնց մէջէն սոխուած ըլլալս բուռն ձեռամբայի կամ ոտնատրոփ քրտնաթոր տաժանքով մը բառնալու քողը, պատրուակը, որուն ետեւը յաւէտ սեւեռած կը մնան, իրենց կալուածին մէջ լայնանիստ, անմոռանալի դէմքեր, պատկառանքներ, մեր ապրած քամբախտ շրջանին տեսակ մը Նարեկացիներ, Շնորհալիներ, Լամբրոնացիներ, ըստ իւրաքանչիւր սեռի եւ աստիճանի, եւ կը պահեն դեռ ոստաքանց ծառին փայլչութիւնն ու հպարտութիւնը: Կը թուալիմ ընդհանրական ծովու մը ափը, անդրադարձ շարժում մը ընելով միայն դէպի այն հանճարները, որոնք 1900–1915 շրջանին կարող էին դեռ իրենց կապարճներուն տակ ապաստանած, հանճարի ցոլք–նետեր արձակելու:

Հէ՜ք Հայ Մարդկութիւն, զոր անողոք ճակատագիրը վարատական սփռեց ի ծագս աշխարհի, եւ այս ցաւագին երկունքի արդիւնք, հայկական Սփիւռքին մէջ դեռ ապրող ու տեւող միտքերէն մին ալ ահա — ՄԵՐՈՒԺԱՆ ՊԱՐՍԱՄԵԱՆ — ինկա՜ւ, հայրենի կարօտը սիրտին մէջ, տարիներէ ի վեր արդէն անազմուկ ու սրտատրոփ կքած իր այդ կարօտին վաղաժամուն ծերութեան տակ: Այս տխուր շրջանին տեսակ մը անսուաղութեան մէջ հիւսած էր արդէն իր համբաւին ծաղկեփունջը: Մեզի անկ է այսօր այդ ծաղկեփունջին ճակատը գրել,— Պսա՛կ անմահութեան Մերուժան Պարսամեանի...:

Թոյլ տուէ՛ք որ, միջանկեալ — պատմեմ տեսակ մը մանրավէպ Մերուժանի մասին,— Միհր, հակառակ իր օտար ծագումին, հայկական հնութեան եւ պատկառելի բիւրամեակներու նարօտին սրբազան, չողչողուն մէկ ջիղն է, նարօտին հիւսկէնին ցիւկ մէկ թելը: Կարծես խոր մտացութեան մը ծոցէն սա բոպէիս կը ստուերագծուի աչքիս առջեւ փորագիր դրուագի մը պէս Պարսամեանին խոնարհամիտ ծիծաղը, երբ կ'առաջարկէի իրեն՝ Մերուժանը ձեւափոխել իսկական արմատին, եւ գրել ու կոչուիլ «Մեհրուժան», նախաքրիստոնէական — առասպելական շրջանի մը պաշտելութեան խորանը վերանկազմելով իր անունին մէջ: Վրայ բերի թէ այդ ճակատագրական յորջորջումը ինքնին իր ստացած արժանաւոր համբաւին տեսակ մը կնիքն ու ամբու–

ԼՈՒՍԱՒՈՐ ՃԱՄԲԱՆ

(ԵԳԻՊՏՈՍ – ԼԻԲԱՆԱՆ – ՏԷՐ ԶՕՐ)

Ա.

Վիրաւոր, հսկայ արծիւի մը պէս, ամպերէն վար կը գահավիժի յանկարծ օդանաւը ու կ'անշարժանայ, ձիթենիներով շրջապատուած դաշտի մը մէջ:

Ապշեցուցիչ է տպաւորութիւնը: Ամէն ինչ փոխուած է իմ շուրջս, իմ մէջս: Մոլորակ փոխեցինք կարծէք. երկինքէն իջանք երկիր:

Մեքենաներու խլացուցիչ աղմուկին, մարդկային անձկոտ ձայներուն փոխարէն, ճպուռներու միապաղաղ երգն է հիմա, որ կը բարձրանայ, կ'երկարաձգուի, յամր յառաջացող իրիկուան քաղցրութեանը մէջ: Շրջակայ բլուրներէն թեւառած հովը, վայրի ծաղիկներու, ծաթրինին ու անանուխին բոյրերը կը բերէ կը խառնէ ծովային աղերուն: Ծովն ու ցամաքը կը միանան այստեղ: Մարսէյլ ենք:

Վերջացա՜ւ...

Վերջացա՜ւ խօլ արշաւը, որ կը տեւէր օրերէ, շարաթներէ ի վեր, երկինքին մէջ, ծովերուն վրայ, ցամաքներու մակերեսին ...: Վերջացա՜ւ հրաշալի հեքիաթը...

Ու հիմա, մինա՛կ, կը նայիմ շուրջս. շուարած, յուսաբեկ, կը նայիմ հեռուն, ընդմիշտ կորսուած հորիզոններուն: Գաղափար իսկ չունիմ ոչ ընելիքիս մասին եւ ոչ ալ ուր գտնուելուս:

Մեծ տխրութիւն մը յանկարծ կը համակէ զիս: Անսահմանելի վիճակ մը. այն խորունկ պահերէն մէկը, ուր ամէն ինչ ալ կը լռէ մէջդ, միտքդ կորսուած՝ անծայր պարապութեան մը մէջ:

Շփոթի ու մոլորանքի պղայնութիւն, գլխու պտոյտ ...

Պայուսակս աթոռ ըրած՝ կը նստիմ բաց դաշտին մէջ:

Ո՞ւր եմ եւ ի՞նչ կ'ընեմ այս տեղ ... Ի՞նչ պատահեցաւ ինծի ...:

Հետզհետէ աւելի կը տարածուի այդ մեծ տխրութիւնը միջոցին մէջ, հետզհետէ աւելի կը թափանցէ ինձմէ ներս:

Կը ջանամ, կը փորձեմ մտածել:

Խռովք կայ մէջս, ու անհուն կարօտ մը, որ կը մղէ զիս մերթ աղաղակելու, երգելու, մերթ լալու ...

Կ'այրի հոգիս: Կորսուած ապուոր պահերու կարօտն է: Ի՛նչ կախարդանք, ի՛նչ հրապոյր կը ծորին հիմա անոնցմէ:

Երբեք այնքան հրապուրիչ ու քաղցր չեն կեանքին հաճոյքները, քան այն վայրկեանին, երբ կը վերջանան անոնք.. Ինչեր պիտի չտայի հիմա վերադառնալու համար բերկրանքիս այդ ջինջ աղբիւրներուն ...:

Խռովք ու բերկրա՛նք...

Օ՛, դեռ շատ մը ուրիշ բաներ ալ, զորս կարելի չէ բացատրել:

Ինչ որ ալ ըլլան անոնք, հիմա կ'ուզեմ, յետադարձ խօլ արշաւով մը, վերադառնալ անոնց: Միակ յստակ մտածումն է այս, միակ տենչն է, որ գոյութիւն ունի մէջս ...

Բայց գիտեմ նաեւ, որ ալ կարելի չէ...

Գամուած եմ հողին:

Ցողնած է մարմինս, ղղայարանքներս՝ թմրած, իսկ ուղեղիս մէջ՝ մշուշ... Ցուցիչ ձայներ, սիրելի դէմքեր, տեսարաններ՝ մարդոց, քաղաքներու, փողոցներու գետերու, անծայրածիր տարածութիւններու, արեւին տակ փռուած աւազներու ...

Ցեղոյ մարդկային խումբեր, բազմութիւններ, որոնք կը շարժին, ամբոխներ, որոնք կեցած են լուռ ու մռայլ, ուրիշներ, հազարաւորներ, որոնք կը ննջեն այդ աւազներուն տակ ...

Իսկ ե՞ս, իսկ ե՞ս, ո՞ւր եմ, եւ ի՞նչ կ'ընեմ հիմա ...

Կը թուի, թէ այս բոլորը երազ է, անիրական տեսիլք ու բանդագուշանք: Կ'ապրիմ երկրի մը մէջ, որ մարմինինը չէ... Կանգ է առեր ժամանակը, հորիզոնները սեղմուեր, ամփոփուեր են այս նեղ տարածութեան վրայ, ուր կեցած եմ ես, մտամոլոր, ուղեկորոյս ...:

Ինծի այնպէս կը թուի, թէ յանկարծ լռեցին նաեւ ճպուռները: Գիշերը կ'իջնէ, ու անոր հետ՝ մեծ լռութիւնը: Ան կուգայ կը խեղդէ ամէն ինչ: Ալ բան չեմ լսեր, ալ բան չեմ տեսներ: Միայնակ կը թափա–

Թիւնը պիտի ըլլայ: Այդ անունը ինքնին, ըսի, Պարամեանին պիտի ընծայէ իրեն վայել դիրքն ու նիստը մեր ժամանակակից գրականութեան լայնասփիւռ պաստառին վրայ: Ինչե՛ր, ինչե՛ր մոռցեր եմ, բայց ահա այս միջադէպին առթիւ աչքերուս դէմ կը ցցուի Պարամեանի դիմագծութիւնը հատկլած յիշողութեանս մէջ:

Պարամեանի բնաւ չժպտեցաւ օտարութիւնը: Ազգովին Թշուառութեան ողբականին մէջ ջղայնացած սապետներէն մին եղաւ: Օտարութիւնը բնաւ չժպտեցաւ Պարամեանի, կամ, աւելի ճիշդը, Պարամեան բնաւ չժպտեցաւ օտարութեան: Մասնագէտ եւ երիտասարդ գրողներ Թող գրադին երգելով ու վերլուծելով անոր գրութիւնները, ինծի վերապահուած կը համարիմ իր անձին խառնուածքին հոգեբանական ջիղը ի վեր հանել: Օտարութիւնը կերպով մը գգեռնեց Պարամեանը, Օտարութեան խաւարէն կասկածեցաւ օտարացում ի՛ր ցեղին, ի՛ր ազգին համար: Ինքնեկ ու անդիմադրելի այդ օտարութիւնը ուժեղ նկարագիրներու յարմարագոյն գետինը չեղաւ: Իրաւ, քանեակներ Թերեւս փայլեցան, Թէեւ չմորած, Սփիւռքի այս ափերուն վրայ, իրենց հանճարին, Փրադոնիկոնները տարտղնելով հոս ու հոն: Բայց ինչո՞ւ ծածկեմ իմ գիտցածս եւ գնահատածս:— Ահարոնեանի եւ Մերուժանի պէս միտքերու յարմարագոյն շուկան կամ, աւելի, ասպարէզը չէր, չեղաւ այդ օտար մթնոլորտը, ինչպէս Բաբելոնեան կամ Ասորական մթնոլորտին չէ հանդուրժեր Հայկ, եւ իր աղխը վերակազմելով չուեր է դէպի հիւսիս, Արարատ, Նոյեան Յաբեթոսէի ցեղակցութեան բնազդականութենէն մղուած: Իցի՛ւ այս երեւոյթին լոյսին տակ՝ աւելի ճոխճիմ ու համարձակ գնացք մը բոլորեն միւս մնացորդները հայկական միտքին, աւելի կամ նուազ մօտալուտ ժամանակաշրջանի մը մէջ, ուր տրուի մոլորայած Հայկականութեան՝ բոլորուիլ ու կազմել մեծղի, առլի, կենսունակ ամբարտակ մը ...:

Ու ինչո՞ւ չներէք ինծի որ, Պարամեանի վերեւ պարզուած նկարագրին ու անոր հոգեվարքին շունչէն ոգեւորուած, աղաղակեմ, — Ո՛վ նոր սերունդ, արտասահմանի ծնունդ անշող ու անշէն մնացորդ, ինչպէս երբեմն Իսրայէլեան ցեղին եգիպտաբնակ Եհովականները, որ ոչինչ գիտես երէկէն եւ այսօրդ կ'անցընես անդէտ հին փառքիդ, որ քու լեզուդ ու քու պատմութիւնդ է, եւ վիրաւոր հսկայի մը պէս կը տախտապարուին արդի ողորմուկ պայմաններուդ մէջ: Չես գիտեր, ով կամ ինչ կ'անհետէ օրըստօրէ ցեղիդ շինութիւններէն, եւ ով կամ ինչ կը ծնի իբրեւ նորութիւն անոր փառքին համար: Անի քաղաքին միջնադարեան կործանումէն ի վեր հայ սերունդին վիճակած չէր այսքան տմոյն, այսքան քաղքնելի հեռապատկեր մը, օտարացումի դիւուկներէն շրջապատուած: Օ՛ն, վերածնունդդ հոն է, քու Հայկամոյն կամ Հօրամոյն մթնոլորտիդ մէջ: Հոն պիտի վերափթթի միշտ ու ծղոտըդ, արօրիդ ակօսն ու գերանդին: Մեր յաւերժական լերան Յաբեթական դարուն ձիւնին յղփայորդ սպիտակութեան մէջ — Երանի՛ այն առեն հոգիիդ, Պարամեան Մեհրուժան, որ ուրիշներու հետ պիտի դիտես այս պայծառակերպութիւնը... Նոր Թափոր լերան վրայ ...:

ԵՐ. ՏԷՐ ԱՆԴՐԷԱՍԵԱՆ

Լիոն, 21 Նոյ. 1944

ԽՄԲ. — Մեր ողբացեալ աշխատակիցը այս առթիւ Մերուժան Պարամեանի նուիրած է թարգմանութիւն մը, *Ծառին Մենախօսութիւնը*, զոր կը հրատարակենք առանձին: «Ո՞ր լեզուէն, ո՞ր հեղինակէն՝ երկուքն ալ մոռցած եմ: Թարգմանեցի միայն շնորհիւ ձեռքիս որ բարեբախտաբար դեռ չի դողդղար»:

ԾԱՌԻՆ ՄԵՆԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆԸ

Որդը կ'ուտէ իմ կեղեւ,
Բայց ես կ'ապրիմ յարատեւ,
Ու կը կանգնիմ անդեդեւ:

Լիբանանու մայրն եմ ես,
Կ'ապրիմ յուշիկ, խոնարհ, հեզ,
Համբերութեան դաս տամ քեզ:

Եղեամ ու սառ, ո՛րքան խիստ,
Չեն ընեն զիս անհանգիստ,
Անոնք ինծի կ'ըլլան քիստ:

Կ'աճիմ մութին մէջ, բայց պերճ,
Կ'ոստնում ի վեր բարձրաբերձ,
Կ'ողողէ զիս լոյսն անվերջ:

Ամէն տեսակ ոյժ իմ մէջ,
Անումս միշտ ապահով,
Թէ շնչէ իսկ սաստիկ հով:

Բունս ու կոթունս հաստատուն,
Աներկեւան ու տոկուն,
Հոյզով, հիւթով ակաղձուն:

Դարեր կ'անցնին, մարդկային
Զարմ ու սերունդ խմբովին
Շուքիս փառքին տակ կ'աճին:

Շաղին, շողին, տարափին
Տոկամ, նոյնիսկ կաթուզին:
Պայման են իմ անումին:

Վերէն, բարձրէն այսպէս ես
Վար կը նայիմ հպարտ վէս,
Տարիներով լուսագէս:

Մինչեւ տապարն այն անգութ
Որ կը կոտրէ ամէն խութ,
Ըլլայ լուսին եւ կամ մութ,

Տապալէ զիս իմ կարգին
Կա՛մ իբրեւ սիւն տաճարին,
Կա՛մ թէ գերան պալատին:

Այսպէս կ'ըլլամ ես ինքնին
Աստուծոյ տան զարդ մ'անգին,
Ինչպէս կ'ըլլայ մեր հոգին:

Զունիմ բնաւ ոխ ու քէն,
Կրնամ պարծիլ ապաքէն,
Բայց կը վախնամ չար ննջէն ...:

Թարգմ. ԵՏԱՆ

ՀԱՃԸՆԻ ՀԵՐՈՍԱՄԱՐՏԻ ՏԱՐԵԴԱՐՁԸ

★

34 տարիներ սահած են այն տխրալի Թուականէն երբ Կիլիկիոյ բոլոր եկեղեցիներու կոչնակները միաժամանակ հնչեցուցին սուգի ղօղանջը: 15 Հոկտեմբեր 1920ին էր: Հաճըն կ'իյնար քաջաբար, 8000 նահատակներով, Վահկայ բերդէն ոչ շատ հեռու, հոն ուր Ռուբէն իշխանը հիմը կը դնէր Կիլիկիոյ Ռուբինեան Թագաւորութեան: Դարեր վերջ Հաճընցին պիտի վերականգնէր նոյն ինքնիշխան հայ կառավարիչով եւ հայ զինուորով որ պիտի տեւէր միայն երկու տարի:

Հաճընի անկումը բզկտեց ամէն Հայու սիրտը:

Կիլիկիոյ հոգելոյս վեհափառ Սահակ կաթողիկոս Խապայեան եւս շանթահար, այս աղէտէն, պաշտօնական յայտարարութեամբ մը մխիթարութիւն կը հայցէր, եւ իր սէրը կը յայտնէր հետեւեալ տողերով. —

« Սեւաթոյր ու ողբալի մահաբեմը կը թելադրէ կրկնել անմահ Եղիշէի խօսքը, —«Մահ իմացեալ անմահ է, մահ ոչ իմացեալ մահ է», Սուրբ նպատակի մը համար եւ գիտակից մահուամբ մեռնիլ անմահութիւն է, իսկ աննպատակ եւ անգիտակցաբար մեռնիլ անյիշատակ եւ յաւիտենական կորուստ: Անկաւ Բաբելոն, անկաւ քաղաքն մեծ, սակայն մէկ հրեշտակի տեղ հարիւրաւոր հրեշտակներ աւելի կորովի աւելի զօրաւոր երկինքէն չեկան, լերանց բարձունքներէն իջան կրակի ու արեան գետերէն անցնելով առ մեզ հասան եւ աղաղակելով գուժեցին: Անկաւ Հաճըն, անկաւ աստուածակերտ անառիկ բերդը, անկաւ առիւծներու բոյնը: Այս անակնկալ բօթը, ամէն Հայու սիրտը սեւ պատանքով պատեց, հազիւ ցամքած աչքեր աղբիւրացան եւ հազիւ սպիացած վէրքեր աւելի խոր բացուեցան, որովհետեւ հազարաւոր կեանքեր ընկնող քաղաքի աւերակներուն տակ Թաղուեցան, հազարաւոր կեանքեր արիւնախանձ Թշնամիին սուրին ու գնդակին կեր ու ճարակ եղան: Անկաւ Բաբելոն մեծ, աստուածային վրէժխնդրութեան պատճառով, որովհետեւ բնակարան, արգելարան բոյն եղած էին գիւական կիրքերու: Ինչու անկաւ Հաճըն, ո՛վ Տէր, Հաճըն ոչ Բաբելոն եւ ոչ արեան քաղաք էր, չունէր պոռնկութեան գինի, չկա՛յին անոր մէջ ճոխութեան ու յափրացած հարստահարող մեծատուններ ու խարդախ վաճառականներ:

« Հաճըն չինկաւ, Հաճըն անմահացաւ, որովհետեւ չեղաւ Սոդոմ Գոմոր, որովհետեւ Աստուած պահեց մեծ մասամբ պատերազմիկ առիւծները որ ապագայ Հաճընցիներու հայրեր ու ապագայ Հաճընի հիմնադիրներ ու ճարտարապետք պիտի ըլլան, պիտի վերաշինեն աւելի շքեղ ու աւելի հոյակապ»:

Այսօր երբ աշխարհի ամէն կողմը ցրուած Հաճընցիներ, Լիբանանի, Սուրիոյ, Արժանթինի, Պրազիլիոյ, Հիւս. Ամերիկայի եւ Ֆրանսայի մէջ միաժամանակ միեւնոյն Թուականին համախմբուած եղբայրօրէն կուգան երկիւղածութեամբ մը 34րդ տարեդարձը տօնելու հոգեհանգիստով մը և հոգեճաշ մատաղապուրով, համաձայն մեր նախնեաց սովորութեան, որ վերկենդանացում մըն է մեր հին փառքերու, կը վերյիշեն ու կը հաղորդուին անԹաղ դիւցազներու հետ, որոնք մեզմէ պահանջք մը ունին: Կ'ըսեն լռելեայն — Մի մոռնաք մեր յիշատակը:

Մ. ԳՐԱՃԵԱՆ

ՄԻՏՔ ԵՒ ԱՐՈՒԵՍՏ

ՀՐԱՏԱՐԱԿԻՉԻՆ ԿԱՐԾԻՔԸ ՆՈՐ ԳԻՐՔԵՐՈՒ ՄԱՍԻՆ

Ամառնային արձակուրդներէն ետք, սկսաւ 1954 – 1955 գրական եղանակը:

Գիրքերու յառաջ բերած հետաքրքրութեան, անոնց սպառման մասին ամէնէն իրազեկ վկաները հրատարակիչները ըլլալով, անոնց կը դիմեն Թերթերը: Անոնք են որ պիտի կրնան ըսել Թէ ինչ տեսակ գիրքեր մեծ սպառում ունին, Թէ քննադատը կրնա՞յ դեր մը կատարել, Թէ գրական շարժումը ինչ ուղղութիւն կ'առնէ եւայլն:

Այս առթիւ Տընօէլ հրատարակչականին տնօրէնին՝ Ռոպէռ Քանթէլի կարծիքով քննադատը ուղղամտօրէն կը կատարէ իր դերը: Չկայ այսօր երիտասարդի մը գիրքը որ աննշմար անցնի: Թէեւ այնքան շատ են լոյս տեսած գիրքերը որ քննադատները ժամանակ չունին բոլորը կարդալու: Ցարդ «տարուան լաւագոյն գիրքերը» կը գրէին Թերթերը, ասկէ ետք «օրուան լաւագոյն գիրքերը» պիտի գրեն Թերեւս:

Հրատարակիչները երբեմն ամէն տեսակ գիրք կը հրատարակեն մրցակիցներու վախէն, ուրկէ կ'օգտուի անտարակոյս միայն միջակ գրագէտը:

Ըստ Ռոպէռ Քանթէլի ակներեւ է վիպային գրականութեան տագնապ մը որովհետեւ ներկայ գրական արտադրութիւնները չունին բացառիկ հանգամանք: Միշտ հին վէպերու հետքերուն վրայէն կը քալեն, առանց որեւէ ինքնատպութեան: Չկայ նոր դպրոց մը ուր խառնային զանազան ձգտումներ:

Իր տեսակէտով, վիպասանի մը առաջին երեք յատկութիւններն են — պատմել գիտնալ, ինչպէս Տիքընս, որ առանց մեծ ոճաբան մը ըլլալու գիտէր ոգեւորել ժողովուրդը, երկրորդ՝ մարդկային ըլլալ, երրորդ՝ լաւ գրուած ըլլայ գիրքը: Իսկ երեք լուրջ Թերութիւններն են — առաջին երեւակայութեան պակասը, որով հեղինակը չի կրնար ինքն իրմէ դուրս գալ, երկրորդ կեղծ իմացականութիւն (օրինակ քաղաքական գիրք մը գրել, գործողութիւնը դնելով երեւակայական աշխարհի մը մէջ, գործածելով միմիայն ուղեղը), երրորդ խառնուածքի պակասը:

Հրատարակիչ մըն ալ պէտք է որոշ յատկութիւններ ունենայ, որոնց գլխաւորն է շահադրգռութիւն մշակուած իմացականութեամբ մը, մտաւորական պարկեշտութիւն, եւ հաւատք իր հրատարակած գործին հանդէպ:

Անոնց Թերութիւններն են մտքի ծուլութիւն, որով հաւատք ունին միայն այն հեղինակներուն վրայ որոնց գործերը հրատարակուած են ուրիշներու քով և կամ կը շահագործեն այնպիսի հրատարակչական ձեւեր որ ուրիշներ գործածած են իրենցմէ առաջ եւ վերջապէս կաշառասիրութիւն եւ հետապնդում առեւտրական յաջողութեան:

Ռոպէռ Քանթէլի կարծիքով մրցանակները կրնան նպաստել գրականութեան, բայց դատաւորները պէտք եղած լրջութիւնը չունին եւ սխալներ կը գործուին, Թէեւ կարելի չէ առանց անոնց ըլլալ, նոյնիսկ եթէ անարժէք գիրքեր ալ «ուռեցնեն»:

ԻՏԱԼԱԿԱՆ կառավարութիւնը վաւերացուց ընդարձակ ծրագիր մը, որուն համաձայն 70 միլիոն տոլարի փոխ մը պիտի տրամադրուի, հանրօգուտ շինութիւններ կատարելու եւ ընկերային օգնութիւն հասցնելու համար Թրիէսթէի: Ծրագիրը կը նախատեսէ աշխատանք ճարել 15.000 գործազուրկներու, ընդարձակել Թրիէսթէն իբրեւ միջազգային նաւահանգիստ եւն.:

ՄԱՐՈՔԻ մէջ շատ մը ահաբեկիչներ ձերբակալուեցան: Յարձակումները կը շարունակուին Քազապլանքայի մէջ:

Թիւն ամէն կողմ, խաւարն անբարբառ..

Աղօտ լոյս մը յանկարծ հոն, եւ դուռ մը: Կը մտնեմ անկէ ներս, ու խարխափելով աթոռ մը կը գտնեմ: Կը նստիմ: Ու կը սպասեմ: Ի՞նչ բանի, ու ո՞րքան ժամանակ, ո՞վ գիտէ, ո՞վ կրնայ չափել ժամանակը ...

Լոյս մը կ'երեւի յանկարծ, ճիշդ դիմացս, պաստառի մը վրայ: Ճամբայ մը կը բացուի հոն, որ երթալով աւելի կը լուսաւորուի եւ որ միշտ կը յառաջանայ: Բազմութիւններ՝ անոր երկու եզերքներուն: Կը քալեն: Տեսակ մը անվերջանալի տողանցք է, փառատօն: Լուսազարդուած են բոլոր կայարանները, որոնք իրարու կը յաջորդեն: Դրօշակներ կը ծածանին ամէն կողմ եւ ցուցատախտակներ դրուած են ամէն կայանի մէջ: Անոնց վրայ կարելի է կարդալ, ոսկետառ խոշոր գիրերով գրուած միշտ նոյն նախադասութիւնը, — « Ի փառս հայ մշակոյթին»:

Հայեր են, բոլորն ալ Հայեր. կը ճանչնամ շատերը. աչքով, ձեռքով կը խօսինք իրարու հետ, մեր հրճուանքը կը փոխանակենք:

— Տարօրինա՛կ, տարօրինա՛կ, կը խօսիմ ես ինծի, այս բոլորը տեսած եմ ես, կը ճանչնամ վայրերն ու մարդիկը: Կը Թուի, Թէ ես...

Տէր Աստուած, ի՞նչ բան է այս. երա՞զ է Թէ իրականութիւն: Եթէ այս, իրականիմ, խաւարին մէջ բան մը փնտռողի խղճալի կերպարանքով: Ո՞րքան ժամանութիւնը ուրեմն մեր դարուն աւելի արագ է, քան երա՞զը ...

Ընդոստ ոտքի կ'ելլեմ, կը Թօթուեմ գլուխս: Վարագոյր մը կարծէք կը պատռի, որ առած էր գիս իր մթին քօղին տակ եւ բռնարկած հոգիս: Կը բանամ աչքերս. խաւար է միշտ, բայց ալ սթափած եմ: Կեցած եմ ուղիղ ու բարձրաձայն կ'աղաղակեմ.

— Ոչ, տեսիլք չէ այս, ոչ ալ հեքիաթ: Այդ դէպքերը տեղի չունեցան շարժապատկերի մը պաստառին վրայ, այլ իմ սեփական աչքերուս առջեւ: Ես տեսայ զանոնք, ապրեցայ զանոնք իրապէս, ես եւ ուրիշներ: Հեքիաթ չէ ան, այլ իրական պատմութիւն մը: Պատմութիւնը իմ ժողովուրդիս, կենդանի, բաբախուն: Լուսաւոր երթն անոր՝ ժամանակին ընդմէջէն: Իսկ այդ ճամբան, այդ լուսաւոր ճամբան, Հայ Մշակոյթի ճամբան է պարզապէս:

Հայ հանճարի փառապանծ ճամբան, որ խորունկ, խորունկ դարերէն կուգայ ու կ'երթայ, կը դիմէ դէպի նոր, խորունկ դարեր:

Ի՞նչպէս շփոթեր էի զայն. ուրիշներու հետ, ի՞նչպէս կասկածեր էի անոր գոյութեան, տեսիլք կարծեր էի ամէնէն շքեղ իրականութիւնը:

Ես, գերերջանիկ ճամբորդը անոր, ամբողջ մէկուկէս ամիս...

Տարիներով հեռու էի ապրեր անկէ. նակ, ո՞վ կրնայ չափել ...: Մեւելու. դրկուեր անոր լոյսէն: Ահա Թէ ինչու աղօտացեր էր ան իմ հոգիիս մէջ, դարձեր անէնչանք, դարձեր տեսիլք:

Դարձեր կորսուած, շքեղ երազ:

Արդ, ներէ՛ ինծի, ներէ՛ մոռացումիս, կասկածներուս, յաւերժ լոյսի աղբիւր, ժողովուրդն իմ պանծալի, անմահութիւնըն իմ արիւնիս ...:

Օ՛, ես կրկին գինովցայ քեզմով:

Լայի՛, լայի՛, ի տես գեղեցկութեանդ, հաւատքիդ, համբերութեանդ, անխորտակելի կամքիդ:

Երջանկութենէս լայի հրաշալի պատանիներու դիմաց, զի անոնց աչքերուն մէջ կը շողար քեզմէ անբաժան, քեզմէ բխած յաւերժական լոյսը նախկին, ջինջ, անապակ, ինչպէս գոյութեանդ առաջին օրին: Կը շողար ան ամէն տեղ, կը ճառագայԹէր ամէն հոգիէ. հայ մամիկներու տառապած, բարի դէմքերէն, բարի երիտասարդներու արու նայուածքներէն, կոյսերու ժպիտներէն, հայ մանուկներու դողդոջ շրթներէն:

Զայն գտա՛յ, գտա՛յ նաեւ նահատակներու ոսկորներուն վրայ, բոսոր վարդերու պէս ծաղկած ...

Կայծ ժողվեցի ես, հուր ժողվեցի ամբողջ ճամբուս ընթացքին: Ու լեցուցի անոնցմով հոգիս: Երիտասարդացայ ան, վերանորոգուեցայ: Մեծցայ հայութեանս մէջ, երջանկացայ, յաւերժացայ ես հայութեամբ:

Կ. ՓՈԼԱՏԵԱՆ

(1)

(Շար.)

ԹՈՒՆՈՒԶԷՆ կը հեռագրեն թէ զինեալ հրոսախումբեր կը շարունակեն յարձակումներ կատարել արեւմտեան շրջանի մէջ, մինչեւ Ալժերիա մտնելով։ Նոր միջոցներ ձեռք առնուեցան։

ԹԵՀՐԱՆԻ մէջ դետի մը եզերքը Հոկտեմբեր վեցին գտնուած է Վարդան Սալախեանի դիակը։ Ան հիմնած էր Իրանի Համայնավարական տպարանը։ Թերթերը կը գրեն թէ, յետ քննութեան հաստատուած է որ սպաննուած է Համայնավարներու կողմէ, որպէսզի գաղտնիք-ները չյայտնէ ոստիկանութեան։ «Թիւրք-թէլ» կը գրէ թէ Վարդան Իրան ղրկուած էր գաղտնօրէն քոմինֆորմի կողմէ եւ թէ Խորհրդային Հայաստանի մէջ կարեւոր դիրք մը կը գրաւէր։

ԵԹՈՎՊԻՈՅ կայսրը, Հայլէ Սելասիէ, Լոնտոն հասնելով արժանացաւ խանդավառ ցոյցերու, հակառակ ընդհ. գործադուլի տաղնապին։ Կայսրը, որ 62 տարեկան է, բազմաթիւ թանկագին նուէրներ տարած է թագուհիին, Լոնտոնի քաղաքապետին եւ ուրիշ երեւելիներու համար։

ՁԱՐՀՈՒՐԵԼԻ ԱՐԿԱԾ ՄԸ պատահած է Վիթրիի մէջ երէկ։ Աւազով բեռցուած 18 թոննոց բեռնատար մը, խոյացած է կարմիր լոյսին առջեւ կեցած ինքնաշարժներու վրայ, կեցնող շղթաներուն կոտրած ըլլալուն պատճառով։ Հակառակ վարիչին ճիգերուն, որ յաջողած է քիչ մը դանդաղեցնել ընթացքը, ուժգին թափին առջեւ խորտակուած են զանազան մեծութեամբ վեց ինքնաշարժեր։ Կան երկու մեռեալներ, ականատեսներ կ'ըսեն թէ աւելի մեծ կրնար ըլլալ անոնց թիւը, եթէ վարիչը չյաջողէր քիչ մը ձախ թեքել։ Քննութիւն մը բացուած է։

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ ։— Ց. Կ. Խաչի Պոլ. Օտոյի վարչութիւնը եւ թաղ. խորհուրդը շնորհակալութեամբ ստացած են, Տէր եւ Տիկին Արսէն Թէճիրեանէ հազար ֆր. զպրոցին համար, Տէր եւ Տիկին Օսկեան Թէճիրեանէ 500 դպրոցին եւ 500 ֆր. Կապոյտ Խաչին համար, փոխան ծաղկեպսակի Տիկին Իսկուհի Քէնտիր-եանի մահուան առթիւ։

ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԻՒՆ
ՕԳՏՈՒԵԼՈՒ ՀԱՄԱՐ ԱՌԻԹԷՆ

4500 frs

Complet-2 pièces

(Draperie et Tweed)

ԱՄԵՐԻԿԱՑԷՆ ՆՈՐ ՍՏԱՑԱԾ ԵՆՔ ՀԱԳՈՒՍՏՆԵՐ
ԱՅՐ ՄԱՐԴՈՑ ԵՒ ՊԱՏԱՆԻՆԵՐՈՒ

ՄԻ ՄԻԱՅՆ 4500 ՖՐԱՆՔ

Դպրոցի աշակերտներուն եւ ուսանողներուն համար 10 առ 100 զեղչ
ՈՒՆԻՆՔ ՆԱԵՒ ԱՄԷՆ ՏԵՍԱԿ ԿԵՐՊԱՍՆԵՐ ՄԱՏՉԵԼԻ ԳԻՆԵՐՈՎ

TISSUS BÉATRICE
ՏՆՕՐԷՆ Պ. ԴԱՎՈՒԴԵԱՆ
97, Rue de Richelieu,
Métro Richelieu Drouot
Tél.: RIC. 57-57

MORY et Cie

SERVICE VAUQUELIN
Միակ արտօնուած տունն է ծրարներ ղրկելու համար ՀԱՅԱՍՏԱՆ
(U. R. S. S.)
Հաստատութիւնը արտօնուած է ՄԻԱՅՆ ՆՈՐ ԶԳԵՍՏՆԵՐԸ ղրկելու, պաշտօնական հաշուեցոյցներով, իսկ գործածուած հագուստներ՝ շատ լաւ վիճակի մէջ։

3, RUE ST.-VINCENT DE PAUL
Paris 10e, Tél.:TRU. 72-60 (Poste 80)

Զ. Ո. ՄԻՈՒԹԻՒՆԸ

կազմակերպուած է ճաշ մը ի պատիւ իր նախագահին՝

ՇԱՒԱՐՇ ՆԱՐԴՈՒՆԻԻ

Միջին Արեւելքէն վերադարձին առթիւ։
Ուրբաթ 22 Հոկտ. ժամը 20ին
Սիրով կը հրաւիրուին գրագէտին բարեկամները։

Մասնակցութիւն՝ 650 փրանք։
արձանագրուիլ մինչեւ երեքշաբթի, 19 Հոկտեմբեր ․—
Պ. Գաբիկեանի 116, Rue La Fayette, Paris (10), TAI. 92-84
Պ. Բալուեանի 43, Rue Richer PRO. 25-46
եւ Յառաջի մօտ,
32, Rue de Trévise, PRO. 86-60

ՏԱՐԵԿԱՆ ՄԵԾ ՓԱՌԱՏՕՆ

Ֆրանսական Բանակի Նախկին Ռազմիկներու Բարեկամական Միութեան, 1914 – 15 եւ 1939 – 45 ։
Կիրակի, 17 Հոկտեմբեր

Ա. ՄԱՍ ․— Հանդիսաւոր պատարագ եւ հոգեհանգիստ Փրատոյի Մայր Եկեղեցին մէջ, մասնակցութեամբ Դպրաց Դասուն, երկու համաշխարհային պատերազմներու եւ ազատագրութեան զոհերուն համար։

Պիտի տօնուի Արարայի ճակատամարտի 36րդ տարելիցը։ Ի ներկայութեան զինուորական եւ քաղաքային բարձրաստիճան անձնաւորութիւններու եւ Ֆրանս. Ռազմիկներու Ընդհ. Ընկերակցութեանց եւ Գերիներու Միութեան։ Սիրայօժար մասնակցութեամբ Հայ Արիներու։

Պատարագէն վերջ դրօշի պարզում մասնակցութեամբ Զին. նուագախումբի։

Պիտի խօսի Պ. ՏԻՐԱՆ ԹԷՔԷԵԱՆ, սպայ, պատուակալ նախագահ Ռազմիկներու Միութեան։

Բ. ՄԱՍ ․— Ճաշ Ֆրանքեւհայկ․, Շաթօ տէ Ֆլէօրի մեծ սրահին մէջ, ժամը 13ին։

Ներկայ պիտի ըլլան Փրանսացի ծանօթ անձնաւորութիւններ։

Ճաշի տոմսակներու համար դիմել քարտուղարութեան, 6 ռիւ տ'Արֆօլ, հեռ. ՏՐ. 65–98։

Գ. ՄԱՍ. Ժամը (5·30ին) ․— Պարահանդէս, Օրքէսթր ՍԷՐԺ ԿԱՐՕ։

Մէջ ընդ մէջ տեղի կ'ունենան երգեր, անակնկալներ եւն.։ Կը հրաւիրուին բոլոր հայկական կազմակերպութիւններն ու մամուլի թղթակիցները։

Մուտքը ազատ է։

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

ԼԻՈՆ ․— Այրի Տիկին Թարվէզ Կարապետեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Նուպար Կարմիրեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Կարապետ Փափազեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Սահակ Նաճարեան, Տէր եւ Տիկին Կիրակոս Փափազեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Միքայէլ Էքինճեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Յովակիմ Ինիքօջեան եւ զաւակները (Լանսէ), Տէր եւ Տիկին Նշան Տէրտէրեան եւ զաւակները իրենց խորին շնորհակալութիւնը կը յայտնեն բոլոր անոնց որոնք անձամբ, նամակով կամ հեռագրով ցաւակցութիւն յայտնեցին ՆՇԱՆ ԿԱՐԱՊԵՏԵԱՆԻ մահուան առթիւ որ տեղի ունեցաւ շաբաթ, 9 հոկտ., 46 տարեկան հասակին։

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ ․— Ալֆորվիլէն Տէր եւ Տիկին Կիւրեղ Մանուկեան եւ զաւակը, Տէր եւ Տիկին Մանուկեան, Տէր եւ Տիկին Յակոբ Յովնանեան իրենց խորին շնորհակալութիւնը կը յայտնեն ամէն անոնց, որոնք անձամբ, նամակով կամ ծաղկեպսակով ցաւակցութիւն յայտնեցին իրենց մօր, զոքանչին եւ մեծմօր ԱՅՐԻ ՏԻԿԻՆ ԲԻՒԶԱՆԴ ՅՈՎՆԱՆԵԱՆԻ մահուան առթիւ։

ԲԱՐՁՐ ՀՈՎԱՆԱՒՈՐՈՒԹԵԱՄԲ
RENE COTYի
Président de la République Française

«ՖՐԱՆՍԱԿԱՆ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹԵԱՆ ԲԱՐԵԿԱՄՆԵՐԸ»

կը կազմակերպեն երեկոյթ մը ի նպաստ Օրլէանվիլի աղէտեալներուն։
Այս Երկուշաբթի, Հոկտ. 18, ժամը 20·45, Palais des Sports

LA NUIT DE LA SOLIDARITE

Նախագահութեամբ ներքին գործերու նախարար՝

FRANCOIS MITTERANDի

Մասնակցութեամբ ծանօթ արուեստագէտներու՝ Պուրվիլ, Ա. Քլավօ, Անի Քօտի, Ռօպէռ Լամուռէօ, Ֆրանսուա Փեռիէ, Ժոռժ Իւլմէռ եւ՝

MAURICE CHEVALIER

Տոմսերու գիները 1500, 1000, 600 եւ 350 փրանք։

ԴԻՄԵԼ ․— Փալէ տէ Սփօռ, 8 Պուլվառ տը Կրընէլ, Քուք, 1 ռիւ Սքռիպ, Էքլիփ թերթին, 10 Ֆօպուռ Մօնմարթր եւ «ֆրանսական հանրապետութեան Բարեկամներուն» 11 ռիւ Փօմրոէօ։

ՖՐԱՆՍԱՀԱՅ ԻՐԵՐՕԳՆՈՒԹԵԱՆ ՄԻՈՒԹԵԱՆ

Մեծ ցերեկոյթ – պարահանդէսը
Կիրակի, 5 Դեկտեմբեր, ժամը 15էն 24, Պուա Քոլոմպի քաղաքապետարանի սրահներուն մէջ, 2 ռիւ տ'Էթիէն տ'Օրվ, (կայարանին քով)։

Կը նախագահէ՝

Mr. EMILE TRICON
(Maire de Bois-Colombes)

Մանրամասնութիւնները յաջորդով։

Imp. Araxes - 46, rue Richer, Paris (9e)

— ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ —

ՓԱՐԻԶ ․— Հ. Յ. Դ. «Քրիստափոր» խումբի ժողովը այս երեքշաբթի ժամը 21ին, Քաֆէ Ռեժանի վերնայարկը։ Պարտաւորիչ ներկայութիւն։

ԼԻՈՆ ․— Հ. Յ. Դ. Վարանդեան կոմիտէն ստիպողաբար ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները, այս երկուշաբթի ժամը 8·30ին, Յոյներու սրահը, 5, ռիւ Պօնըփուա։ Խիստ կարեւոր օրակարգ։

ՏԷՍԻՆ ․— Հ. Յ. Դ. կոմիտէի ընդհ. ժողովը այս շաբաթ ժամը 21ին, Հ. Յ. Դ. Տան մէջ։ Կարեւոր օրակարգ։

ԱԶԱՏ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ժողովը՝ այս երեքշաբթի, ժամը 20·30ին, սովորական հաւաքատեղին։

ՓԱՐԻԶԻ Ց. Կ. Խաչի մասնաճիւղի պարահանդէսի յանձնախումբի ժողովը այս երկուշաբթի ժամը 15·30ին Քաֆէ Ռէժան։

ՖՐԱՆՍԱՀԱՅ ԼՍԱՐԱՆ

Յառաջիկայ հաւաքոյթը Քաւէ սրճարանի վերնասրահը, այս չորեքշաբթի երեկոյ։ Նիւթն է․— Հարցափորձ մը՝ ազգապահպանման հարցի մասին՝ ի՞նչ գործնական միջոցներով կարելի է ապահովել Սփիւռքի ազգ. կեանքը։ Ներածական՝ Պ. Վ. ՄԵԼԻՔԵԱՆէ։ Խօսք պիտի տրուի ներկաներուն։

ՄԱՐՍԷՅԼ ․— Համազգային ընկ. մայրենի լեզուի, պատմութեան, գրականութեան եւ աշխարհագրութեան դասընթացքները կը վերսկսին Հոկտ. 20ին, չորեքշաբթի իրիկուն, Ֆրանսական համալսարանի ամփիթատրոնին մէջ (40, Ալէ Լէոն Կամպէթա)։ Արձանագրուիլ նախօրօք կամ Հոկտ. 20ին իրիկունը։

ԱԼՖՈՐՎԻԼԻ ՀԱՅ ՄԱՐԶԱԿԱՆԻՆ
ՏԱՐԵԿԱՆ ՄԵԾ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

ԿԻՐԱԿԻ 17 ՀՈԿՏԵՄԲԵՐ ԺԱՄԸ 16ԷՆ 24

Պատուակալ նախագահութեամբ՝ Փարիզի քաղաքապետ
Dr. BERNARD LAFAYի

ORCHESTRE JACQUES HELIAN

SALLE VOLTAIRE

Շարանթօն էքօլէն առնել 103 թիւ օթօպիւսը, իջնել Ռիւ տը լ'Իւնիօն։

ՏԱՐԵԿԱՆ ՄԵԾ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ
ՖՐ. ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ ՓԱՐԻԶԻ ՄԱՍՆԱՃԻՒՂԻ

Կիրակի, 24 Հոկտեմբեր ժամը 16–24

HOTEL MODERNEի ընդարձակ սրահներուն մէջ

Գեղարուեստական բաժնին կը մասնակցին. —
Երգ՝ Օր. ներ Ն. Տիրատուրեան եւ Շ. Պէնկեան, ընկերակցութեամբ Ա. Մեսումեանցի, կովկասեան պարեր՝ Պ–Քաշանի Նոր Սերունդի պարախումբէն Օր. Լ. Յակոբեան եւ ուրիշներ։

Կ Ա Ր Օ Ս Ա Ր Ե Ա Ն
իր նոր կազմած ընտիր նուագախումբով

Հաճելի անակնկալներ   Նոխ պիւֆէ   Սեղանները ապահովել հեռախօսելով

TRUdaine 27 - 35 ou AVRon 26 - 47

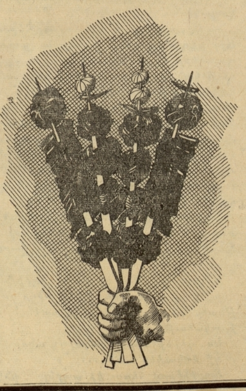

ՃԱՇԱՐԱՆ ԵԱՐ

Հիմնադիր-տնօրէն ԳՐԻԳՈՐ ԹԵՒԱՆԵԱՆ

★

Ֆրանսական – Հայկական եւ կովկասեան ընտիր կերակուրներ

ՇԱՆ ԶԷԼԻԶԷԻ ՍՐՏԻՆ ՎՐԱՅ

4, Rue Robert - Estienne
(Rue Marbeuf) PARIS (8e)
(Métro: F. D. Roosevelt)

★

Հաճելի մթնոլորտ

Առաջնակարգ կովկասեան խորոված-ներ, «շաշլիք», «քարսքի»

★

BAR AMERICAIN

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ԵՐԵԿՈՅԹ Ի ՊԱՏԻՒ ԴԵՐԱՍԱՆ
ԱՐՏԱՇԷՍ ԳՄԲԷԹԵԱՆԻ

6, ՆՈՅԵՄԲԵՐ, ՇԱԲԱԹ ԳԻՇԵՐ   ՍԱԼ Տ'ԻԷՆԱՅԻ ՄԷՋ

ԿԸ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒԻ **ԳՐԻԳՈՐ ՎԱՀԱՆԻ**

Տ Ի Գ Ր Ա Ն Մ Ե Ծ

Պատմ. նոր ողբերգութեան երկու արարները միայն (Տիգրանի թագադրութիւնը)

ԲԵՄԱԴԻՐ՝ **ՏԻԿԻՆ ԱՆՆԱ ԲՈՒԴԱՂԵԱՆ**

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

ՅԱՌԱՋ

HARATCH

ՕՐԱԹԵՐԹ

Fondé en 1925 — Tél.: PRO. 86-60
Le Directeur : SCH. MISSAKIAN
Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise, Paris-9e
C.C.P. Paris 1678-63 — R. C. Seine 376.286

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա եւ գաղութներ տարեկան 3000 ֆր., վեցամս. 1600
Արտասահման՝ տարեկան 3500 ֆր. կամ 10 $, հատը 12 ֆր.

ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ 19 ՀՈԿՏԵՄԲԵՐ
MARDI 19 OCTOBRE 1954

30ՐԴ ՏԱՐԻ — Թիւ 7500 — 30e ANNEE — Խմբագիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ — ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 10ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 2911

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ՈՒՇ ՄՆԱՑԱԾ ԵՆ...

Կը թուի թէ Պուքրէշի Մանկավարժական Համալսարանին դասախօսը, պրոֆ. Վլատ Պընըցեանու, մասնաւոր պաշտօն ստացած է ամէն գնով նսեմացնելու արեւմտահայ աշխարհաբարը եւ անոր տեղ պարտադրելու «պետական լեզու»ն:

Այս պաշտօնը կատարելու համար, ապաւինած է Սթալինի լեզուաբանական տեսութեան, որ թաղուեցաւ հեղինակին հետ:

Դասախօսը կը կարծէ թէ հինի եւ նորի պայքար է ինչպէս ուղղագրութեան, նոյնպէս պետական լեզուի խնդիրը:

Մինչդեռ, եթէ նախապաշարուած չըլլար եւ գիտականօրէն քննէր երկու հարցերը, պիտի հաստատէր թէ ափ մը չինովնիկներ են որ կ'ուզեն իրենց տգիտութիւնը պարտադրել ամբողջ ժողովուրդի մը:

Ինչ որ «նոր» ուղղագրութիւն կը կոչեն, հիներուն հինն է, ԺԱ. – ԺԲ. դարերէն ալ ետ մնացած, թխածոյ, անբնական եւ հակագիտական: Յատկապէս պարտադրուած՝ անջրպետ մը բանալու համար երէկուան եւ այսօրուան միջեւ:

Պ. Վլատ Պընըցեանու գրաբարի ուսուցիչ է եւ եթէ չի խոստովանիր կատարուած աւերը, կը նշանակէ թէ կը կեղծէ:

Իր դիրքը նախատինք մըն է Հայաստանի ճշմարիտ բանասէրներուն եւ ակադեմականներուն համար, որոնք ատելով կ'ատեն այդ սխալագրութիւնը:

Դասախօսը թերեւս չի գիտեր թէ ինչ պայմաններու տակ պարտադրեցին այդ բարբարոսութիւնը, չարաչար գործածելով Մանուկ Աբեղեանի բարեմտութիւնը:

Անշուշտ չի գիտեր թէ ուրիշ ակադեմիկոս մը, Ստեփան Մալխասեան, ինչ յամառութեամբ պահանջեց որ հարազատ ուղղագրութեամբ հրատարակուի իր քառահատոր բառարանը:

Եւ վերջապէս չի գիտեր թէ ի՛նչ տաժանելի պայքարներ մղեց երրորդ բազմահմուտ հանգուցեալը, Հրաչեայ Աճառեան, որպէսզի Մարքսի մօրուքն ու մահնդալը հեռու պահէն լեզուական – բանասիրական անդաստանէն:

Եթէ Երեւան մնացած ճշմարիտ բանասէրներն ու գրագէտները կարենային արտայայտման անցնիլ, իրենց առաջին գործը պիտի ըլլար պահանջել նոր, բուն բառով՝ շինծու եւ օտարոտի ուղղագրութեան ջնջումը:

Ռումանացի դասախօսը դեռ ուրիշ բաներ ալ չի գիտեր:

Երբ այնքան ուրախ կը խօսի, արհամարհելով արեւմտահայ աշխարհաբարը եւ բոլշեւիկեան պատգամներ արձակելով, կը մոռնայ կարեւոր պարագայ մը եւս:

Կը մոռնայ թէ անոնք որ «բարբառ»ի կը համարէին արեւմտահայ աշխարհաբարը, նոյնպէս դատապարտուեցան:

Անցեալ ամառ, Երեւանի ռուսերէն օրաթերթը, «Կոմունիստ» մասնաւոր յօդուածի մը մէջ, գիտել կուտար թէ նախկին ղեկավարութիւնը «սխալ վերաբերում» ունէր նաեւ արեւմտահայ աշխարհաբարի մասին, զոր կը կոչէր բարբառ, մինչդեռ լեզու է, անկախ եւ ինքնուրոյն:

Մենք այս վկայութեանց պէտք չունէինք, հաստատելու համար տարրական ճշմարտութիւն մը:

Եւ բարեկամաբար կը թելադրենք պրոֆ. Վլատ Պընըցեանուի, որպէսզի գործիք չդառնայ օրուան իշխանաւորներուն եւ կամկար վարժապետներու ձեռքը, իր կարգին ճեղքեր բանալով հալածական ժողովուրդի մը մշակոյթին մէջ:

Իր ամբողջ յօդուածաշարքը վրիպումներու ցուցահանդէս մըն է: Իր վճիռները հիմնուած են կանխակալ կարծիքներու եւ կիսկատար գիտելիքներու վրայ:

Պիտի խօսինք հատուած առ հատուած:

Շ.

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՇԱՐՔ ՄԸ ԿԱՐԵՒՈՐ ԺՈՂՈՎՆԵՐ ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

ԱՅՍՕՐ, ՎԱՂԸ ԵՒ ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ

Դիւանագիտական գործունէութեան կեդրոնը Փարիզ փոխադրուած պիտի ըլլայ այս շաբթու:

Այսօր, երեքշաբթի, առաջին տեսակցութիւնը պիտի ունենան Պ. Մենտէս Ֆրանս եւ Տոքթ. Ատընաուըր, մասնաւորապէս քննելով Սարի խնդիրը:

Վաղը, չորեքշաբթի, Չորս Մեծերը պիտի քննեն արեւմտեան Գերմանիոյ գերիշխանութեան վերահաստատման խնդիրը:

Յաջորդ օրը, հինգշաբթի, ինը պետականները պիտի հաւաքուին, լրացնելու համար Լոնտոնի մէջ կնքուած համաձայնութիւնները:

Քաղաքական շրջանակներու մէջ անհամբեր կը սպասեն երեք ժողովներու արդիւնքին: Մասնաւորապէս մտահոգութիւն կը պատճառէ Սարի խնդիրը, մանաւանդ որ Ֆրանսայի վարչապետը պայման դրած է անոր կարգադրութիւնը, որպէսզի դիւրանայ Լոնտոնի համաձայնութեան վաւերացումը Ազգ. ժողովին կողմէ:

Իններու գործը պիտի ըլլայ վերջնապէս ճշդել սպառազինութեանց հսկողութեան եւ արտադրութեան պայմանները:

Մասնաւոր դժուարութիւն մը չի ներկայացներ արեւմտեան Գերմանիոյ զինուորական գրաւման բարձումը, քանի որ մասնագէտները առանձին քննած են այս խնդիրը: Կարգ մը մանրամասնութիւններ պիտի ճշդուին յառաջիկային:

Այս քաղաքական գործունէութեան հակազդելու եւ մասնաւորապէս Լոնտոնի համաձայնութեանց վնասելու նպատակով, Արեւելեան Գերմանիոյ բոլշեւիկեան իշխանութիւնը ընդհ. ընտրութիւններ սարքած էր կիրակի օր, քուէարկութեան գրասենեակներ բանալով իւրաքանչիւր հազար բնակիչի համար: Օրուան նշանախօսքն էր խաղաղութիւն, եւ պայքար Լոնտոնի համաձայնութեանց դէմ:

ԳՈՐԾԱԴՈՒԼԸ ԾԱՒԱԼԵՑԱՒ

ԼՈՆՏՈՆԷՆ ԵՏՔ ԼԻՎՐՓՈՒԼ ԵՒ ՈՒՐԻՇ ՆԱՒԱՀԱՆԳԻՍՏՆԵՐ

Լոնտոնի նաւահանգիստին բանուորներուն գործադուլը, որ կը տեւէ 15 օրէ ի վեր, աւելի ծանրացաւ կիրակի օր, երբ Լիվրփուլի 17.500 բանուորներն ալ պաշտօնապէս հրաման ստացան աշխատանքը դադրեցնելու, իբրեւ համերաշխութեան ցոյց:

Այս նոր գործադուլը պիտի սկսէր Բշ. առտու ժամը 8ին, ջլատելով 183 անգլիական եւ օտար նաւեր որոնք խարիսխ նետած են նաւահանգիստին մէջ: Լոնտոնի 22.000 բանուորներն ալ կաշկանդած են 133 նաւեր:

Կազմակերպիչները կը յուսան թէ իրենց շարժումը պիտի յաջողի, շնորհիւ այս նոր գործադուլին: Բանթողները կը պահանջեն ջնջել յաւելուածական աշխատանքի պարտադրութիւնը եւ բանակցիլ ուրիշ կէտերու վրայ:

Լիվրփուլի գործադուլին հրամանը տրուեցաւ երբ կառավարութիւնը կը փորձէր ապահովել աշխատանքի վերսկսումը: Դահլիճը երեք հոգինոց քննիչ ատեան մը կազմած էր, բայց Լիվրփուլի գործադուլը խանգարեց հաշիւները: Կը վախցուի որ ուրիշ կարեւոր նաւահանգիստի մը, Սաութէմփթընի բանուորներն ալ միանան գործադուլին: Առաջին քուէարկութեամբ մերժուեցաւ գործադուլի առաջարկը. բայց երէկ նոր քուէարկութիւն մը պիտի կատարուէր: Եթէ այս անգամ գործադուլի որոշում տան, այն ատեն շոգենաւային հաղորդակցութիւնները պիտի դադրին Անգլիոյ եւ Նիւ Եորքի միջեւ:

Լիվրփուլի բանուորները գործադուլի որոշում տուին երկու ժամուան աղմկալի ժողովէ մը ետք որ տեղի ունեցաւ բացօթեայ:

Միեւնոյն ատեն կը շարունակուի Լոնտոնի հանրակառքերուն գործադուլը: Փոխադրութեանց բանուորներու սենտիքային նախագահը, Տիքըն, մեղադրեց համայնավարները թէ խռովութիւններ կը սերմանեն, ձեռք անցնելու համար Անգլիոյ նաւահանգիստներուն տիրապետութիւնը:

Գետային նաւարկութիւնն ալ խանգարուած է, դժուարացնելով հրանիւթի փոխադրութիւնը:

Երէկ 70.000ը կ'անցնէր բանթողներուն թիւը: Մէկ շաբթուան մէջ չորս անգամ ըլլալով դահլիճը նիստ գումարեց նախագահութեամբ Չըրչիլի: Կը կարծուի թէ բացառիկ միջոցներ ձեռք պիտի առնուին, եթէ գործադուլը ծաւալի ուրիշ նաւահանգիստներու մէջ:

Վերջին լուրերու համաձայն, Լոնտոնի ոստիկանութիւնը քննութիւն բացած է համայնավարներու դէմ, իրենց պաշտօնաթերթին մէջ հրատարակուած գրութեան մը առթիւ:

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

★

ՊԱՏԵՀՈՒԹԻՒՆ ՄԸ ԵՒՍ

Թերեւս ոչ մէկ տարի այսքան ճոխ եւ այլազան ազդեր հրատարակուած էին հայերէնի դասերու համար, որքան այս տարի:

Սովորական դասընթացքներէն զատ, կան այցելուներ, ուսուցիչ թէ ուսուցչուհի:

Եւ կան անձնուէրներ որոնք տարիներով տքնած եւ հաւատարիմ աշակերտներ հասցուցած են Պոլսոյ թէ գաւառի մէջ:

Կան գրագէտներ եւ հեղինակներ ալ, որոնք յանձն կ'առնեն ամէն յոգնութիւն, իրենց մշակած լեզուին ճաշակը տալու համար չափահասներու:

Եթէ պատանիները եւ երիտասարդները իրենք ալ թեթեւ ճիգ մը փորձեն, պատճառ չկայ որ շրջանաւարտներու կոկիկ բազմութիւն մը չհասնի, քանի մը տարիէն:

Ունինք, տակաւին, Արեւելեան Լեզուներու վարժարանը, Սեւրի Մուրատեանը որ ցերեկօթիկ աշակերտներ կը փնտռէ, եւ Դպրոցասէրը:

*Յառաջ*ն ալ կրնայ ծառայել իբրեւ լրացուցիչ դասընթացք, շատերուն համար:

Անոնք որ *Յառաջ*ի Սաները կոչուեցան իրենց նախաձեռնութեամբ, արդէն դարձած են վարժ գրողներ:

Պայմանները շատ աւելի դժնդակ էին, 25–30 տարի առաջ, երբ անոնք բան-գործ ըրին հայերէն սորվիլ կամ իրենց գիտցածը լրացնել, ուշադրութեամբ հետեւելով այս թերթին:

Ահաւասիկ պատեհութիւն մը եւս, չափահասներուն համար:

Հայ Օգնութեան Միութեան պարբերաթերթը ատենէ մը ի վեր կը հրատարակէ նոր շարք մը, «Քերականութիւն աշխարհաբար հայերէնի», ուսուցանելով տարրական գիտելիքներ, նախաձեռնութեամբ վարժ խմբագրի մը որ կը ստորագրէ *Եւրոպացի*:

Դասընթացքը սկսած է, 1953 հոկտեմբերին եւ կը շարունակուի 1954 Յունուարի, ապրիլի, յուլիսի եւ հոկտեմբերի թիւերուն մէջ:

Պարբերաթերթը կը գտնուի Կապոյտ Խաչի եւ միւս քոյր կազմակերպութեանց բոլոր մասնաճիւղերուն քով:

Բաժնեգինն ալ տարեկան մէկուկէս տոլար, — մէկ ճաշի կամ սրուակ մը օղիի գինը:

Ազատ երկիրներու երիտասարդները եւ իրենց հայրիկները ու մայրիկները եթէ այս դասընթացքներէն, դասախօսութիւններէն, մանկական եւ պատանեկան թերթերէն եւ գիրքերէն ալ չօգտուին, կը նշանակէ թէ խաչ քաշած են իրենց ազգ. գիտակցութեան, արժանապատուութեան եւ ապագային վրայ:

Այլեւս ի՞նչ **համարձակութեամբ կը** խօսին Հայրենիքի, Հայ. Եկեղեցւոյ եւ ուրիշ պարտանքներու մասին:

ՎԱՀԷ

ՆՈՐ ՁԵՐԲԱԿԱԼՈՒԹԻՒՆ ՄԸ

ԼՐՏԵՍԱԿԱՆ ԽՆԴՐԻՆ ՄԷՋ

Անակնկալները իրարու կը յաջորդեն լրտեսական խնդրին մէջ: Շաբաթ օր, երկրի ապահովութեան պաշտօնեաներուն տենդոտ ճիգերը առաջնորդեցին հարիւրապետ Քաղալէի ձերբակալութեան, «Երկրին արտաքին ապահովութեան դէմ գործունէութիւն» մեղադրանքով: Հարիւրապետը կարեւոր պաշտօն մը ունէր «Փարիզի ապահովութեան գրասենեակ»ին մէջ, եւ իր դիմակազերծ ըլլալը շատ կարեւոր յաջողութիւն մը կը նկատուի խնդրով զբաղողներէն:

Լապրիսն է որ առաջին անգամ արտասանեց Քաղալէի անունը, ուրբաթ օր: Բայց առժամաբար ազատ ձգեցին զայն, մինչեւ որ իր բացակայութեան ընթացքին խուզարկութիւնը մէջտեղ հանեց կարեւոր փաստաթուղթեր ինչպէս նաեւ երկու ատրճանակ: Ձեռք ձգուած թուղթերուն քննութիւնը բացայայտ դարձուց Քաղալէի դաւաճանութիւնը:

Շաբաթ գիշեր զայն առաջնորդեցին երկու ոստիկաններու ընկերակցութեամբ նախ Ռէջօյի զօրանոցը, իր պետին, հազարապետ Ռէժէկիէի գրասենեակը, եւ անկէ ալ ուղղակի Ֆրէնի բանտը:

Տակաւին մանրամասնութիւնները կը պակսին, բայց առաջին հարցաքննութիւնը ենթադրել կուտայ թէ Քաղալէն, Լապրիսի եւ Պառանէսի փոխանցած է մայրաքաղաքին պաշտպանութեան վերաբերեալ շատ կարեւոր թուղթեր: Ուրեմն իր պարագան տարբեր է նախապէս ձերբակալուածներու պարագայէն: (Այս վերջինները ձեռք ձգած էին Ազգային Պաշտպանութեան Կոմիտէի թուղթերէն): Ինչ որ կը փաստէ թէ լրտեսական ցանցը շատ աւելի տարածուած է, քան ինչ որ կը կարծուէր:

Թէեւ խնդրին քննութեան պատասխանատուները ցոյց կուտան մեծ զգուշութիւն, կարելի է սակայն մատնանշել կարգ մը բացարձակ իրողութիւններ:

Լապրիսի և Պառանէսի տունէն գտնուած էին կարգ մը գաղտնի ծրագիրներ, որոնցմէ մէկական պատճէն պահուած կը մնար Քաղալէի գրասենեակին դրամարկղին մէջ: Միայն ինքն է որ պիտի կարենար առաջիններուն փոխանցել այդ թուղթերէն օրինակներ: Եւ փաստած են թէ մեքենագէտներուն օրինակել տուած է զանոնք Օգոստոս ամսուն, երբ իր գործակից սպաները արձակուրդի էին... Ծրագիրները կը վերաբերին՝ մայրաքաղաքի յանկարծական գրաւման, անկարգելաւորներու խուժումին, խափանարարութեան եւն. պարագաներու առնուելիք միջոցներուն: Դեռ լման քարտէսը Փարիզի այն կեդրոններուն, որոնց օդը հանուելով մայրաքաղաքը անշարժութեան կրնայ դատապարտուիլ:

Յայտնի չէ տակաւին թէ ինչն է մղած Քաղալէն լրտեսական գործունէութեան: Դրա՞մը թէ իր քաղաքական համոզումները: Իր փաստաբանը կը յայտնէ թէ վստահ է հարիւրապետին հայրենասիրութեան վրայ, եւ թէ կրնայ ան զոհն եղած ըլլալ սխալմունքի մը: Քննութիւնը կը շարունակուի. կը սպասուին զգայացունց յայտնութիւններ: Խնդրին բոլոր ծալքերը դեռ չեն բացուած:

(Լուրերու շար.ը կարդալ Դ. էջ)

ՕՐՈՒԱՆ ՇԱՐԺՈՒՄԻՆ ՀԵՏ

ԲԱՆ ՄԸ ՓՈԽՈՒԱ՞Ծ Է Խ. ՄԻՈՒԹԵԱՆ ՄԷՋ

Բ.

Ամերիկացի Թղթակիցը նկարագրելէ ետք թէ Սթալինի դրութիւնը արտայայտութիւնն էր իր իսկ անձին, կուտայ պատկերը խորհրդային միւս վարիչներուն:

Գ. Մալենկով, հակառակ իր նկարներու երեւոյթին, հին ատեններու վայելչութիւնը եւ շնորհը ցոյց կուտայ: Գ. Խրուշչեւ պարզունակ է, եւ ջերմ խօսակցութիւն մը ունի: Գ. Մոլոթով հանդարտաբարոյ եւ համբերատար է: Գ. Լազար Քականովիչի գլխաւոր տկարութիւնը վոտկան է: Մարաջախտ Նիքոլայի Բուլկանին գեղադէմ է եւ սրամիտ: Անաստաս Միկոյեան, հաւանաբար, ամէնէն խելացին է:

Իբրեւ համայնավարներ, բոլորն ալ կը փափաքին հասնիլ Սթալինի նպատակէտին, հոգ չէ թէ միջոցները եւ մեթոտները նոյնը չըլլան:

Սթալին հազիւ թէ տասը օրէ ի վեր մեռած էր եւ արդէն իր անունը անհետացաւ «Փրաւտա»յէն ուր մինչեւ 125 անգամ կը յիշուէր միայն առաջին էջին մէջ: Անհետացան նաեւ անոր տեսութիւններէն քաղուած վկայութիւնները:

Վերջերս միայն քանի մը անգամ յաջորդաբար յիշուեցաւ, այն ալ իբրեւ Լենինի ժրագոյն օգնականը:

Կրեմլին նոյնացած էր Սթալինի հետ, անոր խորհուրդին եւ ահուսարսափին հետ: Նոր կառավարութիւնը ուզեց փարատել այս տպաւորութիւնը: Վարիչները հեռացան այդ դաժան պատերէն եւ բնակեցան զանազան տուներու մէջ: Ներկայիս անոնք կը յայտարարեն թէ կառավարութեան վայրն ալ պիտի փոխեն, բանալու համար երկաթեայ կարմիր վանդակները այցելուներու եւ շրջիկներու առջեւ, ինչպէս ցարերու ատեն:

Կարմիր Հրապարակն ալ ժողովուրդին առջեւ բացուեցաւ: Մոսկուայի ժողովուրդը հիմա ազատօրէն կը պտտի հոն, ինչ որ անմտածելի պիտի ըլլար Սթալինի օրով: Պետական մեծ գործակցական խանութը եւս վերաբացուեցաւ, հակառակ անոր որ Սթալին յայտարարած էր թէ առեւտուրը եւ վաճառականը վայել չեն Կարմիր Հրապարակի վեհութեան:

1953ին «Սթալինեան մրցանակ»ի բաշխում տեղի չունեցաւ: Ոչ գրականութեան, ոչ արուեստի եւ ոչ ալ գիտութեան մէջ:

Սթալինի օրով, գործարաններու տնօրէնները, փոխ-տնօրէնները, առաջին, երկրորդ եւ երրորդ գրասենեակի պաշտօնեաները գիշերուան մինչեւ կէսը իրենց գրասենեակներուն մէջ կ'անցընէին, վախնալով որ Սթալին կրնար հեռախօսել, որովհետեւ ան գիշերը կ'աշխատէր:

Երբ տարի մը առաջ նոր կառավարութիւնը որոշեց որ գրասենեակները բաց մնան ժամը 9էն 18, ամէն մարդ հասկցաւ թէ սթալինեան դարաշրջանը վերջնապէս փակուած էր:

Նոր կառավարութիւնը վարանումով աշխատեցաւ համոզել խորհրդային մտաւորականները թէ կրնան վճռել, հակաճառել արուեստի, գրականութեան եւ գիտութեան մասին: Աւելի շատ զգալի են յառաջդիմութիւնները գիտութեանց մէջ, ուր ամէնէն շատ վնաս պատճառեց Սթալինի դերը: Կենսաբանական գիտութիւնները մասնաւորաբար տուժեցին եւ վտանգ մը կը սպառնար հիւլէական բնագիտութեան:

Մեծ աղմուկ փրթաւ խորհրդային կենսաբանութեան մը տեսաբան՝ Տրոֆիմ Լիսենքոյի շուրջ, զոր Սթալին նշանակած էր իբրեւ մեծ վարպետը մարքսեան գիտութեան:

Լիսենքօն այն մարդն էր, որու մէկ բառը կրնար դեր մը կատարել դէպի Սիպերիա առաջնորդելու:

Եւ որպէսզի ապացուցանեն թէ վիճաբանութեան այս նոր քաղաքականութիւնը սնամէջ բան մը չէ, Պրոֆ. Լիսենքոյի ամէնէն կատաղի հակառակորդները հրաւիրուեցան փաստերով մէջտեղ հանել անոր տեսութեանց սխալը, ինչպէս եւ իր բռնապետական վերաբերումը:

Միեւնոյն ատեն ցոյց տալու համար թէ կառավարութիւնը չէր ուզեր «գիտութեան ցար» մը պարզապէս փոխարինել ուրիշով մը, պրոֆ. Լիսենքոյի ամէն դիւրութիւն տրուեցաւ պատասխանելու այս քննադատութեանց: Ուրեմն, կառավարութիւնը հեռացաւ ընդունուած գիծէն, քաջալերելու համար իր սխալ հետազօտութիւնները, մանաւանդ երկրագործութեան մէջ:

Ասով մէկտեղ նոր կառավարութիւնը, թէեւ կ'աշխատի մեղմել Սիպերիոյ սարսափը, սակայն չէ փարատած ահուդողը, ոչ ալ ջնջած՝ իր ոստիկանական վարչաձեւը:

«Ն. Ե. Թայմզ»ի թղթակիցը կը գրէ թէ Սիպերիոյ մէկ ծայրէն միւսը կը տիրէ բռնի աշխատանքի միեւնոյն դրութիւնը, թէ ամէնէն ընդվզեցուցիչ բանն է տեսնել թէ ինչպէս միեւնոյն պայմանները կը տիրէին արգելարաններուն եւ բանտերուն մէջ, ինչպէս եւ Հիւսիսի եւ Արեւելքի վատառողջ շրջաններուն մէջ, ուր իբրեւ բացարձակ տէրն է չեկան կարծեցեալ ազատ աշխատանքով:

Իր կարծիքով հաւանական չէ ներքին յեղափոխութիւն մը: «Պտտելէ ետք, այն շրջանները ուր այս դժբախտները բռնադատուած են բնակիլ, այն եզրակացութեան եկայ թէ շատ քիչ հաւանականութիւն կայ, որ այդ իմաստով կարեւոր արդիւնք մը յառաջ գայ: Հազուադէպօրէն հանդիպեցայ այնպիսի անհատներու, որոնք բաւական ուժ եւ քաջութիւն ունենային դիմադրելու այդ դաժան վերաբերումին: Մեծ մասին համար համակերպութեան ե անհոգութեան խորխորատ մըն է: Սիպերիա գրկուած միջին Ռուսը ինքզինք վոտկային կուտայ, փոխանակ ըմբոստութեան եւ հատուցումի գաղափարներուն»:

Ռուսիոյ նոր տէրերը կ'աշխատին փոփոխութիւն մը յառաջ բերել: Անոնք որոշ թիւով բանտարկեալներ արձակեցին եւ կը խորհին ուրիշներ ալ ազատել: Եւ որոշ չափով բարելաւեցին կալանաւորներու վիճակը: Թէեւ ոչ մէկ նշան կայ, որ ապացուցանէ թէ նոր վարիչները տրամադիր են ջնջելու արգելարանները, կամ ոստիկանական դրութիւնը, ընդհանրապէս: Մեղմացումը օրուան նշանաբանն է պատժական դրութեան, գրաքննութեան եւ ուրիշ ասպարէզներու մէջ:

ԹՌՉՈՂ ՍԿԱՒԱՌԱԿՆԵՐՈՒ ՀԱՆԵԼՈՒԿԸ

Ֆրանսայի երկնակամարը այս միջոցիս կարծես միակ ժամադրավայրն է եղած բազմաթիւ խորհրդաւոր մեքենաներու:

Նմանօրինակ լուրեր կը հասնին ուրիշ երկիրներէ, նոյն իսկ Պոլսէն:

Այս անծանօթ եթերային առարկաները երբեմն ունին սկաւառակներու երեւոյթը եւ երբեմն ալ կը նմանին գլանիկներու (փուռօ) եւ յաճախ կը ստանան ձագարի մը ձեւը:

Այս թռչող առարկաները, հակառակ իրենց ձեւի զանազանութեան, ունին սակայն մէկ ու բացարձակ հանգամանք մը բոլորն ալ արտակարգօրէն սրընթաց են: Ըստ պատահական դիտողներուն մինչեւ հիմա այդ մեքենաներուն արագութեան չափանիշը եղած 6000 կամ 8000 քիլոմեթր ժամական, եւ ոչինչ կրնայ ապացուցանել թէ այդ արագութիւնը մօտ ատենէն պիտի չհասնի... 12էն 14.000 քիլոմեթրի, անշուշտ ըստ տեսողին երեւակայութեան խոյանքին:

Ընդհանրապէս առանց աղմուկի են: Շրջապատուած են զօրաւոր լոյսով մը (մինչեւ այժմ տեսնուած լոյսերուն գոյները նարնջագոյն եւ կարմիր են, վաղը թերեւս գոյն փոխեն՝ ու դառնան դեղին կամ ճերմակ) եւ միշտ ալ անհունին մէջ անյայտացած են ակնթարթի մը ընթացքին:

Վերջապէս, ցարդ մարդոց երեւակայութիւնը անոր տուած է ոչ երկրային, այլ երկնային, աւելի ճիշդը Մոլորակային (Հրատը միշտ) հանգամանք մը: Ու փողոցը, տունը, սրճարանին եւ մեթրոյին մէջ, բոլորին բերնին ծամոցը դարձած են թռչող սկաւառակները, իբրեւ օրուան հրատապ հարց:

Միով բանիւ, թռչող սկաւառակները 1954ի մարդոց համար եղած են այն ինչ որ եղած կրնայ ըլլալ 999ի մարդոց համար աշխարհի կործանումին կոյժը:

Բարեբախտաբար ինչպէս գիտենք, 1000րդ դարին չտեսաւ աշխարհին վերջը...

1955 տարին թերեւս պիտի ըսէ թէ ի՞նչ են թռչող սկաւառակները:

Այսօր, ամէնէն լուրջ վերլուծումներուն մէջ անգամ, անոնք կը մնան միայն ու միայն պարզ ենթադրութիւններ:

Ո՞ւր եւ երբ երեւցած են առաջին անգամ թռչող սկաւառակները:

Առանց նկատի առնելու երկու հազար տարի առաջ Հռոմի երկնակամարին վրայ երեւցած տարօրինակ առարկաները (միշտ սկաւառակի ձեւով) որոնք այն ժամանակ Հռոմայեցիներուն կողմէ փոխանակ «սկաւառակ»ի մկրտուեցան «կրակէ վահաններ» անունով, մեր օրերուն առաջին անգամ թռչող սկաւառակները երեւան եկան Մ. Նահանգներու երկնակամարին վրայ, ճիշդ եւ ճիշդ 1947 Յունիս 24ին:

Արդարեւ, այդ թուականին է որ ամերիկացի մեծահարուստ մը՝ Քէնէթ Արնոլտ, իր անձնական սաւառնակով երեք հազար մեթր բարձրութեան վրայ Ուաշինկթընի նահանգին մէջ պտոյտ մը կատարած պահուն, յանկարծ օդին մէջ իր աչքերը կը շլանան զօրաւոր լոյսով մը: Մէկ երկվայրկեան վերջ, Քէնէթ Արնոլտ իր դիմացը, օդին մէջ շարուած կը տեսնէ ինը փայլուն սկաւառակներ, կարծես իրարու կցուած, որոնք կը սուրային արտակարգ արագութեամբ մը: Այս տեսիլքը կը տեւէ հազիւ երկու կամ երեք վայրկեան ու յետոյ ամէն ինչ կը չքանայ:

Օդանաւորդը ինքն ալ կ'իջնէ դէպի գետին եւ պատկան իշխանութեանց կը պատմէ իր խորհրդաւոր տեսիլքը:

Թռչող սկաւառակները ծնած էին:

Հազիւ Քէնէթ Արնոլտ իր տեսիլքը պատմած էր եւ ահա ամերիկեան բոլոր թերթերն ալ առանց բացառութեան կը ստանան շռնդալից վկայութիւններ նման տեսիլքներու մասին:

Հակառակ անոր որ Մ. Նահանգներու պատկան իշխանութիւնները լուրջ քննութեան մը կը ձեռնարկեն որոշելու համար այս տարօրինակ երեւոյթին մօտաւորապէս իսկական բնոյթը, սակայն այնքան ալ կարեւորութիւն մը չեն ընծայեր այս հարցին, պարզ այն պատճառով որ չեն ուզեր ժողովուրդը խուճապի մատնել:

Արդարեւ, ամերիկեան օդանաւային սպայ մը, զօր. Սփեյ, օր մը ջղայնացած ժողովուրդին խուճապահար վիճակէն, կը գոչէր.

— Եթէ ամերիկեան ժողովուրդը ընդունակ է այս աստիճան սարսափահար ըլլալու անգոյ եւ աննիւթ երեւոյթի մը առջեւ, ի՞նչ պիտի ընէ այն օրը եթէ մեր գլխուն իջնէ իսկական հիւլէական ռումբ մը...

Բայց ժողովրդային սանձարձակ երեւակայութիւնը այնքան է խանդարուած, որ հիւլէական ռումբի մը վտանգը կը նսեմանայ Հրատի բնակիչներուն երկիր

ԼՈՒՍԱՒՈՐ ՃԱՄԲԱՆ

(ԵԳԻՊՏՈՍ – ԼԻԲԱՆԱՆ – ՏԷՐ ԶՕՐ)

Բ.— ՄԵՐ ԱՌԱՔԵԼՈՒԹԻՒՆԸ

Ու հիմա կը խորհիմ, թէ իրաւունք չունիմ այդ ամբողջ երջանկութիւնը միայն ինծի պահելու: Պարտաւոր եմ ուրիշներն ալ հաղորդակից դարձնել մտածումներուն, որոնք արտայայտուեցան մեր ճամբորդութեան ընթացքին, զգացումներուն, որոնք յորդեցան, սիրտէ սիրտ, անմոռանալի պահերու մէջ:

Պարտաւոր եմ փոխանցել, ուրիշ հայ հոգիներու հուրը, որ բոցավառեց, յուսադրեց մեզ երկուստեք, ճամբորդներս ու հիւրընկալ հայ բազմութիւնները հաւասարապէս:

Մեր խմբական ճամբորդութեան նիւթը հայ մշակոյթն էր: Օտար եւ հայ գրագէտներ, մտաւորականներ վերլուծեցին զայն, անցեալին ու ներկային, պանծացուցին անոր մեծ ու անկորնչելի գեղեցկութիւնները:

Խօսուեցաւ նաեւ մեր մշակոյթի դերին մասին, մեր ներկայ կեանքին մէջ: Հարցեր, որոնք առաջնակարգ կարեւորութիւն ունին, մեր գոյութեան հետ սերտօրէն կապուած: Կարեւոր է ուրեմն, որ անոնք կրկին արծարծուին այստեղ, քննուին Սփիւռքին կողմէ, անոր մտածող տարրին կողմէ մասնաւորապէս:

Այս հարցերուն կենսական բնոյթը չեշտելով հանդերձ, ես թուղթին կը յանձնեմ այս տողերը աւելի համեստ, եթէ կ'ուզէք աւելի գործնական նպատակով մը,— պիտի փափաքէի, որ բոլոր ընթերցողներս այդ նոյն ճամբորդութիւնը կատարեն ինծի հետ:

Ուստի զայն կը վերսկսիմ բոլոր անոնց համար, որոնք ինծի չափ իրաւունք ունէին իմ երջանկութեանս: Գիտեմ, միւս կողմէ, որ անոնք ամէնէն աւելի պէտք ունէին այս սրտագին մերձեցումին, այս հոգեշունչ հաղորդութեան, իրենց հեռաւոր եղբայրներուն եւ քոյրերուն հետ:

Ես ունեցայ զայն. այդ հաղորդութիւնը առի ես հայ ժողովուրդի հոգիէն: Երանի թէ կարենայի իմ ետեւէս շատեր առաջնորդել այդ Սուրբ Խորանին:

Կ'ուզեմ այստեղ ճշդել «երջանկութիւն» բառին սահմանը:

Այն բարձրագոյն երջանկութեան մասին է խօսքս, զոր ազնուական ժողովուրդ մը միայն կրնայ պարգեւել զինքը պաշտող իր զաւկին: Զայն կրնայ պարգեւել, իր մշտանորոգ կենսունակութեամբ, մարդկային վեհագոյն խէժերու իր անսասան հաւատքով, հակառակ ժամանակին աւերներուն, մարդոց տուած վէրքերուն, հակառակ դաւաճանութեանց, անարդարութեանց, հալածանքներուն ու ոճիրներուն:

Կրնայ տալ, իր ստեղծագործ հոգիին ամէնօրեայ ու կենդանի օրինակովը:

Երջանկութիւն, որ անփոխարինելի է, անբաղդատելի՝ ոչ մէկուն հետ այն մանր հաճոյքներուն, զորս մահկանացու մարդը կրնայ գտնել այս անցաւոր աշխարհին մէջ, իր օրօրոցէն մինչեւ գերեզմանը...:

*

Ճամբորդութիւնս պիտի բաժնեմ երկու մասի.

ա) Եգիպտոս:

բ) Սուրիա – Լիբանան:

Այդ բաժանումը միայն աշխարհագրական չէ, այլ նաեւ հոգեկան, գոնէ ինծի համար:

Փարաւոններու երկիրը առաջին անգամ ոտք կը դնէի: Ամէն ինչ նոր էր ինծի համար, երկիրը՝ իր հինաւուրց քաղաքակրթութեամբ, զայն յաւերժացնող արուեստի մեծ կոթողներով. նոր՝ նաեւ հայութիւնը, որ երկար ատենէ ի վեր հաստատուած, լաւ կազմակերպուած գաղութի մը վարկը կը վայելէ: Ուստի, անծանօթ երկրի մը եւ անծանօթ հայութեան մը գիւտը կ'ընէի Եգիպտոսի մէջ: Մինչ Սուրիա – Լիբանան անծանօթ երկիր մը չէր ինծի համար: Պատանեկութիւնս անցուցած էի հոն, ուր կը վերադառնայի քառորդ դարու բացակայութենէ մը ետք:

Հին ու քաղցր յիշատակներու վերապրում մըն էր աւելի, բաղդատութիւն մը՝ այդ յիշատակներուն եւ ներկայ իրականութիւններուն միջեւ:

Ի փառս հայ մշակոյթին կազմակերպուած մեր խմբական ճամբորդութեան այս առաջին մասը պիտի կոչեմ ՈՒԽՏԱԳՆԱՑՈՒԹԻՒՆ Ի «ՅՈՒՍԱԲԵՐ»:

*

Չորս բախտաւոր ճամբորդներ էինք ուրեմն, Չորեքշաբթի, 7 Ապրիլին, Փրանսական Գամպոն շքեղ շոգենաւին վրայ,— Տէր եւ Տիկին Ժան Պալար, Լիւք-Անտրէ Մարսէլ եւ ես:

«Ուխտագնացութիւն» բառը ոչ միայն չափազանցուած եւ անտեղի չէ, այլ եւ կուտայ ճշգրիտ պատկերը, իսկական իմաստը մեր խմբական այցելութեան:

Այլեւս չունինք, աւաղ, մեր պատմական վանքերը, ուր ուխտի կ'երթար մեր ժողովուրդը տարին քանի մը անգամ, խայտաբղէտ թափօրներով, երգելով ու պարելով:

Սփիւռքի մէջ մեր երբեմնի սրբավայրերը կը փոխարինեն մշակութային հաստատութիւնները: Դպրոց մը այստեղ, ակումբ մը կամ թանգարան մը այնտեղ խմբագրութեան մը շէնքը մէկ այլ տեղ:

«Յուսաբեր»ի գեղակերտ շէնքը կը լրացնէ այդ բոլոր պայմանները: Սփիւռքի մեր կեանքին մեծագոյն իրականացումն է ան, ամէն տեսակէտով, եւ լայնօրէն արժանի Հայ Մշակոյթի ուխտավայր կոչուելու:

Կ. ՓՈԼԱՏԵԱՆ

(Շար.)

ՎԵՐԱՇԻՆԵՆՔ ՄԱՆՈՒԿՆԵՐՈՒ ՏՈՒՆԸ

★

Անցեալ ամառ, Յ. Կապոյտ Խաչ. Կեդր. վարչութիւնը ուրախութեամբ կ'աւետէր թէ Միութիւնը տուն մը գնած է Ժիւրայի օդասուն լեռներուն վրայ, մանուկներու օդափոխութեան կայանին համար :

Միութիւնը սրտաբաց հասարակութեան, պարզեց այն պահանջները զորս անհրաժեշտ է գոհացնել, որպէսզի տունը լաւագոյնս ծառայէ իր նպատակին :

Այսպէս, տունը պէտք ունի մեծ նորոգութեանց, կահաւորումի, ուրեմն մեծ գումարներու: Այդ գործը գլուխ հանելու համար Միութիւնը իր յոյսը դրած է իր ընկերուհիներուն եւ առահասարակ հայ ազգասէրներուն վրայ :

Եղանակը ամառ էր, Միութիւնը սպասեց որ անցնին արձակուրդի ամիսները եւ ամէն ոք վերսկսի իր աշխատանքի շրջանը, որպէսզի կրկին յիշեցնէ կարեւոր ձեռնարկը եւ իր սպասելիքները:

Անհրաժեշտ է գործի ձեռնարկել անյապաղ եւ օր առաջ տրամադրել անմիջական գումարը, որպէսզի կարելի ըլլայ մինչեւ գարուն վերաշինել տունը եւ օգտագործել ամառը :

Այժմէն բազմաթիւ ծնողներ կը դիմեն մեզի, որպէսզի մեր կայանն ուղարկեն իրենց զաւակները: Այս պահանջներուն համար պէտք է որ նորոգուի տունը:

Ուրեմն, Միութիւնը կը սպասէ անմիջական օժանդակութեան :

Լաւատես է միութիւնը : Մեր առաջին իսկ կոչին արդէն պատասխանած են մասնաճիւղերը, պատասխանած են ինքնաբերաբար ազգասէր անհատներ, որոնց տրամադրած նուէրները պիտի ծանուցուին «Յառաջ»ի միջոցաւ: Այս առթիւ գեղեցիկ օրինակ մը հանդիսացաւ Թոսնի փոքրաթիւ համայնքը, որ կարելի է ըսել առանց բացառութեան, ինքն իր մէջ հանդանակութիւն մը կատարելով ուղարկած է միութեանս 53 հազարի գումար մը, ինչպէս հրատարակուեցաւ թերթին մէջ: Անշուշտ ուրիշներ ալ պիտի հետեւին այս գեղեցիկ օրինակին :

Մեր մասնաճիւղերն սկսած են կազմակերպել պարահանդէսներ, խնջոյքներ, որոնց զուտ հասոյթը պիտի յատկացուի տան հիմնադրամին: Վստահ ենք թէ մեր բարեկամները այս տարի բացառիկ առատաձեռնութեամբ պիտի օժանդակեն մեզ, այն գիտակցութեամբ թէ, իրենց ծախսած դրամը պիտի յատկացուի ազգօգուտ եւ տեւական հաստատութեան մը:

Ո՞ր հայ կինը եւ հայ մարդը պիտի զլանար իր աջակցութիւնը, Հայ Մանուկներու Տունը շինելու համար:

Կանխայայտ շնորհակալութեամբ :

ԿԵԴՐ. ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

Հասցէ՝

Croix Bleue des Arméniens 48,Rue Etienne Dolet Alfortville (Seine) C.C.P.Paris 5985.07

արշաւելու գաղափարին ապաւինած ահուդողին առջեւ ...

Ամերիկացի գիտունները սակայն լուռ են գրեթէ: Մեծանուն աստեղագէտ Հայնըք, որ դասախօս է Օհայոյի համալսարանին մէջ, այս առթիւ որոշ ու ճշգրիտ յայտարարութիւն մը չէ ըրած տակաւին : Նոյնը եւ Տոքթ. Լընկի համար, որ յայտնի գիտուն մըն է աստեղագիտական աշխարհին մէջ:

Ամերիկայի երկնակամարէն եւք, այսօր թռչող սկաւառակները արշաւած են Ֆրանսա :

Սակայն Ֆրանսացի զուարթամիտ ժողովուրդը հեռու է խուճապի մատնուելէ:

Ընդհակառակն, թռչող սկաւառակները ծիծաղի եւ սրամտութեան անսպառ պաշար ճարած են Ֆրանսայի «իւմօրիսթ»ներուն եւ «շանսօնիէ»ներուն համար :

Քաղեց՝ Ա. Գ.

ԳԱՂՈՒԹԷ ԳԱՂՈՒԹ

ՊՈԼՍՈՅ ԿՈՒՍԱԿԱԼԻՆ նախագահութեամբ քառասուն լիսէներու տնօրէնները հաւաքոյթ մը ունեցած են Հոկտ. վերջին: Ներկայ եղած են պետական, հայ, յոյն, հրեայ եւ օտար լիսէներու տնօրէնները : Էսաեանի, Կեդրոնականի եւ Բերայի ուսուցիչներէն Օր. Հերմինէ Գալուստեան, Պ. Պ. Համբարձում Յարութիւնեան եւ Կարապետ Քիւրքճեան եւս մասնակցեցան հաւաքոյթին: Հրաւէրին նպատակն էր խորհրդակցիլ տարեմուտին առթիւ, դպրոցներու պակասներուն եւ պէտքերուն մասին :

ՊՈԼՍՈՅ կաթողիկէ համայնքին հոգեւոր պետը իր ձեռքին մէջ կեդրոնացուցած է տասներկու եկեղեցիներու մատակարարութիւնը ու յանձնաժողովը, կը գրէ «Մարմարա»: Այս առթիւ վէճ ծագած էր վիճակաւոր Արքեպիսկոպոսին եւ հասարակութեան միջեւ եւ կը տեւէ տարիներէ ի վեր: Ցարդ հաշտեցողութեան բոլոր փորձերը ձախողած են: Կարտինալ Աղաճանեան Պ. Միքայէլ Հէլվաճեանի եւ Նորայր Պալեանի ուղղուած նամակներով կը յանձնարարէր հոգեւոր պետին հետ համերաշխաբար մատակարարել համրապատկան կալուածները ու յարգել երկրին օրէնքները: Պոլսոյ թերթերը կը գրեն թէ աշխարհականները յօժարութեամբ ընդառաջ գացած են կաթողիկոսի թելադրանքին :

«ՏԱՏԵԱՆԻ ժառանգորդները չահեցան» կը գրէ «Կէճէ Փոսթասը»: Օսմանեան կայսրութեան օրով գործող Արքունի փառօղարանի պետ Յովհ. Տատեանի ժառանգորդները դատ բացած են Թրքական կառավարութեան դէմ, տիրանալու համար իրենց կորսնցուցած հողերուն: Թերթը կ'աւելցնէ թէ Եշիլ գիւղի (Սան Սթեֆանօ) օդակայանը կառավարութեան ձեռքէն պիտի ելլէ, քանի որ Տատեանի հողերուն վրայ կը գտնուի: «Հուրիէթ» թերթը կը գրէ թէ Տատեանի ժառանգորդները չահած են: Յովհ. Տատեան Սուլթան Ազիզի օրով գնած էր այս հողերը, որոնց գինը շատ բարձրացած է այժմ: Տատեանի ժառանգորդները եգիպտահպատակ են եւ օգտուելով 1926ի թրքական-եգիպտական համաձայնութենէն՝ դատարան դիմած են բռնագրաւուած հողերը ետ առնելու համար:

ՊԷՅՐՈՒԹԻ մէջ վախճանած է Մեսրոպ քհնյ. Էլմաճեան, Նոր Մարաշի Ս. Քառասուն Մանկանց եկեղեցւոյ հոգեւոր հովիւը: Ծնած 1883ին Մարաշի մէջ, քահանայ կը ձեռնադրուի 1927ին Սահակ կաթողիկոսի կողմէ: Եւ 23 տարի կը պաշտօնավարէ Նոր Մարաշի մէջ: Ան յարգուած ու սիրուած էր իր հօտէն :

ՊԷՅՐՈՒԹԻ մէջ յանկարծամահ եղած է Պ. Վարդան Տէրունեան:

ԹՈՒՐՔԻՈՅ վարչապետը վերջերս Տիարպէքիր այցելած ատեն, ճաշի հրաւիրուած են նաեւ Հայոց հոգեւոր հովիւը, Արսէն քահանայ եւ ճարտարապետ Յ. Սարաֆեան: Վարչապետը հարցումներ ուղղած է քաղաքին Հայերու մասին: «Շարք Փոստասը» թերթը իր Սեպտեմբեր 28ի թիւին մէջ կը հրատարակէ երկար տեսակցութիւն մը Պ. Յարութիւն Սարաֆեանի հետ որ անձնուիրաբար պատրաստած է Տիարպաքըրի մէջ շինուելիք «Իմամ Հաթիպ Օքուլու» մեծ շէնքին յատակագիծը: Շէնքը պիտի ըլլայ երեք յարկ, պիտի շինուի 8800 քառ. մեթրը տարածութեան մը վրայ եւ պիտի արժէ աւելի քան մէկուկէս միլիոն ոսկի: Պիտի ունենայ 21 դասարան, 300 ուսանող, եւայլն:

ՄԵՐ ԲԱԺԱՆՈՐԴՆԵՐՈՒՆ

ՄԱՐՍԷՅԼԻ մեր բաժանորդներուն ղրկած ենք չէք – փօսթալներ իրենց վճարումները դիւրացնելու եւ փութացնելու համար : Նոյնը կ'ընենք հետզհետէ մեր բոլոր բաժանորդներուն, խնդրելով որ պատասխանեն անյապաղ: Հակառակ պարագային վարչութիւնս պիտի ստիպուի Հոկտ. 31ին դադրեցնել բոլոր անպատասխանի մնացած բաժանորդագրութիւնները:

Վստահ թէ բոլորն ալ իրենց կանոնաւոր վճարումներով, պիտի հաճին դիւրացնել մեր գործը, կանխաւ կը յայտնենք մեր շնորհակալութիւնները

ԻՏԱԼԻՈՅ ԲԱԺԱՆՈՐԴՆԵՐՈՒՆ

Կը յիշեցնենք մեր Իտալիոյ բաժանորդներուն, որ տարեկան բաժնեգինն է 1954 Յունուար 1էն ի վեր 6000 ԼԻՐ: Կը խնդրուի փութացնել վճարումները Բժ. Ե. Արզումանեանի միջոցաւ.

Վիա Քափէլարի 3, Միլանօ :

ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

ԿԱՐԴԱՑԷ՛Ք ԵՒ ՏԱՐԱԾԵՑԷՔ «ՅԱՌԱՋ»Ը

ԵՐԱԺՇՏԱԿԱՆ ՔՐՈՆԻԿ

Զաւէն Խաչատուրեան այն ճշմարիտ եւ իրական արուեստագէտներէն մին է, որ մեր սրտերը կը լեցնեն հպարտութեամբ :

Թէեւ ան պիտի կրնայ իր ընտրած գանազան յայտագրերու թիւերուն մէջ շատ աւելի գոհ ձգել մեզ, բայց երբ կը հասնինք այն մասին, ուր Պաքի «Պալատ Է Ֆիւկ»ը կը հրամցնէ մեզի, կը գտնենք իր մէջ ապացուցուած խոր հասկացողութիւն մը : Օհան Տուրեան

ՆԱՄԱԿ ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԵԱՆ

ՔԱՆԻ ՄԸ ՃՇԴՈՒՄՆԵՐ

1) Այս տարի Քէմպրիճ գումարուած միջազգային համագումարը 23րդն էր, եւ ոչ թէ ԺԳ.ը, ինչպէս գրած էի սխալմամբ:

2) Հայագիտութեան բաժինը հաստատելու գաղափարը յղացած էր Պ. Տ. Զիթունի, 1948ի ժողովին առաջարկ մը ներկայացնելով: Այս առաջարկը ընդունուած էր եւ գործադրուեցաւ այս տարի Քէմպրիճի համագումարին մէջ: Այնուհետեւ հայագիտութեան բաժինը կը մնայ իբրեւ ուրոյն պատմագիտական ճիւղ :

Կը մաղթենք որ մինչ այդ հայ բանասէրները լուրջ ուսումնասիրութիւններ պատրաստեն, 1957ի համագումարին ներկայացնելու համար :

3) Գրութեանս մէջ մոռցած էի խօսիլ Պ. Ա. Պատմագրեանի բերած նիւթին մասին.— «Հայ ժողովրդական տարրերու մուտքը հայ եկեղեցական երաժշտութեան մէջ»:

Շատ հետաքրքրական նորութիւն էին իր յայտնութիւնները: Մինչ արեւմտեան եկեղեցիներու մէջ ԺԶ. դարու վերջերը միայն եկեղեցական երաժշտութիւնը ազդուած է ժողովրդական մօթիւներէ, Հայ. եկեղեցիին մէջ սկսեալ ԺԱ. դարէն անոնք մուտք գործած են Հայոց մէջ, շնորհիւ Ներսէս Շնորհալիի: «Առաւօտ Լուսոյ», «Տարածեալ» եւ ուրիշ մեղեդիներ եւ աղօթքներ 11րդ դարէն սկսեալ երգուած են Հայոց եկեղեցիներուն մէջ, ժողովուրդին հասկնալի դարձնելով աղօթքներու լեզուն, միեւնոյն ատեն սիրել տալով այդ կարգի աղօթքները :

Պ. Ա. Պատմագրեան բաղդատեց ժողովրդական – եկեղեցական երգերու եղանակները մեր ներկայ ժողովրդական երգերու եղանակներուն հետ :

Փափաքելի էր որ դասախօսը իր ուսումնասիրութիւնը ներկայացնէ Ֆրանսահայ Լսարանին :

Մ. ՎԱՂԱՐՇ

ՄԱՀՈՒԱՆ դատապարտուեցան 12 բանտարկեալներ Թեհրանի զինուորական ատեանին կողմէ, իբրեւ լրտես եւ հայրենադաւ : Այս երկրորդ խումբն է որ մահուան կը դատապարտուի: Բոլորն ալ վերաքննութեան դիմած են : Համագումար 24 հոգի են մահապարտները :

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (28)

Ե Տ Ք Ը . . .

●

— Իսկոյն, կը պատասխանէ Զելիդ ու կը բերէ գաւաթները, անոյշ լինի, ընկերներ :

Կօղոլէ իր կախ յօնքերուն տակէն վեր կը նայի :

— Դուն մեր ընկերը չես, կը քրթմնջէ ան :

Զելիդ շիշը թեւին տակ կ'առնէ :

— Էհ, աղէկ. որ չեմ՝ ուրեմն չեմ, կ'ըսէ ու կ'երթայ իր տեղը:

Յաջորդ շրջանը կ'ապսպրէ Վիլլի: Տիադէն արդէն կէս գինով է :

— Ուրե՞մն, Զելիդ, դուն պառաւ վաշտային մամուկ, այլեւս կին պիտի չուտենք քենէ, հէ՞: Եկուր հատ մը խմէ մեզի հետ :

Ու Տիադէն այնպէս կը զարնէ իր նախկին գլխաւորի ուսին, որ ըմպելիքը անոր մօրուք կ'երթայ: Տարի մը առաջ ան նման վարմունքի համար պատերազմական ատեանի առջեւ կը քաշուէր կամ յիմարանոց կը դրուէր :

Կօղոլէ նայուածքը մերթ սպասարկութեան սեղանէն դէպի իր գաւաթը կը դարձնէ, մերթ անկէ նորէն դէպի սեղանը եւ դարեջրի ծորակներուն քով կեցած հաստ, փոքթեանդ մարդը : Ու, թօթուելով գլուխը, կը դիմէ ինծի.

— Ասիկա իրապէս ուրիշ մարդ մըն է, Էրնստ :

Ես նոյն զգացումը ունիմ: Ես ալ չեմ կրնար այլեւս ճանչնալ Զելիդը: Ան այնպէս ձուլուած էր իր համազգեստին եւ յուշատետրին հետ, որ ես հազիւ կարող էի երեւակայել զինքը շապիկով, մանաւանդ իբրեւ գինեպան: Ու հիմա ան իրեն համար գաւաթ մը կը բերէ եւ թոյլ կուտայ որ Տիադէն իրեն «դուն» ըսէ եւ ուսին զարնէ, այն Տիադէնը, որ առաջ ոջիլ մըն էր իր հանդէպ: Վայ սատանայ, ինչպէս շրջեցաւ աշխարհը ...

Վիլլի կ'ուզէ խրախուսել Կօղոլէն եւ կը խթէ անոր կողը:

— Ուրե՞մն :

— Զեմ գիտեր, Վիլլի, կ'ըսէ Ֆերդինանդ, — զարնե՞մ քթին – բերնին թէ ոչ : Իրաւ որ ես այսպէս չէի պատկերացներ ինծի գործը: Մէյ մը նայէ թէ ինչպէս ան կը դառնայ մեր շուրջը: Այս պարագաներու տակ մարդ կրնա՞յ այլեւս փափաք ունենալ :

Տիադէն կ'ապսպրէ ու կ'ապսպրէ: Անոր համար ահագին հաճոյք է տեսնել՝ թէ ինչպէս իր գլխաւորը իրեն պատճառով չարունակ աստին ու անդին կը նետուի :

Զելիդ եւս արդէն բաւական ճնկած է : Բաւլդովի իր գանկը կը շողայ մասամբ ըմպելիներէն, մասամբ ալ յաջող առեւտրի պատճառած ուրախութենէն:

— Եկէք մոռնանք ամէն թշնամանք — կ'առաջարկէ ան, — իբրեւ խաղաղութեան նշան՝ ես շրջան մը ռոմ կը հրամցնեմ :

— Ի՞նչ, կը գոչէ Կօղոլէ ու կը շտկուի:

— Ռոմ, շիշ մըն ալ հոն, պահարանին մէջ ունիմ, կ'ըսէ Զելիդ անհոգ ու կ'երթայ ռոմը բերելու :

Կօղոլէ այնպիսի երեւոյթ ունի, որ կարծես գլխուն հարուած մը ստացած ըլլայ. ու սեւեռուն նայուածքով կը հետեւի Զելիդին :

— Ան այլեւս չի յիշեր այն պատմութիւնը, Ֆերդինանդ, կ'ենթադրէ Վիլլի, հակառակ պարագային պիտի չյանդգնէր նման առաջարկ ընելու :

Զելիդ կը վերադառնայ եւ կը լեցնէ գաւաթները: Կօղոլէ կը դիտէ զայն փորձող նայուածքով:

— Դուն այլեւս չե՞ս յիշեր, թէ ինչպէս վախկոտ ռոմ կլլած էիր: Իրապէս դուն կրնաս գիշերային պահապան դառնալ գինարանի մէջ, ի՞նչ կ'ըսես :

Զելիդ ձեռքով հաշտարար շարժում մը կ'ընէ :

— Ատիկա արդէն շատոնց եղած անցած բան մըն է, կ'ըսէ ան, ատիկա արդէն ճիշդ չէ այլեւս :

Ֆերդինանդ նորէն կը լռէ: Եթէ Զելիդ գէթ անգամ մը խիստ պատասխանէր, փոթորիկը իսկոյն պիտի պայթէր: Սակայն Զելիդի այս զիջողութիւնը զինաթափ կ'ընէ ու անվճռական կը դարձնէ Ֆերդինանդը :

Տիադէն կը հռհռայ, ու մենք ալ քիթերնիս վեր կը քաշենք: Ռոմը իրապէս աղէկ է: Գաւաթնիս իրարու կը զարնենք ու կը խմենք :

Կօղոլէ վար կը նետէ իր գաւաթը :

— Ես չեմ ուզեր որ ինծի բան մը հրամցնեն :

— Վայ անիրաւ, կը գոչէ Տիադէն, այն ատեն կրնայիր քու բաժինդ ալ ինծի տալ:

Ու կը փորձէ մատներով փրկել այն՝ ինչ որ կարելի է: Հարկաւ, ոչ շատ բան:

Գինետունը կը պարպուի :

— Գոցելու ատենն է, կը յայտարարէ Զելիդ ու կ'իջեցնէ երկաթափեղկերը : Մենք ոտքի կ'ելլենք :

— Է՞հ, Ֆերդինանդ, կը հարցնեմ ես:

Ան կը թօթուէ գլուխը, տակաւին կըրցած չէ ճշդել ընելիքը: Ասիկա այլեւս խմելան Զելիդը չէ, այս սպասաւորը :

Զելիդ կը բանայ մեր առջեւ դուռը :

— Ցտեսութիւն, պարոններ, բարի հանգստութիւն :

— Պարոններ, կը հռհռայ Տիադէն, պարոններ ... իսկ առաջ «խոզեր» կ'ըսէր :

(Շար.) Է. ՄԱՌԻԱ ՌԵՄԱՐՔ

ՁԻՆԱԹԱՓՈՒԹԵԱՆ ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆԸ Կ'ԸՆԴՈՒՆՈՒԻ ՄՈՍԿՈՒԱՅԷՆ

Խ. Միութիւնը ընդունեց անցեալ շաբաթ, Պ. Վիշինսկիի բերնով, զինաթափութեան համար միացեալ յայտարարութիւն մը ընելու արեւմուտքի առաջարկը: Յարդ. Դէպքը ինքնին աննախընթաց է: Յայտնի պայման դրած էր որ հիւլէական բոլոր պահեստները փճացուին ընդհանուր զինաթափութեան վերաբերեալ համաձայնութիւն մը ստորագրուելէ առաջ: Հիմա այդ մասին խօսք չկայ: Անշուշտ ներկայիս, հարցը կը կայանայ միայն զինաթափութեան մասին ընդհանուր փափաքը հրապարակող փաստաթուղթի մը ստորագրութեան մէջ: Ուրեմն «զործէ» առնելի, խօսք է տակաւին: Բայց յատկանշական է այն կէտը թէ յայտարարութեան տակը Ամերիկայի եւ Խ. Միութեան ստորագրութիւնները պիտի երեւան կողք-կողքի:

ՄԱԿի մէջ կարծիքները բաժնուած են: Ոմանք կը կարծեն թէ Մոսկուայի մէկ նոր խաղին առջեւ կը գտնուին, թէ ան կը փորձէ գործադրութեան դրուելէ առաջ վիժեցնել Լոնտոնի համաձայնութիւնները. իսկ ուրիշներ լաւատես են եւ կը խորհին թէ Խորհ. իշխանութիւնը անկեղծօրէն կ'ուզէ յաջողցնել զինաթափութեան ծրագիրը: Որովհետեւ իսկական ճիգ կ'ընէ Միութեան մէջ կեանքի մակարդակը բարձրացնելու, ի վնաս ռազմական պիւտճէին: Բայց իրազեկ շրջանակները դեռ վերապահ են եւ զգոյշ: Մոսկուայի յանկարծական որոշումը կրնայ նաեւ հետապնդել ուրիշ նպատակներ: Ամերիկայի ռազմական ճարտարարուեստի կասեցումով՝ տնտեսական տագնապ ստեղծել արեւմուտքի մէջ:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԱՆԳԼԻՈ-ԵԳԻՊՏԱԿԱՆ համաձայնութիւնը պիտի կնքուի այսօր, երեքշաբթի, համաձայն վերջին լուրերու:

ՄԱՐՈՔԻ մայրաքաղաքին մօտ ոստիկան մը սպաննուեցաւ: Ֆէսի արաբական թաղին մէջ ալ 15 հոգի վիրաւորուեցան, ռումբ մը արձակուած ըլլալով:

ԱՐՄԱՏԱԿԱՆՆԵՐՈՒ համագումարը փակուեցաւ կիրակի ցերեկ Մարսէյլի մէջ: Նախագահ ընտրուեցաւ վերստին Մառթինօ-Տեփլա 746 ձայնով 689ի դէմ Տալաուէի: Վարչապետը այս առթիւ ճառ մը խօսեցաւ, որ ընդունուեցաւ իբրեւ ուղեգիծ, կուսակցութեան նոր տարեշրջանին: Նախագահ Էռիօ կարեւոր ելոյթով մը ջատագովեց Մենտէս Ֆրանսը շեշտելով թէ «այդ բացառիկ մարդուն կը ձգէ արմատական կուսակցութեան ապագան»:

ԱՆԳԼԻՈ-ԵԳԻՊՏԱԿԱՆ բանակցութիւնները վերսկսան:

ՖՐԱՆՍԱԿԱՆ ՖՈՒԹՊՈԼԸ երկու կարեւոր յաղթանակներ տարաւ շաբաթ եւ կիրակի: Անսպասելի էր Հանովրի մէջ Գերմանացիներուն պարտութիւնը, թէեւ այս վերջիններէն կը պակսէին 5-6 լաւ խաղացողներ: Ֆրանսան յաղթեց 3-1ով: Կիրակի, Լիոն, Ֆրանսան կրկին յաղթական ելաւ միջազգային ուրիշ հանդիպումի մը մէջ (Ֆրանս-Սառ 3-1): Այս յաղթանակները մեծ խանդավառութիւն ստեղծեցին ֆրանսական բոլոր շրջանակներու մէջ ջուր լուրջ վերապահութիւններ կային Ազգային խումբին ուժին նկատմամբ:

ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՊՍԱԿԻ

Ց. Կ. Խաչի Պորտոյի մասնաճիւղը իր շնորհակալութիւնները կը յայտնէ բոլոր անոնց, որոնք փոխան ծաղկեպսակի Մարիամ Գոնեալեանի մահուան առթիւ հետեւեալ նուէրները ըրին Կ. Խաչի դրամարկղին: Սեդրակ Թումիկեան, Զ. Քէնտէրեան, Կիրակոս, Գէորգ Հալաճեաններ, Ս. Գոնեալեան հազարական ֆր.: Յ. Վարդուկեան, Խոսրով Մարգարեան, Մ. Ճերմակեան, Տ. Համբարձումեան, Խ. Հաթիկեան, Ճ. Տօնիկեան, Կ. Վարդանեան, Ե. Գալթաճեան, Վ. Վարդանեան, Ա. Քէնտէրեան, Ա. Միքայէլեան, Հ. Թաշճեան, Կ. Տօնէրեան 500ական, Ա. Մարգարեան, Մ. Յակոբեան եւ Պ. Զէնտէնեան 300ական:

★

Հայ Կարմիր Խաչի Օգն. մարմինը Այրի Տիկ. Ե. Տամլամեանի մահուան առթիւ, փոխան ծաղկեպսակի, շնորհակալութեամբ ստացած է Այրի Տիկին Խօժէնի Պօյաճեանէ հազար ֆրանք, Տէր եւ Տիկին Գրիգոր Հայթայեանէ երկու հազար:

Հրաչ Սարգիսեանի մահուան առթիւ,

ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՕՐԸ ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

Կը տօնուի մեծ պատրաստութեամբ:

Շաթօ տէ Ֆլէօրի հանրածանօթ սրահներուն մէջ:

30 Հոկտեմբեր, Շաբաթ ժամը 9էն մինչեւ լոյս: Կէս գիշերէն վերջ եւրոպական պարեր մեծ սրահին մէջ: Աւանդական խնջոյք պզտիկ սրահին մէջ:

Մանրամասնութիւնները վաղը:

●

ԻՍԻԻ ՄԷՋ

Նոյեմբեր 28ին, Իսիի քաղաքապետարանին սրահներուն մէջ:

Ջ. Ո. ՄԻՈՒԹԻՒՆԸ

Կազմակերպուած է ճաշ մը ի պատիւ իր նախագահին՝

ՇԱՒԱՐՇ ՆԱՐԴՈՒՆԻԻ

Միջին Արեւելքէն վերադարձին առթիւ:

Ուրբաթ 22 Հոկտ. ժամը 20ին

Սիրով կը հրաւիրուին գրագէտին բարեկամները:

Մասնակցութիւն՝ 650 փրանք: արձանագրուիլ մինչեւ երեքշաբթի, 19 Հոկտեմբեր.—

Պ. Գաբիկեանի 116, Rue La Fayette, Paris (10), TAI. 92-84

Պ. Բալուեանի 43, Rue Richer PRO. 25-46

եւ Յառաջի մօտ,

32, Rue de Trévise, PRO. 86-60

ՅՈԲԵԼԵԱՆ ՓՐՈՖ. Գ. Գ. ԽԱՅԻԿԵԱՆԻ

Կրօնական, ազգային եւ կրթական յիսնամեայ բազմօգուտ գործունէութեան առթիւ:

Նախաձեռնութեամբ Մարսէյլի եկեղեցական, ազգային եւ մշակութային բոլոր կազմակերպութեանց, իբրեւ ցոյց համազգային գնահատանքի եւ երախտագիտութեան:

Հանդէսը տեղի կ'ունենայ Սալոն Մազընոյի մէջ (ռիւ տ'Օպաներ): Այս կիրակի կէսօրէ ետք, ժամը 3.30ին:

Կը նախագահէ՝ Վեր. Յ. Ն. ՂԱԶԱՐՈՍԵԱՆ

Կը խօսին Պատ. Ս. ՊԱԳԱԼԵԱՆ եւ Պ. Կ. ՓՕԼԱՏԵԱՆ

Գեղարուեստական խնամուած բաժին. Սիրայօժար կը մասնակցին, ուրիշ շատերու կարգին.— Փրոֆ. Յ. Քիւրքճեան իր երգախումբով, Տիկ. Մ. Նազգաշեան (մեներգ), Օր. Մանէսքի (ջութակ), Օր. Շահպազեան (դաշնակ):

ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ ԸՆԿ. ՄԱՐՍԷՅԼ

Համազգայինը Մշակ. Ընկ. Մարսէյլի մասնաճիւղը շուտով կը վերսկսի իր գործունէութիւնը: Ինչպէս անցեալին մէջ, տեղի պիտի ունենան պարբերական դասախօսութիւններ, (հայերէն եւ ֆրանսերէն) Ֆրանսական համալսարանի ամփիթատրոնին մէջ: Շուտով պիտի տօնուի «Համազգային Ընկերութեան» 25ամեակը, հանդիսաւորապէս:

Կը խնդրուի բոլոր գրասէր հայրենակիցներէն՝ անդամ արձանագրուիլ վարչութեան միջոցաւ, աւելի զօրացնելու համար մեր Միութիւնը:

Քարտուղար ԱԶԳԻՆ, նախագահ Կ. ՓՕԼԱՏԵԱՆ:

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Պ. Յարութիւն Մերտինեան եւ Մերտինեան ընտանիքը, Պ. Ալեանաքեան, Այրի Տիկին Մարկոսեան (Կափ), Պ. Պ. Մերտինեան եւ Փէսէնթեան (Փարիզ), Պ. Պ. Փասօ Քափֆէր եւ Յովակիմեան ընտանիքները իրենց խորին շնորհակալութիւնը կը յայտնեն ամէն անոնց որոնք անձամբ, նամակով, եւ հեռագրով ցաւակցութիւն յայտնեցին իրենց մօր եւ ազգականին Այրի Տիկին Բումբի Մերտինեանի մահուան առթիւ, որ տեղի ունեցաւ 3 Հոկտ. 1954, Մարսէյլի մէջ:

Նոյնպէս շնորհակալութիւն Ամասիոյ Հայր. Միութեան:

Պ. Զարեհ Զուհաճեանէ երկու հազար:

Ինչպէս նաեւ 4 նպաստ Ֆէսանվիլիէի օգնախնութեան կայանին, Պ. Փափազեանէ, Պ. Ժիրայր Տամլամեանի միջոցով, երեք հազար ֆրանք, Պ. Ժ. Զ. է, Պ. Բ. Տամլամեանի միջոցով հինգ հազար:

ՏԱՐԵԿԱՆ ՄԵԾ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ ՖՐ. ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ ՓԱՐԻԶԻ ՄԱՍՆԱՃԻՒՂԻ

Կիրակի, 24 Հոկտեմբեր ժամը 16-24

HOTEL MODERNEի ընդարձակ սրահներուն մէջ

Գեղարուեստական բաժնին կը մասնակցին.— Երգ՝ Օր. Օր. Ն. Տիրատուրեան եւ Շ. Պէնկեան, ընկերակցութեամբ Ա. Մեսումենցի, կովկասեան պարեր՝ Պ-Քաշանի Նոր Սերունդի պարախումբէն Օր. Լ. Յակոբեան եւ ուրիշներ:

ԿԱՐՕ ՍԱՐԵԱՆ

իր նոր կազմած ընտիր նուագախումբով

Հաճելի անակնկալներ ճոխ պիւֆէ Սեղանները ապահովել հեռախօսելով

TRUdaine 27 - 35 ou AVRon 26 - 47

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Համազգային ընկ. մայրենի լեզուի, պատմութեան, գրականութեան եւ աշխարհագրութեան դասընթացքները կը վերսկսին Հոկտ. 20ին, չորեքշաբթի իրիկուն, Ֆրանսական համալսարանի ամփիթատրոնին մէջ (40, Ալէ Լէոն Կամպէթա): Արձանագրուիլ նախօրօք կամ Հոկտ. 20ին իրիկունը:

Imp. Araxes - 46, rue Richer, Paris (9e)

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. «Քրիստափոր» խումբի ժողովը այս երեքշաբթի ժամը 21ին, Քաֆէ Ռեժանի վերնայարկը: Պարտաւորիչ ներկայութիւն:

ՏԷՍԻՆ.— Հ. Յ. Դ. կոմիտէի ընդհ. ժողովը այս շաբաթ ժամը 21ին, Հ. Յ. Դ. Տան մէջ: Կարեւոր օրակարգ:

ԱԶԱՏ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ժողովը՝ այս երեքշաբթի, ժամը 20.30ին, սովորական հաւաքատեղին:

ԱՂՔԱՏԱԽՆԱՄԻ ՏԱՐԵԿԱՆ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

ԿԻՐԱԿԻ, 31 ՀՈԿՏ. ԺԱՄԸ 16էն 24

HOTEL GEORGE V-ի

ՇՔԵՂ ՍՐԱՀՆԵՐՈՒՆ ՄԷՋ

Deux orchestres - Attractions - Défilé de mannequins

Ապահովեցէք ձեր սեղանները հեռաձայնելով՝ PRO. 03-19, TRU. 47-48

AUTOMOBILES DE TOUTES MARQUES

Եթէ կ'ուզէք գնել կամ ծախել լաւագոյն պայմաններով ձեր ինքնաշարժը, հանեցէք դիմել՝

ՇԱՀԱՆ ՍԱՐԵԱՆԻ

3, VILLA MONCEAU, Paris, (17)

Tél. WAGram 13 - 95 (9h, 14h. 20h.)

Փորձառութիւն 1928էն ի վեր

ՖՐԱՆՍԱՀԱՅ ԼՍԱՐԱՆ

Յառաջիկայ հաւաքոյթը Քաղէ սրճարանի վերնասրահը, այս չորեքշաբթի երեկոյ: Նիւթն է.— Հարցումով մը՝ պարզապահպանման հարցի մասին՝ ի՞նչ գործնական միջոցներով կարելի է ապահովել Սփիւռքի ազգ. կեանքը: Ներածական՝ Պ. Վ. ՄԵԼԻՔԵԱՆէ: Խօսք պիտի տրուի ներկաներուն:

ԲՈԼՈՐ ՎԱՃԱՌՈՐԴՆԵՐՈՒՆ ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԵԱՆ

Gros, Demi-Gros

Գուլպայ, մի-պա, ներքին ներմակեղէններ, ԱՄԵՆԱՆՊԱՍՏԱՒՈՐ ԳԻՆԵՐՈՎ:

Նոր գներ

rticles polichinelles-ի համար:

Միակ հասցէն՝

BONNETERIE BEAUBOURG

227, Rue St. Martin, PARIS (3e)

Tél.: ARC. 66-50

ՀՐԱՊԱՐԱԿ ԵԼԱՒ

« ՆՈՐ ՔՆԱՐ »

Ձայնագրուած եւ պատկերազարդ երգարանին Բ. տպագրութիւնը, հիմնովին բարեփոխուած եւ ճոխացուած Հայաստանէն լուսող բազմաթիւ նոր երգերով:

640 էջ, 800 ԵՐԳ, 342Ը ՁԱՅՆԱԳՐՈՒԱԾ եւ 132 ՆԿԱՐՆԵՐ

Այս բովանդակութեամբ երգարան ցարդ լոյս չէ տեսած որեւէ տեղ:

Գինը 1400 Ֆրանք (Թղթակազմ)

Թղթատարի ծախքը գնողին վրայ:

Դիմել «Յառաջ»ի հասցէով: Մարսէյլի շրջանէն դիմել Պ. Յակոբ Մալաքեանին,

3, Bld. Th. Turner, Marseille.

MAISON ARDY

— GROS — S. A. R. L. au Cap. 12.000.000 — DEMI - GROS —

Tél. Cen. 14. 11 R.C.Seine 3337021 B.

Tél. Cen. 46.87 C.C.P. Paris, 6401.06

(ՏՆՕՐԷՆ ՅԱՐՈՒԹԻՒՆԵԱՆ ԵՂԲԱՐՔ)

86-89, RUE DE CLERY, PARIS (2e)

Հաստատութիւնը մասնագէտ է Bonnetterie եւ sous-vêtements ի վերաբերեալ ամէն տեսակի, եւ ունի ֆրանսական մեծագոյն տուներու ապրանքները:

Jil - Polichinelle - DD - Mont d'Ecosse - Le Collègien - Le Chat
J. E. T. - Aviette - Parker Nemausa - Tixolid - Eminence -
Kangourou - Belesta - etc. etc
Caleçon Molletonnés - Le Belier - Le Vosgien - Trimeca etc. etc.

Միշտ տրամադրելի Ա. եւ Բ. կարգի ապրանք

Rayon spécial de ganterie et de mouffles en laine

pour HOMMES, FEMMES et ENFANTS.-

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Fondé en 1925 — Tél.: PRO. 86-60
Le Directeur : SCH. MISSAKIAN
Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise, Paris-9e
C.C.P. Paris 1678-63 — R. C. Seine 376.286

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա եւ գաղութներ տարեկան 3000 ֆր., վեցամս. 1600
Արտասահման՝ տարեկան 3500 ֆր. կամ 10 $, հատը 12 ֆր.

ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ 20 ՀՈԿՏԵՄԲԵՐ
MERCREDI 20 OCTOBRE 1954

30ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 7501 — 30e ANNEE — Խմբագիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ — ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 10ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 2912

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ՍՆԱՄԷՋ ՎԿԱՅՈՒԹԻՒՆ

Ի յառաջագունէ որոշած ըլլալով ժխտել արեւմտահայ աշխարհաբարին գոյութեան իրաւունքը, պրոֆ. Վլատ Պընըցեանու «սոոր հաշիւներ»ը կը վերագրէ բոլոր անոնց որ պայքար կը մղեն Երեւանի յետադիմական ուղղագրութեան եւ «պետական» կոչուած թխածոյ լեզուին դէմ:

Ո՞ւր էին այսօրուան նորելուկները, երբ մենք նոյն պայքարը կը մղէինք Ա. Ահարոնեանի, Յովհ. Թումանեանի, Աւետիք Իսահակեանի, Մ. Վարանդեանի, Շիրվանզադէի եւ ուրիշներու դէմ, որոնք հաճոյքով կը լսէին:

Կարելի՞ է բաղդատել անոնց կարգ մը օտարաբանութիւնները այսօրուան խառնիճաղանճին հետ ուր աղխտութիւնը, կամայականութիւնը եւ բռնութիւնը «լեզգինքա» կը պարեն, տարիներէ ի վեր:

Մեր դիմակաւոր դպիրները նկատում կը տեսնեն ամէն քննադատութեան մէջ:

Ռումանացի դասախօ՞սն ալ վարակուած է նոյն մոլութենէն, բոլշեւիկեան կաթ ծծած ըլլալով:

Հայկաբան դասախօսը կը գրէ, սրտանո՛ւչ պարզամտութեամբ.

— «Սովետական Հայաստանի մէջ խօսուած լեզուն, շնորհիւ երջանիկ զարգացման մը, դարձաւ անհամեմատ կերպով աւելի հարուստ, աւելի կատարելագործուած եւ արտայայտիչ լեզու մը»:

Երկրորդ յօդուածին մէջ ալ կը կրկնէ.

— «Սովետական Հայաստանի գրական եւ ազգային լեզուն կարողացաւ հասնիլ կատարելութեան շատ բարձր մակարդակի մը, նոյն բառամթերքով»:

Ապացո՞յց, — չունի եւ չի կրնար ցուցնել: Եթէ փորձէ, փաստերը իրեն դէմ են:

Վասն զի, բոլշեւիկեան իշխանութիւնը կանգ չառաւ որեւէ միջոցի առջեւ, կատարեալ խառնիճաղանճի մը վերածելու համար այդ լեզուն, բռնակալութեամբ, քերականութեամբ եւ չարադրութեամբ:

Հրապարակաւ կը հրաւիրենք Պ. դասախօսը որ պրպտումներ կատարէ բարեխղճօրէն:

Այն ատեն պիտի տեսնէ որ եթէ հինգ հարիւր բառ աւելցուցած են 33 տարուան ընթացքին, 450ը բոլորովին օտար է, չինծու, մակաբոյծ եւ անճաշակ: Օտարաբանութիւն մը որ լեզուն կ՚աղճատէ:

Իսկ այդ խարդախ պատուաստին դէմ, հարիւրաւոր հարազատ, ճկուն, բովանդակալից բառեր մահուան դատապարտած են, բռնութեամբ, տխրութեամբ եւ կուսակցական հաւատաքննութեամբ:

Այսպէս, խեղճերը կը փախնան որ քրիստոնէութեամբ վարակուած կ՚ըլլան, եթէ ուրացող կամ հաւատուրաց գրեն, փոխանակ «ռենեգատ»ի:

Եւ կամ «բուրժուա — նացիոնալիստ» հոսանքին հետեւած կ՚ըլլան, եթէ մէկդի դնեն սա բարբարոս կապկութիւնները, — Պրըմիէր — մինիստր, (վարչապետ), վիցէ — պրեզիդենտ (փոխ — նախագահ), սեսիա (նստաշրջան), ասամբլիա (ընդհ. ժողով) եւն.:

Պրոֆ. Պրնըցեանու տեղ մը կ՚ըսէ.

— «Հայերէն լեզուն այնքան հարուստ է իր արտայայտութիւններով որ մեր երկրի (Ռումանիա) Հայերը, որոնք կը խօսին «արեւմտահայ» բարբառը, երբեմն դժուար կը հասկնան Սովետական Հայաստանի թերթերու եւ հանդէսներու կարգ մը արտայայտութիւնները, ինչ որ ցոյց կուտայ թէ ետ մնացած է «արեւմտահայ» բարբառը»:

Պատիւ ունինք յայտարարելու Պ. դասախօսին թէ՝ այդ Հայերը այնքան լաւ գիտեն իրենց մայրենի լեզուն որ, չեն հանդուրժեր կատարուած աղճատումներուն:

Արեւմտահայ աշխարհաբարը չէ որ ետ մնացած է, այլ սովետական կոչուած բարբառը, խախտելով մայրենի լեզուին հիմքերը: Շ.

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԲԱՆԱԿՑՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

•

ԿԸ ՅՈՒՍԱՆ ՀԱՄԱՁԱՅՆՈՒԹԵԱՆ ՄԸ ՅԱՆԳԻԼ

Երէկ, երեքշաբթի, սկսան քաղաքական բանակցութիւնները Փարիզի մէջ, առաջինը՝ Սարի մասին. Ֆրանսայի եւ արեւմտեան Գերմանիոյ վարչապետները դէլուխ գլխի խորհրդակցութիւն մը ունեցան, լաւագոյն տրամադրութիւններով: Ինչպէս յայտնի է, այս վէճին կարգադրութիւնը սերտ կապ ունի միւս բանակցութեանց հետ, որոնք պիտի կատարուին այսօր, չորեքշաբթի եւ վաղը, հինգշաբթի:

Իրազեկներու կարծիքով, կարելի պիտի ըլլայ համաձայնութեան մը յանգիլ Սարի մասին: Գերմանները նոր ծրագիր մը պատրաստած են, ջնջելու համար տնտեսական սահմանափակումները Գերմանիոյ եւ Սարի շրջանին միջեւ:

Աւելի մեծ լաւատեսութիւն կը տիրէ Լոնտոնի համաձայնութեան վերաբերեալ բանակցութեանց մասին: Վերջին շաբաթներու ընթացքին բաւական աշխատանքներ կատարուած են, կարգ մը դժուարութիւններ հարթելու համար: Չորս արտաքին նախարարները անհրաժեշտ հրահանգներ տուած են այսօրուան խորհրդաժողովին համար: Գլխաւոր կնճռոնեբէն մին էր սպառազինութեանց հակակշռի խնդիրը: Ֆրանսացիները բաւական ճամբայ կտրած են, հսկողութեան ենթարկելի զէնքերու ցանկի մասին. բայց կարգ մը խնդիրներ դեռ առկախ կը մնան: Գերմանիոյ գերիշխանութեան վերահաստատման խնդիրը պիտի քննուի այսօր, չորեքշաբթի: Վաղը տեղի պիտի ունենայ ինը զինակից պետութեանց արտաքին նախարարներու ժողովը, իսկ ուրբաթ օր նիստի հրաւիրուած է Ատլանտեան Խորհուրդը:

Մէկ խօսքով՝ վճռական շաբաթ մը, Եւրոպայի համար:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

«ԹՐԻԷՍԹԷԻ համաձայնութիւնը ամէն կարելիութեան դուռ կը բանայ որպէսզի ստեղծուի Իտալեւեւկոսլաւ սերտ գործակցութիւն» յայտարարեց Մարաջախտ Թիթօ, Պելկրատի մէջ: Յետոյ աւելցուց, թէ շնորհիւ իր արտաքին անկախ քաղաքականութեան, Եուկոսլաւիան խաղաղութեան նպաստող տարր մըն է աշխարհի մէջ: Վերջացնելէ առաջ ըսաւ «Արտասահմանի մամուլը սխալմունքի մէջ է եթէ կը կարծէ թէ, կը դիմենք դէպ ի Մոսկուա: Մենք բնաւ վերարկու չենք դարձուցած»:

ՏՈՔԹ. ԱՏԸՆԱՈՒԸՐ Մ. Նահանգներ պիտի երթայ, ամերիկեան հանրային կարծիքին բացատրելու թէ ինչպէս կը տեսնէ ինք ապագայ Գերմանիան երբ ան ըլլայ ինքնիշխան եւ զինուած: Երկու ճառ պիտի խօսի, մին 29 Հոկտ.ին Ուոշինկթըն, միւսը 1 Նոյեմբերին Քոլոմպիա համալսարանին մէջ:

ԻՐԱՆԻ ՇԱՀԸ ներում չշնորհեց համայնավար տասը մահապարտներուն: Պիտի գնդակահարուէին երէկ առտու:

ԱՐԵՒԵԼԵԱՆ ԳԵՐՄԱՆԻՈՅ ընտրութիւնները կատարուեցան այնպէս ինչպէս կը կատարուին արեւելեան պլոքի երկիրներուն մէջ: Ազգային ճակատին ցանկերը ստացան քուէներու թիւին 999.3 առ հազարը: 12 միլիոն քուէարկողներէն 98.4 առ հարիւրը չմասնակցեցան: 250.000 հոգի կամ ձեռնպահ մնացին, կամ «ոչ» քուէարկեցին, եւ կամ ճերմակ քուէ տուին: Վարչաձեւին «հակառակորդներուն» թիւը 50 հազար աւելի է քան թէ 1950ին:

ՆՈՐ ՓՈՐՁԵՐ

ԳՈՐԾԱԴՈՒԼԸ ԴԱԴՐԵՑՆԵԼՈՒ

Լոնտոնի հանրակառքի սենտիքաներուն վարիչները կոչ մը ուղղեցին, դադրեցնելու համար գործադուլը որ կը տեւէ եօթը օրէ ի վեր: Միեւնոյն ատեն նաւահանգիստի բանուորներու գործադուլը կը ծաւալէր Լիվրփուլի եւ ուրիշ նաւահանգիստներու մէջ: Անգլ. թերթերը կը գրեն թէ Լիվրփուլի նաւահանգիստի 17.500 բանուորներուն աւելի քան կէսը մերժեց միանալ գործադուլին, ընդհ. ժողովէ մը ետք:

Այնպէս որ, խառնաշփոթ վիճակ մը կը տիրէ նաւահանգիստին մէջ: Յայտնի չէ թէ շարժումը պիտի ծաւալի՞ թէ կէս ճամբան պիտի մնայ: Կառավարութիւնը կը սպառնայ զինուորական միջոցներ ձեռք առնել:

Պաշտօնական տեղեկագրի մը համաձայն, 26.281 բանուորներ կը մասնակցին Լոնտոնի գործադուլին, անշարժութեան դատապարտելով 144 նաւեր: Լիվրփուլի բանթողներուն թիւն է 7100, ուրիշ նաւահանգիստի մը մէջ՝ 1493: Սաութէմփթընի նաւահանգստին բանուորները որոշում չեն տուած տակաւին: Հըլի բանուորներն ալ սպառողական դիրք մը բռնած են:

Հանրակառքի բանթողներուն մեծ մասը տրամադիր է գործադուլը դադրեցնելու, անմիջապէս բանակցութիւններ կատարելով գործատէրերուն հետ:

Պ. ԻՏԸՆ այսօր Փարիզ կը հասնի մասնակցելու համար Ատլանտեան Կազմակերպութեան նախարարական ատեանին վրայ ըլլալիք ժողովին: Իրեն կ՚ընկերանայ Պ. Հարոլտ Մաք Միլան, Անգլիո Ազգ. պաշտպանութեան նոր նախարարը: Ինչպէս գիտէք, անգլիական դահլիճը վերջերս ունեցաւ ներքին կարեւոր փոփոխութիւններ:

ԿԱՌԱՎԱՐՈՒԹԵԱՆ ներքին քաղաքականութեան անմիջական նպատակակէտներէն մէկն է բնակարաններու շինութեան հարցը: Այս ուղղութեամբ 12 նոր օրէնքներ պիտի հրատարակուին շուտով, որոնք ուղղակի պիտի նպաստեն կամ քաջալերեն շինութիւնները:

ԼՐՏԵՍԱԿԱՆ ԽՆԴՐԻՆ առթիւ երէկ դէմ առ դէմ հանուեցան Թիւրփէն, (ձերբակալուած) եւ Պ. Մոնս (Նախկին ազգային պաշտպանութեան տնօրէն, ազատ): Նախկին Փըէֆէ, Պ. Պայլօն ալ հարցաքննուեցաւ:

ԱՐԵՒՄՏ. ՊԵՐԼԻՆԷՆ «Թէլէկրաֆ» կը յայտնէ թէ Խ. Միութիւնը պիտի պարպէ արեւելեան Գերմանիան, Դեկտ. 31էն առաջ: Լուրը պաշտօնական չէ, բայց թերթը կ՚երաշխաւորէ թէ «վստահելի աղբիւրներէ» ստացած է: Ըստ նոյն աղբիւրին, Մոսկուան պիտի պահանջէ արեւմտեան պետութիւններէն որ իրենք ալ ետ քաշեն իրենց ուժերը, որովհետեւ անընդունելի է օտար ուժերու ներկայութիւնը երկու ինքնիշխան Գերմանիաներուն մէջ:

ՀՈԿՏ. 18ԻՆ աննախընթաց տաք մը ըրաւ Փարիզ: Օդերեւութաբանական դեկոյցը կը մատնանշէ թէ 24 աստիճանի ջերմութիւն մը բնաւ չէ եղած ոեւէ ատեն տարուան այս շրջանին:

ԵՐԿՐԱՇԱՐԺԷ կիսաքանդ Օրլէանվիլի վերաշինութիւնը պիտի սկսի 25 Հոկտեմբերին, յայտարարեց Պ. Միթէրան քաղաքին բնակիչներուն:

ՀԵՂԵՂԱՆՄԱՆ անձրեւներ, որոնք 48 ժամէ աւելի է որ կը տեղան, կը սպառնան ողողել հիւսիսային Անգլիան: Բազմաթիւ գիւղերու եւ քաղաքներու մէջ ջուրը արդէն փողոցները ծածկած է 30 սմ.ի խորութեամբ: Ծածկուած են նաեւ ճամբաներ եւ երկաթուղագծեր: Օդերեւութաբանական սպասարկութիւնը կը յայտնէ թէ անձրեւները դեռ պիտի շարունակուին նոյն սաստկութեամբ: Ազգուի միջոցներ ձեռք առնուած են կառավարութեան կողմէ:

ՆԵՀՐՈՒ — ՀՕ ՇԻ ՄԻՆ

ՏԵՍԱԿՑՈՒԹԻՒՆԸ

Փէքին մեկնելէ առաջ, Նեհրուն մէկ ու կէս ժամուան տեսակցութիւն մը ունեցաւ հիւսիսային Վիէթնամի նախագահին հետ, որ զինք ընդունեց գրկաբաց՝ նախագահական պալատին մէջ: Տեսակցութեան պաշտօնական մասին ներկայ գտնուեցան միայն համայնավար լրագրողները: Յետոյ երկու պետական մարդիկը առանձնացան:

Նախքան տեսակցութիւնը, Նեհրուն կարճ յայտարարութիւն մը ըրաւ մամուլին: «Ոչ մէկ մասնաւոր խնդիր գոյութիւն ունի Հնդկաստանի եւ Վիէթնամի ժողովրդական հանրապետութեան միջեւ: Շատ ուրախ պիտի ըլլայի եթէ նախագահ Հօ Շի Մին տար ինծի իր կարծիքը հարաւարեւելեան Ասիոյ մասին»: Յետոյ աւելցուց թէ ներկայիս Հնդկաստանը չէր կրնար պաշտօնապէս ճանչնալ Հնդկաչինի չորս կառավարութիւնները, որովհետեւ միջազգային յանձնախումբին մէջն ըլլալով պէտք էր պահէր բացարձակ չէզոքութիւն մը:

Խօսակցութեանց ընթացքին կը թուի թէ Հօ Շի Մին երաշխաւորած է Լաոսի եւ Քամպոճի ինքնիշխանութիւնը եւ յայտնած իր խաղաղասիրական դիտաւորութիւնները:

Տեսակցութենէն ետք պաշտօնական պեկոյց մը հրատարակեցին: Հօ Շի Մին անոնց վերապահութեան կը յարի Նոր Տելհիի հինգ սկզբունքներուն, որոնք կը բնորոշեն Հնդկաստանի եւ Չինաստանի փոխյարաբերութիւնները, և կը հաւաստէ թէ Վիէթնամի ժողովրդական Հանրապետութեան յարաբերութիւնները Լաոսի եւ Քամպոճի հետ, պիտի ներշնչուին անոնց օրինակէն:

Կը յիշեցնենք թէ այդ սկզբունքները մըշակուեցան Նեհրուի եւ Շուէն Լայի կողմէ, այս վերջինոյն Նոր Տէլհի այցելութեան ատեն, եւ կը գումարեն հինգ կէտեր.

1.— Փոխադարձ խոստում, յարգելու երկու երկիրներու ամբողջականութիւնն եւ ինքնիշխանութիւնը:

2.— Ոչ - յարձակման խոստում:

3.— Ներքին գործերու անձեռնմխելիութիւն:

4.— Հաւասարութիւն եւ փոխանակութիւններ:

5.— Խաղաղ գոյակցութիւն:

Զեկոյցը կը յայտնէ նաեւ Հօ Շի Մինի երաշխիքը, թէ անվերապահօրէն պիտի օժանդակէ Միջազգային Յանձնախումբին որպէսզի Ժընեւի համաձայնութիւնները կէտ առ կէտ գործադրուին: Յետոյ երկու ղեկավարներուն փափաքը՝ Հնդկաստանի Վիէթնամի, Լաոսի եւ Քամպոճի ժողովուրդներուն միջեւ ամրապնդելու գոյութիւն ունեցող կապերը: Վերջին պարբերութիւնը Նեհրուէն է, որ կ՚ըսէ:

«Հնդկաստանի վարչապետը համոզուած է թէ նոր Տելհիի սկզբունքներուն կիրարկումով կարելի պիտի ըլլայ բոլոր երկիրներու միջեւ խաղաղ գործակցութիւն եւ բարեկամական յարաբերութիւններ ստեղծել»:

× Վերջին պահուն կը տեղեկանանք թէ Նէհրու հասաւ արդէն Փէքին: Իրազեկ շրջանակներու կարծիքով այս այցելութիւնը շատ կարեւոր եղելութիւն մըն է ոչ միայն Ասիոյ համար, այլ նաեւ համայն աշխարհի: Պաշտօնապէս քաղաքավարական այցելութիւն մըն է, Շուէն Լայի Ժընեւէն վերդարձին ըրած այցին փոխադարձ: Բայց արդէն յայտնի է որ պիտի ծեծուին շատ կարեւոր խնդիրներ, երկու պետութիւններուն միջեւ, որ կը գումարեն մէկ միլիառ մարդոց զանգուած մը:

ՉԻՆԱԹԱՓՈՒԹԵԱՆ հարցը նոր անկիւնադարձ մը ունեցաւ, Վիչինսկիի եւրոյթէն ետք, բանակցութեանց վերսկսելու անգլիական առաջարկով:

ՀՆԴԿԱՀԱՅՈՒԹԻՒՆԸ

(ԱՅՑԵԼՈՒԹԵԱՆ ՄԸ ԱՌԹԻՒ)*

Ա.

ԽՄԲ.— վերջերս ամփոփած էինք այս խմբագրականին Ա. մասը, որ հիմնուած է Երուսաղէմի պատր. տեղապահ Եղիշէ արք.ի տեղակագրին վրայ: Ահաւասիկ վերջին մասը, ուր պարզուած տեսակէտները կապ ունին նաեւ ուրիշ գաղութներու հետ .—

Իրաւամբ ըսուած է թէ, ովկիանոսի մէջ նաւը ընկղմելէ վերջ, տապաստի ծուէններ եւ տախտակի կտորներ երկար ատեն կը ծփան դեռ ջուրերուն վրայ, բայց այդ չի նշանակեր թէ նաւը չէ ընկղմած: Այս է պատկերը կը խորհիմ ոչ միայն Հնդկաստանի հայ գաղութին, այլ նաեւ մեր շատ մը գաղութներու, որոնք հակառակ իրենց առերեւոյթ գոյութեան, օրէ օր կը խրին օտարութեան ծովը, տարբեր ազգութիւններու եւ մշակոյթներու մաշումին ենթակայ:

Խոշոր եղած է Հնդկահայութեան տուրքը այս տեսակէտէն, եւ տարիներէ ի վեր իր յետախաղաց ստացումը ընելը վերածեր է այսօր այլեւս տրտում խլեակներու: Հնդկաստանի մէկ ծայրէն միւսը Պիրմանիոյ եւ Մալայեան թերակղզիի բոլոր քաղաքներուն մէջ եւ շրջակայքը, տակաւին կանգուն կը մնան հայկական բազմաթիւ սրբավայրեր, որոնց համբոյրէն մաշած ու ծուխէն ու ժամանակէն սեւցած խաչքարերը կը պատմեն այցելուին՝ Հնդկաստանի հայութեան ջերմ հաւատքին ու երբեմնի չէն ու բարգաւաճ վիճակի մասին:

Բախտորոշ նոր պայմաններ ստեղծուած են, Անգլիացիներու հեռացումէն յետոյ: Հնդկահայ գաղութները շրջապատուած ըլլալով այժմ տեղացի տարրերէն, խոշոր չափով նուազած է ձուլումի վտանգը, որ համաճարակի հասնող վիճակի մէջ էր անգլիական տիրապետութեան շրջանին: Միւս կողմէ սակայն անգլիական տիրապետութեան վախճանէն յետոյ, անտեսական դժնդակ կացութիւն մը ստեղծուած է օտարականներու համար: Հնդկաստանի կառավարութիւնը տակաւ ազգայնացնելու վրայ է բոլոր առեւտրական ձեռնարկները ու չարտօներ որ այդպէս հնդիկէն զատ ուրիշ օտար կարենայ գործ ունենալ այս մարզին մէջ եւ պաշտօն՝ կառավարական պաշտօնատուներէն ներս: Բազմաթիւ հայ երիտասարդներ, որոնք տարուէ տարի կ'աւարտեն Կալկաթայի Մարդասիրական Ճեմարանը, նոր ստեղծուած այս պայմաններու ներքեւ կը մնան անգործ եւ չուառ, եւ կը ստիպուին մեկնիլ Անգլիա եւ Ամերիկա, այդ հիւրընկալ երկիրներու մէջ գործ եւ ապաստան գտնելու ի խնդիր:

Միւս կողմէն տակաւ կ'առնելու վրայ է Պարսկաստանէն, գլխաւորաբար Նոր Ջուղայէն, Մարդասիրական Ճեմարան եկող աշակերտներու մուտքը ի Հնդկաստան: Այս պարագան որ մէկ կողմէն Պարսկահայութիւնը կը ծիւրէր ի նպաստ Հնդկաստանի եւ Հնդկաստանէն տակաւ կը պոկուէր օտարութեան ի հաշիւ, այժմ արգիլուելու ենթակայ է, վասնզի Հնդկական կառավարութիւնը դիւրին մուտքի արտօնութիւն չի շնորհեր: Եթէ իբրեւ այս կերպ ընթանան, Մարդասիրական Ճեմարանի գոյութիւնն ու շարունակութիւնը նոյնպէս սպառնալիքի ենթակայ է, վասնզի տեղացիներէն շատեր իրենց զաւակները առհասարակ օտար կրթական հաստատութիւններ կը ղրկեն, գլխաւորաբար Անգլիա:

Ցարդ Հնդկաստանի Հայութիւնը կ'ապրէր, շնորհիւ Նոր Ջուղայէն շարունակաբար Հնդկաստան գաղթողներուն: Ջուղան կը պարպուէր, բայց Հնդկաստան չէր լեցուէր Հայերով: Ջուղայի տուները կ'ամայանային հետզհետէ, իսկ Հնդկաստանի մէջ գերեզմաններ կ'աւելնային տարուէ տարի: Այս տխուր իրողութեան կրնան վկայել, Ակրայի, Սուրաթի, Մալակկայի, Մանտալէի, Սմիկանոի, Մադրասի, Հայդարաբադի գերեզմանները, ուր այցելող Հայը չի կրնար զսպել իր արցունքները: Ստոյգ է թէ նորեկ Ջուղայեցիք ազգային ոգեւորութիւն եւ կեանք կը բերէին իրենց հետ, սակայն ժամանակ մը յետոյ, այդ բոլորը կը մարէին օտարացուցիչ ազդեցութիւններու ներքեւ:

Այժմ, դժբախտաբար ըսենք կամ բարեբախտաբար, փակուելու մօտ է Ջուղայէն դէպի Հնդկաստան խուժող երիտասարդներու արշաւը, երկրին առասպելական հարստութիւններու հրապոյրէն քաշուած: Ազգային տեսակէտով, մեծ բարիք մըն է այս կասեցումը Պարսկահայոց համար, միւս կողմէն այս պարագան պատճառ կրնայ դառնալ Հնդկահայութեան շուտափոյթ նուազումին եւ ցամքեցման:

Հայ գաղթաշխարհը ընդհանրապէս եւ Հնդկաստանը մասնաւորաբար, իր ֆիզիքական տարանջատումներու պատկերով կը ներկայանայ նաեւ կրթական, կրօնական եւ ընկերային մարզերու մէջ: Մեզի չեն պակսիր ամենուրեք տնտեսական գոհացուցիչ պայմաններ, մեր գաղութներու մէջ տկարացած չեն նոյնպէս կրօնական ու կրթական զգացումներն ու նախաձեռնողութիւնները, ոչ ալ իբրեւ ազգ. ապրելու գիտակցութիւնը, մեզի սակայն յաճախ կը պակսի այս բոլոր նպատակաուորող աշխարհահայեացքը:

Հնդկահայութեան մէջ կրթական եւ մշակութային ճիգերը, ինչպէս մեր նախորդ խմբագրականին մէջ մատնանշեցինք, սկիզբէն ի վեր եղած են օրինակելի: Տպարան, Մամուլ, Դպրոց, իրարու հետ զուգորդուած, տակաւին դար մը առաջ այս գաղութը վերածեր էին մշակութային իրական կեդրոնի մը, երբ տակաւին մեր շատ մը գաղութներուն մէջ՝ միայն Եկեղեցիներու շուրջ կրթական ձեռնարկներ կը սկսնաւորուէին: Այսօր այդ բոլորին աժգոյն պատկերը միայն գոյութիւն ունի, հակառակ Հնդկահայութեան վլացումներուն եւ կրթասիրական ձգտումներուն:

Այս տրտում իրողութեանց իսկական պատճառը՝ թէ Հնդկաստանի եւ թէ միւս մեր բոլոր գաղութներուն մէջ, - առաւել կամ նուազ չափերով, պարտուողական ոգին է: Մեծ իրողութիւն է թէ ազգերու եւ ժողովուրդներու կեանքի սկզբունքը եւ անոնց ուժին ու յառաջդիմութեան գաղտնիքը, նիւթական չէ եւ պիտի չըլլայ երբեք: Ժողովուրդները չեն մեռնիր իրենց ֆիզիքական վէրքերէն, ընդհակառակն անոնց յառաջդիմութեան փաստը կը յայտնուի այն հրայրքին մէջ, զոր ան գիտէ ընծայել հոգեկան արժէքներուն: Պարտուողական է ոգին, երբ հաշտ չէ ինքզինքին հետ, երբ կը լքէ իր ցեղային իտէալները, որոնք աւանդութիւններ եւ սկզբունքներ ըլլալէ յետոյ, եղած են նախ շարժուն արիւն մեր երակներուն մէջ եւ քաղցրագին լոյս մեր ուղեղներուն ներքեւ:

Մեր ժողովուրդին ամուր բնազդը եւ ինքնապաշտպանութեան ճիգը անժխտելի չէ անտարակոյս բոլոր գաղութներուն մէջ, սակայն սպառնալիքներ, վտանգներ եւ մանաւանդ յուսաբեկիչ ազդեցութիւններ, անպակաս են ամենուրեք, որոնք շատ յաճախ բաժան կ'ընեն զմեզ իրարու դէմ, սպառելով մեր ուժերը, ձուլումի ճամբուն մէջ առաջնորդելու համար յետոյ զանոնք:

(Մնացեալը յաջորդով)

ԳԻՏԱԿԱՆ ԱՍՈՒԼԻՍ

ԱՐԵԱՆ ԾԱԳՈՒՄԸ

●

Ամէն ոք գիտէ թէ կենդանական մարմնոյն մէջ երկու տարբեր հեղուկներ անընդհատ շրջան կ'ընեն մշտահոս գետերու նման, հաղորդակցութեան մէջ դնելով բոլոր բջիջները իրար հետ: Ատոնցմէ մէկը արիւնն է: Իսկ երկրորդը՝ աւիշը, կամ ճերմակ արիւնը: Այսօր խօսինք արեան մասին:

Արիւնը՝ կեանքն իսկ է: Ան է որ իւրաքանչիւր բջիջի կը հայթայթէ կենսական սնունդը, թթուածինը, հորմոնները, տիաստազը եւ ուրիշ հանքային նիւթերը, ստեղծելով բազմանալու, վերանորոգուելու բոլոր նպաստաւոր պայմանները, նաեւ բջիջներէն հաւաքելով անոնց բնախօսութեան մնացորդ՝ ապականած, հիւծած ու թունաւոր նիւթերը: Արեան շրջանառութեան կարճ դադար մը կը նշանակէ թթուածինի նուազում, հետեւաբար բջիջներու շնչահեղձումի վտանգ: Եթէ կարելի է ապրիլ թոքերու, աղիքներու, ստամոքսի կամ լեարդի մեծ մասին կորուստով, արեան 50 առ հարիւրի կորուստ մը ենթակային մահուան պատճառ կը դառնայ: Մարդկային մարմինը, (չափահասի մը մօտ) կը պարունակէ 5-6 լիտր արիւն, որ իր մարմնին ծանրութեան 13րդ մասը կը ներկայացնէ:

Արեան կառուցուածքը ուսումնասիրելու լաւագոյն միջոցն է քննութիւնը կատարել թափանցիկ գործարանի մը երակներուն մէջ, նկատի ունենալով արեան ցանցաւորման բնոյթը: Կարելի է ուսումնասիրել նաեւ կենդանիի մը երակին մէկ մասը չէզոքացնելով, կամ արիւնը կեդրոնաձիգ ուժի մը ենթարկելով: Այսպէս դիտելով, արիւնը անգոյն հեղուկ մը կ'երեւայ, որուն մէջ տակաւ կը տեսնուին յատուկ բջիջներ՝ այսինքն, արեան կարմիր թէ ճերմակ գնդիկները, որոնք ի վերջոյ կը հանդչին հեղուկին յատակը: Այդ անգոյն հեղուկը փլազման է, արեան չիճուկը, որուն 9/10րդ մասը ջուր է: Հանքային աղերը կը կազմեն 8-9 հազարերորդը, իսկ հինգ հազարերդը՝ մեր գործածած խոհանոցի հասարակ աղը: Փլազման կը պարունակէ նաեւ բնասպիտային, շաքարային ու ճարպային նիւթեր, Նախ հարեւանցի ակնարկ մը նետենք արեան գնդիկներու կազմին ու բնախօսութեան վրայ: Շատեր այն գաղափարն ունին թէ կարմիր գնդիկները գնդաձեւ են: Մինչդեռ անոնք երկգոգաւոր սկաւառակի կը նմանին եւ յաճախ իրար կպելով, մետաղէ դրամներու դէզի մը տեսքը կ'առնեն: Մէկ խորանարդ միլիմեթր արիւնը հինգ միլիոն կարմիր գնդիկներ կը պարունակէ: Իսկ եթէ մարդուս մարմնին բոլոր գնդիկները իրարու քով բերուին վեց անգամ աշխարհի շուրջը ներկայացնող երկարութիւն մը յառաջ կուգայ:

Շնորհիւ իրենց պարունակած երկաթին, հինգ լիտր արիւնը կը պարունակէ երեք կրամ երկաթ: Կարմիր գնդիկները յարաձգութիւնն ունին դիւրաւ միանալու թթուածինին ու բնածխային կազին հետ, ծնունդ տալով բաղադրեալ անկայուն մարմիններու, որոնք հիմը կը կազմեն արեան բնախօսութեան: Այսպէս, գնդիկներուն հեմոկլոպինը թոքերուն մէջ թթուածինին կը միանայ ու արեան շրջանառութեամբ այդ թթուածինը կը փոխադրուի մարմնին ուրիշ գործարաններուն մէջ: Իսկ վերադարձին նոյն հեմոկլոպինը կը միանայ բնածխային թթուին, թոքերէն դուրս վանելու համար զայն:

Իրականութեան մէջ այս գործունէութիւնը աւելի բարդ վիճակ մը կը ներկայացնէ: Ֆրանսացի բնախօս Գլոտ Պերնար խօսելով մարմնի շարժուն հեղուկներու մասին զանոնք կը կոչէ «ներքին միջավայր»: Իսկ ուրիշ բնախօս մը, Ռընէ Քէնթոն, աւելի կէս դար առաջ պատասխանելով արեան բաղադրութեան մէջ աղի ներկայութեան հարցին, կ'աւելցնէ թէ՝ այդ «ներքին միջավայրը» շարունակութիւնը պէտք է նկատել այն «արտաքին միջավայրին» այսինքն՝ ծովային տարածութեան, որուն մէջ ծնունդ առին, ապրեցան, ու բազմացան կեանքի առաջին միաբջիջ ներկայացուցիչները: Արդարեւ, Նախակենդանը, այդ ջրային էակը, կազմուած միակ բջիջէ մը, պարուրուած կէս թափանցիկ թաղանթով մը, իր սնունդ·

ԼՈՒՍԱՒՈՐ ՃԱՄԲԱՆ

●

(ԵԳԻՊՏՈՍ – ԼԻԲԱՆԱՆ – ՏԷՐ ԶՕՐ)

Բ.— ՄԵՐ ԱՌԱՔԵԼՈՒԹԻՒՆԸ

Ցամենայն դէպս, մեր խումբին մէջ գոնէ ես ճիշդ ու ճիշդ կը կրէի այն հոգին, որով մեր պապերը ուխտի կ'երթային Ս. Կարապետի կամ Նարեկայ վանքերը: Ուխտաւորութիւն բառը հոս կը ստանայ նաեւ իր խորունկ արժէքը այն իմաստով, որ մեր ճամբորդութեան վրայ թեւածող հոգին սուրբի մը հոգին էր: Մեր անտեսանելի մեծ առաջնորդը Նարեկացին էր, հայ մեծագոյն սուրբերէն մէկը, ամէնէն հանճարեղը անկասկած:

Ուստի, դժուար չէ ըմբռնել, թէ ինչու մեր խումբին մէջ ամէնէն երջանիկը ես էի, ներքնապէս գոնէ: Իսկ արտաքնապէս, ուրախութեան գագաթնակէտին վրայ կը գտնուէր այն ազնիւ Ֆրանսուհին, որ վերջին պահուն կրցաւ ընկերանալ մեզի,— Տիկին Պալար: Հոս պէտք է խոստովանիմ, թէ լաւ աչքով չդիտեցի անոր ներկայութիւնը մեր մէջ: Կը վախնայի բարդութիւններէ. ամէն պարագայի, ոչ մէկ օգտակարութիւն կրնար ունենալ ան մեր առաքելութեան մէջ:

Այսպէս կը խորհէի մեկնումին ատեն:

Ու դարձեալ, անկեղծ ըլլալու համար պէտք է ըսեմ անմիջապէս, թէ մեծագոյն գոհունակութիւնը ան պարգեւեց իմ Հայու հոգիիս: Վստահ եմ, թէ նոյն երջանկութիւնը ունեցան բոլոր անոնք, որ ճանչցան զինք ու լսեցին անոր խօսքերը, գնահատանքներով: Ան էր, որ արտասանեց ամէնէն անկեղծ ու սրտաբուխ բառերը մեր ժողովուրդի հասցէին:

Մեր վերադարձին՝ այս ազնիւ Ֆրանսուհին էր, որ պիտի յայտարարէր բեմէն, ֆրանսացի եւ հայ ունկնդիրներու առջեւ.— «Հարիւրին հարիւր ֆրանսացի մեկնեցայ, հարիւրին հարիւր Հայ կը վերադառնամ»:

Այս չէ՞ր արդէն մեր առաքելութեան գլխաւոր նպատակներէն մէկը:

Գ.— ԶՐՈՅՑ՝ ՆԱԻՐԻՆ ՎՐԱՅ

Բայց ես ինչո՞ւ կ'աճապարեմ: Զգենք որ մեր արդիական գեղեցիկ շոգենաւը սահի Միջերկրականի կապոյտ ջուրերուն վրայէն: Կամրջակին վրայ ենք, չորսս մէկ, կողք կողքի, մինչ կամաց կամաց կ'անհետի Մարսէյլը մեր ետին: Լուռ ենք, ամէն մէկս խորասուզուած մեր մտածումներուն մէջ: Արդէն իսկ կարօտցեր ենք մեր սիրելիները, ազգական ու բարեկամ:

— Հարկ է ծրագիր մը մշակել, լռութիւնը կ'ընդհատէ Տիկին Պալար. քիչ յետոյ ախորժաբեր պիտի առնենք նաւապետին հետ, կէսօրէ ետք, ժամը 5ին, երաժշտական ունկնդրութիւն, իրիկո՞ւնը, կ'ըսեմ ձեզի ճաշին, թէ ինչ պիտի ընենք իրիկունը ...

— Նաւապետը մեզ հրաւիրած է ախորժաբերի՞. կը հարցնեմ զարմացած:

— Այո, զարմանալու ի՞նչ կայ. Պ. Պալարն է, կը շարունակէ հպարտութեան շեշտ մը ձայնին մէջ:

— Ո՞վ կարծեցիր մեզ, կարեւոր անձեր ենք, ուշադրութիւն չըրի՞ր քիչ առաջ...

Իրաւ է, քիչ առաջ ընկերութեան տնօրէնը անձամբ բարձրացած էր նաւ եւ Պ. Պալարը ներկայացուցած նաւապետին: Մեր երկրորդ կարգի տոմսակները վերածուած էին առաջինի ...

— Ի՞նչ կարծեցիր մեր փաքրոնը, առաջին անգամ բերանը կը բանայ Լիւքը, լայն ժպիտով մը ու կ'աւելցնէ.— Մարդու մը արժէքը իր հասակին մէջ չէ, այլ ... իր ուղեղին:

— Ի՞նչ ըսել կ'ուզես, ոտքի կ'ելլէ Տիկին Պալար:

— Մարդու մը մասին էր խօսքս, կը պատասխանէ հանդարտ, կնոջ մը մասին ուրիշ չափ կայ ...

— Կրնա՞ս ըսել այդ չափը ...

— Ըսենք այսպէս... կնոջ մը արժէքը իր հասակին մէջ է... նաեւ իր սրտին, բայց ոչ իր ուղեղին:

— Թերեւս իրաւունք ունիս:

Ու Տիկ. Պալար կը նստի իր տեղը:

Դարձեալ կ'իյնանք մեր մտածումներուն մէջ: Տխուր է մանաւանդ Լիւքը: Պ. Պալար աչքով ինծի կը հարցնէ տխրութեան պատճառը: Ուսով, դէմքով կ'ըսեմ, թէ չեմ գիտեր: Լռութիւնը կ'ընդհատեմ հետեւեալ առաջարկով.

— «Յուսաբեր»ի համար «զրոյց» մը պէտք է պատրաստեմ, կը խնդրեմ ձեզմէ, որ օգնէք ինծի: Կը բաւէ, որ ձեզմէ իւրաքանչիւրը անկեղծօրէն ըսէ, թէ ինչ կը մտածէ հայ ժողովուրդի մասին:

— Ի՞նչ «զրոյց», եղբայր, կը դառնայ յանկարծ Նարեկացիի թարգմանիչը, իր երազանքէն սթափելով, յայտնապէս սրտնեղած: Ի՞՞նչ կ'ուզես որ ըսենք հիմակուընէ: Կեցիր նայինք, անգամ մը երթանք տեսնենք, բան չտեսած տպաւորութիւն կրնա՞նք ունենալ: Ես անհամբեր եմ տեսնելու Նարեկացիի բուն ժողովուրդը, կ'ըսէք թէ հոն է ան ...

— Կը տեսնես, կը տեսնես, սիրելի բանաստեղծ ...

Կ. ՓՕԼԱՏԵԱՆ

(3) (Շար.)

ՎՐԻՊԱԿ.— Կիրակիի թիւին «Լուսաւոր ճամբան» գրութեան մէջ, 4րդ սիւնակի վերջին երկու տողերը, ինչպէս նաեւ 5րդ սիւնակի վերջին տողը պէտք է ըլլան այդ կարգով 4րդ սիւնակի սկիզբը:

ու թթուածինը կը ստանար զինքը շրջապատող ջուրին՝ օսմոզի միջոցաւ: Օսմոզը բնական երեւոյթ մըն է որ տեղի կ'ունենայ երբ երկու ամաններու պարունակած տարբեր հեղուկներ իրարու հետ հաղորդակցութեան դրուին թափանցիկ թաղանթի մը միջոցաւ: Այդ հաղորդակցութեամբ երկու հեղուկները, իրարու կը փոխանակեն իրենց նիւթերը մինչեւ հաւասարակշռութեան վերահաստատումը :

Ուրեմն բոլոր նախնական էակները կ'ապրէին ջուրին մէջ: Եւ ահա, ինչպէս կ'ըսէ Ռընէ Քէնթօն, մեր ներքին միջավայրը կը յիշեցնէ այդ հեռաւոր դարերու ովկիանոսները: Եթէ այժմ աղերու համեմատութիւնը տարբեր է ներկայ ովկիանոսներու եւ մարմնի պարունակած աղերու քանակութեան միջեւ, սակայն պէտք է շեշտել որ նախկին ովկիանոսներու աղի քանակութիւնը կը համապատասխանէր փլազմայի աղի քանակութեան: Բայց հետզհետէ ովկիանոսները հարստացան աղով՝ գետերուն ցամաքէն փոխադրած աղերով: Եթէ բաղդատութեան դնենք ջուրերով շրջապատուած նախակենդանը, այժմու ստնաւորներու ներքին բարդ կառուցուածքին հետ, կը տեսնենք որ նախկին ծովերը փոխակերպուած են արեան: Կեանքի հոլովոյթը անցած է զանազան հանգրուաններէ : Այդ հանգրուանները ներկայացնող կենդանական բնատիպներ մինչեւ այժմ իրենց գոյութիւնը կը պահեն ծովերու խորերը· Այսպէս, զարգացման կարգով կարելի յիշել ամիպը, սպունգը, պոլիպներ (բուստ) եքինոյը (տէնիզ քէսթանէսի) եւ ծովային օղակաւորները (որդերը) : Այս բոլորը տակաւին զուրկ են սրտէ, թոքերէ, աղիքները: Միայն հետզհետէ կրցած են շրջապատի ուղղակի ազդեցութենէն չէզոքացման միջոցներ գտնել եւ վերջիններուն մէջ արդէն կը նշմարուին հեղակատար խողովակներ եւ յատուկ բջիջներ հեղուկին մէջ, որոնք կը համապատասխանեն արեան ճերմակ գնդիկներուն: Թուլամորթներուն մէջ կը սկսի սրտի դեր կատարող սկզբնաւորութիւն մը: Միայն նախնական ձուկերու մօտ է որ սիրտն ու խռիկները կը յայտնուին : Հանգրուան մը եւս կը յառաջդիմեն ու ահա արիւնը կը կազմուի, որուն մէջ կ'երեւան նաեւ կարմիր գնդիկները :

Ինչպէս կը տեսնենք, մեր մարմնին բջիջներն ալ կ'ապրին կեանքի առաջին սաղմին ապրած կենցաղով: Մեր բջիջներն ալ շրջապատուած են հեղուկով որուն պարունակած սննդարար նիւթերն ու թթուածինը շարունակ կը նորոգուին արեան միջոցաւ: Օսմոզը մեր մարմնին մէջ եւս կը ծառայէ բջիջներու եւ փլազմայի պարունակած նիւթերու փոխանակութեան :

Այդ գործողութիւնը կը կատարուի շնորհիւ արեան շնչերակային ճնշումին եւ փլազմայի բնասպիտային մածուցիկ նիւթերու ջուր ծծելու յատկութեան :

Գ. ՊՕՅԱՃԵԱՆ

« 0 - 8 - 15 »

★

Այս է տիտղոսը շարժանկարի այն ժապաւէնին որ ներկայիս մեծ ընդունելութիւն կը գտնէ Արեւմտեան Գերմանիոյ բոլոր քաղաքներուն մէջ, ուր սինեմայի սրահները կը խճողուին հազարաւոր մարդոց բազմութեամբ :

« Զէրօ, ութը, տասնըհինգ» ժապաւէնին նիւթը մէկ ծայրէն միւսը յարձակողական մըն է խիստ ոճով, յաճախ զաւեշտախառն, բրուսիական զինուորապաշտութեան դէմ :

Ժապաւէնին ցուցադրութեան ընթացքին, բոլոր քաղաքներու սրահներուն մէջ, կը պատահին բուռն բանավէճեր, թեր ու դէմ, ուղղուած զինուորապաշտութեան դէմ կամ անոր ի նպաստ :

Ժապաւէնին մէջ ճարտարօրէն ցուցադրուած են այն բոլոր չափազանցեալ կարգապահութիւնները, որոնք զինուորը դարձուցած էին մարդամեքենայ մը Վեհրմախթին մէջ :

Յաճախ տեղի ունեցող վիճաբանութիւնները կը ստանան սուր հանգամանք մը, սրահներուն մէջ յառաջացնելով արտասովոր խրախնցում եւ խուճապ :

Ստորեւ օրինակ մը.—

Սրահի մը մէջ ժապաւէնին ցուցադրութեան ներկայ եղած է Պ. Պլանք, որ պաշտօն ունի դեմոկրատական նոր կարգեր ներմուծելու գերմանական նորածին բանակին մէջ, շրջապատուած իր բազմաթիւ պաշտօնակիցներով :

Տեսնելով ժապաւէնին մէջ ցուցադրուած ագեղութիւնները որոնցմով կը վարկաբեկուէին Վեհրմախթի սպաները, Պ. Պլանք կը յայտարարէ թէ այլեւս այդպիսի փտած բարքեր տեղ պիտի չունենան նորակազմ գերման բանակին մէջ եւ կ'աւելցնէ թէ Վեհրմախտի սպաներուն հասցէին ուղղուած եւ ժապաւէնին մէջ ցոյց տրուած տգեղ բարքերը «չափազանցեալ զրպարտութիւններ են»:

Այդ չըլլար սակայն կարծիքը միւս ներկաներուն որոնք ժապաւէնին ցուցադրութենէն արդէն զգած, Պ. Պլանքի յայտարարութիւններէն ալ գայրացած, կը սկսին գոռալ.

— Չափազանցութիւն չկայ, այդպէ՛ս էր, այդպէ՛ս էր... ճիշդ ու ճիշդ այդպէս :

Ուրիշ հանդիսատես մը, անկասկած նախկին բարձրաստիճան սպայ մը, կը ջանայ բողոքել Վեհրմախթի հանդէպ եղած այս անհաճոյ արտայայտութեանց համար, սակայն կարգի կը հրաւիրուի ջղայնութեան զենիթին հասած ամբոխին կողմէ:

Ժապաւէնին ցուցադրութիւնը կը շարունակուի մէկ կողմէն :

Ցանկարծ մութին եւ լռութեան մէջ կանացի ձայն մը կը կոչէ·

— Երբ զինուորական համազգեստ մը կը տեսնեմ, անսահման փափաք մը կը զգամ անոր վրան թքնելու ...:

Այս խիզախ ու յանդուգն յայտարարութիւնը կ'ընդունուի որոտընդոստ ծափերով:

« Զէրօ, ութը, տասնըհինգ» ժապաւէնը ուրեմն կը յուսացուի թէ սկզբնաւորութիւնը ըլլայ հակազինուորապաշտական շարժումի մը, որ սկսած է ծաւալիլ Հռենոսէն անդին ապրող մեր դրացիներու մօտ, քանի որ նման դէպքեր կը պատահին այժմ Միւնիխի եւ Ֆրանքֆուրթի նման քաղաքներու մէջ եւս :

Քաղեց՝ Ա. Գ.

ԵՐԵՒԱՆԻ ԱՆԹԵՆԷՆ

★

Երեւանի ձայնասփիւռը Սեպտեմբեր 17ին, ժամը 6·30 – 6·50 «Արտասահմանի Հայերի» յայտագրի ընթացքին հաղորդեր է Սովետ գիտնական հարցերու թեկնածու Կալանկիի «Ինչ է կրօնը» յօդուածը, ինչպէս կը գրեն Միջին Արեւելքի թերթերը: «Կրօնը իր բոլոր տեսակներով վնասակար գաղափարաբանութիւն է, խոչընդոտ կը հանդիսանայ գիտական մեթոդներու կիրարկումին: Կրօնը ժամանակավրէպ վարդապետութիւն մը կարելի է համարել որ կը խաթարէ համայնավար պարտիայի (կուսակցութիւն) կենսունակութիւնն ու աշխուժութիւնը : Կրօնի հաւատացեալները հաւատք ունին եկեղեցիի ցնորական վարդապետութեանց հանդէպ, որուն սպասարկուները մէյմէկ կախարդ «Ֆալճի» են: Մարքս իրաւամբ ըսած է. «Կրօնը հաշիշ է»: Կը նմանի այն մարդուն, որ հաշիշ ծխելէ ետք ինքզինք կը գտնէ երազային աշխարհի մը մէջ, ուր հաճոյքի եւ վայելքի ցնորքներով ապրելու ձգտում կ'ունենայ: Եկեղեցիին միջոցով, կրօնը նոյն տեղը կը հասցնէ անհատը: Լենին իր կարգին «Կրօնը հացօղի» կը նկատէ: Ինչպէս որ հացօղին կը բթացնէ միտքը եւ պատճառ կը դառնայ, որ անհատը հաւասարակշռութիւնը կորսնցնէ, այնպէս ալ կրօնը կը բթացնէ մարդոց միտքն ու հոգին: Կրօնական հաւատալիքներուն դէմ են գիտութեան եւ հետեւաբար դէմ՝ կոմունիստ պարտիայի գոյատեւման »:

Լուրեր Երեւանի թերթերէն .—

ՆԿԱՐԻՉ ՅԱՐՈՒԹԻՒՆ Շամշինեանի ստեղծագործութեանց ցուցահանդէս մը տեղի ունեցած է Երեւանի Պետական Պատկերասրահին մէջ, անոր մահուան 40ամեակի առթիւ: Ներկայացուած են նկարչին 70լաւագոյն գործերը, որոնցմեծ մասը տրամադրուած են Թիֆլիզի պատմազգագրական թանգարաններու կողմէ : Յարութիւն Շամշինեան ապրած եւ գործած է Թիֆլիզի մէջ Ի. դարու վերջերը: Աւարտած է Փեթրպուրկի նկարչական ակադեմիան 1883ին: Խորապէս իրապաշտ նկարիչ էր: Անոր գործերը կը ներկայացնեն արհեստաւորներու, ձկնորսներու, գիւղացիներու կեանքը :

ԵՐԵՒԱՆԻ համալսարանը այս տարի աւարտեցին հինգ հարիւր երիտասարդ մասնագէտներ: 155 նոր շրջանաւարտներ տուաւ Գիւղատնտեսական կաճառը: Երեւանի գեղարուեստական – թատերական կաճառը: «Կոմիտաս» պետական երաժշտանոցը 43 շրջանաւարտ: Մեծ թիւով երիտասարդ մասնագէտներ աւարտեցին բազմարուեստեան, բժշկական, անասնաբուժական – անասնաբուծական, մանկավարժական եւ օտար լեզուներու կաճառները :

ՀԱՅԵՐԷՆԻ թարգմանած են չինացի կին գրող Դին Լինի «Արեւը Սանգուն գետին վրայ», պուլկար գրողներ Իվան Վազովի «Լծի տակ» վէպը, Է. Պելինի պատմուածքներու ժողովածուն: Ռումանացի գրող Մ. Սադովեանի «Միտրեա Կոկոր» վիպակը :

ԴԱՍԸՆԹԱՑՔՆԵՐ բացուած են մայրերու համար Երեւանի մէջ, որոնց նպատակն է անհրաժեշտ գիտելիքներով օժտել մայրերը պզտիկներու առողջապահութեան պահպանման, անոնց դաստիարակութեան գործի բարելաւման համար : Դասախօսութեանց ընթացքին մայրերը կը լսեն դասախօսութիւններ բժշկական զանազան հարցերու մասին, կը ստանան մանուկներու խնամքի եւ դաստիարակութեան մասին գիրքեր եւ կը դիտեն շարժանկարներ :

ԳԱՒԱՌԱԳԻՏԱԿԱՆ թանգարան մը բացուած է Կիրովականի մէջ ուր ցուցադրուած են քաղաքի շրջակայքը կատարուած զանազան պեղումներէն մէջտեղ ելած հնադարեան իրեր :

Բազմաթիւ իրեր կան նախասովետական Ղարաքիլիսայի մասին: Լայն կերպով ցուցադրուած է Կիրովականը, որ դարձած է Հայաստանի երկրորդ քաղաքը : Գաւառագիտական նման թանգարաններ կան Լենինականի, Գորիսի եւ Նոր Բայազետի մէջ:

ԵՐԻՏԱՍԱՐԴ գրողներու առաջին շրջանաւարտները, 31 հոգի, զրկուեցան աշխատանքի շրջանային, քաղաքային եւ հանրապետութեան թերթերու խմբագրութիւնները :

ՄԱՐԱԶԱԽՏ ԹԻԹՕ, յայտարարեց Պելկրատի մէջ: «Եուկոսլաւիա բնաւ Խ. Միութեան արբանեակը չի կրնար ըլլալ: Բայց կարելի չէ նաեւ մերժել Արեւելքէն յղուած համագործակցութեան առաջարկները, պայմանաւ որ կատարուի հաւասարութեան հիման վրայ»: Յետոյ աւելցուց թէ Եուկոսլաւիա չի կրնար եւրոպական Միութեան մասնակցիլ :

Ա.— Այսօր 12 հոգիով փառաւոր պտոյտ մը կատարեցինք :

Բ.— Քանի՞ ժամ քալեցիք:

Ա.— Առ նուազն վեց ժամ :

Բ.—Բան մը չէ· ամէն մէկուդ կէս ժամ կ'ինայ ...

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (29)

Ե Տ Ք Ը . . .

Կոզոլէ արդէն դուրս է, երբ պատահմամբ ակնարկ մը կը նետէ յատակին ու կը տեսնէ Զելիգին ոտքերը, որոնք տակաւին վաղածանօթ ոտնամաններուն մէջ են: Տարատն ալ դեռ զինուորական ձեւուածք ունի: Վերը Զելիգ զինեալ է, վարը սակայն միշտ ալ զինուորական: Կոզոլի համար ասիկա վճռական նշանակութիւն կը ստանայ:

Ցանկարծական շարժումով մը ան կը դառնայ: Զելիգ ետ–ետ կ'երթայ: Ֆերդինանդ կը հետեւի անոր:

— Մտիկ ըրէ, կը մռնչէ ան, Շրեօդեր, Շրեօդեր, Շրեօդեր... Կը յիշե՞ս դեռ զինքը, անիծուած շուն: Աս ալ քեզի Շրեօդերի համար. սիրալիր բարեւ մը հասարակաց փոսէն:

Ու Կոզոլի կը զարնէ :

Գինեպանը կ'երերայ, ապա կը ցատկէ սեղանին ետեւ ու, մուրճ մը առնելով, կը նետէ դէպի Կոզոլի: Հարուածը կը վրիպի: Այն ատեն Կոզոլի կը բռնէ յինապետը, անոր գլուխը ուժգնօրէն սեղանին կը սեղմէ ու կը բանայ ծորակները: Ան ոտքերով յուսահատօրէն կը հարուածէ հակառակորդին փորը: Ֆերդինանդ կը պրկէ յինապետին ոտքերը, ու թանկագին գարեջուրը, շարունակելով վիզէն վար հոսիլ կը լեցնէ տարատը, ու շուտով օդապարիկի երեւոյթ կը ստանայ: Զելիգ կատաղութենէն կը բառաչէ, վասնզի հիմա դժուար է այդպէս լաւ գարեջուր ճարել: Ան կը յաջողի գաւաթ մը առնել ու անով վարէն կը զարնէ Ֆերդինանդի կզակին:

— Սխալ է, կ'ըսէ Վիլլի, որ՝ լի հետաքրքրութեամբ՝ կեցած է դրան մէջ, պէտք է գլխով զարնէր:

Մենէ ոչ ոք կը միջամտէ կռուին: Ասիկա Կոզոլէի գործն է: Եթէ ան մինչեւ իսկ ծեծ ուտէր, մենք չէինք կրնար օգնել իրեն: Բայց Ֆերդինանդ ծեծ չուտեր: Իր քիթը կ'արիւնի· ու ան կատղելով՝ շուտով կը լմնցնէ Զելիգի գործը: Ֆերդինանդ զայն գետին կը տապալէ, կը բռնէ ականջներէն ու գանկը յատակին կը զարնէ, մինչեւ որ մարդը բոլորովին կը թուլնայ:

Մենք կ'երթանք: Վիլլի կը դառնայ Լինային, որ՝ գոյնը նետած՝ կեցած է իր խորդացող տիրոջ առջեւ:

— Լաւագոյնն է զայն հիւանդանոց տանիք· շուրջ երկու–երեք շաբաթ կը տեւէ :

Կոզոլի գոհունակութեամբ կը ժպտի·չէ՞ որ Շրեօդերի վրէժը լուծուած է: Ան կը սեղմէ մեր ձեռքերը:

— Այսպէս ուրեմն, կ'ըսէ, իսկ այժմ պէտք է նորէն կնոջս մօտ երթամ :

★

Հասնելով շուկային հրապարակը, կը բաժնուինք իրարմէ: Իւլ եւ Վալենտին զօրանոց կը վերադառնան: Անոնց կօշիկները կը շաչեն լուսնի լոյսէն փայլող սալայատակին վրայ:

— Պիտի փափաքէի անոնց հետ երթալ, կ'ըսէ մէկէն Ալբերտ:

— Ես նոյնպէս, կը պատասխանէ Վիլլի, ապա թէ ոչ տունը... աքլորը... վայ չար սատանայ... տարօրինակ են այստեղ մարդիկ, հէ՞ :

Ես կը հաստատեմ :

— Շուտով, կ'ըսեմ, մենք նորէն զօրաց պիտի երթանք:

Կանգ կ'առնենք եւ քահ–քահ կը խնդանք: Զօրաց երթալու պարագան այնքան կը զուարճացնէ Տիադէնը, որ ան ուղղակի կը մարի:

Վիլլի կը քերէ իր գանկը:

— Կը կարծէք թէ անոնք հոն ուրա՞խ պիտի ըլլին՝ տեսնելով մեզ: Այժմ մենք այլեւս շատ ալ յարմար զօրացականներ չենք հարկաւ...

— Իբրեւ հերոսներ, այն ալ կարելի եղածին չափ իրենցմէ հեռու, մենք անտարակոյս աւելի բաղձալի էինք, կ'ըսէ Կարլ:

— Ես անհամբերութեամբ կը սպասեմ այդ օրուան, կը դիտէ Վիլլի, մեր հիմնական երեւոյթով ու նկարագրով.. ասիկա կատարեալ թատրոն մը պիտի լինի...

★

Ես մինակ կ'երթամ փողոցներէն ու տարօրինակ բան մը կը զգամ. այժմ, երբ ընկերներս քովս չեն, ամէն ինչ իմ շուրջը կը սկսի մեղմիւ երերալ եւ իրական դառնալ. այն, ինչ որ քիչ առաջ ստինքեան հասկնալի ու ամուր էր, այժմ յանկարծ կը լուծուի եւ պարօրէն նոր ու անսովոր կը թուի: Կա՞մ ես արդեօք, գոյութիւն ունի՞մ իրապէս, խուսափած ու ապաւինա՞ծ եմ: Շնչասպառ կը սեղմեմ ձեռքերս իրարու մէջ ու կը զգամ թէ ինչպէս իմ ներսը կը բարձրանայ վերադարձի տենդը, կը համակէ զիս ու կը վարէ փողոցներէն :

Ահա այդ փողոցները, քարեղէն ու հաստատուն, ուրիշ, շողացող տանիքներով ու մէկ տեղ լայնարաց ծակեր ու ռումբերէ յառաջացած ճեղքեր. տուները, անվթար, կը բարձրանան կապոյտ գիշերին մէջ ու տարտամօրէն կ'ուրուագծուին անոնց ճակատները եւ պատշգամները: Պատերազմին ականները ոչ մէկ բան կրցած են ընել. բոլոր պատուհանները ամբողջ են, ու անոնց վարագոյրներու լուսաւոր ամպերուն ետեւ կ'ապրի մեղմ աշխարհ մը, տարբեր ոռնացող մահուան այն աշխարհէն, ուր կ'ապրէի ես մինչեւ հիմա :

(Շար.) Է. ՄԱՐԻԱ ՌԵՄԱՐՔ

ՊԱՏԱՐԱԳ Ե ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ ԿՈՄԻՏԱՍԻ

Փարիզի Հայոց Ս. Յովհ. Մկրտիչ ե- կեղեցւոյ մէջ պիտի մատուցուի հանդի- սաւոր Ս. պատարագ եւ պիտի կատար- ուի հոգեհանգստեան յատուկ պաշտօն ԿՈՄԻՏԱՍի մահուան 19րդ տարեդարձին առթիւ, այս կիրակի:

Արարողութիւններուն կը նախագահէ Եւ- րոպայի Թեմի Հայրապետական պատուի- րակ Սերովբէ Ծ. Վ. Մանուկեան:

Հոգաբարձութիւնը կը հրաւիրէ հայ հասարակութիւնը ներկայ ըլլալ եկեղեցի իր երկիւղած յարգանքը արտայայտելու համար անմահ վարդապետին պանծալի յիշատակին: — (Կնիք)

ՊԱԼԱՔԵԱՆ ՍՐԲԱԶԱՆԻ ՄԱՀՈՒԱՆ 20ՐԴ ՏԱՐԵԼԻՑԻՆ ԱՌԹԻՒ

Հանդիսաւոր պատարագ եւ հոգեհան- գիստ կը կատարուի այս կիրակի առաւօտ Գիւտնաչի առթիւ, Պօմոնի Ս. Գ. Լուսա- ւորիչ եկեղեցւոյ մէջ: Սիրով կը հրա- ւիրուի Մարսիլահայ գաղութը՝ ներկայ ըլլալու յարգանքի եւ յիշատակի այս ա- րարողութեանց: Սկիզբ ժամերգութեանց ժամը 8ին, պատարագ ժամը 10ին, հո- գեհանգիստ ժամը 11.45ին.

Գ. Ենովք Նազարէթեան եւ զաւակնե- րը, Տէր եւ Տիկին Օ. Նազարէթեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Խ. Լուսիկեան եւ զաւակները (Մատակասքար), Տէր եւ Տիկին Թ. Արխեան եւ զաւակը, Տիկին Արմենուհ Արխեան, Տէր եւ Տիկին Յա- րութիւն Ալթունեան եւ զաւակները (Պո- լիս), Տէր եւ Տիկին Մ. Մաւեան եւ զա- ւակները սրտի խորունկ կսկիծով կը ծա- նուցանեն իրենց մօր, մեծ մօր, կեսրոջ, զոքանչին, մօրաքրոջ եւ ազգականին՝

ԱՅՐԻ ՏԻԿ. ՎԵՐՈՆԻՔԱ ՆԱԶԱՐԷԹԵԱՆԻ

մահը որ տեղի ունեցաւ Լառիպուազիէռի հիւանդանոցը:

Յուղարկաւորութիւնը տեղի պիտի ու- նենայ հինգշաբթի ժամը 2.15, Փարիզի Հայոց եկեղեցին (15 ռիւ Ժան Կուժօն), *ուրկէ մարմինը պիտի փոխադրուի Փէռ Լաշէզի գերեզմանատունը:*

Մասնաւոր մահազդ չստացողներէն, կը խնդրուի ներկայս իբր այն նկատել:

ՑԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

Ֆ. ԿԱՊ. ԽԱՉԻ Անկէնի մասնաճիւղը իր խորին ցաւակցութիւնը կը յայտնէ Հրաչ Սարգիսեանի *կսկծալի մահուան առթիւ, Այրի Տիկ. Արշալոյս Սարգիսեանին, Օր. Արփինէ Սարգիսեանին եւ ընտանեկան պարագաներուն:*

★

Համախարբ. Միութեան Լիոնի մասնա- ճիւղս իր խորին ցաւակցութիւնները կը յայտնէ հայրենակցուհի Այրի Տիկին Թերվէզ Կարապետեանի, զաւակներուն եւ իր բոլոր ազգականներուն: Հայրենա- կից Նշան Կարապետեանի ողբալի մահուան առթիւ:

ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՓՍԱԿԻ

Ողբացեալ Հրաչ Սարգիսեանի *ողբա- լի մահուան առթիւ Պ. Յովհաննէս Թէր- լէմէզեան երկու հազար ֆր. կը նուիրէ Ֆ. Կապ. Խաչին, երկու հազար ֆր. Ազ- քատախնամին եւ երկու հազար ֆր. «Յա- ռաջ»ի բարգաւաճման համար:*

Ստանալ «Յառաջ»էն:

ՀՐԱՊԱՐԱԿ ԵԼԱՒ

« ՆՈՐ ՔՆԱՐ »

Ձայնագրուած եւ պատկերազարդ եր- գարանին Բ. տպագրութիւնը, հիմնո- վին բարեփոխուած եւ ճոխացուած *Հայաստանէն լսուող բազմաթիւ նոր երգերով:*

640 էջ, 800 ԵՐԳ, 342Ը ՁԱՅՆԱԳՐՈՒԱԾ եւ 132 ՆԿԱՐՆԵՐ

Այս բովանդակութեամբ երգարան ցարդ լոյս չէ տեսած որեւէ տեղ:

Գինը 1400 *Փրանք (Թղթակազմ)*

Թղթատարի ծախքը գնողին վրայ:

Դիմել «Յառաջ»ի հասցէով: Մար- սէյլի շրջանէն դիմել Պ. Յակոբ Մա- լաքեանին,

3, Bld. Th. Turner, Marseille.

ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՕՐԸ ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

Կը տօնուի մեծ պատրաստութեամբ:

30 Հոկտեմբեր, Շաբաթ ժամը 9էն մին- չեւ լոյս: Կէս գիշերէն վերջ եւրոպական պարեր մեծ սրահին մէջ: Աւանդական խնջոյք պզտիկ սրահին մէջ:

Շաթօ տը Ֆլէօրի *հանրածանօթ սրահ- ներուն մէջ:*

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Շրջ. կո- միտէին եւ մասնակցութեամբ շրջանի բո- լոր կոմիտէներուն, խումբերուն, Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Շրջ. վարչութեան եւ մասնաճիւղերու եւ Կապոյտ Խաչին:

Բարձր հովանաւորութեամբ՝

GASTON DEFFERRE *ի*

Մարսէյլի քաղաքապետ, նախկին նա- խարար:

Կը նախագահէ՝ ընկ. ՅԱԿՈԲ ՊԱՊԻԿԵԱՆ

Կը խօսին ընկ. Յ. ԵՂԻԱԶԱՐԵԱՆ Տ. ԹԱԴՈՍԵԱՆ:

Խօսք կ'առնեն ՖՐԱՆՍԻՍ ԼԵՆԱՌ, ԱՇԻԼ ՍԻՆԻ, ՊՕԺԻ ՄԱՌԻԻՍ:

Գեղարուեստական բաժնին մանրամաս- նութիւնները յաջորդով:

●

ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ ՆՈՅ. 7ԻՆ

●

ՎԱԼԱՆՍԻ ՄԷՋ

Նոյեմբեր 6ին:

Մանրամասնութիւնները յաջորդով:

●

ԿՐԸՆՈՊԼԻ ՄԷՋ

Կը տօնուի Նոյեմբեր 7ին, Կիրակի կէս օրէն վերջ ժամը 15ին, Ռիւ Ժէ, Սէն Լուի *սրահը:*

●

ԻՍԻԻ ՄԷՋ

Նոյեմբեր 28ին, Իսիի քաղաքապետա- րանին սրահներուն մէջ:

Ջ. Ո. ՄԻՈՒԹԻՒՆԸ

Կազմակերպուած է ճաշ մը ի պատիւ իր նախագահին՝

ՇԱՒԱՐՇ ՆԱՐԴՈՒՆԻԻ

Միջին Արեւելքէն վերադարձին առթիւ:

Ուրբաթ 22 Հոկտ. ժամը 20ին

Սիրով կը հրաւիրուին գրագէտին բա- րեկամները:

Մասնակցութիւն՝ 650 փրանք:

Պ. Գաբիկեանի 116, Rue La Fayette, Paris (10), TAI. 92-84

Պ. Բալուեանի 43, Rue Richer PRO. 25-46

եւ Յառաջի մօտ,

32, Rue de Trévise, PRO. 86-60

ՅՈԲԵԼԵԱՆ ՓՐՈՖ. Գ. Գ. ԽԱՅԻԿԵԱՆԻ

Կրօնական, ազգային եւ կրթական յիսնամեայ բազմօգուտ գործունէութեան առթիւ:

Նախաձեռնութեամբ Մարսէյլի եկեղե- ցական, ազգային եւ մշակութային բոլոր կազմակերպութեանց, իբրեւ ցոյց հա- մազգային գնահատանքի եւ երախտագի- տութեան:

Հանդէսը տեղի կ'ունենայ Սալոն Մա- ժընոյի մէջ (ռիւ տ'Օպաներ): *Այս կիրակի կէսօրէ ետք, ժամը 3.30ին:*

Կը նախագահէ՝ Վեր. Յ. Ն. ՂԱԶԱՐՈՍԵԱՆ

Կը խօսին Պատ. Ս. ՊԱՂԱԼԵԱՆ եւ Պ. Կ. ՓՕԼԱՏԵԱՆ

Գեղարուեստական խնամուած բաժին. Սիրայօժար կը մասնակցին, ուրիշ շա- տերու կարգին.— Փրոֆ. Յ. Քիւրքճեան *իր երգախումբով,* Տիկ. Մ. Նազգաշեան *(մեներգ),* Օր. Մանէսի *(ջութակ),* Օր. Շահպազեան *(դաշնակ):*

ԽՆՋՈՅՔ

Սեբաստիոյ Նահանգի մեր բոլոր հայ- րենակիցները կը հրաւիրուին ընտանեօք այս կիրակի կէս օրէ վերջ ժամը 4էն 10ը, Իսի, 2 ռիւ տը լա Տէֆանս *Խրիմեան վարժարանին սրահը, ծանօթա- նալու ուսումնասիրացիս 2 սաներուն:*

Երգ, մենախօսութիւն, նուագ, պար առատ ըմպելի մատչելի գիներով:

Մուտքը ազատ է:

Սեբ. Մուրատ. Ռւսումն.ի Փարիզի Վարչութիւն

ՏԱՐԵԿԱՆ ՄԵԾ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

ՖՐ. ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ ՓԱՐԻԶԻ ՄԱՍՆԱՃԻՒՂԻ

Կիրակի, 24 Հոկտեմբեր ժամը 16-24

HOTEL MODERNE *ի ընդարձակ սրահներուն մէջ*

8bis, Place de la République

Գեղարուեստական բաժնին կը մասնակցին. —

Երգ՝ Օր. Օնէր Ն. Տիրատուրեան եւ Շ. Պէնկեան, *ընկերակցութեամբ* Ա. Մեսու- մենցի, *կովկասեան պարեր՝* Պ. Քաշանի Նոր Սերունդի *պարախումբէն* Օր. Լ. Յա- կոբեան *եւ ուրիշներ:*

Կ Ա Ր Օ   Ս Ա Ր Ե Ա Ն

իր նոր կազմած ընտիր նուագախումբով

Հաճելի անակնկալներ   նոխ պիւֆէ   *Սեղանները ապահովել հեռախօսելով*

TRUdaine 27 - 35 ou AVRon 26 - 47

Տոմսերը ապահովել Բալուեան եւ Պարսամեան գրատուններէն:

ԱՂՔԱՏԱԽՆԱՄԻ ՏԱՐԵԿԱՆ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

ԿԻՐԱԿԻ, 31 ՀՈԿՏ. ԺԱՄԸ 16էն 24

HOTEL GEORGE V-ի

ՇՔԵՂ ՍՐԱՀՆԵՐՈՒՆ ՄԷՋ

Deux orchestres - Attractions - Défilé de mannequins

Ապահովեցէք ձեր սեղանները հեռաձայնելով՝ PRO. 03-19, TRU. 47-48

ՖՐԱՆՍԱՀԱՅ ԼՍԱՐԱՆ

Յառաջիկայ հաւաքոյթը Բաւէ սրճա- րանի վերնասրահը, այս չորեքշաբթի ե- րեկոյ: Նիւթն է.— Հարցումները մը՝ ազ- գապահպանման հարցի մասին՝ ի՞նչ գործնական միջոցներով կարելի է ապա- հովել Սփիւռքի ազգ. կեանքը: Ներածա- *կան՝ Պ. Վ. ՄԵԼԻՔԵԱՆԷ: Խօսք պիտի տրուի ներկաներուն:*

ՆՈՒԷՐՆԵՐ

Օր. Մարի Գորգիզեանի ամուսնու- թեան առթիւ Պ. Սարգիս Գորգիզեան ե- րեք հազար ֆր. կը նուիրէ Ֆ. Կապ. Խա- չի օգափոխութեան կայանի շէնքին, 1000 *ֆր. Ուրֆայի Հայր. Միութեան: Նոյն առթիւ Պ. Նշան Դարբինեան (կնքահայ- րը) հազար ֆր. Ուրֆայի Հայր. Միու- թեան:*

Ուրֆայի Հայր. Միութիւնը այս առթիւ իր խնդակցութիւնը կը յայտնէ Տէր եւ Տիկին Նշան Միքայէլեանի:

OCÉANIA

ՕԴԱՆԱՒԻ, ՇՈԳԵՆԱՒԻ ԵՒ ԵՐԿԱ- ԹՈՒՂԻԻ ԱՄԷՆ ՏԵՍԱԿ ՏՈՄՍԵՐ ԿԸ ՎԱՃԱՌՈՒԻՆ

Վիզայի եւ անցագրի բոլոր ձեւա- կերպութիւնները, Հարաւային եւ Հիւսիսային Ամերիկաներու, Քա- նատա, Թուրքիա, Լիբանան: Ա- մէն մանրամասնութեանց համար գրել՝

Պ. ԼԵՒՈՆ ՊԱՐՈՆԵԱՆԻ

38, Rue de la Republique. Marseille
Tél. Colbert 53-13 — 42-58

Bureaux à Paris
4, Rue de Castellane.
Adresse telegraphique PACATLAN

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՏԷՍԻՆ.— Հ. Յ. Դ. կոմիտէի ընդհ. ժողովը այս շաբաթ ժամը 21ին, Հ. Յ. Դ. Տան մէջ: Կարեւոր օրակարգ:

ՈՒՐՖԱՅԻ Հայր. Միութեան ընդհ. ժո- ղովը այս հինգշաբթի ժամը 21ին, Քաֆէ Ռեժան: Բոլորին ներկայութիւնը անհրա- ժեշտ է:

ՓՈՐԹ Տ'ԻԹԱԼԻԻ Կապ. Խաչի մասնա- ճիւղին ընդհ. ժողովը այս ուրբաթ երե- կոյ ժամը 20.30ին, Ժանթիյիի Հայկ. ղպ- րոցին մէջ: Բոլոր ընկերուհիներու ներ- կայութիւնը պարտաւորիչ է:

ԽԱՐԲԵՐԴԻ Նահանգային «Եփրատ» Միութեան ընդհ. ժողովը այս կիրակի ա- ռաւօտ ժամը 10ին, 2 ռիւ Պէռնար տիւ Պուա, *Պ. Քէօսէեանի լուսանկարչատու- նը: Կը խնդրուի բոլոր հայրենակիցներէն ներկայ գտնուիլ (Մարսէյլ):*

ՎԵՐԱՄՈՒՏ ՍԷՆԹ ԱՆԹՈՒԱՆԻ (ՄԱՐՍԷՅԼ) ԴՊՐՈՑԻՆ

Սէնթ Անթուանի Ս. Թադէոս եկեղեց- ւոյ մէջ ամէն հինգշաբթի հայերէնի դա- սաւանդութիւնները տեղի կ'ունենան: Ծնողներէն կը խնդրուի իրենց զաւակ- ները փութով արձանագրել:

ԳՈՅԱՄԱՐՏ ՕՐԱՑՈՅՑ

Լոյս տեսաւ 1955ի «Գոյամարտ» Օրա- ցոյցը (հրատարակութիւն Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդ Մարսէյլի շրջանի), Ազգային, պատմական, գիտական եւ այլազան ճոխ բովանդակութեամբ: Շաբաթական թեր- թիկներով եւ պատկերազարդ: էջ՝ 59: Ներկայանալի արտաքինով եւ մաքուր տպագրութեամբ: Ապսպրանքներու հա- մար դիմել՝

BARSAM AGOPIAN 22 Rue d'Aix
Marseille

Imp. Araxes - 46, rue Richer, Paris (9e)

MAISON ARDY

— GROS — S. A. R. L. au Cap. 12.000.000 — DEMI - GROS —

Tél. Cen. 14. 11 R.C.Seine 3337021 B.

Tél. Cen. 46.87 C.C.P. Paris, 6401.06

(ՏՆՕՐԷՆ ՅԱՐՈՒԹԻՒՆԵԱՆ ԵՂԲԱՐՔ)

86-89, RUE DE CLERY, PARIS (2e)

Հաստատութիւնը մասնագէտ է Bonnetterie եւ sous-vêtements ի վերաբերեալ ամէն տեսակի, եւ ունի փրանսական մեծագոյն տուներու ապրանքները:

Jil - Polichinelle - DD - Mont d'Ecosse - Le Collègien - Le Chat
J. E. T. - Aviette - Parker Nemausa - Tixolid - Eminence -
Kangourou - Belesta - etc. etc
Caleçon Molletonnés - Le Belier - Le Vosgien - Trimeca etc. etc.
Միշտ տրամադրելի Ա. եւ Բ. կարգի ապրանք

Rayon spécial de ganterie et de mouffles en laine

pour HOMMES, FEMMES et ENFANTS.-

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

HARATCH

Fondé en 1925 Tél.: PRO. 86-60
Le Directeur : SCH. MISSAKIAN
Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise, Paris-9e
C.C.P. Paris 1678-63 R. C. Seine 376.286

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա եւ գաղութներ տարեկան 3000 փր., վեցամս. 1600
Արտասահման՝ տարեկան 3500 փր. կամ 10 $, հատը 12 փր.

ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ 21 ՀՈԿՏԵՄԲԵՐ ★ JEUDI 21 OCTOBRE 1954

30ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 7502 30e ANNEE — Խմբագիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ — ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 10ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 2913

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ՁԳԵՑԷՔ ՈՐ ԶԱՐԳԱՆԱՆ

Ճշմարիտ հայրենասիրութիւնը կը պահանջէ թոյլ տալ որ երկու աշխարհաբարները զարգանան ազատօրէն եւ բնական ընթացքով, փոխանակ մէկը միւսին դէմ հանելու :

Թումանեանի հայկաբանին ալ պարտականութիւնն էր ոչ թէ իմաստակներու կարաւանի մը առաջքն անցնիլ, այլ կարգի հրաւիրել զանոնք :

Ինք մէկ ըսելիք ունէր, — Տղաք, ամէն բան կորսնցուցիք, աշխատեցէք խանդավառութեամբ պահել ձեր ճկուն եւ հարուստ մայրենիքը, որուն համար սեւ բունդներ իրենց արիւնը քամած են :

Պետական լեզուի խնդիրը ապագայի հարց է եւ չի կրնար լուծուիլ «դեկրէտ»ներով կամ տնավարի մարզանքներով :

Պրոֆ. Վլատ Պընըցեանու վրիպումէ վրիպում գլորելով, կը գրէ Բ. յօդուածին մէջ.

— «Սովետական Հայաստանի մէջ խօսուած լեզուն համեմատած «արեւմտահայ» բարբառին հետ, անհաւասարելի է իր ճոխութեամբ եւ կատարելութեամբ, շնորհիւ հայ մշակոյթի զարգացման հայկական պետութեան շրջանակին մէջ եւ շնորհիւ տնտեսական նոր պայմաններու»:

Երեւանցիները իրենք ալ գիտեն որ այս յայտարարութիւնը երբեք չի համապատասխաներ բուն իրականութեան :

Օրուան իշխանութիւնը ոչ թէ նորութիւն, այլ չորութիւն կը ներմուծէ : Կը ձգտի ցամքեցնել ազատ զարգացման աղբիւրները, ռուսական եւ բոլշեւիկեան կաղապարին յարմարցնելով ոչ միայն բառերը, այլ եւ շարահիւսութիւնը :

Տարիներէ ի վեր կը ներկայացնենք ապացոյցները եւ պատրաստ ենք նորէն պարզելու, յաւելեալ եւ ճոխացեալ մանրամասնութիւններով :

Պ. Վլատ Պընըցեանու սխալ կը մեկնէ, նաեւ, երկու աշխարհաբարներուն տարբերութիւնները :

Միշտ չակերտելով «արեւմտահայ»ը, կը յայտարարէ սրտառուչ անգիտակցութեամբ.

— «Արեւմտահայ» բարբառը չի կրնար ըլլալ անկախ լեզու մը. ան չունի Սովետական Հայաստանի մէջ գործածուած լեզուէն տարբեր բառամթերքի պահեստ մը (մթերքի պահեստ?), ոչ ալ իրեն յատուկ սեփական քերականական կառուցուածք» (3 Հոկտ.):

Բայց, ի՞նչպէս գրի առիք եւ կամ թարգմանել տուիք ձեր յօդուածաշարքը, Պ. պրոֆեսոր, եթէ «արեւմտահայ բարբառը չունի բառամթերքի գլխաւոր պահեստ եւ իր մասնաւոր քերականութիւնը:

Արեւմտահայ աշխարհաբարը անկախ լեզու էր, երբ սովետական Հայաստանի հին ու նոր վարիչները չէին կրնար քանի մը տող հայերէն խմբագրել :

Գալով «բառամթերքի պահեստին» — ճոխութեան եւ այլազանութեան, երեւի Պուքրէշի վարժապետներն ալ մոռցեր են իրենց հայերէնը, քանի որ չեն կրցած բացատրել թէ երկու աշխարհաբարներէն ո՛րն է աւելի ճոխ, իր յայտնի եւ թաքուն աղբիւրներով :

Նորէն եւ նորէն կը յիշեցնենք, մինչ ի սէր երկու աշխարհաբարներու ազատ զարգացման, — Մի՛ փորձէք նոր ճեղքեր բանալ, հայրենասիրութիւնը շփոթելով խուժանավարութեան, գիտութիւնը՝ տգիտութեան հետ :

Ամէնքս ալ ունինք մէկ պարտականութիւն, այս հարցին մէջ, — Թոյլ չտալ որ այնտեղ պարտադրուած խառնիճաղանճը տարասահման փոխադրուի, խախտելով լեզուի անկախութիւնը եւ մշակոյթի հարազատութիւնը :

Եթէ կրնաք, չիտակը սորվեցուցէք անոնց, փոխանակ ծուռը, խորթը եւ չինծուն օրինակելու կապկօրէն : Շ.

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՖՐԱՆՍԱ ԵՒ ԳԵՐՄԱՆԻԱ

ԵՐԿՈՒ ԵՐԿԻՐՆԵՐՈՒՆ ՎԱՐՉԱՊԵՏՆԵՐԸ ԿԸ ՅՈՒՍԱՆ ՀԱՄԱՁԱՅՆԻԼ

★

ԱՌԱՋԻՆ ԽՈՐՀՐԴԱԿՑՈՒԹԻՒՆԸ ՏԵՒԵՑ ՈՒԹ ԺԱՄ

Ֆրանսայի եւ արեւմտեան Գերմանիոյ վարչապետները Գշ. օր լման ութ ժամ քննեցին երկու երկիրներուն միջեւ եղած խնդիրները, եւ մասնաւորաբար Սարի հարցը, որուն լուծումը սերտ կապ ունի Լոնտոնի համաձայնութեանց վաւերացման հետ :

Տոքթ. Ատընաուըր Փարիզ հրաւիրեց Գերմանիոյ գլխաւոր կուսակցապետները, որպէսզի իրենց տեսակէտները յայտնեն վիճելի խնդիրներու մասին: Խորհրդակցութիւնները տեղի կ'ունենան պատմական դղեակի մը մէջ, Լա Սէլ Սէն Քլու, ուր ժամանակին բնակած է Տիկին տը Մէնթընոն եւ որ այժմ պետական սեփականութիւն է :

Գերման կուսակցապետները Փարիզ հասած պիտի ըլլային երէկ: Իրենց հաւանութիւնը պիտի հարթէ կարգ մը դժուարութիւններ, տնտեսական եւ քաղաքական գործակցութիւն հաստատելու համար Սարի շրջանին մէջ: Այս հարցին լուծումը իր կարգին պիտի դիւրացնէ Լոնտոնի համաձայնութեան վաւերացումը, մասնաւորապէս արեւմտեան Գերմանիոյ գերիշխանութեան վերահաստատումը եւ անոր անդամակցութիւնը Ատլանտեան դաշինքին :

Երկու վարչապետները զեկոյց մը հրատարակեցին առաջին օրուան խորհրդակցութեանց մասին, հետեւեալ բովանդակութեամբ. —

Խօսակցութեանց ընթացքին որոնք տեւեցին ժամը 15էն 21, երկու վարչապետները աչքէ անցուցին ֆրանքօ-գերման յարաբերութեանց վերաբերեալ բոլոր խնդիրները: Նախ քննեցին առեւտրական, տնտեսական, հողագործական եւ ճարտարագործական խնդիրներ: Այս առթիւ հաստատեցին թէ խիստ գոհացուցիչ են ֆրանքօ-գերման առեւտրական փոխանակութիւնները: Եւ համաձայնեցան կարգ մը միջոցներու մասին, զարկ տալու համար անոնց բարգաւաճման, միեւնոյն ատեն աւելի լայն գործակցութիւն մը հաստատելով ճարտարագործական եւ հողագործական ասպարէզին մէջ: Յետոյ քննեցին մշակութային յարաբերութեանց խնդիրը, եւ որոշեցին զարկ տալ: Վերջապէս ծանրացան Սարի բարդ հարցին վրայ, քննելով անոր քաղաքական եւ տնտեսական զանազան երեւոյթները: Կարգով յայտնեցին իրենց կառավարութեանց տեսակէտները: Որոշ յառաջդիմութիւն կատարուեցաւ եւ նոր տեսակցութիւններ տեղի պիտի ունենան այս շաբթուան ընթացքին, սպասելով մասնագէտներու քննութեանց արդիւնքին :

Այս զեկոյցին առթիւ հրատարակուած տեղեկութիւնները կ'ըսեն թէ երկու վարչապետները քաղաքական եւ տնտեսական խնդիրներու երկար ցանկ մը յանձնած են մասնագէտներու քննութեան: Ֆրանսական շրջանակներու մէջ յուսալից կը նկատեն առաջին օրուան խորհրդակցութիւնը: Պ. Մենտէս Ֆրանս եւ Տոքթ. Ատընաուըր, որոնք թունդ հակառակորդներ էին վերջին ամիսներու ընթացքին, առանձին խօսակցութիւն մը ունեցան 15 վայրկեան, բուն բանակցութիւններէն առաջ: Արեւմտեան Գերմանիոյ վարչապետը հազիւ քանի մը բառ ֆրանսերէն գիտէ, բայց Պ. Մենտէս Ֆրանս բաւական վարժ է գերմաներէնի: Քառորդ ժամուան խօսակցութենէն ետք, երկու վարչապետները քանի մը օգնականներ հրաւիրեցին, բանակցութիւնները սկսելու համար :

Պաշտօնական զեկոյցին մէջ յիշուած «յառաջդիմութիւն»ը չի նշանակեր թէ ամէն դժուարութիւն հարթուած է: Արդէն զեկոյցն ալ յատկապէս կը յիշէ Սարի հարցին «բարդ» հանգամանքը: Բայց եւ այնպէս, մթնոլորտը նպաստաւոր կը համարուի :

Սարի վէճին գլխաւոր դժուարութիւնը այն է որ Գերմանները միշտ գերմանական հող կը նկատեն այդ շրջանը եւ չեն ուզեր հրաժարիլ այդ իրաւունքէն, քանի հաշտութեան դաշնագիր կնքուած չէ: Կայ նաեւ շրջանը «եւրոպականացնելու» ծրագիր մը :

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

★

ՅՈՒՇԻԿ – ՅՈՒՇԻԿ

Լիոնէն հասած տեղեկութեանց համաձայն, եկեղեցւոյ հիմերը դրուած են արդէն եւ պատերն ալ քանի մը սանթիմեթր բարձրացած :

Ուրեմն, բուն շինութիւնը կը սկսի մօտերս, համաձայն մշակուած յատակագծին :

Ազգ. Միութիւնը եւ շինութեան յանձնաժողովը, ինչպէս եւ Տիկիններու եւ Երիտասարդներու օժանդակ յանձնախումբերը կը շարունակեն իրենց եռանդուն աշխատանքը, նիւթական միջոցներ ճարելու համար :

Ժողովրդական հանգանակութիւններէն, զանազան հասութաբեր ձեռնարկներէ զատ, ներքին գործերու նախարարութիւնը արտօնած է որ վիճակախաղ մը սարքեն (*Թոմպոլա*):

Կազմակերպիչները կը յուսան չորս ուկէս միլիոն փրանք ճարել այս վիճակախաղէն, որուն տոմսերը չափազանց աժան են, հատը հարիւր փրանք, (կրնաք ստանալ նաեւ *Յառաջ*ի խմբագրատունէն):

Միւս կողմէ, կ'իմանամ թէ «կամաւոր» մը եւս աւելցած է այն ճարտարապետներուն եւ մասնագէտներուն վրայ, որոնք սիրայօժար կ'աջակցին շինութեան գործին, ողբացեալ Ա. Յակոբեանի եղերական վախճանէն ի վեր :

Լոզանի մեր բարեկամը, ճարտարապետ Սարգիս Ճէվահիր, որ վերջին տարիներու ընթացքին այնքան հիմնալից ուսումնասիրութիւններ հրատարակեց Հայկական ճարտարապետութեան մասին, սիրով յանձն առած է տրամադրել ամէն մասնագիտական օժանդակութիւն :

Պ. Ճէվահիրի համար գաղտնիք չունին Հայաստանի դարաւոր վանքերու եւ եկեղեցիներու — ինչպէս եւ բերդերու — շինութեան արուեստը, սկսելով Էջմիածինէն եւ Անիէն :

Այնպէս որ, փրանսացի ազնիւ ճարտարապետը մասնաւոր նեղութիւն մը պիտի չկրէ, ապահովելու համար տաճարին հայադրոշմ հանգամանքը :

Մնաց որ, շինուելիքը միայն եկեղեցի չէ, այլ եւ առաջնորդարան, դպրոց եւ ժողովարան: Ուրիշ խօսքով, տեսակ մը Ազգ. Տուն :

Աւելորդ է բացատրել թէ որքան ծանր բեռի մը տակ մտած է Լիոնի գաղութը, այս շինարար ծրագրով :

Առաջին օրէն իսկ, Ազգ. Միութիւնը եւ Շինութեան Յանձնաժողովը իբրեւ դրամագլուխ ունեցան իրենց հաւատքը եւ աշխատանքը :

Այդ հաւատքը մինչեւ այսօր ալ ըսել կուտայ թէ ժողովուրդի զաւակները կէս ճամբան պիտի չձգեն զիրենք :

Միւս կողմէ, յոյս կը ներշնչէ թէ վերջին պահուն օգնութեան պիտի հասնին մէկ-երկու բարերարներ, գոնէ տաճարին շինութեան հոգը ստանձնելու համար, ի յիշատակ իրենց ջարդուփշուր հարազատներուն:

Ամէն պարագայի մէջ, շինութիւնը կը շարունակուի յուշիկ – յուշիկ:

Թերեւս ամէնէն առաջ Պ. Էռիօն զարմանայ, տեսնելով որ Ազգ. Տան հիմնարկէքէն ետք, բացման պարտականութիւնն ալ իրեն կ'իյնայ: ՎԱՀԷ

ՁՈՐՔԵՐՈՒ ԵՒ ԻՆՆԵՐՈՒ ԺՈՂՈՎ

ԱՌ ԱՅԺՄ ԼԱՒԱՏԵՍ Կ'ԵՐԵՒԱՆ

Երէկ, չորեքշաբթի, չորս մեծ պետութեանց արտաքին նախարարներն ալ իրենց առաջին խորհրդակցութիւնը կատարեցին, դարձեալ Փարիզի մէջ, Լոնտոնի համաձայնութեանց մասին: Իսկ այսօր, պիտի գումարուի այդ համաձայնութեան ինը անդամներուն նոր խորհրդաժողովը, վերջնական ձեւ տալու համար դաշինքին:

Անգլիոյ երեսփ. ժողովին Գշ. օրուան նիստին մէջ, արտաքին նախարարը, Պ. Իտըն, մանրամասն տեղեկութիւններ հաղորդեց Լոնտոնի համաձայնութեանց մասին: Այս առթիւ գոհունակութիւն յայտնեց որ Ֆրանսայի վարչապետը վճռած է Ազգ. Ժողովին վաւերացումն ստանալ մինչեւ տարեվերջ: Անգլ. կառավարութիւնն ալ պատեհ ժամուն խորհրդարանին հաւանութեան պիտի ենթարկէ կնքուած համաձայնութիւնները: Երեսփ. ժողովը լռելեայն հաւանութիւն յայտնեց այն յանձնառութեան որով Անգլիա կը խոստանայ զինեալ ուժեր պահել եւրոպական ցամաքին վրայ, մինչեւ յիսուն տարի: Ժողովը ջերմապէս ծափահարեց, երբ Իտըն կը ներկայացնէր Լոնտոնի համաձայնութեան ուրիշ մէկ տրամադրութիւնը, — Գերմանիոյ ներկայութիւնը ազատ ազգերու ծոցին մէջ, — «ազգեր որոնք անցեալին մէջ զոհերն եղան գերմանական յարձակման»:

Պ. Իտըն իր ճառին մէջ բացատրեց թէ Լոնտոնի համաձայնութիւնը ոեւէ մէկուն դէմ ուղղուած չէ. ընդհակառակն պիտի ամրապնդէ ազատ աշխարհին ապահովութիւնը, բարուոքելով Արեւելքի եւ Արեւմուտքի յարաբերութիւնները:

Վիճաբանութեանց ընթացքին Չըրչիլ եւս խօսք առնելով, հաստատեց թէ պատրաստ է տեսակցելու Պ. Մալենկովի հետ, «որեւէ վայրի մէջ, եթէ բուն ժամանակը եւ պատեհութիւնը ճշդուին»: Յետոյ ըսաւ թէ ինք եւ Պ. Իտըն պատրաստ են համաշխարհային զինաթափութեան մասին խօսելու որեւէ ծրագրի վրայ. «բայց անհրաժեշտ է նախապէս համաձայնիլ ժամանակի եւ մեթոտի մասին: Իմ կարծիքով, անպատեհ պիտի ըլլար խզել այն բանակցութիւնները որոնք այժմ տեղի կ'ունենան Ազգաժողովին մէջ»:

ԱՆԳԼԻԱ ԵՒ ԵԳԻՊՏՈՍ ՀԱՄԱՁԱՅՆԵՑԱՆ

ՍՈՒԷԶԻ ՇՐՋԱՆԸ ՊԻՏԻ ՊԱՐՊՈՒԻ ՔՍԱՆ ԱՄԻՍԷՆ

Հոկտեմբեր 19ին Գահիրէի մէջ ստորագրուեցաւ անգլօ-եգիպտական դաշնագիրը, փակելով երկարամեայ վէճ մը: Համաձայնութիւնը արդէն նշանագրուած էր (առաջին ստորագրութիւն) յուլիս 27ին, եւ այժմ վերջնական ձեւ կը ստանայ: Առկախ կը մնային կարգ մը կէտեր, մասնաւորապէս 1200 անգլիացի մասնագէտներու բնակավայրի խնդիրը: Այս հարցն ալ կարգադրուեցաւ, գոհացում տալով երկու կողմերուն :

Այսպէս, վերջ կը գտնէ բրիտանական տիրապետութիւնը Եգիպտոսի վրայ, 72 տարուան տեւողութենէ մը ետք: Պարբերաբար բանակցութիւններ կը կատարուէին մանաւանդ 1922էն ի վեր, երբ Մեծն Բրիտանիա պաշտօնապէս կը հռչակէր Եգիպտոսի անկախութիւնը :

Ահաւասիկ դաշնագրին գլխաւոր տրամադրութիւնները. —

(Շար.ը կարդալ Դ. էջ)

ՀՆԴԿԱՀԱՅՈՒԹԻՒՆԸ

(ԱՅՑԵԼՈՒԹԵԱՆ ՄԸ ԱՌԹԻՒ)

(Բ. եւ վերջին մաս)

Մասնաւորելով մեր խօսքը Հնդկահայութեան մասին, պէտք է ըսել թէ այդ պատուական հայ գաղութը, հակառակ իր երբեմնի փայլուն անցեալին, այսօր կորսուելու վտանգին մէջ է, խոշոր չափերով զրկուած ըլլալով իր լեզուէն ու հոգեկան ու մշակութային կռուաններէն։ Եկեղեցիներ, Մարդասիրական Ճեմարանն ու Դաւթեան աղջկանց վարժարանը, անշուշտ կը կատարեն իրենց բարերար դերը, սակայն իրենց այժմու վիճակին մէջ կը մնան անբաւարար, գաղութին հայեցի նկարագիր եւ ոգի կարենալ տալու համար։ Ճեմարանը որ ոչ միայն Հնդկահայոց այլ բովանդակ հայութեան ամէնէն հին եւ բազմարդիւն կրթական յարկերէն մին է, լուրջ խնամքի եւ նոր ճիգերու կը կարօտի, ժամանակի պահանջներուն համեմատ կարենալ ծառայելու իր նպատակին։ Չի բաւեր Պարսկաստանէն եւ ուրիշ վայրերէն եկած հայ տղոց անգլերէն եւ կարգ մը գիտելիքներ միայն սորվեցնել, որպէսզի անոնք կարենան Հնդկաստանի մէջ իրենց ապրուստը ճարել։ Մարդասիրական Ճեմարանը, իբրեւ հայ երկրորդական բարձրագոյն վարժարան, իրեն նպատակ պարտի ընել ազգային եւ ընդհանուր կրթութիւն մը տալ Հնդկաստանի հայ տղոց, իբրեւ մարդ եւ Հայ պատրաստելու համար զանոնք իրենց ապագային, որպէսզի հայութիւնը կարենայ շարունակել իր գոյութիւնը Հնդկաստանի մէջ։

Այդ նպատակին կարենալ ծառայելու համար, անհրաժեշտ է որ անոր ծրագիրը հաւասարի տեղական բարձրագոյն վարժարաններու։ Անհրաժեշտ է նոյնպէս որ վարժարանէն ներս մասնաւոր խնամքով ուսուցուին մասնագիտութեան յատուկ ճիւղեր, որոնց կարիքը այժմ լրջօրէն կը զգացուի նոր պետութիւն եղած Հնդկաստանի բոլոր մասերուն վրայ։ Յետոյ, անհրաժեշտաբար մինչեւ վերջին տարին պարտաւորիչ ընել հայերէնի, Հայոց պատմութեան, հայ գրականութեան, կրօնի եւ Հայ Եկեղեցւոյ դասերը։ Նիւթականը չէ որ կը պակսի բարեբախտաբար, քիչ մը կամք եւ հայեցի նախանձախնդրութիւն պիտի բաւէր որ Մարդասիրական Ճեմարանը իր անունին վայել կրթարան մը ըլլար։

Բարեբախտութիւն է որ Մարդասիրական Ճեմարանին կից այսօր կայ նաեւ Դաւթեան աղջկանց վարժարանը, իբր լրացուցիչ մաս սերունդի կրթութեան։ Ազգի մը կրթութեան հիմն է ընտանեկան դաստիարակութիւնը, իսկ ընտանիքներու կրթութեան հիմն է իգական սեռի դաստիարակութիւնը։ Առանց անոր՝ տունին կէսը միայն լուսաւորուած է ազգային ճրագէն։ Բարիքը զոր աղջկանց այս վարժարանը այժմէն իսկ սկսած է սփռել իր շուրջ՝ ակներեւ է ամենուրեք եւ յուսալից։

Այժմ դադրած է այլեւս անգլիական տիրապետութեան շրջանը Հնդկաստանի մէջ եւ կասած նոյնպէս տնտեսական մարզին վրայ Հայերու կողմէն եղած նուաճումները։ Հնդկահայ գաղութը չունի իր երբեմնի նիւթական փայլուն դիրքը։ Վերյիշեալ զոյգ պարագաները իրենց ապահովիչ ազդակներու հետ միասին ունեցած են նաեւ իրենց յոռի ազդեցութիւնները Հնդկահայութեան համար։ Դարերով Հնդկահայութեան մարմինը թէեւ Հնդկաստանի մէջ, սակայն անոր հոգին կէսը ապրած է Լոնտոն, շնորհիւ անշուշտ այն սերտ յարաբերութեան եւ կապորութեան, զոր Հնդկահայութիւնը ունեցած է միշտ Անգլիացիներու նկատմամբ։ Գալով տնտեսական յաջողութիւններուն, պէտք է ըսել թէ Հնդկահայ մեծահարուստներէն միայն քիչեր գիտցած են օգտակար ըլլալ իրենց ազգային ու եկեղեցական հաստատութիւններուն եւ անմահացնել իրենց անունը ազգային երախտաւորներու ոսկեմատեանին մէջ։ Շատերու հարստութիւնը ինչպէս որ եկած, այնպէս ալ գացած է, շատ յաճախ կսկիծ ու տրտմութիւն ձգելով իբրեւ յիշատակ այդ ումպէտ վատնումներուն եւ կորուստին համար։ Բնական է թէ երբ նիւթականը չի վերածուիր բարոյական ուժի, կամ չաջակցիր անոր, կը դառնայ յաճախ իբրեւ միջոց քանդումի եւ ուծացումի։

Հնդկաստանը այսօր թէ Հնդկահայութեան եւ թէ բովանդակ հայութեան համար դադրած է այլեւս ըլլալու դիւրին եւ առասպելական հարստութիւններ դիզելու վայր։ Փոխուած են ժամանակներն ու պայմանները, ու այսօր, որեւէ երկրէ աւելի, հոն է որ Հայը, հակառակ իր բարեմասնութիւններուն եւ ձեռներէցութեան, կը դժուարանայ ապահովելու իր ապրուստը։

Նիւթական պայմաններու այս նուազումը, կրնայ այլապէս իր բախտորոշ անդրադարձը ունենալ Հնդկահայութեան վրայ, որ յետ այսու, փոխան մտածելու իր ոսկիի դէզերուն՝ իբրեւ գերագոյն ապահովութիւն եւ մխիթարութիւն իր կեանքին, մտածէ իր հոգեկան հարստութեան, իր հայութեան եւ զայն փրկելու եւ իրագործելու մասին։ Առանց բարոյական եզրակացութիւններու յանգիլ ուզելու, պէտք է գիտնանք թէ նիւթական հարստութիւնները մեզի չեն պատկանիր, անոնք ժամանակաւոր բարիքներ փոխանակելու միջոցներ են լոկ, շատ յաճախ հոգիները անզգածութեան եւ մահուան առաջնորդող։

Հնդկահայ գաղութը զրկուած իր ոսկիներէն, եւ զանոնք իբրեւ գերագոյն մխիթարանք եւ ապահովութիւն նկատելու յոյսէն, մտածել սկսած է արդէն իր ներքին, բուն հարստութեան, իր հայութեան, անոր ապահովութեան եւ երկարաձգման կարելիութեան, եւ զայն դիմադրական ուժի մը վերածելու մասին։

(ՍԻՈՆ)

Հ.Օ.Մ.Ի 34-ՐԴ ՊԱՏԳԱՄ. ԺՈՂՈՎԸ

Ամերիկայի Հայ Օգն. Միութեան Պատգամ. Ժողովը գումարուած է Յուլիսին Նիագարա Ֆոլսի մէջ։

Կեդրոնական վարչութեան տեղեկագրէն կ'ամփոփենք գլխաւոր կէտերը։

Անցեալ տարի ընդհ. ելեւմուտքը եղած է 55.000 տոլար։ Տիկին Սերոբեան իբրեւ գործիչ — կազմակերպիչ այցելած է բոլոր մասնաճիւղերուն եւ գրաւած անոնց ներքին կեանքով։ Անոր համաձայն ՀՕՄի ներքին կազմակերպութիւնը շատ ուժեղ է ներքնապէս։ Անդամները նուիրուած են գործին զօրաւոր հաւատքով և շատ աւելի մեծնալու ու զարգանալու կարելիութիւններ կան։

Կազմակերպութեան ուժեղացման ու փրոփականտին համար վարչութիւնը մտածած է օգտագործել նաեւ ձայնասփիւռը։ Յանձնախումբ մը կազմուած է, որու նպատակն է ծանօթացնել Հ. Օ. Միութեան գործը ինչպէս եւ գրուագներ մեր պատմութենէն, գրականութենէն եւ երաժշտութենէն։ Սակայն այս գեղեցիկ եւ գործնական ծրագիրը անկարելի եղած է գործադրել, քանի որ կապուած էր մեծ ծախքերու հետ որուն համար պիւտճէ չունէր։

Ուշագրաւ է ՀՕՄի կրտսեր մասնաճիւղերուն գործունէութիւնը, օրինակ Ջաւօ Շանթ մասնաճիւղը երկու տարիէ ի վեր որդեգրած է Շթորայի Ազգալեան վարժարանը որուն ղրկած է գրենական պիտոյքներ եւ զանազան նուէրներ։ Սան Ֆրանչիսկոյի Կրտսեր մասնաճիւղը եւս որդեգրելով Ազգալեան վարժարանը տարեկան 300 տոլար կը յատկացնէ։

ՀՕՄը ներկայիս ունի ինը կրտսեր մասնաճիւղ։ Ընդհանուր մասնաճիւղերուն թիւն է 82, եւ անդամներուն թիւը 2202։ Այս տարեշրջանին 160 անդամի յաւելում մը ունեցած են։

Պէյրութի «Պնակ մը կերակուրի» արշաւէն այս տարի գոյացած է 7924 տոլար։ Այս ձեռնարկին համար իբրեւ մնայուն նուիրատու ունին 8–900 հոգի։ Նմանապէս «Ծոմապահութեան Օր»ը արդիւնաւոր եղած է, ապահովելով միութեան 1165 տոլար։ Աշխատած են այս տարի աւելի եւս զարկ տալ կրթական գործին։ Կազմած են յանձնախումբ մը եւ ունեցած պաշտօնեայ որ շրջելով քաղաքէ քաղաք կազմակերպած է կրթական գործը, թէեւ սպասուած արդիւնքը չեն կրցած ձեռք բերել։ Անոնց գլխաւոր դժուարութիւնը եղած է նիւթականի եւ ուսուցիչներու պակասը։ Հ. Օ. Միութիւնը կրթական յանձնախումբին տրամադրութեան տակ դրած է 9000 տոլար։ Մասնաճիւղերը հաւաքաբար ծախսած են 10.341 տոլար։ Այս տարեշրջանին դպրոցներուն թիւը եղած է 45, աշակերտութեան թիւը 878։

Ամերիկայի մէջ երկրորդական դպրոցի մը խնդիրն ալ օրակարգի վրայ եղած է եւ առաջարկուած է հիմնադրամ մը ստեղծել, նուէրներով, կտակներով։

Ուսանողներու համար թէեւ 1500 տոլարի գումար մը սահմանուած էր, սակայն վարչութիւնը ստիպուեր է յատկացնել 2728 տոլար, նկատի ունենալով դիմողներու մասնաւոր պայմանները։ Անցնող տարուան ընթացքին օժանդակած՝ են արտասահմանի տասը ուսանողներու։ Իսկ Ամերիկայի ուսանողներուն տուած են 1175 տոլար։

Բացի դպրոցներու եւ ուսանողներու օժանդակութենէն, Հ. Օ. Միութիւնը աշխատած է օժանդակել նիւթապէս այն պզտիկներուն, որոնց ծնողքը չէ կրցած հոգալ Քէմփի ծախքերը, որովհետեւ Հ. Ե. Դ.ի հայկական Քէմփը լաւագոյն միջավայրն է ուր տղան պիտի սորվի հայերէն եւ Հայոց պատմութիւն։

Հ. Օ. Միութեան պարբերաթերթը ունի 2560 բաժանորդ, որոնց 1450ը Ամերիկայի մէջ, 1110ը արտասահման։

Հ. Օ. Միութիւնը աշխատած է ընդհանրացնել կտակի գաղափարը, մասնաւոր աշխատանք կատարելով ամէն գաղութի մէջ։ Այս տարի ունեցած են Տիկին Աննա Թէրզեանի կտակը 14.000 տոլար։ Իսկ Պ. Թորիկեան, տնօրէնը Թորիկեան գիտական աշխատանոցին նուիրած է 2090 տոլար արժող դեղեր։

Հ. Օ. Միութեան արտասահմանի մասնաճիւղերէն Հարաւային Ամերիկան ունի ութ մասնաճիւղ 1829 անդամներով։ Ան պահած է տասը սան Փալանճեան ճեմարանին մէջ։ Օգնած է Այնճարի, Քարէն Եփփէ եւ Արզարեան վարժարաններու։ Հակերով հագուստ ղրկած է Երուսաղէմի աղքատներուն։ Ունեցած է 79.777 փէսօ մուտք, 77.832 ելք։

ՊՐԱԶԻԼԻԱ ունի 5 մասնաճիւղ, 500 անդամներով։

ՖՐԱՆՍԱՅԻ Կապ. Խաչը այս տարի իբրեւ կարեւոր գործ գնած է 1.150.000 ֆրանքի շէնք մը օդափոխութեան կայանի համար, Ամերիկայի ՀՕՄի վարչութիւնը կրցած է 500 տոլարի օժանդակութիւն մը ընել այս նպատակին համար։

ԼԻԲԱՆԱՆ ունի 17 մասնաճիւղ, 2484 անդամ, եւ 225 Արծուիկներ։

Լիբանանը իր «Պնակ մը Կերակուր»ի ձեռնարկով, դարմանատուններով, չքաւոր ընտանիքներու իր օգնութիւններով, 612 սաներով զանազան վայրերու մէջ ստեղծած է համակրական լայն շրջանակ։ Ունի օդափոխութեան կայան։ Անցեալ տարի քառասուն պզտիկներ երկու խումբով հինգական շաբաթ տարուած են Շթորայի Ազգալեան վարժարանի սեփական շէնքը։ Այս տարի այս թիւը պիտի բարձրացնեն հարիւրի։ Կրթական գործին մէջ 612 սաներու թոշակը հոգացած է ծախսելով 22.215 ոսկի։ «Պնակ մը կերակուր»էն 800 պզտիկներ շաբաթը չորս օր տաք կերակուր կը ստանան։ Այս ձեռնարկին համար տեղական հանգանակութենէն գոյացած է 13.420 ոսկի։ Իր դարմանատուննե–

ԼՈՒՍԱՒՈՐ ՃԱՄԲԱՆ

(ԵԳԻՊՏՈՍ – ԼԻԲԱՆԱՆ – ՏԷՐ ԶՕՐ)

— Չզէ որ հասնինք, յետոյ կը խօսինք զրոյցիդ մասին ...

— Ես խօսք կ'ուզեմ, կ'ըսէ Տիկին Պալար, ժպիտը դէմքին, ցուցամատը վեր առած, թէեւ մենք, կիներս, մեր գլխուն մէջ շատ բան չունինք, կը պատահի սակայն երբեմն, որ մենք ալ մտածում մը ունենանք... Երբեմն, բոլորովին անգիտակցաբար ...

Խորունկ հեղնանք կայ իր ձայնին մէջ եւ քարը կը հասնի իր տեղը։ Տիկին Պալար կը շարունակէ, աչքին տակէն նայելով Լիւքին, խօսքը սակայն ինծի ուղղած.

— Սիրելի զրուցակից, ահա լսէ՛ք.— Տարիներ շարունակ աղօթեր եմ, խունկ եմ ծխեր, մոմ վառեր բոլոր սուրբերուն։ Ոչ մէկը լսեց զիս... Երկու շաբաթ է ի վեր կ'աղօթեմ, կը պաղատիմ. «Դուն լսէ ձայնս, ով սուրբ մենակեաց, Սուրբ Գրիգոր Նարեկացի... Շատ կը խնդրեմ, որ զիս ալ Եգիպտոս տանիս ...։ Բարի էր հայ սուրբը, աղօթքս լսեց, տարաւ սրտիս ուզածը, որ շատ ալ ձեր գործին չէր գար... Բայց չէք գիտեր, թէ ինչ կը ներկայացնէ ինծի համար այս ճամբորդութիւնը. Հրաշքի պէս բան մը։ Տարիներէ ի վեր, դեռ փոքր աղջիկ, կ'երազէի Արեւելքը... ինչ խորհուրդներ կը պարունակէր ան ինծի համար... Գալով ձեզի, կը կարծեմ թէ դուք ալ մասնաւոր պատճառ մը չունիք գժգոհելու հայ սրբակեաց ճգնաւորէն։ Չէ՞, Պ. տնօրէն «Բայլէ տիւ Միտ»ի... Անոր առաջին թարգմանութիւնները հազիւ երեւցած թերթիդ մէջ, կը շահիս մեծագոյն մրցանակը։ 1950ին, առաջին անգամ ըլլալով, թերթդ կը հռչակուի «Ֆրանսայի գրական լաւագոյն թերթը»։ 1951ին ոչինչ 1952ին դարձեալ ոչինչ։ 1953ին հայ քերթողը երկրորդ անգամ կը խառնէ իր աստուածային շունչը մեր խօսքերուն։ Հրաշքը չուշանար։ Դարձեալ կը շահի մեր թերթը նախանձելի մրցանակը ...։ Իսկ 1954ին, այսօր, այս հրաշալի ճամբորդութիւնը, միշտ շնորհիւ հայ մեծ սուրբին...։ Չե՞ս կարծեր, սիրելի Պ. Պալար, որ շնորհակալութեան մը արժանի է այս հրաշագործ բանաստեղծը, եւ Պ. Թարգմանիչը չի՞ խորհիր իր կարգին, թէ այս մտածումը կապ չունի հասակի հետ... մարդկային ամէնէն նախնական զգացումն է ան, որ կը կոչուի երախտագիտութիւն եւ որ կը բնակի հոս, սրտին մէջ...։ Կը խնդրեմ մեր սիրելի հայ բարեկամէն, որ զայն հաղորդէ իր բոլոր հայրենակիցներուն։

— Կեցցես, Մարքօ, կեցցես ...

Պ. Պալարն է, ոտքի, ծափահարելով։ Մարքօ, Տիկ. Պալարի անունն է «Բայլէ տիւ Միտ»ի մէջ։ Այսպէս կը կոչեն զայն բոլորը։ Պ. Պալար կը դառնայ ինծի.

— Սիրելի Փօլատեան, շատ լաւ ըսաւ կինս. իրաւունք ունէր Ս. Գրիգոր Նարեկացիին վերագրելու հրաշքներ։ Ես ալ կը հաւատամ սուրբերուն, այս մէկուն մանաւանդ, երբ Սուրբին կողքին կը բնակի նաեւ հանճարափայլ քերթող մը... Կնոջս ըսածներուն վրայ կ'ուզէի աւելցնել հետեւեալը.— Քանի մը տարի է մօտէն տեղեակ ես թերթիս գործերուն. գիտես թէ ինչ դժուարին պայմաններու մէջ կը հրատարակեմ զայն։ Ամէն օր կեր պէտք է ճարել այս գազանին... Արդ, ամբողջ ամիս մը, թերեւս աւելի, ձգել զայն եւ մեկնիլ, գիտե՞ս ինչ կ'արժէ ինծի...։ Միւս կողմէ կրնայի՞ մերժել այսպիսի հրաւէր մը... Վերջ ի վերջոյ ինչու եմ քաշեր ու կը քաշեմ այս չարչարանքը, քառասուն տարի է ինչո՞ւ գիշերը ցերեկին եմ խառներ, չէ՞ որ յանուն այն գեղեցկութեան, որ կը կոչուի բանաստեղծութիւն ...

«Երբ ձեր վիճակին մէջ գտնուող սատնդական ժողովուրդ մը այս պաշտամունքը ցոյց կուտայ, այնքան մեծածախս ճամբորդութեան մը հոգը իր վրայ կ'առնէ ի սէր այդ բանաստեղծութեան, իմ զոհողութիւնս ո՞ւր կը մնայ։ Եթէ չերթայի, ի՞նչ ձեւով պիտի կարենայի արդարացնել ինքզինքս, իմ թերթիս գոյութիւնը. չէ՞ որ ապրած եմ ու կ'ապրիմ միայն ատոր համար... Արդ, հիմակուընէ կ'ուզեմ յայտնել իմ խորին հիացումս ձեր դժբախտ ու փոքր, բայց հոգիով շատ մեծ ժողովուրդին։ Մեր այս նիւթապաշտ, խելակորոյս դարուն, անհուն հրճուանք է հանդիպիլ այսպիսի հաւատքի, սիրոյ։ Իրաւունք չունինք բոլորովին յուսահատելու մարդկութենէն... Եւ ես կը գոչեմ, բոլորիս կողմէ.— Կեցցէ այդ զմայլելի ժողովուրդը։ Վստահ եմ, որ զայն աւելի մօտէն ճանչնալով, մենք բոլորս ալ պիտի ամրապնդուինք մեր հաւատքին մէջ, պիտի մեծնանք ...։

— Շնորհակալ եմ ձեր ազնիւ զգացումներուն համար, ես ալ իմ կողմէս վստահ եմ, որ յուսախաբ պիտի չըլլաք։ Իսկ հիմա պէտք չէ որ իմ զրոյցս մոռցնել տայ մեզի մեր պարտականութիւնները... Կարծեմ նաւապետը մեզի կը սպասէ ...

— Ելէք, ելէք, ուշացեր ենք արդէն։ Ոտքի կ'ելլէ տիկին Պալարը, եւ մեզ կ'առաջնորդէ դէպի ընդունելութեան սրահը, ուր բազմած են արդէն երկու համազգեստաւոր սպաներ ...։

Երկուքը մէկ ոտքի կ'ելլեն և մեզ կը բարեւեն առանձին առանձին։ Տարօրինակ մարդկային տիպարներ են։ Իրարու կը նմանին եւ չեն նմանիր։

Կ. ՓՈԼԱՏԵԱՆ

(4)

(Շար.)

ՔՍԱԿԱՀԱՏԸ

«Փառի Փուչս»ի մէջ Անն Ռիսթուռի չահեկան յօդուածով մը կ'ուսումնասիրէ քսակահատները եւ աշխատանքի անոնց մեթոտները»: Կ'ամփոփենք.—

Նշանաւոր քսակահատներ կան, որոնք մնայուն յաճախորդներն են Եւրոպայի բոլոր պանդոկներուն: Անոնք այնքան ծանօթ են բանտի խուցերուն, որքան իրենց գրպաններուն, կամ ուրիշներու գրպաններուն: Իբրեւ գործիք ունին կեղծ անուագիր մը, մկրատ մը եւ ածելի մը:

Քսակահատը յաճախ կը հագուի շատ վայելչօրէն: Ճէնթլմէն մըն է մինչեւ եղունգին ծայրը: Կը յաճախէ միայն մեծ պանդոկներ եւ խղճմտօրէն կը մաքրէ իր հաշիւները: Կը վճարէ նաեւ դերձակին հաշիւը:

Իրական քսակահատը արհեստագէտ մըն է եւ գործը կը կարգադրէ շարժանկարներու, տօնավաճառներու, հանրակառքերու եւ այլ բազմամարդ վայրերու մէջ:

Ասկէ զատ նախասիրութիւն մը ունին Օթէօյի եւ Լոնշանի «Թիռէ»ներուն քով եւ յաճախ հոն է որ իրենց բացումը կը կատարեն: Հոն ուշադրութեամբ կը դիտեն թէ յաճախորդը ուր կը դնէ իր գնած տոմսակները: Կը մտածեն թողնել դրամը հոն ուր կը գտնուի: Քսակահատը շատ անգամ դրամատուն կ'երթայ, ուր իր նախընտրած տեղը գանձարկղներու շուրջն է: Թէեւ գանձապահը վախ չունի, որովհետեւ քսակահատը կանկսթէր մը չէ եւ արիւնը չի սիրեր, կը բաւականանայ հետեւիլ յաճախորդին, որ դրամ գանձեց: Իրեն համար խաղ մըն է միայն տասը վայրկեան կորսնցնելը: Կը նախընտրէ մանաւանդ մեծ դրամատուները յաճախել, ուր դիւրաւ կրնայ բազմութեան մէջ կորսուիլ եթէ բռնուի: Ան դրամատուն կ'երթայ նախընտրաբար ամսու 30ին կամ յաջորդ երկու օրերը:

Քսակահատները կը սիրեն նաեւ կայարանները, խրախճանքը, հրմշտուքը: Մեկնումի եւ դիմաւորելու յուզումը կը նպաստեն իրենց գործողութեանց: Հոն ալ դիտեն թէ որու պէտք է դիմեն: Մինչ փոքր քսակահատը կը բաւականանայ «գրպաններ»է իրեր թռցնելով, մեծերը կը թափառին առաջին կարգերու կամ «վակոնլի»ներու մէջ: Անոնց համար ամէնէն նպաստաւորը այն պահն է երբ ճամբորդը պատուհանէն կը ծռի իր բեռները բեռնակիրին յանձնելու, այդ միջոցին քսակահատը ձեռքը կը տանի գրպանը եւ դուրս կը քաշէ դրամապանակը կամ կը կտրէ կանանց պայուսակները:

Քսակահատները շատ կը ճամբորդեն: Նախընտրաբար կը սիրեն միջազգային արագընթացներով ճամբորդել: Իրենց ժամանակացոյցը կ'որոշեն առեւտրական մեծ տօնավաճառներ, մարզական մեծ հանդէսները, ինչպէս Նիսի բարեկենդանը, Փարիզի «Օթոմոպիլի Սալոնը» եւն.:

Ամէն տարի, ինչ որ ալ պատահի, անոնք պտոյտ մը կ'ընեն դէպի Ֆրանքֆորթ: Հոն է որ տեղի կ'ունենայ իրենց համագումարը:

Անոնք ունին նաեւ իրենց ««համալսարանը», որ Լոնտոնի «Սօհօ» թաղամասին մէջ կը գտնուի: Կ'ըսուի թէ աշակերտները հոն կը սորվին աշխատիլ բոժոժաւոր մանրէքէնի մը վրայ: Պէտք է որ անոնք գրպանէն դրամապանակը դուրս քաշեն, առանց բոժոժը հնչեցնելու:

Շատերու կարծիքով պարզապէս առասպել մըն է այս «համալսարանին» գոյութիւնը կամ Ֆրանքֆորթ այցը:

Համաձայն ոստիկանական վիճակագրութեան՝ քսակահատներու 45 առ հարիւրը Սպանիացի են, ութ առ հարիւրը Ռումանացի, եօթը առ հարիւրը Լեհ, 25 առ հարիւրը Ֆրանսացի, մնացեալը, Յոյն, Պելժ, Իտալացի եւ Հիւսիսային Ափրիկեցի: Անոնց համար սահմանուած պատիժը մէկ օրէն հինգ տարուան բանտարկութիւն է: Միջին հաշիւով վեց ամիս է, երբեմն ալ մէկ օր:

Բազմաթիւ քսակահատներ երբ քիչ մը հարստութիւն կը դիզեն, առեւտրական կը դառնան:

Ամբողջին աշխատելու իրենց մասնաւոր եղանակը ունին: Երեքով, չորսով կը շրջապատեն իրենց զոհը մեթրոյին կամ խանութին վերելակին մէջ: Կը սեղմուին: Քսակահատը իբրեւ թէ թերթ կը կարդայ թեթեւ մը ծռելով «յաճախորդին» վրայ: Թերթը երկայնքին երեքի կը ծալլեն, մէջտեղը փոս, ուրկէ ձեռքը կ'երկննայ մինչեւ «յաճախորդին» գրպանը: Անգամ մը խաղի եկան անոնք երբ արթնամիտ ծերունիի մը քսակը կ'ուզէին թռցնել: Խոհեմ ծերունին իր դրամապանակը լաստիկով մը կոճակին միացուցած էր, անակնկալի բերելով քսակահատները:

Քսակահատներու տարեկան հաշուեյարդը 140 միլիոնի կը հասնի Ֆրանսայի մէջ. որուն մէկ չորրորդը Փարիզ:

Ի՞ՆՉՊԷՍ ՁԵՐԲԱԿԱԼՈՒԵՑԱՆ ԹՈՒՐՔ ՀԱՄԱՅՆԱՎԱՐՆԵՐԸ

*

ԽՄԲ.— Շաբաթ օր գրած էինք 151 թուրք համայնավարներու դատապարտութիւնը: Ստորեւ կու տանք մանրամասնութիւնները անոնց ձերբակալութեան մասին քաղելով պոլսական թերթերէն.—

Երկու տարի առաջ: «Անգարա» շոգենաւը քանի մը վայրկեանէն ճամբայ պիտի ելլէ: Մաքսատունը բազմութեամբ կը վխտայ: 26 տարեկան թուխ եւ գեղեցիկ հանըմ մըն ալ պայուսակը ձեռքին պաշտօնեային կը ներկայանայ: Անցագիրը օրինաւոր է եւ Ֆրանսա կ'երթայ բժշկական ուսումնասիրութեան: Սակայն պաշտօնեան սանկ հարեւանցի մը պայուսակը նայելէ վերջ, կը դառնայ հանըմին ու կ'ըսէ.

— Դուք դժբախտաբար մինչեւ Ապահովութեան Տնօրէնութիւն պիտի երթաք, լուր տրուած է որ դուք փախստականապրանք ունիք:

Այսպէս կը բռնուի Գաղտնի Համայնավար կուսակցութեան գործօն անդամներէն Տօքթ. Սեվիմ Թարը, որ ինքնաշարժով մը կը տարուի ապահովութեան կեդրոն, ընկերակցութեամբ երկու գաղտնի ոստիկանի:

Սեվիմ Թարը Ֆրանսա կ'երթար, հոն ժէօն Թուրքերու եւ Ֆրանսայի համայնավար կուսակցութեան ղեկավարներուն ներկայացնելու «Թուրք Համայնավար կուսակցութեան կազմակերպչական սկզբունքները» անունով գրքոյկը, անոնց հաւանութիւնը առնելու համար:

Երիտասարդ գաղտնի ոստիկան մը երեւան հանեց այս գաղտնի կազմակերպութիւնը, որ 1927էն ի վեր կ'աշխատէր, եւ երեք անգամ հետապնդումի ենթարկուած ըլլալուն հակառակ, օձիքը ազատած էր փաստերու անբաւականութեան պատճառաւ: Դառնանք նիւթին:

Սէվիմ Թարը կը տարուի կեդրոն: Կին ոստիկաններ վրան գլուխը կը խուզարկեն ու բան չեն գտներ: Միայն Սէվիմը բերող մէկ պաշտօնեան կը խորհի անգամ մըն ալ ինքնաշարժին մէջ նայիլ. շարժավարին հրահանգուած էր սպասել: Անմիջապէս կ'իջնէ ու կառքին ներքնակին տակ կը գտնեն գրքոյկները, որոնց շնորհիւ ամբողջ ցանցը երեւան հանուեցաւ:

Այնուհետեւ ոստիկանութեան առաջին գործը կ'ըլլայ Սեվիմէն տեղեկութիւն առնել զանազան խոստումներով: Եւ կը յաջողի: Կուսակցութեան կեդրոնին կոմիտէի անդամները կը ճշդուին ու դիւրութեամբ կը ձերբակալուին:

րուն մէջ խնամուած են ընդամէնը 2500 հիւանդներ: Տրջ. վարչութիւնը կ'օժանդակէ Կուրանոյին եւ Տերանոյին: Բարերար մը խոստացած է տասը հազար ոսկի «Պնակ մը Կերակուր»ին խոհանոցի շինութեան: Ամերիկայի ՀՕՄը հինգ հազար տոլար սահմանած է Լիբանանի:

Փալանճեան ճեմարանին սակը որոշած են բարձրացնել չորս հազարէն հինգ հազար տոլարի:

ՍՈՒՐԻՈՅ մէջ կայ 19 մասնաճիւղ 2078 անդամներով եւ 477 Արծուիկներով: Ամէն մէկ մասնաճիւղ որդեգրած է սաներ գիւղերու բոլոր դպրոցներուն մէջ, ընդամէնը 487 սան: Սերտօրէն կը գործակցի Քարէն Եփփէ ճեմարանին: Տրջ. վարչութիւնը նպատակ ունի հիմնելու ուսանողական տուն մը, մասնաւորաբար Գամըշլըի մէջ, որու համար պէտք ունի 5000 տոլարի, երեք հազարը տեղական միջոցներով պիտի ճարէ, մնացեալը կը յուսայ առնել Ամերիկայի ՀՕՄէն: Քարէն Եփփէ ճեմարանը ունի 137 աշակերտ: Ճեմարանը արտակարգ յաջողութիւն արձանագրած է: ՀՕՄը յառաջիկայ տարուան սակը պիտի աշխատի բարձրացնել երեք հազար տոլարէն չորս հազարի:

Հ. Օ. Միութիւնը Մխիթարեան վարժարաններուն մէջ ունի մէկ մէկ սան:

ԹԷՀՐԱՆԻ մէջ չկայ ՀՕՄի մասնաճիւղ, այլ փոխարինող Կանանց Միութիւն մը, ԹԱՒՐԻԶԻ մասնաճիւղը կը կատարէ շատ գնահատելի գործ: Կրթական գործը կը կազմէ առանցքը իր գործունէութեան: Ունի նաեւ արհեստանոց մը: Կրցած են ունենալ լաւ շէնք մը:

ՀՕՄին ընդհանուր ելեւմուտքը եղած է 98.716 տոլար:

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

ԳՐԻԳՈՐԻՍ ԵՊԻՍԿ. ՊԱԼԱՔԵԱՆ

(Մահուան 20րդ տարելիցին առթիւ)

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Մեր գաղութը՝ իբրեւ թեմ կազմակերպուեցաւ 1926ին, եւ իբրեւ անդրանիկ առաջնորդ ունեցաւ հանգուցեալ Պալաքեան եպիսկ.ը, որ նախապէս Հայրապետական լիազօր պատուիրակն էր Արեւմտեան Եւրոպայի Հայոց:

Առաջնորդական պաշտօնը ստանձնելով, Պալաքեան եպիսկ., ձեռնարկեց աշխատանքի, եւ քանի մը տարուան մէջ յաջողեցաւ ժողովրդական հանգանակութեամբ եւ անձնուէր աշխատութեամբ հիմնել եօթը մատուռ մանկապարտէզներ, կեդրոնին մէջ ալ նախակրթարան մը, հին Ս. Յարութիւն մատրան կից շէնքին մէջ, հարիւրէ աւելի աշակերտներով: Ան յաջողեցաւ համոզել նաեւ հանգուցեալ Պ. Վահան Խորասանճեանը, որ իր անձնական ծախքով շինել տուաւ Փրատոյի Էջմիածնատիպ հոյակապ Ս. Թարգմանչաց Մայր եկեղեցին: Իր մահուան մօտ՝ բարերարը Ազգ. վարչութեան ատենապետ Տօքթ. Յակոբ Սիվրիհիսարլեանի եւ Պ. Յակոբ Մալաքեանի յորդորներուն եւ խնդրանքին վրայ, եկեղեցին փոխանցեց 250 հոգիէ բաղկացեալ Նորակազմ Կրօն. Ընկերակցութեան, իբրեւ ազգային սեփականութիւն: Դժբախտաբար, առանց կարենալ վայելելու իր ջանքերուն արդիւնքը՝ իբրեւ հովուապետ, Գրիգոր եպիսկ. վախճանեցաւ 1934 Հոկտ. 8ին, եւ փառաւոր յուղարկաւորութեամբ մարմինը ամփոփուեցաւ մասնաւոր դամբարան մը որ տակաւին կը մնայ առանց պատշաճ յիշատակարանի մը:

Կ'արժէ այս շինարար հովուապետին յիշատակը յարգել այս կիրակի, համախմբուելով Պօմոնի Հայոց եկեղեցին, որ միակը, ամէն տարի, Գիւտ Խաչի օրը կը կատարէ մասնաւոր հոգեհանգստեան պաշտօն եւ մատուցանել կուտայ հանգստեան պատարագ:

Մարսիլիահայերս, մեր երախտագիտութեան ապացոյցը պէտք է տանք, մեծ բազմութեամբ լեցնելով Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչ եկեղեցին, որ Պալաքեան եպիս.ի անուան նուիրուած է, անոր հիմնարկին գլուխն անցած ըլլալով եւ որ իր կողմէ յորջորջուած է «Մայր եկեղեցի»:

Չմոռնանք թէ անոր մահէն վերջ եկող գացող կրօնապետներու բան մը չաւելցուցին եղածին վրայ եւ պարզապէս վայելեցին Պալաքեանի թողած շինարար աշխատանքը:

Տիգրան Հայկունի

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (30)

ԵՏՔԸ...

Գ.— ՋՐՈՑ՝ ՆԱԻՈՒՆ ՎՐԱՅ

Կանգ կ'առնեմ: Խորապէս ազդած է վրաս այն, որ այսքան անդորրութիւն կայ ամկուլին: Լամպարները, գոյնզգոյն լուսամփոփներով, կը պլպլան ներսը. օթոցներ ու աթոռներ, իրենց յենակներով ու բարձերով, խաղաղ կեանք մը կը վարեն հոն. երբեմն երաժշտութեան հնչիւններ կը հասնին, ու կիները փափուկ քայլերով կը շրջին սենեակներու մէջ:

Լուսաւոր հրթիռներու վայրագ լոյսին եւ ռմբաձակաւ գիւղերու մխացող աւերակներուն մէջ ես գրեթէ մոռցած էի թէ այդ ամէնը դեռ գոյութիւն ունի — փողոցի ամբողջ երկայնքով յարկերու մէջ սփոփուած այս խաղաղութիւնը գորգերու, տաքի եւ կիներու: Կ'ուզէի ներս երթալ եւ կծկուիլ բազկաթոռի մը մէջ կ'ուզէի ձեռքերս պահել տաքին առջեւ որպէսզի ան ըսէ ինծի. կ'ուզէի հալեցնել անոր մէջ դաժան ու բութ անցեալը, ձգել զայն իմ եւէն, հանել վրայէս՝ ինչպէս ատամ հագուստ մը...

Նորէն կը քալեմ, կ'երթամ հեռու, հեռու՝ մինչեւ Վանքի Լերան բարձունքը: Վարը արծաթաշող կը նիրհէ քաղաքը, Լուսինը կը ցոլանայ գետին մէջ: Աշտարակները կը բարձրանան երերուն գծերով: Շուրջս այնքան անըմբռնելիօրէն անդորր է, որ գետին նայելու շարժում մը կ'ընեմ — չէ որ ահա պիտի որոտան հեռուէն խուլ թնդանօթաձգութիւնները, եւ ծանր ռումբերը շառաչուն բախումներով վար պիտի նետուին: Երազի մէջ չե՞մ արդեօք. եւ ինչո՞ւ ահարեկ պիտի չարթննա՞մ խառնակ քնէս ցածլիկ խրամի մը անմխիթար գիշերին մէջ...

Կը թօթուեմ ինքզինքս եւ արագօրէն ետ կը դառնամ դէպի փողոցներն ու գրադարանները: Կամացուկ կը խարխափեմ մեր տան սանդուխէն ի վեր: Ծնողքս արդէն կը քնանան: Կը լսեմ անոնց շնչառութիւնը — հանդարտ՝ մօրս եւ աւելի թանձր՝ հօրս ու ամօթ կը զգամ որ այդպէս ուշ վերադարձած եմ:

Սենեակիս մէջ լոյս կը վառեմ: Անկիւնը դրուած է մահճակալը՝ ճերմակ բարձ ու սաւանով եւ մէկ ծայրը ետ ծալլուած վերմակով: Ու մէկէն բուռն յուզում մը կը տիրէ ինծի: Կը շօշափեմ վերմակը, կ'իյնամ բարձերուն վրայ, ինծի կը սեղմեմ զանոնք ու կը մխրճուիմ բարձերու մէջ, քունի մէջ եւ վերստին կեանքի մէջ. ու կը զգամ մէկ բան միայն եւ ուրիշ ոչինչ — ես կամ... ես կամ...

Իմ հօրեղբայրներէս մէկը զինուորական ատեան գործակալ է եւ սեփական ամարանոց ունի: Ի պատիւ պատերազմէն վերադարձածներու՝ ան ընթրիք մը սարքած է եւ զիս ալ հրաւիրած: Ես կ'ընդունիմ հրաւէրը, վասնզի մայրս կը փափաքի այդ. Կարլ հօրեղբայրս մեր անուանի ազգականն է, զոր ամէնքն ալ կը շողոքորթեն վասնզի երբեմն անոր միջոցով կենսամթերքներ կը ստանան: Ինծի համար ան զօրակայաններու շարաշահ մըն է միայն:

«Գայլը» կ'ընկերանայ ինծի. բայց ստիպուած է դուրսը մնալ, վասնզի հօրեղբօրս կինը շուն չի սիրեր:

Կը զանգահարեմ: «Ֆրակ» հագած փայլուն մարդ մը կը բանայ դուռը: Շփոթած՝ կրունկներս իրարու կը զարնեմ եւ կը բարեւեմ զինքը զինուորական եղանակով: Ասկէ ետքը միայն կը խորհիմ թէ ան երեւի սպասաւոր մըն է: Նման բաներ զինուորութեան մէջ բոլորովին մոռցած եմ:

Ան կ'ուզէ առնել վերարկուս: Ես ալ աւելի կը շփոթիմ:

— Մարդ Աստուծոյ, կ'ըսեմ ժպտելով, մի՞թէ ես այնպիսի երեւոյթ ունիմ որ կը թուի թէ ինքս չեմ կրնար ընել այդ:

Ու կը նետեմ վերարկուս ու գլխարկս հագուստակալի կարթերէն մէկուն վրայ: Մարդ սակայն, զուսպ արտայայտութեամբ, մատներու ծայրերով վերստին կ'առնէ զանոնք ու ամենայն հոգածութեամբ կը կախէ քովի կարթէն: Ապշած կը դիտեմ այս գործողութիւնը:

— Պէտք է որ դուն անգամ մը ենթասպայ Գերհարդ Հիմմելշտոսի ձեռքը իյնայիր,— կը մրմռամ ես,— ան արդէն կը սորվեցնէր քեզ թէ ինչպէս պէտք է շարժիլ:

Կարլ հօրեղբայրս կը դիմաւորէ զիս լիակատար հագուստով, շողալով ու շաչելով: Կը բարեւէ զիջողամիտ արտայայտութեամբ, վասնզի ես միայն պարզ զինուորներու դասին կը պատկանիմ: Հաւանօրէն, ան պիտի ուզէր որ ես ականածանք պատառ – պատառ ըլլայի իր առջեւ: Բայց աւելի շատ աշխարհը կը կործանէր, քան ես կ'ընէի այդ, իր հանդիսաւոր հագուստը առանց այն ալ կը գրգռէ զիս:

— Այսօր ձիու մի՞ս ունիք, կը տեղեկանամ ես:

— Ուրկէ՞ առիր այդ, կը հարցնէ զարմացած:

— Որովհետեւ ընթրիքի համար խթանաւոր կօշիկներ հագած ես:

Վիրաւորուած կը հեռանայ ինձմէ: Հարուածը տեղին դիպաւ: Բոլոր զինուորական պաշտօնեաները, որոնք ոչ մէկ անմիջական առնչութիւն ունին պատերազմի հետ, մասնաւոր սէր կը զգան դէպի սուրերն ու խթանները, մանաւանդ եթէ ձի նստիլ չեն գիտեր: Գալով հօրեղբօրս, ան պիտի ուզէր կրել զանոնք մինչեւ իսկ անկողինին մէջ:

(Շար.) Է. ՄԱՐԻԱ ՌԵՄԱՐՔ

Բրիտանական ուժերը (80.000 զինուոր) Եգիպտոսէն պիտի քաշուին յառաջիկայ քսան ամիսներու ընթացքին.— Ջնջուած է 1936 Օգոստ. 26ի դաշնագիրը, որ կնքուած էր Լոնտոնի մէջ.— Բրիտանական ուժերը պիտի կրնան վերադրաւել զինուորական հաստատութիւնները երբ զինեալ յարձակում կատարուի Եգիպտոսի, Թուրքիոյ կամ Արաբական Դաշնակցութեան անդամակից երկիրներէն մէկուն դէմ.— Բրիտանական ուժերը եթէ հարկադրուին Ջրանցքի շրջանը վերադառնալ, անմիջապէս պիտի հեռանան, երբ թշնամութիւնները դադրին.— Եգիպտոսի հանրապետութիւնը պարտաւոր է դիւրութիւններ ընծայել անգլիական օդանաւերու թռիչքին, տեղաւորման եւ պահպանման համար.— Երկու կառավարութիւնները կ'ընդունին թէ Սուէզի Ջրանցքը միջազգային կարեւորութիւն ունի տնտեսական, առեւտրական եւ ռազմագիտական տեսակէտով. հետեւաբար պիտի պահպանեն նաւարկութեան ազատութիւնը, համաձայն 1888 Հոկտ. 29ի պայմանագրին, կնքուած՝ Կ. Պոլսոյ մէջ:

Եգիպտոսի կողմէ դաշնագիրը ստորագրեց վարչապետը, գնդ. Նասըր, իբրեւ նախագահը եգիպտական պատուիրակութեան, իսկ Անգլիոյ կողմէ՝ արտաքին նախարարին օգնականը, Էնթընի Նըթինկ: Ստորագրութենէն ետք երկու կողմերը մաղթեցին որ բարեկամութեան նոր շրջան մը բացուի երկու երկիրներուն միջեւ:

× Ինչպէս յայտնի է, այս համաձայնութեան դէմ բուռն պայքար կը մղեն Իսլամ Եղբայրները: Կառավարութիւնը ստիպուեցաւ արտակարգ միջոցներ ձեռք առնել, ձերբակալութիւններ ալ կատարելով:

Դաշնագրին տրամադրութեամբ, 1200 անգլիացի մասնագէտներուն 800ը պիտի առնուին Անգլիայէն, իսկ 400ը Եգիպտոսէն:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԳՆԴԱԿԱՀԱՐՈՒԵՑԱՆ այն տասը պարսիկ սպաները որոնք մահուան դատապարտուած էին Թէհրանի զինուորական ատեանին կողմէ, իբրեւ լրտես եւ հայրենադաւ: Հեռագիրը կ'ըսէ թէ բոլորն ալ մեռան համայնավարական նշանախօսքեր արտասանելով: Մահապարտներէն ինը բանակի սպաներ էին, մէկը քաղաքացի: Մահուան դատապարտուած էին տասը ժամուան դատավարութենէ մը ետք: Ուրիշ երկու մահապարտներ, մէկը սպայ, միւսը քաղաքացի, վերջին պահուն իմացան թէ ցկեանս բանտարկութեան փոխուած է իրենց պատիժը: Ամբաստանեալները ձերբակալուած էին Ապատանի շրջանին մէջ: Ոստիկանութեան տեղեկագիրը կ'ըսէ թէ անոնք դաւ մը սարքած էին, քարիւղի գտարանը պայթեցնելու համար:

ԱՆԳԼԻՈՅ հանքակառքի աշխատաւորներուն գործադուլը հետզհետէ կը մեղմանայ, իսկ նաւահանգիստներու բանուորները չեն ուզեր տեղի տալ: Աշխատանքի նախարարը ազդարարութիւն մը ուղղեց բանթողներուն որպէսզի վերսկսին աշխատանքը, նկատելով որ գործադուլը ծանր հետեւանքներ կ'ունենայ տնտեսական տեսակէտով: «Կառավարութիւնը վճռած է ի հարկին ձեռք առնել անհրաժեշտ միջոցները, պաշտպանելու համար ազգային շահը»: — Տեղատարափ անձրեւները եւ ողողումներն ալ ծանր վնասներ պատճառեցին Անգլիոյ մէջ, ինչպէս գրած էինք երէկ:

ԻՐԱՔԻ վարչապետը, Սայիտ Նուրի փաշա Անգարայէն Պոլիս անցնելով, յայտարարեց թէ իր տեսակցութիւնները դրական արդիւնքի մը պիտի յանգին մօտերս: Ինք հակառակ չէ գործակցելու Փաքիստանի հետ: Իր կարծիքով, արաբական երկիրները այժմ անհրաժեշտ կը գտնեն գործակցութիւնը Արեւմուտքի հետ:

ԽՆՋՈՅՔ

Սեբաստիոյ Նահանգի մեր բոլոր հայրենակիցները կը հրաւիրուին ընտանեօք այս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 4էն 10ը, Խաի, 2 ռիւ տը լա Տէֆանս. Կրիմեան վարժարանին սրահը, ծանօթանալու ուսումնասիրացիս 2 սաներուն:

Երգ, մենախօսութիւն, նուագ, պար առատ ըմպելի մատչելի գիներով:

Մուտքը ազատ է:

Սեբ. Մուրատ. Ուսումն.ի Փարիզի
Վարչութիւն

Ջ. Ո. ՄԻՈՒԹԻՒՆԸ

կազմակերպուած է ճաշ մը ի պատիւ իր նախագահին՝

ՇԱՒԱՐՇ ՆԱՐԴՈՒՆԻԻ

Միջին Արեւելքէն վերադարձին առթիւ:
Ուրբաթ 22 Հոկտ. ժամը 20ին
Սիրով կը հրաւիրուին դրադէտին բարեկամները:
Մասնակցութիւն՝ 650 փրանք:
Պ. Գաբիկեանի 116, Rue La Fayette, Paris-(10), TAI. 92-84
Պ. Բալուեանի 43, Rue Richer PRO. 25-46
եւ Յառաջի մօտ,
32, Rue de Trévise, PRO. 86-60

ՅՈԲԵԼԵԱՆ
ՓՐՈՖ. Գ. Գ. ԽԱՑԻԿԵԱՆԻ

Կրօնական, ազգային եւ կրթական յիսնամեայ բազմօգուտ գործունէութեան առթիւ:

Նախաձեռնութեամբ Մարսէյլի եկեղեցական, ազգային եւ մշակութային բոլոր կազմակերպութեանց, իբրեւ ցոյց համազգային գնահատանքի եւ երախտագիտութեան:

Հանդէսը տեղի կ'ունենայ Սալոն Մագընոյի մէջ (ռիւ տ'Օպաներ): Այս կիրակի կէսօրէ ետք, ժամը 3.30ին:
Կը նախագահէ՝ Վեր. Յ.Ն.ՂԱԶԱՐՈՍԵԱՆ
Կը խօսին Պատ. Ս. ՊԱՇԱԼԵԱՆ եւ Պ. Կ. ՓՕԼԱՏԵԱՆ

Գեղարուեստական խնամուած բաժին.

Սիրայօժար կը մասնակցին, ուրիշ շատերու կարգին.— Փրոֆ. Յ. Քիւրքճեան իր երգչախումբով, Տիկ. Մ. Նազգաշեան (մեներգ), Օր. Մանէսի (ջութակ), Օր. Շահպազեան (դաշնակ):

ՊԱԼԱՔԵԱՆ ՍՐԲԱԶԱՆԻ ՄԱՀՈՒԱՆ 20ՐԴ ՏԱՐԵԼԻՑԻՆ ԱՌԹԻՒ

Հանդիսաւոր պատարագ եւ հոգեհանգիստ կը կատարուի այս կիրակի առաւօտ Գիւտնաչի առթիւ, Պոմոնի Ս. Գ. Լուսաւորիչ եկեղեցւոյ մէջ: Սիրով կը հրաւիրուի Մարսիլահայ գաղութը՝ ներկայ ըլլալու յարգանքի եւ յիշատակի այս արարողութեանց: Սկիզբ ժամերգութեանց ժամը 8ին, պատարագ ժամը 10ին, հոգեհանգիստ ժամը 11.45ին

ՄԵԾ ՀԱՆԴԷՍ «ԱՐԾԻՒ»

ՄԱՐԶԱԿԱՆ ՄԻՈՒԹԵԱՆ (ՄԱՐՍԷՅԼ)

Այս կիրակի ժամը 20ին, Պառ էնթէռնասիոնալ, 230 Շըմէն տը լա Մատրակ Վիլ:
Կը նախագահէ՝ ընկ. ԱՆԴՐԱՆԻԿ ՍԱՐԳԻՍԵԱՆ:
«Արծիւ» Թատերախումբը կը ներկայացնէ ընկեր Ազատ Յակոբեանի ղեկավարութեամբ՝

ՈՒՇ ԼԻՆԻ - ՆՈՒՇ ԼԻՆԻ

Գեղարուեստական բաժնին կը մասնակցին՝ ընկ. Պարոյր Կարապետեան Թառով: Եւրոպական պար:

ՑԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ. Յ. Դ. Պուլվար Օտոյի «Վռամեան» ենթակոմիտէն իր խորին ցաւակցութիւնները կը յայտնէ ընկերներ Ոսկեան եւ Գրիգոր Քէնտիրեաններուն, իրենց մօրը դառնակսկիծ մահուան առթիւ եւ փոխան ծաղկեպսակի հազար ֆր. կը նուիրեն Թաղին Ազգ. դպրոցին:

ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՊՍԱԿԻ

Հրաչ Սարգիսեանի մահուան առթիւ փոխան ծաղկեպսակի Տէր եւ Տիկին Ս. Տամլամեան եւ Տէր եւ Տիկին Զ. Մութաֆեան հազարական ֆր. կը նուիրեն Ց. Կ. Խաչին եւ Հ. Կարմիր Խաչին: (Գումար 4000 փրանք): Ստանալ «Յառաջ»էն:

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Օր. Շաքէ եւ Պ. Կարապետ Մէսեաեան կը ծանուցանեն թէ հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի այս կիրակի, Փարիզ, Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցին իրենց մօր՝ ՀԱՅԿԱՆՈՅՇ ՄԷՍԵԱԵԱՆԻ մահուան առաջին տարելիցին առթիւ:

Կը հրաւիրուին ողբացեալին յիշատակը յարգողները:

ՏԱՐԵԿԱՆ ՄԵԾ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ
ՖՐ. ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ ՓԱՐԻԶԻ ՄԱՍՆԱՃԻՒՂԻ

Կիրակի, 24 Հոկտեմբեր ժամը 16–24

HOTEL MODERNEի ընդարձակ սրահներուն մէջ
8bis, Place de la République

Գեղարուեստական բաժնին կը մասնակցին.—
Երգ՝ Օր.ներ Ն. Տիրատուրեան եւ Շ. Պէնկեան, ընկերակցութեամբ Ա. Մեսումենցի, կովկասեան պարեր՝ Պ–Քաշանի Նոր Սերունդի պարախումբէն Օր. Լ. Յակոբեան եւ ուրիշներ:

ԿԱՐՕ ՍԱՐԵԱՆ
իր նոր կազմած ընտիր նուագախումբով
Հաճելի անակնկալներ ճոխ պիւֆէ Սեղանները ապահովել հեռախօսելով
TRUdaine 27 - 35 ou AVRon 26 - 47
Տոմսերը ապահովել Բալուեան եւ Պարսամեան գրատուններէն:

ՊԱՏԱՐԱԳ ԵՒ ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ ԿՈՄԻՏԱՍԻ ՅԻՇԱՏԱԿԻՆ

Փարիզի Հայոց Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցւոյ մէջ պիտի մատուցուի հանդիսաւոր Ս. պատարագ եւ պիտի կատարուի հոգեհանգստեան յատուկ պաշտօն ԿՈՄԻՏԱՍի մահուան 19րդ տարեդարձին առթիւ, այս կիրակի:
Արարողութիւններուն կը նախագահէ Եւրոպայի Թեմի Հայրապետական պատուիրակ Սերովբէ Ծ. Վ. Մանուկեան:
Հոգաբարձութիւնը կը հրաւիրէ հայ հասարակութիւնը ներկայ ըլլալ եկեղեցի իր երկիւղած յարգանքը արտայայտելու համար անմահ վարդապետին պանծալի յիշատակին: — (Կնիք)

ԱՐՄԵՆԻԱ Ի
ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԻՆ

Նոյեմբեր 27ին, Շաբաթ գիշեր:
LE CLUB, 51, Rue Grignan, Marseille

ՎԵՐԱՄՈՒՏ ՍԷՆԹ ԱՆԹՈՒԱՆԻ (ՄԱՐՍԷՅԼ) ԴՊՐՈՑԻՆ

Սէնթ Անթուանի Ս. Թադէոս եկեղեցւոյ մէջ ամէն հինգշաբթի հայերէնի դասաւանդութիւնները տեղի կ'ունենան:
Ծնողներէն կը խնդրուի իրենց զաւակները փութով արձանագրել:

TOMBOLA

Ի ՆՊԱՍՏ ԼԻՈՆԻ ԵԿԵՂԵՑԻԻ ԵՒ ԱԶԳ. ՏԱՆ ՇԻՆՈՒԹԵԱՆ:
Մէկ պարգեւ՝ ՖՈՒԷԿԱԹ ԿԱՌՔ ՄԸ
Տոմսերու գինը՝ 100 Փրանք:
Փարիզի համար դիմել ՅԱՌԱՋի:
Վիճակահանութիւնը տեղի կ'ունենայ Դեկտեմբեր 4ին:

Կ'ՈՒԶՈՒԻ

Շէնքերու ներկարար բանուորներ, արհեստին ծանօթ կամ ոչ: Դիմել անձամբ Պ. Հայրապետեանի, ամէն օր առաւօտ ժամը 8էն եւ իրիկունը ժամը 8էն վերջ,
78, Rue des Rosiers, Métro Porte de Clignancourt, St. Ouen

ԾԱԽՈՒ Է

Փավիյեօն մը երեք սենեակ, խոհանոց, բաղնիք, կեդր. ջերմութիւն, երկու յարկ: Ունի 500 f. մ. հող: Վիլլէ սիւր Մառն: Օրօպիւս Շաթօ տը Վէնսէնէն կամ կառախումբ Կառ տը լ'Էսթէն:
Դիմել՝ Սիմոնեան՝
16, Rue Rapatel, Montreuil

ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԻՒՆ
ՕԳՏՈՒԵԼՈՒ ՀԱՄԱՐ ԱՌԻԹԷՆ
4500 frs
Complet-2 pièces
(Draperie et Tweed)
ԱՄԵՐԻԿԱՑԷՆ ՆՈՐ ՍՏԱՑԱԾ ԵՆՔ ՀԱԳՈՒՍՏՆԵՐ
ԱՅՐ ՄԱՐԴՈՑ ԵՒ ՊԱՏԱՆԻՆԵՐՈՒ
ՄԻ ՄԻԱՅՆ 4500 ՖՐԱՆՔ
Դպրոցի աշակերտներուն եւ ուսանողներուն համար 10 առ 100 զեղչ
ՈՒՆԻՆՔ. ՆԱԵՒ ԱՄԷՆ ՏԵՍԱԿ ԿԵՐՊԱՍՆԵՐ ՄԱՏՉԵԼԻ ԳԻՆԵՐՈՎ
TISSUS BÉATRICE
ՏՆՕՐԷՆ Պ. ԴԱՎՈՒԴԵԱՆ
97, Rue de Richelieu,
Métro Richelieu Drouot
Tél.: RIC. 57-57

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՏԷՍԻՆ.— Հ. Յ. Դ. կոմիտէի ընդհ. ժողովը այս շաբաթ ժամը 21ին, Հ. Յ. Դ. Տան մէջ: Կարեւոր օրակարգ:

ՈՒՐՖԱՅԻ Հայր. Միութեան ընդհ. ժողովը այս հինգշաբթի ժամը 21ին, Քաֆէ Ռեժան: Բոլորին ներկայութիւնը անհրաժեշտ է:

Ֆ. Կ. ԽԱՉԻ Փորթ տ'Իթալիի մասնաճիւղին ընդհ. ժողովը այս ուրբաթ երեկոյ ժամը 20.30ին, Ժանթիյիի հայկ. դպրոցին մէջ: Բոլոր ընկերուհիներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ է:

ԽԱՐԲԵՐԴԻ Նահանգային «Եփրատ» Միութեան ընդհ. ժողովը այս կիրակի առաւօտ ժամը 10ին, 2 ռիւ Պէռնար տիւ Պուա, Պ. Քէօսէեանի լուսանկարչատունը: Կը խնդրուի բոլոր հայրենակիցներէն ներկայ գտնուիլ (Մարսէյլ):

ՀԱՄԱ - ԽԱՐԲԵՐԴԻ Սէնթ Անթուանի (Մարսէյլ) անդամ եւ ոչ անդամ հայրենակիցները ժողովի կը հրաւիրուին այս կիրակի ժամը 9ին առաւօտեան, Պառ Վիտալիք, Պ. Մարտիկեանի սրահը:

ՃՇԴՈՒՄ.— Օհան Տուրեանի երաժշտական առուլխին փռեյիւտը բարը սխալմամբ տպուած է պալատ, քանի մը թիւերու մէջ:

ՎԻՃԱԿԱԽԱՂ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Մուրատ Ռափայէլեան Նախկին Աշակերտներու Միութիւնը կը ծանուցանէ թէ իր վիճակահանութիւնը տեղի ունեցաւ, եւ՝

ԹԻՒ 093

շահեցաւ շաբաթ մը պտոյտի իրաւունքը զոյգի մը համար, Վենետիկ: Երթեւեկ, օթեւան, եւ սնունդ ապահովուած:
Կը խնդրուի դիմել՝ Պ. Ս. Էքսէրճեանի՝ 40 Լա Քանըպիէռ, Մարսէյլ:
Պ. Ա. Շէխիկեանի՝
Ֆարմասի Սանթրալ, 1 Պուլվ. տ'Աթէն Մարսէյլ:
Միութեանս վարչութեան փափաքին համաձայն, որպէսզի Մարսիլիոյ հասարակութենէն զոյգ մը, անպայման, վայելէ սոյն ճամբորդութիւնը, կրկին վիճակահանութիւն տեղի պիտի ունենայ, եթէ այս թիւը իր անդամներէն եւ կամ իրենց ընտանիքներէն մէկուն ելած է:

FOURRURES
ROGER YOPIAN
84, Boul. de Stalingrad, 84
CHOISY-LE-ROI (Seine)
FOURRURES

AUTOMOBILES
DE TOUTES MARQUES
Եթէ կ'ուզէք գնել կամ ծախել
լաւագոյն պայմաններով ձեր ինքնաշարժը, հաճեցէք դիմել՝
ՇԱՀԱՆ ՍԱՐԵԱՆԻ
3, VILLA MONCEAU, Paris, (17)
Tél. WAGram 13 - 95 (9h, 14h. 20h.)
Փորձառութիւն 1928էն ի վեր

Imp. Araxes - 46, rue Richer, Paris (9e)

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Fondé en 1925 Tél.: PRO. 86-60
Le Directeur : SCH. MISSAKIAN
Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise, Paris-9e
C.C.P. Paris 1678-63 R. C. Seine 376.286

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա եւ գաղութներ տարեկան 3000 ֆր., վեցամս. 1600
Արտասահման՝ տարեկան 3500 ֆր. կամ 10 $, հատը 12 ֆր.

ՈՒՐԲԱԹ 22 ՀՈԿՏԵՄԲԵՐ ★ VENDREDI 22 OCTOBRE 1954

30ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 7503 30e ANNEE | Խմբագիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ | ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 10ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 2914

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

« ՕԳՏՈՒԵՑԷՔ ԱՌԻԹԷՆ »

●

Զարմանալի երեւոյթ մը.—

Այս տարի, հայերէնի շաբաթական դասընթացքներու վերաբացման առթիւ, բոլոր ազգերուն մէջ յատկապէս կը շեշտեն.

— «Դասերը ձրի են»:

Եթէ այսպէս շարունակուի, թերեւս յառաջիկայ տարի ալ կարդանք.

— Դասաւանդութեան ատեն շաքար պիտի բաժնուի: Եկողներուն ճամբու ծախքերն ալ կը ստանձնենք, եթէ նոյն իսկ մայրիկը կամ հայրիկը միասին ըլլան:

Այս երեւոյթին առջեւ, անշուշտ կը յիշէք երբեմնի աւանդութիւնը:

Այն ատեն, մայրիկը դպրոց տանելով տղան, կ'ըսէր վարժապետին.

— Միսը քեզի, ոսկորը ինծի...

Ո՜րքան շուտ փոխուեցան բաները:

Այն ատեն պարծանք էր տղան դպրոց դնել, որպէսզի «մարդ ըլլայ»: Անշուշտ ամէնէն առաջ մայրենի լեզուն սորվելով:

Այսօր, օտարութեան մէջ, հազարումէկ պատեհութիւններ կան մարդ ըլլալու, կը բաւէ որ մէկզի դնես մայրենի լեզուն, իբրեւ «մաշած չոր»:

Ազգային կրթութի՞ւն, սերունդի փըր – կութի՞ւն, ինքնապաշտպանութի՞ւն, — որո՞ւ հոգ...

Եւ դասընթացքներու կազմակերպիչները ի զուր կը փորձեն կարելի եղածին չափ շատ աշակերտներ ապահովել, ստանձնելով ամէն ծախք եւ յոգնութիւն:

Դեռ վերջերս պոլսահայ թերթերը կը գրէին թէ աշակերտներու թիւը բաւական պակսած է այս տարի եւ թէ տեղ չկայ միջնակարգ վարժարաններուն մէջ:

Մենք տակաւին չկրցանք ճշդել թէ ինչ պատկեր կը ներկայացնեն եղած – չեղած դասընթացքները:

Աշակերտներու թիւը աւելցա՞ծ է: Պակսա՞ծ է: Ի՞նչ համեմատութեամբ: Միջին հաշուով, իւրաքանչիւր աշակերտ քանի՞ տարի կը յաճախէ անընդհատ:

Համառօտ վիճակագրութիւն մը շատ բան պիտի պարզէր, բանալով մեր աչքերը:

Ամէն պարագայի մէջ, մեր առաջին հարցումը պիտի ըլլար — Ո՞ւր կ'երթանք:

Աւելի ընդլայնելով խնդիրը, կրնայինք հարցնել, տակաւին.

— Որեւէ յառաջդիմութիւն կատարա՞ծ են այն պատանիները եւ բարձրագոյն ուսում ստացած երիտասարդները, որոնք բաւական հայերէն գիտէին:

Եթէ այս ուղղութեամբ քննութիւն մը կատարուէր առանց դաւանանքի խտրութեան, կը կարծենք թէ եզրակացութիւնը շատ աւելի տխուր պիտի ըլլար:

Եղածով, գիտցածով գոհանալու յամառութիւնը պիտի մարէ մեր ծուխը:

Ուսանելու տարիները քանի թաւալին, այնքան պիտի դժուարանայ յառաջդիմութիւնը: Ոչ միայն հայագիտութեամբ, այլ եւ ամէն տեսակէտով:

Երիտասարդութեան արդար իրաւունքն է գիրքեր գրաւել, թեւ տալ հանրային գործունէութեան:

Կիսկատար գիտելիքներով սերունդ մը, փոխանակ այդ վերանորոգիչ դերը կատարելու, իր կարգին պիտի նպաստէ լճացման, միջակութեան ծաւալման:

Եւ մեր հանրային թէ մտաւոր մակարդակը հետզհետէ պիտի դեղնի, պիտի ճապաղի, դառնալով անճանչելի:

Ի՞նչ կ'արժէ երկրորդական, մինչեւ անգամ համալսարանական կրթութիւն մը, եթէ վաղը պիտի ստիպուինք թարգմանով խօսիլ մեր զաւակներուն հետ:

Պայմանաւ որ թարգման մնացած ըլլայ, մայրենի լեզուին համար...

Ամէնէն տրտմեցնող պարագան այն է, որ, երիտասարդները մեծ մասով հարեւանցի կը հետեւին այս հարցին:

Շատեր այն տպաւորութիւնը կը ձգեն թէ խնդիրը կապ չունի իրենց հետ:

Շ.

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԳԵՐՄԱՆԻՈՅ ԳՐԱՒՈՒՄԸ ԿԸ ՎԵՐՋԱՆԱՅ

●

ԼՈՆՏՈՆԻ ՊԱՅՄԱՆԱԳԻՐՆԵՐԸ ՊԻՏԻ ՍՏՈՐԱԳՐՈՒԻՆ ՎԱՂԸ, ՇԱԲԱԹ

Ֆրանսայի, Անգլիոյ, Մ. Նահանգներու եւ արեւմտեան Գերմանիոյ արտաքին նախարարները Գշ. օր ժողով գումարելով Շայոյի պալատին մէջ, մէկուկէս ժամ քննեցին այն դաշնագիրը որուն հիման վրայ պիտի դադրի արեւմտեան Գերմանիոյ զինուորական գրաւումը: Բնագիրը մշակած էին խումբ մը մասնագէտներ, համաձայն Լոնտոնի մէջ տրուած հրահանգներուն: Այդ օրը միայն մէկ պայմանագիր վերջնական համաձայնութեան յանգած չէր տակաւին,— ի՞նչ իրաւական վիճակ պիտի ունենան դաշնակից զինուորները Գերմանիոյ մէջ: Համաձայն 1945ին չորս պետութեանց կողմէ եղած յայտարարութեան մը, դաշնակիցները իրաւունք ունէին զինուոր պահելու արեւմտեան Գերմանիոյ եւ Պերլինի մէջ: Տոքթ. Ատընաուըրի կարծիքով դաշնակից զինուորներ կրնան մնալ գերմանական կառավարութեան արտօնութեամբ: Մասնագէտներ ընդունելի չեն գտներ այս տեսակէտը, այն պատճառաբանութեամբ թէ Ա. Միութիւնը կրնայ առարկութիւններ յարուցանել: Վերջին պահուն Ֆրանսա ուրիշ բանաձեւ մը առաջարկեց, որ պիտի քննուէր երէկ: Միեւնոյն ատեն ժողովի հրաւիրուած էին ինը դաշնակիցները, վերջնական ձեւ տալու համար Լոնտոնի այն պայմանագրին որով Գերմանիա եւ Իտալիա պիտի ընդունուին Պրիւքսէլի դաշինքին մէջ: Այսօր, ուրբաթ, Ատլանտեան խորհուրդը պիտի վաւերացնէ այս համաձայնութիւնը որով արեւմտեան Գերմանիան կը մտնէ Ատլանտեան դաշինքին մէջ:

Տեղական թերթերը կը գրեն թէ բոլոր համաձայնութիւնները պիտի վաւերացուին շաբաթ օր, Ֆրանսայի արտաքին գործերու պաշտօնատան մէջ:

Այս բանակցութեանց միջոցին Ֆրանսացի եւ գերման մասնագէտները անընդհատ կ'աշխատէին, քննելով տնտեսական գործակցութեան պայմանները Սարի մէջ: Գալով բուն վէճին, Ֆրանսայի եւ արեւմտեան Գերմանիոյ վարչապետները պիտի վերսկսէին երէկ, սպասելով գերման կուսակցապետներու գալուստին:

Զօրսերու խորհրդակցութենէն ետք, պաշտօնական զեկոյց մը հրատարակուեցաւ, որ կ'ըսէ թէ չորս նախարարները քննեցին մասնագէտներու տեղեկագիրը եւ թէ լուծումներ առաջարկուեցան կարգ մը վիճելի կէտերու մասին:

× Ինչպէս ըսինք, այսօր ուրբաթ, Ատլանտեան Խորհուրդը նիստի հրաւիրուած է քննելու համար արեւմտեան Գերմանիոյ անդամակցութեան խնդիրը: Այս առթիւ պիտի քննուի նաեւ գերագոյն հրամանատարութեան ընդարձակման հարցը, իբրեւ նոր ապահովութիւն մը Գերմանիոյ վերազինման հանդէպ, որ պիտի սկսի 12 զօրաբաժիններով (400, 500.000 զինուոր), 75.000 օդաչու եւ 25 հազար նաւազ: Թէեւ կարգ մը վիճելի կէտեր կը գտնուին այս բոլոր պայմանագիրներուն մէջ, բայց համաձայնութիւն գոյացաւ որ շաբաթ օր ժամը 2.45ին հանդիսաւոր նիստ մը գումարուի արտաքին գործերու պաշտօնատան մէջ, ստորագրելու համար բոլոր դաշնագիրները:

··········

ՀՆԴԿԱՉԻՆԻ Հայֆոնկ քաղաքին մէջ ընիկները յարձակեցան Ֆրանսական զօրքին վրայ, երբ զօրքերու փոխադրութիւն կը կատարուէր: Կին մը սպաննուեցաւ: Առաջին միջադէպն է այս, Հանոյի դրաւումէն ի վեր:

✤ ՕՐԸ ՕՐԻՆ ✤

★

ՃՈԽՈՒԹԻ՛ՒՆ, ԿԱՏԱՐԵԼՈՒԹԻ՛ՒՆ...

Գովեստ մնա՞ց որ չշռայլեն Երեւանի «պետական լեզու»ին:

Այն ալ՝ առանց կանոնաւորապէս հետեւելու որեւէ սովետահայ հրատարակութեան,— օրաթերթ, ամսագիր թէ գիրք:

Ես ալ ուզելով «պրոպագանդել» այդ լեզուին թանկագի՜ն արժանիքները, մէկ ակնարկով հետեւեալ բառերը գտայ, իբրեւ ապացոյց ճոխութեան եւ կատարելութեան.

Էլէմէնտ, էտապ, ժուռնալ, ռէալիստական, իմպերիալիստական, պրոբլեմ, դեպարտամենտ, ֆորմալիզմ, դիրեկտոր, (գործարանի կամ դպրոցի), կոնֆլիկտ, նեկրոլոգ, բիոլոգիա, գէոլոգիա, պոէզիա, ռէակցիոն, ագրեսիա, ֆէոդալական, պրոգրեսիւ, ֆրազ, ռեւոլուցիոնէր, ռեֆլեկսիա, կոնստիտուցիա, կոնսուլտացիա, սամբլեա, դելեգացիա, կոնստրուկցիա, սեսիա, պրեմիէր – մինիստր, պրեզիդենտ, վից – պրեզիդենտ, լաուրեատ, սալուտ, ադմիրալ, մայոր, գեներալ – մայոր, լեյտենանտ, դելեգատ, տեխնիկա, դեպուտատ, դիպլոմ, ֆրոնտ, սատիրա, տրագեդիա, տենդենց, գեներալիտետ, օպտիմիզմ, պեսիմիզմ, դեկլարացիա, դաւթել, դաւթիչ, ագրեսոր, բոստան, բազ, էկսպոնանտ, կուրորտ, ալպինիստ, ռեներատ, դեզերտոր, չախմատ, չէմպիոն, բէլոներ (անգլ. բէյլս) կոնտր–ռեւոլուցիոն, ասդէս ևն.:

Եւ դեռ բայերը,— էվակուացնել, օկուպացնել, մոբիլիզացնել, պրոպագանդել:

— Բայց մենք այս բոլոր բառերուն հաբազատ հայերէնը ունինք, աւելի հասուն, աւելի ճկուն եւ գեղեցիկ, ինչո՞ւ չեն գործածեր:

= Լռէ՛, ռէակցիոն պրովոկատոր, քեզի՞ մնաց քննադատել «պետական լեզու»ն, որուն վրայ կը հիանան բոլոր պրոգրեսիւ գրողները: Չկարդացի՞ր. Պուքրէշի Մանկավարժական համալսարանին դասախօսներէն Պ. Վլատ Պըրըցեանուն անգամ կը յանձնարարէ իւրացնել եւ տարածել զայն:

— Ուրեմն ես ալ կրնամ որեւէ օտար բառ թխել գրածներուս մէջ, ինչպէս եւ նոր բայեր շինել.—

Ադմինիստրացնել, ռեֆորմել, պրեզիդել, սախաել, դիվորսել, ռեվիզինել, տանսել («տանսէ տանսէ փաթիկէ օլ – տուլ», կ'ըսէին Պոլսոյ նորելուկ սալոնականները):

= Ինչ որ ալ ընէք, դուք արժանի չէք հառաջդիմական տիտղոսին, ոչ ալ կրնաք ապացուցանել ձեր հայրենասիրութիւնը:

— Ուրեմն ուրիշ ծաղկեփունջ մը եւս ներկայացնեմ պետական լեզուի ճոխութենէն, կատարելութենէն եւ «բառամթերքի պահեստէն»:

= Եթէ այդ աշխատանքը կատարէք համակրանք յայտնելով կամ գոնէ առանց դիրք ճշդելու, դուք ալ հառաջդիմական կը համարուիք:

ՎԱՀԷ

« ՅԱՌԱՋ »Ի ԲԱՐԳԱՒԱՃՄԱՆ ՀԱՄԱՐ

Շնորհակալութեամբ ստացանք գրասէր բարեկամէ մը 5000 ֆրանք, իր այցելութեան առթիւ:

ԵԳԻՊՏՈՍ ԱԶԱՏ Է 1517ԷՆ Ի ՎԵՐ

●

ԽՐԱԽՃԱՆՔՆԵՐԸ ՊԻՏԻ ՏԵՒԵՆ ՏԱՍԸ ՕՐ

Անգլեւեգիպտական համաձայնութեան կնքումը աննկարագրելի խանդավառութիւն պատճառեց ամբողջ երկրին մէջ: Ամբողջ տասը օր խրախճանքներ պիտի կատարուին, տօնելու համար այս մեծ յաղթանակը: Հինգշաբթի օրը ազգային տօն հռչակուած էր եւ ամէն աշխատանք դադրեցաւ: Բոլոր պաշտօնեաները եւ բանուորները պիտի ստանան իրենց լման աշխատավարձքը: Չորեքշաբթիէն հինգշաբթի լուսնալու գիշերը դրօշակներ պարզուած էին փողոցներուն մէջ, ամէն տեսակ վերտառութիւններով, որոնք կը փառաբանէին կատարուած հրաշքը: Թերթերը մէկ բառ խորագիր տպած էին կէս էջի վրայ, — «Պարպում»: Ժողովուրդը խելայեղ ցոյցեր կը կատարէ: Պաշտօնեաները իրենց գործերը ձգելով վարչապետարան կ'երթան, նախարարները շնորհաւորելու համար:

Գահիրէի անգլ. դեսպանը, Անգլիոյ արտաքին նախարարին օգնականը եւ զօր. Պենըըն որոնք ստորագրեցին համաձայնագիրը եւ անգլ. պատուիրակութեան բոլոր անդամները, ճաշի հրաւիրուեցան Եգիպտոսի կառավարութեան կողմէ, այս հաշտարար ելքին առթիւ:

× Կնքուած համաձայնութեամբ, Անգլիա պիտի պարպէ Սուէզի շրջանին մէջ տեղաւորուած ութսուն հազար զինուորները, ինչպէս գրեցինք երէկ: Այսպէս Եգիպտոս առաջին անգամ ըլլալով կատարելապէս անկախ կը դառնայ 1517 յունուար 20էն ի վեր, երբ կը գտնուէր Օսմանեան տիրապետութեան տակ: Համաձայնութեան ստորագրութիւնը տեւեց վեց վայրկեան: Երկու կողմի պատուիրակութիւնները նստած էին մեծ սեղանի մը շուրջը որուն վրայ կը գտնուէին վաւերագիրները, մօտ երկու քիլօ ծանրութեամբ: Ատենագրութեան քով դրուած էին բուն դաշնագիրը (13 յօդուած) եւ 16 հատ փոխանակուած ծանուցագիրներ:

Աւելորդ է ըսել թէ գնդ. Նասըրի դիրքը մեծապէս կը զօրանայ այս համաձայնութեամբ, թէեւ Իսլամ Եղբայրները կը շարունակեն պայքար մղել, գրգռելով հանրային կարծիքը: Ամէն պարագայի մէջ նոր դարաշրջան մը կը բացուի Եգիպտոսի համար:

Այս մեծ յաղթանակին առթիւ ճառ մը խօսելով, գնդ. Նասըր յորդորեց անձնատուր չըլլալ գինովութեան, քանի որ տակաւին շատ գործեր կան կատարելիք:

× Համաձայնութիւնը մեծ մտահոգութիւն կը պատճառէ Իսրայէլի մէջ, այն մտավախութեամբ թէ Եգիպտոս դառնալով տէր – տիրական Սուէզի, աւելի անհաշտ դիրք մը պիտի բռնէ:

·····················

(Շար.ը կարդալ Դ. էջ)

ՍԱՐԻ ՇՐՋԱՆԸ ԿՌՈՒԱԽՆՁՈՐ

Տեղական թերթերը կը գրեն թէ Ֆրանսայի վարչապետը պիտի չստորագրէ համաձայնագրերը, մինչեւ որ չընդունուին իր պահանջները Սարի մասին,— անջատում Գերմանիայէն եւ տնտեսապէս միացում՝ Ֆրանսայի հետ: Երկու վարչապետները ցարդ քննած են միայն տնտեսական խնդիրները: Ֆրանսա երաշխիքներ կը պահանջէ, որպէսզի Սարի շրջանը վառարան մը չդառնայ կուսակցական գործունէութեան, եւ պահանջելու համար զայն իբրեւ գերմանական հող: Այս առթիւ դիտել կը տրուի թէ շրջանը գերմանական է ոչ միայն ժողովուրդով եւ մշակոյթով, այլ եւ պատմութեամբ: Տոքթ. Ատընաուըր կը հաւանի որ Սարի շրջանը Գերմանիայէն անջատուած մնայ մինչեւ հաշտութեան դաշնագրին կնքումը. բ այցերկու կողմերն ալ կ'ընդունին թէ կարելի չէ արգիլել ժողովրդապետական ազատութիւնները: Եթէ ազատ ընտրութիւններ կատարուին եւ Սարի նոր խորհրդարանը արգիլէ որեւէ խլրտում՝ շրջանը Գերմանիոյ վերադարձնելու համար, Տոքթ. Ատընաուըր տրամադիր կ'երեւայ համակերպելու: Բայց Պ. Մենտէս Ֆրանս աւելի զօրաւոր երաշխիքներ կը պահանջէ համազերման խլրտումներու դէմ:

ՕՐՈՒԱՆ ՇԱՐԺՈՒՄԻՆ ՀԵՏ

ՆՈՐ ԽՄՈՐՈՒՄՆԵՐ ԱՍԻՈՅ ՄԷՋ

●

Դիւանագիտական անդորր հակազդեցութեամբ մը, Մոսկուան կ՚աշխատի չէզոքացնել Ուաշինկթընի ձեռք ձգած առաւելութիւնները Խ. Միութեան Հարաւային սահմաններուն վրայ, Ինտոնէզիայէն մինչեւ Թուրքիա:

Ակնբախ յաջողութիւններ էին ամերիկեան ռազմավարութեան համար Հարաւ. Արեւելեան Ասիոյ մէջ Մանիլայի դաշինքը մէկ կողմէ եւ չզիթան ամբողջացնելու համար Թուրք-փաքիստանեան ռազմական դաշինքը՝ միւս կողմէ:

Ահա Մոսկուան կը դիմադարձէ ուժգնօրէն եւ արագութեամբ, կնքելով զինուորական համաձայնութիւն մը Կարմիր Չինաստանի հետ:

Խորհրդային պատուիրակութեան գլուխն անցած էր Խրուշչեւ, Կեդր. Կոմիտէին Ա. քարտուղարը: Թէեւ բոլոր համաձայնագրերը անցած են իր վերջնական հաւանութենէն, բայց ան զբաղած է մանաւանդ անտեսական եւ ելեւմտական հարցերով: Ռազմական բոլոր բանակցութիւնները կատարուած են մարաջախտ Բուլկանինի եւ զօր. Չու-Թէի միջեւ:

Մին՝ անդամ Քաղաք. Բիւրոյի եւ Խ. Միութեան պաշտպանութեան նախարար, իսկ միւսը՝ Չինաստանի «Թիւ 2»ը: Արդարեւ Սեպտեմբերէն ի վեր, արտաքին նախարար Չու Ան Լէյէն ալ առաջ անցած է Չու-Թէ, եւ հաւանական յաջորդը կը նկատուի Մաօ-Ցէ Թունկի, որ Թոքախտէ կը տառապի:

Այսքան կարեւոր անձնաւորութեանց միջոցաւ կատարուած բանակցութիւններ՝ արդէն կը յայտնեն համաձայնութեանց խորութիւնը:

Նոր համաձայնութիւնները արտակարգօրէն կ՚ամրապնդեն ռուսեւչինական դաշնակցութիւնը: Անգլիոյ արտաքին նախարարը Իտըն, լուրը իմացած ատեն կը բացագանչէր «Բայց նոր առանցք մըն է որ կը ստեղծուի»: Արդարեւ, կնքուած համաձայնութիւնները իրենց կարեւորութեամբ, անհաճոյ եւ վրդովիչ են Անգլիոյ համար որ իր ասիական քաղաքականութիւնը հիմնած է այն յոյսերուն վրայ թէ խզում մը յառաջ պիտի գայ Չինաստանի եւ Խ. Միութեան միջեւ, եւ կամ որոշ դիւանագիտութեամբ մը կարելի է ցրտութիւն ստեղծել երկու համայնավար կայսրութեանց յարաբերութիւններուն մէջ: Այսօր մեծապէս նուազած են այդ յոյսերը: Այս իրողութիւնը աւելի դառն է, մանաւանդ անոր համար որ, Էթլի եւ Պիւըն Փէքին էին երբ մարաջախտ Բուլկանին կը վարէր բանակցութիւնները:

Անգլիոյ երկդիմի քաղաքականութիւնը, որ համայնավար աշխարհին հետ կապ պահելու համար կ՚օգտագործէ աշխատաւորական կուսակցութեան անպաշտօն խնամութիւնը «ընկերվարական» երկիրներուն հետ, անշուշտ միշտ մղուած առեւտրական՝ նկատումներէ, հիմա իր կարգին կը գտնուի տեսակ մը անելի մէջ: Թէ ի՞նչ նոր ուղիներ պիտի գտնէ, միայն ապագան կրնայ ցոյց տալ:

Ուաշինկթընի համար հարցը առաւելապէս ռազմագիտական հանգամանք ունի: Դիւանագիտական ուղղակի յարաբերութիւններ չկան: Ամերիկեան տորմիղը պաշարման ենթարկած է չինական եզերքները, ուրեմն Մ. Նահանգները ունին բացէ ի բաց թշնամական դիրք, եւ արդէն քանիցս խօսուեցաւ զինուորական գործողութեանց եւ չինական կարգ մը քաղաքներու ռմբակոծման մասին:

Բուլկանինի եւ Չու-Թէի ռազմական նոր համաձայնութիւնները շատ փափուկ կը դարձնեն Ամերիկայի այս բիրտ դիրքը: Ուաշինկթըն այժմ ստիպուած է շատ զգո՛յշ ըլլալ, որովհետեւ Փէքինի դէմ ուղղակի ուժ գործածելով, կրնայ Մոսկուան ալ հրաւիրել կրակին մէջ: Մանաւանդ որ հսկայածաւալ Չինաստանէն տակաւին մեծ մտահոգութիւններ չունի Մոսկուայի Քաղաք. Բիւրօն, եւ ուրեմն կարելի չէ յուսալ որ ներկայիս Թոյլատրէ անոր ճզմումը երրորդ ուժի մը կողմէ:

Իսկ Մ. Նահանգներու միացեալ սպայակոյտին համար ամենամեծ մտահոգութիւնը ոչ թէ Փորթ Արթիւրի Չինացիներուն յանձնուիլն է, ինչ որ կրնայ դիւրացնել Ֆորմոզայի գրաւումը կամ ընդարձակել Փէքինի գործունէութեան դաշտը Ասիոյ մէջ,— այլ ռազմագիտական երկաթուղիներու նոր ցանցի մը շինութիւնը: Արդարեւ նախ որոշուած է գիծ մը նետել Հիւսիսային Չինաստանէն Մոնկոլիա, եւ Մոնկոլիայէն մինչեւ Պայքալ լիճը՝ ուր պիտի միանայ միջսիպերիական երկաթուղիին որ արդէն երկու գիծ ունի: Յետոյ ուրիշ գիծ մը՝ որ պիտի երկննայ Կեդր. Չինաստանէն մինչեւ Սին Քիանի նահանգը ուր սկսած է արդէն քարիւղի եւ ուրանիումի հանքերուն շահագործումը: Վերջապէս երրորդ երկաթուղի մը՝ որ Ղազախիստանի մայրաքաղաք Ալմա-Աթայէն պիտի մեկնի եւ հասնի նորէն Սին-Քիան միանալով նախորդ գծին: Արդ՝ Ալմա-Աթան Խ. Միութեան կեդրոնական Ասիոյ ռազմագիտական բանալին կը նկատուի: Հոն է որ կը գտնուի այդ շրջանի ընդհանուր սպայակոյտը: Հոն են կեդրոնացած շատ կարեւոր ռազմական ուժեր, ընդհանրապէս «արագաշարժ» բանակներ, որոնք կրնան խուժել որեւէ ուղղութեամբ, Պարսկաստան կամ Աֆղանիստան, Հնդկաստան կամ Փաքիստան:

Ինչպէս դիտել կուտայ ամերիկեան ըսպայակոյտի մէկ բարձրաստիճան պաշտօնեան, այս բոլորը Մոսկուայի պատասխանն է Հարաւ. արեւելեան Ասիոյ պաշտպանութեան դաշինքին, եւ մանաւանդ՝ Թուրքեւփաքիստանեան զինուորական համաձայնութեան, որ ստորագրուեցաւ վերջերս, Ամերիկայի կնքահայրութեամբ:

Ռազմագիտական այս շատ կարեւոր խմորումները ունին նաեւ իրենց հեռաւոր արձագանգները: Հնդկաստանի, եւ ասիական ռազմագիծին եւրոպական ծայրին՝ Եուկոսլաւիոյ մէջ:

Հիմա որ Թրիէսթէի խնդրին կարգադրութեամբ Իտալիոյ եւ Եուկոսլաւիոյ յարաբերութիւնները բարւոքուած են, կը խորհին Պելկրատ ալ առնել Պրիւքսէլի ուխտին մէջ: Մանաւանդ որ Թիթօն, դաշնակիցն է Յունաստանի եւ Թուրքիոյ, երկուքն ալ անդամ Ատլանտեան դաշինքին:

Բայց Մոսկուան կրկին կը դիմադարձէ: Զուգեր որ Մանիլայէն սկսող ճակատը — որ մինչեւ Թուրքիա կը հասնի առանց բեկումի, եթէ ոչ բոլորովին Հնդկաստանի վրայով, գոնէ Աւստրալիոյ բերդէն անցնելէն ետք,— առանց ճեղքի շարունակուի մինչեւ կեդրոնական Եւրոպայի սահմանները եւ Արեւմտեան Գերմանիա: Եւ ահա ձեռք կ՚երկնցնէ համայնավարութեան կողմէ հերձուած հռչակուած Թիթոյին:

Վիշինսկի ՄԱԿի բեմէն բարի դրացնութիւն կը մաղթէ Իտալիոյ եւ Եուկոսլաւիոյ միջեւ, Թրիէսթէի համաձայնութեան առթիւ: Առաջարկներ կան դիւանագիտական յարաբերութիւնները վերահաստատելու, եւ արդէն առեւտրական դաշնագիր մը կնքուած է որ աւելի պիտի ընդարձակուի 1955ին: Մալենկով հրամայեց դադրեցնել Պելկրատի ռատիոկայանին ռուսերէն յայտագիրներուն խափանումը, ինչ որ կը կատարուէր ռուսական ռատիոկայաններու կողմէ հինգ տարիէ ի վեր: Մշակութային գետնի վրայ եւս առաջարկներ:

Վերջապէս լայն բացուած ափ մը կ՚երկնցնեն Թիթոյի: Իսկ այս վերջինը կը գտնուի խորհրդաւոր դիրքի մը մէջ: Յատկանշական են այն երկու այցելութիւնները, որ ըստ կարգ մը աղբիւրներու կը պատրաստուի մեծ գաղտնապահութեամբ: Դէպի Փաքիստան, եւ մանաւանդ... դէպի Հնդկաստան: Դէպի Փաքիստան ճամբորդութիւնը կրնայ կապ ունենալ Թուրքեւփաքիստանեան զինակցութեան հետ: Պելկրատ դաշնակից՝ Անգարայի: Անգարա դաշնակից՝ Քարաչիի: Թերեւս Ուաշինկթըն կը փորձէ կապերը աւելի ամրապնդել, յուսալով յաջողցնել Փաքիստան-Եուկոսլաւիա համաձայնութիւն մըն ալ: Բայց դէպի Հնդկաստան այցելութի՞ւնը...

Ամերիկան մտահոգ է մանաւանդ այդ երկրորդ ճամբորդութենէն, վախնալով որ Եուկոսլաւիան կրնայ յարիլ հարաւային Ասիոյ կարգ մը «չէզոք» պետութիւններուն եւ իբրեւ ռազմագիտական օղակ՝ ձեռքէ ելլել: Յետոյ Թիթօ կրնայ Մոսկուայի հետ տարբեր լեզու մը գտնել Ասիոյ մէջ — Հնդկաստան — բան մը՝ որ անկարելի եղած էր եւրոպական Թատերաբեմին վրայ, 1948էն ի վեր:

Որովհետեւ Նէհրուի դիրքն ալ տանուաղն խորհրդաւոր է: Թիթոյի հետ տեսնուելէ առաջ, ահա կը մեկնի Չինաստան... սիրալիր ելոյթներ ունենալով Փէքինի մասին, իր ճամբու ընթացքին:

Թերեւս Նեհրու չէր կարծեր թէ Փէքինի բանակցութիւններուն պիտի յաջորդէին այսքան մեծ տարողութեամբ դաշնագիրներ: Ու հիմա քիչ մը անակնկալի եկած աւելի՛ մտահոգ է հսկայական բայց տկար Հնդկաստանի ճակատագրի մասին: Կ՚ուզէ իր նոր երկիրը հեռու պահել հաւանական պատերազմի մը աւերներէն, եւ անկասկած իր «չէզոքութիւնն» է որ պիտի հաւատայ Փեքինի: Եւ իր չէզոքի դիրքը ամրապնդելու համար, կը փորձէ համախմբել ուրիշ ասիական երկիրներ ալ:

Այս պատճառով է որ Փեքինի իր նախկին դեսպանը, Սարտար Փանիքար «Ասիական չէզոք խմբակցութիւն» մը կազմելու յոյսերով ճամբայ հանած է դէպի զանազան երկիրներ — Իրաք, Արաբիա, Պարսկաստան, Եմէն, Ինտոնէզիա, եւն.: Իր շրջուն դեսպանին կարգախօսը պիտի ըլլայ՝ չհետեւիլ Փաքիստանի եւ Թուրքիոյ օրինակին եւ զինուորական դաշնագրերով չկապուիլ որեւէ կողմի հետ:

Քաղաքական այս բարդ խաղերէն կը հետեւի թէ միջազգային քաղաքականութեան բազկերակը փոխադրուած է Ասիա:

Ներկայիս, Ասիան է վառօդի տակառը եւ ոչ թէ Եւրոպան:

Ա. Վ. - ԱԶԱՏ

ԱՄԵՐԻԿԵԱՆ ԽՈՐՀՐԴԱՐԱՆԻ ՔՆՆԻՉ ՅԱՆՁՆԱԽՈՒՄԲ ՄԸ

ԿԸ ՀԱՍՏԱՏԷ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԽՈՐՀՐԴԱՅՆԱՑՄԱՆ ՊԱՅՄԱՆՆԵՐԸ

★

Դրօ, Դարբինեան, Ահարոնեան եւ Բ. Նաւասարդեան վկայութիւններ կուտան

ՆԻՒ ԵՈՐՔ, 13 Հոկտ.— Հոկտեմբեր 13ի առտուն, Նիւ Եորքի Պետական Դատարանին մէջ, Ամերիկեան խորհրդարանի «Համայնավար գրաւումներու քննիչ յանձնախումբ»ը հրապարակային նիստի մը ընթացքին քննեց Հայաստանի խորհրդայնացման պայմանները:

Վկայութեան կանչուած էին Դրօ, Ռ. Դարբինեան, Վ. Ահարոնեան եւ Բ. Նաւասարդեան:

Առաջին հերթին կանչուեցաւ Բ. Նաւասարդեան, որ նկարագրեց հայ ժողովուրդի ազատագրական շարժումը, Հայաստանի Ազատ ու Անկախ Հանրապետութեան հաստատումը եւ համայնավարներու դաւադրութիւնը՝ Թուրքերու հետ միասին, տապալելու համար Հայաստանի անկախ հանրապետութիւնը:

Ռ. Դարբինեան տուաւ մանրամասնութիւններ համայնավար գործելակերպի մասին, յիշատակելով, թէ անոնց «թեքնիք»ը մնացած է նոյնը մինչեւ այսօր:

ԼՈՒՍԱՒՈՐ ՃԱՄԲԱՆ

●

(ԵԳԻՊՏՈՍ - ԼԻԲԱՆԱՆ - ՏԷՐ ԶՕՐ)

★

Կը կրեն նոյն համազգեստները եւ նոյն ճաղատ գլուխները: Կը տարբերին իրարմէ մէկ բանով, նաւապետը մէկուկէս հասակն ունի իր ընկերոջ: Այս վերջինը մեր Քոմիսէրն է: Ներքնապէս կը ծիծաղիմ հասակներու այս մեծ տարբերութեան վրայ, յիշելով քիչ առաջուան մեր վիճաբանութիւնը:

Խօսակցութիւնը վարողը Պ. Պալարն է: Հրաշալի խօսակից մըն է ան եւ մէկը միւսէն հետաքրքրական հարցումներու տարափով մը կ՚ողողէ երկու ճաղատ գլուխները, որոնք, շուարած, չեն գիտեր ինչ ըսեն, որ մէկ հարցումին պատասխանեն:

Կը խօսինք քիչ յետոյ մեր առաքելութեան մասին, որուն տեղեակ են անոնք: Եգիպտոսի վրայ տեղեկութիւններ կուտան, խրատներ նաեւ, որովհետեւ երկուքն ալ ապրած են հոն երկար տարիներ:

Նաւաշինութեան մասին երկար ճառ մը կը խօսի Պ. Պալար զարմացնելով զիս, զարմացնելով նաեւ մեր ծովային սպաները:

Սոսկալի մարդ մըն է այս ուշիմ պզտիկ մարդը, ամէն բանի տեղեակ:

Դ.— ՋՐՈՑ ՆԱՒՈՒՆ ՎՐԱՅ

Լիւքը կը շարունակէ լուռ մնալ, միշտ տխուր, տարուած իր մտածումներով:

— Կը յուսամ թէ ձեր խօսքը պիտի յարգէք, կը փոխէ Տիկին Պալար խօսակցութիւնը: Շաբաթ իրիկուն ժամը ճիշդ 6ին ժամադրութիւն ունինք մեր բարեկամներուն հետ Փոր-Սայիտի քարափը...

— Կը խոստանամ, կը ժպտի նաւապետը, կը խոստանամ, Տիկին, պայմանով որ... ծովն ալ յարգէ իր խոստումը, շարունակէ այս հեզ ու բարի օժանդակը ըլլալ:

— Կը խորհի՞ք, թէ այս եղանակին...

Չի ձգեր որ վերջացնեմ նախադասութիւնս. քոմիսէրը կարծես կը սպասէր այդ հարցումին: Մարսիլիացի է ան, կարմիր դէմքով, կենսաշող աչքերով: Կուլ կուտայ իր բաստիսը, մարսիլիական դեղին օղին: Եւ իր երգեցիկ շեշտով կը յայտարարէ բոլորիս.— Երկու բան կայ որոնց կարելի չէ վստահիլ,— ծովը եւ կինը...

Նաւապետը տարբեր տիպար մըն է, հիմա է որ կ՚անդրադառնամ այս բանին: Ուրիշ երկրամաս մը, հաւանաբար Ֆրանսայի հիւսիսէն է ան:

Յայտնապէս նեղուած է քոմիսէրին կատակէն եւ զայն դարմանելու մտքով կ՚արտասանէ երկար նախադասութիւն մը, որ վեր ի վերոյ հետեւեալն է.

— Կախում ունի տեսակէն... մեր ունեցածը, ծովը՝ ըսել կ՚ուզեմ, ընդհանրապէս բարի է այս եղանակին. որովհետեւ մէկ թէ միւս պարագային, շատ բան կախուած է եղանակէն, այսինքն արտաքին ազդեցութիւններէ... ծովը եւ կինը ինքնին...:

Կը կարմրի նաւապետը, յուսահատական շարժում մը կ՚ընէ եւ կ՚աւելցնէ.

— Մարդս պէտք է վստահի թէ մէկուն, թէ միւսին, գիտնալով հանդերձ որ գործը... յեղյեղուկ ու միշտ փոխուող տարրերու հետ է:

Կէսօրուան ճաշի զանգակը կը հնչէ, վերջ տալով մեր խօսակցութեան: Բաժնուելէ առաջ մեր կարգին կը հրաւիրենք մեզ հիւրընկալողները ախորժաբերի, յաջորդ կէսօրին:

*

Պ. Պալարը եւ Լիւքը կը գտնեմ դէմ դիմաց: Դառն խօսքեր կ՚արտասանուին: Զգրուած յօդուածներու խօսքը կ՚ըլլայ: Կը նստիմ գլխիկոր, աչքերս փակ: Չեմ գիտեր ի՛նչպէս, ուրկէ՞ ուր, վիճաբանութիւնը կուգայ կը կենայ... Պղատոնի վրայ: Գիտեմ, որ Լիւքը մեծ հիացող մըն է յոյն փիլիսոփային. իսկ Պ. Պալար որոշ վերապահութիւններ ունի:

— Պղատոնը գաղափար մըն է, այն բացառիկ մարդերէն, որոնք յաւիտենական են: Մեր քաղաքակրթութենէն առաջ, ան շրջանն ըրած է այն բոլոր հարցերուն, որոնք մերն են այսօր ալ... Պղատոն լուծած է անոնցմէ շատերը... հսկայ մըն է ան... ամէնէն կատարեալ մարդերէն մէկը...

— Չէ՞ք կարծեր, որ կարճ մրափ մը անհրաժեշտ է ճաշէն ետք, մէջ կ՚իյնամ ես, վրաս հրաւիրելով բանաստեղծին բարկութիւնը եւ անհուն հաճոյք պատճառելով Պ. Պալարին. որովհետեւ գիտեմ, թէ ան սովորութիւն ունի ամէն կէսօրէ ետք ժամ մը հանգստանալու:

Տեսնելով սակայն, որ յոյն փիլիսոփային կատաղի պաշտպանը դիւրին դիւրին պիտի չձգէ խեղճ մարդուն օձիքը, ոտքի կ՚ելլեմ եւ մեկնումի ազդանշանը կուտամ:

Պ. Պալար, երախտապարտ, նոյնպէս ոտքի կ՚ելլէ եւ ժպտադէմ կը հետեւի ինծի:

— Ցը... ժամէ մը... մտածէ բաժնեորուս վրայ, եթէ միտք չունիս պառկելու:

— Ամէն ինչ մտածուած է, կ՚ըսէ Լիւք, մինչ մենք երկուքով սատիճաններուն վրայ ենք արդէն:

Երբ ժամը 4ին կը բարձրանամ, նոյն աթոռներուն մէջ նստած, նոյն նիւթը ծեծելու վրայ են անոնք, այս անգամ տիկ. Պալարն ալ ունենալով իբրեւ խօսակից եւ յաճախ վկայ կամ միջնորդ...

Կ. ՓՈԼԱՏԵԱՆ

(5)

(Շար.)

Հայաստանի պարագային ալ Մոսկուան ձեւացուց բարեկամ ըլլալ, բանակցութիւններ վարեց Լ. Շանթի առաքելութեան հետ Մոսկուայի մէջ, մինչ կը պատրաստէր զինուորական յարձակում մը Հայաստանի դէմ Թուրքերու եւ կարմիր բանակներու կողմէ։

Դրօ ներկայացուց զինուորական այն ուժերը, որոնք հարաւէն թէ հիւսիսէն յարձակում կատարեցին Հայաստանի Հանրապետութեան վրայ։ Նշելով Դեկտ. 2, 1920ի դաշնագրի պայմանները ան պատմեց, թէ ինչպէս համայնավարները ոտնակոխ ըրին այդ դաշնագրին բոլոր յանձնառութիւնները հայ վարիչները բանտարկելով, հայ սպաները աքսորելով եւ Հայաստանի հողերը Թուրքին եւ ուրիշներու բաշխելով։

Վ. Ահարոնեան նկարագրեց հանրապետութեան վերելքը, պետական կեանքի բոլոր ասպարէզներուն մէջ, նշեց Սեւրի դաշնագիրը եւ այն պարագան որ նախագահ Ուիլսըն պիտի գծէր Հայաստանի սահմանները։ Ան տուաւ նաեւ հետաքրքրական տեղեկութիւններ, թէ ինչպէս 600 տարուան մէջ առաջին անգամ ըլլալով Հայաստանը կազմակերպեց իր դատարանները երդուեալ ատենակալներու դրութիւնը հաստատելով, մինչդեռ ցարական Ռուսաստանի տիրապետութեան տակ, Հայաստանի բնակիչները կը դատուէին Ռուսաստանէն ղրկուած դատաւորներու կողմէ։

Յանձնախումբի անդամները, երեսփոխան Ֆէյտն, երեսփոխան Շարքովից, իրաւական խորհրդատու Մք Թայկ եւ յանձնախումբի վարչական կազմի նախագահ Օքմնոր ջերմ շնորհակալութիւն յայտնեցին վկաներուն, որոնք հնարաւոր դարձուցին պաշտօնական հաստատումը այն պայմաններուն որոնց տակ համայնավարները, դաւադրութեամբ, փարէզութեան եւ զինուորական միջամտութեամբ վերջ տուած էին Հայաստանի Անկախ Հանրապետութեան։

«Իւնայթէտ Փրէս»ի, «Էսոշիյթէտ Փրէս»ի եւ Նիւ Եորքի բոլոր գլխաւոր թերթերու ներկայացուցիչները խմբուեցան վկաներու շուրջ յաւելեալ մանրամասնութիւններ ու տեղեկութիւններ ստանալու համար։

Քննութեան բովանդակ արձանագրութիւնը կազմուած էր յանձնախումբի պաշտօնական քարտուղարութեան կողմէ եւ շուտով հրատարակութեան կը տրուի, մատչելի դառնալով լայն հասարակութեան։

Միաժամանակ, քննիչ յանձնախումբը պիտի կազմէ իր պաշտօնական զեկուցումը Հայաստանի խորհրդայնացման պայմաններու մասին։

ՏԵՂԵԿԱՏՈՒ ԴԻՒԱՆ

ՍՈՒՐԻՈՅ նոր դահլիճին կազմութիւնը յանձնուեցաւ Խալէտ էլ Ազմի, որ վարչապետ եղած է 1949ին եւ 1951ին։

ԳԱՂՈՒԹԷ ԳԱՂՈՒԹ

ՏԷՐ ԵՒ ՏԻԿԻՆ ՀԱՐՐԻ ՔԱՐԵԱՆ, որոնք Փարիզէն Գահիրէ գացած էին, ջերմ ընդունելութեան արժանացած են։ Հոկտ. 14ին իրենց ի պատիւ ճաշ մը տրուած է «Յուսաբեր»ի ակումբին մէջ։ Ներկայ եղած են «Յուսաբեր» ընկերակցութեան, Համազգայինի եւ Հ. Կ. Խաչի անդամները, անդամուհիները եւ Հ. Յ. Դ. Գահիրէի կազմին ընկերները։ Սեղանապետ եղած է ընկ. Գրիգոր Գարապաճեան, խօսած են ընկերներ Սահակ Մանդրեան, Վ. Նաւասարդեան, Հ. Աւագեան, Օ. Մաճառեան, Թ. Խաչատուրեան, Գ. Լազեան եւ բժ. Ե. Խաթանասեան։ Ընկեր Քարեան պատասխանելով լրացուցիչ տեղեկութիւններ տուած է ամերիկահայ գաղութի եւ կրթական հիմնարկութեան կատարած եւ ծրագրած գործերու մասին։ Այս առթիւ շեշտած է.— Ներելի չէ ոչ մէկ հայ կազմակերպութեան, միութեան կամ անհատի որ վէճեր ստեղծէ դպրոցներու օգնութեան գործին մէջ»։ Տէր եւ տիկին Քարեան մեկնած են Լիբանան, ուր ներկայ պիտի ըլլան Համազգային ընկերութեան եւ Փալանճեան ճեմարանի յոբելեաններուն։

ՏԽՐՈՒՆԻ.— Հայաստանի մէջ անցեալ յուլիսին մեռած է ծանօթ մանկավարժ-տիպագրուհի Օր. Զապէլ Զաքարեան, որ գացած էր վերջին ներգաղթին։ Պաշտօնավարած է նախ Պոլիս, ապա Գահիրէ եւ Հայաստան։ Գրած է «Նոր Մանկավարժ-ուէզ» ձեռագիրքը, որ մեծապէս գնահատուած էր Եգիպտոսի եւ Միջին Արեւելքի հայկական դպրոցներուն մէջ։

ՅՈՒՆԱՍՏԱՆԻ Թեմակալ Առաջնորդը Մամբրէ արք. Սիրունեան, Հոկտ. 1ին գացած է Փաթրաս, ընկերակցութեամբ Ազգ. Կեդր. վարչութեան անդամներուն։

Այցելած են քաղաքի Մետրոպոլիտին եւ յոյս յայտնած են թէ հելլէն Եկեղեցին եւ կրօնական իշխանութիւնը իրենց աջակցութիւնը պիտի չզլանան տեղւոյն Հայերուն։ Այցելած են նաեւ նահանգապետարան։ Կուսակալին փոխանորդը, Պ. Զաֆիրասի գոված է Փաթրասի Հայերուն օրինապահութիւնը եւ աշխատասիրութիւնը եւ հաւաստած է թէ անոնք միշտ պիտի վայելեն կառավարութեան պաշտպանութիւնը։ Առաջնորդը պատասխանած է թէ յաւիտեան երախտապարտ են Հելլադային, հելլէն կառավարութեան, եւ ժողովուրդին։ Ապա այցելած են քաղաքապետին որ ջերմ ընդունելութիւն մը ըրած է։ Հոկտեմբեր 3ի կիրակին առաջնորդը պատարագած է Յունաց Այիու Աթանասիոս եկեղեցիին մէջ։ Երգեցողութիւնները կատարուած են նախկին դպրուհիներու խումբի մը կողմէ, ղեկավարութեամբ Պ. Օննիկ Տէր Ներսէսեանի։

Առաջնորդը եւ իր հետեւորդները այցելած են նաեւ Էյլիոնի եւ Կորնթոսի փոքրաթիւ հայ գաղութին։

ՊՈԼՍՈՅ ՊԱՏՐԻԱՐՔԸ Թուրքերէն գրուած քարոզ մը յանձներ է Սահակ Ծ. Վ. Փափազեանին որ զայն կարդացած է Անատոլուի Հայերուն, իր այցելութեան ընթացքին։ Պատրիարքը այս քարոզին մէջ ըսած է թէ հակառակ իր փափաքին առիթ չէ ունեցած դեռ երթալու հոգեւոր մխիթարութիւն տալու ժողովուրդին, «Ծանօթ թէ անծանօթ, խաղաղ եւ հաշտ ապրեցէք բոլոր հայրենակիցներդ։ Մի հարցնէք թէ անոնք ինչ ցեղի կամ կրօնի կը պատկանին, բոլորն ալ Աստուծոյ որդիները ըլլալով անոնք ձեր եղբայրները, ձեր ընկերներն են։ Նուիրական է հայրենիքը։ Հայրենիքի մը զաւակները բոլորն ալ հարազատ եղբայրներ են։ Մի մոռնաք թէ այս երկրին հարազատ որդիներն էք։ Դեմոկրատ կառավարութիւնը բարի Սամարացիին պէս է» եւն...։

ՈՒՐՖԱՅԻ ՅՈՒՇԱՊԱՏՈՒՄԸ մամուլին յանձնուած է Սեպտ. 29ին Պէյրութի մէջ։ Գրքին Ա. մասը, որ կ'ընդգրկէ հին դարերէն մինչեւ 1895 Թուականը տպագրուած պիտի ըլլայ երկու ամիսէն։

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

ՅԱՋՈՂ ՁԵՌՆԱՐԿ ՄԸ

ԼԻՈՆ, 18 Հոկտ.— Ֆ. Կ. Խաչի բացառիկ պարահանդէսը տեղի ունեցաւ Հոկտ. 16ին, Շաբաթ գիշեր, ժամը 21ին, քաղաքի լաւագոյն սրահներէն «Մէզոն Տօ-ուէ»ի մէջ։

Լիոնահայ գաղութը, թէեւ ծանրաբեռնուած է այս օրերուս եկեղեցի եւ ազգ. տուն շինելու նուիրական գործով, գովելի առատաձեռնութեամբ միշտ կը մասնակցի որեւէ ազգօգուտ ձեռնարկի, տրամադրելով իր նիւթական ու բարոյական աջակցութիւնը։ Ապացոյց, ահա այս պարահանդէսը։ Սրահը լեցուած էր գաղութիս բոլոր դասակարգերով։

Պարահանդէսը բացառիկ հանգամանք ունէր անոր համար որ եղած էր խառն, Ֆրանքեւհայկական մթնոլորտի մը մէջ, եւ վստահաբար շատ մը Ֆրանսացիներ պատեհութիւն ունեցան, մօտէն ճանչնալու Հայերը, տեղեկութիւններ քաղելու Ֆ.Կ. Խաչի գործունէութեան մասին, լսելու հայկական երաժշտութիւնը եւ ճաշակելու համեղ անուշեղէնները։

Կէս գիշերին, դադարի մը ընթացքին, Տիկին Մամուրեան յանուն կազմակերպիչ յանձնախումբին շնորհակալութիւն յայտնեց բոլոր ներկաներուն, համառօտակի պարզեց Ֆ. Կ. Խաչի նպատակները, յայտնելով նաեւ թէ այս պարահանդէսի հասոյթը պիտի յատկացուի Միութեան, օգափոխութեան կայանի շէնքին նորոգութեան։

Ռատիոյի ծանօթ երգիչ Պ. Ժօրժ Մաս (Մանասեան) որ ամէն ձեռնարկներու առթիւ իր սիրայօժար մասնակցութիւնը կը բերէ, երգեց Ֆրանսերէն քանի մը երգեր, գտնելով ոգի եւ զգացում։

Տեղի ունեցան պարի ցուցադրութիւններ 1952ի Ֆրանսայի ախոյեան զոյգի մը կողմէ։

Վիէնի Նոր Սերունդէն Օր. Ռուբինեան, իր քնքոյշ ձայնով երգեց «Կռունկ»ը, «Ծովը», եւ «Ելլեմ ման գամ», հայկական տաղեր, հայրենաբաղձ եւ մերթ զուարթ շեշտերով։ Յետոյ, նուագը վերսկսաւ ու խանդավառ մթնոլորտի մը մէջ, պարերը շարունակուեցան մինչեւ լոյս։

Կը կարծեմ թէ կոկիկ հասոյթ մըն ալ գոյացած է։ Զանազան անուշեղէններու կարգին, ծախուեցան նաեւ «անակնկալ պահարաններ» որոնք անմիջապէս սպառեցան։

Հանդէսը լաւ կազմակերպուած էր։ Շնորհաւորելի էր Խաչուհիներու եռանդը եւ կատարած աշխատանքը։

Ապրին բոլոր անոնք որ կը սատարեն ազգապահպանման նուիրական գործին տեւական զոհողութեամբ եւ գիտակցութեամբ։ Յաջողութիւն անոնց բոլոր ձեռնարկներուն։

Յ. Հ.

ՄԱՐԶԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— «Արծիւ» Մարզական Միութիւնը, իր հիմնադիրներէն հանգուցեալ նախագահին՝ Զաւէն Արզումանեանի յիշատակին, կազմակերպած էր բաժակի մրցում մը Փրովանսալի դաշտին վրայ։ Հրաւիրուած էին երեք լաւագոյն խումբեր, Հ.Մ.Ը.Մ.ը, Օտտօն, Ս.Ա.Մ. եւ Լօրին։

Սեղանին վրայ կը դրուէին երկու բաժակներ.— Ա.— Զաւէն Արզումանեանի, Բ.— Սէլէսթէնի։

Առաջուան մրցումներուն արդիւնքը եղաւ.— Լօրին երկու, Հ. Մ. Ը. Մ.ը մէկ։ Ս. Ա. Մ. մէկ «Արծիւ» երեք։

Կէսօրէ ետք Լօրին երկու, «Արծիւ» 1։

«Լօրին» կը շահէր Զ. Արզումանեանի բաժակը, հռչակուելով օրուան ախոյեան։

«Արծիւ»ը կը շահէր Սէլէսթէնի բաժակը։

Վարչութիւնս իր շնորհակալութիւնը կը յայտնէ Այրի Տիկին Զ. Արզումանեանի եւ իր զաւկին որոնք իրենց ներկայութեամբը փայլ տուին մրցումին։

Նաեւ տարեց անդամներուն որոնք անխտիր եկած էին յարգելու իրենց հանգուցեալ ընկերոջը յիշատակը։

Վերջապէս բոլոր հայ ներկաներուն որոնք խուռներամ եկած էին քաջալերելու մարզիկները։

Այդ օրը «Արծիւ»ը ջերմապէս գնահատուեցաւ իր կարգապահութեամբ, ոչ միայն Հայերէն, այլ եւ օտարներէն։ Ան՝ իր հիմնադրութենէն ի վեր առաջին անգամն էր որ կը կազմակերպէր բաժակի մրցում մը։

Միութեան գնդախաղի 1954–55ի մրցումները յաջողութեամբ պսակուեցան։

Միութիւնը այս տարի խումբ մը եւս աւելցուց եւ այժմ ունի չորս խումբ, մօտ յիսուն մարզիկներով։ Առաջին, պահեստի, կրտսերներ եւ փոքրեր։

Մարզական բաժնի ղեկավարութիւնը յանձնուած է ընկ. Ա. Վարդանեանի, իսկ գեղարուեստական բաժինը՝ Ա. Յակոբեանի։

ԱՐԾԻՒ

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (31)

ԵՏՔԸ...

Անոր կինը, Լինա, տափակ՝ որպէս արդուկատախտակ, չար աչքերով ու կեղծանոյշ բերանով, կը սոսուէ իր սեւ մետաքսեայ շրջազգեստին մէջ։ Ես ըստիպուած եմ ձեռք տալ շատ մը անձերու եւ կը սկսիմ քրտնիլ։ Այս մարդիկը,— կը խորհիմ դայրոյթով,— կը շարժին այնպէս թեթեւ, ինչպէս կինը. իսկ ես անոնց հանդէպ կատարեալ «թանկ» մըն եմ։ Ես ապրած եմ խրամներու, այլ ոչ հիւրասրահներու մէջ. այդ պատճառով ալ հոս նեղութեան կը մատնուիմ։ Երկչոտ կերպով կը փորձեմ թաքցնել ձեռքերս, վանդի խրամներու աղտը, ինչպէս թոյն, խորապէս անոնց մէջ թափանցած է։ Գաղտագողի զանոնք տաբատիս կը քսեմ, սակայն ճիշդ այն պահուն, երբ պէտք է տիկնոջ մը ձեռքը սեղմել, կը զգամ որ նորէն խոնաւ են։

Աջին ու անդին դառնալու պահուն կը դպիմ ճենապակիէ իրի մը, որ գետին կ'իյնայ ու կը փշրուի։

— Ափսոս, կ'ըսեմ, բայց այս առարկաներն ալ չափազանց դիւրաբեկ են։

Տիկին Լինա կը ծռի փշուրներուն վրայ՝ ինչպէս մեռած երախայի մը, ու բաներ մը կը մրմռայ իսկական ճենապակի ըլլալու մասին։ Ես կը թօթուեմ ուսերս. ինչպէ՞ս կարելի է այդչափ կարեւորութիւն տալ կաւէ պուտի մը. կարծես մէկու մը ոտքը կտրած ըլլային... Չէ՞ որ օդանաւորդի մէկ ռումբ կրնար ամբողջ բնակարանը ջարդ ու փշուր ընել, մէջը հաշուելով նաեւ խոհանոցի կերակուրները, ինչ որ իրապէս մեծ կորուստ մը պիտի ըլլար։

Գոհ եմ որ վերջապէս սեղան կը նստինք։ Քովս տեղ գրաւած է դեռատի աղջիկ մը՝ կարապի փետուրներէ վզնոցով։ Ան համակրելի է ինծի, սակայն չեմ գիտեր թէ ինչ խօսիմ հետը։ Իրրեւ զինուոր՝ ես շատ քիչ խօսած եմ, իսկ կիներու հետ՝ բնաւ։ Ուրիշները աշխոյժ կերպով կը խօսակցին։ Ես կը փորձեմ ականջ դնել՝ բան մը սորվելու համար։ Կը խօսին յեղափոխութեան, բաժնեթուղթերու, քաղաքականութեան եւ հաշտութեան պայմաններու մասին։ Տիկին Լինա երազկոտ կը յիշէ թէ որքան գեղեցիկ էին առաջ զորահանդէսները։

— Այո, առիկա այն ատեն բոլորովին տարբեր բան մըն էր՝ քան այսօր, կը յայտարարէ հօրեղբայրս, դրդռուած դէպ ի վեր կ'ոլորէ ընչացքը եւ կը պնդէ որ՝ եթէ մենք երկու ամիս ալ դիմանայինք, պատերազմը շահուած կը լինէր։

— Իրապէս չէի՞ք կրնար տոկալ, Էրնըստ, կը դիմէ ան ինծի։

— Եթէ մենք ձեր այս պայմաններուն մէջ լինէինք՝ անտարակոյս, կը պատասխանեմ ու ագահաբար կը խմեմ ոսկրածուծէ ապուրը։

— Առիկա միայն այսօր այսպէս է, կ'ըսէ ինծի տիկին Լինա Թունոտ, իսկ սովորաբար մեր կերածը շողգամ է։

Խօսակցութիւնը նոյն ձեւով կ'ընթանայ։ Այն, ինչ որ հոս կը խօսուի, ուղղակի կոկորդիս կը նստի։ Յոգնութիւն կը զգամ։ Որքան անտարբեր կը թուի այդ ամէնը, երբ կը խորհիմ թէ պատահմամբ ներս ինկած ռումբ մը տակնուվրայ պիտի ընէր այս ամբողջ հասարակութիւնը եւ վերջ պիտի դնէր ամէն վիճաբանութեան։ Ես կը ձանձրանամ ու կը նկատեմ որ անհասարակ չեմ յարմարիր միջավայրին։ Վզնոցով աղջիկը հեգնօրէն կը հարցնէ ինծի թէ՝ արդեօք պատերազմի մէջ համր դարձած եմ։

— Չէ, կը պատասխանեմ ու կը մտածեմ.— «ապուշ արարած, դուք պէտք էիք հոս անգամ մը Կոզոլէի եւ Տիադէնի միջեւ նստիլ, որպէսզի տեսնէիք թէ անոնք ինչպէս պիտի խնդային այն ափեղցփեղութիւններուն վրայ, զորս դուրս կու տաք դուք եւ որոնցմով դեռ կը սնիք ալ։ Առիկա կը զայրացնէ զիս. իսկ Կոզոլէն եւ Տիադէնը բնաւ ալ պիտի չզայրանային»։

Փառք Աստուծոյ՝ նոյն պահուն սեղանի վրայ կը յայտնուին հիանալիօրէն տապկուած «կոտլետ»ներ։ Կը հոտուըտամ. իսկական խոզի «կոտլետ»ներ են։ Անոնց երեւոյթը մոռնալ կու տայ ամէն անախորժ բան։ Կ'առնեմ լաւ կտոր մը ու անսահման հաճոյքով կը սկսիմ ծամել։ Չափազանց երկար ատեն է որ «կոտլետ» չեմ կերած։ Ֆլանդրիա կը դառնէինք ... երկու խոզի ձագ բռնած էինք, զորս հրաշալիօրէն մեզի ամբան երեկոյ մը լափեցինք ոսկորներով միասին... այն ատեն Կատչինսկի տակաւին ողջ էր ... ախ Կատ... նաեւ Պաուլ Բոյմեր... Ես կը յենում արմուկներս սեղանին ու կը մոռնամ ամէն ինչ շուրջս, այնքան մօտ կը տեսնեմ զիրենք առջեւս... Խոզի ձագուկները շատ նուրբ էին... Գետնախնձոր ալ տապկած էինք... Լէէրը նոյնպէս հոն էր եւ Հայէ Վեստհուզ... այո, Հայէ ... ես կը կորսուիմ յիշողութիւններու մէջ...

Խնդուք մը կ'արթնցնէ զիս։ Սեղանին շուրջ լռութիւն տիրած է։ Տիկին Լինա շիշ մը ծծմբաթթուուտի երեւոյթ ունի։ Քովս նստած աղջիկը կը զսպէ իր ծիծաղը։ Ամէնքն ալ դէպի իմ կողմը կը նային։

Նորէն քրտինքս դուրս կու տայ։ Ես նստած եմ՝ ինչպէս այն ատեն Ֆլանդրիա, ինքնամոռացութեան մէջ, արմուկներս սեղանին սեղմած՝ բռներ եմ խուզաթաթախ ձեռքերս «կոտլետ»ին մնացորդը ու կը կրծեմ...

(Շար.) Է. ՄԱՐԻԱ ՌԵՄԱՐՔ

ԳՈՐԾԱԴՈՒԼԸ ԾԱՒԱԼԵՑԱՒ ԱՆԳԼԻՈՅ ՄԷՋ

Լոնտոնի նաւահանգիստին գործադուլը, որ կը շարունակուի երկու շաբաթէ ի վեր, աւելի ծաւալեցաւ: Լիվրփուլէն վերջ, ուրիշ երկու կարեւոր նաւահանգիստներու բանուորներն ալ միացան շարժումին: Կառավարութիւնը կը կարծէ թէ ժամանակը եկած է օգնութեան կանչելու զօրքը, քանի որ 50 միլիոն բնակիչներ եւ երկրին ամբողջ տնտեսական կեանքը եւ ճարտարարուեստը անելի մը մատնուած են: Նաւահանգիստները փակուած ըլլալով, ոչ ուտեստ կրնան ստանալ, ոչ հում նիւթ, ոչ ալ կրնան ապրանք արտածել:

Կացութիւնը հետեւեալ պատկերը կը ներկայացնէ. — Լոնտոնի նաւահանգիստին մէջ բանթողներու թիւն է 26·217: Անշարժութեան դատապարտուած են 151 նաւեր: Լիվրփուլի մէջ բանթող՝ 9363, նաւ՝ 60: Սաութէմփթընի մէջ բանթող 1640, նաւ՝ 16: Հըլի մէջ բանթող՝ 2955, նաւ 22, Պիրքընհէտի մէջ բանթող 1795, նաւ 16 եւայլն:

Անգլիոյ մայր – թաղուհին մեծ դժուարութեամբ նաւ նստաւ, Ամերիկա երթալու համար: Մակուկավարները չուզեցին խանգարել մեկնումը, ի յարգանս արքունիքին: Երէկ բանթողներուն թիւը հասած էր 42·327ի, ինչ որ կը կազմէ նաւահանգիստի 76·000 բանուորներուն կէսէն աւելին:

Պելժիոյ նաւահանգիստները անընդհատ կը բանին, այս գործադուլին շնորհիւ:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

Մ. ՆԱՀԱՆԳՆԵՐՈՒ նախագահը քաղաքական ճառ մը խօսեցաւ Ամերիկայի հրէական գաղութին հաստատման 300ամեակին առթիւ: (Ճաշագինն էր 50 տոլար): Ըսաւ թէ Մ. Նահանգները իրենց զինեալ ուժերը պիտի գործածեն «միայն ազատ աշխարհի պաշտպանութեան համար, եւ ոչ թէ պատերազմելու համար ուեւէ ազգի դէմ»:

ԼՐՏԵՍԱԿԱՆ ԳՈՐԾԻՆ առթիւ ձերբակալուած նոր ամբաստանեալը, հարիւրապետ Օկիստ Քազալէ, նոր հարցաքննութեան մը ենթարկուելով, խոստովանեցաւ թէ «անխոհեմութիւն» գործած է կարեւոր փաստաթուղթեր պահելով, բայց պնդեց թէ գաղտնիքներ յանձնած չէ ոչ Լապրրիսի, ոչ ալ ուրիշ ուեւէ մէկուն: «Ես երբեք պատեհութիւն չեմ ունեցած գաղտնիքներ լսելու ազգ. պաշտպանութեան մասին»:

ԹՈՒՆՈՒԶԻ արաբերէն եւ ֆրանսերէն թերթերը ազդարարութիւն մը ստացան «ազատագրական բանակի հրամանատարութենէն որ կ'ըսէ թէ «բանակցութիւնները ձախողած ըլլալով, հաւատքի ռազմիկները զինուորական մեծ գործողութեան մը պիտի ձեռնարկեն»: Ուրիշ հեռագրի մը համաձայն, 17 Ֆէլլահներ սպաննուած են վերջին ընդհարումներու ատեն:

ԶՕՐ. ՏԸ ԿՈՂ որոշեց բոլորովին քաշուիլ քաղաքական կեանքէ, լուծելով իր կազմակերպութիւնը կամ տարբեր ձեւի մը վերածելով զայն:

ԱՆԳԼԻՈՅ արտաքին նախարարը, Իտըն, Ծնրակալի պատուանշանը ստացաւ եւ այսուհետեւ պիտի կոչուի Սըր Էնթընի Իտըն (ազնուականութեան աստիճան մը):

ՓԱՅՏԱՐ մը կառուցելով սպաննեց կինը, երեք անչափահաս զաւակները եւ ծնողքը, յետոյ կրակի տուաւ տունը եւ փախաւ, Շաթոռուի գաւառին մէջ: Խուզարկութիւններ կը կատարուին անտառներու մէջ: Ոստիկանութիւնը ձերբակալեց իր սիրուհին:

Վերջին պահուն լուր առնուեցաւ թէ հրէշը անձնասպան եղած է:

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

ԻՍԻ ԼԷ ՄՈՒԼԻՆՕ. — Պ. Զաւէն Այտընեան եւ զաւակները, այրի Տիկին Մարիամ Պալտասարեան եւ զաւակները, այրի տիկին Դեղիկ Այտընեան եւ զաւակները, ինչպէս նաեւ պարագաները շնորհակալութիւն կը յայտնեն բոլոր անոնց որոնք անձամբ, հեռագրով, նամակով եւ ծաղկեպսակով ցաւակցութիւն յայտնեցին իրենց զաւկին, քրոջ, զարմիկին եւ ազգականին, վաղամեռիկ Հռիփսիմէ Այտընեանի կսկծալի մահուան առթիւ: Ցաւակցութիւնները տեղի ունեցան Հոկտեմբեր 10ին:

ՅՈՐԲԵԼԵԱՆ
ՓՐՈՖ. Գ. Գ. ԽԱՅԻԿԵԱՆԻ

Կրօնական, ազգային եւ կրթական յիսնամեայ բազմօգուտ գործունէութեան առթիւ:

Նախաձեռնութեամբ Մարսէյլի եկեղեցական, ազգային եւ մշակութային բոլոր կազմակերպութեանց, իբրեւ ցոյց համազգային գնահատանքի եւ երախտագիտութեան:

Հանդէսը տեղի կ'ունենայ Սալոն Մագընոյի մէջ (ռիւ տ'Օպաներ): Այս կիրակի կէսօրէ ետք, ժամը 3·30ին:
Կը նախագահէ՝ Վեր. Յ. Ն. ՂԱԶԱՐՈՍԵԱՆ
Կը խօսին Պատ. Ս. ՊԱԳԱԼԵԱՆ եւ Պ. Կ. ՓՕԼԱՏԵԱՆ

Գեղարուեստական խնամուած բաժին. Միրայօժար կը մասնակցին, ուրիշ շատերու կարգին. — Փրոֆ. Յ. Քիւրքճեան իր երջախումբով, Տիկ. Մ. Նազգաշեան (մեներգ), Օր. Մանէսփի (ջութակ), Օր. Շահպազեան (դաշնակ):

ՆԱՐԴՈՒՆԻԻ ՃԱՇԻՆ արձանագրուողներուն համար հասցէն է՝

35, Rue du Louvre, Maison des Journalistes

ՊԱԼԱՔԵԱՆ ՍՐԲԱԶԱՆԻ ՄԱՀՈՒԱՆ 20ՐԴ ՏԱՐԵԼԻՑԻՆ ԱՌԹԻՒ

Հանդիսաւոր պատարագ եւ հոգեհանգիստ կը կատարուի այս կիրակի առաւօտ Գիւմիւշճեան առթիւ, Պոմոնի Ս. Գ. Լուսաւորիչ եկեղեցւոյ մէջ: Սիրով կը հրաւիրուի Մարսիլահայ գաղութը՝ ներկայ ըլլալու յարգանքի եւ յիշատակի այս արարողութեանց: Սկիզբ ժամերգութեանց ժամը 8ին, պատարագ ժամը 10ին, հոգեհանգիստ ժամը 11·45ին

ՄԵԾ ՀԱՆԴԷՍ «ԱՐԾԻՒ»
ՄԱՐԶԱԿԱՆ ՄԻՈՒԹԵԱՆ (ՄԱՐՍԷՅԼ)

Այս կիրակի ժամը 20ին, Պառ էնթէռնասիօնալ, 230 Շըմէն տը լա Մատրակ – Վիլ:

Կը նախագահէ՝ ընկ. ԱՆԴՐԱՆԻԿ ՍԱՐԳԻՍԵԱՆ:

«Արծիւ» թատերախումբը կը ներկայացնէ ընկեր Ազատ Ցակոբեանի ղեկավարութեամբ՝

ՈՒՇ ԼԻՆԻ – ՆՈՒՇ ԼԻՆԻ

Գեղարուեստական բաժնին կը մասնակցին՝ ընկ. Պարոյր Կարապետեան թառով:
Եւրոպական պար:

ԽՆՋՈՅՔ

Սեբաստիոյ Նահանգի մեր բոլոր հայրենակիցները կը հրաւիրուին ընտանեօք այս կիրակի կէս օրէ վերջ ժամը 4էն 10ը, Իսի, 2 ռիւ տը լա Տէֆանս. Խրիմեան վարժարանին սրահը, ծանօթանալու ուսումնասիրացիս 2 սաներուն:

Երգ, մենախօսութիւն, նուագ, պար. առատ ըմպելի մատչելի գիներով:

Մուտքը ազատ է:

Սեբ. Մուրատ. Ուսումն.ի Փարիզի Վարչութիւն

ՎԻՃԱԿԱԽԱՂ

ՄԱՐՍԷՅԼ. — Մուրատ Ռափայէլեան Նախկին Աշակերտներու Միութիւնը կը ծանուցանէ թէ իր վիճակահանութիւնը տեղի ունեցաւ, եւ՝

ԹԻՒ 093

շահեցաւ շաբաթ մը պտոյտի իրաւունքը զոյգի մը համար, Վենետիկ: Երթեւեկ, օթեւան, եւ սնունդ ապահովուած:
Կը խնդրուի դիմել՝ Պ. Ս. Էքսէրճեանի՝ 40 Լա Քանըպիէռ, Մարսէյլ:
Պ. Ա. Շէխիկեանի՝
Ֆարմասի Սանթրալ, 1 Պուլվ. տ'Աթէն Մարսէյլ:

Միութեանս վարչութեան փափաքին համաձայն, որպէսզի Մարսիլիոյ հասարակութենէն զոյգ մը, անպայման, վայելէ սոյն ճամբորդութիւնը, կրկին վիճակահանութիւն տեղի պիտի ունենայ, եթէ այս թիւը իր անդամներէն եւ կամ իրենց ընտանիքներէն մէկուն ելած է:

Կ'ՈՒԶՈՒԻ

Շէնքերու ներկարար բանուորներ, արհեստին ծանօթ կամ ոչ: Դիմել անձամբ Պ. Հայրապետեանի, ամէն օր առտուն ժամը 8էն եւ իրիկունը ժամը 8էն վերջ,
78, Rue des Rosiers, Métro Porte de Clignancourt, St. Ouen

ՏԱՐԵԿԱՆ ՄԵԾ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ
ՖՐ. ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ ՓԱՐԻԶԻ ՄԱՍՆԱՃԻՒՂԻ

Կիրակի, 24 Հոկտեմբեր ժամը 16–24

HOTEL MODERNEի ընդարձակ սրահներուն մէջ
8bis, Place de la République

Գեղարուեստական բաժնին կը մասնակցին. —
Երգ՝ Օր.ներ Ն. Տիրատուրեան եւ Շ. Պէնկեան, ընկերակցութեամբ Ա. Մեսումենցի, կովկասեան պարեր՝ Գ–Քաշանի Նոր Սերունդի պարախումբէն Օր. Լ. Յակոբեան եւ ուրիշներ:

ԿԱՐՕ ՍԱՐԵԱՆ

իր նոր կազմած ընտիր նուագախումբով

Հաճելի անակնկալներ — Ճոխ պիւֆէ — Սեղանները ապահովել հեռախօսելով

TRUdaine 27 - 35 ou AVRon 26 - 47

Տոմսերը ապահովել Բալուեան եւ Պարսամեան գրատուններէն:

ՊԱՏԱՐԱԳ Ու ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ ԿՈՄԻՏԱՍԻ ՅԻՇԱՏԱԿԻՆ

Փարիզի Հայոց Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցւոյ մէջ պիտի մատուցուի հանդիսաւոր Ս. պատարագ եւ պիտի կատարուի հոգեհանգստեան յատուկ պաշտօն ԿՈՄԻՏԱՍի մահուան 19րդ տարեդարձին առթիւ, այս կիրակի:

Արարողութիւններուն կը նախագահէ Եւրոպայի Թեմի Հայրապետական պատուիրակ Սերովբէ Ծ. Վ. Մանուկեան:

Հոգաբարձութիւնը կը հրաւիրէ հայ հասարակութիւնը ներկայ ըլլալ եկեղեցի իր երկիւղած յարգանքը արտայայտելու համար անմահ վարդապետին պանծալի յիշատակին: — (Կնիք)

ՍՏԻՊՈՂԱԲԱՐ Կ'ՈՒԶՈՒԻ

Պատանի մը 16 – 17 տարեկան որ աշխատած ըլլայ կօշիկի վրայ:
Դիմել՝ Chaussures Déesse
18, Rue Mélingue, Paris (19)

Imp. Araxes - 46, rue Richer, Paris (9e)

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՏԷՍԻՆ. — Հ. Յ. Դ. կոմիտէի ընդհ. ժողովը այս շաբաթ ժամը 21ին, Հ. Յ. Դ. Տան մէջ: Կարեւոր օրակարգ:

Ֆ. Կ. ԽԱՉԻ Փորթ տ'Իթալիի մասնաճիւղին ընդհ. ժողովը այս ուրբաթ երեկոյ ժամը 20·30ին, Ժանթիյիի հայկ. դպրոցին մէջ: Բոլոր ընկերուհիներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ է:

ԽԱՐԲԵՐԴԻ Նահանգային «Եփրատ» Միութեան ընդհ. ժողովը այս կիրակի առաւօտ ժամը 10ին, 2 ռիւ Պէռնար տիւ Պուա, Պ. Քէօսէեանի լուսանկարչատունը: Կը խնդրուի բոլոր հայրենակիցներէն ներկայ գտնուիլ (Մարսէյլ):

ՀԱՄԱ – ԽԱՐԲԵՐԴԻ Սէնթ Անթուանի (Մարսէյլ) անդամ եւ ոչ անդամ հայրենակիցները ժողովի կը հրաւիրուին այս կիրակի ժամը 9ին առաւօտեան, Պառ Վիատիւք, Պ. Մարտիկեանի սրահը:

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻՆ. — Խառնըցի Յովհաննէս եւ Մկրտիչ Էյվազեան եղբայրներ, որոնք կը բնակէին Մարսիլիա: Տեղեկացնել Պ. Սեդրակ Սամուէլեանի,
126, Ave. des Chartreux, Marseille

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ԵՐԵԿՈՅԹ Ի ՊԱՏԻՒ ԴԵՐԱՍԱՆ
ԱՐՏԱՇԷՍ ԳՄԲԷԹԵԱՆԻ

6, ՆՈՅԵՄԲԵՐ, ՇԱԲԱԹ ԳԻՇԵՐ — ՍԱԼ Տ'ԻԷՆԱՅԻ ՄԷՋ

ԿԸ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒԻ **ԳՐԻԳՈՐ ՎԱՀԱՆԻ**

ՏԻԳՐԱՆ ՄԵԾ

Պատմ. նոր ողբերգութեան երկու արարները միայն (Տիգրանի թագադրութիւնը)
Կը մասնակցին. — Տիկիններ՝ Բ. Դաւիթեան, Ա. Թադէոսեան, Օր. Խրտըշեան, Պ. Պ. Գ. Տէրվիշեան, Ն. Մարգարեան, Ն. Պշտիկեան, Ա. Գմբէթեան ինչպէս եւ հեղինակը:

Տոմսերը ապահովել. — «Յառաջ»էն, Գրատուն Մ. Պարսամեանէն, եւ յանձնախումբի դանձապահ Պ. Ն. Յովհաննէսեանէն՝ 14, Rue Rochambeau, Paris (9)

ԲԵՄԱԴԻՐ՝ **ՏԻԿԻՆ ԱՆՆԱ ԲՈՒԴԱՂԵԱՆ**

ԱՂՔԱՏԱԽՆԱՄԻ ՏԱՐԵԿԱՆ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

ԿԻՐԱԿԻ, 31 ՀՈԿՏ. ԺԱՄԸ 16ԷՆ 24

HOTEL GEORGE V-ի

ՇՔԵՂ ՍՐԱՀՆԵՐՈՒՆ ՄԷՋ

Deux orchestres - Attractions - Défilé de mannequins

Ապահովեցէք ձեր սեղանները հեռաձայնելով՝ PRO. 03-19, TRU. 47-48

MAISON ARDY

— GROS — S. A. R. L. au Cap. 12.000.000 — DEMI - GROS —
Tél. Cen. 14. 11 — R.C.Seine 3337021 B.
Tél. Cen. 46.87 — C.C.P. Paris, 6401.06

(ՏՆՕՐԷՆ ՅԱՐՈՒԹԻՒՆԵԱՆ ԵՂԲԱՐՔ)

86-89, RUE DE CLERY, PARIS (2e)

Հաստատութիւնը մասնագէտ է Bonnetterie եւ sous-vêtements ի վերաբերեալ ամէն տեսակի, եւ ունի ֆրանսական մեծագոյն տուներու ապրանքները:

Jil - Polichinelle - DD - Mont d'Ecosse - Le Collègien - Le Chat
J. E. T. - Aviette - Parker Nemausa - Tixolid - Eminence -
Kangourou - Belesta - etc. etc
Caleçon Molletonnés - Le Belier - Le Vosgien - Trimeca etc. etc.
Միշտ տրամադրելի Ա. եւ Բ. կարգի ապրանք

Rayon spécial de ganterie et de mouffles en laine

pour HOMMES, FEMMES et ENFANTS.-

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Fondé en 1925 Tél.: PRO. 86-60
Le Directeur : SCH. MISSAKIAN
Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise, Paris-9e
C.C.P. Paris 1678-63 R. C. Seine 376.286–

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա եւ գաղութներ տարեկան 3000 ֆր., վեցամս. 1600
Արտասահման՝ տարեկան 3500 ֆր. կամ 10 $, հատը 12 ֆր.

ՇԱԲԱԹ 23 ՀՈԿՏԵՄԲԵՐ
*
SAMEDI 23 OCTOBRE 1954

30ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 7504 30e ANNEE | Խմբագիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ | ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 10ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 2915

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ԴԱՏԵԼ՝ ԲԱՑ ԱՉՔԵՐՈՎ

Որ եւ է աղանդ կամ վարդապետութիւն կրնայ իրեն յատուկ լեզու մը մշակել, խառն ի խուռն բառեր թխելով կամ նա – խադասութիւններ կարկտելով:

Բայց իրաւունք չունի զայն պար – տադրելու իբրեւ աղգային – գրական կամ պետական լեզու:

Այդ պարագային, ոչ գրականութիւն կը մնայ, ոչ ա՛լ Հարազատ լեզու:

Բոլշեւիկները Հետեւողական են ամէն բանի մէջ:

Ձկայ ճակատ մը ուր ճեղք մը չբանան, իբրեւ բնական երեւոյթ ներկայացնելով իրենց երկդիմի գործունէութիւնը:

Իրենք աշխարհը վերանորոգել կ'ու – զէին, դղրդագին, արիւնադանդ յեղափո – խութիւն մը սարքելով:

Կա՞յ որեւէ տրամաբանութիւն, որ այս պայքարին մէջ իբրեւ զինակից առնէին Հոճաներ, մոլլաներ եւ Թուրք արիւնար - բու փաշաները, տրորելու Համար ան – ճար, անտէր ժողովուրդներ:

Եւ սակայն կատարեցին այդ անպատիւ գործը, իրենց յատուկ մեթոտներով: Արդարացնելով բուն յեղափոխական շար – ժումը:

Իրենց Համար Հիմնականը յաղթանակն է: Մնացեալը՝ մանրամասնութիւն:

Այսպէս, նաեւ, մշակոյթի ճակատին վրայ, ուր իշխանաւորի «ճիզմէ»ներուն ձայնը կը լսուի ամէն արտայայտութեան, մինչեւ անգամ բառերու մէջ:

Հայ ժողովուրդը լեզու եւ մշակոյթ ունէր Կովկասի մէջ, երբ իրենք ծրագիր – ներ կ'որոճային, ցարական բռնապետու – թիւնը տապալելու Համար:

Ունէր բանաստեղծներ, գրագէտներ, բանասէրներ, պատմագիրներ եւ դասա – խօսներ, պատկառելի վաստակով:

Իրենք եկան, անոնց գլխուն վրայ եւս թառեցան, եւ սկսան պատգամներ ար - ձակել, Հպատակութիւն պահանջելով, փոխան նիւթական բարօրութեան:

Բռնաբարոյ կոմիսարներ եւ Կեդր. Կո – միտէի կիսակիրթ քարտուղարներ դար – ձան պատուհաս՝ Մալխասեաններու, Ա – ճառեաններու, Աբեղեաններու, Մանանդ – եաններու, Ա. Խաչատրեաններու, Ղա – փանցեաններու եւ ուրիշ բազմաթիւ ակա – նաւոր դէմքերու գլխուն:

— «Կա՛մ այսպէս կը գրէք եւ կամ… դուք գիտէք»:

Եւ այս՝ տարիներով: Երբեմն թոյլ, երբեմն դաժան:

Այո, մշակոյթը զարգացաւ: Բազմաթիւ գիրքեր Հրատարակուեցան: Տպագրա – կան մեքենան կը բանի անընդհատ:

Ամէնքս ալ ուրախութեամբ կ'արձանա – գրենք այս նուաճումները:

Բայց, միեւնոյն ատեն կը Հարցնենք.

— Ո՛րքան աւելի փայլուն պիտի ըլլա՛ր արդիւնքը, եթէ աղանդամոլ Հաւատաքն – նութիւնը, բռնութիւնը, կամայականու – թիւնը եւ ողխութիւնը աւերներ չգոր – ծէին, նոյնիսկ դէպի մահ առաջնորդելով տարեց թէ երիտասարդ արժէքներ…

Եւ դեռ ո՞վ գիտէ թէ ի՛նչ խեղաթիւ – րումներ կատարուած են շատ մը բնագիր – ներու մէջ:

Երկու անգամ «ռեվիզիոնեցին» Դ. Դե – միրճեանի «Վարդանանք»ը եւ դեռ գոհ չեն:

Ո՞ւր մնացին Մ. Աբեղեանի գրականու – թեան պատմութեան միւս Հատորները:

Եղիշէ Չարենցը խաչեցին, թաղեցին, վերջին գիրքն ալ այրելով: Եւ այժմ կը փառաբանեն, ոչ միայն անոր գործերը Հրատարակելով, այլ եւ մասնաւոր գիր – քեր նուիրելով իր յիշատակին…

«Պրոգրեսիւ» կոչուելու Համար պայ – ման չէ ժխտել, նոյնիսկ փառաբանել ան – պարտկելի բարբարոսութիւններ, սկսելով ուղղագրութեան եւ լեզուի աղճատումէն:

Ո՞ր Հայրենիքը բարիք տեսած է կեղծի – քէն եւ գլխիկոր Համակերպումէն:

Շ.

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՎԵՐՋՆԱԿԱՆ ՀԱՄԱՁԱՅՆՈՒԹԻՒՆ ԳՈՅԱՑԱՒ

●

ՆՈՐ ԿԱԶՄԱԿԵՐՊՈՒԹԻՒՆ ԵՒՐՈՊԱՅԻ.— ՎԵՐԱՀԱՍՏԱՏՈՒՄ ԳԵՐՄԱՆԻՈՅ ԳԵ – ՐԻՇԽԱՆՈՒԹԵԱՆ.— ՎԵՐԱԶԻՆՈՒՄ ԵՒ ԱՆԴԱՄԱԿՑՈՒԹԻՒՆ ԱՏԼԱՆՏԵԱՆ ԴԱՇԻՆՔԻՆ

Եչ. օր, 21 Հոկտ. Պրիւսէլի վերա – մշակուած դաշինքին ինը անդամները վերջնապէս Համաձայնեցան Եւրոպայի նոր կազմակերպութեան մասին, այնպէս ինչպէս ծրագրուած էր Լոնտոնի մէջ:

Նոյն օրը ժամը 11ին տեղի ունեցաւ ին – ներու ժողովին բացումը, Շայոյի պալա – տին մէջ (Ֆրանսա, Մեծն Բրիտանիա, Մ. Նահանգներ, Գերմանիա, Քանատա, Իտալիա, Պելժիա, Հոլանտա եւ Լիւքսէն – պուրկ): Օրակարգն էր վերջնապէս Հաս – տատել այն պայմանագիրները որոնց Հի – ման վրայ արեւմտեան Գերմանիան եւ Ի – տալիան կը մտնեն Պրիւսէլի դաշինքին մէջ:

Ժամը 15ին Ֆրանսայի, Անգլիոյ, Մ. Նահանգներու եւ արեւմտեան Գերմանիոյ ներկայացուցիչները վերջնապէս խմբա – գրեցին այն վաւերագիրները որոնք վերջ կուտան արեւմտեան Գերմանիոյ զինուո – րական գրաւման, վերահաստատելով ա – նոր գերիշխանութիւնը:

Ժամը 16ին ինը պետութեանց ներկա – յացուցիչները նորէն Հաւաքուեցան Շա – յոյի պալատին մէջ, շարունակելու Հա – մար իրենց վիճաբանութիւնները: Այս ժո – ղովը տեւեց մինչեւ ժամը 20:

Առտուն Փարիզ Հասած էին արեւմտեան Գերմանիոյ կառավարական մեծամաս – նութեան կուսակցապետները, որոնք Հրաւիրուած էին Տոքթ. Ատընաուըրի կողմէ: Վարչապետը անմիջապէս ունկն – դրութեան ընդունած էր զանոնք:

Ինը երկիրներու արտաքին նախարար – ները վերջնապէս վաւերացուցին չորս պայմանագիրներ որոնք պիտի կցուին Պրիւսէլի դաշինքին:

Այդ պայմանագիրներուն առաջինը կը Հաստատէ Իտալիոյ եւ արեւմտեան Գեր – մանիոյ մուտքը արեւմտեան Եւրոպայի միութեան մէջ, միեւնոյն ատեն ճշդելով Պրիւսէլի նախարարներու խորհուրդին ի – րաւասութիւնները: Այս մարմինը, որ խորհրդակցական Հանգամանք ունէր, այ – ժըմ կը դառնայ գործադիր օրկան, իբ – րեւ կեդրոն ունենալով Լոնտոնը:

Երկրորդ պայմանագիրը կը ճշդէ թիւը այն զինուորներուն զորս իւրաքանչիւր դաշնակից պիտի տրամադրէ Եւրոպայի միացեալ Հրամանատարութեան: Սահ – մանուած մակարդակը կրնայ փոխուիլ միայն նախարարական խորհուրդին միա – ձայն որոշումով: Գերմանիա արտօնուած է միայն 12 զօրաբաժին կազմակերպելու (450 – 500.000 զինուոր):

Երրորդ պայմանագիրը կը ճշդէ արգիլ – ուած եւ Հակակշռի ենթակայ զէնքերը, իսկ չորրորդը կը ճշդէ սպառազինու – թեանց տեսչութեան իրաւասութիւնները: Այս տեսչութիւնը (աժանս) պիտի կա – տարէ Հակակշիռը, իբրեւ կեդրոն ունե – նալով Փարիզը:

Ինը ներկայացուցիչները միեւնոյն ա – տեն որոշեցին որ արեւմտեան Եւրոպայի նոր միութեան նախարարներու խորհուր – դը տարեկան տեղեկագիր մը պատրաստէ իր գործունէութեան մասին, ներկայա – ցնելու Համար Սթրազպուրկի խորհրդակ – ցական ժողովին:

Այս որոշումներէն առաջ, Չորս Մեծերը նոր ժողով մը գումարելով, Համաձայ – նեցան այն պայմանագիրներու մասին ո – րոնք պիտի կցուին Պոնի դաշնագրին,

վերահաստատելով Գերմանիոյ գերիշխա – նութիւնը եւ արտօնելով վերազինումը՝ Ատլանտեան դաշինքի շրջանակին մէջ: Վերջնական բնագիրները խմբագրուած պիտի ըլլային երէկ եւ Հանդիսաւոր ստորագրութիւնը տեղի պիտի ունենայ այսօր, շաբաթ:

Մնացած է միայն մէկ խոչընդոտ, Սարի վէճը: Այս մասին խորհրդակցու – թիւններ կատարուեցան Տոքթ. Ատըն – աուըրի եւ իր Հրաւիրած կուսակցապետ – ներուն միջեւ: Երէկ ալ Փարիզ եկաւ ընդ – դիմադիր Հոսանքին՝ ընկերվարական կու – սակցութեան վարիչը, Պ. Էրիք Օլլէնհա – ուըր, որ բոլորովին տարբեր տեսակէտ ունի այս Հարցին լուծման մասին:

Առկախ Հարց մը եւս,— Լոնտոնի խոր – Հրդաժողովէն ի վեր, Ֆրանսայի վարչա – պետը կ'ուզէ սպառազինութեանց միաց – եալ վարչութիւն մը Հաստատել Եւրոպա – յի մէջ: Միւսները ցարդ մերժած են այս ծրագիրը, բայց առջի օր Հաւանեցան որ քննուի յառաջիկայ յունուար 17ին:

Երէկ, ուրբաթ, Հիւս. Ատլանտեանի խորհուրդը նիստ գումարեց, նախագա – Հութեամբ Յունաստանի արտաքին նա – խարարին, վաւերացնելու Համար պայ – մանագիր մը որով արեւմտեան Գերմա – նիան կ'ընդունուի նոյն կազմակերպու – թեան մէջ:

✤ ՕՐԸ ՕՐԻՆ ✤

*

ԻՐ ՄԻԱԿ ՍՓՈՓԱՆՔԸ

Վարդան Շահպազ, արդէն ինսունը անց, ամէն տարի նորութիւն մը կը մտա – ծէ, ի փառս Հ. Յ. Դաշնակցութեան, իբրեւ հաւատարիմ զինուոր:

Թերեւս ինքն ալ մոռցած է իր կազմած յիշատակարաններուն թիւը:

Քանի մը տարի առաջ, տախտակի վրայ փորագրելով պատրաստած էր պատ – կեր մը՝ հայ շինականի հողագործական կեանքէն: Լծկաններով, արօրով եւ մը – նացեալով:

Ինչ որ յղանայ եւ լրացնէ, անմիջապէս կը ղրկէ Փարիզ, Հ. Յ. Դ. Թանգարանը:

Այս անգամ ուրիշ անակնկալ մը:

Կազմած եւ դարձեալ թանգարան ղըր – կած է թանկագին Ալպոմ մը, *Յառաջ*ի մե – ծութեամբ եւ 10 – 12 սանթիմեթր թանձ – րութեամբ:

Կողքին վրայ կ'երեւայ Հ. Յ. Դ. զինա – նշանը բարձրաքանդակ: Չորս կողմը՝ հայկական զարդանկարներ:

Ալպոմը կը փակուի արծաթեայ շղթա – յով մը, որուն մէկ նարմանդին վրայ փորագրուած է հայկական զինանշանը, միւսին վրայ՝ էջմիածինը:

Ալպոմը ձօնուած է հայկական ազատա – գրութեան շարժումին եւ կը պարունակէ 375 նկարներ, գլուխն ըլլալով Խրիմեան Հայրիկը:

Ամէն ինչ դասաւորուած ճաշակով եւ գուրգուրանքով:

Ինչպէս կ'երեւայ, տարիներու բեռը բան չէ պակսեցուցած իր եռանդէն եւ հաւատքէն:

Անոնք որ ամէն օր պատեհութիւն ունին զինքը տեսնելու Պէյրութի մէջ, կ'ըսեն թէ երբեմնի փետային շատ մը երիտա – սարդներու ասպարէզ կը կարդայ իր տո – կուն առողջութեամբ:

Այս շինարար եւ ներշնչող յիշատակա – րաններն ալ՝ իր գերագոյն մխիթարու – թիւնը կը կազմեն:

Ոսկի կամուրջ մը՝ հին սերունդին եւ նորին միջեւ:

ՎԱՀԷ

ԵՐՐՈՐԴ ԱՇԽԱՐՀԱՄԱՐՏԸ ԵՒ ՀԻՒԼԷԱԿԱՆ ԶԷՆՔԵՐԸ

Մարաջախտ Մոնթկոմըրի, եւրոպական ճակատի դեր – սպարապետը, առջի օր ճառ մը խօսելով Լոնտոնի մէջ, ըսաւ թէ ժամանակը եկած է Համաշխարհային նոր ռազմագիտութիւն մը յօրինելու եւ վե – րակազմելու Ատլանտեան զինակցութեան ուժերը, ի Հարկին օգտագործելու Հա – մար Հիւլէական եւ ջրածին զէնքերը: Իր կարծիքով, դեռ երկար պիտի տեւէ ներ – կայ լարուած վիճակը եւ Հարկ պիտի ըլ – լայ նոր զէնքեր գործածել, պատերազմի մը պարագային: Ճառը սկսած ատեն, ը – սաւ թէ Հետզհետէ բացորոշ կ'երեւայ որ տաք պատերազմ մը (Հիւլէական եւ ջրա – ծին զէնքերով) փոխադարձ ինքնասպա – նութիւն պիտի ըլլայ երկու կողմերուն Համար: Իսկ բանախօսութեան վերջին մասին մէջ կարծես կը Հակասէր ինքն իրեն, ըսելով թէ կողմերէն մին կրնայ յաղթանակ շահիլ այդ զէնքերուն գործա – ծութեամբ: «Եթէ կորսնցնենք օդանաւա – յին կռիւները, կը կորսնցնենք պատե – րազմը, եւ շատ արագ: Անհրաժեշտ է որ արեւմտեան զինակիցները կարենան վե – րակազմել ռազմական ծրագիրները, ի նախատեսութիւն Հիւլէական ռմբակոծու – թեան մը»:

« ՅԱՌԱՋ »Ի ԲԱՐԳԱՒԱՃՄԱՆ ՀԱՄԱՐ

Շնորհակալութեամբ ստացանք վաղեմի բարեկամէ մը (Լիբանան) 10.000 Ֆրանք:

ԿԱՑՈՒԹԻՒՆԸ ԵԳԻՊՏՈՍԻ ՄԷՋ

Իսլամ Եղբայրները, որոնք բացասական դիրք բռնած էին կառավարութեան դէմ, շատ կարեւոր որոշում մը տուին առջի օր, անգլօ-եգիպտական դաշնագրին ստո – րագրութեան առթիւ: Ընկերակցութեան Սահմանադիր ժողովը նիստ գումարելով որոշեց պաշտօնէ արձակել գերագոյն Ա – ռաջնորդը, Հասան Հոտէյպի, անորոշ ժամանակով: Առաջնորդը որ շաբաթներէ ի վեր թաքստոց մը ապաստանած էր ձեր – բակալութենէ խուսափելու Համար, բուռն պայքար կը մղէր վարչապետին՝ Ընդ. Նասըրի դէմ, Անգլիոյ Հետ Համաձայնե – լու Համար: Ինչպէս յայտնի է, այս Հա – մաձայնութեան տրամադրութեամբ, անգլ. զօրքը կրնայ Սուէզի շրջանը վերա – դառնալ, եթէ Թուրքիա կամ արաբական երկիր մը յարձակում կրէ օտար պետու – թենէ մը:

Առաջնորդին դէմ տրուած որոշման մա – սին.զեկոյց մը Հրատարակուեցաւ, որ կ'ըսէ թէ ինք Հովինոց յանձնախումբ մը կազմուած է նախագահութեամբ Խամիս Համիտայի, վարելու Համար ընկերակ – ցութեան գործերը:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԻՐԱՆԻ Մէճլիսը (երեսփ. ժողով) 5ի դէմ 113 ձայնով վաւերացուց քարիւղի շահագործման մասին կնքուած պայմա – նագիրը: Երկու երեսփոխաններ ձեռնպահ մնացին: Ժողովը Հոկտեմբեր 10էն ի վեր կը քննէր պայմանագիրը, որ այժմ յղ – ուած է ծերակոյտին եւ կը յուսացուի թէ պիտի վաւերացուի մինչեւ տասը օր:

ԱՆԳԼԻՈՅ ԳՈՐԾԱԴՈՒԼԸ դադրեցնելու Համար կառավարութիւնը կը պատրաս – տուէր զինուորներ կանչելու, բայց վեր – ջին պահուն յետաձգեց, տեսնելով որ Հաշտարար տրամադրութիւններ կ'երե – ւան գործատէրերուն եւ բանթօղներուն միջեւ: Ուրբաթ օր 43.500ի Հասած էր նաւահանգիստի բանթօղներուն թիւը, ան – շարժութեան դատապարտելով 302 նա – ւեր: Վերջին տեղեկութեանց Համաձայն, Սէնթիքաններն ալ տրամադիր են գործա – դուլը դադրեցնելու: Չըրչիլ մասնաւոր տեսակցութիւն մը ունեցաւ աշխատանքի նախարարին Հետ: Կառավարութիւնը ո – րոշած է քանի Հազար զինուորներ գոր – ծածել, նաւերը պարպելու Համար, եթէ ուտեստի տագնապ ծագի կամ Հանրային առողջութիւնը վտանգուի, գործադուլին երկարաձգման Հետեւանքով:

(Շար.ը Երկրորդ Դ. Էջ)

« ԱԼՐՈՏ ԲԱՅՑ ՈՉ ՋԱՂԱՑՊԱՆ »

... Հեռաւոր Մուսուլի մէջ, սար ու ձոր ինկած չարքաշ Հայ մը՝ Բժ. Գ. Աստարճեան՝ հրատարակած է արդէն իր երկրորդ պատկառելի գործը,— «Պատմութիւն հայ մշակոյթի եւ գրականութեան», արաբերէն լեզուով:

Այս չարքաշ ու ձեռներէց Հայը բժիշկ դարձաւ, գիրքի տիրացաւ, հմտացաւ արաբ լեզուի մէջ, եւ ահա այսօր երկու փառաւոր հատորներով իր ժողովուրդի հերոսական պատմութիւնն ու անմեռ մշակոյթը Միջագետքի խորերէն կը ներկայացնէ արաբական աշխարհին, լաւագոյն ծառայութիւնը մատուցանելով այսպէս թէ մեր ժողովուրդին եւ թէ հայ-նաւարար բարեկամութեան:

Բժ. Գ. Աստարճեան, քանի մը տարի առաջ, լոյս ընծայած էր իր առաջին արժէքաւոր գործը, «Հայոց պատմութիւն»ը: Իբրեւ տեսակ մը լրացումը այս առաջին գործին, ահաւասիկ նաեւ երկրորդը, նոյնպէս մեծարժէք մանաւանդ այն իրողութեամբ, որ առաջին փորձն է արաբերէն լեզուով արաբական աշխարհին ծանօթացնելու մեր պատմութիւնը, գրականութիւնն ու մշակոյթը:

Բժ. Աստարճեանի այս նոր երկը, «Պատմութիւն հայ մշակոյթի եւ գրականութեան», Հինգերորդ դարէն մինչեւ Քսաներորդ դարու առաջին քառորդը, տպագրուած է Մուսուլ, 1954ին: Կը բաժնուի երեք գլխաւոր մասերու: առաջին մասին մէջ (էջ 20 – 75)՝ սեղմ գիծերով տրուած է մեր հին եւ դասական մատենագրութեան պատմութիւնը՝ հայ այբուբենի գիւտէն մինչեւ Մխիթար Աբբայ:

Երկրորդ մասին մէջ (էջ 74 – 140) ներկայացուած են Մխիթարեանները, Սայաթ-Նովա եւ քանի մը ուրիշ երկրորդական աշուղներ, մինչեւ հայ լրագրութեան նահապետը՝ Շմաւոնեան քահանայ:

Երրորդ մասը (էջ 143 – 514) ամբողջովին նուիրուած է մեր նոր գրականութեան, Աբովեանէն մինչեւ «վիթխարի պանտօ»ը՝ Եղիշէ Չարենց:

Գլխաւոր հեղինակներէն իբրեւ նմոյշ տրուած են կարճ գրութիւններ, արաբ ընթերցողին ծանօթացնելու համար այդ հեղինակներուն մշակած գրականութիւնը: Չենք կրնար՝ ըսել, թէ որքան յաջող են, մանաւանդ որքան հարազատ են թարգմանութիւնները, բայց ի վերջոյ անշուշտ գէթ մօտաւոր գաղափար մը կրնան տալ մեր գրողներու արժէքին, գրուածքի խորքին, ձեւին եւ այլ յատկանիշներուն մասին:

Կ'ենթադրենք, թէ տպագրական դժուարութիւններու, ագրիւրներու անբաւարարութեան, մասամբ նաեւ անուշադրութեան արդիւնք պէտք է նկատել անուններու եւ թուականներու այն մէկ քանի սխալները, որոնք անխուսափելի դարձած են այլեւս շատ աւելի նպաստաւոր պայմաններու մէջ գրուած եւ տպուած մեր բոլոր հրատարակութիւններուն համար:

... Հեղինակը անշուշտ ինքն խիկ անդրադարձած է այս «ակամայ» սխալներուն: Մեր ըրածը պարզ յիշեցում մըն է միայն, կամ պարզապէս արթնութեան հրաւէր մը: Ոչ մէկ կասկած այն մասին, թէ մեր բոլորին փափաքն է ջանալ անթերի գործ մը ներկայացնել արաբ ընթերցողներուն:

Վրիպակները, սակայն, հիմնական թերութիւն մը չեն որեւէ գործի, առաւել եւս Բժ. Աստարճեանի այս գնահատելի երկրին մէջ: Հիմնականը նիւթն է եւ այդ նիւթը տալու կերպը:

Հիմա կրնանք ըսել, թէ մեր տրամադրութեան տակ ունինք թանկագին «հանդիսարան» մը, ուր կ'երեւին մեր հին ու նոր, մանաւանդ նոր գրագէտները իրենց հատընտիր էջերուն հետ, արաբերէն լեզուով: Եւ այս է մեր փնտռածն ալ արդէն:

Ի՞նչ պիտի տայինք արաբ բարեկամի մը, մտաւորականի մը, հրապարակագրի մը, եթէ օր մը յանկարծ մէկը կամ միւսը ելլէր մեզմէ ուզէր արաբերէն լեզուով գրուած աշխատութիւն մը մեր պատմութեան կամ գրականութեան մասին: Պիտի անճրկէինք մնայինք անկասկած: Այս նեղկացութենէն — որովհետեւ իրապէս նեղկացութիւն մը պիտի ըլլար ասիկա մեզի համար — մեզ կ'ազատէ ահաւասիկ Բժ. Աստարճեան Հայոց պատմութեան եւ հայ գրականութեան նուիրուած իր երկու ստուար հատորներով:

Իր այս ծառայութեան համար,— անփոխարինելի ծառայութիւն,— շնորհակալութեան զգացում միայն կրնանք ունենալ, մենք որ արաբական աշխարհին մէջ կ'ապրինք հարիւր հազարներով եւ մինչեւ հիմա գրքոյկ մը անգամ չունէինք մեր անցեալը եւ մեր մշակոյթը այդ աշխարհին ծանօթացնելու համար:

Չունէինք մինչեւ երէկ, հիմա— ունինք:

Առաջին փորձը կատարուած է. դժուարը — այդ առաջին փորձն էր. վաղը կրնանք «թերի»ն վերածել անթերիի, «անկատար»ը՝ կատարեալ բանի մը: Ցամենայն դէպս, Բժ. Աստարճեանի աշխատութիւնը հիմ մը պիտի ըլլայ իր յաջորդներուն համար, թանկագին աղբիւր մը, անգնահատելի ուղեցոյց մը:

Աշխարհի մէկ փոքրիկ, աննշան մասը միա՛յն կը ճանչնայ մեզ իբրեւ ժողովուրդ մը, որ փերեզակ չէ, գործակալ չէ, կամ միայն ջարդուելու սահմանուած «ռայա»ն չէ, «յոյժ ընդ փոքր սահմանեալ», այլ մանաւանդ հպարտ ազգ մը, որ, բազդատմամբ իր թիւին, հերոսական պատմութիւն եւ հարուստ մշակոյթ ունի:

Աւելի քան պարտք մըն է մեզի համար, մեր մտաւորականներուն համար, ընդարձակել մեր բարեկամներուն նեղ շրջանակը, ծանօթացնել մեզ աշխարհին եւ աշխարհը՝ մեզի:

Մեր արաբագէտ հայրենակիցը լծուած է ահաւասիկ այս օգտակար աշխատանքին՝ այստեղ, արաբական աշխարհին մէջ, Իրաքէն մինչեւ Եգիպտոս:

Մեր ժողովուրդը կ'ըսէ. «Վրաս ալրոտ տեսաք՝ ջաղացպա՞ն կարծեցիք զիս»:

Անդրադառնալով ժողովրդական այս առածին, կեանքի մէջ դեմոկրատ, գրականութեան մէջ ազնուական մեր ընկերը՝ անմոռանալին Նիկոլ Աղբալեան՝ կը գրէր, իր մահէն քանի մը տարի առաջ.

— «Շատ չատեր հայ ժողովուրդին նայելով եւ անոր վրայ տարագրութեան ալիւրի փոշին տեսնելով, ջաղացպաններ կը կարծեն մեզ. բայց, ինչպէս կը տեսնէք, այդպէս չէ:

«... Մենք հոս տարագրութեան մէջ ենք, բայց չենք դադրած՝ մեծ ժողովուրդի մը՝ զաւակները ըլլալէ: Մեր պատմութիւնը կարդալով մենք կ'իմանանք, որ այդ մենք ենք եւ կը զգանք մեր ուժը՝ նոյնը կրկնելու. «Թէեւ ալրոտ, բայց ոչ ջաղացպան» (Ն. Աղբալեան, «Դասախօսութիւններ հայ մատենագրութեան մասին», Պէյրութ, 1951, էջ 41 – 42):

Բժ. Գ. Աստարճեանի գործը կուգայ վկայելու նաեւ արաբական աշխարհին, թէ այո, «ալրոտ ենք, բայց ջաղացպան չենք»:

(Խմբագրական՝ ՅՈՒՍԱԲԵՐԻ)

ՕՐՈՒԱՆ ՇԱՐԺՈՒՄԻՆ ՀԵՏ

ԲԱՆ ՄԸ ՓՈԽՈՒԱ՞Ծ Է Խ. ՄԻՈՒԹԵԱՆ ՄԷՋ

Գ.

— «Կարելի չէ որ բարեգութ ձեռք մը օգնած չըլլայ որպէսզի Սթալին հեռանայ այս աշխարհէն», կը գրէ «Նիւ Եորք Թայմզ»ի թղթակիցը: Թէեւ ասիկա հաստատելու համար որոշ ապացոյցներ չկան, սակայն, Մոսկուայի մէջ շատեր կը հաւատան ատոր: Երկիրը կը գտնուէր այնպիսի ահուսարսափի մը նախօրեակին, որուն քով ոչինչ էին 1930ական թըւականները:

Կրեմլինի պատերէն ներս բնակալին աշխատակիցներուն ջարդը, կը նմանէր անցեալի արիւնալի մաքրագործումներուն երբ Մեծն Պետրոս կը գլխատէր իր ամէնէն մօտ կուսակիցները — եւ Իւան Ահեղի արիւնահեղութեանց: Ասոնք ապացոյց չեն թէ Սթալին բնական մահով մեռաւ: 73 տարեկան էր եւ տարիներէ ի վեր կը տառապէր սրտի հիւանդութենէ, եւ վերջին տարիները ծանր տագնապ մը անցուցած էր:

Հասկնալու համար տիրող մթնոլորտը Մոսկուայի մէջ, Սթալինի մահուան նախօրեակին, պէտք է ետ երթալ մինչեւ համայնավար կուսակցութեան ԺԹ. համագումարը:

Կը կարծուէր թէ այս համագումարին մէջ գլխաւոր դերերը պիտի ստանձնէին Մալենկով եւ Խրուշչեւ: Սակայն շուտով հասկցուեցաւ որ այս գործը պիտի վարէր Սթալին եւ միայն ինք: Իրականին մէջ ան այս ժողովը հիացողներու «ծափ»ի վերածեց, հրատարակելով համագումարէն քանի մը օր առաջ իր վերջին գործը, քաղաքական տնտեսութեան նոր դրութիւն մը, տեսակ մը սթալինեան մեկնաբանութիւնը Քարլ Մարքսի «Կապիտալ»ին:

Անկէ ետք էր միայն որ համագումարը կրցաւ իր եզրակացութիւնը հանել, եւ Մալենկովի եւ Խրուշչեւի ճառերը իջան սովորականի մակարդակին: Միւս կողմէ, համագումարին միջոցաւ հաստատուած անձերու փոփոխութիւնը աւելի շփոթութիւն ստեղծեց յաջորդութեան հարցին մէջ: Տասներկու անդամներէ բաղկացած Քաղաք. Բիւրօ մը, որ առաւելութիւնը ունէր կուռ եւ ծանօթ ղեկավար կազմակերպութիւն մը դառնալու, փոխարինուած էր քսանըհինգ մնայուն եւ տասնըմէկ առժամեայ անդամներէ բաղկացած «նախագահութեամբ» մը, որ որեւէ ազդու դեր չէր կրնար կատարել կառավարութեան մէջ:

Կուսակցութեան քարտուղարութեան պարագան ալ միեւնոյնն էր, միշտ ալ կազմուած չափազանց միատարր կորիզով մը: Վերջին տարիները, հետզհետէ անցան Մալենկովի ղեկավարութեան տակ, եւ կը թուէր թէ Սթալինի ղեկավարութեամբ տասը անդամէ բաղկացած մարմին մըն էր: Անոր մէջն էին նաեւ Պ. Պ. Մալենկով եւ Խրուշչեւ, սակայն այնքան շատ նոր եւ անծանօթ քարտուղարներ կային, որ կարելի չէր հասկնալ թէ ինչպէս կրնար գործել: Ի վերջոյ համագումարին ամէնէն դրական արդիւնքը այն եղաւ որ կարծես թէ մէկը կը գրօնուր գլխամաս իրար խառնելով թուղթերը, եւ թէ միայն ինք կրնար գիտնալ թէ ով էր որ կը գտնուէր կատարը: Այդ մէկը Սթալինն էր: Բայց ինչու այս խորհրդաւորութիւնը, եւ որո՞ւ դէմ:

Համագումարէն քանի մը շաբաթ ետք, տարօրինակ դէպքեր պատահեցան որոնք ապագայի նախազգուշակներ էին:

Առաջինը, կառավարութեան վարիչներու նկարներու ցուցադրութիւնն էր Մոսկուայի մէջ, Նոյեմբերի եօթներորդ տարեդարձին առթիւ: Այս նկարներու ցուցադրութեան կարգը չափանիշն էր թէ որ անձնաւորութիւնները ի պատուի էին:

Ամէնէն յատկանշական երեւոյթը այն եղաւ որ Քիեւի մէկ թերթը յանկարծ յայտարարեց թէ զինուորական ատեան մը դնդակահարութեան կը դատապարտէր երեք հոգի, իսկ բազմաթիւ ուրիշներ՝ բանտարկութեան: Մեղադրանքը՝ սեւ շուկայ: Այս կարգի յանցաւորներ պէտք չէր որ զինուորական ատեանէ անցնէին ըստ խորհրդային պատժական օրէնքին: Եւ

ԼՈՒՍԱՒՈՐ ՃԱՄԲԱՆ

(ԵԳԻՊՏՈՍ – ԼԻԲԱՆԱՆ – ՏԷՐ ԶՕՐ)

Դ.— ՉԲՈՅՑ ՆԱԽՈՒՆ ՎՐԱՅ

Լիւք Անտրէ Մարսէլ խորապէս ուսումնասիրած է իր նիւթը: Դեռ մաքիս մէջ է այն անքուն գիշերը, զոր անցուցի անոր հետ, երկու ամիս առաջ, մեր տունը: Ամբողջ գիշերը խօսեցաւ Պղատոնի մասին, գիրք ի ձեռին...:

— Ո՞վ մէջտեղ նետեց Պղատոնը, կը հարցնեմ Տիկին Պալարին...

Պ. Պալարն է, որ կը պատասխանէ.

— Կարծեմ թէ ես էի... Թերեւս չես գիտեր, Փօլատեան, ամիսներէ ի վեր Նարեկացիի թարգմանիչը ոտքով գլխով ինկած է Պղատոնի մէջ... Երեք յօդուած խոստացած էր ինծի ... դեռ կը սպասեմ:

— Որո՞ւ կ'ըսէք, Պ. Պալար, անքուն գիշեր մըն ալ ես անցուցեր եմ յոյն փիլիսոփային հետ... իրաւունք ունիք մտահոգուելու, որովհետեւ ...

— Ի՞նչ ըսել կ'ուզես, կը դարձնէ Մարսէլ իր խոշոր աչքերը ինծի յառելով:

— Ըսել կ'ուզեմ, որ դարմանելու բան չկայ: Երբ մէկը այդքան կը կլանուի Պղատոնով, իր բոլոր արարքներուն մէջ կը դառնայ պղատոնական... իր խոստումներուն, իր սէրերուն:

— Շատ ճիշդ, Փօլատեան, շատ ճիշդ:

Եւ Պ. Պալար ուրախ – ուրախ կը շփէ ձեռքերը, իրեն պաշտպան մը գտնելով իմ մէջս: Ապա կ'աւելցնէ.

— Ուրիշ կարեւոր պատճառ մը կայ Պղատոնի մասին այս խօսակցութեան մէջ... Կը մօտենանք յունական ջուրերուն... Ոչ ոքի համար գաղտնիք է, թէ բանաստեղծները ամէնէն զգայուն եւ դիւրահաւատ մարդիկն են ... Հաւանաբար հին փիլիսոփային եւ մեր բանաստեղծին հոգիները հաղորդակցութեան մէջ մտած են արդէն քանի մը ժամէ ի վեր... Մտահոգիչը այն է, թէ ի՞նչ պիտի ըլլայ մեր վիճակը, երբ վաղը ուղղակի թափանցենք Պղատոնի կայսրութեան սահմաններէն ներս:

Ժամը հինգն է... Տիկին Պալար վայրկեան չի կորսնցներ.

— Ոաքի՛, երաժշտական ժամը...

Ռաւել, Զայքովսքի, Տէպիւսի հիացական ճիչեր կը խլեն մեզմէ:

Տէր եւ Տիկին Պալար յաճախ բացատրութիւններ կը պահանջեն Լիւքէն, ցած ձայնով: Ան կը պատասխանէ միավանկ բառով մը, կամ շարժումով մը: Գլուխը կ'առնէ ձեռքերուն մէջ ու կ'անշարժանայ:

Լիւքը միշտ երազանքի մէջ է, վտանգաւոր կերպով ծռած դէպի ծովը:

— Գիտէ՞ք մեր բանաստեղծին տխրութեան պատճառներէն գլխաւորը ինչ է... (Պ. Պալարն է, իր չարաճճի ժպիտով...): Կ'եցէք որ ըսեմ. պարզապէս որովհետեւ ան յուսախաբ է ծովէն ...:

Եւ «Բայիէ տիւ Սիւտ»ի տնօրէնը կ'արտասանէ բանաստեղծին անտիպ մէկ հատորէն քերթուած մը, մանաւորապէս շեշտելով անոր սա տողը.

« Ալիքներուն սո՜ւր պարը ...»

— Դուն գուշակ ըլլալիք մարդ ես, կը պատասխանէ Լիւքը, առանց իր դիրքը փոխելու, ճշմարտութիւն կայ բառերուդ մէջ, հրապոյր չունի այս մեզի ու տափակ ծովը ...

— Ես կը նախընտրեմ, որ չարունակէ յուսախաբ ըլլալ մեր բանաստեղծը մինչեւ Փոր Սայիտ ...

Ես եմ խօսողը եւ կ'աւելցնեմ.

— Կը կարծէ՞ք, թէ մեր հեղահամբոյր բանաստեղծը Ներոնի հոգին կը կրէ, փոթորիկ մաղթելու ատրճան, պարզապէս իր քմահաճոյքին կամ ներշնչումին համար ...

— Բանաստեղծներէն ամէն բան սպասել, մէջ կը մտնէ Տիկին Պալար:

— Ի՞նչ կ'ուզէք ինծմէ երեքդ մէկ, կը դառնայ յանկարծ Լիւքը, բայց, մեր ժըպիտներէն զինաթափ, ինքն ալ կը սկսի ծիծաղիլ:

Ընթրիքի ժամն է արդէն. կ'ուղղուինք դէպի ճաշարան:

Հազիւ բոլորուած սեղանին շուրջ, Տիկ. Պալար ոտքի կ'ելլէ եւ մեզի կը ներկայացնէ գեղադէմ երիտասարդ մը, նոյնքան գեղեցիկ իր կնոջ հետ:

— Պ. զուիցերիացի դիւանագէտը այս իրիկուան մեր խաղի ընկերն է ...

Եւ դառնալով Լիւքին.

— Քեզ կը յանձնենք քու խոհերուդ:

Դիւանագէտի մը համար քիչ մը շատախօս է մեր նոր ընկերը: Իր գլխուն եկածները կը պատմէ երկար վարագոյրի ետին: Կ'իմանանք: թէ եղած է Պուլկարիա, Ռումանիա, Հունգարիա:

Խաղին մէջ փառաւոր ծեծ մը կ'ուտէ ան, ի մեծ ուրախութիւն Պ. Պալարին: Այս վերջինը բաժնուելէ առաջ, կը զարնէ ուսին անկեղծ ժպիտով մը.

— Սիրելի Փօլատեան, եղբօր մը պէս կը սիրեմ քեզ, կը սիրեմ խանդավառութիւնդ, անձնուիրութիւնդ գեղեցիկ գործերու համար: Քեզ եւ Նարդունին ճանչնալով, կը կարծեմ, թէ ձեր ժողովուրդը ճանչցած եղայ: Նոյն խմորէն էք երկուքդ ալ: Ի՜նչ քաջութեամբ պայքարեցաք ձեր մշակոյթի բարձրացոյն շահերուն համար ... Նարդունին... Դեռ ականջիս մէջն են իր հրեղէն խօսքերը, զորս չեմ հասկնար: Կը յիշէ՞ք, Մշակոյթի օրուան, իր մեկնումի վաղորդայնին: Հեղեղ մըն էր, որ կ'առնէր կը քշէր ինչ որ կար առջեւը:

Կ. ՓՕԼԱՏԵԱՆ

(Շար.)

յայտնի եղաւ որ այդ գործը Բերիայի ձեռքէն առնուած եւ վստահուած էր ժամանակաւոր զինուորական կազմակերպութեան :

Նմանապէս տեսնուեցաւ որ ղեկերը մեծ մասով Հրեաներ էին, ականաւոր անդամները առեւտրական այն կազմակերպութեան որ Քաղաք. Բիւրոյի անդամ Անաստաս Միկոյեանի ղեկավարութեան տակ կը գտնուէր եւ որուն վարկ կը վայելէին կուսակցութեան այն կազմակերպութեան մէջ զոր կը վարէր Խրուշչեւ :

Յունուար 13ին իր բժիշկներու ձերբակալութեան ծանօթ խնդիրն է որ ծագեցաւ: Յայտնի եղած էր որ այս բոլորին չար ոգին եւ ներշնչողը Սթալինն էր:

Նոր մաքրագործման մանրէները վարակեցին Սովետներու քաղաքական մեքենան: Գաւառի ամէն մէկ թերթը նոր դաւադրութիւն մը կը յայտնէր, նոր ձերբակալութիւն մը: Գրեթէ միշտ առաջին ղեկերը Հրեաներ էին. որոնք առեւտրական կազմակերպութեանց կը պատկանէին, կամ ազատ ասպարէզներու,— բժիշկ, իրաւաբան, դրագէտ, դերասան :

Ուկրայնան ամէնէն շատ դէպքերը կ'արձանագրէր: Շուտով հրդեհը ծաւալեցաւ, Հրեաներէն անցաւ կուսակցութեան այն կազմակերպութեանց որ կը հանդուրժէին այդպիսի դաւթակդութեանց: Վնասը Խրուշչեւի հասաւ այն տեսակէտով որ յարձակում կը գործէին իր տեղակալներուն ալ վրայ: Բերիան ալ կրեց հարուածը, երկրին ապահովութեան համար իր պատասխանատուութեանց պատճառով: Միկոյեանը իր առեւտրական կազմակերպութեանց համար, Մալենկովն ալ, որովհետեւ կուսակցութեան իր տեղական կազմակերպութիւնը կ'աղդուէր : Սակայն ամէնէն շատ վտանգ կը սպառնար այն փոքր, չոր մարդուն որ յարդ այնքան վտանգներէ դուրս ելած էր ապահով — Վիաչեսլաւ Մոլոթովն էր : Մինչեւ անդամ զինուորականները ապահովութիւն չունէին, թէեւ կ'ըսուէր թէ խորհրդային իշխանութեան մէջ բանակը ամէնէն քիչ ազդուածն էր: Նոյն իսկ երկու դեր կը վերագրէին անոնց, իբրեւ դաւադրութեան զոհ եւ իբրեւ երկրին ազատարարները :

Առով մէկտեղ սաստիկ հեղհեղէ կ'աւելնար Մոսկուայի մէջ: Շշուկները կը շատնային եւ կարելի չէր ճիշդը սխալէն զանազանել,— ձերբակալութիւն ամէն կողմ :

Փետրուարի կէսուն այլեւս ոչ ոք կար Քաղաք. Բիւրոյի փոքրիկ խմբակին մէջ:

Որեւէ ատենէ աւելի Սթալին իր երկաթեայ ձեռքին մէջ կը պահէր կուսակցութիւնը: Կրեմլինի մարդոց հասկցուած էր թէ այս մաքրագործումէն անոնցմէ քիչեր պիտի փրկուէին, եւ միայն անոնք որ իրեն հաճելի էր խնայել:

Կը զգային թէ դաժան անձի մը ստուերը կը թեւածէր, մէկուն որուն անունը քիչ անգամ տրուած էր, Սթալինի դահլիճին վարիչն էր: Լռակեաց եւ խորհրդաւոր զօրավար Փոսկրեպիշեւը: Այն որ անհետ կորսուեցաւ իր տիրոջ Սթալինի մահէն ետք :

Սթալինի մահը վերջ դրաւ այս ամէնուն:

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

ԱՐԱՐԱՅԻ ՃԱԿԱՏԱՄԱՐՏԻՆ ՏԱՐԵԴԱՐՁԸ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Ինչպէս ծանուցուած էր «Յառաջ»ի մէջ, կիրակի առաւօտ Փրատոյի մայր եկեղեցիին մէջ կատարուեցաւ հանդիսաւոր պատարագ եւ հոգեհանգիստ նախաձեռնութեամբ Ֆրանսական Բանակի Հայ Կամաւորներու Միութեան, Ա. աշխարհամարտի եւ Արարայի ճակատամարտին ընթացքին ինկած հայ ռազմիկներու յիշատակին :

Այս տարի մասնաւոր փայլ մը ունէր հանդիսութիւնը, որ տեղի ունեցաւ ի ներկայութեան բազմաթիւ Միութեանց պատերազմիկ ընկերակցութեանց և պաշտ. անձնաւորութեանց: Թէ՛ նահանգապետը և թէ Մարսէյլի քաղաքապետը իրենց ներկայացուցիչները, ղրկած էին, իսկ բարձրաստիճան զինուորականներ անձամբ ներկայ էին եկեղեցական արարողութեանց:

Եկեղեցւոյ բակին մէջ տեղի ունեցաւ դրօշակի ողջոյնի արարողութիւնը որմէ վերջ, Միութեան պատուոյ նախագահը, Պ. Տիրան Թէքէեան խօսք առաւ եւ բացատրեց հանդիսութեանց նշանակութիւնը, չեշտելով խոր հաւատարմութիւնը որ կը լեցնէ բոլոր հայ մարտիկներու սիրտը հանդէպ Ֆրանսայի: Նահանգապետի ներկայացուցիչը, Պ. Ռէն պատասխանելով Պ. Թէքէեանի ճառին, վստահեցուց թէ բոլոր հայ նախկին պատերազմիկները կրնան լի ու լի վստահ ըլլալ Ֆրանսական կառավարութեան բարեացակամութեան :

Պ. Փուժոլ ներողութիւն խնդրեց որ քաղաքապետ Պ. Կասթոն Տէֆէռ, Մարսէյլէն բացակայ ըլլալով չէր կրցած գալ եւ պիտի չկրնար նախագահել հացկերոյթին: Խօսեցաւ նաեւ երեսփոխան Պ. Պերկրաս:

Ժամը մէկին տեղի ունեցաւ ճաշը Շաթօ տէ Ֆլէօրի ընդարձակ եւ գեղեցիկ սրահներուն մէջ: Հիւրերուն բարի գալուստ մաղթեց Պ. Թէքէեան: Մարքիզուհի Ֆորեսթա, արժանաւոր այրիկը մեծ հայասէր հրամանատար Պընուա տ'Ազիի եւ որ Փարիզէն մասնաւորապէս եկած էր այս հանդէսներուն մասնակցելու համար, յուզիչ ուղերձով մը իր ջերմ զգացումները յայտնեց բոլոր նախկին ռազմիկներուն:

Ծովակալ Պովիւէօ որ երկար տարիներ Միջին Արեւելք գտնուած է, ներբողեց Հայերու ռազմական բարձր ընդունակութիւնները եւ հաւատարմութիւնը հանդէպ Ֆրանսայի: Վերջին խօսողը Պ. Պերկրաս յայտնեց իր երախտագիտութիւնը բոլոր նախկին ռազմիկներուն :

Պ. Թէքէեան շնորհակալութիւն յայտնեց բոլոր ներկաներուն: Ճաշը վերջացաւ պարահանդէսով մը, մեծ ոգեւորութեան մէջ :

× Եկեղեցական արարողութիւնները երգուեցան «Արմենիա» երգչախումբին դպիրներուն կողմէ ղեկավարութեամբ Պ. Վ. Սարգսեանի: Կարգապահութեանց կը հսկէին հայ արիները եւ արենոյշները, որոնք կէս օրէ վերջի հանդէսին եւս մասնակցեցան իրենց հայկական պարերով :

Այս շատ գեղեցիկ հանդէսին առթիւ կեդր. վարչութիւնը իր ջերմ շնորհակալութիւնը կը յայտնէ բոլոր անոնց որ թէ նիւթապէս եւ թէ բարոյապէս սատարեցին անոր յաջողութեան :

Մարսէյլի ֆրանսերէն թերթերէն «Փրովանսալը» իր Հոկտ. 18ի թիւին մէջ նկարագրած էր արարողութիւնները, լուսանկար մըն ալ հրատարակելով :

ՀԱՆԴԻՍԱԿԱՆ

★

ԴԱՍԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆ ԱԶԳԱՊԱՀՊԱՆՄԱՆ ՄԱՍԻՆ

ՊՈՌՏՕ.— Մեր գաղութը հայկական կեդրոններէ հեռու ըլլալով, քիչ անգամ, շփում կ'ունենայ մտաւորական կեանքի հետ :

Բացառիկ երեւոյթ մըն էր, երբ Լեւոնեան Վարդ. Պոռտօ բերաւ իր երգչախումբը, մեծ խանդավառութիւն ստեղծելով :

Այս անգամ, առիթը ունեցանք լսելու Պ. Թ. Գառնիկը, որ դասախօսութեան մը առթիւ Թուր գացած ըլլալով, ուզած էր Պոռտօ եւս հանդիպիլ եւ երկու դասախօսութիւններ տալ :

Թէեւ անակնկալ էր իր գալուստը, բայց կարելի եղաւ կազմել կարգադիր յանձնախումբ մը եւ հրաւէրներ ուղարկել: Դպրոցին սրահը ամբողջապէս լեցուած էր եւ ինչ որ աւելի քաջալերական էր, մեծամասնութիւն կը կազմէր նոր սերունդը :

Պ. Թ. Գառնիկ իր առաջին դասախօսութիւնը տուաւ հինգշաբթի իրիկուն, 14 Հոկտեմբեր, նիւթ ունենալով «Հայկականութիւնը իբրեւ Ազգ. վարդապետութիւն»:— Ի՞նչ է Հայը, ինչո՞ւ Հայ պէտք է մնանք :

Այդ դասախօսութեան մէջ ցոյց տուաւ հայկականութեան գիտական իմաստը եւ իր պատմական դերը: Ըսաւ թէ ամէն ժողովուրդ երբ քաղաքակրթական որոշ շրջանի մը կը հասնի, իրեն համար կը ստեղծէ ազգային վարդապետութիւն մը, որ իր տեւականութեան խարիսխը կը կազմէ: Ցոյց տալէ վերջ ուրիշ ազգերու պատմական վարդապետութիւնը մասնաւորապէս հայկականութեան արժէքը եւ զայն կապեց բոլոր հայկական հին ու նոր շարժումներուն :

Բ. դասախօսութիւնը տեղի ունեցաւ նոյն սրահին մէջ:

Նիւթն էր «Ազգապահպանումը բաղդատական եւ գիտական իմաստով»: Դասախօսը նախ կապեց հայկականութեան վարդապետութիւնը ազգապահպանման կնճռոտ հարցին, բացատրեց ազգի բաղկացուցիչ մասնիկներուն ամբողջական պահպանումի անհրաժեշտութիւնը, նըմանցուց հայ ազգը հայկական միւռոնին:

Այս առթիւ կարդաց իր պատրաստած ծրագիրը : Ցեղայ. հայրենիքը կապելով ազգի եւ հայկականութեան գաղափարին հետ, ջատագովեց Միացեալ եւ անկախ Հայաստանի ծրագիրը, իբրեւ նոր նշանախօսք: Այս առթիւ պատմելով Սարտարապատի հրաշքը, կարդաց իր Սարտարապատ դիւցազնավէպը որ ամէնքն ալ յուզեց եւ լացուց : Միջանկեալ յայտնեց թէ պիտի հրատարակուի այդ դիւցազնավէպը եւ ամբողջ արդիւնքը պիտի յատկացուի «Համազգային»ին, իր յոբելեանին առթիւ երկու սան պահելու նպատակով :

Որչափ ուրախ պիտի ըլլայինք որ շուտով հրատարակուէր, որով մենք ալ ունենայինք մեր բաժինը :

Դասախօսը հարկադրուած ըլլալով Փարիզ վերադառնալ, կիրակի օրուան դասախօսութիւնը միացուցած էր առաջինին :

Պիտի մաղթէինք որ աւելի յաճախադէպ ըլլային այս կարգի այցելութիւններ, վառ պահելով ազգային ոգին:

ԿԱՐԳԱԴԻՐ ՅԱՆՁՆԱԽՈՒՄԲ

★

ՈՐՊԷՍ ԱՇՆԱՆ ՏԵՐԵՒ ...

ԼԻՈՆ.— Հոկտ. 12ին ցուրտ հողին յանձնեցինք ընտանիքի պատուական հայր մը, Նշան Կարապետեան :

Ապրիլեան արհաւիրքէն հազիւ ճողոպրած, տառապանքի բաժակը ցմրուր քամելով, հազիւ 14 տարեկան պատանի, ինքզինքը կը գտնէ Հալէպի հայկական որբանոցին մէջ, յետոյ Պէյրութ եւ վերջապէս Ֆրանսա: Տարիներու տքնաջան աշխատանքին շնորհիւ կազմած էր ընտանեկան բոյն մը երեք ձագուկներով: Բայց որբը ե՞րբ խնդացած է: Ուսկից ուր, անողոք հիւանդութիւնը բոյն դրած էր կրծքին տակ եւ երեք տարի տառապելէ վերջ, փակեց իր աչքերը: Իր ամենօրեայ մխիթարութիւնն էր մեր սիրելի «Յառաջ»ը:

Հողը թեթեւ, գայ սիրելի Նշան, եւ փունջ մը ծաղիկ Խարբերդի դաշտերէն : Այս քանի մը տողերը իբրեւ յիշատակ քու տառապանքի ընկերոջդ կողմէ:

Կ. Յ.

ՄԱՐԶԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔ

★

ԱԼՖՈՐՎԻԼ.— Անցեալ կիրակի մրցելով Ա. ԷՍ. Ամիքալի դէմ մեր խումբը պարտութիւն մը կրեց որուն հետեւանքով, այժմ ընդհ. դասաւորման մէջ վերջինը կը գտնուի :

Շնորհիւ գեղեցիկ օդին եւ մրցումին կարեւորութեան, հինգ հազարէ աւելի բազմութիւն մը հաւաքուած էր դաշտը : Մեր պահեստի խումբը կորսնցուց 3–1 :

Ժամը 15.30ին, առաջին խումբերը դաշտ իջան: Հակառակորդը, ամէն գնով կ'ուզէր մոռցնել անցեալ տարի մեզմէ կրած պարտութիւնը: Քսան վայրկեան անդադար երկու բերդերը վտանգուեցան: Յետոյ հակառակորդ մարզիկ մը գնդակը խլեց մեր աջ վերջապահին ոտքերէն ու ուժգին հարուածով մը գնդակը գնաց բախիլ վերի ձողին, ետ եկաւ, բայց միւս կողմէն ուրիշ մը ժամանակ չկորսնցնելով, հասաւ, գլխով գնդակը զետեղելու մեր բերդին մէջ 1–0:

Անսպասելին պատահեցաւ, մինչ բոլորն ալ կը հաւատային մեր յաղթանակին այնքան որ լաւ կը խաղային մեր տղաքը : Հինգ վայրկեան վերջ նոյն ձեւով կէտ մը կը նշանակէր Լօշեան: Կեդրոնի դատաւորը ընդունեց բայց ոչ ոք հասկցաւ թէ ինչու կողքի դատաւորը դրօշակը շարժելով բողոքեց: Այսպէս մերժուեցաւ մեր կէտը որմէ հակառակորդին պարտութիւնը կը նախադասուէր: Ամէն բողոք ապարդիւն անցաւ: Մեր տղաքը իրենց տեղերը չհասած, դատաւորը խաղը շարունակելու նշանը տուաւ: Հակառակորդը առիթէն օգտուելով կէտ մը եւս նշանակեց: 2–0ով դադարին հասանք: Երբ դարձեալ խաղը սկսաւ, Հայկ. խումբը մինչեւ վերջ վտանգաւոր եղաւ, բայց անյաջողութիւնը մեր կողմը բռնած էր մինչ դիմացինը գնդակը միշտ գիծերէն դուրս կը հանէր ժամանակ շահելու համար : Տեսնելով որ հնարաւորութիւն չկայ հաւասարելու վերջին տասը վայրկեաններուն, մեր բոլոր տղաքը յառաջ անցան ձեւով մը կէտեր արձանագրելու: Քիչ մնացած էր երբ երրորդ կէտ մը կը նշանակուէր մեզի դէմ: Վերջնապէս պարտուած էինք :

Թող հաւատան մեզի մանաւանդ հեռուներէն եկած մեր հայրենակիցները, երբ կ'ըսենք թէ այդ արդիւնքը ամենեւին ցոյց չի տար մրցումին պատկերը: Օտարներն անգամ կ'ընդունէին թէ խումբը աւելի բարձր խաղարկութիւն մը մէջտեղ բերաւ, բայց այդ չէ կարեւորը դասաւորման համար, այլ նշանակուած կէտերը :

Գիշերը մեր Միութեան պարահանդէսին, Ժաք Էլեանի խումբը իր սովորական յաջողութիւնը ունեցաւ :

Այս կիրակի, Ֆրանսայի բաժակի մրցումին կը մասնակցինք Ա. ԷՍ. Վէրսայլի խումբին դէմ, իր դաշտին վրայ :

Զ. ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (32)

Ե Տ Ք Ը . . .

●

Այլեւս չեմ համարձակիր շարժիլ. կասկարմիր՝ առջեւս կը նայիմ ու վար կը դնեմ ոսկորը: Ինչպէ՞ս կրնայի այդ ստորին ինքզինքս մոռնալ: Սակայն ես այլեւս ուրիշ կերպ չեմ կրնար, պատերազմի ատեն մենք միշտ այդպէս կ'ուտէինք. շատ – շատ դգալ մը կ'ունենայինք կամ պատառաքաղ մը. բայց ոսկոր մը ոչ ոք ձեռքէ չէր տար :

Ամօթանքի զգացումիս այժմ կը միախառնուի նաեւ կատաղութիւն : Կատաղութիւն ընդդէմ հօրեղբօրս, որ դիտաւորեալ կերպով բարձրաձայն կը սկսի ճառել պատերազմական փոխառութեան մասին: Կատաղութիւն ընդդէմ հոս գտնուող բոլոր մարդոց, որոնք այնքան պարծենկոտ են իրենց ճենապակիով եւ խելացի խօսքերով: Կատաղութիւն ընդդէմ այս ամբողջ աշխարհի, որ ինքնըստինքեան հասկնալի կը նկատէ՝ անցընել իր կեանքը մանրակծծի հոգսերու մէջ, իբրեւ թէ բնաւ եղած չըլլէին ահաւոր տարիները, ուր մէկ բան միայն կար — մահ կամ կեանք եւ ուրիշ ոչինչ : Կ'ուզէի պնակները անոնց ոլորկ, կուշտ դէմքերուն զարնել. կ'ուզէի իրենց քաղաքակրթութեամբ զուռզ ու մեծամիտ այս մարդոց երեսին ճչել մեռնողներու սոսկումի եւ հառաչանքի մասին. կ'ուզէի դնել անոնց առջեւ, Տրեօղերի յօշոտուած գլուխը ու պոռալ. «Այժմ շարունակեցէք ճաշել, եթէ կրնաք : Մենք կրնայինք ընել այդ հոն, ռազմաճակատին վրայ. վասնզի մենք յաղթահարած էինք մահը ու այլեւս չէինք վախնար անկէ. իսկ այդ աւելի է, քան ամէն ուրիշ բան.. Դուք առիկա բրտութիւն կ'անուանէք. սակայն մերմէջ այնուամենայնիւ չմեռաւ սէրը. Հարկաւ, դուք անկարող էք ըմբռնել այդ »...

Բայց ես ոչինչ չեմ ըսեր. չէ՞ որ ոչ մէկ օգուտ պիտի ունենար: Չեմ նկատեր նաեւ որ քաղցրաւենին նոյն պնակին մէջ կը դիզեմ, ուր մսեղէն կերակուրն էր, թէեւ անոր համար յատուկ ապակէ սկաւառակ մը դրուած է: Սրտմտած ներսս կը թխմեմ, ինչ որ կրնամ, կ'ուզեմ գոնէ հիմնովին կշտանալ :

Կ'օգտուիմ յարմար առիթէ մը ու անկատելի կերպով կծիկս կը դնեմ : Նախասենեակին մէջ կեցած է Փրակաւոր ծառան: Կ'առնեմ հաղուստակալէն իրերս ու կը շշնջեմ. «Պէտք է որ դուն ալ մեզի հետ ռազմաճակատը ըլլէիր, ջնարկուած կապիկ, դուն ալ, այս ամբողջ պատուական խումբն ալ»: Ու թափով կը գոցեմ դուռը :

Գայլը կը սպասէր ինծի տան առջեւ : Կը ցատկէ կուրծքիս: « Եկուր, Գայլ », կ'ըսեմ, ու յանկարծ կը հասկնամ որ ոչ ճենապակին էր, ոչ ալ «կոտլետ»ը որ զիս այնպէս զառնացուցած էր. այլ առաջուան ծանծաղ, ինքնահաճ ոգին, որ կը շարունակէ տակաւին ապրիլ : «Եկուր, Գայլ», կը կրկնեմ, «այս մարդիկը մեզի համար չեն: Ամէն մէկ անգլիական թոմմիի, խրամներու կեանքէն խաղացած ամէն մէկ Ֆրանսացիի հետ մենք իրար աւելի աղէկ պիտի հասկնայինք: Եկուր, երթանք մեր ընկերներուն մօտ: Հոն շատ աւելի լաւ է, հակառակ որ անոնք ձեռքով կ'ուտեն եւ ետքն ալ կը ճգոտան : Եկուր »:

(Շար.) Է. ՄԱՌԻԱ ՌԵՄԱՐՔ

Մ. ՆԱՀԱՆԳՆԵՐԸ 105 միլիոն տոլարի տնտեսական օժանդակութիւն մը խոստացած են Փաքիստանի, միեւնոյն ատեն փութացնելով զինամթերքի առաքումը: Նոր օժանդակութիւնը պիտի բաղկանայ փոխառութիւններէ եւ պարգեւներէ:

ՆՈԲԷԼԻ բժշկական մրցանակը տրուեցաւ երեք ամերիկացի բժիշկներու, որոնք մասնաւոր աշխատանքներ կատարած էին, մանկական անդամալուծութիւնը դարմանելու համար:

ԼՐՏԵՍԱԿԱՆ գործին առթիւ նոր վկայ մը երեւան հանուեցաւ, խորհրդաւոր կին մը որ զինուորական ատեանին ներկայացած էր առջի օր: Իր ինքնութիւնը գաղտնի կը պահուի առ այժմ: Թերթերը «Կանանչ հագուստով կինը» կը կոչեն այս նոր վկան եւ կ'ենթադրեն թէ նոր յայտնութիւններ պիտի ըլլան, զինուորական ատեան առաջնորդելով ուրիշ ականաւոր անձեր: Հարկերապետ Ֆաղալէ նորէն հարցաքննուեցաւ: Թերթ մը կեղծ գինուոր եւ կեղծ դիմադրական կը կոչէ այս ամբաստանեալը:

ՃԱՓՈՆԻ վարչապետը, Եոշիտա, որ քննական պտոյտ մը կը կատարէ, Լոնտոն հասաւ առջի օր, պիտի մնայ մէկ շաբաթ, իբրեւ կառավարութեան հիւրը:

ԵՄԷՆԻ կառավարութիւնը Ազգաժողովին դիմելով, պահանջեց իրեն յանձնել Ատէնի շրջանը: Այս առթիւ իր պատուիրակը ըսել տուաւ թէ «Անգլիացիները Ատէնը գրաւած կը պահեն հիմնուելով անորոշ համաձայնութեանց վրայ որոնք պարտադրուած էին սպառնալիքներով եւ բռնի ուժով»:

ԵԹՈՎՊԻՈՅ կայսրը, Հայլէ Սելասիէ, որ այժմ Լոնտոն կը գտնուի, Փարիզ պիտի գայ Հոկտ. 28ին եւ պիտի մնայ երեք օր: Այժմէն փայլուն ընդունելութիւններ սարքուած են:

ՅՈՐԴԱՆԱՆԻ կառավարութիւնը հրաժարեցաւ:

ՎԵՐՋԻՆ ՊԱՀՈՒՆ հասած տեղեկութեանց համաձայն, Սարի խնդրին լուծումը անելի մը յանգած է:

ՊԱՏԱՐԱԳ Ւ ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ ԿՈՄԻՏԱՍԻ ՅԻՇԱՏԱԿԻՆ

Փարիզի Հայոց Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցւոյ մէջ պիտի մատուցուի հանդիսաւոր Ս. պատարագ եւ պիտի կատարուի հոգեհանգստեան յատուկ պաշտօն ԿՈՄԻՏԱՍԻ մահուան 19րդ տարեդարձին առթիւ, այս կիրակի:

Արարողութիւններին կը նախագահէ Եւրոպայի Թեմի Հայրապետական պատուիրակ Սերովբէ Ծ. Վ. Մանուկեան:

Հոգարարձութիւնը կը հրաւիրէ հայ հասարակութիւնը ներկայ ըլլալ եկեղեցի իր երկիւղած յարգանքը արտայայտելու համար անմահ վարդապետին պանծալի յիշատակին: — (Յղբ)

ԽՆՋՈՅՔ

Ստրասպուրկի Նահանջի մէջ բոլոր հայ ընտանիքները կը հրաւիրուին ընտանեկան այս կիրակի կէսօրէ ժամը 4էն 10ը, Իսի, 2 ռիւ տը լա Տէֆանս. Արդիւնքը կը յատկացուի որբերու, ծանօթանալու առաւել մանրամասնութիւնները 2 ամիսէն: Երգ, ժամանցային, պար առատ ըմպելի մատչելի գիներով:

Մուտք ազատ է:

Սեր. Մուրատ. Ունումին փարիզի վարչութիւն

ՏԱՐՕՆ ՍԱՍՆՈՑ ՋՈՒՐԻ Հայր. Միութիւնը իր երկու ամսուան պաշտօնէութեան շրջանին ՍՈՍԻՆ կը հրաւիրէ ՍԱՍՈՒՆՑԻ յիշատակին նուիրուած մը հոգեհանգստեան Հոկտ. 31ին, կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 3ին Սալ Մաքինիօ, 88 ռիւ տ'Օպանիեր, Մարսէյլ:

Կը խօսի Գ. ՇԷՄՈՆԵԱՆ

Հրաւիրուած են եւ խօսք պիտի առնեն երեք յարանուանութեանց եւ քաղաքական կուսակցութեանց եւ Հայր. Միութեանց ներկայացուցիչները:

ՎԵՐԱՄՈՒՏ

Հ.Յ.Դ. Նոր Սերունդի Պանթէօ–Բաւռնի մասնաճիւղին հանդիսաւոր վերամուտը, ընտրութեամբ մէկ առաւելութեամբ ՆՇԱՆ ՊԵՇԻԿԹԱՇԼԵԱՆԻ:

Առաջին ժողով տեղի կ'ունենայ այս ուրբաթ, ժամը 21ին 23, ռիւ Մատամ Ֆիւզի, Պանթէօ (Հայկական ակումբի սրահը):

Բոլոր փափաքողները սիրով կ'ընդունուին: Դասերը ձրի են:

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՏԷՍԻՆ — Հ. Յ. Դ. կոմիտէի ընդհ. ժողովը այս շաբաթ ժամը 21ին, Հ. Յ. Դ. Տան մէջ: Կարեւոր օրակարգ:

ՄԱՐՍԷՅԼԻ Նահանջի «Եփրատ» Միութեան ընդհ. ժողովը այս կիրակի առաւօտ ժամը 10ին, 2 ռիւ Պէռնար տիւ Պուա, Գ. Քէշիշեանի լուսանկարչատունը: Կը խնդրուի բոլոր հայրենակիցներէն ներկայ գտնուիլ (Մարսէյլ):

ՀԱՄԱ. ԽԱՐԲԵՐԴԻ Սէնթ Անթուանի (Մարսէյլ) անդամ եւ ոչ անդամ հայրենակիցները ժողովի կը հրաւիրուին այս կիրակի ժամը 9ին առաւօտեան, Պառ Վիտտորիա, Պ. Մարտիրեանի սրահը:

ՅՈԲԵԼԵԱՆ ՓՐՈՖ. Գ. Գ. ԽԱՑԻԿԵԱՆԻ

Կրթական, ազգային եւ կրթական յիսնամեայ բազմօգուտ գործունէութեան առթիւ:

Նախաձեռնութեամբ Մարսէյլի եկեղեցական, ազգային եւ մշակութային բոլոր կազմակերպութեանց, իբրեւ յարգանքի եւ հաւատարմութեան արտայայտութիւն:

Հանդէսը տեղի կ'ունենայ Սալոն Մարգրիտ մէջ (ռիւ տ'Օպաներ) Այս կիրակի կէսօրէ ետք, ժամը 3-30ին: Կը նախագահէ՝ Վեր. Յ.Ն. ԴԱԶԱՐՈՍԵԱՆ Կը խօսին Պատ. Մ. ՊԱԳԱԼԵԱՆ եւ Պ. Կ. ՓՈԼԱՏԵԱՆ

Գեղարուեստական խնամուած բաժին Մեծարգոյութեան կը մասնակցին, ուրիշ բանաստեղծներու — Փրոֆ. Յ. Բիւրքճեան իր երգչախումբով, Տիկ. Ն. Նազգաշեան (Մենեղ), Օր. Մաճեան (ջութակ), Օր. Շահպազեան (դաշնակ):

ՊԱԼԱՔՍԵԱՆ ՍՐԲԱԶԱՆԻ ՄԱՀՈՒԱՆ 20ՐԴ ՏԱՐԵԼԻՑԻՆ ԱՌԹԻՒ

Հանդիսաւոր պատարագ եւ հոգեհանգիստ պիտի կատարուի այս կիրակի առաւօտ Գիւտմոնթի առթիւ, Պօմոն Ս. Գ. Լուսաւորիչ եկեղեցւոյ մէջ: Սիրով կը հրաւիրուին Մարսէյլահայ գաղութը ներկայ ըլլալու յարգանքի եւ յիշատակի այս արարողութեանց: Սկիզբ ժամերգութեանց ժամը 8ին, պատարագ ժամը 10ին, հոգեհանգիստ ժամը 11-45ին

ՄԵԾ ՀԱՆԴԷՍ «ԱՐԾԻՒ»

ՄԱՐԶԱԿԱՆ ՄԻՈՒԹԵԱՆ (ՄԱՐՍԷՅԼ)

Այս կիրակի ժամը 20ին, Պառ Նէքէռ – Ճամփոնյ, 230 Շըմէն տը լա Մատրակ – Վիլ:

Կը նախագահէ՝ Պրն. ԱՆԴՐԱՆԻԿ ՍԱՐԳԻՍԵԱՆ

«Արծիւ» Թատերախումբը կը ներկայացնէ ընկեր Արամ Ցակոբեանի գեղարուեստական յայտագիրը:

ՈՒՇ ԼԻՆԻ - ՆՈՒՇ ԼԻՆԻ

Գեղարուեստական բաժնին կը մասնակցին՝ ընկ. Պարոյր Կարապետեան (թառով) Երաժշտական պար:

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Օր. Շաքէ եւ Պ. Կարապետ Մէնեսեան կը ծանուցանեն թէ հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի այս կիրակի, Փարիզ, Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցւոյ մէջ՝ ՀԱՅԿԱՆՈՒՇ ՄԷՆԵՍԵԱՆԻ մահուան առաջին տարելիցին առթիւ:

Կը հրաւիրուին ազգականներ եւ յիշատակը կը յարգողները:

ՍՏԻՊՈՂԱԲԱՐ Կ'ՈՒԶՈՒԻՆ

Երիտասարդներ կօշիկի գործարանի մէջ աշխատելու համար:

Դիմել՝ Chaussures Déesse

18, Rue Mélingue, Paris (19)

ԲՈԼՈՐ ՎԱՃԱՌՈՐԴՆԵՐՈՒՆ ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԵԱՆ

Gros, Demi-Gros

Խոյլայ, մի - պա, Ընդերի ճարմու - ճերմակներ, ԱՄԷՆԱՆՊԱՍՏԱԻՈՐ ԳԻՆԵՐՈՎ:

Նոր զրեեր

rticles polichinelles - ի համար

Միակ հասցէ՝

BONNETERIE BEAUBOURG

127, Rue St. Martin, PARIS (3e)

Tél.: ARC. 66-50

ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՕՐԸ ԿԸ ՏՕՆՈՒԻ

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

30 Հոկտեմբեր, Շաբաթ ժամը 9էն մինչեւ լոյս: Կէս գիշերէն վերջ եւրոպական պարեր մեծ սրահին մէջ; Աւանդական խնջոյք պզտիկ սրահին մէջ:

Շաթօ տը Փլէօրի հանրածանօթ սրահներուն մէջ:

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Շրջ. կոմիտէին եւ մասնակցութեամբ շրջանի բոլոր կոմիտէներուն, խումբերուն, Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Շրջ. վարչութեան եւ մասնաճիւղերու եւ Կապոյտ Խաչին:

Բարձր հովանաւորութեամբ՝

GASTON DEFFERRE ի

Մարսէյլի քաղաքապետ, ծերակոյտի անդամ

Կը նախագահէ՝ ընկ. ՅԱԿՈԲ ՊԱՊԻԿԵԱՆ

Կը խօսին ընկ. Յ. ԵՂԻԱԶԱՐԵԱՆ

Տ. ԹԱԴԻՈՍԵԱՆ

Խօսք կ'առնեն ՖՐԱՆՍԻՍ ԼԷՆԱՐ, ԱՇԻԼ ՄԱՆԻ, ՓՕԺԻ ՄԱՌԻՒՍ:

Գեղարուեստական բաժին մանրամասնութիւնները յաջորդիւ:

●

ՏԷՍԻՆԻ ՄԷՋ

Հոկտ. 31ին, կիրակի:

Կը խօսի ընկ. Ն. ՆԻԿՈՂՈՍԵԱՆ

ՎԱԼԱՆՍԻ ՄԷՋ

6 Նոյեմբեր, Շաբաթ:

Կը խօսի ընկ. Խ. ՄԿՐՏԻՉԵԱՆ

ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

6 Նոյեմբեր, Շաբաթ:

Կը խօսին ընկեր Յ. ՊԱՊԻԿԵԱՆ

ՍԷՆԹ ԷԹԻԷՆԻ ՄԷՋ

6 Նոյեմբեր, Շաբաթ:

Կը խօսին ընկ. ԷԼԼԷՆ ԲԻՒԶԱՆԴ

ՎԻԷՆԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. «Անի» կոմիտէի, մասնակցութեամբ Հ. Յ. Դ. «Նոր Սերունդի» եւ մասնաճիւղերու:

Քաղաքապետարանի նորակառոյց ընդարձակ սրահին մէջ, շաբաթ 30 Հոկտ. ժամը 20-30էն մինչեւ առաւօտեան ժամը 3ը:

Կը նախագահէ ընկ. ՄԻՍԱՔ ՄԻՐՋԻ

Կը խօսի ընկ. ՆՈՒՊԱՐ ՆԻԿՈՂՈՍԵԱՆ

Գեղարուեստական խնամուած բաժին արտասանութիւն, երգ, կարող ուժերու կողմէ: Հանգիստ անակնկալներ:

Հանդէսէն վերջ աւանդական խնջոյք եւ եւրոպական պարեր ընտիր նուագախումբով: Ձրի պիտի ժողովրդական գիներով:

Մուտքը ազատ է

●

ՊՈՒՏՈՅԻ ՄԷՋ

7 Նոյեմբեր, կիրակի:

Կը խօսի ընկ. Գ. ՋԱՄՈՒՐՃԵԱՆ

ՍԷՆ ՇԱՄՈՆԻ ՄԷՋ

7 Նոյեմբեր, կիրակի:

Կը խօսի ընկեր. ԷԼԼԷՆ ԲԻՒԶԱՆԴ

ՌՕՄԱՆԻ ՄԷՋ

7 Նոյեմբեր, կիրակի:

Կը խօսի ընկ. Խ. ՄԿՐՏԻՉԵԱՆ

ԿՐԵՆՕՊԼԻ ՄԷՋ

Կը տօնուի Նոյեմբեր 7ին, կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 15ին, Ռիւ ժէ, Սէն Լուի սրահը:

Կը խօսի ընկեր Յ. ՊԱՊԻԿԵԱՆ

ԻՍԻԻ ՄԷՋ

Նոյեմբեր 28ին, Իսիի քաղաքապետարանին սրահներուն մէջ:

●

ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ ՆՈՅ. 7ԻՆ

ՏԱՐԵԿԱՆ ՄԵԾ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

ՖՐ. ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ ՓԱՐԻԶԻ ՄԱՍՆԱՃԻՒՂԻ

Կիրակի, 24 Հոկտեմբեր ժամը 16–24

HOTEL MODERNE ի ընդարձակ սրահներուն մէջ

8bis, Place de la République

Գեղարուեստական բաժնին կը մասնակցին. —

Երգ՝ Օր. Գեր Ն. Տիրատուրեան եւ Շ. Պէնկեան, ընկերակցութեամբ Ա. Մնուսեանի, կոմիկական պարեր՝ Պ-Բաշանի Նոր Սերունդի պարախմբէն Օր. Լ. Ցակոբեան եւ ուրիշներ:

ԿԱՐՕ ՍԱՐԵԱՆ

իր նոր կազմած ընտիր նուագախումբով

Հանելի անակնկալներ, ճոխ պիւֆէ, Տոմսերը ապահովել հետեւեալ

TRUdaine 27 - 35 ou AVRon 26 - 47

Տոմսերը ապահովել Բոլսեան եւ Պարսամեան գրատուններէն:

ԱՂՔԱՏԱԽՆԱՄԻ ՏԱՐԵԿԱՆ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

ԿԻՐԱԿԻ, 31 ՀՈԿՏ. ԺԱՄԸ 16էն 24

HOTEL GEORGE V-ի

ՇՔԵՂ ՍՐԱՀՆԵՐՈՒՆ ՄԷՋ

ANNIK NOEL, MADELL'S, HELENE ROLER

Attractions internationales avec accordéon, chanteur de charme

Avec autorisation des Concerts Mayol.

Deux orchestres - Attractions - Défilé de mannequins

Ապահովեցէք ձեր սեղանները հեռաձայնելով՝ PRO. 03-19, TRU. 47-48

OCÉANIA

ՕՏԱՆԱՒԻ, ՇՈԳԵՆԱՒԻ ԵՒ ԵՐԿԱԹՈՒՂԻ ԱՄԷՆ ՏԵՍԱԿ ՏՈՄՍԵՐ ԿԸ ՎԱՃԱՌՈՒԻՆ

Վիզայի եւ անցագրի բոլոր ձեւակերպութիւնները, Հայաստանի եւ Հիւսիսային Ամերիկայի, Պոլսոյ, Թուրքիա, Լիբանան: Ամէն մանրամասնութեանց համար դիմել

Պ. ԼԵՒՈՆ ՊԱՐՈՆԵԱՆԻ

38, Rue de la Republique. Marseille

Tél. Colbert 53-13 — 42-58

Bureaux à Paris

4, Rue de Castellane.

Adresse telegraphique PACATLAN

ԿԱՐՈՒՋԵԻՒ ԴԱՍԸՆԹԱՑՔ

45 տարուան փորձառութեամբ եւ լաւագոյն վկայականներով

Académie DAYDOU

12, Rue Lafayette, Paris (9e)

Métro: CHAUSSÉE d'ANTIN

Եւ բդրակցութեամբ

Կ'ՈՒԶՈՒԻՆ

Վերարկուի համար մեքենայիներներ կամ օգնական եւ վերարկուի փնթիփոթի աշխատողներ: Դիմել՝

NADIRIAN, 40, Rue du Bois

Paris (19), Escalier A., No. 19

Կ'ՈՒԶՈՒԻ

Շէնքերու ներկարար բանուորներ, արհեստին ծանօթ կամ ոչ: Դիմել անմիջապէս Գ. Հայրապետեանի, ամէն օր առաւօտեան ժամը 8էն եւ իրիկունը ժամը 8էն վերջ, 78, Rue des Rosiers, Métro Porte de Clignancourt, St. Ouen

Imp. Araxes - 46, rue Richer, Paris (9e)

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Fondé en 1925 Tél.: PRO. 86-60
Le Directeur : SCH. MISSAKIAN
Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise, Paris-9e
C.C.P. Paris 1678-63 R. C. Seine 376.286

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա եւ գաղութներ տարեկան 3000 փր., վեցամս. 1600
Արտասահման՝ տարեկան 3500 փր. կամ 10 $, հատը 12 փր.

ԿԻՐԱԿԻ 24 ՀՈԿՏԵՄԲԵՐ * DIMANCHE 24 OCTOBRE 1954

30ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 7505 30e ANNEE | Խմբագիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ | ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 10ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 2916

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ՑՈՐԵՆԸ ԵՒ ՅԱՐԴԸ

Տակաւին ծանծաղամիտներ ունինք որոնք վարժապետի ձեւեր կ'առնեն, ըսելու համար թէ բնական երեւոյթ է լեզուէ լեզու փոխառութիւնը, թէ հարիւրաւոր պարսկերէն, յունարէն եւն. բառեր կան մեր մայրենիքին մէջ:

Այս երանելիները բան մը լսեր, կարդացեր են, բայց լաւ չեն հասկցեր:

Այո, ամէն լեզու բառեր փոխ կ'առնէ — կամ կը յարմարցնէ ուրիշ աւելի ճոխ լեզուէ մը, իր պակասները լրացնելու համար:

Մեր նախահայրերն ալ, երբ լեզու կը կազմէին, օգտուած են դրացի ազգերէն:

Փոխ առնելով ինչ որ չունինք, անոնք յղկեր, չոկեր ե յարմարցուցեր են մեր լեզուի օրէնքներուն:

Եւ այնքան յաջողութեամբ կատարեր են այդ աշխատանքը, որ փոխառեալ բառը հայացեր, դարձեր է հարազատ, համապատասխան, գրեթէ բնածին:

Այսօր քանի՞ հոգի կրնան կռահել թէ «հրեշտակ»ը պարսկերէն «ֆերիշտէ»ն է:

Նոյն աշխատա՞նքն է որ կը կատարուի Երեւանի մէջ, «պետական լեզու» կոչուելու յաւակնութեամբ:

Ուրբաթ օր 50 – 60 օտար բառերու ցանկ մը երեւցաւ «Յառաջ»ի մէջ:

Տարիներէ ի վեր ուրիշ բուռ-բուռ օրինակներ կուտանք եւ դեռ պիտի տանք:

Այդ բառերէն որո՞ւն հարազատ, համազօր հայերէնը չունինք:

Որո՞նք մասնագիտական են եւ անթարգմանելի:

Յաճախ մերինը աւելի բովանդակալից է եւ աւելի սահուն, քան անոր օտար համանիշը:

Ինքնուրոյն, անկախ եւ ինքնարաւ մայրենիք ունեցած կ'ըլլայի՞նք, եթէ մեր նախնիքներն ալ օթեկ հայի փշրանքներու պէս մուրացկանի տոպրակը լեցնէին այլանդակօրէն ձեւափոխուած, ընդհանրապէս ռուսական կաղապարին յարմարցուած բառեր.

— Պրոգրեսիւ, տենդենց, լաուրիատ, ռենեկատ, վիցե-պրեզիդենտ, պրեմիեր-մինիստր, ռէակցիոն, օպտիմիստ եւն.:

Եւ դեռ— փոշմանել, զաւթել, զաւթիչ, բոստան, ղուրբան, ճիկեար եւն.:

Այսպիսի հարիւրաւոր բառերու մէջ, կա՞յ լեզուի փիլիսոփայութիւն, բառակազմութեան բնական օրէնք, գիտութիւն, ճաշակ:

Լեզուն կը ճոխանա՞յ, կը նրբանա՞յ, կը կատարելագործուի՞, երբ տունին ցորենը, նուշը կամ ծիրանը մէկդի նետելով, կ'երթաս որոմ, կոկոռ կամ զարի կը գողնաս հարեւանին արտէն:

Հարիւր տարի առաջ, երբ ազգ. սահմանադրութիւն կը մշակէին Պոլսոյ մէջ, անոր հիմնադիրները մասնաւորապէս հոգ տարած էին որ խորհրդարանական բառեր ալ ճարեն:

Բարեհաճեցէք թղթատել 1860ի սահմանադրութիւնը եւ պիտի գտնէք մէկը միւսէն յաջող գիւտեր ...:

Այսօրուան ըմբռնումով տասը ակադեմիկոսներ դժուար թէ գտնէին «յղել» բառը:

Ֆրանսայի խորհրդարանին մէջ յաճախ կը հանդիպիք question préalable բառին, որ անթարգմանելի կը համարուի:

Նահապետ Ռուսինեան գտած է բառը.
— Նախավճիռ:

Եւ այս՝ այն պահուն երբ արդի աշխարհաբարը իր մանկութեան շրջանը կը բոլորէր:

Ի՞նչ կը տեսնենք այսօր:

Մեր կամկար գրիչները փոխանակ տէր դառնալու սեփական վաստակին եւ արժեցնելու անոր գանձերը, բոժոժաւոր կարաւանի մը ետեւէն կը վազեն կամ անոր առաջքը կ'անցնին, որպէսզի պրոգրեսիւ երեւան ...

Շ.

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՍԱՐԻ ԿՆՃԻՌԸ ԿԸ ԴԺՈՒԱՐԱՑՆԷ ՀԱՄԱՁԱՅՆՈՒԹԵԱՆՑ ՍՏՈՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆԸ

ԱՐՏԱԿԱՐԳ ՃԻԳԵՐ, ՆՈՐ ՁԱԽՈՂԱՆՔ ՄԸ ԿԱՆԽԵԼՈՒ ՀԱՄԱՐ

Այս տողերը գրուած ատեն, տակաւին անորոշ է կացութիւնը: Բոլոր դժուարութիւնները հարթուած էին, համաձայն Լոնտոնի մէջ կնքուած պայմանագիրներուն: Ուրբաթ օր Ատլանտեան խորհուրդն ալ հաստատեց արեւմտեան Գերմանիոյ մուտքը Ատլանտեան դաշինքին մէջ: Կը մնար միայն Սարի վէճը: Ֆրանսայի վարչապետը վճռած է չստորագրել կնքուած համաձայնութիւնները, մինչեւ որ չկարգադրուի այդ հարցը: Նախարարական խորհուրդն ալ վաւերացուցած էր այս որոշումը, միաձայնութեամբ: Տեղական թերթերը կը գրեն թէ քանի մը նախարարներ դժգոհութիւն յայտնած էին որ վարչապետը հաշտարար դիրք մը բռնած է Տոքթ. Ատընաուըրի հանդէպ: Շաբաթ առտու նորէն նիստի հրաւիրուեցաւ դահլիճը, անգամ մը եւս քննելու համար խնդիրը:

Միեւնոյն ատեն, արտակարգ փորձեր կը կատարուէին, մասնաւորապէս Անգլիոյ արտաքին նախարարին Սըր Էնթընի Իտընի կողմէ, որպէսզի այնքան դժուարութեամբ ձեռք բերուած արդիւնքը ջուրը չիյնայ: Միջնորդի դեր կը կատարէ նաեւ Մ. Նահանգներու արտաքին նախարարը, Պ. Ֆ. Տըլլս:

Ուրբաթ օր Պ. Մենտէս Ֆրանս երկու ժամ անընդհատ վիճաբանեցաւ Տոքթ. Ատընաուըրի հետ, առանց եզրակացութեան մը յանգելու: Վարչապետը միշտ կը յիշեցնէր թէ պիտի չստորագրէ համաձայնութիւնները, եթէ նոր զիջումներ չկատարուին:

Ինչպէս յայտնի է, Տոքթ. Ատընաուըր Փարիզ հրաւիրած է արեւմտեան Գերմանիոյ կուսակցապետները, ինչպէս եւ իր գլխաւոր ընդդիմադիրը, Օլենհաուըր (ընկերվարական): Հրատարակուած տեղեկութեանց համաձայն, գերմանական տեսակէտը հետեւեալն է.— Սարը գերմանական հող է եւ այդպէս ալ պէտք է մնայ: Կարելի է քաղաքականօրէն բաժնել Գերմանիայէն եւ դարձնել ինքնավար շրջան, իբրեւ առժամեայ կարգադրութիւն, մինչեւ հաշտութեան դաշնագրին կնքումը. բայց ոչ թէ իբրեւ առանձին պետութիւն, ինչպէս կը տրամադրէ ներկայ սահմանադրութիւնը: Այս վերապահութեամբ, գերման բանագնացները կ'առաջարկեն ազատ ընտրութիւններ կատարել եւ մէկ տարի ազատ պայքարի շրջան մը բոլորել, յետոյ հանրաքուէ կատարելու համար:

Ֆրանսացիները վճռապէս կը մերժեն այս առաջարկը եւ կը պնդեն որ Սարի ներկայ խորհրդարանը պաշտօնի վրայ մնայ եւ հանրաքուէ մը կատարուի անմիջապէս, այսինքն մինչեւ երկու ամիս: Այնուհետեւ, եթէ Սարի ժողովուրդը վաւերացնէ ինքնավարութիւնը, այն ատեն պէտք է արգիլել որեւէ քաղաքական խըլըտում՝ Սարի շրջանը Գերմանիոյ վերադարձնելու համար:

Ֆրանսացիները գիտել կուտան թէ Գերմանիա կ'ուզէ կարելի եղածին չափ առժամեայ եւ խախուտ կարգադրութեան մը յանգիլ, իր նպատակին հասնելու համար:

Իտընի կարգադրութեամբ, Փարիզի անգլիական դեսպանատան մէջ մասնաւոր սենեակ մը յատկացուած էր, ուր պէտք է Ֆրանսայի եւ արեւմտեան Գերմանիոյ վարչապետները հանդիպէին խորհրդակցելու երկու – երկու օգնականներով: Իսկ Իտըն ինք անձկութեամբ կը սպասէր յարակից սենեակի մը մէջ, անգլիական դեսպանին հետ: Երկու վարչապետները ճաշի հրաւիրուած էին դեսպանին կողմէ. բայց խօսակցութիւնը շարունակուեցաւ կէս օրէն վերջն ալ, երբ յայտնի եղաւ թէ Պ. Մենտէս Ֆրանս պիտի չստորագրէ համաձայնութիւնները, առանց նոր զիջումներ ստանալու Սարի մասին:

ԱԶԳ. ԸՆՏՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

ԼԻԲԱՆԱՆԻ ՄԷՋ

ՊԷՅՐՈՒԹ, 20 Հոկտ.— Լիբանանի թեմի Ազգ. Գաւառ. Ժողովը երկուշաբթի, 18 Հոկտեմբեր, երեկոյեան ժամը վեցին բացառիկ նիստ մը գումարեց Ազգ. Առաջնորդարանի Դահլիճին մէջ, նախագահութեամբ առաջնորդ Խորէն եպիսկ. Բարոյեանի: Ժողովին ներկայ էին 28ի վրայ 26 երեսփոխաններ:

Նկատի ունենալով նիստին բացառիկ հանգամանքը, ժողովը յետաձգեց նախորդ նիստի ատենագրութեան ընթերցումը եւ անցաւ օրակարգի առաջին հարցին — Քաղաք. ժողովի տեղեկագիրը կաթող. ընտրութեան եւ ընդհանուր ժողովի գումարման մասին, տեղապահ Խադ. Արք. Աջապահեանի հետ կատարուած բանակցութիւններու առթիւ: Գաւառ. ժողովի դիւանի ատենադպիր Պ. Ղազար Ջարըք կարդաց տեղեկագիրը եւ Տեղապահին երկու պաշտօնագրերը, ուղղուած Թեմիս առաջնորդին: Այդ պաշտօնագրերով, Տեղապահը Ազգ. Գաւառ. Ժողովին կը հրահանգէր կատարել Ազգ. ընդհանուր ժողովի անդամներուն լրացուցիչ եւ կաթող. ընտրութեան պատգամաւորներու ընտրութիւնները:

Այնուհետեւ տեղի ունեցան Ազգ. ընդհանուր ժողովի լրացուցիչ ընտրութիւնները, վճռակով դադրած երեսփոխան Պ. Յակոբ Տէր Մելքոնեանի եւ վախճանեալ Արշակ Յովհաննէսեանի տեղ: Ընտրուեցան Պ.Պ. Յակոբ Տէր Մելքոնեան եւ Գառնիկ Մինասեան:

Ապա տեղի ունեցաւ կաթող. ընտրութեան պատգամաւորներու ընտրութիւնը: Լիբանանի թեմէն պատգամաւոր ընտրուեցան երեք եկեղեցականներ եւ 16 աշխարհականներ.— Յարութիւն քհնյ. Կէպէնլեան, Գէորգ քհնյ. Տէր Յարութիւնեան, Յովհաննէս քհնյ. Պօղոսեան, Պ.Պ. Միսաք Ալիքեան, Յակոբ Տէր Մելքոնեան, Մովսէս Տէր Գալուստեան, Տիգրան Թօսպաթ, Տոքթ. Յովսէփ Ենիգոմշեան, Տոքթ. Երուանդ Ճիտէճեան, Ասրօ Ասրօեան, Օննիկ Զէրքէզեան, Տոքթ. Մելքոն Հայրապետեան, Խօսրով Շամլեան, Տոքթ. Հրանդ Զաքլասեան, Ռուբէն Մավիսագալեան, Վահէ Սեթեան, Գառնիկ Մինասեան, Գեղամ Խանամիրեան, Տոքթ. Արամ Պաղտասարեան:

ԽՄԲ.— Յաջորդով՝ Հալէպի մէջ կատարուած ընտրութիւնները: Ինչպէս կ'երեւայ այս ձեռնարկները նախապատրաստական աշխատանքներ են, Կիլիկիոյ կաթող. ընտրութեան համար:

ԳԵՐՄԱՆԻԱ ԱՆԴԱՄ ԱՏԼԱՆՏԵԱՆ ԴԱՇԻՆՔԻՆ

Ատլանտեան Խորհուրդը ուրբաթ, օր ժողով գումարելով, միաձայնութեամբ հաւանութիւն յայտնեց որ արեւմտեան Գերմանիան կազմակերպութեան մէջ մտնէ իբրեւ 15րդ անդամ: Այս որոշումը պիտի գործադրուի անմիջապէս որ վաւերացուին Փարիզի մէջ կնքուած համաձայնութիւնները: Տոքթ. Ատընաուըր այդ ժողովին ներկայ եղաւ իբրեւ դիտող: Խորհուրդը նախ վաւերացուց այն պայմանագիրները որոնց համաձայն կը դադրի արեւմտեան Գերմանիոյ զինուորական գրաւումը, Իտալիա եւ Գերմանիա կ'ընդունուին Պրիւքսէլի դաշինքին մէջ, կը վերահաստատուի Գերմանիոյ գերիշխանութիւնը, կը ճշդուին իւրաքանչիւր պետութեան կողմէ տրամադրելի զինուորներու թիւը եւ սպառազինութիւնները եւն.: Յետոյ վաւերացուց այն պայմանագիրը որով արեւմտեան Գերմանիան կը մտնէ Ատլանտեան դաշինքին մէջ: Այսպէս նոր հիմերու վրայ կը դրուի եւրոպական միութիւնը եւ երաշխիքներ կը հաստատուին գերման զինապաշտութեան վերածնութեան դէմ»:

Այս առթիւ հրատարակուած զեկոյցը կ'ըսէ թէ Ատլանտեան խորհուրդը Լոնտոնի խորհրդաժողովին բոլոր որոշումները եւ յաջորդաբար եղած կարգադրութիւնները կը նկատէ իբրեւ մէկ ընդհանուր կարգադրութիւն որ ուղղակի կամ անուղղակի կը շահագրգռէ Ատլանտեան դաշինքին բոլոր անդամները:

Ատլանտեան Խորհուրդին գումարման առթիւ ճառեր խօսեցան Քանատայի, Տանըմարքայի, Փորթուկալի, Իսլանտայի եւ Նորվեկիոյ արտաքին նախարարները: Պ. Ֆ. Տըլլս ալ խօսք առնելով ըսաւ.

— «Եօթը շաբաթ առաջ արեւմտեան աշխարհը գրեթէ ահռելի տագնապի մը մատնուած էր: Եւ հրաշք մը պատահեցաւ: Ազատ աշխարհի ժողովուրդներուն հնարամտութիւնը, արթնութիւնը եւ հանճարը այստեղ, արեւմտեան Եւրոպայի մէջ, ելք մը գտան այս տագնապին: Այս ազատ երկիրներուն գլխաւորները նոր էջ մը բացին պատմութեան մէջ»:

Անգլիոյ արտաքին նախարարն ալ, որ գործօն դեր կատարած էր Լոնտոնի համաձայնութեանց մէջ, [illegible] փառաբանեց դաշնակից ազգերուն միաբանութիւնը որուն շնորհիւ կարելի եղաւ բարեբաստիկ ելք մը գտնել:

× Վերջին լուրերու համաձայն, արեւմտեան Գերմանիոյ կուսակցութիւնները կը պնդեն որ վարչապետը տեղի չտայ Սարի հարցին մէջ:

ՉԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

Պ. ՄԵՆՏԷՍ ՖՐԱՆՍ Ուաշինկթըն հրաւիրուած է Նոյ. 18ին, իբրեւ Այզընհաուըրի հիւրը: Տոքթ. Ատընաուըր եւս Ուաշինկթըն պիտի այցելէ աւելի առաջ, Հոկտեմբեր 28ին:

ԱՆԳԼԻՈՅ ԳՈՐԾԱԴՈՒԼԸ հետզհետէ կը մեղմանայ: Կառավարութիւնը վերջնագիր մը ուղղեց բանթողներուն, ազդարարելով թէ պիտի ստիպուի զինուորներ գործածել, եթէ աշխատանքը չվերսկսին մինչեւ երկուշաբթի: Շաբաթ օր երկու հազար բանթողներ վերադարձած էին: Գործադուլը կը տեւէ քանի օրէ ի վեր: Աւելի քան երեք հարիւր միլիոն սթերլին արժողութեամբ նեխածելի եւ արտածելի ապրանքներ անշարժութեան դատապարտուած են նաւահանգիստներուն մէջ, 320 նաւերով:

30.000 ՖՐԱՆՔ ՏՈՒԳԱՆՔԻ դատապարտուեցաւ Փարիզի համայնավար օրաթերթը, «Իւմանիթէ», այն ամբաստանութեամբ թէ անուանարկած է ֆրանսական բանակը, 1953 Դեկտ. 5ին հրատարակուած գրութեամբ մը,— «Ինչպէս կամաւոր մը կը չինեն Հնդկաչինի համար»:

ԱԶԳԱԺՈՂՈՎԻՆ զինաթափութեան յանձնաժողովին հինգ անդամները, Մ. Նահանգներ, Մեծն Բրիտանիա, Ֆրանսա, Քանատա եւ Խ. Միութիւնը համաձայնութեան մը յանգեցան, դռնփակ շարունակելու համար բանակցութիւնները:

ԹՈՒՆՈՒԶԻ մարզպանը ազդարարութիւն մը ուղղեց տեղական թերթերուն, որպէսզի սխալ տեղեկութիւններ կամ ծուռ խմբագրականներ չհրատարակեն, վնասելով կատարուած բանակցութեանց: Անսաստողները խստօրէն պիտի հետապնդուին: Վերջերս դադարման դատապարտուեցան կարգ մը թերթեր:

ԱՄԵՆԱՅՆ ՍՐԲՈՑ տօնին առթիւ դրամատուները գոց պիտի մնան Յունկէս օր:

(Շար.ը կարդալ Դ. էջ)

ՎԱՐԴԱՊԵՏԸ

(Մահուան տարեդարձին առթիւ)

●

Կրօնական առոգանութիւն մը, որ հազարաւորներու ծանօթ է մեր կուսակրօն եկեղեցականներէն, բայց կարելի՞ է կոմիտասէն տարբեր մէկը պատկերացնել երբ «Վարդապետը» կ՚ըսենք :

Վարդապետը եկաւ Պոլիս 1911ին եւ ձմրան երեկոյ մը այցելեց Բերայի Էսաեան վարժարանը, աչքէ անցընելու աշկերտները դասարանէ դասարան, առաջնորդութեամբ Տնօրէնին՝ Պ. Գրիգոր Մարգարեանի: Պատուիրած էին ուսուցչական կազմին հաւաքուիլ վերի սրահը, ուր ընդհանրապէս տեղի կ՚ունենային դաշնադան հաւաքոյթներ, ինչպէս դպրոցական հանդէսներ, հինգշաբթիներու «հրապարակային ընթերցում»ները, երաժշտական փորձեր, իսկ կիրակիները ուրիշ հանրային ձեռնարկներ.— գրական ասուլիսներ եւ աւելի վերջը Կոմիտասի երգչախումբին ընդհանուր փորձերը:

Մեր աչքին զարնող առաջին տարբերութիւնը «մերիններ»էն Վարդապետին տարազն էր անշուշտ, բոլորովին տարբեր, մինչեւ այդ օրը մեր տեսածներէն : Իր սքեմը, լայն եւ թափթփած սեւ վերարկուն չէր, մէջքէն սեղմուած, կոկիկ սեւ հագուստ մըն էր գրեթէ, եւ գլուխը «գտակ» մը փոքր, 4–5 մատ բարձրութեամբ: Էջմիածնի Միաբաններուն եւ ընդհանրապէս Արեւելահայ եկեղեցականներուն յատուկ տարազն էր անշուշտ իրենը: Չեմ կրնար բացատրել թէ ինչո՛ւ եղած է արտաքին գլեստաւորումի այդ տարբերութիւնը մեր երկու հատուածի կրօնաւորներուն մէջ, բայց կը գտնեմ որ Վարդապետինը շատ աւելի գործնական, տեսքով գուսպ եւ վայելուչ էր քան մեր վարդապետներուն «ճիւպպէ»ն :

Մթնշաղ էր արդէն, երբ բոլորս ելանք վեր տղաքը ճամբելէ վերջ: Տնօրէնը մեզ Վարդապետին ներկայացուց եւ բացատրեց անոր այցելութեան նպատակը,— զատել երկսեռ աշակերտութենէն «պիտանի տարրեր» իր կազմելիք երգչախումբին համար: Մանչերուն եւ մեծերուն համար նոյնը որոշած էր ընել կեդրոնական վարժարանէն եւ յետոյ հրաւիրել զուրսէն անոնք որ կը փափաքէին մասնակցիլ խումբին: Ուրեմն արդէն ունէր ծրագիր մը եւ տեղեկութիւններ :

Վարդապետը լրացուց ինչ որ կը սպասէր ուսուցչական կազմէն եւս եւ կը պատրաստուէր հրաժեշտ առնելու, մեզ ձգելով քիչ մը ապշած, իր տարօրինակ աշխուժութեամբ, եռանդուն խօսուածքով եւ շարժուձեւերով :

Պ. Մարգարեան ճմլեց օձիքը :

— Վարդապետ, բան մը երգէ մեզի, գիտենք, լսած ենք որ ...

Ու Կոմիտաս նստաւ դաշնակին առջեւ, քանի մը ձայնանիշ ու «Տէր Ողորմեա»ն, իր «Տէր Ողորմեա»ն յուշիկ յուշիկ բարձրացաւ սրահին կէս մթութեան մէջ, սրտագին ու թախծոտ :

Շունչ չէինք առներ, կարծես կը վախնայինք որ օդին մէջ ծփացող այդ ալիքները՝ որոնք ուղղակի մեր սիրտերուն առջեւ կը փշրուէին յամրաբար, պիտի պղտորուէին, խաթարուէին, մեր հեթանոսի շունչով :

Զէինք տեսներ զինքը: Իրիկուան մութին մէջ դաշնակին ետին կորսուած էր: Իր ձայնն էր, այդ զմայլելի աղօթքին խորհուրդն էր, այդ երկուքէն բխած հմայքն էր որ սարսուռով մը կը համակէր մեզ, զամելով մեզ մեր աթոռներուն :

Տնօրէնն էր որ սթափեցուց մեզ :

— Ապրիս, վարդապետ,— Դուն նե՜ միայն այս «Տէր Ողորմեա»ն երգես եկեղեցին, մենք «խուրպան» կ՚ըլլանք բոլորս ժամուն խորանին առջեւ:

Վարդապետը թեթեւ խնդուքով մը պատասխանեց աջէն – ձախէն տեղացող շնորհակալութիւններուն: Իր խնդուքը ... Տակաւին անծանօթ մեզի, եւ որ յետոյ պիտի բացատրէր իր նկարագրին քիչ մը բարդ գիծերը: Խնդուք մը որ յաճախ կեղծ էր, պարզկելու համար յանդիմանութիւն մը, դժգոհութիւն մը, երբեմն սկեպտիկ, երբեմն հեգնոտ :

Այդ խնդուքը որ դեռ այն ատեն տարօրինակ կը թուէր մեզի, ի՞նչպէս յետոյ ատրիճանաբար փոխուեցաւ վրդովիչ ու ցաւագին ծիծաղի մը որ այլեւս ոչինչ ունէր իր հանճարին գեղեցիկ եւ արտայայտիչ ճառագայթումէն : Ոչ իսկ իր սրտէն բխած ճիչ մըն էր ան որով զինքը այնքան գուրգուրանքով շրջապատած անձնուրացներուն կը պատասխանէր, աչխոյժ, եւ անզուսպ շարժումով մը :

Ու մարեցաւ ի վերջոյ այդ ծիծաղն ալ իր հանճարին հետ: Մթագնեցաւ հորիզոնը իր շուրջ, ինչպէս մթագնած էր այդ երեկոն, երբ իր «Տէր Ողորմեա»ն կը բարձրանար ալիք ալիք: Այդ զմայլելի մեղեդին իր հոգեհանգստեանթիւսաւոր ալ պիտի բարձրանայ երկնակամարէն անդին, արձագանգելով մեր սիրտերուն մէջ, Վարդապետին ստեղծագործութեան խորհուրդին հետ որ կը ծփար անշուշտ իր սիրած աղօթքներուն ալիքներուն մէջ ...

«Ապրիս վարդապետ, քու այդ մեղեդիդ միայն թող հնչէ միշտ մեր եկեղեցիին կամարներուն տակ եւ մեր սիրտերուն մէջ պիտի ապրիս դուն յաւիտեանս:

Տ. Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Վ Ե Ր Ա Դ Ա Ր Ձ

(ՊԱՏՄՈՒՄՆՔ)

●

— Որոշելու ենք թէ ո՞ւր պիտի երթանք, ըսաւ Արամ Տիգրանեան :

Բայց նկատելով որ ընկերը՝ Յակոբ Սիրունեան՝ գոհացաւ միայն ուսերը թօթուելով, գայրացկոտ շեշտով մը՝

— Ի՞նչ տեսակ մարդ ես դուն, եղբայր, կը կարծես թէ հո՞ս պիտի մնանք անվախճանօրէն: Եւ յետոյ, ի՞նչ կայ հոս. չձանձրացա՞ր այսքան ատենէ ի վեր. կեանքը է ասիկա. շուրջդ նայէ անգամ մը. կ՚երեւի թէ աչքերդ փոց կ՚ապրիս :

Բորդ – Սայիտի նաւահանգիստին մէջ նաւերը սկսած էին սուլել միաձայն՝ աւետելով առաջին մեծ պատերազմին զինադադարը :

Երկու երիտասարդները՝ որոնք գերի բռնուած էին Անգլիացիներուն կողմէ Պաղեստինի ճակատին վրայ, կը գտնուէին Սուէտիացիներուն յատկացուած վրանաքաղաքը: Պարենաւորման գրասենեակի պաշտօնեաներ էին, երկուքն ալ Պոլսեցի, Պէրպէրեան վարժարանէն շրջանաւարտ : Մտերմացած էին իրենց կրած տառապանքներուն, ունեցած գաղափարներուն եւ կարօտներուն հանգիտութեան շնորհիւ :

Արամ Տիգրանեան զուարթախօս մէկն էր: Յակոբ Սիրունեան աւելի ներամփոփ եւ թախծոտ բնաւորութեան տէր՝ յաճախ կը սաստէր իր ընկերը՝ անոր քիչ մը չափազանց ուրախ երեւոյթներուն համար :

— Լրջութիւնդ չես պահեր, կ՚ըսէր անոր եւ յետոյ, եթէ վայրկեան մը նախ բամփոփուիս եւ մտածես թէ ո՞ւր կը գտնուինք, այսպէս շրջապատուած մահուան ճիրաններէն հրաշքով փրկուած հազարաւոր զոհերէ, ակամայ պիտի մղուիս յուսահատութեան: Դուն ամէն ինչ թեթեւ կ՚առնես, խորը չես նայիր ահաւելի իրականութեան :

— –Եթէ, կը պատասխանէր միւսը, ամէն մարդ քեզի պէս ըլլար, կեանքը պիտի դադրէր, պիտի չբարախէր անհուն եւ խորհրդաւոր այն սիրտը՝ որ տիեզերքն է, կեանք եւ սէր ստեղծող Աստուածը :

–Նորէն սկսար բանաստեղծել:

— Դուն ալ նորէն ծաղրել սկսար :

Արամ Տիգրանեան իրապէս բանաստեղծական հոգի մը ունէր: Տպաւորիչ եւ հաղորդական կերպով կ՚արտասանէր իր ամենասիրելի բանաստեղծին՝ Վարուժանի քերթուածները, որոնցմէ մէկ քանին անպատճառ պիտի բուէին երեկոները, երբ կը հաւաքուէին ուսուցչի մը վրանին տակ, Ջուրին եզերքը, վրանաքաղաքին ամայի մէկ անկիւնը :

— –Հաւատա ինծի, կ՚ըսէր Արամ, քիչ մը ափսոսանքով պիտի թողունք այս ամէնը: Վարժուած էինք այս կեանքին՝ որ հակառակ ամէն բանի՝ ունէր իր ուրախութեան բաժինը :

— Ուրախութեան կամ հաճոյքի բաժինը... Հիմակ ալ ինքզինքիդ վրայ կը խնդաս ...

Նաւերը կը սուլէին դեռ: Նաւամատոյցին վրայ խռնուած էր բազմութիւնը՝ որ Բորտ Սայիտէն եկող նաւին կը սպասէր:

Շատերը կ՚ուզէին քաղաք երթալ եւ ամբողջ օրը հոն անցընել. վրանաքաղաքին եկեղեցին պատարագ պիտի մատուցուէր օրուան սրբազան խորհուրդին առթիւ : Հոգեհանգիստի արարողութիւնը պիտի յաջորդէր պատարագին. հանգիստ բոլոր անոնց, որոնք ինկած էին պատերազմի դաշտին վրայ՝ փոքր ազգերու ազատագրութեան համար:

Տեսնենք ի՞նչ պիտի ընեն մեծերը իրենց փոքրիկ դաշնակցին՝ Հայաստանի համար :

— Կը յուսա՞ս որ բան մը ուզեն ընել, հարցուց Արամ :

— Թերահաւատ. գրեթէ պոռաց Յակոբ :

— Ապրողը կը տեսնէ :

Այն օրէն սկսեալ, ժամանակը կարծես տարօրինակ ընթացք մը սկսաւ: Նոր կշռոյթ մը կար աշխարհի շարժումին մէջ : Շաբաթները, ամիսները յաջորդեցին իրարու, միօրինակ եւ արագաշարժ պատկերներու պէս: Օրին մէկն ալ արդէն կը խօսին վերջնական մեկնումին մասին :

— Պոլի՞ս թէ Փարիզ, հարցուց Արամ :

Յակոբ կը տարուբերէր երկու ճամբաներու միջեւ: Առաջինը զինքը պիտի տանէր հոն՝ ուր թերեւս իրեն սուգեր կը սպասէին: Երկրորդը հոն՝ ուր երազ մը իր լուսեղէն թեւերը կը բանար: Ծարաւաբաղեռ ըլլալ կ՚ուզէր: Այս ցնորքը կախարդական տեսիլք մը կը պարզէր անոր աչքերուն առջեւ :

— Ինչո՞ւ չես պատասխաներ :

— Որովհետեւ գիւրին բան չէ անխորհուրդ որոշում մը տալը: Ինչո՞վ պիտի ուսանինք :

— Աստուած ողորմած է, կը բաւէ որ անգամ մը ոտքերնիս դնենք Փարիզ, մընացեալը կը կարգադրենք հոն: Կարծեմ Ուսանողական միութիւն մը կայ, եւ յետոյ շատ մը հարուստներ՝ որոնք մեզ երեսի վրայ չեն ձգեր :

— Փորձենք: Բայց քիչ մը դրամ ունիս կարծեմ մինչեւ Մարսիլիա ճամբորդելու համար:

— Կը գտնենք :

Նոյեմբերի մշուշապատ առաւօտ մը «Լոթիուս» անուն Ֆրանսական նաւին վրայ կը գտնուէին երկու երիտասարդները, հինումաչ երկու պայուսակներով: Երբ խարիսխը բարձրացուցին կէս մը ալեկոծ ծովին յատակէն, Արամին աչքերը արցունքով լեցուեցան :

— Ինչ, կուլա՞ս, ըսաւ Յակոբ :

— Այդպէս բան մը. բայց եթէ հարցնելու ըլլաս, պիտի չկարենամ ըսել թէ ինչո՞ւ չեմ կրնար արցունքներս զսպել :

— Տարօրինակ ես դուն, կ՚ուզէի՞ր արդեօք որ նաւին ցռուկը դէպի արեւե՞լք դարձած ըլլար:

— Ատոր համար չէ :

— Աղջի՞կ մը կը սիրէիր հոն, վրաններուն տակ :

— Իրաւ է որ գեղեցիկներ շատ կային հոն, բայց մենք իրաւունք չունէինք սիրելու: Մեղք ունի սրտի մը հետ խաղալը:

ԼՈՒՍԱՒՈՐ ՃԱՄԲԱՆ

●

(ԵԳԻՊՏՈՍ – ԼԻԲԱՆԱՆ – ՏԷՐ ԶՕՐ)

Դ.— ՋՐՈՑՑ ՆԱՒՈՒՆ ՎՐԱՅ

Իսկ տարօրինակը այն է, որ դառնուկլի ժման մարդ մըն է, երբ հետը կը խօսիս, հեզ, սակաւախօս, ամչկոտ: Աւիւծի կը փոխուի երբ բեմ բարձրանայ :

— Ձեր ազնուութիւնն է, սիրելի Պ. Պալար, որ ըսել կուտայ այդ խօսքերը, գոնէ իմ մասիս: Իսկ դուք, ձեր երկուքին մենք յաւէտ երախտապարտ ենք ապագային: Մենք պարզ թարգմանները եղանք մեր ժողովուրդին զգացումներուն: Շուտով պիտի տեսնէք այդ: Մենք հարազատ զաւակներն ենք այդ ժողովուրդին, եթէ լաւ ենք, անով ենք լաւ, եթէ ազնիւ ենք, դարձեալ անով ազնիւ ենք: Ան է մեծ, հայ ժողովուրդն է մեծ, ան է ազնիւ: Վստահ եմ, թէ ձեր վերադարձին ճիշդ ինծի նման պիտի յայտարարէք. «Ան է մեծ, ան է ազնիւ»:

— Չեմ կասկածիր ...

Ե.

ՓՈԹՈՐԻԿ ՄԻՋԵՐԿՐԱԿԱՆԻ ՎՐԱՅ

Պ. Պալարը կը դառնայ գիւանդէշտին եւ իր կնոջ, որոնք հետաքրքրութեամբ մտիկ կ՚ընէին մեզ .

— Ձեզ ալ շուտով հայասէր պիտի դարձնենք...

— Ինչէ՞ն գիտէք թէ չենք, կը պատասխանէ Ջուիցերիացին: Կը ճանչնանք Հայերը, թէ կինս եւ թէ ես... Ժընեւի մէջ ճանչցած ենք անոնցմէ, ինչպէս նաեւ Ռումանիա, Պուլկարիա: Համաձայն եմ ձեզի, լաւ մարդիկ են ... Հիմա բարի եղէք ներելու մեզի, կինս կարծեմ յոգնեցաւ ... գիշեր բարի ...:

Մարսելը քանի մը վայրկեան առաջ անձայն հեռացած է: Կը փնտռենք, չենք գտներ: Զիս կը ղրկեն ննջասենեակ. հոն ալ չէ: Երեքով կը սկսինք մանրակրկիտ կերպով քննել ամէն ծակ ու ծուկ: Զայն կը գտնենք բոլորովին ամայի անկիւն մը, նստած, երեսը ծովուն: Այնքան խորասուզուած է, որ չիմանար մեր մօտենալը :

— Հէ՜յ, բանաստեղծ, կը ցնցէ զայն Պ. Պալար, ի՞նչ կ՚ընես հոս, ի՞նչ կը փնտռես ծովուն մէջ, ծովանոյշնե՞ր թէ... դարձեալ Պղատոնն է...

— Կ՚ուզէք ծիծաղեցէք, կ՚ուզէք խենթ հռչակեցէք զիս... միշտ Պղատոնն է զիս զբաղեցնողը... Կը բաղդատեմ ներկայ մարդիկը անոր հետ... մտածման մը մինչեւ վերջը չենք կրնար երթալ ...

— Պիտի չմերսկսիս, կը յուսամ... Կէս գիշերը անցած է ... Ինչ յիմարութիւն ըրիր ես եւ Պղատոնի անունը տուի ... Ել, ել, հանգստանալու ժամանակն է :

Կ՚ուղղուինք մեր ննջասենեակները :

Անմիջապէս խորունկ կը քնանամ: Առաւօտուն, ըստ սովորութեանս, կ՚արթննամ ժամը վեցին: Ոտքիս մատներուն վրայ դուրս կ՚ելլեմ եւ կը սպասեմ մինչեւ 7 : Շատ ուշ մեզի կը միանայ Մարսելը :

Օրը կ՚անցնի նոյն ծրագրով, քիչ մը վիճաբանութիւն, ճաշ, երաժշտութիւն :

Հետզհետէ աւելի խոր տխրութեամբ կը համակուի Լիւքը ...

— Մեղք է, խօսեցէք Պղատոնի մասին, կը թելադրէ Տիկին Պալար:

Իրիկուան կ՚անցնինք Մեսինայի նեղուցը: Արդէն յունական ջուրերուն կը մօտենանք :

Ծովը կը շարունակէ խաղաղ ըլլալ, եւ նաւապետը որոշապէս կը խոստանայ մեզ Փորտ Սայիտ հասցնել Շաբաթ իրիկուն :

Հինգշաբթի գիշեր ընդոստ կ՚արթննամ ... լոյսը վառած է, ժամը երեք ...

— Ինչ ահաւոր երազ, կ՚ըսեմ բարձրաձայն.. արթո՞ւն ես, Լիւք ...

— Այո, ի՞նչ է, երա՞զ կը տեսնէիր...

— Այո, սոսկալի փոթորիկի մը բռնուած էինք :

— Վա՜յ երանելի, դուն եղակի մէկն ես, Փօլատեան: Էհ, լուր չունի՞ս... Երկու ժամէ ի վեր երկինք երկիր անցած են իրար :

— Չէ... Կը փորձեմ անկողնէս ելնել, կը զարնուիմ լուացարանին, անկէ կը նետուիմ պայուսակիս վրայ... Նաւը կը պարէ ընկոյզի կեղեւի մը պէս: Կը մտնեմ անկողինս :

— Գոհ ես, չէ՞, կ՚ըսեմ, գլուխս դէպի վեր, հոգիդ հրճուանքի մէջ է, իսկ իմ սիրտս ... Կը լսե՞ս, Լիւք, ինչո՞ւ չես պատասխաներ :

Կը զգամ թէ մեղմօրէն կը ծիծաղի :

— –Հետաքրքրուեցա՞ր Պալարներով, ի՞նչ վիճակի են անոնք ...

— Պալարը արդէն... սաամոքսը բան չէ մնացեր... Տիկ. Պալարը սակայն, աւելի կայտառ, քան երբեք, հիւանդապահութիւն կ՚ընէ :

Նոյն պահուն ներս կը մտնէ Տիկին Պալար :

— Բարի լոյս, Փօլատեան, քիչ առաջ եկայ, խորունկ կը քնանայիր: Ի՞նչպէս էք, հիւանդապահուհիի պէտք չունի՞ք :

— Ես՝ ոչ, կ՚ըսէ ինքնավստահ Լիւքը, բայց կարծեմ Փօլատեանին սիրտը...

— Դուն քեզի նայէ, կը պատասխանեմ չոր, Փօլատեանը բան մըն ալ չունի, եւ դառնալով մեր այցելուին:

— Ի՞նչպէս է Պ. Պալարը:

— Շատ գէշ...

— Ի՞նչ կրնանք ընել:

— Ոչինչ:

Անկողնէն քաջաբար վար կը ցատկեմ:

Կ. ՓՕԼԱՏԵԱՆ

(Շար.)

ՕՍԱՐ ՒԱՅԼՏ

ՔԱՐԵՐԸ

(ԱՌԱՍՊԵԼ)

●

Երկու կիներ եկան Վարդապետին խոստովանանքի :

Առաջինը ինքզինքը կը համարէր մեծ մեղաւոր մը: Երիտասարդ կին, ան մեղանչած էր ամուսնոյն դէմ եւ տառապած էր անընդհատ այդ յանցանքէն: Միւսը՝ ապրած էր ընթացիկ օրէնքներուն համաձայն, կը կարծէր թէ որեւէ մեղք չէ գործած եւ բացարձակապէս գոհ էր ինքն իրմէ :

Վարդապետը հարցուփորձեց երկու կիները: Առաջինը արտասուելով խոստովանեցաւ իր մեծ մեղքը: Մեղանչումն այնքան մեծ կը համարէր, որ չէր յուսար ներում: Միւսը որ նեւ է մասնաւոր մեղանչում չէր յիշեր :

Վարդապետն ըսաւ առաջին կնոջը․

— Ցանուն Աստուծոյ դուրս ել եւ գտիր խոշոր քար մը զոր հազիւ կրնաս վերցնել եւ ինծի բեր զայն ...

— Իսկ դուն, դարձաւ միւսին, որ մեղանչում չէր յիշեր, հաւաքէ այնքան քար որքան որ կրնաս կրել, բայց՝ փոքր քարեր :

Կիները դուրս ելան եւ կատարեցին վարդապետին հրահանգները: Մէկը խոշոր քար մը բերաւ, միւսը՝ պարկ մը լեցուն փոքր քարեր :

Վարդապետը նայեցաւ քարերուն եւ ըսաւ ․

— Հիմա, ահա թէ ինչ պիտի ընէք: Ետ տարէք քարերը, դանոնք տեղաւորեցէք հոն, ուրկէ վերցուցիք, եւ երբ վերջացնէք, վերադարձէք այստեղ :

Երկու կիները գացին կատարելու վարդապետին հրահանգը: Առաջինը դիւրութեամբ գտաւ տեղը, ուրկէ առած էր իր քարը եւ զայն տեղաւորեց: Միւսը չկրցաւ յիշել թէ ուրկէ՞ գտած էր իւրաքանչիւր քարը, չկրցաւ գործադրել հրահանգը եւ ստիպուեցաւ վերադառնալ պարկը քարերով լեցուն :

— Ահաւասիկ ձեր մեղքերուն պատմութիւնը, ըսաւ վարդապետը: Դուն դիւրաւ տեղաւորեցիր ծանր ու խոշոր քարը իր տեղը, որովհետեւ կը յիշէիր թէ ուրկէ առած էիր զայն :

— «Իսկ դուն, չկրցար, որովհետեւ չէիր յիշեր թէ ուրկէ՞ վերցուցած էիր փոքրիկ քարերը:

— «Մեղանչումներուն համար ալ նոյնն է :

— «Դուն մեղքդ կը ճանչնայիր, մարդոց ու խղճիդ խայթերը կզացիր անոր համար, խոնարհեցար եւ առոր շնորհիւ ազատեցար մեղքիդ ծանրութենէն :

— «Իսկ դուն, դարձաւ վարդապետը փոքր քարերով կնոջ, պզտիկ մեղանչումներ ունեցար, մոռցար զանոնք, չզղջացիր անոնց համար, վարժուեցաւ մեղաւոր կեանքին, եւ դատապարտելով ուրիշներուն մեղքերը, ալ աւելի մխրճուեցար ցուկիններուդ մէջ:

— «Ամէնքս ալ մեղաւորներ ենք, ամէնքս ալ պիտի կործանինք, եթէ չզգանք մեր մեղապարտութիւնը :

ԼԵՒՈՆ ԹՈԼՍԹՈՅ

Անտարբեր անցանք, երբ կրնայինք տոչորել սիրոյ կրակէն:

— Փարիզի աղջիկները քեզ ամբողջովին կը մոլորցնեն :

Արամ թաշկինակ մը հանեց գրպանէն եւ աչքերը սրբեց: Նաւը կը ճեղքէր ալիքները, որոնք փրփրադէզ կոհակներով կը բարձրանային եւ կը փշրուէին կողերուն դէմ :

ԱՐՍԷՆ ԵՐԿԱԹ

(Մնացեալը յաջորդով)

ՀԱՅ ԱԶԳ. ԵՐԱԺՇՏՈՒԹԵԱՆ ՊԱՐԾԱՆՔԸ

★

(Արտագրուած Սովետական Հայաստանի Սեպտ. 26ի թիւէն)

Լրացաւ մեր ազգային դասական երաժշտական մշակոյթի շողշողուն տաղանդ Սողոմոն Գէորգի Սողոմոնեանի (Կոմիտաս) ծննդեան 85 տարին: Հայ մեծանուն երգահան Կոմիտասի իրապաշտ ժողովրդական երաժշտութիւնը համաժողովրդական մեծ սէր կը վայելէ աշխատաւորական լայն զանգուածներու մէջ: Որովհետեւ Կոմիտաս իր ստեղծագործութեանց համար իբրեւ նիւթ ծառայեցուցած է ժողովրդական երգը եւ, լայն չափով օգտուելով ժողովրդական ստեղծագործութեան անսպառ գանձարանէն, կերտած է իր հոյակապ խմբական եւ մեներգային գործերը :

Բացառիկ է Կոմիտասի պատմական դերը հայ երաժշտութեան զարգացման մէջ: Թերեւս միակն է նախասովետական շրջանի երաժշտագէտներէն, որ ճիշդ ըմբռնելով հայ ազգային մշակոյթի ինքնագիտակցման կարեւոր խնդիրը եւ այդ մշակոյթի վերելքի նշանակութիւնը, իր ստեղծագործական հանճարն ու գիտական մեծ կարողութիւնները ամբողջովին ծառայեցուց հայ ժողովրդի երաժշտական երգերու հաւաքման, գրառման, անոնց գիտական խոր ուսումնասիրութեան եւ մշակման պատուաւոր եւ շնորհակալ գործին, որու համար գալիք սերունդները երախտապարտութեամբ կը յիշեն իր անունը:

Առանց չափազանցութեան կարելի է ասել թէ նախասովետական հայ երաժշտութեան ստեղծագործական գործնականի եւ տեսութեան մէջ չկայ մի ասպարէզ ուր Կոմիտասն իր հեղինակաւոր խօսքն ասած չըլլայ: Ստեղծագործական քրտնաջան աշխատանքին զուգընթաց, ան զբաղած է երաժշտական – տեսական բազմաթիւ կնճռոտ հարցերու, ինչպէս եւ հայկական խազերու մանրազնին ուսումնասիրութեամբ: Իր հետազօտական պրպտումներով Կոմիտաս գիտական բարձր հիմքի վրայ դրաւ եւ իսկական արուեստագիտական հանգամանք տուաւ մեր երաժշտութեան, հանդիսացաւ հայ դասական նոր ոճի ստեղծողն ու հիմնադիրը :

Հայ ժողովուրդի բազմադարեան երաժշտական մշակոյթի անցեալի, ներկայի եւ ապագայի բախտով մտահոգուած հանճարեղ երաժշտագէտի ուսումնասիրութեան առարկան եղան ոչ միայն հայկական ժողովրդական ու հոգեւոր երաժշտութիւնը՝ անոնց հնչական առանձնայատկութիւնները, առողջութիւնը, խօսքի եւ երաժշտութեան փոխադարձ կապը, ենչադրութիւնը, այլեւ տաղաչափութիւնը եւ ուրիշ կարեւոր օրինաչափութիւններ :

Ըստ Կոմիտասին՝ երաժշտութիւնը կը սկսի ժողովրդական երգէն, եւ ժողովրդական երգը կը հանդիսանայ այն պարարտ հողը, ստեղծագործական ոգեշնչումներու յորդառատ աղբիւրը, որմէ կրնայ ծնունդ առնել, կերպաւորուիլ իսկական երաժշտական լիարժէք ստեղծագործութիւնը: Երգը ժողովրդի կեանքի անբաժան ուղեկիցն է, ժողովրդի կենսագրագրութեան, իրականութեան ճշմարտացի արտացոլումը, անոր զարգացման տարբեր փուլերուն մէջ :

« Ապագայ երաժշտութեան ուսումնասիրութեան հիմքը, կը գրէ Կոմիտաս, պէտք է դառնայ ժողովրդական երաժշտութիւնը (իւրաքանչիւր ազգային երաժշտութեան համար իր ժողովրդական երգը)»...: «Ժողովրդական երգը կոչուած է մեծ դերկատարելու ապագայ ուղիղ երաժշտութեան ճանապարհը գծելու գործին մէջ, որովհետեւ ամենայն ինչ, ե՛ւ միտք, ե՛ւ զգացում, ե՛ւ պատկեր, ե՛ւ բանաստեղծութիւն, ե՛ւ ձայն, մէկ խօսքով ամէն ինչ որ կրնայ երգի հետ առնչութիւն ունենալ, բոլորովին բնական, անբռնազբօսիկ, յանպատրաստից մտածողութիւնը եւ ստեղծագործութիւնը իրար շարունակութիւն կը կազմեն եւ ատոր համար է, որ ժողովրդական երգն ալ մեզ դիւր կուգայ եւ աւելի հեշտ ու շատ բան կ'ըմբռնուի անոր կողմէ»:

Կոմիտաս իբրեւ իր դարաշրջանի իրատես արուեստագէտ, խոր եւ բազմակողմանի կերպով ուսումնասիրեց ռուսական եւ եւրոպական դասական երաժշտական մշակոյթի հարուստ ժառանգութիւնը, եւ յենլով ռուսական ու համաշխարհային երաժշտութեան հարուստ փորձի ու աւանդութեանց վրայ, ստեղծեց իր ինքնատիպ ազգային երաժշտական լեզուն ու ոճը, հիմք դրաւ հայ ազգային բազմաձայն նոր երաժշտական դպրոցին :

Իր կեանքի գիտակցական տարիներուն, երաժշտական հասարակական գործունէութեան առաջին քայլերէն մինչեւ սուլթանական Թուրքիոյ արիւնոտ քաղաքականութեան հետեւանքով տեղի ունեցած դժբախտ խելագարութիւնը, հիմնովին մեծ արուեստագէտը պայքարեցաւ հայ ազգային երաժշտութեան ինքնութեան եւ անոր իրատես ուղղութեան հաստատման համար: Ժողովրդին հանդէպ ունեցած պատասխանատուութեան բարձր գիտակցութեամբ, հայրենասիրական կրքոտութեամբ Կոմիտաս պայքարեցաւ հայ երաժշտութեան գոյութիւնը ժխտող, հայ բուրժուազիայի համաշխարհային դաղափարաբանութեան ներկայացուցիչներ տրգէտ ու փառասէր պարոն Թիրաքեաններու դէմ, ամենուրեք ցոյց տուաւ հայ ժողովրդի բազմադարեան երաժշտական մշակոյթի թանկագին գանձերը: Կոմիտաս կ'ապացուցանէր թէ «Հայն ունի ինքնուրոյն երաժշտութիւն »:

Զափազանց հետաքրքրական է Կոմիտասի դեռեւս շատ քիչերուն յայտնի « Ազգին վիճակը » հրապարակախօսական աշխատութիւնը, որ գրուած է 1914ին՝ առաջին աշխարհամարտի արհաւիրքներու ազդեցութեան տակ:

Անգնահատելի են Կոմիտասի մատուցած ծառայութիւնները մեր երաժշտական մշակոյթին: Վերջերս յայտնաբերուած իր նորայայտ երգերը եւ օփերային ստեղծագործութեան առանձին մասերը, գիտահետազօտական ուսումնասիրութիւնները, իր դեմոկրատական երաժշտական մեծարժէք ժառանգութեան հետ միասին, հոկայական աւանդ են հայ դասական երաժշտութեան գանձարանին մէջ:

Մեր սովետական երաժշտագիտութեան նուիրական պարտքն է խորազնին ուսումնասիրել հանճարեղ Կոմիտասի մշակութային ժառանգութիւնը եւ զայն դարձնել սովետական ժողովրդի սեփականութիւնը :

ՍԱՄՍՈՆ ԳԱՍՊԱՐԵԱՆ

ՀԱՅԱՍՏԱՆԵԱՆ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆ

ԳԻՇԵՐԸ ՍԵՒԱՆՈՒՄ

(ԲՆԱՆԿԱՐ)

Հորիզոնում արդէն վերջալոյսը հանգաւ,
Մթնշաղը որպէս ձկնորսի ցանց
Ընկաւ լճի վրայ, եւ ալիքները հագան
Իրիկնային երկնի կապոյտը անթափանց:

Ու ձկներով բեռնուած ձկնորսանաւն արդէն
Երերալով դէպի ափն է լողում ...
Ջրահայելու մէջ ամպերը ոսկեվարդ
Մրսում են մեղմ հովից ու դողդողում :

Խտանում է մութը:խաղաղ ու անթափանց,
Ջրերին է նայում երկինքն հազարաչեայ,
Որպէս լողորդ երկնի անհաս աշտարակից
Իրեն ջուրը նետեց լուսինը արծաթեայ:

Ալիքներն են ժպտում խարտիշահեր լուսնին,
Ձկնորսներընաւում ինչ որ երգ են ասում,
Եւ հայեացքը յառած փարոսի վառ լոյսին
Ձկնորսանաւն ահա ափ է հասնում :

ՀԵՆՐԻԿ ՅԱՐՈՒԹԻՒՆԵԱՆ

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (33)

Ե Տ Ք Ը . . .

●

Մենք կը շարժինք, շունը եւ ես, կը վազենք՝ որքան որ ոյժ ունինք, աւելի ու աւելի արագ, հեւալով, հաջելով, կը սլանանք խելապարներու պէս փայլատակող աչքերով․ թող ամէն ինչ դժոխքի բաժին դառնայ․ մենք կ'ապրինք, չէ՞, Գայլ, մենք կ'ապրինք...

★

Երկաթուղիով այցելութեան կ'երթամ Ադոլֆ Բեթկէին: Իր տունը իսկոյն կը ճանչնամ․ ռազմաճակատը գտնուած ատեններս Ադոլֆ յաճախ նկարագրած էր զայն ինծի:

Պարտէզ մը պտղատու ծառերով: Խրճիթը դեռ ամբողջապէս քաղուած չէ:Ծառերը ինկած են ծառերու տակ կանաչին մէջ: Դրան առջեւ, աղատ տարածութեան մը վրայ, հսկայ շաղանակենի մը կը բարձրանայ: Գետինը անոր տակ լեփ լեցուն է կարմրաթուխ տերեւներով․ քարէ սեղանը եւ առջեւը գտնուող նստարանը նոյնպէս: Տերեւներու մէջ աչքի կը զարնեն պայթած փշոտ պտղակեղեւներու կարմրորակ ճերմակը եւ անոնց մէջէն դուրս ինկած շաղանակներու փայլուն թխութիւնը:

Ձեռքս կ'առնեմ քանի մը հատ ու կը դիտեմ ջնարկուած, երակաւոր մահակենեայ կեղեւը, որուն տակ կը տեսնուի ընձիւղի տեղը աւելի բաց գոյնով; Ու ես կը տարուիմ այն մտածումէն թէ նման բան մը գոյութիւն ունի, թէ ահա այս ամէնը իմ շուրջս իրապէս կայ — այս գոյնըզգոյն ծառերը, կապոյտ շողիով սքողուած անտառները, այո, անտառները, այլ ոչ ռումբերէ այլանդակուած ծառերու կոճղեր... այս հովը, որ կը սուրայ դաշտերու վրայէն՝ առանց վառօդի մուխի եւ դաշերու դարշահոտութեան․ այս հերկուած, պարարտ հողը իր ուժգին բոյրով․ ձիերը, որ լծուած են գութաններու, այլ ոչ ռազմամթերքի կառքերու․ եւ անոնց ետին՝ հայրենիք վերադարձած մաճկալներ, զինուորական հագուստով, բայց առանց հրացաններու:

Արեւը թաքնուած է անտառակի մը վերեւ կախուած ամպերու տակ, բայց ճաճանչներու խուրձերը դուրս կը նետուին անոնց մէջէն: Մանուկներու գունաւոր թռուցիկները բարձր կը սաւառնին երկինքին տակ: Մարդու թոքերը ուժգնօրէն կը շնչեն, ու սառնորակ ներս ու դուրս կը խուժէ օդը... Չկան այլեւս թնդանօթներ, ականներ, զինուորական պայուսակը այլեւս կուրծք չի ճնշեր, գօտին ծանրօրէն չի կախուիր փորի վրայ...

Հեռացեր, չքացեր է այլեւս զգուշութեան եւ յարատեւ լարուածութեան քաշող զգացումը մարդու ծոծրակին․ ու այլեւս չկայ կիսատողոսկող շարժումը, որ ակնթարթ մը ետքը կրնար անկման, սողումի եւ մահուան փոխուիլ... Ազատ ու շիտակ, անհոգ ուսերով կը քալեմ ես ու կը զգամ այս վայրկեանին զօրութիւնը — լինել ու այցելել ընկերոջս, Ադոլֆին...

★

Տան դուռը կիսաբաց է: Աջ կողմը խոհանոցն է: Կը բախեմ: Ոչ ոք կը պատասխանէ: Բարձրաձայն բարեւ կ'ըսեմ: Ոչ մէկ բան կը շարժի: Ցառաջ կ'երթամ ու դուռ մը եւս կը բանամ: Մարդ մը մինակ նստած է սեղանին մօտ: Այժմ ան դէպի իմ կողմս կը դառնայ․ հին համազգեստ մը, նայուածք մը — Բեթկէ:

— Ադոլֆ, կը գոչեմ ուրախացած, բան մը չլսեցի՞ր, երեւի քնացած էիր, հէ՞:

Ան կը մնայ նոյն դիրքին մէջ ու ձեռքը ինծի կ'երկարէ :

— Ուզեցի գամ անգամ մը քեզ տեսնեմ, Ադոլֆ :

— Լաւ ըրիր, Էռնըստ, կ'ըսէ տրտում:

— Չլինի՞ թէ բան մը պատահած է, Ադոլֆ, կը հարցնեմ զարմացած :

— Ախ, ձգէ, Էռնըստ ...

Կը նստիմ քովը:

— Ադոլֆ, մարդ Աստուծոյ, ըսէ, ի՞նչ ունիս :

— Էհ աղէկ, Էռնըստ, կ'ըսէ՝ ձեռքը շարժելով, ձգէ... գիտե՞ս, լաւ է դոնէ, որ երբեմն ձեռք մէկը կամ միւսը կուգայ:

Ոտքի կ'ելլէ :

— Մարդ իրապէս կը խենթենայ, այսպէս մինակ ...

Ակնարկ մը կը նետեմ շուրջս: Ադոլֆի կինը ոչ մէկ տեղ չէրեւար :

Ադոլֆ պահ մը կը լռէ, ապա անգամ մը եւս կ'ըսէ .

— Լաւ է որ եկար :

Կ'ելլէ օղի եւ գլանիկ կը բերէ : Մենք մէյմէկ օղի կը խմենք հաստ գաւաթներով, որոնց վարի մասը վարդագոյն է : Պատուհանին առջեւ կը տարածուի պարտէզը եւ պտղատու ծառերով, եզերուած ճամբան: Թեթեւ հով մը կը փչէ: Պարտէզի դուռը կը շաչէ: Անկիւնէն կը լսուին ճօճանաւոր ժամացոյցի մը զարկերը :

— Կենացդ, Ադոլֆ :

— Կենացդ, Էռնստ :

Կատու մը կը սողոսկի սենեակի մէջէն, կը ցատկէ կարի մեքենային վրայ ու մռմռալով կը կծկուի հոն: Քիչ ետքը Ադոլֆ կը սկսի․

— Ու ահա անոնք կուգան եւ կը խօսին, կը խօսին, իմ ծնողքը, անոր ծնողքը, ու ոչ անոնք գիս կը հասկնան, ոչ ալ ես զիրենք․ կարծես մենք այլեւս նոյն մարդիկը չէինք :

(Շար.) Լ. [illegible]

ՄԱՐՈՔԻ մարզպանը երկար տեսակցութիւն մը ունեցաւ վարչապետին հետ : Ներկայ էր նաեւ Մարոքի եւ Թունուզի գործերու նախարարը, Պ. Ֆուշէ : Երեքը միասին քննեցին բարենորոգման ծրագիրը, որ պիտի հրատարակուի մօտերս, իբրեւ կառավարական յայտարարութիւն :

ԼՐՏԵՍԱԿԱՆ գործին առթիւ առջի օր լսուեցաւ ներքին գործերու նախկին նախարարը, Պ. Շարլ Պրիւն, որովհետեւ ոստիկանական տեսուչ Տիտ ըսած էր թէ ան եւ ոստիկանութեան ընդհ. վերատեսուչը տեղեկութիւն ունէին գաղտնի ոստիկան Ալֆրէտ Տըլառիւի կացութեան մասին :

ՅՈՒՆԱՍՏԱՆԻ վարչապետը, որ երկար տեսակցութիւն մը ունեցած էր զօր. Ֆրանքոյի հետ, Փարիզ եկաւ առջի օր :

ԵՐԿՈՒ ՀԱՐԻՒՐ ուսանողներ ձերբակալուեցան Պուէնոս Այրէսի մէջ (Արժանթին) :

ՎԵՐՋԻՆ ԺԱՄ

Թերթը մամուլին յանձնուած ատեն համաձայնութիւն կը նախատեսուէր Սարի մասին : Պ. Մենտէս Ֆրանս եւ Տոքթ. Ատընաուըր առջի գիշեր հինգ ժամ վիճաբանելով միջին ճամբայ մը գտած էին : Քաղաքական գիջումներ եղած են երկու կողմէն եւ տակաւին կը մնան կարգ մը տնտեսական խնդիրներ : Երկու վարչապետները նոր տեսակցութիւն մը ունեցան երէկ առտու, այնպէս որ ապահովուած կը նկատուէր Լոնտոնի համաձայնութեանց ստորագրութիւնը, կէս օրէն ետք :

ՖՐԱՆՍԱՀԱՅ ԼՍԱՐԱՆ

Յառաջիկայ հաւաքոյթը, Քառէ սրճարանի վերնայարկը, այս չորեքշաբթի երեկոյ : Դասախօսն է ՀՐԱՆԴ ԲԱԼՈՒԵԱՆ : Նիւթը՝ Սփիւռքի ժամանակակից բանաստեղծները եւ Արամայիս Սրապեանի բանաստեղծութիւնը :

TOMBOLA

Ի ՆՊԱՍՏ ԼԻՈՆԻ ԵԿԵՂԵՑԻԻ ԵՒ ԱԶԳ. ՏԱՆ ՇԻՆՈՒԹԵԱՆ :

Մէկ պարգեւ՝ ՖՈԼԿԱԹ ԿԱՌՔ ՄԸ

Տոմսերու գինը՝ 100 Ֆրանք :

Փարիզի համար դիմել ՅԱՌԱՋի :

Վիճակահանութիւնը տեղի կ'ունենայ Դեկտեմբեր 4ին :

ԱՐՄԵՆԻԱ Ի

ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

Նոյեմբեր 27ին, Շաբաթ գիշեր :

LE CLUB, 51, Rue Grignan, Marseille

ՀԱՅԵՐԷՆԻ ԴԱՍԵՐ ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

Ֆ. Կ. Խաչի Մարսէյլի վարչութիւնը կը յայտարարէ թէ հայերէնի դասերը սկսած են արդէն, բոլորովին ձրի, (Հայերէն եւ Հայոց պատմութիւն), կարող եւ փորձառու ուսուցչուհի Տիկին Հազարեանի կողմէ : Սրահին տաքութիւնը ապահովուած է : Կը խնդրենք ծնողքներէն աճապարել իրենց զաւակները արձանագրել հինգշաբթի օրերը ժամը 9էն 12 Ռիւ տէ Քոնվալեսան, 26 թիւ :

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

ՄՇԱԿՈՅԹԻ ՆՈՒԻՐՈՒԱԾ

ՄԵԾ ՓԱՌԱՏՕՆ

Կազմակերպուած Փարիզի Կեդրոնի Կրթական Մարմնի կողմէ Սորպոնի մեծ ամփիթատրոնին մէջ 20 Փետր. 1955, ժամը 3ին, մասնակցութեամբ բոլոր դպրոցներու աշակերտութեան :

ՍՏԱՑԱՆՔ

ՇԵՓԿԱՑ ԽԵԼԱՑԻՆ (հայկական զուարճախօսութիւն) : Գրեց՝ Սարգիս Բախտիկեան, Տպ. Պէյրութ : Գին 50 սենթ : Հասցէ — Պուարթ Փօսթալ 3034, Պէյրութ, (Լիբան) :

FOURRURES

ROGER YOPIAN

84, Boulevard de Stalingrad, 84

— CHOISY-LE-ROI (Seine) —

FOURRURES

ՓԱՐԻԶԻ Ս. ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ - ՄԿՐՏԻՉ ԵԿԵՂԵՑԻՈՅ ՕԾՄԱՆ ՅԻՍՆԱՄԵԱԿԸ

Կիրակի, 31 Հոկտ. Փարիզի Ս. ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ ՄԿՐՏԻՉ եկեղեցւոյ Օծման 50րդ տարեդարձին առթիւ պիտի մատուցուի քառաձայն հանդիսաւոր պատարագ եւ հոգեհանգստեան մասնաւոր պաշտօն պիտի կատարուի եկեղեցւոյն եւ մեծ բարերար ողբացեալ ԱԼԵՔՍԱՆՏՐ ՄԱՆԹԱՇԵԱՆի եւ ՄԱՆԹԱՇԵԱՆ գերդաստանի համօրէն ննջեցեալներու յիշատակին :

Կը պատարագէ եւ կը քարոզէ Հայրապետական պատուիրակ եւ Փարիզի առաջնորդ ՍԵՐՈՎԲԷ Ծ. Վ. ՄԱՆՈՒԿԵԱՆ :

Այս առթիւ կոչ կ'ուղղենք բոլոր Հայերուն, որպէսզի խուռներամ փութան եկեղեցի, իրենց երկիւղած յարգանքը արտայայտելու համար մեծ բարերարի անմահ յիշատակին :

(Դիւան հոգաբարձութեան)

ՊԱՏԱՐԱԳ Լ ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ ԿՈՄԻՏԱՍԻ

ՅԻՇԱՏԱԿԻՆ

Փարիզի Հայոց Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցւոյ մէջ պիտի մատուցուի հանդիսաւոր Ս. պատարագ եւ պիտի կատարուի հոգեհանգստեան յատուկ պաշտօն ԿՈՄԻՏԱՍի մահուան 19րդ տարեդարձին առթիւ, այս կիրակի :

Արարողութիւններուն կը նախագահէ Եւրոպայի Թեմի Հայրապետական պատուիրակ Սերովբէ Ծ. Վ. Մանուկեան :

Հոգաբարձութիւնը կը հրաւիրէ հայ հասարակութիւնը ներկայ ըլլալ եկեղեցի իր երկիւղած յարգանքը արտայայտելու համար անմահ վարդապետին պանծալի յիշատակին : — (Կնիք)

ՍԻՓԱՆ — ԿՈՄԻՏԱՍ

ՍԻՓԱՆ – ԿՈՄԻՏԱՍ երգչախումբին վերամուտի հաւաքոյթը տեղի կ'ունենայ, կիրակի 31 Հոկտ. ժամը 15էն 22, Ազգ. Տան Թատերասրահին մէջ : Կը հրաւիրենք բոլոր անդամները, ընտանիքները եւ երգչախումբին բարեկամները :

ԹԷՅԱՍԵՂԱՆ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

Լիոնի Եկեղեցաշէն Տիկնանց Միութիւնը կազմակերպած է թէյասեղան – պարահանդէս մը, ի նպաստ եկեղեցւոյ շինութեան, Նոյեմբեր 7ին կիրակի օր ժամը 15էն մինչեւ կէս գիշեր :

Սալ Ֆուայեէ Փէրաշի սրահին մէջ : Փէրաշի կայարանին եւեւը, 80, Քուր Շարլըմաներ : Հանրակառք թիւ 8-4-7-26 :

Հաճելի անակնկալներ :

Մուտքը ազատ է :

MORY et Cie

SERVICE VAUQUELIN

Միակ արտօնուած տունն է ծրարներ ղրկելու համար ՀԱՅԱՍՏԱՆ

(U. R. S. S.)

Հաստատութիւնը արտօնուած է ՄԻԱՅՆ ՆՈՐ ԶԳԵՍՏՆԵՐԸ ղրկելու, պաշտօնական հաշուեցոյցներով, իսկ գործածուած հագուստներ՝ շատ լաւ վիճակի մէջ :

3, RUE ST.-VINCENT DE PAUL

Paris 10e, Tél.: TRU. 72-60 (Poste 89)

ԱՐԵՒԵԼԵԱՆ ԳՈՐԳԵՐՈՒ

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՀԱՍՏԱՏՈՒԹԻՒՆ

Երբ կ'ուզէք մեծաքանակի գինով լաւագոյն գնում մը կատարել արեւելեան գորգերու

Դիմեցէք

35, RUE DE TRÉVISE

Tél. PRO. 07 - 25

(Ազգ. Տան դիմաց)

Ուր՝ պիտի գտնէք դիւրամատչելի գիներով ճոխ մթերք մը :

Կը ստանձնենք ամէն տեսակ նորոգութիւններ : Փոխանակութիւններ եւս կը կատարուի :

ՀԱՅՐԵՆԱԿԻՑՆԵՐՈՒ ՀԱՄԱՐ

ՎՃԱՐՈՒՄԻ ԴԻՒՐՈՒԹԻՒՆ

ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՕՐԸ ԿԸ ՏՕՆՈՒԻ

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

30 Հոկտեմբեր, Շաբաթ ժամը 9էն մինչեւ լոյս : Կէս գիշերէն վերջ եւրոպական պարեր մեծ սրահին մէջ : Աւանդական խնջոյք պզտիկ սրահին մէջ :

Շաթօ տէ Ֆլէօրի հանրածանօթ սրահներուն մէջ :

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Շրջ. կոմիտէին եւ մասնակցութեամբ շրջանի բոլոր կոմիտէներուն, խումբերուն, Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Շրջ. վարչութեան եւ մասնաճիւղերու եւ Կապոյտ Խաչին :

Բարձր հովանաւորութեամբ՝

GASTON DEFFERRE ի

Մարսէյլի քաղաքապետ, նախկին նախարար :

Կը նախագահէ՝ ընկ. ՅԱԿՈԲ ՊԱՊԻԿԵԱՆ

Կը խօսին ընկ. Ց. ԵՂԻԱԶԱՐԵԱՆ Տ. ԹԱԴՈՅԵԱՆ :

Խօսք կ'առնեն ՖՐԱՆՍԻՍ ԼԵՆԱՌ, ԱՇԻԼ ՍԻՆԻ, ՊՕԺԻ ՄԱՌԻԻՍ :

Գեղարուեստական բաժինին կը մասնակցին ՍԱՐԳԻՍ ՋԷՕՐԷՔՃԵԱՆ (ջութակ), Ա. ՅԱՐՈՒԹԻՒՆԵԱՆ եւ Ժ. ՄԱԿԱՐԵԱՆ (արտասանութիւն), Ժ. ԳԱՍԵԱՆ եւ Ժ. ԳԱՍՊԱՐԵԱՆ (երգ) :

Եւրոպական նուագախումբ ԷՄԷՐ ԿԱՐՕ (Սփլանտիտ) : Հայկական նուագախումբ ՀԱՄԲԱՐՁՈՒՄԵԱՆ ԵՂԲԱՐՔ :

Ծախքերու մասնակցութեան համար 100 ֆրանք :

Հանրակառք թիւ 19, 22, 23 եւ 41, իջնել Փառք Շանօ :

●

ԿՐԸՆՈՊԼԻ ՄԷՋ

Կը տօնուի Նոյեմբեր 7ին, Կիրակի կէսօրէն վերջ ժամը 15ին, Ռիւ Ժէ, Սէն Լուի սրահը :

Կը խօսի ընկեր Յ. ՊԱՊԻԿԵԱՆ

●

ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ ՆՈՅ. 7ԻՆ

ՎԻԷՆԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. «Անի» կոմիտէի, մասնակցութեամբ Հ. Յ. Դ. «Նոր Սերունդ»ի եւ սանուհիներու :

Քաղաքապետարանի նորակառոյց ընդարձակ սրահին մէջ, շաբաթ 30 Հոկտ. ժամը 20.30էն մինչեւ առաւօտեան ժամը 3ը :

Կը նախագահէ ընկ. ՄԻՍԱՔ ՄԻՐԶԷ

Կը խօսի ընկ. ՆՈՒՊԱՐ ՆԻԿՈՂՈՍԵԱՆ

Գեղարուեստական խնամուած բաժին, արտասանութիւն, երգ, կարող ուժերու կողմէ : Հաճելի անակնկալներ :

Հանդէսէն վերջ աւանդական խնջոյք եւ եւրոպական պարեր ընտիր նուագախումբով : Ճոխ պիւֆէ ժողովրդական գիներով : Մուտքը ազատ է

●

ՊՈՌՏՈՅԻ ՄԷՋ

7 Նոյեմբեր, Կիրակի :

Կը խօսի ընկ. Պ. ՋԳՈՒՔՃԵԱՆ

ՍԷՆ ՇԱՄՈՆԻ ՄԷՋ

7 Նոյեմբեր, Կիրակի :

Կը խօսի ընկեր. ԷԼԼԷՆ ԲԻՒԶԱՆԴ

ՌՈՄԱՆԻ ՄԷՋ

7 Նոյեմբեր, Կիրակի :

Կը խօսի ընկ. Խ. ՄԿՐՏԻՉԵԱՆ

ԻՍԻԻ ՄԷՋ

Նոյեմբեր 28ին, Իսիի քաղաքապետարանին սրահներուն մէջ :

ՏԷՍԻՆԻ ՄԷՋ

Հոկտ. 31ին, կիրակի :

Կը խօսի ընկ. Ն. ՆԻԿՈՂՈՍԵԱՆ

ՎԱԼԱՆՍԻ ՄԷՋ

6 Նոյեմբեր, Շաբաթ :

Կը խօսի ընկ. Խ. ՄԿՐՏԻՉԵԱՆ

ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

6 Նոյեմբեր, Շաբաթ :

Կը խօսի ընկեր Յ. ՊԱՊԻԿԵԱՆ

ՍԷՆԹ ԷԹԻԷՆԻ ՄԷՋ

6 Նոյեմբեր, Շաբաթ :

Կը խօսի ընկեր. ԷԼԼԷՆ ԲԻՒԶԱՆԴ

ԱՂՔԱՏԱԽՆԱՄԻ ՏԱՐԵԿԱՆ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

ԿԻՐԱԿԻ, 31 ՀՈԿՏ. ԺԱՄԸ 16էն 24

HOTEL GEORGE V-ի

ՇՔԵՂ ՍՐԱՀՆԵՐՈՒՆ ՄԷՋ

ANNIK NOEL, MADELL'S, HELENE ROLER Attractions internationales

FRANÇOIS, avec son accordéon, (chanteur du charme)

Deux orchestres - Attractions - Défilé de mannequins

Ապահովեցէք ձեր սեղանները հեռաձայնելով՝ PRO. 03-19, TRU. 47-48

ՍՏԻՊՈՂԱԲԱՐ Կ'ՈՒԶՈՒԻՆ

Երիտասարդներ կօշիկի գործարանի մէջ աշխատելու համար :

Դիմել՝ Chaussures Déesse

18, Rue Mélingue, Paris (19)

Կ'ՈՒԶՈՒԻ

Շէնքերու ներկարար բանուորներ, արհեստին ծանօթ կամ ոչ : Դիմել անձամբ Պ. Հայրապետեանի, ամէն օր առտուն ժամը 8էն եւ իրիկունը ժամը 8էն վերջ, 78, Rue des Rosiers, Métro Porte de Clignancourt, St. Ouen

Imp. Araxes - 46, rue Richer, Paris (9e)

— ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ —

ՀԱՅ ԲԺՇԿԱԿԱՆ ՄԻՈՒԹԵԱՆ հերթական դասախօսութիւնը (հայերէն), այս ուրբաթ ժամը 21ին, Ազգ. Տան մէջ : Դասախօս՝ ատամնաբոյժ Պ. Ա. ՃԻՆՃԵԱՆ : Նիւթը՝ Բերնի եւ ակռաներու առողջապահութիւնը : Մուտքը ազատ է :

Կ'ՈՒԶՈՒԻՆ

Վերարկուի համար մեքենիսիէններ կամ օգնական եւ վերարկուի փինիսիօնի աշխատողներ : Դիմել՝

NADIRIAN, 40, Rue du Bois

Paris (19), Escalier A., No. 19

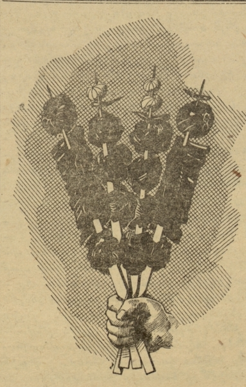

ՃԱՇԱՐԱՆ ԵԱՐ

Հիմնադիր-տնօրէն ԳՐԻԳՈՐ ԹԵՒԱՆԵԱՆ

★

Ֆրանսական – հայկական եւ կովկասեան ընտիր կերակուրներ

ՇԱՆ Զ'ԷԼԻԶԷԻ ՍՐՏԻՆ ՎՐԱՅ

4, Rue Robert - Estienne

(Rue Marbeuf) PARIS (8e)

(Métro: F. D. Roosevelt)

★

Հաճելի մթնոլորտ

Առաջնակարգ կովկասեան խորոված-ներ, «շաշլիք», «քարսքի»

★

BAR AMERICAIN

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

ՅԱՌԱՋ
HARATCH

ՕՐԱԹԵՐԹ

Fondé en 1925 — Tél.: PRO. 86-60
Le Directeur : SCH. MISSAKIAN
Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise, Paris-9e
C.C.P. Paris 1678-63 — R. C. Seine 376.286

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա եւ գաղութներ տարեկան 3000 ֆր., վեցամս. 1600
Արտասահման՝ տարեկան 3500 ֆր. կամ 10 $, հատը 12 ֆր.

ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ 26 ՀՈԿՏԵՄԲԵՐ
MARDI 26 OCTOBRE 1954

30ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 7506 30e ANNEE — Խմբագիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ — ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 10ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 2917

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ՀՈԳԵՐ ԵՒ ՁԵՌՆԱՐԿՆԵՐ

Անցեալ շաբթու ամփոփած էինք շարք մը շահեկան տեղեկութիւններ՝ Հայ Օգնութեան Միութեան ամսագրէն (1954 Հոկտեմբեր):

Ինչպէս տեսանք, Միութեան Հիւս. Ամերիկայի կեդրոնը մասնաւոր աշխատանք թափած է, զարկ տալու համար հայերէնի ուսուցման:

Այս առաջադրութեամբ, Կրթական Յանձնախումբին տրամադրութեան տակ դրած է 9000 տոլար, իսկ տեղական մասնաճիւղերը ծախսած են, համաքարար, 10.314 տոլար:

Կրթական Յանձնախումբին զեկուցման համաձայն, անցեալ տարեշրջանին դպրոցներուն թիւը եղած է 45, աշակերտներուն թիւը՝ 878:

Դժբախտաբար ձեռք բերուած արդիւնքը չի համապատասխաներ նիւթական եւ քարոյական զոհողութեանց:

Ամէն տեղ ալ, փոքրաթիւ է աշակերտներու թիւը.

— «Տարուան սկիզբը կ'արձանագրուին 5 հոգի, տարուան վերջը կը մնան հազիւ 8–10 հոգի: Երբեմն ալ տարուան սկիզբը կը բացուի դպրոց մը, քանի մը ամիս վերջը փակուելու համար»:

Տարակոյս չկայ թէ այս տխուր կացութեան պատասխանատու են ոչ միայն աշակերտները իրենք, այլ եւ ծնողները:

Նոյն պատկերը չէ՞նք տեսներ մեր գաղութին մէջ ալ, Փարիզէն մինչեւ Մարսէյլ:

Շատերուն համար սերունդի փրկութեան հոգը ոչ թէ պահանջ մը, ազգային պարտականութիւն մըն է, այլ տեսակ մը մոտա: Անցեալ տարի այնպէս, այս տարի ալ այսպէս ....

Հ. Օ. Մ.ի Կեդր. վարչութիւնը կ'առաջարկէ հայախօսութեան պայքար մը կամ արշաւ մը (քէմփէյն) բանալ տուներէն ներս, սկսելով իր անդամներէն:

— «Եթէ մենք չկարենանք ընել այս բանը, դժուար է յուսալ որ դուրսի ժողովուրդը ընէ մեր ուզածը»:

Ուրիշ խօսքով, առաջին օրինակը պէտք է տան Միութիւնները եւ կազմակերպութիւնները, իրենց անդամներով, անդամուհիներով եւ զաւակներով:

Ընկեր կամ քաղաքացի, ո՛վ որ ճառ կը խօսի կամ կը գրէ սերունդի փրկութեան մասին, պարզապէս փուճ ցանած կ'ըլլայ, եթէ հայերէնի դասընթացքի մը չի ղրկեր իր զաւակները, կամ թոյլ կուտայ որ անոնք լեզու խօսին տան մէջ, բացի մայրենիէն:

Հ. Օ. Մ.ի տեղեկագրին մէջ մասնաւորապէս աչքի կը զարնէ ուրիշ հիմնական մտահոգութիւն մը — երկրոբդական վարժարան:

Տարիներէ ի վեր կ'արծարծուի այս խնդիրը, թեր ու դէմ կարծիքներով:

Շատեր անկարելի, նոյն իսկ աւելորդ կը նկատեն այդպիսի ձեռնարկ մը Մ. Նահանգներուն մէջ:

Ուրիշներ կը կարծեն թէ ձեռնարկը ոչ միայն անհրաժեշտ է, այլ եւ կարելի. «եթէ ըլլայ ուժեղ կամք եւ հաւատք»:

Մայրերու եւ քոյրերու այս կազմակերպութիւնն ալ, որ մեր գաղութին մէջ կը կոչուի Կապոյտ Խաչ, ինչպէս Միջին Արեւելքի մէջ՝ Օգնութեան Խաչ, լաւատես է, եւ որոշած է հիմնադրամ մը կազմել:

Այսպէս, կը յուսան չոչափելի գումար մը գոյացնել, ամէն տարի մասնաւոր վարկ մը բանալով սովորական ելմտացոյցին մէջ:

— «Նուէրներ եւ կտակներ ալ կրնան ըլլալ, եւ կարճ ժամանակէն անկարելի նկատուած գործը կը դառնայ կարելի:

Ուրախութեամբ արձանագրելով այս դրական եւ վճռական դիրքը, կ'ուզէինք տեսակէտ մը եւս յայտնել: Շ.

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՆՈՐ ԴԱՇՆԱԳԻՐՆԵՐԸ ՍՏՈՐԱԳՐՈՒԵՑԱՆ

ՎԵՐՋԻՆ ՊԱՀՈՒՆ ՀԱՄԱՁԱՅՆՈՒԹԻՒՆ ԳՈՅԱՑԱԾ ԷՐ ՍԱՐԻ ՄԱՍԻՆ

ՄԻԱՑԵԱԼ ԵՒՐՈՊԱՆ ՊԻՏԻ ԿԱԶՄԱԿԵՐՊՈՒԻ ՆՈՐ ՀԻՄՔԵՐՈՎ

Շաբաթ օր, 23 Հոկտեմբեր, 15 նախարարներ ստորագրեցին 19 պաշտօնագիրներ, որոնց հիման վրայ պիտի վերակազմուի միացեալ Եւրոպան: Վերջին պահուն համաձայնութիւն գոյացած էր նաեւ Սարի մասին, որով այլեւս պատճառ չկար յետաձգելու: Այժմ անհամբեր կը սպասուի Ֆրանսայի Ազգ. Ժողովին վաւերացման:

Ահա թէ ինչպէս տեղի ունեցաւ այս պատմական դէպքը —

Ստորագրութեան առաջին արարողութիւնը տեղի ունեցաւ ժամը 15.30ին, Ֆրանսայի արտաքին գործերու պաշտօնատան մէջ: Այդ պահուն 15 արտաքին նախարարներուն մէջ լուր կը շրջէր թէ Խ. Միութիւնը նոր ծանուցագիր մը ուղղած է, առաջարկելով Չորս Մեծերու ժողով մը գումարել, գերմանական հարցին լուծման համար:

Ստորագրութեան երկրորդ արարողութիւն մը տեղի ունեցաւ Շայոյի պալատին մէջ, ուր կը գտնուի Ատլանտեան կազմակերպութեան կեդրոնը: Արարողութենէն ետք, Մ. Նահանգներու արտաքին նախարարը, Ֆ. Տըլլըս ամերիկեան դեսպանատուն հրաւիրեց Անգլիոյ եւ Ֆրանսայի արտաքին նախարարները: Երեքը միասին մասնաւոր տեսակցութիւն մը ունեցան որ տեւեց 90 վայրկեան: Յետոյ Պ. Տըլըս Ուաշինկթըն վերադարձաւ:

300 ԷՋ ՎԱՒԵՐԱԳԻՐ, 30.000 ԲԱՌ

Այս պատմական արարողութիւնը տեղի կ'ունենար Եւրոպայի միացեալ բանակի ծրագրին ձախողումէն ետքը շաբաթ ետքը: Բոլոր նախարարները վստահ էին թէ անգամ մը որ կնքուած համաձայնութիւնները ստորագրուին, Մոսկուա նոր հրաւէր պիտի ուղղէ, բանակցութիւններ կատարելու համար, թէեւ ոչ ոք կը հաւատար թէ այդ ձեռնարկը պիտի կատարուի ճիշդ ստորագրութեան պահուն:

Շաբաթ օր ստորագրուած պաշտօնագիրները կը բաղկանան 19 կտորներէ, — 300 էջ, 30.000 բառ:

Առաջին վաւերագիրը, 57 էջ, կը պարունակէ համաձայնութիւններ, առենագրութիւններ եւ փոխանակուած նամակներ արեւմտեան Գերմանիոյ գերիշխանութեան վերահաստատման մասին: Այս վաւերագիրը ստորագրած են արեւմտեան Գերմանիա, Ֆրանսա, Անգլիա եւ Մ. Նահանգները:

Երկրորդ վաւերագիրը, 27 էջ, կը բարեփոխէ եւ կ'ընդարձակէ Պրիւքսէլի դաշինքը, ընդունելով Իտալիոյ եւ Գերմանիոյ անդամակցութիւնը. կ'արտօնէ արեւմտեան Գերմանիոյ սահմանափակ վերազինումը եւ կը հաստատէ սպառազինութեանց հակակշռի տեսչութիւն մը, որպէսզի նախատեսուած սահմանէն աւելի զէնքեր չշինուին: Այս համաձայնութիւնը ստորագրուեցաւ Ֆրանսայի, Անգլիոյ Գերմանիոյ, Իտալիոյ, Պելժիոյ, Լիւքսէմպուրկի եւ Հոլանտայի կողմէ. իսկ իբրեւ երաշխաւոր ստորագրեցին Մ. Նահանգները եւ Քանատա, թէեւ անդամ չեն:

Երրորդ վաւերագիրը բանաձեւ մըն է որով Ատլանտեան զինակիցները կ'ընդլայնեն եւրոպական ճակատի գերագոյն հրամանատարութեան իրաւասութիւնները, որպէսզի աւելի սերտօրէն միացուին ազգային բանակները, մէջն ըլլալով գերմա-

....

(Շար.ը կարդալ Դ. էջ)

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

ՀԱՐՑ – ՊԱՏԱՍԽԱՆԻ

Փարիզէն ընթերցող մը, Կ. Ք., կարգ մը հարցումներ ուղղած է *Յառաջ*ի միջոցաւ:

Կը պատասխանեմ հրապարակաւ.—

Հ. Ինչո՞ւ *Յառաջ*ը կը գրէ Մենտէս Ֆրանս, փոխանակ Մանտէսի:

Պ.— Որովհետեւ Մենտէս կը կարդան տեղացիները, ինչպէս ուրիշ յատուկ անուններ (Քաթիւլ Մենտէս):

Հ.— Ինչո՞ւ *Հանոյ*, երբ Հանէոյ կը հնչուի:

Պ.— Օտար անուն է եւ կը կարդացուի ճիշդ այնպէս ինչպէս կը գրուի: Երբեմն վրիպակներ կը պատահին:

Հ.— «*Յառաջ*»ին մէջ յաճախ կը կարդամ «ողբացեալ» այսինչ: Դեռ անցեալ օր կարդացի «ողբացեալ Տարազ»: Կը հասկնամ նոր մեռնողի մը համար, բայց տարիներ վերջը...

Պ.— Ամէն լեզուի մէջ կան կարգ մը բառեր, ոճեր եւ ասութիւններ, ինչպէս եւ ածականներ եւ մակբայներ որոնց գործածութենէն դժուար է խուսափիլ: Այլապէս կ'ունենանք տեսակ մը հեռագրական լեզու, չոր ու ցամաք:

Այդ կարգէն են *հանգուցեալը*, *ողբացեալը* եւն.: Երկուքն ալ կապ չունին մահուան թուականին հետ:

Երբ կը խօսինք հանգուցեալ դէմքերու մասին, «ողբացեալը» ինքնաբերաբար կու գայ ձեր գրչին տակ, ինչպէս ժողովրդական «լուսահոգի»ն:

Հ.— «Օրը Օրին»ներուն մէջ պիտի ուզէի կարդալ սա *դառնակսկիծ* բառի մասին, որ կ'երեւայ բոլոր մահազդներուն մէջ:

Պ.— Մահազդներն ալ ունին իրենց յատուկ տարազները (փորմիւլ): Միւս կողմէ, շատեր կը գրեն, կորուստը զուժած կամ ցաւակցութիւն յայտնած ատեն.— «*Տխուր* մահը, *տխուր* մահուան առթիւ»:

Անշուշտ աւելորդ է, քանի որ մահը ինքնին տխրութիւն է: Ամբողջ ողբերգութիւն մը:

Բայց, շատ բան կախում ունի մեռնողին հանգամանքէն, տարիքէն, մահուան պարագաներէն: Այսպէս մահը կը դառնայ իսկապէս դառնակսկիծ, կսկծալի եւն., երբ մեռնողը երիտասարդ է կամ զոհ եղերական արկածի մը:

Ուրի՛շ բան է երբ 80–90 տարեկանի մը մահը կը ծանուցանեն, եւ բոլորովին ուրիշ բան՝ երբ, օրինակ, ծնողք մը կը կորսնցնէ իր հոգեհատորը կամ զինուոր մը կ'իյնայ ռազմադաշտին վրայ:

Հ.— Կարելի չէ՞ սահման մը դնել ցաւակցական հեռագիրներուն, նամակներուն, եւայլն.

Պ.— Պարագաներէն կախում ունի: Երբ ականաւոր դէմք մը կը մեռնի, ներելի չէ գրիչ խաղցնել: «Էջմիածին» ամբողջ էջեր լեցուցած էր իր վերջին թիւերէն մէկուն մէջ,— ցաւակցական հեռագիրներ եւ նամակներ՝ Գէորգ Զ. կաթողիկոսի մահուան առթիւ:

Այո, յաճախ չափազանցութիւններ կը պատահին:

Ամէն տեղ ալ սովորական մահերու առթիւ, դրացին դրացի յայտնելիք ցաւակցութիւններն անգամ թերթին կը դրկեն: Ինչպէս նաեւ խնդակցութիւններ՝ նշանտուքի, հարսնիքի, մկրտութեան եւ ուրիշ սովորական պարագաներու մէջ:

Այս բարքերը մասնաւորապէս տարածուած են պոլսահայ եւ ամերիկահայ մամուլին մէջ, ինչպէս տեսած ըլլալու էք:

ՎԱՀԷ

ՎԱՐՉԱՊԵՏԸ ՎԱՒԵՐԱՑՈՒՄ ՊԻՏԻ ՊԱՀԱՆՋԷ

Տեղական թերթերը կը գրեն թէ Պ. Մենտէս Ֆրանս Ազգ. Ժողովէն պիտի պահանջէ վաւերացնել կնքուած համաձայնութիւնները, վստահութեան խնդիր յարուցանելով: Ուրեմն Ազգ. Ժողովը, որ կը վերաբացուի Նոյեմբերին, իր օրակարգին վրայ պիտի ունենայ այս խնդիրը, իբրեւ առփոդական հարց:

Վարչապետը հաստատեց այս պարագան, կիրակի օր, իր շաբաթական առուլխին մէջ: Այս առթիւ բացատրեց թէ Սարի մասին գոյացած համաձայնութեամբ կը լուծուի երկարատեւ եւ տաժանելի վէճ մը որ կը թունաւորէր Ֆրանքօ-Գերման յարաբերութիւնները: «Արեւմտեան Գերմանիան Ֆրանսայի առաջին յաճախորդն է եւ անոր երկրորդ հայթայթիչը: Կը նշանակէ թէ Ֆրանսա եւ Գերմանիա իրարու պէտք ունին, թէ իրենց առեւտրական յարաբերութեանց զարգացումը կը համապատասխանէ բնական պահանջի մը: Մենք վճռած ենք երկարատեւ համաձայնութիւններ կնքել, մնայուն շահաստաններ ապահովելով Ֆրանսայի ցորենին, շաքարին, կաթնեղէնին եւն. համար: Հարկ է նաեւ քաջալերել գերմանական եւ ֆրանսական ձեռնարկներու եւ դրամագլուխներու ընկերակցութիւնը»:

Վարչապետը երկարօրէն պարզեց գոյացած համաձայնութեան բարիքները:

× Բոլոր տեղեկութիւնները կը հաստատեն թէ Տոքթ. Ատընաուըր իր կարեւոր զիջումներ ըրած էր վերջին պահուն, Սարի վէճը կարգադրելու համար: Ամերիկեան գործակալութիւնները կը ծանուցանեն թէ կնքուած համաձայնութիւնները որ եւէ խանդավառութիւն չպատճառեցին Արեւմտեան Գերմանիոյ մէջ: Գերմանները մասնաւորապէս դժգոհ են Սարի «եւրոպականացումէն»: Շատեր կ'ըսեն.— «Այսպէս կամ այնպէս, Սարը կորսնցուցինք: Ծերունին Տոքթ. Ատընաուըր ծախեց Սարը»:

× Նախագահ Այզընհաուըր մասնաւոր նիստի մը հրաւիրեց դահլիճը, լսելու համար Պ. Տըլըսի զեկուցումը: Նախագահը շատ գոհ է կնքուած համաձայնութիւններէն եւ մասնաւորապէս պիտի պատուէ Պ. Տըլըսը, անձամբ դիմաւորելու երթալով մինչեւ օդակայան: Պ. Տըլըս ալ Փարիզէն մեկնած ատեն ըսաւ.— «Փարիզէն կը մեկնիմ խոր գոհունակութեամբ: Այն յոյսերը որ ցնդած կը համարուէին եօթը շաբաթ առաջ, վերակենդանացած: Արագօրէն գտնուեցաւ միջոցը՝ զօրացնելու արեւմտեան Եւրոպայի միութիւնը, ինչպէս եւ աւելի ուժգին պաշտպանութիւն մը կազմակերպելու»:

ՏԽՐՈՒՆԻ.— ԼԵՒՈՆ ՄԱՆԹԱՇԵԱՆ

Ցաւով կ'իմանանք թէ հիւանդանոցի մը մէջ մեռեր է բարերար Ալեքսանդր Մանթաշեանցի երէց որդին, Լեւոն, որ հիւանդ էր երկար ատենէ ի վեր:

Անցեալ տարի ալ իր միւս եղբայրը մեռաւ:

Լեւոն Մանթաշեանց 74 տարեկան էր, եւ ընդհանրապէս հեռու կը մնար հանրային կեանքէ: Յուղարկաւորութեան թուականը ճշդուած չէ տակաւին:

× Վերջին պահուն ցաւով կ'իմանանք թէ վախճանած է Ալֆորվիլի հոգեւոր հովիւը, Գէորգ քահանայ Դաւիթեան, խոր ծերութեան մէջ:

....

ԹՐԻԷՍԹԷԻ զինուորական ատեանը, որ հինգ հազար դատեր քննած էր ինը տարուան ընթացքին, իր վերջին նիստը գումարեց ուրբաթ օր: Դաշնակից կառավարութեան քաղաքային պաշտօնէութիւնն ալ դադրեցուց ամէն աշխատանք, շաբաթ օր: Արդէն իսկ իտալացի ոստիկաններ կը կատարեն օրինական գործողութիւնները՝ սահմանագլուխին վրայ: Քաղաքը ամբողջովին Իտալացիներուն յանձնուած պիտի ըլլայ Հոկտեմբեր 26ին:

ԲԱՑԱՌԻԿ վճռակ յայտարարուեցաւ Փաքիստանի մէջ: Կառավարութիւնը լուծեց սահմանադիր ժողովը: Եօթը հոգինոց նոր դահլիճ մը կազմուած է, գործերը վարելու համար:

ՕՐՈՒԱՆ ՇԱՐԺՈՒՄԻՆ ՀԵՏ

ԻՍԼԱՄԸ ԱՌԱՆՁՆԱՇՆՈՐՀԵԱԼ
ՄՈՍԿՈՒԱՅԻ ԱՉՔԻՆ

●

Ցաճախ հարկադրուած հաշտեցնելու իր մղած պայքարներուն ներսի եւ դուրսի երեսները, Մոսկուան ինքզինք կը գտնէ երբեմն փափուկ կացութեան մը առջեւ: Կրնայ պատահիլ որ ներքին անհրաժեշտութիւն մը հակասէ արտաքին շահերու: Անուրանալի է ճարտարութիւնը որով ան կը յաջողի յաճախ դուրս ելլել անելէն, եւ գտնէ երեւութապէս հաշտեցնել հակասութիւնները: Իսկ ծայրայոյն պարագաներուն մէջ, կա՛յ միշտ երկաթեայ վարագոյրը:

Ու երբ կը շօշափենք խորհրդային աշխարհի խնդիրները, անհրաժեշտ է նկատի ունենալ երկու երեսներն ալ, — վարագոյրէն առին կամ անդին — երեսներ, որ ինչպէս ըսինք կրնան խոտոր համեմատիլ իրարու: Այս տեսակէտէն, յատկանշական են հետեւեալ երեւոյթները.

Ա.— Կառավարութիւնը մաղէ կ'անցընէ հոն գացողները կամ հոնկէ դուրս ելլողները:

Բ.— Ընդհանրապէս արգիլուած է տեղական մամուլին արտածումը: Արտասահմանի համար ունին մասնաւոր հրատարակութիւններ, որոնք իրենց կարգին արգիլուած են խորհրդային քաղաքացիին համար:

Այս կը նշանակէ, (մանաւանդ երկրորդ հաստատումը) թէ ինչ որ կ'ըսեն հոն յանուն համայնավարութեան, չեն կրնար ըսել նոյն ձեւով դուրսը, յանուն նոյն համայնավարութեան: Ցաճախ ստիպուած են ներսի քարոզութեան տրամագծօրէն հակառակ դիրք մը բռնել դուրսը: Ու ահա երկաթէ վարագոյրը, նոյնիսկ գաղափարական գետնի վրայ, եւ «արտասահմանի հետ կապի» մասնաւոր հրատարակութիւնները:

Ներսի - դուրսի հաշուեկշիռը, ներքին պահանջներու եւ արտաքին ակնկալութեանց համեմատութիւնը կը բացատրեն այն մասնայատուկ դիրքը զոր խորհրդային իշխանութիւնը բռնած է ցարդ մահմէտականութեան հանդէպ: Որովհետեւ այս պարագային մանաւանդ, խնդրին ներքին եւ արտաքին երեւոյթները յայտնաբերած են սուր հակադրութիւն: Եւ կշիռը թեքած է դէպի լայն ներողամտութիւն եւ արտօնութիւններ, գոնէ մինչեւ վերջերս, որովհետեւ ներքին անպատեհութիւններն եւ արտաքին աշխարհի մէջ հնարաւորութիւնները իրարու վրայ գումարած՝ այդ են թելադրած:

Ու իսլամը եղած է դաւանանքներուն մէջ ամէնէն առանձնաշնորհեալը:

Մոսկուան չէր կրնար խրտչեցնել իսլամական մոլեռանդ աշխարհը անոր դէմ բրտօրէն հանելով իր աշխարհակալութեան ձեռք գործիք դարձած վարդապետութիւնը: Նախ սիրաշահիլ՝ նոյնիսկ եթէ անհրաժեշտ է զիջիլ գաղափարական գետնի վրայ, եւ ընդունիլ օրինակի համար, թէ աշխարհային դրախտէն անդին կա՛յ հուրիներու - փերիներու դրախտը:

Մանաւանդ որ Մահմետականութիւնը, թէեւ ինքն ալ տիեզերական վարդապետութիւն, չէր կրնար ըլլալ նոյնքան վտանգաւոր որքան կաթոլիկութիւնը: Ան չունի այս վերջինին կազմակերպական կուռ ցանցը, երկրէ երկիր: Մահմետական երկիրներու միջեւ, կապը չի յենուր պաշտօնատարներու շօշափելի սանդղաշարին, այլ միայն տեսական Գուրանին վրայ: Ապագային, երբ ժամանակը գար, դիւրին էր զայն քանդել: Կը բաւէր առժամեայ զիջումներու շնորհիւ, մահմետական մոլեռանդութիւնը սահեցնել դէպի համայնավար մոլեռանդութիւն, առանց զգացնելու:

Եւ այդ զիջումները կարելի՛ էին, որովհետեւ մահմետական համաշխարհային ծաւալումը քարոզութեան տեղ գործածած է առաւելապէս թուրը … Խալիֆաներուն, Շահերուն, Սուլթաններուն թուրը: Չկան հիմա անոնք: Չկայ նաեւ հիւսիսային Ափրիկէէն մինչեւ Փաքիստան մահմետական միութիւն, իր կեդրոնով, քարոզիչներով, եւ կազմակերպուած «ընդլայնումով», ինչ որ պարագան է կաթոլիկութեան: Ուրեմն քարոզչական գետնի վրայ նուազ վտանգաւոր խոչընդոտ մըն էր մահմետականութիւնը քան թէ կաթոլիկութիւնը, համայնավարութեան համար: Պայմանաւ որ ուղղակի դէմ ելլելով չգրգռէր հաւատացեալներու մոլեռանդութիւնը: Կա՛ր մոլլան. մզկիթին ամպիոնէն մէկ ճառ՝ եւ ահա պիտի քանդուէր բազմաթիւ համայնավար գործիչներու արդէն դժուարին աշխատանքը որ չէր կրնար ներշնչուիլ քարոզութեան սովորական կերպերէն եւ որդեգրել թափանցումի դասական ուղիները, մահմետական գանգուածին մէջ:

Ու Մոսկուան աւելի քան երեք տասնեակ տարի հանդուրժեց Մուհամմէտին, ի հարկին համայնավար համագումար ալ հաւաքեց անոր, քանի որ այդ կը պահանջէին իր անմիջական շահերը: Երբ, զրկուած անցեալի ծաւալման իր միջոցներէն, տեղ - քայլի մէջ էր այդ տիեզերական վարդապետութիւնը.— եւ ուրեմն գրեթէ դադրած տիեզերական ըլլալէ, — երբ արդէն սկսած էր նոյնիսկ նահանջել ազգայնապաշտ զարթօնքին առջեւ, աւելորդ էր տեսարանական կանխահաս եւ բիրտ բախումով մը խրտչեցնել հաւատացեալներու զանգուածը: Մանաւանդ որ քաղաքական կարգ մը նպատակներու համար օգտագործելի տարր մըն էր ան, եթէ ճկունութիւն ցոյց տրուէր:

Մինչեւ վերջերս, մոլեռանդօրէն հաւատացեալ եւ ապագային՝ մահմետական աշխարհի միակ հաւատոյ հանգանակը Գուրանն էր եղած: Կարելի չէր կրօնական մոլեռանդութեան տեղ գիտութեամբ թխել համայնավար մոլեռանդութիւնը:

Եւ այս՝ ներսն ալ, դուրսն ալ, հակառակ ներսի «տարբեր» կարելիութիւններուն: Չէր նմաներ մահմետական Թիւրքմէնը, օրթոտոքս մուժիկին որ թէեւ պատկերապաշտ, ունէր նաեւ ռուս ըլլալու գիտակցութիւնը: Համայնավարութիւնը կրնար մօտենալ այս վերջինին ռուս ազգայնականութեան դիմակով եթէ աշխատաւորին բարելաւման խոստումները բաւական համոզիչ չըլլային:

Իսկ Թիւրքմէ՞նը, կամ Իւզպէ՞կը … մահմետական էին միայն, այն ալ շատ յետամնաց, եւ ուրեմն գաղափարական քարոզութեան համար՝ ամուլ անապատ … Որքան ալ արտաքոյ թուի, Ասիոյ շատ մը կղզիացած շրջաններուն մէջ, համայնավարութիւնը փորձած է մօտենալ ժողովուրդին կրօնքին հանդերձանքով եւ Մոսկուայի մէջ դաստիարակուած «մոլլա»ներով:

Ա. Վ.-ԱԶԱՏ

(Մնացեալը յաջորդով)

Վ Ե Ր Ա Դ Ա Ր Ձ
(ՊԱՏՄՈՒԱԾՔ)

●

(Բ. եւ վերջին մաս)

Երբ Մարսիլիա հասան հինգերորդ օրը, կ'անձրեւէր: Հարկադրուած էին մնալու հոն, մինչեւ որ դրամ ճարէին, կերպով մը Փարիզ երթալու համար:

— Նաւահանգիստը բեռնակրութիւն կ'ընենք, կ'ըսէր Արամ:

Կայարանին դիմացը ժողովրդական պանդոկի մը մէջ սենեակ մը վարձեցին:

— Քաղաքը ճանչնալու ենք, ըսաւ Արամ: Պէտք է գտնել Հայերէ յաճախուած սրճարան մը: Հարցուցին պանդոկապետին՝ որ անոնց հասցէ մը տուաւ:

Դժուարաւ գտան փոքրիկ, մաշած սեղաններով եւ աթոռներով կէս մը ճաշարան սրճարան մը՝ որուն տէրը պարտիզակցի Հայ մըն էր, Սերոբէ:

— Բարի էք եկեր, տղաքս, բայց եթէ ինծի հարցնէիք, խորհուրդ կուտայի որ Պոլիս երթայիք: Ի՞նչ պիտի ընէք հոս:

— Փարիզ պիտի երթանք, ուսանող պիտի ըլլանք:

Մարդը գլուխը շարժեց.

— Հիները ազգին տունը քանդեցին ուսանելով, նորերն ալ հիմա պակասը պիտի լրացնեն: Մեղք եղաւ մեզի:

Արամ պիտի պատասխանէր, ընդվզած, երբ Ցակոբ անոր թեւէն քաշելով զգուշացուց.

— Չարժեր խօսիլ, մարդը իր հաստատ համոզումները ունի:

Նստեցան եւ սուրճ ապսպրեցին: Սրճարանին մէջ կային մէկ քանի ուրիշ Հայեր՝ որոնց հետ նաեւ երիտասարդ կին մը՝ շատ տգեղ կերպով շպարուած:

— Երբ մեկնելու համար ոտքի ելան, Սերոբէին հարցուցին ազգային առաջնորդարանի հասցէն:

— Ի՞նչ պիտի ընէք:

— Կ'ուզենք առաջնորդ սրբազանը տեսնել:

Հետեւեալ առաւօտ կանուխ երբ պանդոկէն ելան, Արամին միտքը ինկաւ Պէրպէրեանի իր ընկերներէն մէկը, Լեւոն Սմբատեանը:

— Ցակոբ, կը յիշե՞ս Լեւոն Սմբատեանը: Պատերազմէն առաջ Մարսիլիա գնաց եւ յետոյ իմացանք որ հոս նկարչական աշխատանոց մը ունի:

— Այդ տղան նկարի՞չ… Խելքս չի հասնիր:

— Տունի նկարիչ, պատ ներկող:

— Հիմա խելքս հասաւ: Ի՞նչ. կը կարծես որ օգտակար չըլլա՞ր մեզի:

— Կարելի է:

Կը քալէին, յաճախ կանգ առնելով ցուցափեղկերու առջեւ: Կէս մը կախարդուածի պէս էին երկուքն ալ, կէս մը գինովի պէս եւ անոնց քալուածքին մէջ կը նկատուէր երազային ճամբաներէ անցնողներու տարտամ շարժում մը:

— Շիտակ չքալե՞ս, Արամ:

— Շիտակ կամ ծուռ, այս ճամբան մեզ պիտի հասցնէ կամ երջանկութեան եւ կամ մահուան:

— Խենթի խօսքեր. միշտ խենթի խօսքեր. ինքզինքդ դեռ Սուէզի Ջրանցքին եզերքը կը կարծես:

— Երանի թէ քիչ մը եւս շարունակուէր այդ կեանքը: Կը յիշե՞ս, երեկոները ուշ ատեն երգելով կ'երթայինք բանաստեղծ ուսուցչին վրանը.

«Ա՜խ, մարալ ջան,
«Ծաղիկս թոռմած մնաց,
«Սիրտս կրակած մնաց»…

Սկսաւ երգել մեղմաձայն:

— Լաւ տղայ էր այդ բանաստեղծը, նոր ամուսնացած: Անոր կինն ալ երազային էակ մըն էր, տարաշխարհիկ իրականութիւն մը, որուն ներկայութեանը ես ալ ինքզինքս անիրական աշխարհէ մը եկած ուղեւոր մը կը կարծէի:

Այսպէս կ'երթային անոնք, երբ յանկարծ ցուցափեղկի մը առջեւ կանգ առաւ Արամ, եւ ընկերոջը թեւէն ուժով մը քաշեց:

Խանութին ցուցատախտակը կը կրէր հետեւեալ անունը Ֆրանսերէն տառերով « Լէոն Սամպա»:

Ներս մտան:

—Ինչ բախտ որ գտանք քեզ, բացագանչեց Արամ Լեւոն Սմբատեանի վիզը իյնալով եւ ողջագուրելով զայն:

Բայց մարդը որ յաղթանդամ թուխ երիտասարդ մըն էր, խորթ վերաբերում մը ունեցաւ եկուորներուն հանդէպ եւ Ֆրանսերէնով հարցուց անոնց.

— Որո՞ւն կողմէն կուգաք:

— Ինչ, որո՞ւն կողմէ, ծօ դուն մեր Լեւոնը չե՞ս, տարիներով միեւնոյն դասարանին մէջ անցընելէ ետքը հիմա ելեր ես՝ որո՞ւն կողմէն կուգաք: Որո՞ւն կողմէն.

ԼՈՒՍԱՒՈՐ ՃԱՄԲԱՆ

●

(ԵԳԻՊՏՈՍ – ԼԻԲԱՆԱՆ – ՏԷՐ ԶՕՐ)

Ե.

ՓՈԹՈՐԻԿ ՄԻՋԵՐԿՐԱԿԱՆԻ ՎՐԱՅ

Դուռը եւեւէս ամուր կը քաշեմ եւ կ'ելլեմ դուրս: Ժպտադէմ կը մօտենամ Պ. Պալարին.

— Ալօր, փաթրօն:

— Ձայն մի հաներ, խեղս անիծուեցաւ … քուրջի կտորի վերածուած եմ … ես առանկ ալեկոծութիւն չեմ տեսած, նաւը ինքն իր վրայ կը դառնայ, վեր կ'ելլէ եւ օդին մէջ շուրջանակի կը դառնայ … եթէ երկուքի չբաժնուի, լաւ է …

— Բան չըլլար, շուտով կը վերջանայ, ի՞նչ կրնանք ընել հիմա ձեզի համար …

— Ոչինչ.. Մարսելը ի՞նչ վիճակի է, ի՞նչ կ'ընէ … ախ այս բանաստեղծները: Ինչ է իմ քաշածս անոնց ձեռքէն, քառասուն տարիէ ի վեր … Գնա պառկէ, այդպէս մի մնար …

— Կ'ուզեմ բարձրանալ մինչեւ կամրջակը, նայիմ ի՞նչ կայ, ի՞նչ կ'ըսեն ուրիշները …

— Եթէ կրնաս նարինջ գտնել … խոհանոցէն ուղեցէք, կամ կիտրոն:

— —Կ'ընկերանամ ձեզի, կը յարէ Տիկին Պալար:

Կատակ չէ, գինովի պէս կը գարնուինք պատերուն: Կը յաջողինք բարձրանալ մինչեւ կամրջակը, ոչ ոք: Լոյս է արդէն, եւ ծովուն տեսքը սարսափ կ'ազդէ: Ամեհի ալիքները կը բարձրանան ու կ'անցնին նաւուն վրայէն: Կամրջակը ողողուած է ջուրով: Տիկին Պալար կ'ուղղէ իր լուսանկարչական գործիքը կատղած ծովուն:

— Երթանք նախաճաշենք, կ'առաջարկէ, տաք բան մը խմենք, ժամերէ ի վեր ոտքի եմ եւ անքուն, յետոյ նայինք թէ կրնա՞նք նարինջ գտնել:

Մեզմէ զատ ոչ ոք: Ծառայողները գործի վրայ են եւ շուտով կ'ունենանք մեր նախաճաշը: Կ'ունենանք նաեւ չորս-հինգ նարինջ եւ պիսքուի:

Կը խնամենք մեր հիւանդները, որոնց մէ մէկը դեռ կը պնդէ, թէ բան չունի. միայն թէ տեղէն չի շարժիր:

Փոթորիկը դադրելիք չունի, ընդհակառակն, երթալով կը սաստկանայ:

Աղջին անդին կը սկսին երեւալ ճամբորդներ: Կէսօրուան ճաշին գրեթէ պարապ են սեղանները: Լիւքը մեր հետն է. բայց լաւ վիճակ մը չունի. ամէն ջանք կը թափէ որեւէ տկարութիւն ցոյց չտալու: Շուտով կը վերադառնայ իր անկողինը:

Կէսօրէն ետք կը յաջողինք տեսնել քոմիսէրը: Ան ալ դեղներ է, կորսնցուցեր է իր ժպիտը:

– –Ահաւոր փոթորիկ մըն է, կ'ըսէ. մեզմէ քանի մը մղոն անդին օդանաւ մը ինկած է ծովը … իսկ թէ ե՞րբ պիտի դադրի անոր կատաղութիւնը, չենք գիտեր … հաւանաբար նաւարկենք այսպէս մինչեւ գիշեր:

— Իսկ մեր ժամադրութի՞ւնը, քոմիսէր:

— Արդէն իսկ երկու ժամ կորսնցուցած ենք … արագութիւնը պակսեցուցած ենք, պզտիկ նորոգութիւններ կատարելու համար ցուռկին վրայ:

Ընթրիքին Տիկին Պալարն եւ ես ենք մեր խումբէն: Պտուղ եւ պիսքուի կը բերենք հիւանդներուն:

Գիշերուան մինչեւ երեքը, հակառակ յոգնութեանս, չեմ կրնար աչքերս փակել: Անկողինս հուժկու ձեռքերով օրօրուած կախօրրանի մը նմանի:

Երբ աչքերս կը բանամ, ննջասենեակիս կլոր պատուհանէն լոյս մը ողողած է դէմքս: Ոտքի կ'ելլեմ. նաւը չի շարժիր:

Խաղաղութիւն ամենեցուն:

Կէսօրուան մօտերը իրարու ետեւէ կ'ելլեն Տիկին Պալարը, Մարսելը, յետոյ Պ. Պալարը:

Կը լուացուինք ու թարմացած կ'երթանք ճաշի:

— Շատ մը ուրիշ բաներու կարգին «գրոյց»դ ալ ծովը ինկաւ, կ'ըսէ աղօտ ժպիտով մը Պ. Պալար:

Փորտ Սայիտի առջեւ կը հասնինք իրիկուան ժամը 9ին: Պայուսակները կապած կը սպասենք անհամբեր ցամաք ելլելու:

Ժամը 9·30ին բարձրախօսը մեզի կ'իմացնէ, թէ ջրանցքին անցքը ազատ չէ եւ թէ միայն կէս գիշերին պիտի իջնենք ցամաք:

Կէս գիշերը կ'ըլլայ ժամը երկու, երեք: Նաւը կը սկսի յառաջանալ: Բոլորս ոտքի ենք, անքուն, յոգնած, ջղայնացած:

— Ինչ խայտառակութիւն է այս, կը բացականչէ Պ. Պալար, հապա մեզի ըսպասողնե՞րը: …

— Ի հարկէ, լուր ունին մեր ուշացումէն:

— Ի՞նչ օգուտ, մենք ալ լուր ունինք, բայց կը չարչարուինք. գիտե՞ս ինչէն աւելի կը վախնամ, կ'աւելցնէ Պ. Պալար. եթէ Կիրակի իրիկուան դասախօսութիւն որոշած են, գործերնիս պէչ է …

Առտուան ժամը վեցին կը սկսինք դուրս ելլել: Մաքսային գործողութիւնները կը տեւեն ճիշդ երկու ժամ: Ոչ ոք կը տեսնենք մեր կողքին. բայց կ'իմանանք, թէ մեզ հարցնողներ եղած են:

Մեզ դիմաւորող խումբին կը հանդիպինք, երբ մաքսային շէնքերէն դուրս կ'ելլենք: Հեռուէն կը նշմարեմ Նարդունիի գլուխը …

— Հէ՜յ, հոս ենք …

Կ'ողջագուրուինք: Նարդունիին կ'ընկերանան Տիկ. Միսաքեան, Օր. Թիրեաքեան եւ բժիշկ Միսաքեան:

Կ. ՓՕԼԱՏԵԱՆ

(Շար.)

մեր անցեալէն, մեր առաջին գեղեցիկ շրջաններէն կուգանք, մեր մոռցուած յոյսերէն, մեր ընկերական պղպջումներէն, մեր ցաւագին կարօտներէն, մեր այսօրուան թշուառութենէն կուգանք. հասկըցա՞ր, Լեւոն, հասկցա՞ր, Լեւոն Սմբատեան, որ անունդ փոխեր, եղեր ես Լէոն Սամպա ...

Երկու բաղուկներէն բռնած՝ կը ցնցէր ուժգին: Բայց պատի նկարիչը հրեց անոր կուրծքը եւ կրկնեց իր հարցումը միշտ ֆրանսերէն.

— Ո՞րը կողմէ կուգաք: Ձեզ ճանչնար ձեզ, ի՞նչ կ՚ուզէք ինծմէ. երբեք չեմ ճանչնար ձեզ, ես Ֆրանսացի եմ:

Յակոբ քաշեց Արամին թեւէն.

— Թերեւս ան չէ, բայց նմանութիւնը չփոթեցուցիչ է իրապէս:

— Ինքն է, կարելի չէ այսքան նմանիլ. ինքն է. շունը:

Մարդը սանդուխի մը վրայ ելած՝ հրապարակային ցուցատախտակ մը կը ներկէր, երբ անոնք հեռացան:

Այն օրն իսկ, երեկոյեան, Սերոբէին սրճարանը երթալով հարցուցին հոն եղած Հայերուն Լէոն Սամպայի մասին: Ամէնքն ալ հաստատեցին անոր հայութիւնը:

— Չէ՞ք լսեր քեզի որ ինքն էր: Շունէն աւելի ցած է ան, որ իր ազգութիւնը կ՚ուրանայ: Ամենաստորին շուն մըն է ան, որովհետեւ այս կենդանին ի բնէ հաւատարիմ է իր տիրոջ. իսկ այդ Լէոն Սամպան փողոցի քոսոտ շուն մըն է միայն:

Գիշերը գրեթէ արթուն մնաց Արամ: Կը մտածէր ազգուրաց ընկերոջ մասին, եւ չէր կրնար համոզուիլ իրականութեան հետ:

— Կարելի՞ բան է, ինչպէ՞ս մարդ անհանդուրժելի պատ մը կը քաշէ իր անցեալին դէմ, իր մանկութեան, իր լեզուին, այդ լեզուով թոթոված եւ սիրած աղօթքներուն դէմ ...

Անկողնին մէջ նստած՝ պատուհանէն ներս թափանցող լոյսին մէջ՝ որ փողոցին լապտերէն կուգար, Արամ կը դիտէր Յակոբը՝ որ հանդարտ կը քնանար: Ինքն ալ փորձեց աչքերը գոցել եւ իրեն թուեցաւ թէ մայրը դիմացն էր կեցած: Երկար ատեն տեսիլքը չհեռացաւ եւ այն պահուն միայն, երբ Սկիւտարի իրենց տան բակին աղբիւրին կարկաչը լսեց, խուարին հեղեղը ծածկեց զինքը:

Առաւօտուն կ՚ըսէր ընկերոջը.

— Գիտե՞ս, մայրս եկաւ դիմացս կանգնեցաւ. երազ չէր. տեսիլք էր. վստահ եմ: Ես այլեւս Փարիզ դալցող չեմ, Պոլիս պիտի վերադառնամ: Կը վախնամ Ֆրանսայէն: Օր մը դուցէ ես ալ կը մոռնեմ Լեւոն Սմբատեանին պէս:

— Արդէն մեր բրածը խենթութիւն էր: Ուտելիք հաց չունինք, եկեր ենք ուսանելու: Բայց հիմա լուծելիք խնդիր մը կայ. ի՞նչ դրամով Պոլիս կրնանք վերադառնալ:

— Հոգ չէ, իջնենք: Նաւահանգիստը բեռնակրութիւն կ՚ընենք:

ԱՐՍԷՆ ԵՐԿԱԹ

ԿԱՐԴԱՑԷ՛Ք ԵՒ ՏԱՐԱԾԵՑԷ՛Ք «ՅԱՌԱՋ»Ը

ԱՆԾԱՆՕԹ ՀԱՅ ԿԱՄԱՒՈՐԻ ՅԻՇԱՏԱԿԻՆ

★

Արարայի 36րդ տարեդարձին առթիւ դեռ մտքիս մէջ թարմ են քանի մը դէպքեր: Առաջին աշխարհամարտին վաղորդայնին փոքրիկներ էինք, համախմբուած Հալէպի մէջ, դեռ կը կոտտային հայաջինջ սարսափներուն վէրքերը:

1919ի սկիզբը Համաձայնականները գրաւած էին Սուրիան եւ Կիլիկիան, հազարաւոր որբեր խռնուած էինք Պատուելի Ահարոն Շիրաճեանի ձեռքով բացուած հայկական որբանոցը, ուր ամէն օր տասնեակ մը որբեր կը մտնէին, այդքան մըն ալ իրենց կորսուած ծնողքը գտնելով կը հեռանային: Մեզի համար այլեւս ապաստանի եւ նոր կեանքի մը ապագրէզը բացուած կը նկատէինք... Կը սպասէինք որ մեր կորուսեալ ընտանիքէն մէկը գտնուէր եւ մեր ծննդավայրը վերադառնայինք:

Հալէպ քաղաքը եղած էր իջեւան մը հայկական բոլոր նահանգներէն մազապուրծ ազատած բիւրաւոր հայ գաղթականներու համար: Իւրաքանչիւր ընտանիքէն հազիւ քանի մը հոգի մնացած էին: Այդ օրերուն էր որ լսեցինք Արարայի Հայ կամաւորներու մեծ յաղթանակը: Մեր հոգիներուն մէջ կը բացուէին հայրենիքի ու ազատութեան շողերը: Թէեւ Հալէպ քաղաքի մէջ չկրցանք տեսնել հայ կամաւորական գունդերը, որովհետեւ ամբողջ Սուրիան գրաւուած էր Անգլիացիներու կողմէ: Իսկ հայկական լեգէոնը Պաղեստինեան եւ Սուրիական ճակատը ճեղքելէ վերջ ուղղուած էր դէպի հայկական Կիլիկիա, Ֆրանսական բանակին հետ:

Ամէն կիրակի հանդէս մը կը սարքուէր մեր որբանոցին մէջ: Քանի քանի ազգային դէմքեր ու անգլիացի զօրավարներ խրախուսիչ խօսքերով կ՚ըսէին մեզի.— «Հայ ազգին ապագան ձեզմէ կախում ունի: Դուք էք վաղուան սերունդը»: Մեր փայտէ կեղծ հրացանները որով բարեւ կը կենայինք, մեր մտքերուն մէջ կ՚արթնցնէին ապագայ հայ ռազմիկի ու հայրենիքի պաշտպանութեան սէրը: Այդ կիրակնօրեայ հանդէսներէն մին յատկացուած էր հայ կամաւորի մը ընդունելութեան: Ինքը խրոխտ կեցուածքով պարզ դէմքով ընիկ Մարաշցի, Ամերիկահայ եւ Արարայի կռիւներուն մասնակցած էր: Քանի մը օր առաջ արդէն սորված էինք հայ կամաւորին նուիրուած երգը.

Ծաղկեցան այգունք,
Ծաղկեցան տաղեր,
Վրէժ գոռացին անմահ հայ քաջեր,
Զէնքի շարժում է թնդում է երկիր
Հերոս հայրենեաց օգնութեան հասէք:

Երբ հայ կամաւորը ներս մտաւ իր պատկառազդու դէմքով ու խրոխտ կեցուածքով, տեսանք իր դէմքին մէջ հայ ազգին տառապանքը վրիժառու բոցը: Բոլորս պատրաստ բարեւի կեցանք. մեր փայտէ զէնքերով: Իրեն ալ խօսք տրուեցաւ: Դիրքային ծախահարութիւններով

բեմ բարձրանալով, «Ես շատ լաւ ճառախօս մը չեմ», բսաւ եւ սա արտասանութիւնը բրաւ.

ՀԱՅ ԿԱՄԱՒՈՐԻՆ

Ո՛չ քնարը իր մոգական շեշտերով,
Ո՛չ սոխակին դայլայլիկը հմայուն,
Եւ ոչ կոյսը մելանոյշ սիրնգով,
Կրցաւ յուզել սիրտն ու հոգին հայ տղուն:
Ո՛չ արեւը, ո՛չ լուսինը լուսաշող,
Ո՛չ աստղերը, ո՛չ աստղը եթերին
Ո՛չ լճակը, ո՛չ վտակը կարկաչուն
Կրցան յուզել սիրտն ու հոգին, հայ տղուն:
Ո՛չ կարմիրը դեռափթիթ վառ վարդին
Ո՛չ կապոյտը յուշիկ ծովուն ծալքերուն.
Ո՛չ հմայքը դալարագեղ մի դաշտին,
Կրցաւ դիւթել սիրտն ու հոգին հայ տղուն:
Բայց երբ անգին անգութ Թուրքին ձեռքին տակ,
Ընկճեալ հեծեց հայրենիքը գալարուն,
Իր ցաւերուն մէջ շաղախուն,
Խռովեցաւ սիրտն ու հոգին հա՛յ տղուն:
Երբ որ քոյրեր մելամաղձիկ, դալկահար,
Արիւն արցունք խառնեցին իրենց ողբերուն,
Խղդեն զանոնք տժգոյն սրտաբեկ
Կը մռմռքին սիրտ ու հոգին, հա՛յ տղուն
Սեւեր հագած հայ մայրիկներ հերարձակ
Իրենց կուրծքեր փաթթել են սեւ հողերուն
Կ՚օծեն նիրհող քաջ պատանոյն սուրբ դիակ,
Չի դիմանար սիրտն ու հոգին հայ տղուն:
Վառուած սրտեր յանկարծ ցայտեց հուր եւ բոց
Սեւաթոյր ձեռք կարկառեց զէնքերուն,
Ուխտեց զարնել գազանը վատ, խաբեբայ,
Տրորել իր ոտքերուն տակ, հայ տղուն:

Ինչպէս կը տեսնէք, բոլոր կամաւորներու սրտէն կը խօսէր այս հայրենակիցը, որ իր Ամերիկայի կեանքը ձգելով եկած էր, հայ ազգին մնացորդացը ազատելու եւ հայրենիք մը հիմնելու:

Յարգանք՝ իրենց յիշատակին:

Մ. ԳՐԱՃԵԱՆ

ՓԻԼԻՍՈՓԱՅ ԵՒ ԵՐԳԱՀԱՆ

★

Խօսքս Պ. Շահան Պէրպէրեանի մասին է, որ շատ զգայուն երգահան մըն է:

Մի ժամ վայելեցի իր երաժշտական գործերը, որ, ինքնաբուխ եւ սրտաբուխ, աղբիւրի պէս կը հոսէին եւ հասկցայ, որ պարոնը նոր ուղի կը բանայ մեր երաժշտական արտայայտութեան ձեւին մէջ: Վարուժանի, Թէքէեանի, Միսաք Մեծարենցի, Ռ. Սեւակի, Մատթէոս Զարիֆեանի սքանչելի բանաստեղծութիւնները ներշնչում կուտան երաժշտին, որ վայրկենաբար կ՚արտայայտէ զանոնք երաժշտութեան միջոցով:

Այդ երաժշտութիւնը (երգ եւ դաշնակ) անպատճառ ժողովրդական չէ, աւելի արեւմուտքի նորաոյն շունչն ունի, բայց, ինչ որ անդնահատելի է, ճիշդ կ՚արտայայտէ բանաստեղծութիւններու վեհութիւնը: Անհամար են Պ. Շահանի երաժշտական արտադրութիւնները, որոնք դեռ կը սպասեն հրատարակութեան:

Կ՚ուզեմ այնուամենայնիւ յիշատակել Ա. Իսահակեանի քանի քնարական բանաստեղծութիւնները, Յովհ. Թումանեանի «Անուշ»ի քնարական պատկերներու վերածումը երգեհոնի մասնակցութեամբ, որ 1940ին ներկայացուցած էր Երուսաղէմ մեծ յաջողութեամբ: Նոյն տեղ Օշականի «Սասունցի Դաւիթ»ի թատերախաղի համար գրուած երաժշտութիւնը նուագախումբի մասնակցութեամբ մեծ հաւանութիւն էր ստեղծած նոյն տարին:

Այս վայրկեանիս աչքիս առջեւ է նոր լոյս տեսած «Լուսաւորչի կանթեղը», ներշնչուած՝ Յովհ. Թումանեանի բանաստեղծութենէն եւ նուիրուած է երանաշնորհ Գարեգին Ա. կաթողիկոսի յիշատակին, (տպ. Անթիլիաս, 1954, գեղարուեստական նրբութեամբ):

Կ՚իմանամ թէ շուտով լոյս պիտի տեսնեն հինգ երգեր, մի մասը ժողովրդական տաղերէ ներշնչուած:

Ջերմապէս բաղձալի է որ մեր մեկենասները քաջալերեն տաղանդաւոր արուեստագէտին երկերը, հարստացնելով մեր գեղարուեստին գանձարանը:

ՄԱՐԳԱՐԻՍ ԲԱԲԱՅԵԱՆ

ԳԱՂՈՒԹԷ ԳԱՂՈՒԹ

ԱԶԳ. ԸՆՏՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ ՀԱԼԷՊԻ ՄԷՋ

ՀԱԼԷՊ, 16 Հոկտ.— Ազգ. Գաւառ. ժողովը գումարուեցաւ ուրբաթ իրիկուն, Կաթող. տեղապահ Խադ արք. Աճապահեանի հրահանգին վրայ կատարելու համար ազգային ընդհ. ժողովի լրացուցիչ եւ կաթողիկոսական ընտրութեան պատգամաւորներու ընտրութիւնները:

Վիճակով դադրած անդամներու տեղ Ազգային ընդհ. ժողովի անդամ ընտրուեցան՝ Պ. Պ. Հրաչ Փափազեան, Միհրան Հերարտեան եւ Տոքթ. Յ. Գասպարեան:

Ժողովը անցնելով երկրորդ օրակարգին ընտրեց Կիլիկիոյ կաթողիկոսական ընտրութեան Բերիոյ թեմի պատգամաւորները.—

Մկրտիչ Ա. քհնյ. Մուրատեան, Կարապետ քհնյ. Նալպանդեան, Կորիւն քհնյ. Ալաճաճեան, Պ. Պ. Հրաչ Փափազեան, Գրիգոր Ալիքեան, Վահան Տումանեան, Տոքթ. Գասպար Գասպարեան, Յարութիւն Գույումճեան (Լաթաքիա), Միհրան Հերարտեան, Երուանդ Թիւմպալեան, Պետրոս Մարանկոզեան, Մարտիրոս Գունտաքճեան, Արամ Սալաթեան, Տոքթ. Աւետիս Ինճէճիքեան (Քէսապ), Լեւոն Տաղեան, Ծատուր Շահվէքիլեան եւ Տոքթ. Լեւոն Ենիգոմշեան:

Նստախօս Տիկինը.— Ի՞նչ ունիմ տոքթոր:

Բժիշկը.— Ոչինչ. քիչ մը հանգիստի կը կարօտիք:

Տիկինը.— Լեզուս ալ կը քննէ՞ք քիչ մը:

Բժիշկը.— Ան ալ քիչ մը հանգիստի կը կարօտի ...

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (34)

Ե Տ Ք Ը . . .

●

Ան գլուխը ձեռքին կը յենու:

— Դուն կը հասկնաս զիս, էրնըստ, ու ես՝ քեզ. իսկ գալով անոնց — կարծես պատ մը լինէր մեր միջեւ:

Ի վերջոյ կ՚իմանամ ամէն ինչ:

Ադոլֆ կը վերադառնայ ռազմաճակատէն՝ այլեւայլ մթերքներով լեցուն պարկ մը կռնակին սուրճ, շոկոլատ, մինչեւ իսկ մետաքսէ կերպաս ամբողջ զգեստի մը համար: Կարգ մը բաներ Լեդերհոզէ վաճառած էր անոր, իսկ մետաքսը ձեռք բերուած էր մեծ դժուարութիւններով: Բերկէ կ՚ուզէ տուն հասնելուն պէս կերպասը կնոջ ուսերուն, կուրծքին, կռնակին նետել ու հարցնել. «Կը հաւնի՞ս ասիր, Մարի»: Մարդ իրապէս կրնայ ուրախ լինել, երբ նման հեռանկար մը ունի իր առջեւ. այդ պարագային իր ոտքերը առանձին ուժ կը ստանան եւ իրմէ անկախ կը վազեն:

Ադոլֆ կ՚ուզէ կամացուկ տուն մտնել՝ կնոջը հաճելի անակնկալ մը պատրաստած լինելու համար: Սակայն չունի կը սկսի կատաղի կերպով հաչել ու քիչ կը մնայ որ կործանէ իր տնակը: Զգուշութիւնը այլեւս ոչ մէկ իմաստ կ՚ունենայ. Ադոլֆ կը վազէ խնձորենիներու մէջէն անցնող ճամբէն... իր ճամբան է այդ, իր խնձորենիները, իր տունը, իր կինը... սիրտը կը զարնէ՝ ինչպէս զարնուի մուրճ մը, վեր, վեր մինչեւ կոկորդը ... կը բանայ դուռը, խոր շունչ կը քաշէ, ներս կը մտնէ ...

— Մարի ...

Ադոլֆ կը տեսնէ կինը. իր նոյնուածքը իսկոյն կ՚ընդգրկէ զայն .. Բուռն զգացում մը կը տիրէ իրեն. կիսամութը, իր տունը, ժամացոյցին ձայնը, սեղանը, մեծ բազկաթոռը, կինը... Կ՚ուզէ մօտենալ անոր: Բայց կինը ետ ետ կ՚երթայ ու անշարժ նայուածքով կը դիտէ ամուսինը՝ իբրեւ ստուեր մը:

Ադոլֆ տակաւին բան մը չըմբռներ:

— Այդքան վախցա՞ր, կը հարցնէ խնդալով:

— Այո, կ՚ըսէ կինը երկչոտ:

— Ոչինչ, Մարի, կ՚անցնի, — Կը պատասխանէ այրը, յուզումէ դողալով:

Այժմ, երբ ան սենեակին մէջ է, իր ներսը ամէն ինչ կը սարսռայ, մանաւանդ որ անջատումը շատ երկար տեւած էր:

— Ես չէի գիտեր, թէ դուն արդէն կը վերադառնաս, Ադոլֆ, կ՚ըսէ կինը, որ՝ խուսափելով ամուսինէն՝ կեցեր է պահարանին մօտ ու լայն բացած աչքերով անոր կը նայի:

Վայրկեան մը պաղ բան մը կը համակէ այրը ու կը ճնշէ անոր թոքերը:

— Միթէ դուն բնաւ ուրախ չե՞ս, կը հարցնէ ան անճարակօրէն:

— Հարկաւ ուրախ եմ, Ադոլֆ...

— Գուցէ բա՞ն մը պատահեր է, կը շարունակէ ան՝ բերած իրերը միշտ ալ ձեռքին մէջ:

Ու ահա կը սկսի լաց ու կոծը: Կինը ինկած է աթոռի մը վրայ՝ գլուխը սեղանի տախտակին սեղմած: Այո. պէտք է որ Ադոլֆ իսկոյն իմանայ եղածը. ինչո՞ւ սպասել որ ուրիշները հաղորդեն անոր... ինքը բան մը ունեցեր է ուրիշ մէկու մը հետ, ատիկա պատահեր է իր կամքէն դուրս... ինքը բնաւ չէր ուզեր որ միշտ Ադոլֆի մասին կը մտածէր. ու հիմա թող ան սպաննէ զինքը եթէ կ՚ուզէ ...

Ադոլֆ միշտ ոտքի վրայ է ու վերջապէս կը նկատէ որ պարկն ալ տակաւին վար չէ առած կռնակէն: Կը քակէ զայն, կը սկսի հանել մէջի իրերը եւ անընդհատ նոյնը կը խորհի. «ոչ, ատիկա չի կրնար ճիշդ լինել... չէ՞ որ ատիկա չի կրնար ճիշդ լինել»... ու կը շարունակէ հանել իրերը — միայն թէ այդ պահուն անշարժ չմնալ... Մետաքսը կը հրէ իր ձեռքին մէջ: Ադոլֆ կ՚երկարէ զայն կնոջը.

— Այս ալ ուզեցի քեզի բերեմ ...

Ու նորէն նոյն մտածումը. «Ատիկա չի կրնար ճիշդ լինել... չէ որ չի կրնար..»:

Անօգնական բռնած է կարմիր մետաքսը, ու իր գանկին մէջ եղելութիւնը տակաւին ոչ մէկ ձեւ առած է:

Իսկ կինը կուլայ ու բան մը չուզեր լսել: Ադոլֆ կը նստի եւ կը սկսի խորհիլ. ու յանկարծ սաստիկ քաղց կը զգայ: Ահա հոն սեղանին վրայ խնձորներ կան իրենց պարտէզէն, հիանալի խնձորներ: Ադոլֆ կ՚առնէ հատ մը ու կ՚ուտէ, վասնզի պէտք է բան մը ընէ: Սակայն քիչ ետքը ձեռքերը կը թուլնան, ու ան կ՚ըմբռնէ ամէն ինչ: Ահռելի կատաղութիւն մը կ՚ենայ ու կը բարձրանայ իր մէջ. ան ջարդելու, փշրելու փափաք մը կը զգայ եւ դուրս կը նետուի մարդը փնտռելու:

Զգանելով զայն, գինետուն կ՚երթայ: Հոն զինքը կ՚ողջունեն, բայց ամէնքն ալ կարծես փուշի վրայ նստած են. կը նային անոր քովնաի եւ զգոյշ են իրենց խօսակցութեան մէջ. ուրեմն արդէն գիտեն եղածը:

(Շար.)

Է. ՄԱՌԻԱ ՌԵՄԱՐՔ

նական նուաճին բանակը, եւ անհրաժեշտ հակակշիռը գործադրուի անոնց բաշխման եւ զինավարժութեան մասին: Այս վաւերագիրը ստորագրուեցաւ Շայոյի պալատին մէջ, Ֆրանսայի, Անգլիոյ, Մ. Նահանգներուն, Իտալիոյ ,Յունաստանի, Թուրքիոյ, Պելժիոյ, Հոլանտայի, Լիւքսէնպուրկի, Տանըմարքայի, Նորվեկիոյ, Իսլանտայի, Փորթուկալի եւ Քանատայի կողմէ:

Այս բանաձեւին կցուած է պայմանագիր մը որով Ատլանտեան դաշինքին 14 անդամները կ'ընդունին արեւմտեան Գերմանիոյ անդամակցութիւնը :

Գլխաւոր վաւերագիրներէն զատ, ստորագրուեցան դէզ մը յայտարարութիւններ, նամակներ, բանաձեւեր, ատենագրութիւններ եւ պայմանագիրներ, որոնց համաձայն կը կարգադրուին զանազան խնդիրներ,— դաշնակից զինուորներու բնակութիւնը արեւմտեան Գերմանիոյ մէջ, քննիչ յանձնախումբ մը զէնքերու արտադրութիւնը ներդաշնակելու համար, մասնաւոր իրաւասութիւններ արեւմտեան Երեք Մեծերուն՝ Պերլինի մէջ եւն.:

ԻՆՉ ՈՒԺ ՊԻՏԻ ՈՒՆԵՆԱՅ ԳԵՐՄԱՆ ԲԱՆԱԿԸ

Սարի խնդիրը վերջին պահուն դրական ելքի մը յանգած էր Պ. Մենտէս Ֆրանսի եւ Տոքթ. Ատընաուըրի միջեւ: Բոլոր մանրամասնութիւնները հրատարակուած չեն տակաւին :

Եթէ անակնկալներ չպատահին, Խ. Միութեան նոր ձեռնարկին աոթիւ, չաբաթ օր ստորագրուած համաձայնութիւնները կը լուծեն արեւմտեան Եւրոպայի առկախ հարցերը, ամրապնդելով դիւանագիտական եւ ռազմական միութիւնը :

Կնքուած համաձայնութիւններով արեւմտեան Գերմանիան պիտի արտօնուի զինեալ ուժ մը կազմել 400.000 զինուորներով, 75.000 օդաչուներով եւ 25.000 նաւաստիներով: Այս ուժերուն վրայ որեւէ յաւելում կրնայ կատարուիլ միայն Պրիւսէլի դաշինքին անդամներուն միաձայն հաւանութեամբ: Բանակին սահմանել թիւը մինչեւ այն ատեն կը չափաւորէ անհրաժեշտ զէնքերու տեսակը եւ քանակը,— սաչափ հրացան, հրասայլ, օդանաւ եւն.:

Գերմանական այս նորակազմ ուժը ամբողջովին պիտի դրուի արեւմտեան Եւրոպայի գերագոյն սպարապետութեան հրամանին տակ: Ան ամէն իրաւասութիւն ունի կարգադրութիւններ ընելու :

«ՍՊԱՌՆԱԼԻՔ ԽԱՂԱՂՈՒԹԵԱՆ ՀԱՄԱՐ»

Մոսկուայի ռատիօն հաղորդելով Փարիզի մէջ ստորագրուած համաձայնութիւնները, կ'ըսէ թէ արեւմտեան պետութիւնները «ասպարէզ կը բանան գերման յարձակողական զինապաշտութեան համար: Եթէ այդ համաձայնութիւնները գործադրուին, երկար ատեն անկարելի պիտի ըլլայ գերման ժողովուրդին ազգային տենչերուն իրականացումը՝ Գերմանիոյ վերամիացման համար: Փարիզի համաձայնութիւնները կը սպառնան Եւրոպայի խաղաղութեան եւ ապահովութեան»:

× Խ. Միութիւնը իր նոր ծանուցագրով կ'առաջարկէ որ Չորս Մեծերու արտաքին նախարարները ժողով մը գումարեն յառաջիկայ նոյեմբերին, քննելու համար հետեւեալ խնդիրները,— 1. Վերահաստատում Գերմանիոյ միութեան.— 2. Ընդհանուր ընտրութիւններ.— 3. Պարպում օտար բանակներու.— 4. Հաւաքական ապահովութիւն Եւրոպայի: Արեւմտեան եւ մասնաւորապէս ամերիկեան շրջանակներու մէջ դիտել կուտան թէ ծանուցագիրը անակնկալ մը չէր եւ թէ հաւանական չէ որ զուգընթաց բանակցութիւններ կատարուին Խ. Միութեան հետ, Փարիզի համաձայնութեանց վաւերացումէն առաջ :

....

ԹԵՀՐԱՆԷՆ կը հեռագրեն թէ 30 սպաներ եւս ձերբակալուեցան իբրեւ համայնավար: Կալանաւորներէն տասը կը պատկանին ցամաքային բանակին, իսկ մնացեալ քանը կրտսեր սպաներ են: Ցարդ աւելի քան վեց հարիւր հոգի ձերբակալուած են ցամաքային, ծովային եւ օդային ուժերէն: Հեռագիրը կ'ըսէ թէ ձերբակալութիւնները կը շարունակուին զաւառի մէջ:

ՄԱՀՃՈՒԱՆ դատապարտուեցան հինգ օդաչուներ, Թեհրանի զինուորական ատեանին կողմէ, երկու հոգի ալ ցկեանս բանտարկութեան: Այս վճռով 33ի կը բարձրանայ մահապարտներուն թիւը : Բոլորն ալ ամբաստանուած են իբրեւ հայրենադաւ :

ՖՐԱՆՍԱՀԱՅ ԼՍԱՐԱՆ

Յառաջիկայ հաւաքոյթը, Քառէ արձաբանի վերնայարկը, այս չորեքշաբթի երեկոյ: Դասախօսն է ՀՐԱՆԴ ԲԱԼՈՒԵԱՆ: Նիւթը՝ Սփիւռքի ժամանակակից բանաստեղծները եւ Արամայիս Սրապեանի բանաստեղծութիւնը :

ՅԻՇԱՏԱԿԻ ՍԳԱՀԱՆԴԷՍ

ՏԱՐՕՆ ՍԱՍՆՈՅ ՋՈՐԻ Հայր. Միութիւնը իր երկու արժանաւոր զաւակներուն հերոսուհի ՍՕՍԷԻ եւ հերոս զօր. ՍՄԲԱՏի յիշատակին սգահանդէս մը կազմակերպած է Հոկտ. 31ին, կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 3ին Սալ Մայլնօ, 88 ռիւ տ'Օպանեը, Մարսէյլ :

Կը խօսին Գ. ՇԷԽԻԿԵԱՆ
եւ Կ. ՏԷՐՄՈՅԵԱՆ (Վիէնէն)

Օրուան պատշաճ երգեր եւ արտասանութիւններ :

Հրաւիրուած են եւ խօսք պիտի առնեն երեք յարանուանութեանց, քաղաքական կուսակցութեանց եւ Հայր. Միութեանց ներկայացուցիչներուն :

Մուտքը ազատ է :

ՍԻՓԱՆ — ԿՈՄԻՏԱՍ

ՍԻՓԱՆ - ԿՈՄԻՏԱՍ երգչախումբին վերամուտի հաւաքոյթը տեղի կ'ունենայ, կիրակի 31 Հոկտ. ժամը 15էն 22, Ազգ. Տան Թատերասրահին մէջ: Կը հրաւիրենք բոլոր անդամները, ընտանիքները եւ երգչախումբին բարեկամները:

ԳԵՂԵՑԻԿ ՆՈՐՈՒԹԻՒՆ ՄԸ ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

ՅԱԿՈԲ ՔԻՒՐՔՃԵԱՆ (Լիսէ Միւզիքալի փրօֆէսէօրներէն), հաճոյքով կը ծանուցանէ թէ իր աթելիէն օժտուած է այժմ ամէնէն կատարելագործուած արձանագրող գործիքներով (անրէժիսթրէօռ), որ աքանչելի հաւատարմութեամբ կը վերարտադրեն երգուած կամ նուագուած ամէն կտոր :

Իր աշակերտները այժմ կրնան՝ մեծագոյն արուեստագէտներու օրինակին հետեւելով՝ ամէնէն արդիական մեթոտին դիմել արագ եւ տեւական յառաջդիմութիւն ապահովելու համար, այն է՝ արձանագրել իրենց նուագածութիւնը մագնիսական ժապաւէնի վրայ, եւ յետոյ քննադատի ականջով մտիկ ընել զայն :

ԱՐՁԱՆԱԳՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ ՁՐԻ ԵՆ :

Կ'ընդունուին միայն Ջութակի աշակերտներ: Մասնաւոր զեղչեր՝ դաշնակի ընկերակցութեամբ յառաջացած դաշնակահարներու համար :

Դիմել՝ Լիսէ Միւզիքալ, 10 Պուլվ. Սալվաթօր, Մարսէյլ, եւ կամ իր բնակարանը, 52 Պուլվ. տը Վօքուա, Պոմոն:

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

ՄԱՐՍԷՅԼԻ Հ. Մ. Ը. Մ.ի ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

ՆՈՅԵՄԲԵՐ 13ԻՆ

★

ՓԱՐԻԶԻ Ս. ԽԱՉԻ ԸՆԿԵՐԱԿՑՈՒԹԵԱՆ տարեկան պարահանդէսը Օթէլ Մոտէռնի մէջ՝

ՓԵՏՐՈՒԱՐ 20ԻՆ 1955

★

ՓԱՐԻԶԱՀԱՅ ՏԻԿՆԱՆՑ ՄԻՈՒԹԵԱՆ
Որբերու Օգնութեան Մարմնի
ՄԵԾ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

ՆՈՅԵՄԲԵՐ 21ԻՆ
GRAND HOTELի շքեղ սրահներուն մէջ

★

ՀԱՅ ԿԱՐՄԻՐ ԽԱՉԻ ՕԳՆ. ՄԻՈՒԹԵԱՆ
ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

6 ՓԵՏՐՈՒԱՐ 1955

ԲՈԼՈՐ ՎԱՃԱՌՈՐԴՆԵՐՈՒՆ
ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԵԱՆ

Gros, Demi-Gros

Գուլպայ, մի - պա, ներքին ճերմակեղէններ, ԱՄԵՆԱՆՊԱՍՏԱՒՈՐ ԳԻՆԵՐՈՎ :

Նոր գրներ

..ticles polichinelles-ի համար :
Միակ հասցէն՝

BONNETERIE BEAUBOURG
227, Rue St. Martin, PARIS (3°)
Tél.: ARC. 66-50

ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՕՐԸ ԿԸ ՏՕՆՈՒԻ

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

Այս Շաբաթ, ժամը 9էն մինչեւ լոյս: Կէս գիշերէն վերջ եւրոպական պարեր մեծ սրահին մէջ: Աւանդական խնջոյք պզտիկ սրահին մէջ :

Շաբօ տէ Ֆլէօրի հանրածանօթ սրահներուն մէջ:

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Շրջ. կոմիտէին եւ մասնակցութեամբ շրջանի բոլոր կոմիտէներուն, խումբերուն, Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Շրջ. վարչութեան եւ մասնաճիւղերու եւ Կապոյտ խաչին :

Բարձր հովանաւորութեամբ՝

GASTON DEFFERRE ի

Մարսէյլի քաղաքապետ, նախկին նախարար :

Կը նախագահէ՝ ընկ. ՅԱԿՈԲ ՊԱՊԻԿԵԱՆ
Կը խօսին ընկ. Յ. ԵՂԻԱԶԱՐԵԱՆ
Տ. ԹԱԴԷՈՍԵԱՆ :

Խօսք կ'առնեն ՖՐԱՆՍԻՍ ԼԵՆԱՌ, ԱՇԻԼ ՍԻՆԻ, ՊՕԺԻ ՄԱՌԻԻՍ :

Գեղարուեստական բաժինին կը մասնակցին ՍԱՐԳԻՍ ՉԷՕՐԷՔՃԵԱՆ (ջութակ), Ա. ՅԱՐՈՒԹԻՒՆԵԱՆ եւ Ժ. ՄԱԿԱՐԵԱՆ (արտասանութիւն), Ժ. ԳԱՍԵԱՆ եւ Ժ. ԳԱՍՊԱՐԵԱՆ (երգ):

Եւրոպական նուագախումբ ԷՄԷՐ ԿԱՐՕ (Սփլանտիտ): Հայկական նուագախումբ

ՀԱՄԲԱՐՁՈՒՄԵԱՆ ԵՂԲԱՐՔ :

Տոմսերու մասնակցութեան համար 100 ֆրանք :

Հանրակառք թիւ 19, 22, 23 եւ 41, իջնել Փառ Շանօ:

●

ՎԻԷՆԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. «Անի» կոմիտէի, մասնակցութեամբ Հ. Յ. Դ. «Նոր Սերունդ»ի եւ սանուհիներու :

Քաղաքապետարանի նորակառոյց ընդարձակ սրահին մէջ, այս շաբաթ, ժամը 20.30էն մինչեւ առաւօտեան ժամը 3ը :

Կը նախագահէ ընկ. ՄԻՍԱՔ ՄԻՐՁԷ
Կը խօսի ընկ. ՆՈՒՊԱՐ ՆԻԿՈՂՈՍԵԱՆ

Գեղարուեստական խնամուած բաժին, արտասանութիւն, երգ, կարող ուժերու կողմէ: Հաճելի անակնկալներ :

Հանդէսէն վերջ աւանդական խնջոյք եւ եւրոպական պարեր ընտիր նուագախումբով: Ձոխ պիւֆէ ժողովրդական գիներով : Մուտքը ազատ է

●

ՏԷՍԻՆԻ ՄԷՋ

Հոկտ. 31ին, կիրակի :
Կը խօսի ընկ. Ն. ՆԻԿՈՂՈՍԵԱՆ

●

ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ ՆՈՅ. 7ԻՆ

ԱՂՔԱՏԱԽՆԱՄԻ ՏԱՐԵԿԱՆ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

ԿԻՐԱԿԻ, 31 ՀՈԿՏ. ԺԱՄԸ 16էն 24

HOTEL GEORGE V-ի

ՇՔԵՂ ՍՐԱՀՆԵՐՈՒՆ ՄԷՋ

ANNIK NOEL, MADELL'S, HELENE ROLER Attractions internationales

FRANÇOIS, avec son accordéon, (chanteur du charme)

Deux orchestres - Attractions - Défilé de mannequins

Ապահովեցէք ձեր սեղանները հեռաձայնելով՝ PRO. 03-19, TRU. 47-48

— ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ —

Ֆ. Կ. ԽԱՉԻ Կեդր. վարչութիւնը արտակարգ ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ Փարիզի, շրջանի բոլոր ընկերները եւ ընկերուհիները անխտիր, խորհրդակցելու համար կայանի շէնքին նորոգման մասին, այս շաբաթ ժամը 3.30ին, Ազգ. Տան մէջ, 32 ռիւ տը Թրէվիզ, մէթրօ Քատէ:

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. «Փոթորիկ» խումբի ժողովը այս երեքշաբթի ժամը 8.30ին, սովորական հաւաքատեղին: Պարտաւորիչ ներկայութիւն :

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի «Ահարոնեան» խումբին դասախօսութիւնը այս հինգշաբթի: Կը խօսի ՀՐԱՆԴ ԲԱԼՈՒԵԱՆ: Նիւթը՝ «Արշակ Չօպանեանի կեանքն ու գրականութիւնը»:

ՇԱԻԻԼ.— Հ. Յ. Դ. «Արդութեան» խումբի ժողովը այս շաբաթ երեկոյ ժամը 9ին, սովորական հաւաքատեղին: Կարեւոր օրակարգ:

ՊԱՆԵԽՕ ՔԱՇԱՆ.— Հ. Յ. Դ. «Արծիւ» ենթակոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր բոլոր ընկերները այս ուրբաթ ժամը 20.30ին, ծանօթ հաւաքատեղին: Խիստ կարեւոր օրակարգ: Բացակաները նկատի պիտի առնուին:

ՀԻՒՄԱՆԱՐԲԵՐԴԻ Միութեան Լիոնի մասնաճիւղի ընդհ. ժողովը այս շաբաթ սովորական հաւաքատեղին: Խիստ կարեւոր օրակարգ: Բոլոր անդամներուն ներկայութիւնը անհրաժեշտ է :

ՀԱՅ ԲԺՇԿԱԿԱՆ ՄԻՈՒԹԵԱՆ հերթական դասախօսութիւնը (հայերէն), այս ուրբաթ ժամը 21ին, Ազգ. Տան մէջ: Դասախօս՝ ատամնաբոյժ Պ. Ա. ՃԻՆՃԵԱՆ: Նիւթը՝ Բերնի եւ ակռաներու առողջապահութիւնը: Մուտքը ազատ է:

Կ'ՈՒԶՈՒԻՆ

Վերարկուի համար մեքենիսիէններ կամ օգնական եւ վերարկուի ֆինիսիօնի աշխատողներ: Դիմել՝

NADIRIAN, 40, Rue du Bois
Paris (19), Escalier A., No. 19

ՍՏԻՊՈՂԱԲԱՐ Կ'ՈՒԶՈՒԻՆ

Երիտասարդներ կօշիկի գործարանի մէջ աշխատելու համար :

Դիմել՝ Chaussures Déesse
18, Rue Mélingue, Paris (19)

Imp. Araxes - 46, rue Richer, Paris (9e)

MAISON
ARDY

— GROS — S. A. R. L. au Cap. 12.000.000 — DEMI - GROS —

Tél. Cen. 14. 11 R.C.Seine 3337021 B.
Tél. Cen. 46.87 C.C.P. Paris, 6401.06

(ՏՆՕՐԷՆ ՅԱՐՈՒԹԻՒՆԵԱՆ ԵՂԲԱՐՔ)

86-89, RUE DE CLERY, PARIS (2e)

Հաստատութիւնը մասնագէտ է Bonnetterie եւ sous-vêtements ի վերաբերեալ ամէն տեսակի, եւ ունի ֆրանսական մեծագոյն տուներու ապրանքները :

Jil - Polichinelle - DD - Mont d'Ecosse - Le Collègien - Le Chat
J. E. T. - Aviette - Parker Nemausa - Tixolid - Eminence -
Kangourou - Belesta - etc. etc
Caleçon Molletonnés - Le Belier - Le Vosgien - Trimeca etc. etc.
Միշտ տրամադրելի Ա. եւ Բ. կարգի ապրանք

Rayon spécial de ganterie et de mouffles en laine

pour HOMMES, FEMMES et ENFANTS.-

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Fondé en 1925 Tél.: PRO. 86-60
Le Directeur : SCH. MISSAKIAN
Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise, Paris-9e
C.C.P. Paris 1678-63 R. C. Seine 376.286

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա եւ գաղութներ տարեկան 3000 ֆր., վեցամս. 1600
Արտասահման՝ տարեկան 3500 ֆր. կամ 10 $, հատը 12 ֆր.

ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ 27 ՀՈԿՏԵՄԲԵՐ
*
MERCREDI 27 OCTOBRE 1954

30ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 7507 30e ANNEE — Խմբագիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ — ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 10ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 2918

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ՎԵՐԱԿԱԶՄԵԱԼ ՃԱԿԱՏԸ

•

Իսկապէս նոր շրջան մը կը բացուի արեւմտեան Եւրոպայի պատմութեան մէջ, այն դաշնագիրներով որոնք ստորագրուեցան շաբաթ օր, 23 Հոկտ. Փարիզի մէջ:

Տակաւին քանի մը օր առաջ, ամէն ինչ մութ կ'երեւար:

Միացեալ բանակի ծրագրին ձախողումէն ի վեր, ամբողջ Արեւմուտքը անձկութեամբ կը հետեւէր անցուդարձին:

Այս անգամ ալ, համբերութեան փորձ մը կը կատարուէր, քիչ–շատ գոհացուցիչ ելք մը գտնելու համար, յանուն իւրաքանչիւր երկրի ապահովութեան եւ ընդհանուր խաղաղութեան:

Անգամ մը եւս հաստատուեցաւ թէ դիմացողը կը շահի: Մանաւանդ երբ ունի որոշ տեսակէտ եւ գործելու կամք:

Ազատ աշխարհը նոյնքան ծանր մտահոգութեան մը մատնուած էր 1948ին, երբ Եուկոսլաւ դիկտատորը կը բաժնուէր Կոմինֆորմէն, պահելով հանդերձ իր համայնավար դաւանանքը:

Թիթօ, նոյնպէս թթու բոլշեւիկ, չէր ուզեր դառնալ հասարակ արբանեակ մը, ինչպէս միւս դրացի երկիրները:

Եւ երբ գլուխ վերցուց, դժոխքի կրակները թափեցան իր երկրին վրայ, առաջնորդութեամբ Մոսկուայի:

Տնտեսական եւ քաղաքական պաշարում: Մինչեւ անգամ զանազան ձեռնարկներ՝ զինքն պայթեցնելու համար միջնաբերդը:

Դիմադրական ճակատը կազմուած էր արդէն: Բոլոր սպառնալիքները մնացին ապարդիւն:

Եւ ահա վեց տարի վերջ, անոնք որ չանթարձակ ելոյթներ կը փորձէին, կը վերահաստատեն դիւանագիտական եւ տնտեսական յարաբերութիւնները «անառակ»ին հետ: Եւ դեռ ուրիշ միջոցներ կը փորձեն, աւելի սերտ կապեր հաստատելու համար:

Մօտաւորապէս նոյն անցուդարձը տեղի ունեցաւ, միացեալ Եւրոպայի կազմակերպութեան առթիւ:

Արեւմուտքը յանդուգն ձեռնարկ մը կը փորձէր, իր ինքնապաշտպանութեան համար: Կը ջանար միացեալ ճակատ մը կազմել, յանուն ապահովութեան, ազատութեան եւ խաղաղութեան:

Միտքերը անընդհատ կը գործէին: Լաւագոյն ծրագիրը յղանալու համար:

Վաղուան մղձաւանջին առջեւ, ամէնէն եռուն դիւանագէտներն անգամ տրամադիր էին բան մը զոհելու ազգային գերիշխանութենէն:

Ծրագիրներ ալ մշակեցին, այդ մտահոգութեամբ,— միացեալ բանակ, հաւաքական պաշտպանութիւն, վերազինում արեւմտեան Գերմանիոյ, եւն.:

Չորս–հինգ տարուան ակադեմական վիճաբանութիւնները յանգեցան անփառունակ ձախողանքի մը, երբ Ֆրանսայի Ազգ. Ժողովը մերժեց նկատի առնել միացեալ բանակի դաշինքը:

Մթնոլորտը կը թանձրանար: Ճնշում աջէն եւ ձախէն:

Եւ նորէն յաղթեց դիմադրական ոգին:

Ճակատը վերակազմուած է արդէն, աւելի ճկուն եւ աւելի զօրաւոր:

Ամբողջ անցուդարձին մէջ, ամէնէն կարեւոր պարագան այն է որ՝ ճամբան կը հարթուի հաշտարար մթնոլորտ մը ստեղծելու համար Ֆրանսայի եւ Գերմանիոյ միջեւ:

Սարի մասին գոյացած համաձայնութիւնը նախապայմանը կը համարուի աւելի լայն գործակցութեան մը, քաղաքական թէ տնտեսական գետնի վրայ:

Միւս կողմէ, Արեւմուտքը ամրապնդելով իր միութիւնը եւ պաշտպանողական ցանցը, կը յուսայ աւելի վճռական դեր մը բռնել ապագայ բանակցութեանց մէջ:

Շ.

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԹԵՐ ՈՒ ԴԷՄ ԿԱՐԾԻՔՆԵՐ ՆՈՐ ԴԱՇՆԱԳԻՐՆԵՐՈՒ ՄԱՍԻՆ

•

Խ. ՄԻՈՒԹԻՒՆԸ ԴԱՐՁԵԱԼ ԴԺԳՈՀ Է

Մ. Նահանգներու արտաքին նախարարը, Ֆ. Տըլըս, Ուաշինկթըն վերադառնալով, օդակայանին մէջ դիմաւորուեցաւ նախագահ Այզընհաուըրի կողմէ, ինչ որ աննախընթաց պարագայ մըն է: Նախարարը Փարիզի մէջ ստորագրուած համաձայնութեանց մասին տեղեկութիւններ հաղորդեց հեռապատկերով (թելէվիզիոն): Մասնաւորապէս շեշտեց թէ կնքուած համաձայնութիւնները զինակիցներ դարձնելով Ֆրանսացիները եւ Գերմանները, երկարատեւ թշնամութենէ մը ետք, «նոր դարաշրջան մը կը բանան Եւրոպայի համար»: Այզընհաուըր հրաւիրած էր բոլոր Ամերիկացիները հեռապատկերին առջեւ անցնիլ, ուշադրութեամբ լսելու համար Տըլըսի զեկուցումը: Անշուշտ այս բացառիկ ձեռնարկը կապ ունի նաեւ ընտրական պայքարին հետ, որ հետզհետէ կը սաստկանայ, ամերիկեան երկու մեծ կուսակցութեանց միջեւ: Տըլըս շատ գոհ կ'երեւայ կնքուած համաձայնութիւններէն:

Նոյն օրը Անգլիոյ արտաքին նախարարը, Սըր Էնթընի Իտըն եւս զեկուցում տուաւ երեսփ. ժողովին մէջ, ծանրանալով հետեւեալ երկու կէտերուն վրայ.—

1. Գոյացած համաձայնութիւնը կ'ապացուցանէ Ֆրանսայի եւ արեւմտեան Գերմանիոյ վարչապետներուն քաջութիւնը եւ համբերութիւնը:— 2. Բրիտանական կառավարութիւնը կը յուսայ թէ Բրիւսէլի նոր դաշինքը կը ներկայացնէ լաւագոյն ապագայի մը սկզբնաւորութիւնը: «Եթէ կարենանք հաստատուն վիճակ մը ստեղծել եւ հաւասարակշ նպատակ մը գտնել Արեւմուտքի մէջ, հաստատած պիտի ըլլանք էական հիմք մը որուն վրայ կրնանք համաձայնութիւն մը փորձել Արեւելքի հետ»:

Այս յայտարարութենէն առաջ նախարարը յայտնած էր թէ Փարիզի մէջ կնքուած համաձայնութիւնները խորհրդարանին պիտի հաղորդուին Սպիտակ Տետրակի մը ձեւով, կարելի եղածին չափ շուտ: Ցետոյ պարզեց արեւմտեան Գերմանիոյ զինուորական գրաւման վերջ տալու պայմանները: Մինչեւ որ Գերմանիան Ատլանտեան կազմակերպութեան մէջ մտնէ, դաշնակիցները պիտի շարունակեն հսկել երկրին ապազինման եւ զինաթափութեան վրայ: «Եթէ Գերմանիա Ատլանտեան դաշինքին մէջ մտած չըլլայ մինչեւ տարեվերջ, այն ատեն պիտի քննենք թէ ինչպէս պիտի կատարուի այդ հակակշիռը»: Ֆրանսայի Ազգ. Ժողովին վաւերացման կը սպասուի մինչեւ դեկտեմբեր: Գոյացած համաձայնութիւնները կ'ապահովեն արեւմտեան Գերմանիոյ սերտ գործակցութիւնը իբրեւ ազատ եւ հաւասարազօր անդամ արեւմտեան հաւաքականութեան:

Նախարարը գոհունակութիւն յայտնեց նաեւ Թրիէսթէի վէճին կարգադրութեան համար: Իր համոզումով, այսուհետեւ ոչ մէկ ազգ պիտի կրնայ խախտել Ատլանտեան դաշինքին պաշտպանողական ռազմագիտութիւնը:

Կնքուած համաձայնութիւնները մեծ գոհունակութիւն պատճառեցին Իտալիոյ մէջ: Կառավարութիւնը դաշնագիրները խորհրդարանին պիտի ներկայացնէ Նոյեմբերի կիսուն եւ կը յուսայ թէ պիտի վաւերացուին առանց դժուարութեան:

Պ. Վիշինսկի, Ազգաժողովին խորհրդային գլխաւոր պատուիրակը, յայտարարեց թէ արեւմտեան Գերմանիոյ վերազինումը կը հակասէ զինաթափութեան աշխատանքներուն: «Գերմանները արդէն վրէժ եւ հատուցում կ'երազեն: Արեւմտեան Գերմանիոյ դրացիները անմիջական զոհերը պիտի ըլլան այս գետնին վրայ»:

Խ. Միութեան ներկայացուցիչը այս ազդարարութիւնը կ'ուղղէր զինաթափութեան յանձնաժողովին առջեւ: Հնդկաստանի ներկայացուցիչը այս առթիւ թելադրեց որ Արեւմուտքը եւ Արեւելքը դադրեցնեն զինամթերքի արտադրութիւնը, որպէսզի կարելի ըլլայ համաձայնութեան մը յանգիլ զինաթափութեան մասին:

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

*

ՆՈՐԷՆ ԽԱՌԵԱՆ – ԽԱՏՏԻ

Լոնտոնի մենակեացը, Պ. Արշակ Սաֆրաստեան, կը շարունակէ գրաբար գրել իր յօդուածները, հիւրընկալ էջեր գտնելով Ամերիկայի ռամկավարներու պաշտօնաթերթերուն մէջ:

Անշուշտ յօդուածագիրը եւ խմբագիրը քաջ գիտեն թէ իրենց ամէնէն բանգէտ ընթերցողն ալ կը խրտչի այդ գրութիւններէն: Մանաւանդ որ նիւթերն ալ մասնագիտական են:

Այսպէս, նկարագրելով Հայագիտութեան վերջին համագումարը Քէմպրիճի մէջ, վանեցի բանասէրը կը գրէ.

— «Մինչեւ այդ թուականն (1928), Զենտաւեան եւ Ափրիկէ չէին յիշեալ ի ծրագիրն, իսկ Քեմբրիճի համագումարում յաւելեալ են Ալթայական ուսմունք, Հեռաւոր Արեւելք, եւ Ափրիկէ իբրեւ առանձին ճիւղք, (1. Հոկտ.):

Եթէ հարցնէք Պ. յօդուածագրին թէ ինչո՛ւ յամառօրէն գրաբար կը խաղայ, քանի որ իր նպատակն է ժողովրդականացնել գիտութիւն մը, ժողովուրդին հաղորդել զանազան գիտելիքներ, ինքն ալ պիտի չկրնայ պատասխանել:

Եւ կամ պիտի ըսէ թէ հայերէնի տաբժման կը ծառայէ:

Չեմ զարմանար:

Իր ուրիշ մէկ հայրենակիցը, դարձեալ Ամերիկայի նոյն թերթին մէջ, պինդ յամառութեամբ կը շարունակէ ինտերնացիոնալ հայերէն թխել, իրար խառնելով նմանաձայն սորված բառերը, ռուսերէնը, թաթարերէնը եւ վերջին պահուն ալ՝ անգլերէնը:

«Շատ գիտցողը շատ կը սխալի», կ'ըսէ արեւելեան առածը:

Այսպէս ալ Պ. Սաֆրաստեան:

Երկրորդ յօդուածին մէջ կը կարդամ.

— «Երբ մարդիկ դուրս ելան անտառէ եւ քարայրէ հին Քարադարի վերջին շրջանին, եւ սովորեցան շինել ձեղունածածկ հիւղակք եւ խրճիթք եւ հետզհետէ կայուն եւ հաստատուն բնակարանք» եւն:

Իբրեւ քաջ գրաբարագէտ, Պ. Սաֆրաստեան պիտի գիտնար թէ կոպիտ սխալ է «ձեղունածածկ»ը, ինչպէս եթէ «ճողածածկ» ըսէինք, եւ ոչ թէ «ճողածածուկ»:

Քիչ մը աւելի վարը, կ'երեւայ «յետ–սառցային» բառ մը: Անշուշտ ըսել կ'ուզէ «յետ–սառնային»:

Ո՛րքան փորձանքներ բացած են սառ, պարզունակ «սառ», «սառոյց» բառերը, իրենց ածանցումներով:

Կովկասէն ընդօրինակելով, մինչեւ այսօր շատ մը վարժ գրիչներ կը շարունակեն գրել սառցարան (սառնարան), սառցակոյտ (սառնակոյտ), սառցադարան (սառնադարան):

Կը մոռնան որ բառին արմատը *սառ* է, ոչ թէ *սառոյց*: Ինչպէս որ Պ. Սաֆրաստեան ալ կը մոռնայ թէ սառնաշունչ հով մը կը փչէ իր խառեան – խատտի – խալդի հայերէնէն, եւ փոխանակ լեզուն նոխացնելու կամ նորոգելու, ետ կը տանի մինչեւ Ժ. դար:

Եթէ ծերունիներն ալ այսպէս թերխաշ մարզանքներ կատարեն, վա՛ն կը նաւինք թէ ··· Սպասենք:

ՎԱՀԷ

ԻՆՉՊԷՍ ՀԱՄԱՁԱՅՆԵՑԱՆ ՍԱՐԻ ՄԱՍԻՆ

Արեւմտեան Գերմանիոյ վարչապետը, Տոքթ. Ատընաուըր, որ երէկ Ուաշինկթըն մեկնեցաւ, ձայնասփիւռ ճառով մը կարգ մը տեղեկութիւններ հաղորդեց ժողովուրդին, Սարի մասին գոյացած համաձայնութեան առթիւ: Այս համաձայնութիւնը տհաճութիւն պատճառած է Գերմանիոյ մէջ. բայց Տոքթ. Ատընաուըրի կարծիքով, այդ խնդիրը երկրորդական կը մնայ այն դաշնագիրներուն քով զորս ստորագրեց Փարիզի մէջ, վերահաստատելով 50 միլիոն քաղաքացիներու իրաւունքները իբրեւ գերիշխան եւ ազատ պետութիւն: Երբ Ուաշինկթընէն վերադառնայ, պիտի բացատրէ թէ պիտի քանդուէր արեւմտեան Գերմանիոյ զինակցութեան, մինչեւ անգամ փրկութեան գործը, եթէ չընդունէր Սարի մասին գոյացած համաձայնութիւնը:

Բոլոր տեղեկութիւնները կը հաստատեն թէ Տոքթ. Ատընաուըր կարեւոր զիջումներ կատարած է, վերջին պահուն:

Համաձայնութեան գլխաւոր կէտերն են.— Սարի շրջանը պիտի ունենայ եւրոպական կարգավիճակ մը, որ եթէ վաւերացուի հանրաքուէի մը միջոցաւ, չի կրնար վիճելի դառնալ մինչեւ Գերմանիոյ հաշտութեան դաշնագրին կնքումը: Եւրոպայի վերատեսուչ մը պիտի ներկայացնէ Սարի շահերը արտաքին գործերու եւ ազգ. պաշտպանութեան ճակատին վրայ: Այդ վերատեսուչը պիտի նշանակուի արեւմտեան Եւրոպայի Միութեան նախարարներու խորհուրդին կողմէ: Վերատեսուչը ոչ Ֆրանսացի կրնայ ըլլալ, ոչ Գերմանացի, ոչ ալ Սարցի: Վերատեսուչը ամէն տարի տեղեկագիր մը պիտի ներկայացնէ: Սարի շրջանն ալ պիտի մասնակցի Եւրոպայի պաշտպանութեան, մասնաւոր կարգադրութեամբ: Պիտի ջնջուի քաղաքական կուսակցութեանց, ընկերակցութեանց, թերթերու եւ հրապարակային ժողովներու համար արտօնագիր տալու դրութիւնը: Եթէ Սարի ժողովուրդը վաւերացնէ եւրոպական կարգաւորումը նոր խորհրդարան մը պիտի ընտրուի: Եւայլն:

ԸՆԿԵՐ Ս. ՎՐԱՑԵԱՆԻ ԱՌՈՂՋԱԿԱՆ ՎԻՃԱԿԸ

Մասնաւոր նամակէ մը կ'իմանանք թէ ընկեր Ս. Վրացեան, որ բաւական ատենէ ի վեր դարձեալ կը տառապէր աչքերու տկարութենէ, նոր գործողութեան մը ենթարկուած է Սան Ֆրանսիսկոյի մէջ, Հոկտ. 20ին: Գործողութիւնը կատարուած է ձախ աչքին վրայ: Բժիշկը կը վստահեցնէ թէ պիտի կրնայ դիւրաւ կարդալ եւ գրել:

Մեր վաստակաւոր ընկերը կը տառապի նաեւ ներքին հիւանդութենէ մը:

Արագ ապաքինում կը մաղթենք:

ԹԷՀՐԱՆԷՆ կը հեռագրեն թէ իբրեւ լրտես եւ հայրենադաւ ամբաստանուած 600 սպաները բաժնուած են աւելի քան 50 խումբերու, իւրաքանչիւրը տասը հոգինոց: Ցարդ դատուած են չորս խումբեր: Պատասխանելով թղթակցի մը որ կը կարծէր թէ երեսուն հոգի մահուան պիտի դատապարտուէին 600 ամբաստանեալներու վրայ, Թէհրանի զինուորական կառավարիչը ըսել տուաւ թէ «այդ հաշիւը իրականութենէն վար կը մնայ»: Գաւառի մէջ կազմուած զինուորական ատեաններն ալ գործել սկսան: Ապատանի մէջ ընդհ. դատախազը մահապատիժ պահանջեց 50 սպաներու եւ ճարտարագէտներու դէմ:

ԵԳԻՊՏՈՍ 40 միլիոն տոլարի օժանդակութիւն մը պիտի ստանայ Մ. Նահանգներէն, ութ ամսուան ընթացքին.— Անցեալ օր նոր զինարան մը բացուեցաւ Գահիրէի Շուպրա արուարձանին մէջ:

(Շար.ը կարդալ Դ. էջ)

ՕՐՈՒԱՆ ՇԱՐԺՈՒՄԻՆ ՀԵՏ

ԻՍԼԱՄԸ ԱՌԱՆՁՆԱՇՆՈՐՀԵԱԼ ՄՈՍԿՈՒԱՅԻ ԱՉՔԻՆ

(Բ. եւ վերջին մաս)

Եւ յետոյ կար արտաքին մահմետական աշխարհը: Համայնավար քաղաքականութեան համար շատ աննպաստ պիտի ըլլար յառաջ բերել վտանգաւոր խզում մը ներսի մահմետականութեան եւ դուրսի կրօնակիցներուն միջեւ:

Նախ ընդհանուր կերպով, որովհետեւ եթէ չկայ մահմետական միութիւն, կա՛յ մահմետական եղբայրակցութիւնը Ափրիկէէն մինչեւ Ասիա, եւ աչք գոցել ներսը, պիտի նշանակէր սիրաշահիլ «դուրսը» չգրգռել ամբողջ մահմետականութիւնը համայնավարութեան դէմ: Եւ այս շատ կարեւոր էր համայնավար թափանցումին համար, արաբական աշխարհին մէջ, ուր, ի բացակայութեան դեռ քընացող ազգային գիտակցութեան, կամ բանուորական կազմակերպուած դասակարգին, խորհրդային քարոզութիւնը կը փորձէր գործածել Իսլամը իբրեւ տեսակ մը կամուրջ, արտածման ճամբայ՝ համայնավար տարրերու: Առնուազն մինչ դրոյշ՝ բնաւ ուղղակի պայքար չէր մղեր, ինչպէս ուրիշ դաւանանքներուն դէմ:

Եւ դեռ կային երեւոյթին քաղաքական մասնայատկութիւնները, — Թուրքիան, Պարսկական Ատրպատականը եւ Աֆղանիստանը մէկ կողմէ, Խորհրդային Ատրբէջանը միւս կողմէ: Մանաւանդ Թուրքիան: Յեղափոխական առաջին շրջանի յուսախաբութիւններէն ետք, երբ քեմալական շարժումին մէջ կարծեցին տեսնել աշխատաւորական յեղափոխութիւն մը, իրենց յոյսը առեն մը դրին ի խնդիր համայնավար ծաւալման Պրէսթ-Լիթովսքի խաղերուն ընթացքին պահ դըրուած ազդակի մը վրայ, — Համաթուրանականութիւնը: Բայց այդ ալ վիժեցաւ: Չկրցան գլուխ հանել այդ շարժումը, որուն շնորհիւ կը սպասէին Թուրքիան խորհրդային կառքին կապել Բագուի միջոցաւ: Շուտով անդրադարձան, թէ Թուրք ազգայնական գործօնը խորքին մէջ դեռ զօրաւոր կապեր ունէր Իսլամութեան հետ, եւ թէ Աթաթիւրքի երկրին աշխարհականացման համար ըրած բանի ճիգերը կը բախէին լուրջ դժուարութեանց տալով յաճախ երեւութական արդիւնքներ միայն: Եւ ճարահատ վերադարձան Իսլամին, իբրեւ ծաւալման ճամբայ: Մանաւանդ որ աւելի ընդհանրական էր ան, ընդգրկելով արաբական աշխարհն ալ:

Եւ անշուշտ լայն առանձնաշնորհներ Ադրբէջանի, թանկարժէք կապը իսլամական աշխարհին հետ: Վկայ՝ Ղարաբաղը, Նախիջեւանն ու Գանձակը, ինչպէս նաեւ այն իրականութիւնը թէ երբ Հայաստանի մէջ իրարու ետեւէ նախագահներ ու վարչապետներ կ'անհետանային, տարիներով կաթողիկոսական աթոռը թափուր կը մընար եւ կրօնականները հետզհետէ կը նըւազէին, Ադրբէջանի մէջ երեսուն տարուան ընթացքին միայն մէկ երկու նախագահներ պաշտօնէ արձակուեցան, իսկ կրօնական դասը, կարգ մը աղբիւրներու համաձայն, մնաց համեմատաբար միշտ զօրաւոր: Նոյնիսկ շատ աւելի նուազ հալածանքներու ենթարկուեցաւ ան, քան թէ Թուրքիոյ մէջ քէմալական շարժումին սկզբնական շրջանին: Եւ այսպէս, Մոսկուայի դիրքը հանդէպ Մահմետական աշխարհին, պատճառ եղաւ որ իր ներքին քաղաքականութեան մէկ երեսը դառնայ ուղղակի արձագանգը արտաքին քաղաքականութեան որոշ ակնկալութեանց:

Բայց, ինչպէս արդէն գրած էինք, այժմ սկսած է պայքարը մահմետականութեան ալ դէմ, «մանաւանդ մահմետականութեան եւ օրթոտոքսութեան» դէմ (Փըրաւտա):

Կը նշանակէ թէ բան մը փոխուած է գաղափարական - քաղաքական հաւասարակշռութեան մէջ: Ու անմիջապէս կարելի է եզրակացնել թէ ներսի անպատեհութիւնները աւելի մեծ կարեւորութիւն ըստացած են, քան թէ արտօնութեանց ներշնչած յոյսերը արտաքին աշխարհին մէջ, եւ թէ ներսը ստեղծուած է պայքարի աւելի՛ նպաստաւոր գետին, մինչ դուրսը նուազած են Իսլամին կարեւորութիւնն ու շահագործման կարելիութիւնները:

Ու եթէ փորձենք մօտենալ պատճառներուն, կը տեսնենք:

— Թուրքիոյ մէջ. — Ռուսին հանդէպ վաղեմի թշնամութիւնը եթէ թոյլ չի տար համայնավարութեան որ «ազգային ազատագրման» պատմուճանով մօտենայ, հասած է սակայն գործաւոր դասակարգ մը՝ յարմար գետին քարոզութեան: Իսկ կրօ՞նը ... յարաբերաբար տեղատուութեան մէջ, եթէ ոչ գործիքը ամերիկեան քաղաքականութեան, Փաքիստան - Թուրքիա, Իրաք - Թուրքիա մերձեցումներու ընթացքին: Յամենայն դէպս, հաստատուն կապերով Ամերիկայի կապուած Թուրքիան ցնոր տնօրինութիւն կորսուած գետին է Մոսկուայի համար, որ ուրեմն կրնայ աւելի ազատօրէն գործել ներսի մահմետականութեան դէմ:

— Արաբական եւ ընդհանրապէս իսլամական աշխարհին մէջ — : Կրօնքին ուժը՝ նորէն նուազումի ենթակայ: Յետպատերազմեան ազգայնական գործօնը, ազգային գիտակցութիւնը, զօրաւոր հարուածներ հասցուցին կրօնական մոլեռանդութեան, զգացնելով մահմետականին թէ ինք միայն այդ չէ, կը պատկանի մանաւանդ «ժողովուրդ» ամբողջի մը: Միւս կողմէ, այդ երկիրներուն ճարտարարուեստական ծաղկումը իր բանուորական նորածին դասակարգով, ստեղծեց նոր դաշտեր համայնավար գործունէութեան համար: Եւ ահա, Իսլամը, իբրեւ կապ եւ թափանցումի միջոց՝ կորսնցուց իր նախկին նշանակութիւնը: «Հասունցած» էր միջավայրը՝ կործանելու համար համայնավար արտասահմանեան քարոզութեան սովորական զոյգ դիմակները:

—Ազգայնականութիւնը՝ «օտար աշխարհակալութեան լուծէն ազգային ազատագրման» պիտակին տակ.

— Եւ բանուորական նորածին դասակարգին բարեքումը՝ շռայլ խոստումներով եւ գաղափարական ռամկացած ու ծամածոյ «ներարկումներով»:

Ա. Վ-ԱԶԱՏ

ԳԻՏԱԿԱՆ ԱՍՈՒԼԻՍ

ԲՈՑԱՀԱՒԵՐԸ

Որսորդութիւնը եթէ մարդոց համար հաճելի զբօս մըն է կամ նիւթական աղբիւր մը, կենդանիներու համար բնաջնջման չարիք մըն է:

Արդարեւ, որքան կենդանական տեսակներ ի սպառ անհետանալու վտանգին մէջ կը գտնուին անխիղճ որսորդութեանց պատճառաւ: Կառավարութիւնները ոչ միայն յատուկ օրէնքներով սահմանափակած են սանձարձակ որսորդութիւնն ու տարօրէն եղանակները այլ եւ յատուկ վայրեր նշանակած են իբրեւ կենդանական պահեստի դարաստաններ, ուր կ'ապրին ու կը բազմանան հազուագիւտ կենդանիներ, բնութեան ազատ ծոցին մէջ, զերծ մարդկային վտանգէն եւ ուր բացի քանի մը առանձնաշնորհեալ գիտնականներէ ու պահակներէ, ոչ ոք արտօնուած է ոտք դնելու:

Ֆրանսայի մէջ Գամարկը անուանի է իբրեւ մին Եւրոպայի կենդանական պահեստի վայրերէն: Արլէն հարաւ արեւմուտք ընդարձակ տարածութիւն մըն է Գամարկը, ուր ոչ միայն Ռոնը փոքր Ռոնի ճիւղաւորումով ճահիճներ կը կազմէ այլ եւ Վաքարէսի աղի ջրկայքը իր սէզերով ու շամբուտներով յարմարագոյն վայրն է ջրային կենդանիներու ու թռչուններու ազատ ապրելուն: Այստեղ կ'ապրին նաեւ բոցահաւերը (Ֆլաման) որոնց թիւը եօթը հազարը կ'անցնի: Անոնք կ'ապրին ջրկայքին ամէնէն աղի ափերուն վրայ ուր ոչ մէկ կենդանի կրնայ ապրիլ: Թերեւս շատեր կենդանաբանական պարտէզներու մէջ տեսած ըլլան այդ տարօրինակ կենցաղով թռչունները, որոնց ուսումնասիրութիւնը դարերու կարօտած է: Իրենց երկար ու վարդագոյն սրունքներով, մարմնական խողովակին ու կուրծքի վանդակին կազմուածքով թէեւ բարձրակեցներու սեռին կը մօտենան, ինչպէս արագիլը եւ կռունկը, սակայն իրենց մաշկապատ մատներուն համար թաղանթոտ թռչուններուն կարգին դասուած են: Աւելի ճիշդը, փինիկաթեւ սեռը կը ներկայացնեն իրենց թեւերուն վարդագոյն, բոցավառ կարմիր կամ ծիրանեգոյն երանգներուն համար, ուրկէ կը քաղեն նաեւ իրենց անունը: Ցեխենալով միեւնոյն ատեն Յունաց առասպելական փինիկ թռչունը որ կ'ապրէր Արաբիոյ մէջ երկար դարեր, խորհրդաւոր կենցաղով մը ու խարոյկի մը վրայ այրելէ վերջ դարձեալ կը ծնէր իր մոխիրներէն:

Բոցահաւերուն վիզը շատ երկար է իրենց սրունքներուն պէս: Իսկ կտուցը կոշտ ու կոր է: Արմատին կողմը վարդագոյն՝ որ հետզհետէ կը սեւնայ որքան ծայրին մօտենայ: Կտուցին ստորին մասը հաստ ու խողովակաձեւ է եւ հակառակ միւս թռչուններուն կտուցին բացուելու շարժումին, (բացի թութակներէն) բոցահաւերու կտուցին վերին մասը շարժուն է եւ նուրբ: Կտուցը երրորդ ոտքի դեր ալ կը կատարէ, երբ թռչունը նստած է ու ոտքի ելլել կ'ուզէ: Լեզուն հաստ է ու մսոտ, որ գնահատուած էր Հռովմէացիներէն եւ որուն համար մեծ ջարդ մը տըրուած են այս թռչունին: Նոյնիսկ կը յիշուի թէ Հռովմայեցի արիւնարբու կայսրը՝ Կալիկուլա բոցահաւերու արիւնով կը թրջուէր ծխակատարութեանց պահուն: Սրունքներու նրբութիւնը ենթադրել կու տայ թէ յանկարծ պիտի կքին անոնք մարմնին ծանրութեան տակ, բայց շատ տոկուն են: Այդ երկար սրունքներն ու վիզը ցոյց կու տան թէ բոցահաւերը իրենց սնունդը կը ճարեն ջուրերու ցած ափերէն: Հարց է թէ ինչո՞վ կը սնանին անոնք այդքան հաստ կտուցի մը միջոցաւ: Անոնց ջրային թռչուն մը ըլլալու հանգամանքը թերեւս շատերուն խորհիլ տայ թէ ձուկերը, գորտազգիները, ջրային ճճիները կամ ջրային բոյսերը կրնան իրենց սնունդ ծառայել անոնց:

Սակայն ինչպէս առ հասարակ իր կենցաղը, իր սննդառութիւնն ալ գաղտնիք մը մնացած է երկար ատեն: Ֆրանսայի մէջ միայն 1951ին, իսկ Թունուզի մէջ 1952ին էր որ համբերատար թռչնաբաններ յաջողեցան գոհացուցիչ պատասխան մը տալ այդ բարդ հարցին: Ամենամեծ մասնագէտը Արլըյի թռչնաբան [illegible]թիէն Կալլէ որ մօտէն ուսումնասիրած է բոցահաւերը Գամարկի պահեստի վայրերուն վրայ, հետեւեալ մանրամասնութիւնները կու տայ անոնց սննդառութեան մասին.—

Բոցահաւերը կը սնանին, ցերեկը թէ գիշերը, միշտ խմբովին եւ միայն հազուադէպ պարագաներու մէջ առանձին: Անոնք կը նախընտրեն ցած տեղերը ուրկէ կարենան քաղել իրենց սնունդը առանց լողալու: Բայց կը պատահի որ ջուրերու բարձրացումով հարկադրուին լողալով սնանիլ:

Ճշդուած է այս թռչուններուն կերակրուելու եղանակը: Իրենց կտուցին վերին մասը կը մխրճեն տղմուտին մէջ ու շեղբակտուցներուն (բադ, սագ) նման զտելով դուրս կը նետեն ամէն ինչ որ մաս չի կազմեր իրենց սնունդին: Իրենց ոտքերը կը ծառայեն մարզապէս քալելու համար եւ յաճախ իբրեւ թակ: Կտուցն է

ԼՈՒՍԱՒՈՐ ՃԱՄԲԱՆ

(ԵԳԻՊՏՈՍ – ԼԻԲԱՆԱՆ – ՏԷՐ ԶՕՐ)

Ե.

ՓՈԹՈՐԻԿ ՄԻՋԵՐԿՐԱԿԱՆԻ ՎՐԱՅ

Չորս ճամբորդ, չորս դիմաւորող: Անոնց վիճակն ալ մերինէն լաւ չէ: Անոնք ալ գրեթէ չեն քնացած:

Կարճ հանդիստ մը, նախաճաշ սրճարանի մը մէջ եւ շոգեկառքին հազիւ կը հասնինք:

Տաք է ու փոշի: Կ'անցնինք ջրանցքին եզերքէն:

Նարդունին եւ ես նրբանցքին մէջն ենք: Ան կը պատմէ, ես կը պատմեմ:

Օր. Թիրեաքեան գլուխը դուրս կը հանէ պատուհանէն եւ բարձր ձայնով.

— Նարդունիին բերանը չէր բացուեր քանիչորս ժամէ ի վեր, իսկ հիմա պըլպուլ կտրեր է...

Կիրակի կէսօրին կը հասնինք Գահիրէ: Մեզ կը դիմաւորէ ստուար ու ժպտադէմ խումբ մը: Կը ծանօթանանք «Յուսաբեր» Մշակութային Միութեան եւ Համազգայինի անդամներէն շատերուն:

Տաք է օդը, աւելի տաք՝ համակրելի, լուսաւոր դէմքերը մեզ դիմաւորողներուն:

Հայու յուզիչ, հիւրընկալ, սիրալիր դէմքեր:

Ամէն յոգնութիւն մոռցուած է:

Զ.— «ՅՈՒՍԱԲԵՐ»Ի ՇԷՆՔԸ

Մեր երեք Ֆրանսացի հիւրերը կ'առաջնորդուին Գահիրէի ամէնէն շքեղ պանդոկներէն մէկը, «Քոնթինանթալ»:

Ես «Յուսաբեր»ի հիւրն եմ: Նարդունիին հետ կը բաժնենք ընդարձակ սենեակ մը, զոր կարելի է կոչել «ուխտաւորներու սենեակը»:

Գահիրէի Հ.Մ.Ը.Մ.— Արարատի քառասնամեայ յոբելեանն է, եւ կէսօրէ ետք տեղի կ'ունենան ախոյենական մըրցումներ, մասնակցութեամբ եգիպտահայ բոլոր մարզական կազմակերպութեանց:

Կարեւոր է որ մեր հիւրերը ներկայ ըլլան հոն: Կ'անցնիմ հեռախօսի գործիքին առջեւ:

— Ալօ, Պ. Պալար, երբ քիչ մը հանգստանաք, հարկ է որ բոլորս մէկ ներկայ ըլլանք մարզական հանդէսի մը...

— Ի՞նչ հանդէս, մարզակա՞ն ... Դուն գիտես, որ այդ գործէն չեմ հասկնար ... չեմ սիրեր, ոչ ես, ոչ կինս եւ ոչ ալ Մարսելը... յետոյ յոգնած եմ, գիտես, որ յոգնած եմ ...

— Գիտեմ, Պ. Պալար, ես ալ, Նարդունին ալ, բոլորս ալ յոգնած ենք, բայց մեր ներկայութիւնը, մանաւանդ ձերը, անհրաժեշտ է:

— Ըրէ ինչպէս կ'ուզես ... բայց, Աստուծոյ սիրոյն, խնայէ իմ տարիքիս ... Ժամը քանի՞ն պէտք է որ պատրաստ ըլլամ ...

— Ժամը չորսին կուգանք եւ ձեզ կ'առնենք, ըսէք միւսներուն ալ, որ պատրաստ ըլլան... շնորհակալութիւն ...

Մենք արագ շրջանը կ'ընենք «Յուսաբեր»ի շէնքին:

Ներքնայարկը ամբողջութեամբ յատկացուած է եգիպտահայ այս մեծ օրաթերթին:

Մեծ զարկ կը տրուի նաեւ հրատարակչական գործին, մանաւանդ այս վերջին տարիներուն: Եղիշէի, Խորենացիի գեղատիպ հատորները «Յուսաբեր»ի տպարանին մէջ լոյս տեսան: Մեր հասնելուն աւարտած էր Սիամանթոյի ամբողջական գործին նուիրուած, հատորը, իրապէս շքեղ, ամէն տեսակէտով:

Տպարանը ընդարձակ է, իր երկու տողաշարներով եւ տպագրական անհրաժեշտ մեքենաներով: Խմբագրութիւն եւ վարչութիւն ունին առանձին սենեակներ:

Ամէն այցելու, հազիւ ոտք դրած կը հիւրասիրուի սուրճով կամ թէյով: Այդ հիւրասիրութիւնը մեքենական է. խնդումերես սրճեփը, նիհար արաբ մը, կը ներկայանայ վայրկենապէս եւ ձեզի կ'ուղղէ աւանդական հարցումը, «շաքարը շա՞տ, թէ միջին»:

Ներքնայարկի մարմարակերտ դաւիթէն երկու բոլորակաձեւ սանդուղներով կը բարձրանանք առաջին յարկը:

Խորքին խոշոր դուռ մը, ուր կը խուժեն այդ ժամուն ահագին թիւով մարդիկ ու կիներ: Հայերէն չեն խօսիր անոնք: Կը բացատրեն, թէ Յոյներ են: Յունաստանէն եկած թատերական խումբ մը ներկայացում ունի կէսօրէ ետք: Դեռ չէին սկսած, ուստի կը մտնենք ներս: Հրաշալի սրահ մըն է: Ընդարձակ ու շքեղ բեմ... Կարմիր թաւիշէ վարագոյրներ, նոյն գոյնի բազկաթոռներ: 800 հոգի հանդի՛ստ կրնան նստիլ հոն: Ինքզինքս կը կարծեմ Ֆրանսայի ամէնէն արդիական թատրոններէն մէկուն մէջ:

Հանդէսը պիտի սկսի, դուրս կ'ելլեմ հիացած: Ձախին՝ թատերասրահին զուգահեռ ուրիշ սրահ մը, աւելի նեղ, որ կը նայի փողոցին վրայ, իր լայն պատուհաններով. սեղաններ ամէն կողմ: Խորքին «պիֆէ» մը: Սրճարան - ճաշարանն է: Ամբողջ օրը եւ իրիկունները կարելի է հոն նստիլ, զովացուցիչներ խմել, ճաշել: Թատերասրահի աջին՝ մեծ ճաշակով կահաւորուած սրահ մը, ընդունելութեանց համար:

Նոյն բոլորակաձեւ սանդուղներով կը շարունակենք բարձրանալ: Բազմաթիւ սենեակներ, «Նուպարեան» սրահը, եւ ուրիշ սրահներ: Իգական ու արական, ինչպէս եւ երիտասարդական բոլոր միութիւնները ունին իրենց առանձին հաւաքատեղիները:

Կ. ՓՕԼԱՏԵԱՆ

(Շար.)

որ բոլորակի կը քրքրէ, ու կը պեղէ տիղմը, դայն դտելով ու անկէ քաղելով դործարանական նիւթեր :Դուրս հանուած աւաղը կը դիզուի իրենց չուրջը, բոլորաձեւ Թումբեր կազմելով, որոնք կը յայտնուին երբ ջուրերը նուազին: Ատոնք կը նմանին լուսինին մէջ երեւցած փոսերուն, նաեւ նշան մը կը դառնան բոցահաւերու ներկայութեան: Անոնց բոյներն ալ նոյն ձեւով կառուցուած են, բայց քիչ մը աւելի ընդարձակ :

Ինչպէս տեսանք այս Թռչունին սնունդը կը կազմէ ջուրին յատակի տիղմը : Անոր ստամոքսին մէջ կատարուած քննութիւն մը կը հաստատէ այս պարագան : Իր պեղած տեղերը միայն աւաղ մնալը եւս կ'ապացուցանէ նոյն իրողութիւնը: Քիմիական քննութիւն մը երեւան հանած է որ տիղմը կը պարունակէ 6–8 առ հարիւր դործարանական նիւթեր: Միւս կողմէ մանրադիտային քննութիւն մը հաստատած է հունտերու հաղուադիւտ ներկայութիւնը չափազանց աղի միջավայրի մէջ ուր ոչ մէկ բոյս կարող է ապրիլ :

Բոցահաւերու ներքին դործարաններու կազմախօսութիւնը յարմարած է աղի միջավայրին եւ դիւրութեամբ կը ջնջէ աւելորդ աղը, ճիչդ ձուկերուն նման : Նոյնիսկ դիտուած է որ բոցահաւերը կը նախընտրեն չատ աղի ջուրերը: Այդ աղի ջուրերուն պարունակած մանր նիւթերուն կը պարտին իրենց փետուրներուն դեղեցիկ դոյները :

Թխսումի եղանակին էդը կ'ածէ միակ հաւկիթ մը ու յետոյ կը Թխսէ: Վառեակը չատ դժուարաւ կը կոտրէ հաւկիթին կարծր կեղեւը դուրս աչխարհ դալու համար: Ծնողները կ'օգնեն հաւկիթը կոտրելու, բայց յաճախ մահացու կերպով կը վիրաւորեն նաեւ վառեակը: Նորածին վառեակը ծածկուած կ'ըլլայ մոխրադոյն աղուափետուրով մը: Անոր կտուցը նուրբ է տակաւին, բայց չուտով կը սկսի այլանդակ փոփոխութիւնը: Ան կը կերակրուի ծնողքին տուած սնունդով, մինչեւ որ քանի մը ամիս վերջ ինքնաբաւ դառնայ : Սակայն ամառնային չոր եղանակը վրայ կը հասնի ու խեղճ վառեակը տաժանելի ու դրկեալ կեանք մը կը բոլորէ այդ դժոխային աղի անապատին մէջ ուր կաթիլ մը ջուրը հաղուադիւտ կը դառնայ: Բայց դարձեալ կը տոկայ ու հասակ կը նետէ:

Թխսումի չրջանին բոյները կը չինուին քովէ քով ուր կը տիրէ իրական ընկերային կենցաղ մը: Ոչ մէկ կռիւ դրացիներուն հետ: Արուներն ու էգերը կը Թխսեն փոխն ի փոխ: Արդէն միայն իրենց հասակին Թեթեւ տարբերութիւնը ցոյց կուտայ իրենց սեռը: Երբ անոնք նստին, իրենց ոտքերը երկուքի ծալլած, սրունքները բոյնէն դուրս կը մնան: Թխսումի դադարէն կ'օգտուին իրարու փետուրները մաքրելու համար :

Գիչերները, երբ մութը կ'իջնէ ամէնուրեք ու խաղաղութիւնը կը տիրէ, բոցահաւերը եւս լուռ են: Բայց երբեմն այդլռութեան աւերած սարսափէն, կամ մըտածուի մը դրդռումէն, յանկարծ սուր ճիչերով կը խզեն մեռելային լռութիւնը եւ փետուրներու սուլոցներով կը բարձրանան օդը, մինչեւ որ իրենց վախը փարատի ու դարձեալ վերադառնան իրենց վայրերը :

Ահա այսպէս, անոնք կ'ապրին ու սերունդները կը յաջորդեն սերունդներու :

ԳՈՒՐԳԷՆ ՊՕՅԱՃԵԱՆ

ՈՒԽՏԱԳՆԱՑՈՒԹԻՒՆ Ս. ԹԱԴԷԻ ՎԱՆՔԸ

★

Ալիֆէն կ'իմանանք Թէ դէպի Թադէի կամ Թադէոս Առաքեալի պատմական վանքը ուխտագնացութիւն մը կատարած են 40 հոգի, Թաւրիզէն, նախաձեռնութեամբ Ատրպատականի Հայոց Առաջնորդարանի եւ Թեմական խորհուրդի: Խումբը կը գլխաւորէր Կարապետ Ա. քհնյ. Մանուկեան : Ճամբուն ընթացքին իրենց միացած են Խոյէն քսան հոգի եւ Սալմաստի ծխատէր քահանան Մեսրոպ Մինասեան, յետոյ Շահփուրի կաթողիկ Ասորիներու առաջնորդը չորս Ասորիներով: Երեք ժամ լեռնային ճամբով անցնելէ ետք հասած են Արտաղի դաչտը ուր կը գտնուի Թադէի վանքը: Այս վանքը կառուցուած է երկու անգամ: Սեղանը չինուած է սեւ քարերով, նոյնպէս պատերը, որոնց մէջէն ժապաւէնի պէս կ'անցնին ճերմակ քարերը և անոր համար է որ վանքը կը կոչուի «Ղարա Քիլիսէ»: Եկեղեցիին երկրորդ հատուածը դուրսէն ամբողջապէս չինուած է մարմարակերպ սպիտակ քարերով եւ հիմքէն մինչեւ տատաղը բաժնուած է 3 մասերու: Փորագիր արձանագրութիւններ ձգած են ուխտաւորները եւ հին յեղափոխականներ: Գեղադարդ նկարներն ու խաչքարերը քանդակուած են տարբեր ընտանիքներու կողմէ: Հարուստ տոհմերու նուէրներով չինուած են նաեւ եկեղեցիին սիւները: Հայկական պատմական վանքերու եւ եկեղեցիներու մէջ Ս. Թադէի վանքը բացառիկ տեղ կը գրաւէ: Կարապետ Ա. քհնյ. յայտարարած է Թէ Ս. Թադէի վանքը անհամեմատ աւելի գեղեցիկ է Էջմիածնի տաճարէն: Վանքին չուրջ կան 60 խուցեր, ընդարձակ մառաններ եւ իչխանական ընտանիքներու ուխտաւորութիւններու մասնաւոր սենեակներ: Դարպասի վրայ քանդակուած է ՌՄԿԸ, Թուականը : Վանքը ունի երկու ջրաղաց, աւերակ վիճակի մէջ: Ժամանակին այս վանքը եղած է Ատրպատականի Հայոց Առաջնորդի աթոռը եւ ունէր եկեղեցապատկան կարդ մը գիւղեր: Սկսած է անչքանալ 1827–28 ռուս – պարսկական պատերազմէն ետք, Նեբրչապէթէն ի վեր: Աւելի անչքացաւ Ա. աչխարհամարտէն ետք երբ Թուրք բանակները Ատրպատական մտան եւ ջարդեցին Մալքուի եւ Խոյի հայ բնակչութիւնը :Անկէ ետք չնորհիւ Ատրպատականի առաջնորդ Մելիք Թանգեան արքեպիսկոպոսի եւ վանահայր Պետրոս վրդ. Ղազարեանի հսկողութեան վանքը կրկին վերակենդանացաւ: Պետրոս վրդ. մինչեւ իր մահը (1948) իբրեւ քաջ հովիւ պաչտպանեց այս մեծարժէք յուչարձանը: Անոր վանահայրութեան օրով վանքը ունէր ձիթհան մը, երկու ջրաղաց, բաւական ոչխարներ եւ հողեր, զորս կը մչակէին չուրջ տասը հայ ընտանիք: Այս գիւղացիները քանի մը տարի առաջ ներգաղթին Հայաստան մեկնեցան: 1948էն ի վեր Վանքը բոլորովին լքուած է: Հոն կայ պարսիկ գիւղացի մը որ կ'ապրի վանապատկան ջրաղացին հասոյթով: Ուխտաւորները անհրաժեչտ կը գտնեն հոն հաստատել վանահայր մը, կամ քահանայ մը եւ կամ սարկաւագ մը: Ատրպատականի Առաջնորդարանը եւ Թեմական խորհուրդը տրամադիր են աջակցիլ այն գիւղացիներուն որոնք կ'ուզեն հոն հաստատուիլ: Վանքը ունի 18 կառբերրի կալուած, չրջանը նպաստաւոր է նաեւ անասնապահութեան եւ մեղուապահութեան: Ուխտաւորները հոն մնացած են երկու օր, եւ քահանաները պատարագ մատուցած են: Կատարուած է նաեւ մատաղօրհնէք :

ԳԱՂՈՒԹԷ ԳԱՂՈՒԹ

ՆԿԱՐՉՈՒՀԻ Մայտա Մնտիկեան նկարահանդէս մը տուած է Պոլսոյ մէջ, ցուցադրելով քառասունէ աւելի նկարներ : Իտալական գաղութէն դեղարուեստասէր անձեր, հիւպատոսը ներկայ եղած են եւ գնահատած տաղանդաւոր արուեստագիտուհին: Նկարներուն մէջ ուչադրութիւն գրաւած են Ճենովացի տարեց կինը եւ առհասարակ կնոջական դիմանկարներ ինչպէս եւ Նիւ Եորքի աչնանկարը :

ՔՈՒԹԱՀԻԱՅԱՐ Վարուժան Քոճեան Ամերիկա գացած է ուր պիտի աչակերտէ Կալամեանին: Ան իր մէկ նամակով կը գրէ Թէ նիւԹապէս եւ բարոյապէս իրեն կ'օգնեն Պ. Պ. Գաւուքճեան, Ա. Փիլիպպոսեան եւ Ճ. Մարտիկեան:

ՏԻՐՈՒՆԻ.— Գահիրէի մէջ մեռած է Մկրտիչ Ապաճեան: Հանդուցեալը ականատես եղած էր Կամախի կիրճին ջարդերուն (1915) եւ իր տեսածները առենին հրատարակուած էին «Հայրենիք» օրաթերթին եւ «Երգնկա» հատորին մէջ: Մասնակցած էր կամաւորական չարժման, 1917 – 18ին Մուրատի եւ Սեպուհի գունդերուն մէջ :

ՃԻՆՈՒՈՐՈՒԹԵԱՆ չրջանը 18 ամիսէն15ի վեղչել կ'առաջարկէ Հոթ Վիէնի նահանգային խորհուրդը, որ կը բաղկանայ 22 ընկերվարականներէ, հինգ համայնավարներէ, մէկ անկախ եւ մէկ ժողովրդական անդամէ: Բանաձեւը քուէարկուած է միաձայնութեամբ, նկատելով որ միջազգային կացութիւնը մեղմացած է :

ԴԺԲԱԽՏ ՋՈՒԳԱԴԻՊՈՒԹԻՒՆ ՄԸ

Ֆրանսական Բանակի Հայ Նախկին Ռազմիկներու Միութեան ամէնէն եռանդուն եւ նուիրեալ անդամներէն մէկը, Յովհաննէս Երանեան, իր բազմաԹիւ հէքանչաններուն իբրեւ պսակ, անցեալ Օգոստոսին, ստացաւ Պատուոյ Լեգէոնի Ասպետի աստիճանը :

Ան չատոնց արժանի էր այդ պատուին : Բայց որովհետեւ ցարդ անկարելի եղած է այդ. կեդր. մարմին մը ստեղծել, մեր արժանաւոր եղբայրները միչտ ուչ եւ քիչ կը ստանան իրենց վարձատրութիւնները :

Այս վարձատրութիւնը ուրախացուց բոլոր հայ ռազմիկները եւ Նախկին Ռազմիկներուն վարչութիւնը կը պատրաստուէր հաւաքական հանդէսով մը պատուել իր սիրելի զինակիցը, երբ ան մեծ սուգի մը մատնուեցաւ : Յովհ. Երանեան կորսնցուց իր կինը, որ բաժնած էր իր տաժանելի կեանքին բեռը:

Հայ ռազմիկները, երբ անցնի սուգը, հանդիսաւորապէս պիտի պատուեն իրենց զինակից ընկերը, որովհետեւ այդ պատիւը միեւնոյն ատեն կը վերաբերի բոլոր հայ ռազմիկներուն :— Ն. Ն.

ՏԽՐՈՒՆԻ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Տէր եւ Տիկին Սեդրակ Խրալեան եւ զաւակները Արչակունի, Վարդուհի, Վարդ Գարուն եւ Վաչտակ, դառն կսկիծով կ'ողբան մահը իրենց սիրելի մօրաքրոջ ՄԱՐԻԱՄ ՊԱԼԻԿԵԱՆի որ տեղի ունեցաւ 80 տարեկանին, անողոք հիւանդութեան մը հետեւանքով : Հանգուցեալը, կանուխէն այրի մնացած, կը մխիԹարուէր իր զաւակներով զորս փրրկած էր արեան ճապաղիքներէն: Վերջին ժամերուն փափաքած էր ծաղիկ չդնել իր դագաղին վրայ, ուստի հազար Ֆրանք կը նուիրենք իր այնքան սիրած «Յառաջ»ին, զոր հաճոյքով մօտիկ կ'ընէր երբ զաւակը եւ հարսը կը կարդային :— Սգակիր

ԲՈՒՌՆ վէճ մը ծագած է Արժանթինի եւ Սպանիոյ միջեւ: Այն առիթէն որ, Պուէնոս Այրէսի սպանիական դեսպանը հարկադրուեցաւ բողոքել Արժանթինի թերթերուն հրատարակութեանց դէմ : Թերթ մը կը գրէ Թէ «Սպանիա իր գերիչխանութիւնը ծախեց փոխան 80 միլիոն տոլարի, ճիչդ այն պահուն երբ Ֆրանսացիները կը մերժէին ստորագրել միացեալ բանակի ծրագիրը, երկու միլիոն տոլար ստանալէ վերջ»: Վէճին պատճառներէն մէկն այն է որ Սպանիա չէ վճարած 1947-ին եւ 1948ին գնած մեծաքանակ ցորենի եւ պահածոներու գինը :

ԱՆԳԼԻՈՅ վարչապետը տեսակցութիւն մը ունեցաւ իր նախորդին՝ Էթլի հետ, գործադուլի մասին: Զինուորները պաշբաստ կը սպասեն, ի հարկին միջամտելու համար: Սենտիքաները տրամադիր կ'երեւան բանակցելու :

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (35)

ԵՏՔԸ...

●

Ադոլֆ այնպէս կ'ընէ, որ իբր Թէ ոչինչ պատահած ըլլար. բայց ո՞վ կրնայ տոկալ նման վիճակի. փութով կը պարպէ գաւաթը ու կ'ելլէ մեկնելու, երբ մէկը կը հարցնէ.

— Եղա՞ր արդէն տունը:

Ու լռութիւն կը տիրէ իր ետին, երբ կը հեռանայ գինետունէն: Անսպասակ կը Թափառի փողոցները: Գիչեր է արդէն, երբ ան նորէն կեցած է իր տան առջեւ : Ի՞նչ կրնայ ընել. ներս կ'երթայ: Լամբարը կը վառի. պատրաստ սուրճ սեղանին վրայ, ու տակաւին տաք հնոցին վրայ — տապկուած գետնախնձոր:

Կսկիծ մը կը պրկէ իր կուրծքը. որքան լաւ պիտի ըլլար, եԹէ ամէն ինչ կարգին ըլլար... մինչեւ իսկ ճերմակ սփռոց մը տարածուած է սեղանին վրայ: Սակայն հիմա ատիկա միայն աւելի դէչ է:

Կինը հոն է ու այլեւս չի լար: Ան գունատ է ու նիհարցած: Ամէն ինչ նորէն կը բարձրանայ խօլ Թախիծի մը մէջ: Ադոլֆ այլեւս չուզեր խորհիլ եղածի մասին: Ան կ'ուզէ փակուիլ ինքն իր մէջ, պառկիլ ու քարանալ: Առջեւը դրուած սուրճէն չոգի կ'ելլէ: Ադոլֆ մէկդի կը հրէ սուրճն ալ, գետնախնձորն ալ: Կինը երկիւղի չարժում մը կ'ընէ. ան գիտէ գալիքը:

Ադոլֆ վեր չի նայիր. անկարող է այդ ընելու. միայն կը Թօթուէ գլուխը եւ կ'ըսէ.

— Գնա, հեռացիր, Մարի:

Կինը ոչ մէկ բառ կ'արտասանէ. չալը ուսերուն կը նետէ, անգամ մըն ալ գետնախնձորին ամանը քիչ մը առաջ՝ դէպի ամուսինը կը հրէ, կ'ըսէ երկչոտ ձայնով.

— Գոնէ բան մը կեր, Ադոլֆ:

Ու կ'երԹայ: Կ'երԹայ իր մեղմ անչչուկ քայլերով. դուռը կը գոցուի, դուրսը կը հաջէ չունը, ու հովը կը սուլէ պատուհանին չուրջ: ԲեԹկէ մինակ է:

Ու ապա գիչերը...

★

Քանի մը օրուան այսպիսի մենութիւնը կը բաւէ, որ խրամներու մէջ տարիներ անցուցած մարդ մը հիմա, իր տան մէջ, հիւծի եւ ընկճուի:

Օր մը Ադոլֆ քաղաքէն դուրս կը հանդիպի իր փնտռած մարդուն. բայց անվերջ մտորումներէ ինքը արդէն բոլորովին Թուլցած է, ու նախկին կատաղութիւնը կը հալի խոչտանգող մտածումի մը առջեւ — «Ինչո՞ւ. չէ՞ որ կինս ալ անչուչտ ուզած էր այդ»... Թախիծը չատ խոր նստած է իր մէջ. ու ան կը դառնայ՝ առանց ձեռքը բարձրացնելու: Միւսը ԹեԹեւցած կը փուԹայ հեռանալ:

Ապա կուգան Մարիի ծնողքը: Անոնք կ'ըսեն որ Ադոլֆ փոխելու է իր վերաբերումը կնոջ հանդէպ. ան չատոց արդէն խելքը գլուխը ժողվեր է. չորս տարի մինակ մնալն ալ կատակ չէ. յանցանքը այն տղունն է. ու, վերջապէս, դեռ ինչեր չեն պատահած պատերազմի ատեն...

— Ձեզ գիտեր, իրաւ, ինչ ընեմ Էրնստ, կ'ըսէ Ադոլֆ, ինծի նայելով, կարծես ատոր համար էր որ տուն կը վերադառնայի :

Ես կը լեցնեմ գաւաԹները, ու մենք կը խմենք: Որովհետեւ Ադոլֆի համար սիգար չէ մնացած, իսկ ինքը չուզեր խանութ երԹալ, ես կ'երԹամ քանի մը հատ բերելու: Ադոլֆ մօլի ծխող մըն է, ու ներկայ վիճակին լաւ պիտի ըլլար որ սիգար ունենար: Ատոր համար ալ կը գնեմ ամբողջ տուփ մը «Անտառային անդորրութիւն» կոչուող սիգարներ — հաստ, Թխադոյն կոճղեր, որոնք լիովին կ'արդարացնեն իրենց անունը. այդ սիգարները չինուած են պարզապէս ոփնիի տերեւներէ: Սակայն անոնք նորէն չեղածէն աւելի լաւ են:

Երբ կը վերադառնամ, Ադոլֆ մինակ չէ: Իսկոյն կը հասկնամ որ այցելուն կինն է: Անոր կեցուածքը չիտակ է, բայց ուսերը տեսակ մը անզօր կը Թուին: Յուզիչ բան մը կայ առհասարակ կնոջ ծոծրակին մէջ. մանկական բան մը ունին կիները, ու մարդ իրապէս երբեք չի կրնար գայթոյԹով լեցուիլ անոնց դէմ, չհաչուելով, անչուչտ, հաստ կիները, ճարպակալած ծոծրակով :

Կը բարեւեմ ու գլխարկս վար կ'առնեմ: Կինը չի պատասխաներ: Սիգարները կը դնեմ Ադոլֆի առջեւ, բայց ան չի դպիր անոնց: Կը լսուի ժամացոյցին ԹաքԹաքոցը: Պատուհանին առջեւ կը պտտուին չագանակենիի տերեւները. երբեմն հովը կ'առնէ անոնցմէ մէկը ու ապակիին կը սեղմէ : Ապա հինգ Թուխ տերեւներ, միեւնոյն կոԹին վրայ, որպէս յափչտակող ձեռքեր, սպառնապին դէպի սենեակը կը տարածուին — հողագոյն մեռելային ձեռքերը աչնան:

Վերջապէս Ադոլֆ կը խզէ լռութիւնը ու կ'ըսէ ձայնով մը, որ ինծի օտար կը Թըւի.

— Դէհ, գնա, Մարի:

Կինը կ'ելլէ, հնազանդ՝ ինչպէս դպրոցական երախայ մը, կը նայի առջեւը ու կ'երԹայ: Փափուկ ծոծրակը, նեղ ուսերը — կարելի բա՞ն է նման վերաբերումը իրեն հանդէպ :

— Ահա այսպէս կուգայ ան ամէն օր, կը նստի հոն, ոչինչ չըսեր ու կը սպասէ եւ ինծի կը նայի, — կ'ըսէ Ադոլֆ Թախծալին :

Ես կը խղճամ իրեն, բայց այժմ կը խղճամ նաեւ կնոջը:

(Շար.) Է. ՄԱՌԻԱ ՌԷՄԱՐՔ

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՀԻՒԼԷԱԿԱՆ զէնքեր ալ պիտի գործածենք, եթէ Եւրոպան յարձակման ենթարկուի, ըստ արեւմտեան ճակատի հրամանատարը, զօր. Կրունթըր, ճառ մը խօսելով Լոնտոնի մէջ։ «Պիտի հարկադրուինք այդ զէնքերը գործածել, դարմանելու համար ուժերու անհաւասարակշռութիւնը ։ Շատ կը ցաւիմ որ կրնանք համաձայն ըլլալ հիւլէական պատերազմի։ Բայց կրնամ խոստանալ ձեզի թէ մեր բոլոր ջանքերը կը ձգտին անկարելի դարձնել պատերազմը »։

ԻՏԱԼ. ՋՕՐՔԸ ԹՐԻԷՍԹԷ մտաւ Հոկտ. 25ին։ Առտուն կանուխ քանի մը հարիւր զինուորներ գրաւեցին Ա. շրջանը, կատարեալ կարգապահութեամբ։ Իրենց ետեւէն կը հասնէին ուրիշ չորս հարիւր զինուորներ ։ Բազմութիւնը կը սպասէր ճամբաներուն վրայ։ Ամբողջ քաղաքը դրօշազարդուած էր եւ դուրսէն ալ 15.000 Իտալացիներ գացեր էին մասնակցելու խրախճանքին։ Միեւնոյն օրը Եուկոսլաւիոյ զինուորներն ալ նոր դիրքեր կը գրաւէին Բ. շրջանին մէջ։ Երկու ազգերու զինուորները իրար կը դիտէին խաղաղօրէն։

ԲՈԼՇԵՒԻԿԵԱՆ յեղափոխութեան 37րդ տարեդարձին առթիւ, Կեդր. Կոմիտէն հրատարակեց հերթական նշանախօսքերը, որոնց գլխաւորը հետեւեալն է. — «Խաղաղութիւնը պիտի պահպանուի եւ ամրապնդուի եթէ ժողովուրդները իրենք ստանձնեն անոր պաշտպանութիւնը ։ Աշխատաւորներ բոլոր երկիրներու, պայքարեցէք արգիլելու համար հիւլէական, ջրածին եւ ուրիշ բազմաքանդ զէնքերը ։ Պայքարեցէք զինաթափութեան համար»։

ԵՈՒԿՈՍԼԱՒԻՈՅ Ազգ. ժողովը Հոկտ. 25ին վաւերացուց Թրիէսթէի մասին գոյացած համաձայնութիւնը եւ պալքանեան զինակցութիւնը (Յունաստան, Եուկոսլաւիա, Թուրքիա)։ Ժողովը միեւնոյն ատեն հաւանութիւն յայտնեց արտաքին քաղաքականութեան մասին, ջերմապէս ողջունելով պալքանեան նոր զինակցութիւնը ։

ԱՄԵՐԻԿԵԱՆ օդանաւ մը որ Հռոմէն ճամբայ ելած էր դէպի Լիոն, կործանեցաւ Միջերկրականի վրայ, 21 ուղեւորներով։

ԼՐՏԵՍԱԿԱՆ ԳՈՐԾԻՆ քննութեան առթիւ, հաղորդագիր մը, Մորիս Պարթէլմի, յայտարարեց թէ համայնավարները գաղտնի տեղեկութիւններ ստացած էին նախարարական նիստի մը մասին, Ժընեւի խորհրդաժողովէն առաջ, անցեալ Յուլիսին ։

ՎԱՐՉԱՊԵՏԸ խորհրդակցութիւններ կը կատարէ, ընդլայնելու համար իր դահլիճը։ Այլեւս ապահով կը համարուի ընկերվարական կուսակցութեան մասնակցութիւնը։ Ուրբաթ օր բացառիկ նիստ մը պիտի գումարուի, քննելու համար այս խնդիրը, մանաւանդ որ ընկերվարական կուսակցութիւնն ալ ընդհ. ժողով պիտի գումարէ ։

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Հայ Արիներու տարեկան ցերեկոյթը, Կիրակի վեց մարտ, 1955, կէսօրէ ետք ժամը 2.30ին, Սալ տը լա Շիմի։

ՖՐ. Կ. ԽԱՉԻ ՕԴԱՓՈԽՈՒԹԵԱՆ ԿԱՅԱՆԻ ՇԷՆՔԻՆ ՀԱՄԱՐ

Ֆ. Կապոյտ Խաչի Կեդր. վարչութիւնը շնորհակալութեամբ ստացած է, օդափոխութեան կայանի շէնքին ի նպաստ Տիկին Այվիսընէ (Լոս Անճըլէս) 25 տոլ.։

Տիկին Ա. Խաչիկեանէ հազար ֆրանք, իր կեսրոջ Սօֆիա Խաչիկեանի (Սուրիա) մահուան քառասունքին առթիւ ։

ՖՐԱՆՍԱՀԱՅ ԼՍԱՐԱՆ

Յառաջիկայ հաւաքոյթը, Քաթէ սրճարանի վերնայարկը, այս չորեքշաբթի երեկոյ։ Դասախօսն է ՀՐԱՆԴ ՊԱԼՈՒԵԱՆ։ Նիւթը՝ Սփիւռքի ժամանակակից բանաստեղծները եւ Արամայիս Սրապեանի բանաստեղծութիւնը ։

ՍԻՓԱՆ — ԿՈՄԻՏԱՍ

ՍԻՓԱՆ – ԿՈՄԻՏԱՍ երգչախումբին վերամուտի հաւաքոյթը տեղի կ'ունենայ, կիրակի 31 Հոկտ. ժամը 15էն 22, Ազգ. Տան թատերասրահին մէջ։ Կը հրաւիրենք բոլոր անդամները, ընտանիքները եւ երգչախումբին բարեկամները։

Տէր եւ Տիկին Մկրտիչ Դաւիթեան եւ զաւակը, Տէր եւ Տիկին Օննիկ Դաւիթեան եւ զաւակը, եւ ամբողջ ընտանիքը խորին ցաւով կը ծանուցանեն իրենց հօր եւ մեծ հօր՝

ՏԷՐ ԳԷՈՐԳ ՔԱՀԱՆԱՅ ԴԱՒԻԹԵԱՆԻ

մահը որ տեղի ունեցաւ կիրակի օր ։

Օծումը եւ յուղարկաւորութիւնը պիտի կատարուին վաղը, հինգշաբթի ժամը 10ին, Ալֆորվիլի Ս. Պօղոս Պետրոս եկեղեցիին մէջ, ուրկէ մարմինը պիտի փոխադրուի գիւղին գերեզմանատունը։

Մասնաւոր մահազդ չստացողներէն կը խնդրուի ներկայ իբր այդ նկատել։

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Այրի Տիկին Հայկանոյշ Ոսկերիչեան, Տէր եւ Տիկին Սեդրակ Ոսկերիչեան եւ զաւակը, Տէր եւ Տիկին Յակոբ Ոսկերիչեան կը ծանուցանեն թէ այս կիրակի յետ պատարագի մասնաւոր հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի Փարիզի Հայոց եկեղեցին (15 ռիւ Ժան Կուժօն), իրենց ամուսնոյն, հօր, մեծ հօր եւ զաւկին՝ ողբացեալ

ԳԷՈՐԳ ՈՍԿԵՐԻՉԵԱՆԻ

մահուան քառասունքին աչթիւ ։

Կը հրաւիրուին ողբացեալին յիշատակը յարգողները ։

★

Այս առթիւ ողբացեալին այրին եւ զաւակները 20.000 Ֆր. կը նուիրեն ի նպաստ Լիոնի եկեղեցւոյ շինութեան, ինչպէս նաեւ 5000 Ֆրանք Յառաջի բարգաւաճման համար ։

Ստանալ «Յառաջ»էն ։

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

ԼԻՈՆ.— Այրի Տիկին Իսկուհի Փափազեան եւ զաւակները Արփինէ, Գրիգոր եւ Տիգրան կը ծանուցանեն թէ հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի այս կիրակի, յետ պատարագի, Լիոնի Հայոց եկեղեցին, իրենց անմոռանալի ամուսնոյն եւ հօր՝

ԵՂԻՇԷ ՓԱՓԱԶԵԱՆԻ

մահուան առաջին տարելիցին առթիւ ։ Կէսօրէ վերջ ժամը 3ին այցելութիւն իր թարմ շիրիմին։

Կը հրաւիրուին ողբացեալին յիշատակը յարգողները ։

★

ԼԻՈՆ.— Պարոն եւ Օր. Ջանդեան կը ծանուցանեն թէ այս կիրակի առաւօտ հոգեհանգիստ պիտի կատարուի իրենց եղբօրը ՎԱՀՐԱՄ ՋԱՆԴԵԱՆԻ մահուան 17րդ տարելիցին առթիւ, Հայոց եկեղեցին, 69 ռիւ Լուի Պլան ։ Կը խնդրուի իր յիշատակը յարգողներէն ներկայ ըլլալ։

ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՕՐԸ ԿԸ ՏՕՆՈՒԻ

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

Այս Շաբաթ, ժամը 9էն մինչեւ լոյս ։ Կէս գիշերէն վերջ եւրոպական պարեր մեծ սրահին մէջ ։ Աւանդական խնջոյք պզտիկ սրահին մէջ ։

Շաթօ տէ Ֆլէօրի հանրածանօթ սրահներուն մէջ։

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Շրջ. կոմիտէին եւ մասնակցութեամբ շրջանի բոլոր կոմիտէներուն, խումբերուն, Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Շրջ. վարչութեան եւ մասնաճիւղերու եւ Կապոյտ Խաչին ։

Բարձր հովանաւորութեամբ՝

GASTON DEFFERRE ի

Մարսէյլի քաղաքապետ, նախկին նախարար ։

Կը նախագահէ՝ ընկ. ՅԱԿՈԲ ՊԱՊԻԿԵԱՆ

Կը խօսին ընկ. Յ. ԵՂԻԱԶԱՐԵԱՆ

Տ. ԹԱԴՈՑԵԱՆ ։

Խօսք կ'առնեն ՖՐԱՆՍԻՍ ԼԵՆԱՌ, ԱՇԻԼ ՍԻՆԻ, ՊՕԺԻ ՄԱՌԻԻՍ ։

Գեղարուեստական բաժինին կը մասնակցին ՍԱՐԳԻՍ ՉԷՕՐԷՔՃԵԱՆ (ջութակ), Ա. ՅԱՐՈՒԹԻՒՆԵԱՆ եւ Ժ. ՄԱԿԱՐԵԱՆ (արտասանութիւն), Ժ. ԳԱՍԵԱՆ եւ Ժ. ԳԱՍՊԱՐԵԱՆ (երգ)։

Եւրոպական նուագախումբ ԷՄԷՐ ԿԱՐՕ (Սփլանտիտ)։ Հայկական նուագախումբ ՀԱՄԲԱՐՁՈՒՄԵԱՆ ԵՂԲԱՐՔ ։

Տախքերու մասնակցութեան համար 100 ֆրանք ։

Հանրակառք թիւ 19, 22, 23 եւ 41, իջնել Փառք Շանօ։

ՎԻԷՆԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. «Անի» կոմիտէի, մասնակցութեամբ Հ. Յ. Դ. «Նոր Սերունդ»ի եւ սանուհիներու ։

Քաղաքապետարանի նորակառոյց ընդարձակ սրահին մէջ, այս շաբաթ, ժամը 20.30էն մինչեւ առաւօտեան ժամը 3ը ։

Կը նախագահէ ընկ. ՄԻՍԱՔ ՄԻՐՋԷ

Կը խօսի ընկ. ՆՈՒՊԱՐ ՆԻԿՈՂՈՍԵԱՆ

Գեղարուեստական խնամուած բաժին, արտասանութիւն, երգ, կարող ուժերու կողմէ։ Հաճելի անակնկալներ ։

Հանդէսէն վերջ աւանդական խնջոյք եւ եւրոպական պարեր ընտիր նուագախումբով։ Ճոխ պիւֆէ ժողովրդական գիներով ։ Մուտքը ազատ է

●

ՏԷՍԻՆԻ ՄԷՋ

Հոկտ. 31ին, կիրակի ։

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. կոմիտէի եւ մասնակցութեամբ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի մասնաճիւղին։

Այս կիրակի ժամը 20.30ին, Հ. Յ. Դ. Տան մէջ։

Կը խօսի ընկ. Ն. ՆԻԿՈՂՈՍԵԱՆ

Մանրամասնութիւնները տեղւոյն վրայ։

●

ՌՈՄԱՆԻ ՄԷՋ

7 Նոյեմբեր, կիրակի ։

Կը խօսի ընկ. Խ. ՄԿՐՏԻՉԵԱՆ

●

ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ ՆՈՅ. 7ԻՆ

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ԵՐԵԿՈՅԹ Ի ՊԱՏԻՒ ԴԵՐԱՍԱՆ ԱՐՏԱՇԷՍ ԳՄԲԷԹԵԱՆԻ

6, ՆՈՅԵՄԲԵՐ, ՇԱԲԱԹ ԳԻՇԵՐ — ՍԱԼ Տ'ԻԷՆԱՅԻ ՄԷՋ

ԿԸ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒԻ ԳՐԻԳՈՐ ՎԱՀԱՆԻ

Տ Ի Գ Ր Ա Ն   Մ Ե Ծ

Պատմ. նոր ողբերգութեան երկու արարները միայն (Տիգրանի թագադրութիւնը)

Կը մասնակցին.— Տիկիններ՝ Բ. Դաւիթեան, Ա. Թադէոսեան, Օր. Խըտըշեան, Պ. Պ. Գ. Տէրվիշեան, Ն. Մարգարեան, Ն. Պշտիկեան, Ա. Գմբէթեան ինչպէս եւ հեղինակը ։

ԲԵՄԱԴԻՐ՝ ՏԻԿԻՆ ԱՆՆԱ ԲՈՒԴԱՂԵԱՆ

Տոմսերը ապահովել.— «Յառաջ»էն, Գրատուն Մ. Պարսամեանէն, եւ յանձնախումբի դանձապահ Պ. Ն. Յովհաննէսեանէն՝ 14, Rue Rochambeau, Paris (9)

— ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ —

Ֆ. Կ. ԽԱՉԻ Կեդր. վարչութիւնը արտակարգ ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ Փարիզի, շրջանի բոլոր ընկերները եւ ընկերուհիները անխտիր, խորհրդակցելու համար կայանի շէնքին նորոգման մասին, այս շաբաթ ժամը 3.30ին, Ազգ. Տան մէջ, 32 ռիւ տը Թրէվիզ, մէթրօ Քատէ։

ՇԱՒԻԼ.— Հ. Յ. Դ. «Արղութեան» խումբի ժողովը այս շաբաթ երեկոյ ժամը 9ին, սովորական հաւաքատեղին։ Կարեւոր օրակարգ։

Հ. Յ. Դ. ՌՈՒՍ. ՄԻՈՒԹԵԱՆ ժողովը այս շաբաթ ժամը 21ին, սովորական հաւաքատեղին ։

ԱԼՖՈՐՎԻԼ.— Հ. Յ. Դ. Ս. Մինասեան ենթակոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները այս ուրբաթ ժամը 21ին, ծանօթ հաւաքատեղին։ Ներկայ կ'ըլլայ Կ. Կ.ի ներկայացուցիչը ։ Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ։ Կարեւոր օրակարգ ։

ՊԱՆԵԻՕ ՔԱՇԱՆ.— Հ. Յ. Դ. «Արծիւ» ենթակոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր բոլոր ընկերները այս ուրբաթ ժամը 20.30ին, ծանօթ հաւաքատեղին։ Խիստ կարեւոր օրակարգ։ Բացակաները նկատի պիտի առնուին։

ԻՍԻԻ Հ. Յ. Դ. «Զաւարեան» կոմիտէի ընկերական ընդհ. ժողովը այս շաբաթ ժամը 9ին, սովորական հաւաքատեղին ։ Ներկայ կ'ըլլայ Կ. Կ.ի ներկայացուցիչը։ Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ ։

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի «Ահարոնեան» խումբին դասախօսութիւնը այս հինգշաբթի։ Կը խօսի ՀՐԱՆԴ ՊԱԼՈՒԵԱՆ։ Նիւթը՝ «Արշակ Չօպանեանի կեանքն ու գրականութիւնը »։

Դասախօսութիւնը՝ Ազգային Տան մէջ։

Հ. Յ. Դ. «ՌԱՖՖԻ» խումբի ժողովը այս ուրբաթ իրիկուն ժամը 20.30ին Քաֆէ տը լա Մէռի, Սէն Սիւլփիս։

ԱՌՆՈՒՎԻԼ.— Հ. Յ. Դ. «Վարդան» ենթակոմիտէի ժողովը այս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 2.30ին, Առնուվիլի ծանօթ հաւաքատեղին։ Պարտաւորիչ ներկայութիւն ։

ԱՆԻԷՌ ԱՍՆԻԷՌ ՊՈՒԱ ՔՈԼՈՄՊ.— Հ. Յ. Դ. Արամ ենթակոմիտէն ժողովի կը հրաւիրէ իր շրջանի ընկերները այս ուրբաթ ժամը 21ին, ծանօթ հաւաքատեղին։ Կարեւոր օրակարգ։ Ներկայ կ'ըլլայ Կ. Կ.ի ներկայացուցիչը։

ՀԱՅ ԲԺՇԿԱԿԱՆ ՄԻՈՒԹԵԱՆ հերթական դասախօսութիւնը (Հայերէն), այս ուրբաթ ժամը 21ին, Ազգ. Տան մէջ։ Դասախօս՝ ատամնաբոյժ Պ. Ա. ՃԻՆՃԵԱՆ։ Նիւթը՝ Բերնի եւ ակռաներու առողջապահութիւնը։ Մուտքը ազատ է։

OCÉANIA

ՕԴԱՆԱՒԻ, ՇՈԳԵՆԱՒԻ ԵՒ ԵՐԿԱԹՈՒՂԻԻ ԱՄԷՆ ՏԵՍԱԿ ՏՈՄՍԵՐ ԿԸ ՎԱՃԱՌՈՒԻՆ

Վիզայի եւ անցագրի բոլոր ձեւակերպութիւնները, Հարաւային եւ Հիւսիսային Ամերիկաներու, Քանատա, Թուրքիա, Լիբանան ։ Ամէն մանրամասնութեանց համար գրել՝

Պ. ԼԵՒՈՆ ՊԱՐՈՆԵԱՆԻ

38, Rue de la Republique. Marseille
Tél. Colbert 53-13 — 42-58

Bureaux à Paris
4, Rue de Castellane.
Adresse telegraphique PACATLAN

ԱՐՏԻՊՕՂԱԲԱՐ Կ'ՈՒԶՈՒԻՆ

Երիտասարդներ կօշիկի գործարանի մէջ աշխատելու համար ։

Դիմել՝ Chaussures Déesse
18, Rue Mélingue, Paris (19)

ԱՂՔԱՏԱԽՆԱՄԻ ՏԱՐԵԿԱՆ

Պ Ա Ր Ա Հ Ա Ն Դ Է Ս Ը

ԿԻՐԱԿԻ 31 ՀՈԿՏ. ԺԱՄԸ 16ԷՆ 24

HOTEL GEORGE V-ի

ՇՔԵՂ ՍՐԱՀՆԵՐՈՒՆ ՄԷՋ

ANNIK NOEL, MADELL'S, HELENE ROLER Attractions internationales

FRANÇOIS, avec son accordéon, (chanteur du charme)

Deux orchestres - Attractions - Défilé de mannequins

MAGGY ROUF, Fourrures MENDEL

Ապահովեցէք ձեր սեղանները հեռաձայնելով՝ PRO. 03-19, TRU. 47-48

Imp. Araxes - 46, rue Richer, Paris (9e)

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

ՅԱՌԱՋ
ՕՐԱԹԵՐԹ

HARATCH

Fondé en 1925 Tél.: PRO. 86-60
Le Directeur : SCH. MISSAKIAN
Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise, Paris-9e
C.C.P. Paris 1678-63 R. C. Seine 376.286

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա եւ գաղութներ տարեկան 3000 ֆր., վեցամս. 1600
Արտասահման՝ տարեկան 3500 ֆր. կամ 10 $, հատը 12 ֆր.

ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ 28 ՀՈԿՏԵՄԲԵՐ ★ JEUDI 28 OCTOBRE 1954

30ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 7508 30e ANNEE — Խմբագիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ — ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 10ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 2919

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ԱՆՄԻՋԱԿԱՆԸ

Շատ ուշ մնացած են Հիւս. Ամերիկայի մէջ, ճեմարան մը բանալու համար :

Տարիներ առաջ կրնային հիմնել այդ կրթարանը, երբ տրամադրելի ուժերն ալ աւելի կարեւոր թիւ մը կը կազմէին :

Ի՛նչ պիտանի ուժեր պակսեցան, վերջին 15 – 20 տարիներու ընթացքին : Թերեւս նիւթական միջոցներն ալ աւելի ձեռնտու էին, այն ատեն :

Ո՛րքան ակումբներ, եկեղեցիներ և ուրիշ հանրօգուտ շէնքեր գնուեցան կամ շինուեցան այդ ժամանակաշրջանին :

Այսօր ալ զոհողութիւններ կը կատարուին, այդ ուղղութեամբ :

Նոյն իսկ ծրագիրներ կ'որոճան աստուածաբանական ճեմարան, դպրանոց հաստատելու համար, իսկ երկրորդական վարժարանի ծրագիրը կը ձգձգուի տարուէ տարի ...

Անօգուտ է ողբալ կորսուած ժամանակին համար :

Կը թուի թէ դեռ տարիներ պիտի անցնին, մինչեւ որ գործի ձեռնարկուի :

Մենք պիտի առաջարկէինք հետեւեալ ձեւը, իբրեւ իրագործելի պահանջ.—

Անմիջապէս ձեռնարկել հայագիտութեան եռամեայ դասընթացք մը հաստատելու, հայաշատ կեդրոնի մը մէջ :

Տեսակ մը նախապատրաստական շրջան պիտի կազմէ այս ձեռնարկը, որ մասնաւոր դժուարութիւն մը չի ներկայացներ :

Հաւաքել անոնք որ քիչ – շատ հայերէն գիտեն կամ կը սորվին դպրոցներու մէջ, եւ ճոխացնել անոնց պաշարը, համաձայն մասնաւոր ծրագրի մը :

Այս տղաքը եւ աղջիկները, իրենց կարգին, կրնան դառնալ ապագայ ուսուցիչներ : Ամէն պարագայի մէջ, «ուսումնական» դաս մը կը պատրաստուի ոչ թէ կիսկատար, թափթփած գիտելիքներով, այլ տոկուն պաշարով :

Այս պարագային ալ բուն տագնապը նիւթականը չէ, այլ ուսուցիչներու ապահովումը :

Որպէսզի եռամեայ դասընթացքը իրական արժէք մը ներկայացնէ, անհրաժեշտ է որ ունենայ մասնագէտ ուսուցիչներ հայերէնի, գրականութեան, պատմութեան, Հայաստանի աշխարհագրութեան, ինչպէս եւ անգլերէնի :

Մենք բոլորովին յոռետես չենք եւ կը կարծենք թէ տակաւին կան պիտանի ուժեր, ցրուած՝ զանազան քաղաքներու մէջ:

Կը բաւէ ընդհանուր կոչ մը ուղղել, թերթերու եւ աղբ. կազմակերպութեանց միջոցաւ :

Բացառիկ պարագաներու մէջ, կրնան դուրսէն ալ թեկնածուներ գտնել :

Մէկ եռամեայ դասընթացքի հաստատումը կրնայ դուռ բանալ ուրիշներու : Եւ կամ հարթել ճամբան, Կեդր. վարժարանի մը համար :

Պարզէն, անմիջականէն բարդ եւ ընդարձակ ծրագրի մը յանգելու փորձ մըն է որ կ'առաջարկենք :

Նոյն ծրագիրը կարելի է մշակել մեր գաղութին մէջ ալ, սկսելով Փարիզէն եւ Մարսէյլէն :

Շողշողուն ծրագիրները չեն որ պիտի գոհացնեն մեր անմիջական պահանջները, այլ ձեռներէցութիւնը եւ մեթոտիկ աշխատանքը :

Տարիներէ ի վեր լսարաններ եւ դասախօսութիւններ կը սարքուին Հիւս. Ամերիկայի եւ Ֆրանսայի մէջ :

Կը նշանակէ թէ տրամադրելի տարրեր չեն պակսիր :

Եթէ մասամբ եռամեայ դասընթացքի մը վերածուէին այդ լսարանական ձեռնարկները, յարմարցնելով հայագիտութեան պահանջներուն, քանի մը տասնեակ շրջանաւարտներ ունեցած կ'ըլլայինք :

Շ.

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԴԱՀԼԻՃԻՆ ՎԵՐԱԿԱԶՄՈՒԹԻՒՆԸ

ՎԱՐՉԱՊԵՏԸ ՆԱԽԱՐԱՐԱԿԱՆ ՊԱՇՏՕՆ – ՆԵՐ ԱՌԱՋԱՐԿԵՑ 6 ԸՆԿԵՐՎԱՐԱ – ԿԱՆՆԵՐՈՒ

Իր քաղաքական յաջողութիւններէն ետք, վարչապետը այժմ ձեռնարկած է զօրացնելու դահլիճը : Արդէն բանակցութիւններ կը կատարուին ընկերվարական կուսակցութեան հետ, որպէսզի մասնակցի կառավարութեան :

Պ. Մենտէս Ֆրանս առջի օր դատ – դատ նամակներ ուղղեց վեց ականաւոր ընկերվարականներու, նախարարական պաշտօններ առաջարկելով : Ամէնէն կարեւորներն են այդ. պաշտպանութիւնը, զոր առաջարկած է Պ. Ռոպէռ Լաքոստի, առեւտրականը (Պ. Կազիէ) եւ առեւտրական տորմիղինը (Պ. Տէֆէռ : երեսփոխան-քաղաքապետ Մարսէյլի) : Ուրիշ երեք ընկերվարականներ ալ հաւանաբար փոխ – նախարարի պաշտօնն ստանան :

Նամակ ստացողները իրենք անմիջապէս լուր տուին կուսակցութեան ընդհ. քարտուղարին, որ երէկ մասնաւոր տեսակցութիւն մը պիտի ունենար վարչապետին հետ : Յետոյ խնդիրը պիտի յղուի կուսակցութեան գործադիր մարմնին : Այս վերջինը պիտի որոշէ թէ անհրաժե՞շտ է արտակարգ ժողով գումարել, արտօնելու համար մասնակցութիւնը : Այդպիսի ժողովի մը պատրաստութիւնը առ նուազն երկու շաբաթ կը տեւէ :

Կուսակցութեան համար ամէնէն կնճռոտ հարցը այն է որ, եթէ մասնակցի դահլիճին, տրամաբանօրէն ընդունած պիտի ըլլայ վարչապետին արտաքին քաղաքականութիւնը եւ հետեւաբար ստիպուած է վաւերացնել Հոկտ. 23ին ստորագրուած դաշնագիրները : Այս մասին համաձայնութիւն գոյացած չէ տակաւին :

ՖՐԱՆՔՕ-ԳԵՐՄԱՆ ԳՈՐԾԱԿՑՈՒԹԻՒՆԸ Կ'ԸՆԴԱՐՁԱԿՈՒԻ

Քաղաքական համաձայնութեանց ստորագրութենէն անմիջապէս ետք, Ֆրանսայի եւ արեւմտեան Գերմանիոյ ներկայացուցիչները գործի ձեռնարկեցին, զարկ տալու համար երկու երկիրներու տնտեսական գործակցութեան : Միեւնոյն ատեն համաձայնութիւն գոյացած է մշակութային փոխանակութեանց մասին : Յետոյ, փոխադարձաբար պիտի պահպանուին պատերազմի զոհերուն գերեզմանները եւ յիշատակարանները :

Առեւտրական փոխանակութեանց բանակցութիւնները կը սկսին յառաջիկայ Նոյեմբերին : Մասնագէտներ կը կարծեն թէ Ֆրանսայի արտածումները պիտի կրկնապատկուին յառաջիկայ տարուան ընթացքին :

Այս փոխանակութեանց աճումով, կը յուսան ոչ միայն մեղմացնել մթնոլորտը, այլեւ աւելի սերտ յարաբերութիւններ հաստատել երկու ազգերուն միջեւ : Նոյն իսկ յոյս կայ որ տնտեսական, դրամական եւ մասնագիտական գործակցութիւնը տարածուի մինչեւ Ափրիկէի Ֆրանսական ստացուածքները : Երկու վարչապետները համաձայն են որ քաջալերուին եւ գործակցին ֆրանսական եւ գերմանական ընկերութիւնները և դրամագլուխը, շահագործելու համար եւրոպական ցամաքին եւ անդրծովեան երկիրներու հում նիւթերը, օրուան պահանջներուն յարմարցնելով արտադրութիւնը :

Այս առաջադրութեամբ, գործակցութեան պիտի հրաւիրուին նաեւ ուրիշ երկիրներ, մասնաւորապէս Արեւմտեան Եւրոպայի Միութեան միւս հինգ անդամները, իրենց ճիգերը կեդրոնացնելով ազգ – մական արտադրութեանց վրայ : Փարիզի մէջ կ'ուզեն որ Գերմանիա իր ղեկավարական ճարտարարուեստը սերտօրէն միացնէ ֆրանսականին, իբրեւ յաւելուածական երաշխիք մը գերման զինապաշտութեան վերածնման դէմ :

Նոյեմբերի բանակցութեանց ընթացքին, Ֆրանսա մասնաւորապէս պիտի ջանայ Գերմանիա արտածել իր յաւելեալ ցորենը եւ շաքարը : Մշակոյթի ճակատին վրայ, երկու երկիրները ուսանողական թոշակներ պիտի հաստատեն, փոխադարձաբար պիտի աւելցնեն երկու լեզուներու դասընթացքները, պիտի բարեփոխեն դասագիրքերը եւն.

ԹՈՒՐՔԻՈՅ մէջ տասնօրեայ մարզանքի կանչուած են 45-65 տարեկան պահեստիները : Հոկտ. 19ին երբ Փոլաթլը կը փոխադրէին խումբ մը պահեստիներ, զինուորական կառքը տապալեցաւ : Հինգ հոգի մեռան, 11 հոգի ծանրապէս վիրաւորուեցան :

ԱՆԳԼԻՈՅ ԳՈՐԾԱԴՈՒԼԸ կը շարունակուի նոյն սաստկութեամբ : Սենտիքաներու վարիչները կ'ըսեն թէ ի հարկին ամիսներով պիտի շարունակուի :

✤ ՕՐԸ ՕՐԻՆ ✤

★

«ԷԳՕԻՍՏԱԿԱՆ» ԲԱՐՔԵՐ

Քննադատութիւնը եւ ինքնաքննադատութիւնը ամենօրեայ վարժութիւններ են խորհրդային երկիրներու մէջ :

Եւ անշուշտ օգուտներ կ'ունենան, եթէ «պարտիա»ն կամ «պրեզիդիում»ը հակասական հրահանգներ չտան, մէկ «սխալ»յէն միւսը :

Հայաստանի գրողներու Գ. Համագումարին մէջ, Կեդր. Կոմիտէին ընդհ. քարտուղարը, Ս. Հ. Թովմասեան բարոյականի եւ բարեկրթութեան դասեր ալ տըւած է, ինչպէս կ'երեւայ իր զեկուցումէն.

— «Որոշ գրողներ, յատկապէս երիտասարդ գրողներ, փորձեր են անում խախտելու բոլոր քաղաքացիների համար պարտադիր, հասարակութեան կողմից ընդունուած նորմաները, իրենց դնում են ինչ որ արտօնեալ վիճակում : Նրանց մենք հանդիպում ենք երբեմն հարբած, սովետական մարդուն անվայել վիճակում» : (Սով. Գրակ. եւ Արուեստ, 1954 Սեպտ. էջ 166) :

Դեռ աւելի ծանր ամբաստանութիւն մը.

— «Մեզ յայտնի են մի շարք տգեղ փաստեր, մի քանի գրողների չհասկըրական, էգօիստական վարքագծի մասին» :

Ի՞նչ է պատահեր.

— «Մեր որոշ գրողներ դարմանալի ճարպիկութիւն են ցուցաբերում իրենց անմշակ, հում երկերը Պետհրատի հրատարակչական պլանների մէջ մտցնելու գործում, հրատարակում, վերհրատարակում են դրանք եւ նոյն յամառութեամբ, կորցնելով համեստութեան ամէն մի չափ, պահանջում են որ մամուլը, մարդիկ անպայման դրական արտայայտուեն իրենց գործերի մասին : Մինչդեռ, այդ գործերից շատերն իսկական գեղարուեստական գործեր չեն եւ դրա համար էլ նրանց երեւան գալն ու մոռացուելը տեղի է ունենում միաժամանակ» : (Նոյն) :

Ուրեմն, կարգ մը գրողներ չարաշահութիւն կատարելով, յաջողած են պետական Հրատարակչականին միջոցաւ տըպել տալ իրենց «անմշակ, հում երկերը» :

Յետոյ, աջ – ձախ ինկեր են, որպէսզի գովեստներ գրուին, իրենց այդ «հում» գործերուն համար :

Արդար է որ կարգի հրաւիրուին այդ սնապարծ «էգօիստ»ները, որպէսզի ուրիշներ ալ չվարակուին :

Կարելի՞ էր քանի մը հարցումներ ուղղել, այս առթիւ .—

«Բոլոր քաղաքացիների համար պարտադիր, հասարակութեան կողմից ընդունուած «նորմա»ներին համաձա՞յն է որ սովետական իշխանութիւնը հովանաւորէ, բարոյապէս եւ նիւթապէս քաջալերէ գոյնզգոյն շողոքորթներ եւ խաչագողներ, որոնք ցանելու համար Հայկական Արտասահմանի մէջ :

Ի՞նչ կը շահի հայրենիքը, երբ անկիրթ եւ անպատիւ էլոյթներ կը սարքուին, գարշահոտ փրփուրներ տեղալով տարագիր բազմութեանց մշակոյթին» մամուլին եւ մտաւորականութեան դէմ, յանուն պրոգրեսիւ գործունէութեան մը որ խուժանավարական մասալ է եւ միստիֆիկացիա :

ՎԱՀԷ

ՄԱՀԱՓՈՐՁ ԵԳԻՊՏՈՍԻ ՄԷՋ

★

Երեքշաբթի օր, երբ Եգիպտոսի վարչապետը, զնդ. Կամալ Նասըր ճառ մը կը խօսէր Աղեքսանդրիոյ Ազատութեան հրապարակին վրայ, ի ներկայութեան 250000 քաղաքացիներու, ութը գնդակներ արձակուեցան : Վարչապետը չվնասուեցաւ եւ հանդարտօրէն շարունակելով իր ճառը, յայտարարեց .

— Եթէ մեռնիմ, մեռած պիտի ըլլամ ձեզի համար եւ ի փառս Եգիպտոսի : Ուրիշ Կամալ Նասըր մը պիտի յաջորդէ ինծի եւ յեղափոխութիւնը պիտի շարունակուի :

Ոստիկանութիւնը անմիջապէս ձերբակալեց խումբ մը կասկածելիներ : Գլխաւոր ամբաստանեալն է թիթեղագործ մը, Մոհամմէտ Լաթիֆ, որ խոստովանեցաւ թէ վեց գնդակ արձակեց եւ թէ անդամ է Իսլամ Եղբայրութեան : Միւսներն ալ բանուորներ կամ պաշտօնեաններ են :

ԹՐՔԱԿԱՆ ԴՐԱՄԸ ՓՐԿԵԼՈՒ ՀԱՄԱՐ

●

«ՊԼՈՔԷ» ԵՂԱՆ ԱՐՏԱՍԱՀՄԱՆ ԲՆԱԿՈՂՆԵՐՈՒ ԵԿԱՄՈՒՏՆԵՐԸ

Պոլսոյ վերջին թղթաբերէն կը քաղենք հետեւեալ տեղեկութիւնները. (20 հոկտեմբեր) .—

Ելմտական նախարարութիւնը նոր հրամանագիր մը հրատարակեց (Թիւ 62), իբրեւ յաւելուած թիւ 13 որոշմնագրին որ սահմանուած է պահպանելու Թրքական դրամին արժէքը :

Այդ զեկոյցին համաձայն, «պլօքէ» կ'ըլլան արտասահման հաստատուած Թուրք եւ օտար անձերուն եւ բարոյական անձերուն շարժուն եւ անշարժ գոյքերուն հասոյթները եւ վաճառման փոխարժէքները, ունեցած Թրքական դրամը եւ ամէն կարգի պահանջ :

Միայն թէ հինգ հարիւր ոսկիէն պակաս հասոյթներն ու եկամուտները այս պայմանէն զերծ կը մնան : Իսկ Թուրքիայէն դուրս ապրող անձերուն եւ բարոյական անձերուն «պլօքէ» եղած այն հասոյթներն ու դրամը որ առեւտրական գործառնութեանց արդիւնք են, պիտի փոխադրուին Կեդր. Դրամատուն : Այս գումարները գործածելու համար նախ պէտք է արտօնութիւն առնել Ելմտական նախարարութենէն :

Այն անձերը որոնք արտասահման ապրող իրաւական ու բարոյական անձերուն դրամները կամ հասոյթները կը ստանան, պարտաւոր են այդ արժէքները դնել աւանդային դրամատուն մը, ստացման թուականէն մինչեւ մէկ ամիս :

Կեդր. դրամատան մէջ իրենց անունով հաշուընթաց պիտի բացուի «առեւտրական գործառնութիւններէն գոյացած պլօքէ անունին տակ :

Թուրքիոյ մէջ «պլօքէ» եղած այս գումարները կարելի է գործածել միայն Ելմտական նախարարութեան հրամանով, իսկ անոնց տեղ կարելի է ապրանքներ արտածել, բայց դարձեալ նախարարութիւնն է որ զանոնք կը ճշդէ :

(Շար.ը կարդալ Դ. էջ)

ՆԻԿՈԼ ԴՈՒՄԱՆԻ ՅԻՇԱՏԱԿԻՆ

(Եղերական մահուան 40ամեակին առթիւ)

1914 Հոկտեմբեր 3ին տարճանակի մէկ հարուածով՝ իր կեանքին վերջ տուաւ Նիկոլ Դուման։ Ծնած 1867ին, ուրեմն հազիւ քառասունըեօթը տարեկան, ըսելով թէ՝ չարժեր երկարել կեանք մը, որ իր կարծիքով՝ դարձեր էր այլեւս անօգուտ։ Կեանք մը, սակայն, որ հարուստ, հոյակապ էր եղած ու անսահմանօրէն օգտակար՝ հայ ժողովուրդին։ Ժողովուրդ մը, որմէ ծներ էր Նիկոլ Տէր Յովհաննէսեան եւ որուն ծառայեր էր մինչեւ մահ՝ անայլայլ հաւատարմութեամբ։

Շատ բան կայ ըսելու այդ ծառայութեան մասին, որ եղած է ամբողջական նուիրում մը։ Նիկոլ շատ գործեր կատարած է, որոնցմէ իւրաքանչիւրը դիւցազներգութիւն մըն է։ Բայց հրապարակի վրայ չկայ ցարդ լրիւ պատմութիւնը այդ գործերուն։ Ցան ու ցրիւ տեղեկութիւններ, յուշեր, յօդուածներ՝ կ'երեւին մեր մամուլին մէջ։ Տկար են, սակայն,ատոնք ամէնն ալ, եւ տկար՝ Նիկոլին իրական մեծութիւնը ճշգօրէն պատկերացնելու տեսակէտէն։ Ատոնց կարգը դասենք նաեւ այս պզտիկ գրութիւնը, որ պարզապէս յիշատակի խօսք մըն է(*)։

Դիւրին աշխատանք մը պիտի չըլլայ՝ Նիկոլի գործերուն լրիւ պատկերացումը։ Որչափ ալ ատոնք կարեւոր, պատմականօրէն բախտորոշ եղած են հայութեան համար, այնուամենայնիւ հարկաւոր տուեալները կը պակսին, որոնցմով միայն պատկերացման աշխատանքը կատարել ընել կարելի պիտի ըլլար։

Նիկոլ Դուման հայ նորագոյն ազատագրական – յեղափոխական շարժման ղեկավարներէն մին էր։ Տարօրինակ թող չթուի, եթէ ըսեմ, որ դատապարտութեան արժանի անփութութիւն մը կայ մեր մէջ՝ մեր իսկ գործիչներու հանդէպ, բայց ոչ այն անփութութիւնը որ յարգանքի, գնահատանքի պակասէն կուգայ սովորաբար։ Այլ, այն անտարբեր վերաբերումը, զոր մենք ցոյց կուտանք՝ մեր Նիկոլ Դումաններու, Գէորգ Չաւուշներու եւ այլոց կեանքին ու գործերուն յիշատակները խնամքով պահպանելու եւ ամբողջացնելու անհրաժեշտութեան հանդէպ։

Անոնք, մեր հոյակապ գործիչները, հերոսութիւններ կատարած են. բայց մենք,

(*) Նիկոլ Դումանի մահուան 15ամեակին առթիւ, մեր հանգուցեալ ընկերներէն Յովակ Ստեփանեան *Հայրենիք* ամսագրի մէջ (1930ի 6 յաջորդական թիւերուն՝ փետրուարէն սկսեալ) հրատարակեց բաւական ընդարձակ ուսումնասիրութիւն մը։ Մանրակրկիտ ըլլալով հանդերձ, այդ աշխատութիւնը դժբախտաբար, թերիներ ունի, որոնց պատճառով աղօտ կը մնայ Նիկոլին պատկերը։

ինչպէս եւ ուրիշ շատեր, որ մօտէն վկայ եղած ենք անոնց գործունէութեան, — չենք մտածած, չենք ջանացած՝ գրի առնել, ուշադրութեամբ հետեւիլ անոնց գործերուն։ Ի՞նչ ըրած ենք, օրինակ, ՌՈՍՏՈՄի մասին։ Հ. Յ. Դաշնակցութեան հիմնադիրներէն մին, յեղափոխական պայքարի ուխտեալ առաքեալ մը։ Մարդ մը, որ հոյակապ նկարագիր ու չքեղ միտք ունէր։ Անոր մահէն վերջ անցած են 34 տարիներ, ու ցարդ չգրուեցաւ ստուար հատոր մը, ուր երեւան գար Ռոստոմը իր ամբողջական մեծութեամբ՝ իր գործերով ու պայքարներով։

Տուի յատկապէս Ռոստոմի անունը, որովհետեւ շատ ուշագրաւ նմանութիւն կայ անոր ու Նիկոլ Դումանի միջեւ։ Երկուքն ալ հաւասարապէս կը խորշէին իրենք զիրենք ցուցադրելէ։ Երկուքին համար ալ հաւասարապէս կարեւոր էր գործըն ինքնին, զոր կը կատարէին, եւ ոչ երբեք՝ գործին մասին խօսիլը, պատմելը, իրենք իսկ ըլլային խօսող – պատմողը եւ կամ ուրիշներ։

Նիկոլ պարզապէս կը քամահրէր մանաւանդ ամէն զրոյց ու փառաբանանք, որոնք կ'ըլլային իր հասցէին։ Որովհետեւ համեստ էր. եւ համեստութիւնը՝ իր բարոյական էութենէն կուգար։ Հոգեկան բնածին համեստութիւն մը, որուն խորթ ու անարժէք էին՝ փառասիրական տկարութիւնները, դժբախտաբար այնքան յատուկ՝ մարդ – արարածներէն մեծին թէ փոքրին։

Բայց ինչ հուժկու կամք կար այդ համեստ, արտաքինով անպաճոյճ, ժուժկալ ու սակաւապէտ մարդուն մէջ։ Բնութիւնը, զայն այնպէս ստեղծած, տուեր էր անոր նաեւ կամք մը, որ գիտէր յորդիլ վարար գետի մը պէս ու ալեկոծել, քանդել ամէն պատուար ու արգելք։ Կամքը անհատի մը, որ կոչուած էր հրամայելու եւ ծունկի բերելու ընդդիմութիւններ ու խոտոր ձգտումներ։ Կոչեցեալ հրամանատար մը՝ հաւասարապէս՝ ռազմական ձեռնարկներու թէ յեղափոխական գործերու մէջ։ Հրամանատար մը, որ իր պայծառ հեռատեսութեամբ եւ իր զօրաւոր բնազդով կը հասկնար թէ ինչ ըսել անհրաժեշտ էր վտանգի մը հանդէպ, որ կը սպառնար հանրութեան, հայ ժողովուրդին։

Կը բաւէ յիշել հոս կայծակնային արագութեամբ կազմակերպուած ինքնապաշտպանութիւնը Պաքուի մէջ, հայ–թաթարական ընդհարումներու ատեն, երբ քաղաքին ու շրջակայքի հայութիւնը կը գտնուէր բնաջնջումի ահաւոր վտանգին առջեւ։ Նիկոլի կամքին ու վճռականութեան շնորհիւ միայն վերահաս արհաւիրքը փոխուեցաւ յաղթանակի՝ հայութեան համար։

Երբ հարցը կար ժողովուրդի շահերու պաշտպանութեան, հանրօգուտ ձեռնարկի մը կազմակերպման, Նիկոլը՝ հրամանատարի, առաջնորդի իր դերին մէջ, անողոք, մինչեւ իսկ անողորմ կ'ըլլար իր գործակիցներուն հանդէպ։ Ան կը հրամայէր, ու կը պարտադրէր իր կամքը։ Չէր հանդուրժեր թերացումներու, չեզոքումներու, անպարտաճանաչութեան, վհատութեան։

Խստապահանջ՝ ուրիշներու հանդէպ, Նիկոլ Դուման անողոք էր նախ եւ առաջ՝ իր իսկ հանդէպ։ Կարգապահական բծախնդրութիւններ ունէր ու չէր ներեր ոչ ուրիշներու, ոչ ալ մանաւանդ իր սեփական տկարութիւններուն։ Ընդհ. գործին յաջողութեան համար կը զոհէր անվարան ամէն անհատական կապ ու բարեկամութիւն՝ ով որ ալ ըլլար խնդրոյ առարկան։ Եւ իր բարոյական կատարեալ իրաւունքն էր այդպէս ըլլալու, որովհետեւ իր ամբողջ կեանքը եղած էր աննման զոհողութեանց յորդառատ աղբիւր մը։

Ան կոչուած էր գործի՝ հայ ժողովուրդին, Հ. Յ. Դաշնակցութեան ի սպաս։ Եւ քառորդ դարէ աւելի, ան գործեց անյեղլի հաւատարմութեամբ, երբեք չակընկալելով վարձատրութիւն կամ գովք ու երախտիք։ Անոր ծառայութիւնը՝ ուխտեալի մը նուիրումն էր, որ չէր ճանչնար վարանում ու յուսախաբութիւն։

Երբ, սակայն, հասկցաւ ուխտեալը որ ինքն այլեւս ֆիզիքապէս քայքայուած՝ անկարող պիտի ըլլայ շարունակելու իր ծառայութիւնը, վճռականօրէն վերջ տուաւ իր կեանքին, զայն անօգուտ գտնելով։ Իրեն յատուկ պայծառատեսութեամբ հասկնալէ վերջ թէ անբուժելի դարձած են իր թոքախտն ու յօդացաւը (երկու հիւանդութիւններ, որոնք հետեւանքն էին իր չարքաշ աքսորութեանց ու զրկանքներուն՝ լեռներու բուքուբորանին ու կոխուներու թոհուբոհին մէջ) — կը նախընտրէ քաշուիլ առյաւէտ, բեռ չըլլալու համար իր շրջապատին։ Կամքն ու կորովը, որ ան ունեցած էր կեանքի ամբողջ ընթացքին, վերջին անգամ մըն ալ երեւան բերելով՝ տարճանակը կ'ուղղէ ինքն իր դէմ։

Եղերական զուգադիպութեամբ մը, Նիկոլի ինքնասպանութիւնը տեղի կ'ունենայ ճիշդ այն բախտորոշ օրերուն, երբ կ'որոտային թնդանօթները գերմանական ու աւստրօ–հունգարական ճակատներուն վրայ եւ Թուրքիան ալ կը պատրաստուէր կռուի մէջ մտնելու։ Թրքահայութեան գլխուն ահաւոր վտանգի մը սեւ ամպերը կը կուտակուէին։ Ծանրօրէն վրդովիչ շրջան մը՝ մեր ժողովուրդին եւ անոր պատասխանատու ղեկավարներուն համար։ Նիկոլ Դումանի նման ղեկավարի մը, հեռատես առաջնորդի մը, վճռական քայլերու տէր հրամանատարի մը գերագոյն անհրաժեշտութիւնը կար ճիշդ այդ ժամանակաշրջանին։ Երբ Նիկոլն ալ տակաւին քառասունեօթ տարեկան էր միայն, այսինքն՝ տակաւին փարթամ ու ստեղծագործող պիտի ըլլային՝ իր ռազմավարական տաղանդն ու կազմակերպչական կարողութիւնները։

Բախտը դաւաճանեց Նիկոլ Դումանին, դաւաճանեց նաեւ հայութեան։

Վ. ՎԱԼԱԴԵԱՆ

Ի՞ՆՉՈ՞Ւ ՉԵՆ ԲԱԺՆԵՐ ՍԹԱԼԻՆԵԱՆ ՄՐՑԱՆԱԿՆԵՐԸ

«Լը Մոնտ»ի ռուսագէտ աշխատակիցը Անտրէ Փիէռ կը փորձէ լուսաբանել այս հարցը, մասնաւոր յօդուածով մը։

Ընդհանրապէս ամէն տարի մարտ ամսուն, գիտական եւ գրական աշխարհը կը սպասէր մեծ դէպքի մը—Սթալինի մրցանակներու ծանուցման։ Մրցանակաւորին, — լաուրիատ — փառքին կ'ընկերանար պզտիկ հարստութիւն մը 25 հազարէն 100 հազար րուպլի։ Արդ 1952էն ի վեր որեւէ բաշխում տեղի չէ ունեցած։ Ինչո՞ւ։ Որ եւ է բացատրութիւն չտրուեցաւ վերէն, որով մարդիկ սկսան ենթադրութիւններ ընել։

Հաւանական է որ մրցանակաւորներու ցանկը պատրաստ էր 1953ի Մարտի սկիզբը։ Եւ Սթալինի մահը եւ թաղումը, նոր կառավարութեան կազմութիւնը խանգարեցին բաշխումը։ Սակայն ամիսները սահեցան եւ մինչեւ 1953ի վերջը չխօսուեցաւ այդ մասին։ 1954ին Փետրուարի ըսկիզբը, ըսուեցաւ թէ Սթալինի մրցանակի յանձնախումբը ժողով պիտի գումարէր, ինչպէս անցեալին, ուսումնասիրելու համար մրցանակի թեկնածուները։ «Լիթերաթուռնայա Կազեթա»ն Փետրուար վեցին կը յայտարարէր թէ գրական եւ գիտական մրցանակներու յանձնախումբին լիակատար նիստը տեղի ունեցած էր նախորդ օրը նախագահութեամբ Նիքոլա Թիխոնովի։ Յետոյ մշակոյթի նախարարութեան օրկանը, «Սովիէտսկայա Կուլտուրան», կը հրատարակէր զանազան կազմակերպութեանց կողմէ քննութեան դրուած գործերը։ Կ'ենթադրուէր թէ մրցանակներ պիտի բաշխուէին անոնց մէջ։ Մարտը անցաւ, նմանապէս միւս ամիսները եւ ոչ ոք խօսք ըրաւ այդ մասին։ Թերթերը եւ գրական պարբերաթերթերը բոլորովին կլանուած էին խորհրդային գրագէտներու մեծ համագումարին պատրաստութեամբ որ նախորդէն քսան տարի ետք պիտի գումարուէր։

Այն յանձնախումբերը, որ ուղղակի նախարարական խորհուրդին եւ կուսակցութեան թեւին տակ կը գտնուէին, պէտք էր նոր հրահանգներ ստացած ըլլային Կրեմլինէն, եւ տարօրինակ է որ չյայտնեցին ոչ գժբախտ թեկնածուներուն, ոչ ալ հանրութեան։ Արդեօք պէտք է եզրակացնել թէ Մալենկովի նոր կառավարութիւնը որոշած է ջնջե՞լ բուն «Սթալինեան» կնիք կրող հաստատութիւնները։ Արդեօք փորձով տեսան — թէեւ ուշ — թէ պետական մեկենասը աւելի վնասակար էր գրականութեան, գիտութեան եւ արուեստի յառաջդիմութեան համար։ Կամ ուզեցին հիմնապէս ջնջելով մրցանակները, խուսափի՞լ մօտաւոր անցեալի գլուխ դէպքերէն — հրապարակաւ դատապարտելով քննիչ յանձնախումբը եւ ետ առ –

ԼՈՒՍԱԻՈՐ ՃԱՄԲԱՆ

(ԵԳԻՊՏՈՍ – ԼԻԲԱՆԱՆ – ՏԷՐ ԶՕՐ)

Զ.— «ՅՈՒՍԱԲԵՐ»Ի ՇԷՆՔԸ

Վերջին յարկը Դալար Տանիքն է, ծաղիկներով ու մշտադալար տունկերով զարդարուած։ Ամրան եղանակին ամէն տեսակ հաւաքոյթներ տեղի կ'ունենան հոն, նոյնիսկ թատերական ներկայացումներ, որոնց համար բեմ մըն ալ յարդարուած է։

«Յուսաբեր»ի շէնքին մաս կազմող, բայց առանձին մուտքով կան բնակութեան յատկացուած վարձու յարկաբաժիններ։

Հայ համայնքն է կառուցած այս շքեղ շէնքը։ Նուիրատուներ կան, եւ ոչ թէ բաժնետէրեր։

Ճարտարապետը, Պ. Շիրինեան, ոչ միայն ձրիօրէն աշխատած է, այլ եւ մասնակցած ծախքերուն։ Հոյակապ է իր կառուցած շէնքը։

Արդիական ոճով շինուած, ան կը ցցէ իր հասակը Գահիրէի կապոյտ երկինքն ի վեր, գեղակերտ ու տպաւորիչ իր ճակատով։ Գլուխը՝ արաբերէն, երկու կողքերուն՝ հայերէն եւ ֆրանսերէն մեծատառ կ'երեւի «Յուսաբեր»ը, ընթեռնելի քանի մը հարիւր քայլ հեռուէն։

Սակայն, շէնքը չէնք ընողը ոչ պատերն են եւ ոչ ալ ձեղունը, այլ անոնց մէջի պարապը, կ'ըսէ չին փիլիսոփան՝ Լաօ–Զը։ Այո, այդ պարապութիւնը լեցնող շունչը, հոն սաւառնող մտածումը։ «Յուսաբեր»ի շէնքին մէջ կը բնակին եւ մէկը, եւ միւսը։

Այդ մեծ մտածումը հայ ժողովուրդի տեւականութիւնն է, այդ մեծ շունչը՝ անոր մշակոյթն է կենսաւէտ ու կայտառ։ Անոնք կը բնակին, կը սաւառնին ամէն յարկի վրայ, իւրաքանչիւր սրահի ու սենեակի մէջ, ուր կը հաւաքուին Հայեր, ամէն տարիքէ ու ամէն դասակարգէ, եւ կը վիճին, կը մտածեն ծրագիրներ կը յղանան։ Անոնք հայերէն կը վիճին, հայերէն կը մտածեն, հայերէն կը գործեն, իբրեւ ներկայացուցիչները, իբրեւ պահակները, իբրեւ արժանաւոր ժառանգորդները հայկ. մշակոյթին։

Ժամը չորսին կը մօտենայ եւ մենք դեռ կը շաղակրատենք սենեակէ սենեակ պտըտելով։ Վերջապէս ճիշդ ժամը չորսին կ'երթանք առնել Ֆրանսացի մեր հիւրերը եւ կ'ուղղուինք մարզադաշտ, Նեղոսի ափին։

Բերնէ բերան լեցուն է ան։ Առաջին կարգի վրայ տեղ կուտան մեզի։ Երեք Ֆրանսացիները ուշադրութեամբ կը հետեւին մարզական խաղերուն։ Քանի մը հարիւր հայ մարզիկներ, ամէն տարիքի ու սեռի, կը տողանցեն, առանձին խումբերով եւ յատուկ համազգեստներով։ Նըւագախումբը կ'առաջնորդէ զանոնք։

Յետոյ կուգան բուն մարզական խաղերը, արագութեան եւ հեռաւորութեան վազքեր, գունդ եւ սկաւառակ նետել, դրօշարշաւ, մէկ քայլ, երեք քայլ եւ բարձրութիւն ցատկել։

Աչք մը կը նետեմ ձեռքիս յայտագրին վրայ։ Եգիպտահայ մարզական մրցանիչներ։ Ձիս ամէնէն աւելի կը հետաքրքրեն հարիւր մեթր վազք եւ մէկ քայլ հեռաւորութիւն ցատկել։ Կը կարդամ առաջինին համար 11 երկվր., երկրորդին՝ 7 մ. 10։ Հրաշալի, աւելի քան պատուաբեր։ Ֆրանսայի մէջ տասնեակներով չեն այդ մրցանիշներուն հասնողները։

Մերթ ընդ մերթ, քովնտի ակնարկ մը կը նետեմ ճամբու ընկերներուս, Պ. Պալարին մասնաւորապէս։

Ոչ մէկ յոգնութեան կամ ձանձրոյթի նշան։ Երկու ժամ է նստած ենք հոն։

Կը մօտենամ Պ. Պալարին։

— Եթէ կ'ուզէք, մեկնինք …

— Հոս շատ լաւ եմ, ձգէ զիս հանգիստ…

Իմ կողմս անգամ չի նայիր։ Երկու սեռէ փոքրիկներ, համաչափ պատկերներ կը գծեն դաշտին վրայ, մեծ վարպետութեամբ։

Մնացինք մինչեւ վերջը։ Հիացական խօսքեր երեք հիւրերու շրթներուն։

— Գահիրէ՞ պիտի գայի ու տեսնէի այս բաները, շնորհք ու առողջութիւն կը բուրէ ձեր մատաղ սերունդը։ Կամաց կամաց կը հասկնանք ձեր տեւականութեան գաղտնիքը, առողջ է ձեր ցեղը, ֆիզիքապէս, բարոյապէս, հոգեպէս։

Պ. Պալարն է խօսողը։ Նոյնքան խանդավառուած են Տիկին Պալար եւ Մարսել։

Հրաշալի է Գահիրէ իրիկունը։ Զով է արդէն ու մութը իջնելու վրայ։ Կը բաժնուինք իրարմէ. հանդստանալու իրաւունք ունինք բոլորս ալ։ Գահիրէի մեր առաջին օրը կը վերջանայ ահա գեղեցկօրէն։ 11 Ապրիլ 1954…

Ծաղկազարդ է այսօր։

Ծաղկազարդ նաեւ հոգիիս մէջ։

Է.— «ՅՈՒՍԱԲԵՐ»Ի ԲՆԱԿԻՉՆԵՐԸ

Ձեզ կրնար ըսել, թէ ե՞րբ քնացայ, բայց գիտեմ, թէ ճիշդ ժամը վեցին արթընցայ… Զգուշութեամբ կը հագուիմ։ Ձայն ձուն չկայ։ Ոտքիս մատներուն վրայ դուրս կ'ելլեմ։ Ոչ ոք սատիճաններուն վրայ, դալիթներուն ու պատշգամներուն մէջ։

Այս ժամուն փնտռածս ուրիշ բան չէ, եթէ ոչ դաւաթ մը սուրճ։ Բայց ո՞ւր գտնել զայն հիմա, խորունկ քունի մէջ կորսուած այս հսկայ շէնքին մէջ։

Գոց է խմբագրատան դուռը։ Քանի մը անգամ կ'ելլեմ կ'իջնեմ յարկերը։ Վերջապէս կը հանդիպիմ ծերունազարդ եւ բարի Պ. Եաղուպեանին։ Կը զարմանայ, թէ ինչու ոտքի եմ։

Կ. ՓՕԼԱՏԵԱՆ

(10)

(Շար.)

ԳԱՂՈՒԹԷ ԳԱՂՈՒԹ

ԱՐԺԱՆԹԻՆԻ մայրաքաղաքին՝ Պուէնոս Այրէսի հարաւը կը գտնուի Ֆլորէս հայաշատ արուարձանը, ուր կը գտնուին 2500 Հայեր, գաղթած Կիլիկիայէն եւ Անատոլուի շրջաններէն։ Թաղեցիները 1928ին հիմնեցին «Կրթասիրաց միութիւն» անունով դպրոց մը որ յետոյ կոչուեցաւ «Արծրունեան» եւ մինչեւ այսօր կը շարունակուի։ 1945ին դպրոցին կից բարձրացաւ Վարագայ Ս. Խաչ Հայոց եկեղեցին։ Տաճարին քով շինուած է Տէր եւ Տիկին Յովհ. Տիարպէքիրեանի նուէրով մանկապարտէզը։ Դպրոցը ունի վեց դասարան։ Կը յաճախեն հարիւր տղաք եւ աղջիկներ։ Հայերը բարեկեցիկ են եւ բոլորն ալ տունի տէր։

Ի ՊԱՏԻՒ ՏԷՐ ԵՒ ՏԻԿԻՆ Հ. ՔԱՐԵԱՆԻ որ Եգիպտոսէն Պէյրութ գացած են հոկտ. 21ին «Համազգային» ընկերութիւնը ընդունելութիւն մը սարքած է ճեմարանի պարտէզին մէջ։ Ներկայ եղած են Լիբանանի առաջնորդ Խորէն եպիսկ. Բարոյեան, Պաթանեան գերապայծառ, պատուելիներ Ե. Քասունի եւ Կ. Թիլքեան, երկու հայ երեսփոխաններ Մովսէս Տէր Գալուստեան եւ Տիգրան Թոսպաթ, ազգ. իշխանութեանց ներկայացուցիչներ, դպրոցներու տնօրէններ եւն.։ Բացումը կատարած է Համազգայինի կեդր. վարչութեան նախագահ Յ. ՏէրՄելքոնեան։ Առաջնորդը բացատրած է Լիբանանի եւ Սուրիոյ գոյգ գաղութներուն կրթ. գործին զարկ տալու անհրաժեշտութիւնը եւ կրթական Հիմնարկութեան կատարած դերը։ Կարօ Սասունի խօսած է ճեմարանի կատարած դերի մասին։ Պ. Հէրի Քարեան յիշեցնելէ ետք Կրթ. Հիմնարկութեան կազմութեան պարագաները, խոստացած է շարունակել կրթանուէր գործը։

ՀԱՅԵՐԷՆԻ երկու դասեր կը տրուին Տիթրոյթի (Մ. Նահանգներ) Ուէյն համալսարանին մէջ։ Առաջինը տարրական դասընթացք մըն է անոնց համար որ բնաւ հայերէն չեն գիտեր։ Պիտի սորվին մօտ 750 գործածական հայերէն բառեր։ Երկրորդը ուրուագիծ մըն է հայ մշակոյթի։ Այս դասաւանդութիւնը կը կատարուի անգլերէն լեզուով եւ հայերէն գիտնալը պայման չէ։ Դասատու նշանակուած է Պ. Եղուարդ Ս. Թովմասեան։

ՊԱՂԵՍՏԻՆԻ հայ գաղթականներուն համար Քոհանայապետական յանձնախումբը կարեւոր օժանդակութիւն մը ըրած է։ Լուս. Հայոց առաջնորդարանի միջոցով բաժնուած է հարիւր տակառ փոշիկաթ եւ 50 տակառ պանիր։ Իսկ հայ կաթողիկէ պատրիարքարանի միջոցով բաժնուած է երեսուն տակառ կաթ եւ 34 սրնտուկ պանիր։ Լուսաւորչական համայնքին Քոհանայապետական յանձնախումբի կողմէ 307 ընտանիքներ նպաստաւորած են (1257 անձ), իսկ կաթոլիկ համայնքէն 115 ընտանիք (600 անձ)։

Կ. ՊՈԼՍՈՅ նախկին պատր. տեղապահ Արսլանեան արք. Երեւանի եւ Էջմիածնի գրադարաններուն եւ թանգարաններուն կտակած է իր թանկարժէք գրադարանը, արծաթէ եւ պղինձէ հին դրամներու հաւաքածոն եւ եկեղեցական արժէքաւոր գոյքեր։ Կտակին գործադրութեան վերջնական ձեւակերպութիւնները լրացած ըլլալով գրքերն ու գոյքերը ղրկուած են Հայաստան կը գրէ Սօֆիայի «Երեւան»ը։ Գիրքերուն թիւը կը հասնի երեք հազարի։ Դրամներու հաւաքածոն կը բաղկանայ երկու հարիւրէն մինչեւ երկու հազար տարուան հնութեամբ հելլենական, բիւզանդական, հայկական եւ օսմանեան դրամներէ, 760 կտոր։ Գիրքերուն եւ գոյքերուն նուազագոյն արժէքը գնահատուած է 15.000 թրքական ոսկի։ Արսլանեան արք.ի աղջիկը իր կողմէ արծաթազլուխ աստ մը նուէր ղրկած է Էջմիածին, որու վրայ կայ Էջմիածնի տաճարին նկարը։

ԾԱՆՕԹ ԲԱՆԱՍԷՐ Յ. Քիւրտեան իր տան սանդուղներէն վար իյնալով կոտրած է ձախ դաստակը։ Արագ ապաքինում կը մաղթենք։

ՀԱՅ ԵՐԻՏԱՍԱՐԴԱՑ Դաշնակցութեան նոր ուխտ մը կազմուած է Փիցպըրկի մէջ (Մ. Նահանգներ) «Շանթ» անունով։ Այս խումբին կ՚անդամակցին տասներմէկ երիտասարդներ, որոնց վրայ շուտով պիտի աւելնան վեց հոգի եւս։ Ուխտի կազմութիւնը եւ նորադիր անդամներու երդման արարողութիւնը տեղի ունեցած է խանդավառ մթնոլորտի մէջ։

ՀԱՅ ԵՐԿՈՒՈՐԵԱԿ մը 17 ամսու, Անէթ եւ Ճինէթ Խաչատուրեան, Հոլիվուտի մէջ առաջնութիւն շահած է։ Ամէն տարի 300 երկուորեակ զոյգերու մրցում տեղի կ՚ունենայ։ Հայ երկուորեակները մրցանակ ստացած են իրենց գեղեցկութեան համար։

ՄՆԲԱԿԱԳԻ ՇՔԱՆՇԱՆԸ

Երկրորդ աշխարհամարտէն ի վեր, Մեծն Բրիտանիա երկու հոգի միայն պարգեւատրեց Մնբակալի շքանշանով։

Ինչպէս Ֆրանսայի մէջ Լեգէոնի շքանշանը, նոյնպէս եւ Մեծն Բրիտանիոյ մէջ գնահատանքի ամենաբարձր չափանիշը նկատուած է Մնբակալի շքանշանը։

Պատերազմէն ետք, առաջին այդ պատուանշանը ստացաւ Չըրչիլ, «Սըր» տիտղոսով։

Բ. Բախտաւորը եղաւ Բրիտանիոյ արտաքին գործերու նախարարը, Իտըն, որ իր կարգին այժմ կը կոչուի Սըր Էնթընի Իտըն։

Մնբակալի շքանշանը ունի մօտաւորապէս չորս դարու հնութիւն մը։

Էտուըրտ Գ. Թագաւորը Ուինզըրի պալատին մէջ սարքուած պարահանդէսի մը ընթացքին երբ կը պարէր գեղանի կոմսուհի Սալըզպըրիի հետ, յանկարծ իր սիրականին մնբակալը կը քակուի ու կ՚իյնայ վար։ Մաղ մնաց որ զուլպան ալ իյնար։

Թագաւորը, արքայավայել կնամեծարութեամբ մը, խոյն կը վերցնէ մնբակալը եւ վայելուչ շարժումով մը կը զետեղէ զայն սիրականին սրունքին վրայ։

Ներկայ պալատականներուն զարմացկոտ եւ քիչ մըն ալ արհամարհալից ակնարկներուն վեհապետը կը պատասխանէ հետեւեալ խօսքերով.—

— «Անիծեալ ըլլայ ան որ գէշ բան կ՚անցընէ միտքէն։ Պիտի գայ ժամանակ մը, ուր մարդիկ մասնաւոր հպարտութեամբ մը պիտի ուզեն կրել այս մնբակալը իրենց լամբակին վրայ»։

Արդարեւ, այդ օրէն ի վեր, Մնբակալի շքանշանը դարձած է արժանիքի եւ մեծութեան խորհրդանիշը։

ՀԱՅ — ԲՈՅԺ

ԺՈՂՈՎՐԴ. ԱՄՍԱԹԵՐԹ ԲԺՇԿՈՒԹԵԱՆ ԵՒ ԱՌՈՂՋԱՊԱՀՈՒԹԵԱՆ

★

Փարիզէն երկար բացակայութեանս պատճառով, լոյս չտեսան ՀԱՅ - ԲՈՅԺի 1954 տարուան թիւերը։ Մամուլին յանձնուած է բացառիկ թիւ մը, 40 էջ, իր քսանամեակին առթիւ (1934 Հոկտեմբեր, 1954 Հոկտեմբեր), սովորականէն տարբեր բովանդակութեամբ, առաւելապէս գրական, որ նուէր պիտի ղրկուի, Դեկտեմբեր ամսուան մէջ, բոլոր անոնց որ վճարած են իրենց բաժնեգինը։ Անոնք որ վճարած են իրենց բաժնեգինը 1954 տարուան համար, փոխարէն պիտի ստանան 1955 տարուան թիւերը, Յունուարէն սկսեալ, առաւել բացառիկ թիւը ձրի։

1955 Յունուարէն սկսեալ ՀԱՅ - ԲՈՅԺ լոյս պիտի տեսնէ, ըստ առաջնոյն, 24 էջ եւ կանոնաւորաբար ամէն ամիս։

Կարգադրութիւններ ըրած ենք դիւրացնելու համար բաժանորդագրութիւնը Արեւելքի մէջ, այնպէս որ կը յուսանք թէ բաժանորդներն ալ նոյնքան կանոնաւոր պիտի չարժին իրենց պարտաւորութեանց մէջ։ Բաժանորդներ կան, Ֆրանսայի մէջ կամ արտասահման, որոնք յետնեալ պարտքեր ունին տակաւին։ Նամակով պիտի հրաւիրենք վճարելու իրենց պարտքերը, որպէսզի ստանան բացառիկ թիւը։ Պիտի աշխատինք մաքրել եւ փակել տալ բոլոր հին հաշիւները։ Գալ տարուընէ սկսեալ՝ ամէն բաժանորդագրութիւն կանխիկ։

ՀԱՅ. ԲՈՅԺ ժողովրդական, սիրուած, գնահատուած, օգտաշատ թերթ մըն է, հայ տուներու մտերիմ։ Տարածեցէք ՀԱՅ ԲՈՅԺը, բարի գործ մը կատարած կ՚ըլլաք։ Տարեկան բաժնեգինը 1955 Յունուարէն սկսեալ 900 Փրանք, արտասահման 1000 Փրանք։

Մինչեւ որ լրանան կարգադրութիւնները՝ առանձին խմբագրատուն, տպարան, շէֆ – փոսթալ ունենալու համար, կը խնդրուի ամէն թղթակցութիւն ու վճարում կատարել հետեւեալ հասցէով, առժամաբար.—

Ch. Nartouny, Journal «Haratch»
32, Rue de Trévise, Paris (9)

ԳԷՈՐԳ ՔԱՀԱՆԱՅ ԴԱՒԻԹԵԱՆ

Վախճանեցաւ Գէորգ քհնյ. Դաւիթեան, որուն յուղարկաւորութիւնը կը կատարուի այսօր, հինգշաբթի, ընիկ Թոքաթցի էր, ծնած 1871ին։ Քահանայ ձեռնադրուած է 1907ին եւ 14 տարի պաշտօնավարած է Զորլու եւ Մալկարա։ Արտագաղթէն ետք, 1924ին անցած է Լիոն։ Չորս տարի ալ հոն պաշտօնավարելէ վերջ, Փարիզ գալով, նշանակուած էր հոգեւոր հովիւ Ալֆորվիլի։ Սիրուած էր գաղութէն իր բարեմոյն բնաւորութեամբ եւ անձնուիրութեամբ։

նելով տրուած մրցանակները անհատներու կամ անարժան գործերու։

«Լիթերաթուռնայա Կազեթա»ն իր յուլիս 31ի թիւին մէջ կը յայտնէ թէ բարենորոգում մը տեղի պիտի ունենայ Սթալինեան կազմակերպութեան օրէնքներուն մէջ։ Եւ կը գրէ.— «Բազմաթիւ գիրքերու տրուած տարեկան մրցանակը միշտ օգտակար եղած չէ մեր գրականութեան զարգացման։ Ընդհակառակն, բազմաթիւ պարագաներու մէջ, յանգած է գործի ոչ բաւականին անկումին»։ Թերթը կ՚ակնարկէ այն երարանցումին որ կը տիրէ գրական շրջանակներու եւ գրական պարբերաթերթերու մէջ, այն վատառողջ մթնոլորտին ուր կը ստեղծուի մրցանակի բաշխման ատեն, «ասպարէզի» եւ «պաշտպանութեան» շարժումներուն։ Կ՚աւելցնէ նաեւ «որքան պտակաւոր գործեր կան, բանաստեղծութիւն, արձակ թէ թատերական չէին կարդացուեր մէկ երկու տարի ետք, կամ պիտի դադրէին ներկայացուելէ։ Անոնք չկրցան դիմանալ ժամանակի փորձութեան, մինչեւ իսկ շատ կարճ։ Մէջտեղ ելաւ յանկարծ որ հարցերը այժմէական չէին, կնճիռները շինծու էին եւ վերջապէս գեղարուեստական տեսակէտով շատ տկար էին։ Քննադատը կ՚եզրակացնէ «Գրողներու միութիւնը պէտք էր որ դիմում կատարէր կառավարութեան, վերաքննութեան ենթարկելու համար Սթալինի մրցանակը, որպէսզի երեք կամ հինգ տարին անգամ մը տրուէր»։

Կրնայ ըլլալ որ հարցը ծեծուէր նոյեմբերի համագումարին մէջ։ Քննադատութիւնը բաւական հիմնաւոր է եւ յայտնի է որ 1951ին եւ 1952ին քննիչ դատաւորները դժուարութիւն ունեցան պսակելու արժէքաւոր գործերը, մանաւանդ թատերգութեան մէջ, որ մասնաւորաբար ծանր տագնապ մը կ՚անցընէ։ Հրաժարելով ամէն տարի բազմաթիւ մրցանակներէ, պիտի մաքրէին գրական եւ գեղարուեստական շրջանակները եւ աւելի առիթ պիտի ունենային արժէքաւոր գործեր մէջտեղ հանելու։

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (36)

ԵՏՔԸ...

●

— Եկուր հետս քաղաք Ադոլֆ, կ՚առաջարկեմ ես, այլեւս ի՞նչ իմաստ ունի հոս նստիլ։

Ան չուզեր։ Դուրսէն կը լսուի չան հաչոցը։ Կինը կ՚անցնի պարտէզի դուռնէն։

— Ի՞նչ է, կ՚ուզէ նորէն հո՞ս գալ, կը հարցնեմ ես։

Ան գլուխովը հաստատական նշան կ՚ընէ։ Այլեւս ոչինչ կը հարցնեմ։ Ինքն է որ պէտք է կարգադրէ խնդիրը։

— Իրապէս, լաւ կ՚ընէիր՝ եթէ հետս գայիր։

— Յետոյ, յետոյ, Էրնստ։

— Գոնէ սիգար մը վառէ։

Արկղը առջեւը կը հրեմ ու կը սպասեմ՝ մինչեւ հատ մը կ՚առնէ։ Ապա ձեռքս իրեն կ՚երկարեմ։

— Դարձեալ կ՚այցելեմ քեզի, Ադոլֆ։

Կ՚ընկերանայ ինծի մինչեւ բակին դուռը։ Կ՚երթամ ու քիչ ետքը ետ կը նայիմ։ Տակաւին կեցած է ցանկապատին մօտ, ու իր ետին նորէն իրիկուան մութն է, ինչպէս այն ատեն, երբ իջաւ կառաշարէն ու հեռացաւ մենէ։ Իրապէս պէտք է որ Ադոլֆ մեզի հետ մնար։ Այժմ ան մինակ է ու դժբախտ, եւ մենք անկարող ենք օգնել իրեն՝ որքան ալ բուռն ըլլէր մեր փափաքը։ Ահ, ռազմաճակատին վրայ ատիկա շատ աւելի պարզ էր... Միայն թէ մարդ ողջ մնար, իսկ մնացածը — տանելի էր։

✶

Տուն երթալու տրամադրութիւն չունիմ, վասնզի չեմ ուզեր հիմա մինակ ըլլալ։ Եթէ Ադոլֆ Բեթկէին կարող էր նման բան մը պատահիլ, ապա ուրեմն մենէ ոչ ոք ազատ չէ վտանգէ։

Կը փնտռեմ միւս ընկերներս ու կը գտնեմ զիրենք Կոնսրամանի գարեջրատան առջեւ. կը հասնիմ ճիշդ այն պահուն, երբ անոնք տօնելէ ետքը Վալենտինի ծննդեան տարեդարձը՝ կը պատրաստուէին պտոյտի երթալ, տաքցած գանկերնին զովացնելու համար։ Կը միանամ իրենց։

Կը դիմենք դէպի կայարանի հրապարակը, ուր քանի մը լապտերներ աղօտ լոյս կը սփռեն, եւ ամբողջ տարածութիւնը թաղուած է կիսամութի մէջ։ Ծառուղէն խոնաւ հով մը կը փչէ։ Նստարաններէն մէկուն վրայ աղօտ կերպով ճերմակագոյն բան մը կ՚երեւայ։

— Կին մը, կ՚ըսէ Տիադէն ուշադրութիւն դարձնելով։

Վարանոտ դէպի այն կողմը կը նայինք։ Թուփերու մութին մէջ տարտամ կերպով փայփլող հագուստը տարօրէն հրապուրիչ բան մը ունի, ճիշդ այն պատճառով որ ատկէ զատ կնոջմէ ուրիշ ոչինչ կը տեսնուի։

— Կ՚ուզէ՞ք մօտենանք իրեն, կը հարցնէ Իւպ։

— Ես զայն տարեդարձիդ առիթով քեզի կը նուիրեմ, Վալենտին, կ՚ըսէ Տիադէն։

Ան կարգի կը բերէ իր համազգեստը եւ կը քալէ։ Ամէնքս ալ լարուած անոր ետեւէն կը նայինք։ Հասնելով նստարանին, Տիադէն բոլորովին մօտէն կը հակի դէպի կինը։

— Վայ անիծուած, վայրկեան մը իսկ չի կորսնցներ, կը շշնջէ Վիլլի։

Սակայն Տիադէն նորէն կը շտկուի եւ փութով ետ կուգայ։ Մենք բարձրաձայն կը ծաղրենք զինքը։ Ան կը կանչէ մեզ.

— Հոս եկէք, կինը տեղէն չի շարժիր։

Կը հետեւինք անոր։ Նստարանին անկիւնը կծկուած է նիհար էակ մը բացմախրագոյն վերարկուով։ Գլուխը քիչ մը ետ ինկած՝ ուսերուն կախուած է. կարծես կը քնանայ։ Վիլլի կը վառէ գրպանի լապտերը։

— Բայց ասիկա պառաւ մըն է, կը բացագանչէ ան եւ կը ցուցնէ կնոջ գլխարկին տակէն դուրս ինկած ճերմակ մազերը։ Ապա կը ծռի եւ մօտէն կը լուսաւորէ զայն։

Վիլլի այլեւս պէտք չունի մեզի ոչինչ ըսելու. ամէնքս ալ այժմ կը տեսնենք, թէ եղած ինչ է, վասնզի դէմքի այդ արտայայտութիւնը մեզի շատ լաւ ծանօթ է։ Կինը մեռած է։

Վիլլի կը թօթուէ գլուխը ու կը դառնայ դիակին շուրջը։

— Ոչ մէկ վէրք, կ՚ըսէ ան։

Ակամայ մենք ալ վէրք կը փնտռենք, վասնզի ատիկա այլեւս վարժութիւն եղած է մեզի։ Տարօրինակ է տեսնել մեռած մարդ մը, որուն ամբողջ մարմինը ոչ մէկ վնասուած տեղ ունենայ։ Կ՚որոշենք զայն մօտակայ հիւանդանոցը փոխադրել։ Այդպէս ուշ ատեն անկարելի է կառք ճարել, այդ պատճառով ալ ստիպուած ենք մենք տանիլ։ Ես կ՚ուզեմ բռնել կնոջ ոտքերէն. Վիլլի գիս մէկդի կը հրէ։

— Զգէ, կը պոչէ ան ու դիակը թեւին տակ կ՚առնէ, արդէն այնքան թեթեւ է...

Մենք կ՚երթանք ծառերու մէջէն, Ես ձեռքի պզտիկ պայուսակ մը բռնած եմ, որ նստարանին առջեւ գետինը ինկած էր ու կնոջը կը պատկանէր։ Երբ կ՚անցնինք լապտերի մը մօտէն, կը տեսնենք որ մեռածին գլուխը, փոքրիկ սեւ գլխարկով, կախուեր է չուանի նման բարակ վիզէն ու կը ճօճի։ Գորշ մազերը հովէն կը ծածանին։ Վիլլի կը բռնէ կնոջ գլուխը, որ գրեթէ կ՚անհետանայ անոր խոշոր թաթին մէջ։

(Շար.)

Է. ՄԱՌԻԱ ՌԵՄԱՐՔ

ԱՇԽԱՐՀԻ ՎՐԱՅ... ԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՋՈՐՍ ՄԵԾԵՐՈՒ խորհրդաժողովի մասին եղած հարցումի մը պատասխանելով, Չըրչիլ մերժեց Մոսկուայի առաջարկը: «Երբ դեռ չեն վաւերացուած արեւմտեան Եւրոպայի վերաբերեալ համաձայնութիւնները, կը կարծեմ թէ ժամանակը չէ Չորսերու խորհրդաժողով մը գումարելու»:

ԱՆՁՐԵՒՆԵՐԸ ԵՒ ՓՈԹՈՐԻԿՆԵՐԸ ահագին աւերներ գործեցին Նափոլիի շրջանին մէջ, Սալերնօ: Գետինը սահեցաւ, բազմաթիւ տուներ փլան եւ ժողովուրդը խուճապի մատնուեցաւ: Առաջին տեղեկութեանց համաձայն մեռած են 275 հոգի, անհետացած՝ 120, վիրաւորուած՝ հարիւրաւորներ: Անպատսպար կը մընան հինգ հազար գիւղացիներ: Նոյն պատճառով խանգարուեցան Թրիէսթէի վերադարձման առթիւ սարքուած խրախճանքները:

ԻՐԱՆԻ մէջ կատարուած զանգուածային ձերբակալութեանց եւ արձակուած մահավճիռներուն դէմ բողոքագիր մը ուղղեցին Ֆրանսայի ականաւոր անձեր, ինչպէս եւ Ֆրանսայի պարսիկ ուսանողները:

ՕՏԱՐ ՄԱՄՈՒԼԻ ընկերակցութիւնը անցեալ օր ճաշկերոյթ մը սարքած էր ի պատիւ Փարիզի արքեպիսկոպոսին՝ Կարդինալ Ֆելթէնի: Հրաւիրուած էր նաեւ Յառաջի խմբագրութիւնը: Կարդինալը այս առթիւ ըսաւ թէ 90 բանուոր քահանաներէն 40ը տակաւին չեն համակերպած նոր կանոնագրին, որ կը սահմանափակէ բանուորական աշխատանքի ժամերը:

ՍՈՒՐԻՈՅ երեսփ. ժողովի արտաքին գործերու յանձնախումբին մէջ կը գտնուի համայնավար անդամը, Խալէտ Պէկթաշ:

ԻՐԱՔԻ Թագաւորը բացաւ անգլիական առաջին օդանաւածառը որ միեւնոյն ատեն Պաղտատի առաջին օդանաւածառն է:

ՄՈՍԿՈՒԱՅԻ ռատիօն ուժգնօրէն դատապարտեց Լոնտոնի եւ Փարիզի մէջ կնքուած համաձայնութիւնները, պնդելով թէ կը հակասեն 1944ի ֆրանքօ-խորհրդային դաշնագրին, թէ կը պառակտեն Եւրոպան, «վտանգաւոր ճամբու մը մէջ դնելով Ֆրանսան եւ Անգլիան»:

ՀԻՒԼԷԱԿԱՆ ռումբի նոր պայթումներ տեղի ունեցած են Խ. Միութեան մէջ, համաձայն ամերիկ. աղբիւրներու: Կը կարծուի թէ ջրածին ռումբեր են որ կը փորձուին:

THÉ DANSANT

ԼԻՈՆ.— Եկեղեցաշէն Տիկնանց Օժանդակ յանձնախումբը, հովանաւորութեամբ Ազգ. Միութեան, կը հրաւիրէ քաղաքի եւ շրջանի հայ հասարակութիւնը որ ներկայ ըլլայ 7 Նոյ. կիրակի ժամը 4էն մինչեւ կէս գիշեր, պարանցիկ թէյասեղանին, որ տեղի պիտի ունենայ Փերաշի եռեւը, Ֆուայէ Փերաշ: Առնել 8: 26: 12 եւ 4 թիւ հանրակառքը:

Հաճելի անակնկալներ եւ հետաքրքրական մրցումներ: Ճոխ ու մատչելի պիւֆէ:

Մուտքը ազատ է:

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Հայ Արեններու տարեկան ցերեկոյթը, կիրակի վեց մարտ, 1955, կէսօրէ ետք ժամը 2·30ին, Սալ տը լա Շիմի:

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Ֆ. Կ. ԽԱՉԻ Պանեէօ Քաշանի մասնաճիւղը շնորհակալութեամբ ստացած է Պ. Յովհաննէս Երանեանէ հազար ֆր., իր եղբօր կնոջ՝ Տիկին Մառի Երանեանի մահուան առթիւ: Տիկ. Վարդուհի Շիրինեանէ հազար ֆրանք:

ԲՈԼՈՐ ՎԱՃԱՌՈՐԴՆԵՐՈՒՆ
ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԵԱՆ
Gros, Demi-Gros
Գուլպայ, մի - պա, ներքին ներմակեղէններ, ԱՄԵՆԱՆՊԱՍՏԱՒՈՐ ԳԻՆԵՐՈՎ:
Յոբ գրներ
rticles polichinelles ի համար:
Միակ հասցէն՝
BONNETERIE BEAUBOURG
227, Rue St. Martin, PARIS (3e)
Tél.: ARC. 66-50

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

Ֆ. Կ. ԽԱՉԻ Կեդր. վարչութիւնը արտակարգ ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ Փարիզի, շրջանի բոլոր ընկերները եւ ընկերուհիները անխտիր, խորհրդակցելու համար կայանի շէնքին նորոգման մասին, այս շաբաթ ժամը 3·30ին, Ազգ. Տան մէջ, 32 ռիւ տը Թրէվիզ, մէթրօ Քատէ:

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. Աղբիւր – Սերոբ – Մ. Եօթնեղբայրեան խումբի ընդհ. ժողովը այս շաբաթ ժամը 21ին, սովորական հաւաքատեղին: Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ:

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. «Եփրատայի» կոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր բոլոր խումբերը այս շաբաթ իրիկուն ժամը 20·30ին, Սօսիէթէ Սավանթի մէջ:

ԿԱՐՏԱՆ.— Հ. Յ. Դ. «Նիկոլ Դուման» ենթակոմիտէի ընդհ. ժողովը այս կիրակի ճիշդ 15·30ին: Խիստ կարեւոր օրակարգ: Ընկերներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ է: Հաւաքատեղի՝ Հ. Յ. Դ. «Գեղունի» սրահին մէջ, Պիվէր:

ՇԱՒԻԼ.— Հ. Յ. Դ. «Արղութեան» խումբի ժողովը այս շաբաթ երեկոյ ժամը 9ին, սովորական հաւաքատեղին: Կարեւոր օրակարգ:

Հ. Յ. Դ. ՌՈՒՍ. ՄԻՈՒԹԵԱՆ ժողովը այս շաբաթ ժամը 21ին, սովորական հաւաքատեղին:

ԱԼՖՈՐՎԻԼ.— Հ. Յ. Դ. Ս. Մինասեան ենթակոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները այս ուրբաթ ժամը 21ին, ծանօթ հաւաքատեղին: Ներկայ կ'ըլլայ Կ. Կ.ի ներկայացուցիչը: Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ: Կարեւոր օրակարգ:

ՊԱՆԵԽՕ ՔԱՇԱՆ.— Հ. Յ. Դ. «Արծիւ» ենթակոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր բոլոր ընկերները այս ուրբաթ ժամը 20·30ին, ծանօթ հաւաքատեղին: Խիստ կարեւոր օրակարգ: Բացակաները նկատի պիտի առնուին:

ԻՍԻԻ Հ. Յ. Դ. «Զաւարեան» կոմիտէի ընկերական ընդհ. ժողովը այս շաբաթ ժամը 9ին, սովորական հաւաքատեղին: Ներկայ կ'ըլլայ Կ. Կ.ի ներկայացուցիչը: Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ:

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի «Ահարոնեան» խումբին դասախօսութիւնը այս հինգշաբթի: Կը խօսի ՀՐԱՆԴ ԲԱԼՈՒԵԱՆ: Նիւթը՝ «Արշակ Զօպանեանի կեանքն ու գրականութիւնը»:

Դասախօսութիւնը՝ Ազգային Տան մէջ:

Հ. Յ. Դ. «ՐԱՖՖԻ» խումբի ժողովը այս ուրբաթ իրիկուն ժամը 20·30ին Քաֆէ տը լա Մէռի, Սէն Միշէլ:

ԱՌՆՈՒՎԻԼ.— Հ. Յ. Դ. «Վարդան» ենթակոմիտէի ժողովը այս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 2·30ին, Առնուվիլի ծանօթ հաւաքատեղին: Պարտաւորիչ ներկայութիւն:

ԱՆԻԷՌ ՊՈՒԱ ՔՈԼՈՄՊ.— Հ. Յ. Դ. Արամ ենթակոմիտէն ժողովի կը հրաւիրէ իր շրջանի ընկերները այս ուրբաթ ժամը 21ին, ծանօթ հաւաքատեղին: Կարեւոր օրակարգ: Ներկայ կ'ըլլայ Կ. Կ.ի ներկայացուցիչը:

ՀԱՄԱԽԱՐԲԵՐԴԻ Մարսէյլի մասնաճիւղի ընդհ. ժողովը այս կիրակի առաւօտ ժամը 9ին, 7 Պուլ. տ'Աթէն, Պար տիւ Կլոպի սրահը: Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ:

ՀԱՅ ԲԺՇԿԱԿԱՆ ՄԻՈՒԹԵԱՆ հերթական դասախօսութիւնը (հայերէն), այս ուրբաթ ժամը 21ին, Ազգ. Տան մէջ: Դասախօս՝ ատամնաբոյժ Պ. Ա. ՃԻՆՃԵԱՆ: Նիւթը՝ Բերնի եւ ակռաներու առողջապահութիւնը: Մուտքը ազատ է:

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

ԼԻՈՆ.— Այրի Տիկին Իսկուհի Փափազեան եւ զաւակները Արփինէ, Գրիգոր եւ Տիգրան կը ծանուցանեն թէ հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի այս կիրակի, յետ պատարագի, Լիոնի Հայոց եկեղեցին, իրենց անմոռանալի ամուսնոյն եւ հօր՝

ԵՂԻՇԷ ՓԱՓԱԶԵԱՆԻ

մահուան առաջին տարելիցին առթիւ: Կէսօրէ վերջ ժամը 3ին այցելութիւն իր թարմ շիրիմին:

Կը հրաւիրուին ողբացեալին յիշատակը յարգողները:

★

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Շիմշիրեան ընտանիքը կը ծանուցանէ թէ այս կիրակի, Պոմոնի Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչ եկեղեցւոյ մէջ հոգեհանգստեան պաշտօն եւ պատարագ պիտի մատուցուի նորոգ հանգուցեալ ԱՅՐԻ ՏԻԿԻՆ ԲԵԲՐՈՆ ՇԻՄՇԻՐԵԱՆԻ համար:

ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՕՐԸ ԿԸ ՏՕՆՈՒԻ

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

Այս Շաբաթ, ժամը 9էն մին-չեւ լոյս: Կէս գիշերէն վերջ եւրոպական պարեր մեծ սրահին մէջ: Աւանդական խնջոյք պզտիկ սրահին մէջ:

Շաթօ տէ Ֆլէօրի հանրածանօթ սրահներուն մէջ:

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Շրջ. կոմիտէին եւ մասնակցութեամբ շրջանի բոլոր կոմիտէներուն, խումբերուն, Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Շրջ. վարչութեան եւ մասնաճիւղերու եւ Կապոյտ խաչին:

Բարձր հովանաւորութեամբ՝

GASTON DEFFERRE ի

Մարսէյլի քաղաքապետ, նախկին նախարար:

Կը նախագահէ՝ ընկ. ՅԱԿՈԲ ՊԱՊԻԿԵԱՆ

Կը խօսին ընկ. Յ. ԵՂԻԱԶԱՐԵԱՆ, Տ. ԹԱԴԻՈՍԵԱՆ:

Խօսք կ'առնեն ՖՐԱՆՍԻՍ ԼԵՆԱՌ, ԱՇԻԼ ՍԻՆԻ, ՊՕԺԻ ՄԱՌԻԻՍ:

ՎԻԷՆԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. «Անի» կոմիտէի, մասնակցութեամբ Հ. Յ. Դ. «Նոր Սերունդ»ի եւ սանուհիներու:

Քաղաքապետարանի նորակառոյց ընդարձակ սրահին մէջ, այս շաբաթ, ժամը 20·30էն մինչեւ առաւօտեան ժամը 3ը:

Կը նախագահէ ընկ. ՄԻՍԱՔ ՄԻՐՁԷ

Կը խօսի ընկ. ՆՈՒՊԱՐ ՆԻԿՈՂՈՍԵԱՆ

●

ՏԷՍԻՆԻ ՄԷՋ

Հոկտ. 31ին, կիրակի:

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. կոմիտէի եւ մասնակցութեամբ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի մասնաճիւղին:

Այս կիրակի ժամը 20·30ին, Հ. Յ. Դ. Տան մէջ:

Կը խօսի ընկ. Ն. ՆԻԿՈՂՈՍԵԱՆ

Մանրամասնութիւնները տեղւոյն վրայ:

Այրի Տիկին Լեւոն Մանթաշեւ եւ պարագաները խորին ցաւով կը ծանուցանեն իրենց ամուսնոյն եւ ազգականին՝

ԼԵՒՈՆ ՄԱՆԹԱՇԵՒԻ

մահը:

Յուղարկաւորութիւնը պիտի կատարուի այս ուրբաթ ժամը 14·30ին Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցիին մէջ (15 ռիւ Ժան Կուժօն):

Մասնաւոր մահազդ ղրկուած չըլլալով, կը խնդրուի ներկայս իբր այն նկատել:

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Այրի Տիկին Հայկանոյշ Ոսկերիչեան, Տէր եւ Տիկին Սեդրակ Ոսկերիչեան եւ զաւակը, Տէր եւ Տիկին Յակոբ Ոսկերիչեան կը ծանուցանեն թէ այս կիրակի յետ պատարագի մասնաւոր հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի Փարիզի Հայոց եկեղեցին (15 ռիւ Ժան Կուժօն), իրենց ամուսնոյն, հօր, մեծ հօր եւ զաւկին՝ ողբացեալ

ԳԷՈՐԳ ՈՍԿԵՐԻՉԵԱՆԻ

մահուան քառասունքին առթիւ:

Կը հրաւիրուին ողբացեալին յիշատակը յարգողները:

Օր. ԾՈՎԻԿ Ե. ԽԱԹԱՆԱՍԵԱՆ

Պ. ՕՀԱՆ ԳԱԼՊԵԱՆ

Նշանուած

Գահիրէ, 22 Հոկտ. 1954 Լոնտոն

†ԱՐԻՋԻ Ս. ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ - ՄԿՐՏԻՉ ԵԿԵՂԵՑԻՈՅ ՕԾՄԱՆ ՅԻՍՆԱՄԵԱԿԸ

Կիրակի, 31 Հոկտ. Փարիզի Ս. ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ ՄԿՐՏԻՉ եկեղեցւոյ Օծման 50րդ տարեդարձին առթիւ պիտի մատուցուի քառաձայն հանդիսաւոր պատարագ եւ հոգեհանգստեան մասնաւոր պաշտօն պիտի կատարուի եկեղեցաշէն եւ մեծ բարերար ողբացեալ ԱԼԵՔՍԱՆՏՐ ՄԱՆԹԱՇԵԱՆԻ եւ ՄԱՆԹԱՇԵԱՆ գերդաստանի համօրէն ննջեցեալներու յիշատակին:

Կը պատարագէ եւ կը քարոզէ Հայրապետական պատուիրակ եւ Փարիզի առաջնորդ ՍԵՐՈՎԲԷ Ծ. Վ. ՄԱՆՈՒԿԵԱՆ:

Այս առթիւ կոչ կ'ուղղենք բոլոր Հայերուն, որպէսզի խուռներամ փութան եկեղեցի, իրենց երկիւղած յարգանքը արտայայտելու համար մեծ բարերարի անմահ յիշատակին:

(Դիւան հոգաբարձութեան)

Imp. Araxes - 46, rue Richer, Paris (9e)

ԱՂՔԱՏԱԽՆԱՄԻ ՏԱՐԵԿԱՆ
Պ Ա Ր Ա Հ Ա Ն Դ Է Ս Ը
ԿԻՐԱԿԻ 31 ՀՈԿՏ. ԺԱՄԸ 16ԷՆ 24
HOTEL GEORGE V-ի
ՇՔԵՂ ՍՐԱՀՆԵՐՈՒՆ ՄԷՋ
ANNIK NOEL, MADELL'S, HELENE ROLER Attractions internationales
MUSIC-HALL PARISIEN
FRANÇOIS, avec son accordéon, (chanteur du charme)
Deux orchestres - Attractions - Défilé de mannequins
MAGGY ROUF, Fourrures MENDEL
Ապահովեցէք ձեր սեղանները հեռաձայնելով՝ PRO. 03-19, TRU. 47-48

MAISON ARDY
— GROS — S. A. R. L. au Cap. 12.000.000 — DEMI - GROS —
Tél. Cen. 14. 11 R.C.Seine 3337021 B.
Tél. Cen. 46.87 C.C.P. Paris, 6401.06
(ՏՆՕՐԷՆ ՅԱՐՈՒԹԻՒՆԵԱՆ ԵՂԲԱՐՔ)
86-89, RUE DE CLERY, PARIS (2e)
Հաստատութիւնը մասնագէտ է Bonnetterie եւ sous-vêtements ի վերաբերեալ ամէն տեսակի, եւ ունի փրանսական մեծագոյն տուներու ապրանքները:
Jil - Polichinelle - DD - Mont d'Ecosse - Le Collègien - Le Chat
J. E. T. - Aviette - Parker Nemausa - Tixolid - Eminence -
Kangourou - Belesta - etc. etc
Caleçon Molletonnés - Le Belier - Le Vosgien - Trimeca etc. etc.
Միշտ տրամադրելի Ա. եւ Բ. կարգի ապրանք
Rayon spécial de ganterie et de mouffles en laine
pour HOMMES, FEMMES et ENFANTS.-

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Fondé en 1925 Tél. : PRO. 86-60
Le Directeur : SCH. MISSAKIAN
Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise, Paris-9e
C.C.P. Paris 1678-63 R. C. Seine 376.286

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա եւ գաղութներ տարեկան 3000 ֆր., վեցամս. 1600
Արտասահման՝ տարեկան 3500 ֆր. կամ 10 $, հատը 12 ֆր.

ՈՒՐԲԱԹ 29 ՀՈԿՏԵՄԲԵՐ * VENDREDI 29 OCTOBRE 1954

30ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 7509 30e ANNEE | Խմբագիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ | ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 10ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 2920

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ՆՈՐ ԵՒՐՈՊԱՆ

Հոկտ. 23ին ստորագրուած համաձայնութեանց գլխաւոր արժանիքը այն է որ, պիտի ծառայէ փոխադարձ վստահութեան եւ շինարար աշխատանքի շրջան մը բանալու :

Անշուշտ ամէն բանէ առաջ լինքնապաշտպանութեան փորձ մըն է որ կը կատարուի : Միացեալ ճակատ՝ յանուն ապահովութեան եւ խաղաղութեան :

Աւելի պարզ խօսելով, միացնել եւ զօրացնել ռազմական ուժերը, որպէսզի ոչ ոք համարձակի յարձակում գործել :

Ընդհակառակն, զօրանալով կը յուսան աւելի արդիւնաւոր բանակցութիւններ կատարել :

Երբ ճակատ մը տկար է եւ բաժան-բաժան, ուշ-կանուխ կը դառնայ փորձութեան դաշտ մը՝ աւելի զօրաւոր ուժերու համար :

Տարակոյս չկայ թէ ամբողջ Եւրոպան շատ աւելի ապահով եւ հաստատուն վիճակ պիտի ունենար, եթէ կարենար միացեալ ճակատ կազմել յանուն ազատութեան եւ խաղաղութեան :

Մոսկուան երբ այսպիսի դաշնագիր մը կ՚առաջարկէ, գիտէ որ անկարելին կը պահանջէ :

Եթէ անկեղծօրէն ազատութիւն եւ խաղաղութիւն է իր ուզածը, իրեն կ՚իյնար հարթել ճամբան, քաշուելով իր բնական սահմաններուն մէջ :

Մինչդեռ, 1944էն ի վեր, իր բանակն թաթը երկարած է դէպի արեւմտեան Եւրոպայի սիրտը : Միշտ պատրաստ՝ դղրդալին անակնկալներ սարքելու :

Միայն անճար Աւստրիոյ հաշտութեան դաշնագրին ձգձգումը ամբողջ պատմութիւն մը կը կազմէ :

Ցետին միամիտն ալ գիտէ որ Խ. Միութիւնը չուզեր հեռանալ այդ երկրէն, որպէսզի կարենայ պահել իր տիրապետութիւնը արբանեակ երկիրներուն վրայ :

Նոյն ծածկամտութեամբ, Մոսկուա կը փորձէ դժուարացնել Գերմանիոյ երկու մասերուն միացումը :

Իր վերջին ծանուցագիրն ալ ռազմախաղ մըն է, շփոթութիւն ստեղծելու եւ Հոկտ. 23ի համաձայնութեանց վաւերացումը խափանելու համար :

Արեւմտեան Եւրոպայի վարիչները քաջ ըմբռնելով այս պարագան, կը մերժեն որեւէ նոր բանակցութիւն կամ խորհրդաժողով, Լոնտոնի դաշնագիրներուն վաւերացումէն առաջ :

Խ. Միութիւնը ի զուր «խաղաղութեան համար վտանգաւոր» կը գտնէ այդ համաձայնութիւնները, քանի որ ինք դարձեալ կը մնայ գերազանց՝ զինեալ ուժերու առաւելութեամբ :

Ինչպէս ըսինք, փոխադարձ վստահութեան շրջան մը կը բացուի, Հոկտ. 23ի համաձայնութիւններով :

Արդէն իսկ շարք մը պայմանագիրներ կնքուած են Ֆրանսայի եւ արեւմտեան Գերմանիոյ միջեւ, տնտեսական, քաղաքական եւ մշակութային գործակցութեան մասին :

Տնտեսական գործակցութեան ծրագիրը այնքան ընդարձակ է որ, կրնայ ընդգրկել նաեւ Ափրիկէն :

Յետոյ, կրնայ ապահովել նաեւ ուրիշ զինակիցներու աջակցութիւնը :

Մշակոյթի գետնին վրայ եւս նշանակելի քայլեր առնուած են :

Այսպէս, երկու կողմերը պիտի աշխատին որ դասագիրքերը, մանաւորապէս պատմութեան գիրքերը չպարունակեն կրքոտ արտայայտութիւններ՝ վնասելով երկու ժողովուրդներուն բարւոք յարաբերութեանց :

Համախմբուելով նոյն դրօշին տակ, երէկուան թշնամիները եւ կասկածամիտները պիտի դառնան սերտ գործակիցներ, ամենայայտ ճակատի մը վրայ :

Եւ նոր շունչ մը պիտի սաւառնի Եւրոպայի վրայ :

Շ.

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԲԱՑԱՌԻԿ ՎԻՃԱԿ ԵԳԻՊՏՈՍԻ ՄԷՋ

ԻՍԼԱՄ ԵՂԲԱՅՐՈՒԹԵԱՆ ԿԵԴՐՈՆԱՏԵՂԻՆ ՀՐԿԻԶՈՒԵՑԱՒ

ԲԱԶՄԱԹԻՒ ՁԵՐԲԱԿԱԼՈՒԹԻՒՆՆԵՐ ԵՒ ՀԵՏԱՊՆԴՈՒՄՆԵՐ

Եգիպտոսի կառավարութիւնը բացառիկ վիճակ յայտարարեց ամբողջ երկրին մէջ, իբրեւ հետեւանք վարչապետ Կամալ Նասըրի դէմ սարքուած մահափորձին, որ բարեբախտաբար ձախողած էր : Հազարաւոր ցուցարարներ Եչ. օր գրոհ տալով Իսլամ Եղբայրութեան Գահիրէի կեդրոնին վրայ, հրկիզեցին շէնքը, յետոյ գացին դիմաւորել վարչապետը, որ Աղեքսանդրիայէն կը վերադառնար :

Ցուցարարները նախապէս լսած էին թէ աճարեկիչը անդամ է Իսլամ Եղբայրութեան, հետեւաբար իրենց ամբողջ կատաղութիւնը թափեցին այդ կազմակերպութեան վրայ, որ պայքար կը մղէ անգլեւեգիպտական համաձայնութեան դէմ : Կէս օրին ամբոխը ընկերակցութեան կեդրոնատեղին մտնելով խորտակեց կարասիները եւ պատուհանները եւ հրկիզեց երկյարկ շէնքը : Յետոյ կրակի տուաւ յարակից շէնք մը որ նախապէս կը ծառայէր իբրեւ խմբագրատուն ընկերակցութեան պարբերականին :

Ոստիկանական կարեւոր ուժեր բռնած են մայրաքաղաքին գլխաւոր կէտերը, խափանելու համար նոր մահափորձեր : Պաշտօնապէս կը հաղորդուի թէ ցարդ ձերբակալուած են հինգ հարիւր կասկածելիներ, ամբողջ երկրին մէջ : (Ուրիշ հեռագիր մը 1300 կը հաշուէ կալանաւորներուն թիւը) : Կ՚ըսուի թէ ձերբակալուած է նաեւ ընկերակցութեան գերագոյն պետը, Հասան էլ Հոտէյպի :

Նոյն աղբիւրին համաձայն, Աղեքսանդրիոյ աճարեկիչին վրայ գտնուած են կարեւոր թուղթեր, ինչպէս եւ նախագահ Նեկիպի լուսանկարը :

Իսլամ Եղբայրութեան կեդրոնին հրձիգները մեծ մասով ուսանողներ եւ բանուորներ են, որոնք յաջողած էին խզել ոստիկանական շղթան : Բարձրախօսը անընդհատ կը հնչէր .— «Կեցցէ՛ Նասըր : Մա՛հ Իսլամ Եղբայրութեան անդամներուն» : Հեռագիրը կ՚ըսէ թէ կարելի եղած էր մասամբ մարել կրակը, բայց քիչ վերջը Ազատագրութեան Շարժումին անդամները հասնելով, իրենց կարգին խզեցին ոստիկանութեան շղթան եւ աւարի տուին ամբողջ շէնքը : Ցուցարարները բոցավառ ջահեր կը նետէին աջ ու ձախ : Ի վերջոյ ոստիկանութիւնը եւ զօրքը յաջողեցան վերահաստատել շղթան եւ ցրուել բազմութիւնը, այնպէս որ հրշէջները կրցան միջամտել : Բայց շէնքը քանդուած էր եւ միայն կրացած պատեր կը մնային : Խումբ մը կամաւորներ կ՚աշխատին կարասիներ, թուղթեր եւն. հանել փլատակներուն տակէն :

Աճարեկիչը, Մահմուտ Լաթիֆ, որ 32 տարեկան թիթեղագործ մըն է, նախապէս ըսած էր թէ տարօրինակ պարպեց ի նշան ուրախութեան, բայց յետոյ խոստովաներ է թէ յատկապէս Աղեքսանդրիա դրկուած էր, սպաննելու համար Կամալ Նասըրը :

Կալանաւորը անմիջապէս Գահիրէ փոխադրուեցաւ, հարցաքննուելու համար :

Կառավարութիւնը զեկոյց մը հրատարակեց որով կ՚ըսէ թէ ձերբակալուած են 47 Իսլամ Եղբայրներ, մէջն ըլլալով Գերագոյն Խորհուրդին չորս անդամները : Կալանաւորներուն կէսը Աղեքսանդրիա կը բնակէր :

Հանրակառքերու սեփականատէրներու ընդհ. գոր-

(Շար.ը կարդալ Դ. էջ)

✤ ՕՐԸ ՕՐԻՆ ✤

★

« ԻՒԼՍԵՐ »

Գաւառէն ընկեր մը պատմելով իր անհատական հոգերը, աւելցուց .

— Եղբայրս ալ «իւլսեր»է կը տառապի : Այլեւս ոչ խմել, ոչ ծխել : Կերակուրնեուն անգամ զգուշութեամբ կը մօտենայ ...

« Անցած ըլլայ », պիտի ըսէի, երբ չար սատանայ մը մշտեց .

— Կեցցէ՛ օղին, փերնօն, ռիքառը եւ մնացեալը ...

Երբ նոր եկած էինք Փարիզ, արդէն քաղքցի դարձած «փորձառուներ» կը փափսային իրարու .

— Սա նոր ըմպելիէն հրամցնենք, ամուրէթ ...

Եւ իրար կը քաջալերէին :

Պարծենկոտներ ալ կը պատմէին թէ քանի բաժակով սկսան եւ քանի հատ կըրնան պարպել հիմա :

Անշուշտ նոր ըմպելիներուն ուժը կը բազմապատկէին զարմանազան ուտելիքներ,— կծուն, թթուն, լեղին կամ ... լեղապատառը :

Եւ որդերը կը բանէին ստորերկրեայ քարայրներու մէջ,— ստամոքս, աղիք, լեարդ, փայծաղ եւն. :

— Քանի՜ երիտասարդ ենք վայելենք ...

Որդերը, մանրէներն ալ իրենց կարգին խրախճանքներ կըսարքէինմանուածապատ քարայրներուն մէջ, քամելով երիտասարդութեան աւիշը եւ անջնջելի հետքեր ձգելով իրենց անցած ճամբաներուն վրայ :

Երկուենք մըն ալ այս :

Եւ ահա «վաստակը», քանեւհինգ - երեսուն տարի ետքը .

— Ցաւեր մը կը զգամ կուշտիս վրայ ..

— Բժիշկը պատուիրեց որ ոգելից ըմպելի չգործածեմ :

— « Իւլսեր » (կեղ) ունիմ եղեր, կերածս քէս -բերնէս կուգայ ...

— Բժիշկը բացատրեց թէ դեղերու շրջանը անցած է, կարգը եկած է դանակին : Չեմ գիտեր, պիտի կրնա՞մ դիմանալ ...

Բժշկութենէ բան չեմ հասկնար : Բայց գիտեմ որ հետզհետէ յաճախադէպ կը դառնան «իւլսեր»ի պատմութիւնները :

Պոլսոյ մէջ, անունն անգամ անծանօթ էր :

Մինչդեռ, երբ ջերմուկներու եղանակը բացուի, բաւական շօշափելի թիւ մը կը կազմեն «իւլսեր»աւոր յաճախորդները :

Նարդունին կրնայ բացատրել պատճառը, «իւլսեր»ներու տեսակներն ալ նկարագրելով, «Հայ - Բոյժ»ի մէջ :

Ես պարզապէս երեւոյթ մը մատնանշեցի, կարգի հրաւիրելու համար անոնք որ երիտասարդութեան ուժը կը չափեն ըմպելիքի գոյներուն եւ պարպուած բաժակներու թիւին հետ :

Տակաւին շատեր երէկուան «իքիլիկ»ին յիշատակներովը կ՚ապրին :

Կը մոռնան որ երէկ Արեւելքի թթուածինը կը շնչէինք եւ լեռներու ջուրերը կ՚ըմպէինք .

Իսկ այսօր՝ պէնզին է մեր շնչածը, ջուրերն ալ Սէն, թորեալ եւ բաղադրեալ ...

ՎԱՀԷ

ԳԵՐՄԱՆ ՎԱՐՉԱՊԵՏԸ ՈՒՈՇԻՆԿԹԸՆԻ ՄԷՋ

ԱՅՏԸՆՀԱՈՒԸՐ ԱԼ ԿԸ ՄԵՐԺԷ ՉՈՐՍԵՐՈՒ ԺՈՂՈՎԸ

Արեւմտեան Գերմանիոյ վարչապետը, Տոքթ. Ատընաուըր, Ուաշինկթըն հասնելով, օդակայանին մէջ ընդունուեցաւ արտաքին նախարարին՝ Ֆ. Տըլըսի կողմէ : Ժամանումէն առաջ նախագահ Այզընհաուըր իր լրագրական ասուլիսին մէջ կ՚ըսէր թէ Ատընաուըր իր վագեմի բարեկամն է ինչպէս եւ Արեւմտեան Եւրոպայի ամէնէն բանիմաց մարդերէն մին, տոգորուած՝ ողջմտութեամբ եւ խաղաղասիրութեամբ : Այս առթիւ շեշտեց թէ անսահման գոհունակութեամբ կ՚ողջունէ անոր վերադարձը Ուաշինկթըն, ուր նախապէս այցելած էր 1953 ապրիլին :

Գերման վարչապետը հետեւեալ յայտարարութիւնն ըրաւ օդանաւէն իջած ատեն .

— Այսօր երկրորդ անգամ ըլլալով ոտք կը կոխեմ այս հիւրընկալ, մեծ եւ ազատ երկրին մէջ : Շատ մը վճռական դէպքեր պատահեցան վերջին մէկուկէս տարուան ընթացքին : Այն ատեն չէր կարգադրուած խնդիր մը որ մեծ կարեւորութիւն ունէր Եւրոպայի ճակատագրին եւ խաղաղութեան համար : Այժմ ճշդուած է թէ Եւրոպայի մէջ գործադրելի է Ատլանտեան դաշինքը որուն վրայ հիմնուած է աշխարհի ազատութեան ուժը : Երկար ատեն անստուգութիւն կը տիրէր Գերմանիոյ մասնակցութեան ձեւի մասին : Կը յուսանք թէ այժմ փարատած են տարակոյսները եւ անստուգութիւնը » :

× Այզընհաուըր իր լրագրական ասուլիսին մէջ բացատրեց թէ դեռ ժամանակը եկած չէ Չորս Մեծերու խորհրդաժողով մը գումարելու : «Խ. Միութեան հետ պիտի խօսինք երբ հիմնաւոր պատճառներ ունենանք հաւատալու անոր անկեղծութեան » :

× Սարի մասին կնքուած համաձայնութիւնը լրջօրէն կը գրաղեցնէ արեւմտեան Գերմանիոյ քաղաքական կուսակցութիւնները, որոնք դժգոհ են կատարուած զիջումներէն : Կառավարութեան իրաւագէտները կը քննեն թէ Սահմանադրութիւնը կ՚արտօնէ՞ վաւերացնել Փարիզի մէջ կնքուած համաձայնութիւնը :

ԼՈՆՏՈՆԻ ԹԵՐԹԵՐԸ ԿԸ ՊԶՏԻԿՆԱՆ

ԳՈՐԾԱԴՈՒԼԻՆ ՀԵՏԵՒԱՆՔՈՎ

Հետզհետէ անտանելի կը դառնան գործադուլին հետեւանքները, Անգլիոյ մէջ : Արդէն իսկ զգալի են պարենաւորման դժուարութիւնները : Նաւահանգիստներու բանուորներէն 43.324 հոգի դադրեցուցած են ամէն աշխատանք, 23 օրէ ի վեր, անշարժութեան դատապարտելով 340 նաւեր, 500 միլիոն ոսկիի արժողութեամբ ապրանքներով, ներածելի թէ արտածելի :

Տպագրական թուղթի բաշխման յանձնախումբը կը ծանուցանէ իր տրամադրելի մթերքը վտանգաւոր սահմանի մը իջած է եւ ստիպուած են 25 առ հարիւր կրճատել սպառումը, շաբաթ օրէն սկսեալ : Տրուած որոշման համաձայն, ութ էջնոց օրաթերթերը պիտի դոհանան վեց էջով :

Կառավարութեան քննիչ յանձնախումբը ներկայացուց իր տեղեկագիրը որ խորհրդածութիւններ կ՚ընէ, առանց վճռական կարծիք մը յայտնելու :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԸՆԿԵՐՎԱՐԱԿԱՆ կուսակցութիւնը որոշեց ընդհ. ժողով գումարել Նոյ. 10ին եւ 11ին, վճռելու համար դաշկիճին մասնակցելու խնդիրը : Ընդհ. քարտուղարը երկար տեսակցութիւն մը ունեցաւ վարչապետին հետ, առանց վճռական եզրակացութեան մը յանգելու : Այս պատճառով յետաձգուեցաւ դաշկիճին վերակազմութիւնը :

ԵԹՈՎՊԻՈՅ կայսրը, Հայլէ Սելասիէ, Փարիզ հասաւ, իբրեւ պաշտօնական հիւրը Ֆրանսայի : Շարք մը ընդունելութիւններ սարքուած են :

ՈՂՈՂՈՒՄՆԵՐԸ կարծուածէն աւելի ծանր կորուստներ պատճառած են Սալերնոյի շրջանին մէջ (Նափոլի) : Այժմ 500 կը հաշուեն մեռեալներուն թիւը : Զինուորները եւ հրշէջները չարաչար կը յոգնին, դիակներ փնտռելով փլած տուներուն մէջ : Վարչապետը Սալերնօ գնաց, անձնական քննութիւն մը կատարելու համար : Հազիւ քաղաքապետարան մտած էր, երբ աղէտեալները շրջապատեցին զինք, անմիջական օգնութիւն խնդրելով :

ԱԶԱՏՈՒԹԵԱՆ ԹՈՒԱԿԱՆՆԵՐԸ

Փոքր ժողովուրդ է Հայը. իր երկիրը՝ Հայաստան, շատ համեստ սահմաններով իր պատմութիւնը գրուած է Արեւելքի մէջ :

Համեստ ու խոնարհ, մեր ժողովուրդը կրնար ապրիլ միայն իրեն սահմանուած ճակատագրով մը, ինչպէս ապրած են շատ մը ուրիշ ժողովուրդներ, թիւով ու դիրքով շատ աւելի նպաստաւոր պայմաններու մէջ:

Սակայն, Հայոց աշխարհի ճակատագիրը այլ ընթացք առած է. Հայոց պատմութիւնը զարդարուած է շատ աւելի շքեղ դրուագներով, քան կարելի էր նախատեսել:

Հին օրերէն սկսած, Հայը դուրս եկած է իրեն համար նախաճշդուած սահմաններէն. դեր մը կատարած է իր հայրենիքէն դուրս, ուրիշ ժողովուրդներու կեանքին մէջ: Հայոց պատմութիւնը խառնուած է աշխարհի պատմութեան :

Հայը եղած է միշտ քաղաքակիրթ ժողովուրդներուն հետ, անոնց յառաջդիմական գաղափարներուն, պայքարներուն, երազներուն հետ: Պայքարած է քաղաքակրթութեան համար :

Հին աշխարհին մէջ, եղած է ան յոյն ու հռոմէական քաղաքակրթութեան հետ, իր սեփական քաղաքակրթութիւնը ստեղծելով հանդերձ, նոր աշխարհին մէջ՝ եղած է արեւմտեան քաղաքակրթութեան հետ :

Արեւելքի մէջ ծնած ու ապրած, բայց հետապնդած է արեւմտեան, կրնանք ըսել՝ համաշխարհային գաղափարականներ: Ողողուած է Արեւմուտքի լոյսով, իր կարգին դառնալով լուսարար ու ջահակիր՝ իր մօտիկ շրջապատին մէջ :

Եղած է, այդ պատճառով ալ, Ազատութեան հետ, շատ կանուխէն: Ազատութեան պայքարը Հայոց պատմութեան ամէնէն յատկանշական, ամէնէն խորունկ ու տեւական գիծը եղած է :

Թղունք մեր պատմութեան առաջին էջը, որ ազատութեան շքեղ դրուագ մը կը ներկայացնէ. հետագայ դարերուն, Հայը շարունակած է պայքարիլ միշտ ազատութեան համար. օր մը յանուն մաքի ու մշակոյթի ազատութեան,— Հայ գրերու գիւտը. օր մը յանուն Քրիստոնէութեան ու խղճի ազատութեան,— Վարդանանք, ուրիշ օր մը՝ քաղաքական ազատութեան համար:— Իսրայէլ Օրի ու Դաւիթ Բէկ. եւ վերջապէս՝ Հայկական Յեղափոխութիւնը :

Նոր օրերուն, շարունակուեցաւ Ազատութեան պայքարը, ու գոյութեան պայքար մը դարձաւ. Վասպուրականի, Շապին Գարահիսարի, Սուէտիոյ հերոսական մարտնչումները, Ուրֆայի եւ Արաբայի դիւցազներգութիւնները՝ նոյն պայքարին արձագանգներն են, . վեհաշուք սխրագործութիւններով :

Բոլորը վկայութիւններ՝ թէ Հայը, իր բոլոր վիճակներուն մէջ, յաղթական թէ պարտուած, ուրախ թէ տրտում, կը սիրէ Ազատութիւնը. կը պայքարի Ազատութեան համար :

Սեպտ. 19ին, տօնուեցաւ Արարայի դիւցազնամարտին 36րդ տարեդարձը : Հայ Լեգէոնականներու յաղթանակը Պաղեստինի ճակատին վրայ, բարձունքի մը գրաւումով, որ պատերազմի բախտը վճռող ազդակներէն մէկը եղաւ: Գնահատուեցաւ հերոսական այդ գործը՝ Ֆրանսական ու բրիտանական զինուորական իշխանութեանց կողմէ, ոչ թէ իբրեւ մասնակի ու պատահական երեւոյթ, այլ իբրեւ արտայայտութիւնը հայ ժողովուրդի մարտական ոգիին :

Սեպտ. 30ին, Ուրֆայի հերոսամարտին օրն էր, 39րդ տարեդարձը: Պանծալի թուական մըն ալ աս, երբ աւելի քան ամիս մը (Օգոստոս վերջէն Սեպտեմբեր 30), 1915ի մութ օրերուն, Ուրֆայի հայութիւնը անհաւասար պայքարի ելաւ, իր պատիւն ու արժանապատուութիւնը, իր գոյութիւնն ու ազատութիւնը պաշտպանելու համար :

Հերոսներ տուաւ ան, այր, կին, աշխարհական ու կրօնաւոր, երիտասարդ թէ երէց, ինչպէս մարտնչող բոլոր մեր հերոսական քաղաքները, գեղեցկացնելով Հայոց պատմութիւնը :

Ազատութեան այս թուականներուն կարգին մեծագոյնը Մայիս 28ը չէ՞, զոր կը տօնենք ոչ միայն իբրեւ ազգային անկախութեան ու պետականութեան սկիզբ, այլեւ իբրեւ Ազատութեան օր, գերազանցօրէն :

Ազատատենչ է Հայը, եւ այդ զգացումով ապրած է դարէ դար :

Ազատութեան պայքարով գրած է իր պատմութիւնը եւ անով շահած իր գոյութիւնը :

Զոհեր շատ տուած է, անշուշտ: Առանց զոհերու եւ զոհաբերութեան՝ ոչ մէկ յաղթանակ եւ ոչ մէկ նուաճում: Հայը զոհած է, բայց ապրած է իր զոհերու յուշքով, անոնց խոյանքներուն գեղեցկութեամբ :

Ի՞նչ պիտի արժէր կեանքը, առանց այդ փառապանծ գեղեցկութիւններուն. Ու ի՞նչ պիտի արժէր Հայը, ի՞նչպէս պիտի ապրէր, առանց պայքարի իր ոգիին. իր դիւցազնական մարտնչումներուն :

Հայոց պատմութիւնը հասարակ արձանագրութիւն մը պիտի ըլլար, տխուր ու տժգոյն դէպքերու :

Այսօր, մարտնչող, ազատատենչ ժողովուրդի մը պատմութիւնն է ան, արիւնոտ էջերով, բայց նաեւ շքեղ դրուագներով, որոնցմով կրնանք հպարտ ըլլալ ու կազդուրուիլ:

Զօրանալ ու ապրիլ՝ վաղուան համար :

(Խմբագրական ՀԱՅՐԵՆԻՔԻ)

ԿԱՐԴԱՑԷ՛Ք ԵՒ ՏԱՐԱԾԵՑԷՔ «ՅԱՌԱՋ»Ը

ՕՐՈՒԱՆ ՇԱՐԺՈՒՄԻՆ ՀԵՏ

ԲԱՆ ՄԸ ՓՈԽՈՒԱ՞Ծ Է Խ. ՄԻՈՒԹԵԱՆ ՄԷՋ

Դ.

« Նիւ Եորք Թայմզ »ի թղթակիցը ուրիշ յօդուածով մը կը նկարագրէ «Սփեցի» — ները: «Սփեցի»ն այն անձն է որուն անձնագրին կամ անցագրին վրայ դրուած է կնիք մը երկու սկզբնատառերով: Այդ գիրերը կը նշանակեն թէ անցագրին տէրը ենթակայ է բնակութեան մասնաւոր պայմաններու: Ուրիշ խօսքով ցոյց կուտայ այն անձը, որուն բնակութիւնը արտօնուած է միայն Ռուսիոյ ոչ թէ ամէն կողմը, այլ մասնաւոր շրջաններու կամ քաղաքներու մէջ:

Ռուսիոյ ամէն կողմը կը գտնուին Սփեցիներ, մասնաւորաբար Կեդր. Ասիոյ, Սիպերիոյ արեւելակողմն ու Ծայր. Հիւսիսակողմը: Անոնք ազատ են իրենց ուզած գործը կատարելու որոշեալ աշխարհագրական սահմաններուն մէջ ապրելու: Սակայն արգիլուած է հեռանալ որոշեալ քաղաքէն կամ գաւառէն, առանց Չեկային արտօնութեան :

« Սփեցի »ները նախ Գերմանացիներ են որոնք նախապէս կ'ապրէին Վոլկայի ափերուն վրայ, իբրեւ ինքնավար հանրապետութիւն եւ ունէին բարգաւաճ գիւղեր Ուքրանիոյ մէջ եւ Ռուսիա տարուած էին Կատարինէ կայսրուհիին օրով, այն յոյսով թէ քիչ մը աշխատանքի եռանդ պիտի ներշնչէին ռուս գիւղացիներուն :

Սփեցիները նաեւ Հրեաներ են, որոնք ընկերային դասակարգի ամէնէն ցած աստիճանին վրայ կը գտնուին Սպիտակ Ռուսիոյ, Օմսքի եւ Մինսքի ճախճախուտ տարածութիւններու վրայ: Յետոյ Թաթարներ են, կովկասեան երկոտասնեակ մը ցեղախումբեր, Պալթիկի Էսթոնիացիներ ու Լաթվիացիներ, Օտեսայի ու Նիքոլաեւի Յոյներ: Անոնք Լենինկրատէն աքսորուած երգահաններ են, Կիեւի համալսարանի ուսանողներ, Ուքրայնացի գիւղացիներ եւն.:

Որոշ է որ մասնաւոր ծրագրի մը համաձայն «Սփեցի»ները տարածուեցան Խ. Միութեան անծայրածիր հողերուն վրայ: Յայտնի է որ անոնք կը գտնուին Պիրոպիճանի մէջ տեղաւորելէ Հրեաները, որոնք կրնան կրօնակիցներ գտնել: Կը ղրկուին Եաքութք, որուն բնակչութիւնը Ռուս է գերազանցապէս: Գերմանները կը տեղաւորեն Տաճիկներուն մէջ :

Ամերիկացի թղթակիցը կեդր. Ասիոյ մէջ իր ճամբորդութեան միջոցին գտած է հետքը այն 500.000 Գերմաններուն որոնք ցիրուցան եղան Սթալինի հրամանով, Բ. աշխարհամարտը պայթած առեն: Անոնց վաղեմի մայրաքաղաքն էր Էնկէլը, Վոլկայի վրայ: Առնէ մը ի վեր նաւերը հոն կանգ չէին առներ, որպէսզի այն տեղի Գերմանացիներուն հետ շփում չունենային: Երբ թղթակիցը այցելեր է Տաճիկիստան մայրաքաղաքը՝ Սթալինապատ որ կը գտնուի Աֆղանիստանի մօտ, քաղաքը գտած է մաքուր, բայց խոնաւ: Անոնց թիւը 20.000 է հոն: Հազարաւորներ մեռած են գրկանքէ եւ հիւանդութիւններէ: Անոնք չեն կրցած ապրիլ իրենց շինած գեղեցիկ շէնքերուն մէջ, եւ ստիպուած են բնակիլ կաւէ հիւղերու մէջ, մինչ ռուս պաշտօնեաները կը բնակին նոր տուներուն մէջ : Անոնք յայտնած են թէ Գերմաններուն միւս մասն ալ տեղաւորած են Անդրսիպերեան երկաթուղիին երկայնքը:

Բոլոր «Սփեցի»ները աքսորուած են այն տեղերը, ուր բանուորի պէտք կար: Այսպէս է որ Իզպէքստան եւ Խազախստան տեղափոխուեցան մեծ մասը այն կովկասեան ցեղախումբերուն, որոնք տեղահանուած եւ ղրկուած էին դէպի Արեւելք, գերմանական մեծ յարձակողականէն ետք, երբ քիչ մնաց որ Բագուի նաւթահորերը Նացիներուն ձեռքն անցնէին : Անոնք ամբաստանուեցան իբրեւ դաւաճիր ունացիներու գործակից :

Այդ միջոցին նոյն շրջանի Չեկային վարիչն էր Բերիան ու Կովկասի հրամանատարը: Նոյն բախտին արժանացան Թաթարները որոնք Գերմաններուն իբրեւ գործակից ճանչցուեցան :

Ռուս վարիչները չուզեցին զանոնք ղրկել Կեդր. Ասիա, որուն կլիման նպաստաւոր էր իրենց եւ ղրկեցին դէպի հիւսիս եւ արեւելք, այն շրջանները ուր ցուրտը 40 աստիճան վար է զերոյէն :

Շատեր տեղաւորուած են այնպիսի հողերու վրայ որոնք իրենցմէ առաջ բնաւ մշակուած չէին:

Պալթեան երկիրներն ալ բանուոր ճարեցին Ծայր. Արեւելքի: Էսթոնիացի կամ Լաթվիացի բառերը յաճախ համազօր էին աքսորականի: Ըստ Էսթոնիացիի մը յայտարարութեան Էսթոնիոյ եւ Լաթվիոյ բնակչութեան կէսը տարագրուած է :

Առանց անցագրի «Սփեցի»ի մը համար անկարելի է շոգեկառքի կամ օդանաւի տոմսակ ճարել: Չեկայի գործակալները ամէն կողմ կը հսկեն եւ կը քննեն շարժավարներուն եւ ճամբորդներուն անցագիրները:

Չեկային ենթակայ քաղաքներուն մէջ երբ մութը կոխէ, պատնէշներ կը բարձրանան, որպէսզի որեւէ ինքնաշարժ դուրս չելլէ:

Ամերիկացի թղթակիցը կ'ըսէ թէ նոր կառավարութիւնը զանգուածային տարագրութիւններ չէ կատարած: Կը փորձէ քարոզութեամբ եւ խանդավառելով նոր սերունդները քշել դէպի Սիպերիա եւ Խազախստան, համաձայն «կոյս հողեր» մշակելու ծրագրին :

Յարդ երկու երեք հարիւր հազար երիտասարդներ, մեծ մասով որակեալ բանուոր Լենինկրատէն, Մոսկուայէն, Խարքովէն եւ Խ. Միութեան այլ քաղաքներէն «կամաւոր» գացած են: Անոնք ղրկուած են Սիպերիոյ եւ ուրիշ հեռաւոր երկիրներու ցանցառ բնակչութեամբ շրջանները, քաղաքներէն հեռու: Շատեր յուսախաբ եղած եւ դառնացած են, սպասելով իրենց կեանքի պայմաններու բարելաւման :

ԼՈՒՍԱՒՈՐ ՃԱՄԲԱՆ

(ԵԳԻՊՏՈՍ – ԼԻԲԱՆԱՆ – ՏԷՐ ԶՕՐ)

Զ.— «ՅՈՒՍԱԲԵՐ»Ի ՇԷՆՔԸ

— Նախաճաշը Նարդունիին հե՞տ պիտի առնէք, կը հարցնէ :

— Ժամը քանիին է այդ պատմութիւնը.

— 9ին մօտաւորապէս :

— Նախաճաշ ընելու սովորութիւն չունիմ, կ'ըսեմ, իմ ուզածս սուրճ մըն է, եւ հիմա, ոչ թէ 9ին:

Դէմքէն կը հասկնամ, թէ դժուար է այդ հիմա, ուստի կը փոխեմ հարցումս .

— Մօտերը սրճարան չկա՞յ...

Մատով ցոյց կուտայ, բաւական հեռու, բազմայարկ շէնք մը, ճեփ-ճերմակ.

— Անոր տակ սրճարան է... լաւ տեղ է, կրնաք երթալ :

Այդ պահուն սրահներէն դուրս կը սկսին գալ համազգեստաւոր սկաուտներ :

— Աղեքսանդրիոյ մարզիկներն են, կը բացատրէ Պ. Եաղուպեան, հօս գիշերեցին եւ քիչ յետոյ կը մեկնին :

Ես անոնցմէ առաջ կը վազեմ դուրս, դէպի սրճարան :

Երբ սպասարկողը կը ներկայանայ, « մազպութ » կը պոռամ, առանց տատամսելու: Շուրջս արդէն քանի մը յաճախորդներ կան :

Արեւը կը խուժէ ապակիներէն ներս, փողոցը կ'ողեւորուի հետզհետէ: Արեւելքն է, իր ամբողջ գեղեցկութեամբ, ... Կը խմեմ սուրճս, կը վճարեմ ու դուրս կ'ելլեմ: Կը մտնեմ ուրիշ փողոց մը, դանդաղաքայլ կը շրջագայիմ :

Քովնտի փողոցներով կը հասնիմ մեր Տունը եւ ուղղակի կը բարձրանամ մեր սենեակը: Նարդունին նստած կը գրէ :

— Ո՞ւր ես ...

— Իջնենք, կ'առաջարկեմ, նայինք ի՞նչ պիտի ընենք... սա դասախօսութիւնները ե՞րբ տեղի պիտի ունենան, լաւ է գիտնանք, որ ըստ այնմ դասաւորենք մեր գործերը ...

— Ո՞ւր էիր գացեր, կը կրկնէ Նարդունի իր հարցումը :

— Դիմացի սրճարանը, հոն, ճերմակ շէնքին տակ, ի՞նչ ընէի ժամը վեցէն ի վեր, առանց սուրճի:

Կ'իջնենք խմբագրատուն: Հոն են բոլորը: Տպարանը կ'աշխատի արդէն եւ խմբագիրը իր սրբագրութիւններով կլանուած է: Կը խօսինք դասախօսութիւններու մասին:

Աւադ Շարաթ է: Այս իրիկուն պաշտօնական ընդունելութիւն մեր հիւրերուն, մամուլի ներկայացուցիչներու եւ կարեւոր անձնաւորութիւններու հետ :

Մարսելի եւ Պալարի դասախօսութիւնները պէտք է ձգել գալ շաբթուան : Այս Չորեքշաբթի պէտք է խօսիմ ես: Նիւթեր կ'առաջարկեմ, զորս պատրաստ ունիմ: Շատ դրական կը գտնեն :

— Խանդավառող, դիւրին նիւթ մը, « Մեծարանք հայ մշակոյթին», կ'առաջարկէ մէկը: Կանգ կ'առնենք «Հայ դրոշին առաքելութիւնը Սփիւռքի մէջ» նիւթին վրայ:

Ծանօթացումները կը շարունակուին ամբողջ օրը: Տոքթ. Երուանդ Խաթանասեան կը հասնի եգիպտացի մտաւորականի մը ընկերակցութեամբ (արաբական աշխարհի ամէնէն մեծ թերթին՝ «Ալ Ահրամ»ի խմբագրապետ Աղիզ Միրզա): Յաւելով որ պիտի չկարենայ ներկայ ըլլալ իրիկուան ընդունելութեան, եկած է առտուն, ներողութիւն խնդրելու եւ այցելելու նոյն ատեն «Յուսաբեր«ի շէնքը: Հիւցական բացատրութիւններ կ'արձակէ ամէն մէկ սրահի առջեւ, իսկ թատերասրահին մէջ կը մնայ ապշած :

Կը ծանօթանամ բանաստեղծ Արսէն Երկաթին: Տարօրինակ ժպիտով դէմք մը, փայլուն ակնոցներ, վաթսունի մօտ: Աւելի աչքերով կը խօսի, քան լեզուով: Ինչո՞ւ բանաստեղծ է եղած, պէտք է որ ուրիշներէն տարբերի բանով մը: Յետոյ ի՞նչ պէտք կայ խօսելու, արտայայտութեան գործիքը իր գրիչն է :

Կը ծանօթանամ նաեւ ուրիշ բանաստեղծի մը, որուն նոյնպէս ծանօթ եմ անունով եւ գործով, Սարգիս Սահակեան: Իմ սերունդէս, տառապանքին բան մը վրան:

Կայծ Կոկանեանը պանդոկէն «Յուսաբեր» կ'առաջնորդէ Պալարներն ու Մարսելը: Մեր գալէն ի վեր Կայծը մեզմէ չէ հեռացած: Կատարեալ հրթիռ մըն է :

Քանի որ ծանօթացումներու հետ ենք, այստեղ կ'ուզեմ գծել պատկերները այն քանի մը անձերուն, զորս կրնայինք կոչել « Յուսաբեր »ի մնայուն բնակիչները : Անոնք, որոնք շունչ կուտան գեղակերտ շէնքին, զայն կը դարձնեն իրապէս մշակոյթի վառարան մը:

Ճանչցած առաջին անձերէս մէկը, Բենիամին Թաշեանն էր, «Յուսաբեր»ի աւագ խմբագիրը: Կ'երեւակայէի զայն այնպէս, ինչպէս գտայ, զուսպ՝ ինչպէս իր գրիչը, լուրջ, բարի, անհունօրէն համակրելի: Մարդիկ կան, զորս հինգ վայրկեան վերջ ամբողջովին կը ճանչնաք: Անոնցմէ է Բ. Թաշեան: Առաջին հանդիպումէս, սիրոյ եւ յարգանքի ըղձացում մը ծնաւ մէջս, դէպի այս պատուական Հայը :

Քաջածանօթ է արդի հայ գրականութեան եւ պահակներէն մէկը՝ մեր «Մեծասքանչին»: «Յառաջ»ի խմբագրին հետ, կը բաժնէ ան Արեւմտահայ լեզուին պաշտամունքը: Ըսի «պաշտամունքը», որովհետեւ կարգ մը լեզուական խնդիրներ զանոնք կը գտնեն դէմ դիմաց : Ունին նկարագրի շատ մը հասարակաց գծեր :

Կ. ՓՕԼԱՏԵԱՆ

(11) (Շար.)

ԲԱՐԻ ԳԱԼՈՒՍՏ Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻԻՆ

●

Զ. Ռ. Միութեան նախաձեռնութեամբ անցեալ ուրբաթ երեկոյ «բարի գալուստի» սեղան մը սարքուած էր ի պատիւ Շ. Նարդունիին: Աւելի քան հարիւր բարեկամներ, «Զոմունիք» եւ ընկերներ հաւաքուած էին «Մէզոն տէ ժուռնալիստ»ի ընդարձակ ճաշասրահը, մտերմական գուարթ մթնոլորտի մը մէջ:

Սեղանին կը նախագահէր Անուշաւան արեղայ Զղջանեան, իբրեւ ներկայացուցիչը առաջնորդ Սերովբէ Ծ. վարդապետի որ միաբերան «Հայր Մեր»ով բացաւ սեղանը:

Զ. Ռ. Մ.ի կողմէ Պ. Անուշաւան Գաբիկեան սրտագին ողջոյնի բառերով բարի գալուստ մաղթեց Նարդունիին.—«Երբ քեզ ճամբեցինք այսպիսի ճաշասեղանով մը մաղթեցինք որ երկուքով գաս, գիրքով գաս եւ բեռներով գաս: Առ այժմ առաջին երկուքի մասին չխօսինք, բայց գիտենք որ տասը տարուան բեռով մը եկած ես, ու կը սպասենք որ տասը տարի անուցանես մեզ այդ բեռով»:

Յետոյ առաջարկեց սեղանապետ ընտրել Պ. Ն. Յովհաննէսեանը որ առաջին խօսքը տուաւ Անուշաւան Աբեղային, աւելցնելով թէ շատ քիչ ճառեր պիտի խօսուին, աւելի երկար լսելու համար Պ. Նարդունին»: Վարդապետին ողջոյնի խօսքերէն վերջ երգեց Օր. Ի. Պիւլպիւլեան, Ա. Խաչատուրեանէն եւ Սաթեանէն: Յաջորդաբար խօսք առնեցաւ Տիկին Շ. Միսաքեանի, Պ. Ֆ. Ֆէյտիի եւ Պ. Ա. Խանէտանեանի, որոնք չեշտեցին թէ Նարդունիին կատարածայս երկարատեւ պտոյտէն կը սպասեն առատ գրական, բանասիրական հունձք մը:

Վերջին խօսողն էր Նարդունին որ, խորապէս յուզուած, արագ թռիչքով մը անցաւ Եգիպտոսէն, Լիբանանէն, Սուրիայէն, Կիպրոսէն, Յորդանանէն, Երուսաղէմէն, Իրաքէն ու Իրանէն, ուր չէր կրցած հաշուել դպրոցներու, եկեղեցիներու, ակումբներու թիւը, ուր հազարաւոր աշակերտներուն տեսքը, որպէս վաղուան հայութիւն, արցունք բերած էին իր աչքերէն, ուր մեր հարիւրին հարիւր Հայ մնացած ժողովուրդը գինքն ալ անգամ մը եւս մկրտած էր Հայ եւ իր յաւերժական ոգիէն տաքուկ շունչ մըն ալ դրկած էր Ֆրանսահայ գաղութին, անոր տեւականութիւնը ամրացնելու մտահոգութեամբ: Այս բոլորի մասին պիտի խօսի առանձին, երբ քիչ մը հանգստանայ:

Պ. Ա. Գմբէթեան արտասանեց Սիլվա Կապուտիկեանի զմայլելի բանաստեղծութիւնը, հայ լեզուի նուիրուած «Խօսք իմ որդուոյն», իսկ Պ. Շահան Սարեան կտոր մը Ա. Ահարոնեանէն:

Նախագահը՝ Պ. Ա. Գաբիկեան փակեց հաւաքոյթը, մաղթելով որ Նարդունի ոչ միայն «գիրքով այլ գիրկով» գայ յաջորդ անգամ:

ՆԵՐԿԱՅ ՄԸ

ՄԵԾԱՐԱՆՔ ՎԱՍՏԱԿԱՒՈՐԻ ՄԸ

★

Խումբ մը ծանօթ հայրենակիցներէ կազմուած յանձնախումբ մը, որոշած է թատերական երեկոյթ մը նուիրել Ֆրանսահայ վաստակաւոր դերասան Արտաշէս Գմբէթեանի: Ձեռնարկին նպատակն է ոչ միայն մեծարել դերասանին թատերական երկարամեայ գործունէութիւնը, այլ եւ օգտակար ըլլալ նիւթապէս, որպէսզի կարենայ դարմանել աչքերը:

Երեկոյթը տեղի պիտի ունենայ յառաջիկայ Նոյեմբեր 6ին, շաբաթ գիշեր, Իէնայի թատրոնին մէջ: Փարիզահայ դերասանները պիտի ներկայացնեն Ֆրանսահայ թատերագիր Գրիգոր – Վահանի մէկ նոր գործը՝ «Տիգրան Մեծ» բեմադրութեամբ Աննա Բուղաղեանի:

Ամէն քաջալերանքի արժանի է այս ձեռնարկը: Նախ որ՝ անոր հասոյթով պիտի դարմանուի հայ բեմի վաստակաւոր մէկ մշակը, երկրորդ պիտի ներկայացուի մէկ նոր գործը թատերագիրի մը, որ նոյնպէս տարիներէ ի վեր, դարձեալ դժուարին պայմաններու մէջ, կը ջանայ ճոխացնել հայ բեմի խաղացանկը, շարք մը գողտրիկ տեսիլներով եւ կատակերգութիւններով:

Այժմ Գրիգոր – Վահան մօտեցած է թատերգական նոր սեռի մը՝ պատմական ողբերգութիւնը, տալով «Տիգրան Մեծ»ը:

Մենք ներկայ եղանք փորձի մը, որուն ընթացքին տեսանք որ Գրիգոր – Վահան իր ընտրած դժուարին նիւթը ճարտարօրէն ձեւաւորելով, յաջողցուցած է գնահատելի գործ մը:

Տաղանդաւոր թատերագիրը այս անգամ բոլորովին նոր ոճով, բանաստեղծական հիւսուածքով նկարած է Մեծն Տիգրանի հուժկու դէմքը, պատկերացուցած է Արտաշատեան արքունիքի շքեղութիւն ու պերճանքը, երեւան բերած է բեմական տիպարներ, որպիսին են՝ Արքայամայրը, Պոնտոսի Միհրդատ Եւպատորի դուստր իշխանուհի Կղէոպատրան, Գոռ իշխանը եւ մանաւանդ Արտաւազդ գահաժառանգին անանուն մայրը՝ չինական հայուհին են.:

Այս գեղեցիկ գործին թադաւորութեան բաժինը (երկու արար) պիտի ներկայացուի միայն, սակայն այդ երկու արարները այնպէս մը դասաւորուած են որ ինքնին կը կազմեն ամբողջութիւն մը:

Կը յուսանք որ փարիզահայութիւնը պիտի փութայ օգտուիլ այս պատեհութենէն, ըմբոշխնելու համար գեղարուեստական վայելք մը:

ԹԱՏԵՐԱՍԷՐ

ՆՈՐԵՐՈՒՆ ՅԱՋՈՂՈՒԹԻՒՆԸ

Սէն Շամոնէն փոքրիկն Սեթօ Քուլակսըզեան (տասը տարեկան) մեծ յաջողութեամբ ընդունուած է Սէնթ Էթիէնի պետական երաժշտանոցին ջութակի միջին դասընթացքի մէջ, ջերմ շնորհաւորութիւններ ստանալով:

Սէն Շամոնի տեղական թերթը այս յաջողութիւնը արձանագրելէ վերջ կ'ըսէ թէ Սեթօն քաղաքին երաժշտական դպրոցին յաջող աշակերտներէն է, ուրկէ արդէն մեծ ծթիւով աշակերտներ եկած եւ Ա. մրցանակներ շահած են Սէնթ Էթիէնի մէջ:

ԳԱՂՈՒԹԷ ԳԱՂՈՒԹ

ԿԵՍԱՐԻՈՅ մէջ հայկական դպրոց մը բանալու համար կրթական տեսչութիւնը պայման կը դնէ որ տնօրէն մը գտնեն: Վերջերս Հալէպէն գացած ճամբորդ մը, Պ. Յ. Գատէմեան, Պոլիս վերադարձին տեսակցութիւն մը ունեցած է Գարեգին պատրիարքին հետ որ պատասխանած է թէ նիւթական բաւարար միջոցներ չկան: Իսկ Պ. Գատէմեան յիշեցուցած է Կիւմշեան կտակը: Կեսարիոյ եւ միւս շրջաններու մէջ նոր սերունդը բնաւ հայերէն չի գիտեր: Կեսարիոյ Հայերը դիմած են Պատրիարքարան, որպէսզի դպրոց մը բացուի իրենց զաւակներուն համար: Անոնք պատրաստակամութիւն յայտնած են հոգալու բոլոր ծախքերը, եթէ տնօրէն մը տրամադրուի իրենց: Պատրիարքարանը սակայն չէ կրցած տնօրէն մը գտնել:

ՅՈՒՍԱԲԵՐԻ Մշակ. ընկերակցութեան կողմէ պատուիրակութիւն մը բաղկացած ընկեր Օննիկ Մաճառեանէ, Պ. Շէֆիք Տըմլաքեանէ եւ ընկ. Գ. Լազեանէ, Հոկտեմբեր 21ին վարչապետարան այցելելով, իր շնորհաւորութիւնները յայտնած է անգլեւեգիպտական համաձայնութեան ստորագրութեան առթիւ:

ԳԱՀԻՐԷԻ Ղպտի պատրիարքին հրաւէրով վերջերս ժողով մը գումարուած է Ղպտիներու պատրիարքարանին մէջ, ուր Եգիպտոսի քրիստոնեայ համայնքներու կրօնապետները քննած են նոր օրինագիծ մը, որ կը տրամադրէ ջնջել համայնքներու անձնական իրաւասու վճռական դատարանները: Հայերու կողմէ ժողովին ներկայ եղած է Սահակ քահանայ: Այդ օրինագիծը քննելէ ետք, որոշած է խնդրել կառավարութենէն որ նախագծէն ջնջուի համայնքներու դատարաններուն վերաբերող անպատեհ յօդուածը: Այս խնդրագրին տակ ստորագրած են մասնակցող բոլոր կրօնապետները:

ԵՐԵՒԱՆԻ ԱՆԹԵԼԷՆ

Հնդկաստանէն արուեստագէտներու պատուիրակութիւն մը այցելեց Երեւան: Բարի գալուստի առթիւ դիմաւորելու գացած եւ ճառեր խօսած են կրթ. նախարարութեան տեղակալ Շահինեան, Վաղարշ Վաղարշեան եւ Հնդիկ արուեստագէտներ եւ պատուիրակութեան առաջնորդ Ջանդրասեքհար: Հնդիկ պատուիրակները ջերմ համակրանքով արտայայտուեցան Հնդիկ եւ Հայ ժողովուրդներու հազարամեայ մշակոյթի եւ արուեստի մասին: Երեւանի մէջ կը ցուցադրուին Հնդկական ժապաւէններ:

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ

★

ՏԷՍԻՆ, 24 Հոկտ.— Շաբաթ երեկոյ Հ. Յ. Դ. Տան մէջ ներկայացուեցաւ «Աչխարհի դատաստանը», նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Տան յանձնախումբին, ղեկավարութեամբ դերասան Թրագօչի: Շատերուն ծանօթ է այս թատերգութիւնը, որ թէեւ ռուսական կեանքէ քաղուած ունի ընդհանուր մարդկային հիմքեր: Դերասան Թրագօչ կրցած էր համախմբել լաւ տարրեր ներկայացման յաջողութիւնը ապահովելու համար:

Անշուշտ կարելի չէ ցանկալի արդիւնք մը սպասել ժողովրդային ներկայացումներէն, երբ կը պակսին նիւթական անհրաժեշտ միջոցներ ու բեմի կահաւորում: Յետոյ նկատելի է նաեւ բեմը սիրող դերակատարներու պակասը որ հետզհետէ զգալի կը դառնայ: Նորահաս սերունդը դժբախտաբար կը խուսափի ազգային ձեռնարկներէ: Անշուշտ բացառութիւններ կան եւ գովելի են այդպիսիները:

Ներկայացումը իր ընդհ. գծերուն մէջ ներդաշնակ էր ու լաւ տպաւորութիւն ձգեց: Բոլոր դերակատարներն ալ իրենց կարելին ըրին յաջող խաղարկութեան մը համար, հակառակ՝ սահմանափակ փորձերուն:

Թրագօչ ստանձնած էր Վասիլի Սիմխանովիչի փափուկ դերը, եւ արժեցուց զայն: Տիկին Աչխէն Պօյաճեան Անաստասիայի եւ Օլգայի դերերուն մէջ՝ յուզեց ներկաները: Պ. Մուրատ Մուրատեան Պաւլուշայի տիպարով արտայայտիչ ու զգայուն խաղարկութիւն մը ցոյց տուաւ: Ընկեր Աւետիս Մաղաքեան (Վիէնէն)՝ որ եւ է փորձի մասնակցած չըլլալով հանդերձ կրցաւ լաւագոյն մարմնաւորել Իւան Պետրովիչը՝ իբրեւ նենգ տարփածու: Իսկ Պ. Յարութիւն Յովսէփեան, որ նոյնպէս փորձերուն չէր մասնակցած եւ գովելի ջանասիրութեամբ մը Սէնթ Էթիէնէն եկած էր խաղալու, յաջող էր Ալեքսիի տիպարով:

Ներկայացման ողբերգական բնոյթը բարեխառնուած էր երգով, նուագով ու հայկական պարերով: Ջութակահար Պ. Միրիճան Շիրվանեան, զուարթ մթնոլորտ մը ստեղծեց ծանօթ եղանակներով: Օրիորդներ Սոնա Փանոսեան, Սիլվան Զաթալեան, երկու քոյրեր՝ Մարի եւ Աչխէն Խորանեան, Ժ. Աբրահամեան իրենց նազելի գեղջուկ պարերով ու ոգեւորիչ երգերով եւ Օր. Բրաբիոն Տապաղեան իր արտասանութեամբ նպաստեցին ձեռնարկին յաջողութեան:

Շնորհակալութիւն բոլոր դերակատարներուն:

Գ.Պ.

ԿԸ ԽՆԴՐՈՒԻ ՄԱՔՈՒՐ ԳՐԵԼ, ՄԵԼԱՆՈՎ ԵՒ ՄԷԿ ԷՋԻ ՎՐԱՅ:

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (37)

Ե Տ Ք Ը . . .

●

— Իմ հաշուով պառաւին կչիռը հաւլիւ ութսուն փունտ լինի, կ'ըսէ Վիլլի, հաւանօրէն կէս – սովամահ վիճակ մը ունեցեր է:

Կը դարնենք հիւանդանոցին զանգակը: Հիւանդապահուհի մը կը բանայ դուռը: Կը յանձնենք դիակը: Քննութեան սրահի պայծառ լոյսին մէջ պառաւ կինը ճերմակ սաւանին վրայ անսահմանօրէն պզտիկ ու մենաւոր կը թուի: Յուզելու սարսափան անօգնական եւ սոսկալի յոգնած է իր փոսացած դէմքը: Մինչեւ հիմա ես միայն երիտասարդ այրեր տեսած էի մեռած ու տակաւին երբեք կին մը: Այս բարակ, նիհար դիմագծերու վրայէն սակայն վաթսուն տարուան կեանք անցած է՝ եւ ուրիշ բան մը չէ ձգած, բայց եթէ թըշուառ մարած մնացորդ մը հրատոչոր վշտի ու անմխիթարութեան: Աժան, դորշ հագուստ մը եւ զոյգ մը հին, ծամռած կօշիկ, ութսուն փունտնոց ճխճիմ կշիռ մը եւ պզտիկ փլած աշխարհ մը այս խիստ գունատ ճակատին ետեւ:

Պայուսակին մէջ քանի մը նամակ ու ապրմաճակատէն գրուած բացիկներ կը գտնենք: Այսպէսով կ'իմանանք հասցէն եւ կ'երթանք իր բնակած տունը՝ լուր տալու պարագաներուն: Երկար բախելէ ետքը պառուհան մը կը բացուի: Ննջասենեակի գոլորշին ամպի մը պէս, գիշերային զով օդին մէջ կը հասի: Գխախոխւ գլուխ մը կ'երեւայ:

— Հո՞ս կ'ապրի այրի տիկին Շտրուվէ, կը հարցնէ Վիլլի:

— Ձեզ գիտեր, կ'ըսէ մարդը թունթունալով եւ կ'ուզէ նորէն գոցել պատուհանը: Վիլլի կ'արգիլէ՝ ձեռքը փեղկերու արանքը խոթելով:

— Բայց դուք կրնայիք գոնէ այն գիտնալ, թշուառական, թէ ով կը բնակի ձեր տան մէջ — կը պոռայ ան — կինը մեռած է:

— Էհ լաւ, այն ատեն կարելի է սպասել մինչեւ առաւօտ, կը պատասխանէ մարդը:

Նոյն պահուն, երբ Վիլլի կը պատրաստուի վեր ելլել՝ զայն լաւ մը արթնցնելու համար, բարեբախտաբար կը յայտնուի անոր կինը, որ ըստ երեւոյթին այրէն աւելի հետաքրքիր է: Ան փութով կը բերէ գիշերասեղանին վրայէն իր կեղծ ծնօտը, կը տեղաւորէ բերանին մէջ ու խոկոյն կը սկսի վայվայել եւ հարցուփորձ ընել: Իրմէ մենք կ'իմանանք որ հանգուցեալը ոչ մէկ ազգական ունի եւ կ'ապրէր մէն մինակ՝ երկու սենեակնոց բնակարանի մը մէջ:

— Սակայն չէ՞ որ ան իր պայուսակին մէջ նամակներ ունէր, կ'ըսեմ ես:

— Անոնք հաւանօրէն տակաւին իր զաւկէն ստացուած նամակներ էին. ան երկու տարի առաջ պատերազմի մէջ սպաննուեցաւ, կը պատասխանէ կինը, առկէ ետքը Շտրուվէի խելքը քիչ մը ծըռուած էր: Վերջին ատենները ան ամէն երեկոյ կ'ելլէր տունէն եւ մինչեւ ուշ գիշեր դուրսը կը մնար, վասնզի դեռ կը կարծէր թէ տղան պիտի վերադառնար: Ատոր համար ալ, ըստ երեւոյթին, կայարան գացած էր:

— Այդպիսի բան մը կայ, կը հաստատէ այրը, որ կը թուի թէ վերջապէս կ'արթննայ:

— Այո, այդպիսի բան մը կայ եւ դուն ալ կաս, կ'ըսէ Վիլլի կծու եղանակով, էհ աղէկ, այլեւս մենք կրնանք երթալ:

— Ատոր վրայ պէտք է որ ես նախ ինծի համար սուրճ մը եփեմ, կը յայտարարէ կինը եւ լոյսը կը վառէ:

★

Ալբերտի հետ դանդաղ կը քալեմ հողաթումբերու երկայնքէն: Վարը կ'աղմկէ գետը: Ջրաղացի մօտ կանգ կ'առնենք, ու կը կռթնինք կամուրջի եզրավանդակին:

— Տարօրինակ է, Էրնստ, չէ՞, որ մարդ չուզեր մինակ մնալ, կ'ըսէ Ալբերտ:

— Այո, կը պատասխանեմ, կը կարծէինք որ՝ եթէ այս տեղմէն ազատուինք, ամէն ինչ կարգին կը լինի: Բայց տես որ այնքան ալ պարզ բան չէ՝ վերստին կեանքի ուղիղ ճամբան մտնել:

Ալբերտ կը թքնէ ջրի մէջ:

— Ամէն ինչ տեսակ մը օտար դարձած է, Էրնէստ, մարդ իրապէս չի գիտեր ինչ ընէ: Անգամ մը սկսայ գրքերս թերթել. խօսք չկայ, հաճելի ժամանց մըն է պարապ ատենիդ. բայց առհասարակ... վերջին տարիներու ամէն մէկ վայրկեանը հաստ գիծ մը քաշած է ատոր վրայէն: Ատիկա այլեւս ոչ մէկ առնչութիւն ունի մեր կեանքին հետ... Ամէն ինչ այլեւս ոչ մէկ առնչութիւն ունի անոր հետ: Իսկապէս մարդ ինքզինքը բաւական աւելորդ կը զգայ հոս, Էրնստ:

— Այո, կ'ըսեմ ես, տունը՝ անշուշտ... բայց չէ՞ որ մարդ չի կրնար միշտ տունը նստիլ: Ու միեւնոյն ատեն չես գիտեր թէ որն է իրական տեղդ:

Ան կը համաձայնի.

— Խնդիրն ալ այդ է: Բայց պէտք է, չէ՞ որ մարդ իրեն յարմար տեղ մը ունենայ:

— Մենք չափազանց երկար ատեն գինուոր եղած ենք, կը պատասխանեմ ես, թերեւս, եթէ կոչում մը ունենանք...

— Զէ... այդ ալ պէտք եղածը չէ: Կենդանի բան մը ունենալու է, Էրնստ:

Ու գրեթէ մէկդի դառնալով կ'աւելցնէ.

— Մարդ մը...

(Շար.) Է. ՄԱՌԻԱ ՌԵՄԱՐՔ

ծաղուլ մը սարքած էր Գահիրէի մէջ, որպէս զի բանուորները կարենան փաստօր ընդունելութիւն մը կատարել ի պատիւ Կամալ Նասըրի, դատապարտելով անոր դէմ կազմակերպուած մահափորձը։ Առտուն կանուխէն տասնեակ հազարաւոր ցուցարարներ կը շրջէին Գահիրէի փողոցներուն մէջ, ծափահարելով եւ մարտական կանչեր արձակելով։ Գահիրէի կայարանը մարդկային ծովու մը վերածուած էր։ Գնդ. Նասըր, որ Համադղեստ հագած էր, անընդհատ կը շարժէր թաշկինակը, պատասխանելու համար համակրանքի ցոյցերուն։ Տասը վայրկեան անցած էր, երբ կրցաւ իջնել վակոնէն, վասն զի ցուցարարները խցած էին շղթան եւ ոստիկանութիւնը չէր կրնար ճամբայ բանալ։ Նախարարներն անզամ սեղմուած էին վարչապետը բարեւել հեռուէն։ Երբ Կամալ Նասըր վերջապէս իջաւ կառախումբէն, երիտասարդներ շրջապատեցին զինքը, ողջունելով եւ համբուրելով։ Կամալ Նասըր մեծ դժուարութեամբ ճեղքեց բազմութիւնը, կառք նստելու եւ վարչապետարան երթալու համար։

× Վերջին լուրի մը համաձայն, ահաբեկիչը խոստովաներ է թէ մահափորձը դրդած էր փաստաբան Մոհամմէտ Հինդաւի, նախագահը Իսլամ Եղբայրութեան մէկ մասնաճիւղին, Գահիրէի մէջ։ Ընկերակցութեան առաժմեայ առաջնորդը, Խամիս Հոտէյպա, խնդակցութիւն յայտնեց վարչապետին, մահափորձէն ազատելուն առթիւ։

ՉՕՐ. ՏԸ ԿՈԼԻ ՅՈՒՇԵՐՈՒ հրատարակութեան առթիւ, բուռն բողոք մը հրատարակեց զօր. Վէկան, ըսելով.— «Բացարձակօրէն սուտ է թէ զօր. տը Կոլ իմ կողմէ հրաւիրուած եւ ընդունուած է 1940 Յունիս 1ին։ Պարզ ռոման մըն է իր պատմութիւնը այդ տեսակցութեան մասին»։ Նախկին սպարապետը այս առթիւ կը բացատրէ թէ կառավարութիւնն էր որ իրեն պարտադրեց անձնատուութիւնը։

ՋԻՆԱԹԱՓՈՒԹԵԱՆ մասին գաղտնի բանակցութիւններ պիտի սկսին մօտերս, մասնակցութեամբ Ֆրանսայի, Անգլիոյ, Մ. Նահանգներուն, Խ. Միութեան եւ Քանատայի։ Վիճաբանութեանց հիմք պիտի ծառայէ Ժիւլ Մոքի ծրագիրը։

ՅԻՇԱՏԱԿԻ ՍԳԱՀԱՆԴԷՍ

ՏԱՐՕՆ ՍԱԼՆՈՅ ՋՈՐԻ Հայր. Միութիւնը իր երկու արժանաւոր զաւակներուն հերոսուհի ՍՕՍԷի եւ հերոս զօր. ՍՄԲԱՏի յիշատակին սգահանդէս մը կազմակերպած է Հոկտ. 31ին, կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 3ին Սալ Մադընօ, 88 ռիւ տ'Օպանեը, Մարսէյլ։

Կը խօսին Գ. ՇԷԽԻԿԵԱՆ
եւ Կ. ՏԷՐՄՈՅԵԱՆ (Վիէնէն)

Օրուան պատշաճ երգեր եւ արտասանութիւններ։

Հրաւիրուած են եւ խօսք պիտի տրուի երեք յարանուանութեանց, քաղաքական կուսակցութեանց եւ Հայր. Միութեանց ներկայացուցիչներուն։

Մուտքը ազատ է։

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

ՍԷՆԹ ԷԹԻԷՆ.— Տէր եւ Տիկին Միքայէլ Հէքիմեան իրենց շնորհակալութիւնները կը յայտնեն բոլոր անոնց, որոնք ծաղկեպսակով, հեռագրով կամ նամակով մասնաւոր ցաւակցութիւն յայտնեցին իրենց սիրեցեալ զոքանչին եւ մօր՝ այրի Տիկին ԾԱՂԻԿ ԻՇԽԱՆԵԱՆԻ (ծնեալ Անտուրեան) ողբացեալ մահուան առթիւ։

★

ԼԻՈՆ.— Եկեղեցաշէն Տիկնանց յանձնախումբը շնորհակալութեամբ ստացած է.— Այրի տիկին Եսթեր Տամլամեանի մահուան քառասունքին առթիւ Տամլամեան եղբարք եւ եղբօր զաւակները կը նուիրեն 7000 Ֆրանք։ Սեւանէն Տիկին Աննիկ Գէորգեան հինգ հազար Ֆրանք։ Լիոնէն Տիկին Հայկազ Աւետիքեան երկու հազար Ֆրանք։

★

Տէր եւ Տիկին Ահարոն Յակոբեան եւ զաւակները Պ. Խ. Կարապետեան եւ զաւակները, Այրի Տիկին Ովսաննա Խըրլաքեան եւ զաւակները, Պ. Յովհաննէս Գրիգորեան, իրենց խորին շնորհակալութիւնները կը յայտնեն ամէն անոնց որոնք անձամբ, նամակով կամ ծաղկեպսակով ցաւակցութիւն յայտնեցին իրենց զաւակներուն եւ ազգականին ՅԱԿՈԲ ՅԱԿՈԲԵԱՆի եւ ԵԴՈՒԱՐԴ ԽԸՐԼԱՔԵԱՆի արկածալի մահուան առթիւ։

— ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ —

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. «Եղիշատոյցի» կոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր բոլոր խումբերը այս շաբաթ իրիկուն ժամը 20.30ին, Սօսիէթէ Սավանթի մէջ։

Ֆ. Կ. ԽԱՉԻ Կեդր. վարչութիւնը արտակարգ ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ Փարիզի, շրջանի բոլոր ընկերները եւ ընկերուհիները անխտիր, խորհրդակցելու համար կայանի շէնքին նորոգման մասին, այս շաբաթ ժամը 3.30ին, Ազգ. Տան մէջ, 32 ռիւ տը Թրէվիզ, մէթրօ Քատէ։

ԿԱՐՏԱՆ.— Հ. Յ. Դ. «Նիկոլ Դուման» ենթակոմիտէի ընդհ. ժողովը այս կիրակի ճիշդ 15.30ին։ Խիստ կարեւոր օրակարգ։ Ընկերներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ է։ Հաւաքատեղի՝ Հ. Յ. Դ. «Գեղունի» սրահին մէջ, Պիվէր։

ՇԱԻԻԼ.— Հ. Յ. Դ. «Արդութեան» խումբի ժողովը այս շաբաթ երեկոյ ժամը 9ին, սովորական հաւաքատեղին։ Կարեւոր օրակարգ։

Հ. Յ. Դ. ՌՈՍ. ՄԻՈՒԹԵԱՆ ժողովը այս շաբաթ ժամը 21ին, սովորական հաւաքատեղին։

ԱԼՖՈՐՎԻԼ.— Հ. Յ. Դ. Ս. Մինասեան ենթակոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները այս ուրբաթ ժամը 21ին, ծանօթ հաւաքատեղին։ Ներկայ կ'ըլլայ Կ. Կ.ի ներկայացուցիչը։ Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ։ Կարեւոր օրակարգ։

ՊԱՆԵԽՕ ՔԱՇԱՆ.— Հ. Յ. Դ. «Արծիւ» ենթակոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր բոլոր ընկերները այս ուրբաթ ժամը 20.30ին, ծանօթ հաւաքատեղին։ Խիստ կարեւոր օրակարգ։ Բացակաները նկատի պիտի առնուին։

ԻՍԻԻ Հ. Յ. Դ. «Զաւարեան» կոմիտէի ընկերական ընդհ. ժողովը այս շաբաթ ժամը 9ին, սովորական հաւաքատեղին։ Ներկայ կ'ըլլայ Կ. Կ.ի ներկայացուցիչը։ Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ։

Հ. Յ. Դ. «ՐԱՖՖԻ» խումբի ժողովը այս ուրբաթ իրիկուն ժամը 20.30ին Քաֆէ տը լա Մէռի, Սէն Սիւլփիս։

ԱՌՆՈՒՎԻԼ.— Հ. Յ. Դ. «Վարդան» ենթակոմիտէի ժողովը այս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 2.30ին, Առնուվիլի ծանօթ հաւաքատեղին։ Պարտաւորիչ ներկայութիւն։

ԱՆԻԷՌ ՊՈՒԱ ՔՈԼՈՄԲ.— Հ. Յ. Դ. Արամ ենթակոմիտէն ժողովի կը հրաւիրէ իր շրջանի ընկերները այս ուրբաթ ժամը 21ին, ծանօթ հաւաքատեղին։ Կարեւոր օրակարգ։ Ներկայ կ'ըլլայ Կ. Կ.ի ներկայացուցիչը։

ՀԱՄԱԽԱՐԲԵՐԴԻ Մարսէյլի մասնաճիւղի ընդհ. ժողովը այս կիրակի առաւօտ ժամը 9ին, 7 Պուլվ. տ'Աթէն, Պարտիւ Կլուպի սրահը։ Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ։

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Այրի Տիկին Հայկանոյշ Ոսկերիչեան, Տէր եւ Տիկին Սեդրակ Ոսկերիչեան եւ զաւակը, Տէր եւ Տիկին Յակոբ Ոսկերիչեան կը ծանուցանեն թէ այս կիրակի յետ պատարագի մասնաւոր հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի Փարիզի Հայոց եկեղեցւոյն (15 ռիւ Ժան Կուժօն), իրենց ամուսնոյն, հօր, մեծ հօր եւ զաւկին՝ ողբացեալ

ԳԷՈՐԳ ՈՍԿԵՐԻՉԵԱՆԻ

մահուան քառասունքին առթիւ։

Կը հրաւիրուին ողբացեալին յիշատակը յարգողները։

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

ԼԻՈՆ.— Պարոն եւ Օր. Զանդեան կը ծանուցանեն թէ այս կիրակի առաւօտ հոգեհանգիստ պիտի կատարուի իրենց եղբօրը ՎԱՀՐԱՄ ԶԱՆԴԵԱՆԻ մահուան 17րդ տարելիցին առթիւ, Հայոց եկեղեցին, 69 ռիւ Լուի Պլան։ Կը խնդրուի իր յիշատակը յարգողներէն ներկայ ըլլալ։

★

Տէր եւ Տիկին Ահարոն Յակոբեան եւ բոլոր ազգականները, Այրի Տիկին Ովսաննա Խըրլաքեան եւ պարագաները կը ծանուցանեն թէ հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի այս երկուշաբթի, Սէնթ Մարկըրթի Ս. Աստուածածին եկեղեցին, իրենց սիրեցեալ զաւակներուն՝ ՅԱԿՈԲ ՅԱԿՈԲԵԱՆԻ եւ ԵԴՈՒԱՐԴ ԽԸՐԼԱՔԵԱՆԻ արկածալի մահուան քառասունքին առթիւ։

Կը հրաւիրուին ողբացեալ երիտասարդներուն յիշատակը յարգողները։

ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՕՐԸ ԿԸ ՏՕՆՈՒԻ

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

Այս Շաբաթ, ժամը 9էն մինչեւ լոյս։ Կէս գիշերէն վերջ եւրոպական պարեր մեծ սրահին մէջ։ Աւանդական խնջոյք պզտիկ սրահին մէջ։

Շաքօ տէ Ֆլէօրի հանրածանօթ սրահներուն մէջ։

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Շրջ. կոմիտէին եւ մասնակցութեամբ շրջանի բոլոր կոմիտէներուն, խումբերուն, Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Շրջ. վարչութեան եւ մասնաճիւղերու եւ Կապոյտ Խաչին։

Բարձր հովանաւորութեամբ՝

GASTON DEFFERRE ի

Մարսէյլի քաղաքապետ, նախկին նախարար։

Կը նախագահէ՝ ընկ. ՅԱԿՈԲ ՊԱՊԻԿԵԱՆ
Կը խօսին ընկ. Յ. ԵՂԻԱԶԱՐԵԱՆ
Տ. ԹԱԴՈՅԵԱՆ։

Խօսք կ'առնեն ՖՐԱՆՍԻՍ ԼԷՆԱՌ, ԱՇԻԼ ՍԻՆԻ, ՊՕԺԻ ՄԱՌԻԻՍ։

Գեղարուեստական բաժինին կը մասնակցին ՍԱՐԳԻՍ ՔԷՕՐԷՔՃԵԱՆ (ջութակ), Ա. ՅԱՐՈՒԹԻՒՆԵԱՆ եւ Ժ. ՄԱԿԱՐԵԱՆ (արտասանութիւն), Ժ. ԳԱՍԵԱՆ եւ Ժ. ԳԱՍՊԱՐԵԱՆ (երգ)։

Եւրոպական նուագախումբ ԷՄԷՐ ԿԱՐՕ (Սփլանտիտ)։ Հայկական նուագախումբ ՀԱՄԲԱՐՁՈՒՄԵԱՆ ԵՂԲԱՐՔ։

Ծախքերու մասնակցութեան համար 100 Ֆրանք։

Հանրակառք թիւ 19, 22, 23 եւ 41, իջնել Փառք Շանօ։

ՎԻԷՆԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. «Անի» կոմիտէի, մասնակցութեամբ Հ. Յ. Դ. «Նոր Սերունդ»ի եւ սանուհիներու։

Քաղաքապետարանի նորակառոյց ընդարձակ սրահին մէջ, այս շաբաթ, ժամը 20.30էն մինչեւ առաւօտեան ժամը 3ը։

Կը նախագահէ ընկ. ՄԻՍԱՔ ՄԻՐՁԷ
Կը խօսի ընկ. ՆՈՒՊԱՐ ՆԻԿՈՂՈՍԵԱՆ

Գեղարուեստական խնամուած բաժին, արտասանութիւն, երգ, կարող ուժերու կողմէ։ Հաճելի անակնկալներ։

Հանդէսէն վերջ աւանդական խնջոյք եւ եւրոպական պարեր ընտիր նուագախումբով։ Ձօն պիտի ժողովրդական գիներով։

Մուտքը ազատ է

●

ՏԷՍԻՆԻ ՄԷՋ

Հոկտ. 31ին, կիրակի։

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. կոմիտէի եւ մասնակցութեամբ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի մասնաճիւղին։

Այս կիրակի ժամը 20.30ին, Հ. Յ. Դ. Տան մէջ։

Կը խօսի ընկ. Ն. ՆԻԿՈՂՈՍԵԱՆ
Մանրամասնութիւնները տեղւոյն վրայ։

●

ՊՈՒՏՈՅԻ ՄԷՋ

7 Նոյեմբեր, կիրակի։
Կը խօսի ընկ. Պ. ՋՊՈՒՔՃԵԱՆ

●

ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ ՆՈՅ. 7ԻՆ

ԱՂՔԱՏԱԽՆԱՄԻ ՏԱՐԵԿԱՆ

ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

ԿԻՐԱԿԻ 31 ՀՈԿՏ. ԺԱՄԸ 16ԷՆ 24

HOTEL GEORGE V-ի

ՇՔԵՂ ՍՐԱՀՆԵՐՈՒՆ ՄԷՋ

ANNIK NOEL, MADELL'S, HELENE ROLER Attractions internationales

MUSIC-HALL PARISIEN

FRANÇOIS, avec son accordéon, (chanteur du charme)

Deux orchestres - Attractions - Défilé de mannequins

MAGGY ROUF, Fourrures MENDEL

Ապահովեցէք ձեր սեղանները հեռաձայնելով՝ PRO. 03-19, TRU. 47-48

ՈՒԽՏԱԳՆԱՑՈՒԹԻՒՆ ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

Քասնեւերկրորդ Ուխտագնացութիւնը Մարսիլիոյ Հայ գաղութին դէպի «Նոթր Տամ տը լա Կարտ»ի սրբավայրը, այս կիրակի։

Կը նախագահէ Գերապայծառ Յովհաննէս արք. Տըլէ, փոխանորդ Մարսէյլի։

Ժամը 9ին հաւատացեալները պիտի հաւաքուին նոյն սրբավայրին մէջ, ուր ժամը 9.30ին Հ. ԿԱՐԱՊԵՏ Ծ. Վ. ԱՄԱՏՈՒՆԻ, ընդհ. մեծաւոր Ֆրանսայի Հայ Կաթողիկէ Առաքելութեանց, հանդիսաւոր ձայնաւոր Ս. Պատարագ պիտի մատուցանէ։

Երգերը պիտի կատարուին Մարսիլիոյ Հայ Կաթողիկէ եկեղեցւոյ «Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչ» երգչախումբի կողմէ։

Յաւարտ պատարագի հանդիսաւոր հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի վերջին երկու պատերազմներու ընթացքին ինկած համայն նահատակներուն համար։

Այս առթիւ պիտի քարոզէ պատարագիչը։ Ուխտագնացութիւնը պիտի փակուի հայրապետական մաղթանքով։

ԳՈՅԱՄԱՐՏ ՕՐԱՑՈՅՑ

Լոյս տեսաւ 1955ի «Գոյամարտ» Օրացոյցը (հրատարակութիւն Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդ Մարսէյլի շրջանի), Ազգային, պատմական, գիտական եւ այլազան ճոխ բովանդակութեամբ։ Շարաթական թերթիկներով եւ պատկերազարդ։ Էջ՝ 59։ Ներկայանալի արտաքինով եւ մաքուր տպագրութեամբ։ Ապսպրանքներու համար դիմել՝

BARSAM AGOPIAN 22 Rue d'Aix
Marseille

ՇԱԻԻԼԷՆ Տէր եւ Տիկին Գարաօղլանեան երկու հազար Ֆր. կը նուիրեն Ֆ. Կ. Խաչի կայանի շէնքին, իրենց մօրաքրոջ որդւոյն՝ տարաբախտ Յակոբ Յովակիմեանի մահուան քառասունքին առթիւ։

ՍԻՓԱՆ — ԿՈՄԻՏԱՍ

ՍԻՓԱՆ-ԿՈՄԻՏԱՍ երգչախումբին վերամուտի հաւաքոյթը տեղի կ'ունենայ, կիրակի 31 Հոկտ. ժամը 15էն 22, Ազգ. Տան թատերասրահին մէջ։ Կը հրաւիրենք բոլոր անդամները, ընտանիքները եւ երգչախումբին բարեկամները։

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Ֆ. Կ. ԽԱՉԻ Պանեէօ Քաշանի տարեկան ցերեկոյթ-պարահանդէսը Դեկտեմբեր 5ին, Սոյի մէջ։

ԳԵՂԵՑԻԿ ՆՈՐՈՒԹԻՒՆ ՄԸ ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

ՅԱԿՈԲ ՔԻՒՐՔՃԵԱՆ (Լիսէ Միւզիքալի փրոֆէսէօրներէն), հաճոյքով կը ծանուցանէ թէ իր արհեստանոցը օժտուած է այժմ ամէնէն կատարելագործուած արձանագրող գործիքներով (անրեժիսթրէօր), որ սքանչելի հաւատարմութեամբ կը վերարտադրեն երգուած կամ նուագուած ամէն կտոր։

Իր աշակերտները այժմ կրնան՝ մեծագոյն արուեստագէտներու օրինակին հետեւելով՝ ամէնէն արդիական մեթոտին դիմել արագ եւ տեւական յառաջդիմութիւն ապահովելու համար, այն է՝ արձանագրել իրենց նուագածութիւնը մագնիսական ժապաւէնի վրայ, եւ յետոյ քննադատի ականջով մտիկ ընել զայն։

ԱՐՁԱՆԱԳՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ ՁՐԻ ԵՆ։

Կ'ընդունուին միայն ջութակի աշակերտներ։ Մասնաւոր զեղչեր՝ դաշնակի ընկերակցութեամբ յառաջացած դաշնակահարներու համար։

Դիմել՝ Լիսէ Միւզիքալ, 10 Պուլվ. Սալվաթօր, Մարսէյլ, եւ կամ իր բնակարանը, 52 Պուլվ. տը Վօքլիւզ, Պօմոն։

Imp. Araxes - 46, rue Richer, Paris (9e)

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Fondé en 1925 Tél.: PRO. 86-60
Le Directeur : SCH. MISSAKIAN
Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise, Paris-9e
C.C.P. Paris 1678-63 R. C. Seine 376.286

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա եւ գաղութներ տարեկան 3000 փր., վեցամս. 1600
Արտասահման՝ տարեկան 3500 փր. կամ 10 $, հատը 12 փր.

ՇԱԲԱԹ 30 ՀՈԿՏԵՄԲԵՐ * SAMEDI 30 OCTOBRE 1954

30ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 7510 30e ANNEE | Խմբագիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ | ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 10ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 2921

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ԵՐԷԿՆ ՈՒ ԱՅՍՕՐԸ

●

Ամէն անգամ որ ազգային, կուսակցական կամ հայրենակցական տարեդարձ մը կը տօնուի, յօդուածագիրներն ու բանախօսները բնականաբար կը խորին անցեալին մէջ, փառաբանութեան տաղեր հիւսելու համար :

Եւ պերճախօսութեան աղբիւրները կը հոսին գերադրական ածականներով, բարձունքէ բարձունք սաւառնելով :

Անշուշտ ներշնչումի աղբիւր է անցեալը : Եւ շատ բնական երեւոյթ՝ ինքնաճանաչումը, սեփական արժանիքներու պանծացումը :

Առանց այդ գիտակցութեան ժողովուրդները պիտի դառնային ամբոխ : Տաւուրեր՝ օրուան հովերէն :

Վա՜յ այն ժողովուրդին որ պատմութիւն չունի : Կամ սախրուած է վկայութիւններ մուրալ դրացիներէն, իր տեղը գրաւելու համար իբրեւ հաստատուն եւ ինքնուրոյն արժէք :

Ժողովուրդի մը ծոցէն բխած ուէ կազմակերպութիւն ալ, եթէ չըմբռնէր իր դերն ու կոչումը, եթէ չի կրնար չափել տարիներու ընթացքին կատարուած մեծագործութեանց իմաստը եւ խորութիւնը, դատապարտուած է դառնալու աժգոյն ցեցատակ մը :

Ինչպէս ազգերու, նոյնպէս անոնց հարազատ կազմակերպութեանց պատմութիւնը ոչ միայն կենդանի ցեցատակարան մը, այլ եւ ուղեցոյց մըն է, որ կը ճախանայ, փոխանցուելով սերունդէ սերունդ :

Այսպէս, երբ [illegible] կցութեան Օրը կը տօնենք, մեր առջեւ կը պատկերանան ոչ միայն հերոսական գործեր, պարծանքներ եւ տառապանքներ, այլ եւ մշտահոս աղբիւրներ խորհրդածութեան, վերադնահատման, վերանորոգման :

Եթէ մեր կուսակցութիւնը կրցած է իր ուժն ու հմայքը պահել աւելի քան վաթսուն տարի, գաղտնիքը այն է որ գիտցեր է քալել ժամանակին հետ :

Այսօր ալ նոյն ուղին պիտի առաջնորդէ մեզ, — ըմբռնել օրուան պահանջները եւ գործել նոյն վճռականութեամբ, առանց կախարդական մթնոլորտի մը վերածելու երէկը :

Պիտի քրքրենք եւ սերտենք պատմութիւնը, ազգային, քաղաքական թէ մշակութային, ոչ թէ երանութեամբ օրօրուելու եւ թմրելու, այլ ներշնչուելու, գործելու, նոր նուաճումներ կատարելու համար :

Մասնաւորապէս Դաշնակցական երիտասարդութիւնը պիտի հարցնէ ինքն իրեն, այս հանդիսաւոր առիթներով, ինչպէս ամէն օր .

— Անոնք, մեր նախորդները, այս եւ այն գործերը կատարած են, երբ մեր տարիքն ունէին : Ի՞նչ կրնանք աւելցնել մենք, որպէսզի շարժումը կանգ չառնէ :

Այո, տարբեր էին ժամանակները : Այն ատեն հող կար ոտքերու տակ : Հորիզոն կը բանային լեռները, գետերը, դաշտերը :

Այսօր ցիրուցան՝ լպրծուն պողոտաներու վրայ, ոտքերը կը սահին մէկ փոր — ձուլթենէն միւսը եւ սառնաշունչ հովեր կը մթագնեն հորիզոնը :

Բայց այն ատեն ալ դժոխքի մը վերածուած էր կեանքը, արիւնաղանդ եղեւէջներով :

Եթէ անոնք ինքնապաշտպանութեան, դիմադրութեան ճակատներ կազմեցին սպանդանոցին մէջ, ժառանգորդները ին-չո՞ւ ետ պիտի մնան, թարթափելով, ծուլանալով, ընկրկելով :

Երէկը խսկապէս կը դառնայ հեռաւոր եւ աղօտ յիշատակ մը, եթէ իբրեւ նշանախօսք չունենանք նոյն հաւատքը, կամքը եւ ճիգը, այսօրուան եւ վաղուան համար :

Հին փառքերը պէտք չէ պատրուակ ծառայեն եղածով գոհանալու :

Շ.

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՀԶՕՐ ԵՒ ՄԻԱՑԵԱԼ ԵՒՐՈՊԱ

●

ԱՅԶԸՆՀԱՈՒԸՐ ԵՒ ՏՈՔԹ. ԱՏԸՆԱՈՒԸՐ ԳԼՈՒԽ ԳԼԽԻ

Արեւմտեան Գերմանիոյ վարչապետը, Տոքթ. Ատընաուըր, երկար տեսակցութիւն մը ունեցաւ Նախագահ Այզընհաուըրի հետ : Ապա երկուքը միասին զեկոյց մը հրատարակեցին, հետեւեալ բովանդակութեամբ .—

Միասին քննեցինք Լոնտոնի եւ Փարիզի մէջ տրուած որոշումները : Երկուքս ալ համոզուած ենք թէ անցեալ շաբթու կընքուած համաձայնութեանց գործադրութեամբ պիտի բացուի ճամբան հզօր եւ միացեալ Եւրոպայի մը համար : Այսպէս դրուած է հիմը եւրոպական հասարակութեան մը : Մ. Նահանգները անգամ մը եւս հաստատեցին իրենց տեւական շահագրգռութիւնը եւ աջակցութիւնը այդ հասարակութեան : Մենք համոզուած ենք թէ նոր համաձայնութիւնները որոնք աւելցան Հիւս. Ատլանտեանի կազմակերպութեան դաշնագրին վրայ, եւ որոնց մաս կը կազմէ այժմ արեւմտեան Գերմանիան, պիտի ծառայեն ամրապնդելու ազատ աշխարհին պաշտպանութիւնը : Կը հաստատենք թէ գերման ժողովուրդին օրինաւոր իղձն է երկրին վերամիացումը ազատութեամբ : Մենք կ՚ընդունինք թէ այդ նպատակին կարելի է հասնիլ միայն խաղաղ միջոցներով : Մենք տարակոյս չունինք թէ ազատ Եւրոպայի զօրացումը, որ պիտի բխի Լոնտոնի եւ Փարիզի համաձայնութիւններէն, պիտի նպաստէ մեր ջանքերուն, ազատութիւն եւ միութիւն պարգեւելու համար ամբողջ գերման ժողովուրդին : Կը կարծենք թէ, մինչեւ որ լրացուցիչ տեղեկութիւններ չհասնին, խորհրդային վերջին ծանուցագիրը որեւէ նոր առաջարկ չի պարունակեր : Այս առթիւ քննեցինք սա ողբալի պարագան թէ շատ մը գերման ռազմագերիներ եւ քաղաքական աքսորականներ տակաւին արգելափակուած կը մնան երկաթեայ վարագոյրէն անդին, մասնաւորապէս Խ. Միութեան մէջ : Արեւմտեան Գերմանիոյ վարչապետը խնդրեց որ Մ. Նահանգները շարունակեն իրենց աջակցութիւնը տրամադրել, այդ գերիները ազատելու համար :

ԲՈՒՌՆ ՊԱՅՔԱՐ ԻՍԼԱՄ ԵՂԲԱՅՐՈՒԹԵԱՆ ԴԷՄ

Եգիպտոսի Յեղափոխական Խորհուրդը արտակարգ նիստ մը գումարեց առջի, վերջին մահափորձին առթիւ, նախագահութեամբ վարչապետ Կամալ Նասըրի : Ոչ եւէ զեկոյց չհրատարակուեցաւ : Ժողովուրդը այժմ ուժգնօրէն փարած է գնդ. Նասըրի որ ազգային հերոս մը կը համարուի : Ան էր որ ստորագրեց վերջին դաշնագիրը, բրիտանական զրաւումէն ազատելով Սուէզի շրջանը : Կը հաստատուի թէ Իսլամ Եղբայրութիւնը ուզած էր տապալել այս կուռքը եւ այժմ հանրային կարծիքը դարձած է այդ հզօր կազմակերպութեան դէմ որ երէկ մեծ համարում կը վայելէր, իսկ այժմ «ժողովուրդի թշնամիներու հրոսախումբ մը» կը նկատուի :

Յարդ յեղափոխական խորհուրդը զգուշութեամբ կը մօտենար այդ ընկերակցութեան, իսկ այժմ պատուիրակութիւններ կը դիմեն նախարարութեանց եւ թերթերու խմբագրութեանց, պահանջելով անխնայ պատժել մահափորձին պատասխանատուները, կարճ եւ կտրուկ դատավարութեամբ մը :

Հեռագիրը կ՚ըսէ թէ չորրորդ անգամ ըլլալով Եգիպտոսի ռատիօն նկարագրեց Աղեքսանդրիոյ մահափորձը, 250.000 հոգիով բազմութեան մը մէջ ծագած խու-

(Շար. ը կարդալ Դ. էջ)

Հ. Յ. Դ. ԵՐՐՈՐԴՈՒԹԻՒՆԸ

ԴԱՀԼԻՃԻՆ ՎԵՐԱԿԱԶՄՈՒԹԻՒՆԸ

Պ. Մենտէս Ֆրանս անհամբեր կը սպասէ ընկերվարական կուսակցութեան պատասխանին, լրացնելու համար դահլիճին կազմը :

Ինչպէս յայտնի է, վարչապետը նախարարական պաշտօններ առաջարկած էր վեց ընկերվարականներու, առանձին նամակներ գրելով : Առջի օր երկու ժամուան խօսակցութիւն մը ունեցաւ կուսակցութեան ընդհ. քարտուղարին հետ, որ ի վիճակի չէր վերջնական պատասխան մը տալու : Կուսակցութեան համագումարը տեղի պիտի ունենայ Նոյ. 11-12ին : Արդ, վարչապետը Ուաշինկթըն եւ Քանատա պիտի երթայ Նոյեմբեր 13ին, եւ կ՚ուզէ որ դահլիճը վերակազմուած ըլլայ իր մեկնումէն առաջ : Այս յապաղումը կը խանգարէ իր ծրագիրները : Կուսակցութեան վարչական խորհուրդն ալ չուզեր ժամ խորհրդակցելէ ետք, որոշեց սպասել համագումարին : Վարչապետը վստահ է թէ Ազգ. Ժողովը պիտի վաւերացնէ Լոնտոնի եւ Փարիզի համաձայնութիւնները, բայց կ՚ուզէ աւելի զօրացնել իր դիրքը, ապահովելով ընկերվարական կուսակցութեան գործակցութիւնը. մանաւանդ որ այդ կուսակցութիւնը 105 ձայն ունի Ազգ. Ժողովին մէջ :

Ընկերվարականները կը վախնան որ նոյեմբերին անդամակցելով դահլիճին, դեկտեմբերին կրնան քաշուիլ, երբ քըննուի Գերմանիոյ վերազինման խնդիրը, Ազգ. Ժողովին մէջ : Վարչապետը կը յուսայ Լոնտոնի դաշնագիրներուն վաւերացումը պահանջել դեկտ. 14ին կամ 31ին :

ՄՈՍԿՈՒԱՅԻ կուսակցական պաշտօնաթերթը, «Փրաւտա», երկար յօդուածով մը կը պարզէ Ֆրանսայի «նոր քաղաքականութեան վտանգները», ձաղկելով Լոնտոնի եւ Փարիզի համաձայնութիւնները : Ֆրանսայի համայնավար կուսակցութեան ընդհ. քարտուղարը, Մորիս Թորէզ, Խ. Միութէն միջոցաւ կը պահանջէ միացեալ ճակատ կազմել եւ վիժեցնել այդ համաձայնութեանց վաւերացումը :

ՍՈՒՐԻՈՅ դահլիճին կազմութիւնը յանձնուեցաւ Պ. Ֆարէս Խուրիի :

ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՕՐԸ ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

Կը տօնուի այսօր շաբաթ, ժամը 9էն մինչեւ լոյս : (Մանրամասնութիւնները տես Դ. էջ) :

Այս առթիւ Յառաջի այսօրուան թիւը նուիրուած է Դաշնակցութեան Օրուան, ինչպէս յառաջիկայ Շբ. օրուան թիւն ալ (Փարիզի եւ միւս քաղաքներու տօնակատարութեան առթիւ) :

ՊՈԼՍՈՅ ՃԱՄԲՈՐԴՆԵՐԸ ԱՆԵԼԻ ՄԱՏՆՈՒԱԾ

Պոլսոյ թերթերուն մէջ կը կարդանք (22 Հոկտ.) .—

25 Յուլիսի սեղմումներէն վերջ անցնող 3 ամսուան ընթացքին, կէս առ կէս նըւազեցան արտասահման ճամբորդողներու թիւը : Այժմ կը ճամբորդեն միայն ներածող վաճառականները, քննական պտոյտի մասնակցողները, օտար երկիրներու մէջ ուսանողները եւ հիւանդները, միջազգային խորհրդաժողովներու մասնակցողները, պետական պաշտօնեաներ եւ քաղաքական ու գինուորական ներկայացուցիչներ : Հարիւր ոսկիով ճամբորդող եւ վերադարձին հազարաւոր ոսկիով ապրանք բերողներուն գոյքերը գրաւուած են մաքսային պաշտօնեաներու կողմէ : Այս ապրանքները երեք ամիս վերջ հրապարակային աճուրդով պիտի ծախուին եւ հասոյթը պիտի յատկացուի բարեսիրական հաստատութիւններու :

ԶՕՐ. ՎԵԿԱՆ նոր նամակ մը ուղղելով մամուլին, կը խոստովանի թէ իր թուղթերը քննելով, հաստատեց որ իրապէս ունկնդրութեան ընդունած էր զօր. տը Կոլը, 1940 յունիս 1ին, մինչդեռ «սուտ է», կ՚ըսէր, մէկ օր առաջ :

ՆՈՊԷԼԻ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹԵԱՆ ՄՐՑԱՆԱԿԸ շահեցաւ ամերիկացի հռչակաւոր գրագէտը, Հէմինկուէյ, որ 56 տարեկան է : Հինգերորդ Ամերիկացին է որ կը ստանայ այս պարգեւը, մօտ 12.700.000 ֆրանք : Նոպէլեան մրցանակները կը բաժնուին 1901էն ի վեր :

ԶՐՈՅՑ ԸՆԿԵՐՈՋ ՄԸ ՀԵՏ

— Ընկեր, այսօր պիտի տօնենք մեր աքանչելի կազմակերպութեան 64ամեակը: Աւելի քան վեց տասնեակ տարիներու ընթացքին, Քրիստափորներու, Զաւարեաններու եւ Ռոստոմներու հիմնած կազմակերպութիւնը ունեցաւ, հասակ նետեր, դարձեր է ծաւալուն մեծ կազմակերպութիւն մը, հաստաբուն կաղնիի մը նման ճիւղեր արձակելով ամէն ուղղութեամբ, եւ իր հայկականութեան հովանին տարածելով այն բոլոր երկիրներուն մէջ, ուր ափ մը հայութիւն հիւրընկալուած է առժամապէս:

Դաշնակցութեան օրուան տօնակատարութիւնը առիթ մըն է որ մենք՝ Դաշնակցականներս, անգամ մը եւս անդրադառնանք կատարուած գործունէութիւններուն եւ ձեռք բերուած դրական ու յուսադրիչ արդիւնքին: Ինչ ալ ըլլայ օտարին ծախուած աննշան խմբակի մը տեսակէտը, այդ իրական արդիւնքը — հայրենիքի կորիզի մը ստեղծումը — պատմութիւնը արձանագրած է ի հաշիւ մեր կազմակերպութեան դրական գործունէութեան: Մարդիկ երբեք չեն յաջողած սուտերով եւ խեղաթիւրումներով փոխել պատմութեան վճիռը եւ վաղն ալ պիտի չկրնան չեղեցնել Հայոց պատմութեան բնական ընթացքը: Այս տօնակատարութիւնը առիթ մըն է՝ որ մենք Դաշնակցականներս ուրախութեամբ ողջունենք մեր կազմակերպութեան 64րդ տարեդարձը, վերանորոգելով մեր գաղափարական սրբազան ուխտը, հայ ժողովուրդին եւ անոր ազատագրական պայքարին հաւատարմութեամբ եւ անշահախնդիր կերպով ծառայելու իղձը:

— Ես տարբեր կ՛ըմբռնեմ Դաշնակցութեան Օրուան տօնակատարութեան բուն իմաստը:

— Այո, բնականոն պայմաններու մէջ, Դաշնակցութեան Օրը, տրամաբանօրէն պէտք է ըլլար տեսակ մը հաշուետուութեան օր, վերլուծելով եւ քննութեան ենթարկելով տարեշրջանի մը ընթացքին մեր կազմակերպութեան կատարած աշխատանքը իր դրական եւ բացասական կողմերով, պարզելով նաեւ յառաջիկայ տարուան գործունէութեան նախագիծը: Բայց, այս օրինական կարգը սահմանուած է միայն այն կազմակերպութիւններուն համար, որոնք կ՛ապրին հայրենի հողին վրայ եւ կը գործեն բնականոն պայմաններու մէջ: Այսօր հայ ժողովուրդը ցրուած է երկրագունդի գրեթէ բոլոր մասերուն վրայ, ու անոր հետ նաեւ Դաշնակցութիւնը կ՛ապրի եւ կը գործէ բացառիկ պայմաններու մէջ: Այս բացառիկ պայմանները մեր կազմակերպութեան առջեւ դրած են շատ մը բացառիկ պահանջներ, անոր սովորական աշխատանքներուն վրայ աւելցնելով նաեւ մեր քաղաքական Դատի հետապնդումը, Հայկական մշակոյթի զարգացումը եւ բուն Հայապահպանման ծանր աշխատանքները:

— Այդ աշխատանքներուն մէկ մասը, օրինակ մշակոյթի բաժինը կրնան կատարել ուրիշ հայկ. կազմակերպութիւններ եւ միութիւններ:

— Մի մոռնար որ միւս կազմակերպութիւնները ընդհանրապէս օրը իրիկուն կ՛ընեն պայքար մղելով Դաշնակցութեան դէմ: Անոնց նպատակն է՝ սեւցնել, արատաւորել Դաշնակցութիւնը ամէն կարգի սուտերով եւ խարդախութիւններով, որովհետեւ շատ լաւ գիտեն թէ սփիւռքի մէջ Դաշնակցութիւնը իրական եւ տիրական ուժ մըն է հայկ. կեանքի մէջ:

— Այո, կարելի չէ կասկածիլ Դաշնակցութեան ուժին մասին, բայց այդ իրողութեան գաղտնիքը մերինը չէ եւ անոր պատիւն ալ մեր նախորդ գաղափարական սերունդին կը պատկանի:

— Շատ ճիշդ նկատեցիր: Այդ ուժին գաղտնիքը, Դաշնակցութիւնը կը պարտի ամէնէն առաջ մեր նախորդ սերունդներուն որոնք իրենց կարելի բոլոր միջոցները փորձեցին կազմակերպութիւնը այսօրուան բարձրութեան հասցնելու համար: Յիշենք նախ անոնք որ, ազատագրութեան առաջին օրերուն, ամէն ինչ լքելով, իրենք զիրենք նետեցին կրակին մէջ եւ գրեթէ բոլորն ալ նահատակուեցան դէն ի ձեռին ժողովուրդի ազատագրութեան եւ բարօրութեան ճամբուն վրայ, արհամարհելով բանտային ամէն կարգի չարչարանքները եւ կախաղաններու սարսափը:

— Արդար պիտի չըլլար մոռնալ նաեւ Հայաստանի Անկախութեան գաղափարին ջահակիր ռահվիրաները: Անոնք նոյնքան արժանի են մեր յարգանքին եւ երախտագիտութեան:

— Անշուշտ, Հայաստանի Անկախութեան գաղափարին համար, բոլշեւիկեան Չեկայի նկուղներուն մէջ իր կեանքը զոհաբերող եւ հեռաւոր Սիպերիոյ սառնամանիքներուն ու տաժանակիր աշխատանքի ճամբարներուն մէջ իրենց երիտասարդութիւնը փճացնող ընկերները նոյն չափով արժանի են մեր երախտագիտութեան:

— Անոնք թերեւս մեռած են եւ այժմ անցեալին կը պատկանին:

— Կրնայ ըլլալ: Եւ սակայն ատոր համար ալ կարելի չէ ներել իշխանութիւն մը որուն միակ առաքինութիւնը հիմնուած է բռնի ուժին եւ իր գաղափարական հակառակորդները ֆիզիքապէս ոչնչացնելուն մէջ: Կազմակերպութեան մը ուժը իր անցեալ պատմութեան եւ գաղափարի մը ճամբուն իր ցոյց տուած զոհողութեանց եւ նահատակներու քանակին մէջն է: Մեծ մասամբ մը ըսած է թէ՝ մեռելներն են որ կը կառավարեն ողջերը, իրենց կատարած գործով, իրենց յիշատակով, իրենց կեանքի օրինակով եւ աւանդութիւններով: Ո՞րն է այն կազմակերպութիւնը որ յաւակնութիւնը պիտի ունենար չափուելու Դաշնակցութեան հետ՝ իր մարդկային, բարոյական եւ նիւթական զոհաբերութեան կշիռով: Հայոց աշխարհը ոռոգուած է Դաշնակցական մարտիկներու արիւնով: Հայոց աշխարհի իւրաքանչիւր քարին կամ հողաթումբին տակ Դաշնակցական հայրուկ մը կը հանգչի: Անոնք այնքան բազմաթիւ են, յայտնի թէ անանուն, որ անուանական թուումն անգամ կարելի չէ կատարել: Այլեւս գանց կ՛առնեմ այն հսկայ նիւթական եւ բարոյական աշխատանքներն ու զոհողութիւնները զոր Դաշնակցութիւնը կատարած է հայ ժողովուրդի ազգային զարթօնքին եւ Ազատագրութեան ճամբուն վրայ եւ որոնց շօշափելի եւ տեսանելի արդիւնքն է այսօրուան հայրենիքի կորիզը:

— Բայց չէ՞ որ, այսօր, շատեր կ՛ուրանան այդ բոլորը եւ թուք ու մուր կը քսեն նահատակներու յիշատակին:

Ուրացումներով նշանախեց մը անգամ չի փոխուիր պատմութեան անտեղիտալի վճիռէն: Երկրորդ, պէտք է արդահատիլ միայն այդ ողորմելիխարարածներունվրայ, որովհետեւ իրենց խիղճը եւ գլուխը վարձու տուած են օտարին եւ իրենց բերնով օտարն է որ կը խօսի: Մնաց որ այդ կարգի աննկարագիր եւ անողնայար տիպարներ կան բոլոր ազգերու մէջ ալ: Անոնք ժողովուրդի մը տականքներն են:

— Բայց, մեր խիղճը կը վրդովուի երբ մարդիկ կը յանդգնին անարգել ամբողջ կազմակերպութեան մը սրբութիւնները:

— Կարեւորութիւն մի տար: Շուները կը հաջեն, բայց կարաւանը իր ճամբան կը շարունակէ: Այնպէս ալ մեր կազմակերպութիւնը կը քալէ դէպի իր նպատակներու իրականացումը, առանց նկատի առնելու աջէն և ձախէն արձակուած օտարոտի ձայները:

— Սակայն ո՞ւր է, նպատակին տանող այդ ճամբան շատ երկար կը թուի:

— Ազգերու ազատագրական պայքարին մէջ, ժամանակը կամ տարիներու անջրպետը շատ քիչ նշանակութիւն ունի: Յաճախ ամբողջ սերունդներ անհետացեր են առանց դրական արդիւնքի մը հասած ըլլալու:

Հայրերը կը պայքարին որդիներուն համար, որդիները իրենց զաւակներուն համար, այսպէս ամբողջ սերունդներ, մինչեւ որ երազը դառնայ իրականութիւն: Ժամանակակից պատմութիւնը շատ մը օրինակներ տուած է՝ մէկը միւսէն պերճախօս: Աչքի առջեւ բեր երբեմնի մեղի բախտակից Յունաստանը, Պուլկարիան, Սերպիան, արաբական երկիրները, եւ Իսրայէլի պետութիւնը:

— Ըսել կ՛ուզես որ յուսահատելու չէ:

— Յուսահատութիւնը նկարագրի տկարութիւն եւ երկչոտութիւն կը յատկանշէ: Մենք Դաշնակցականներս գոնէ վարակուած չենք այդ հիւանդագին երեւոյթէն, որովհետեւ մեր մեծ Քրիստափորէն ժառանգեր ենք կռիւի ,յարատեւ կռիւի գաղափարը: Կռիւ մը՝ որ վերջ կրնայ գտնել միայն մեր հայրենի հողերու ազատագրութեամբ եւ հայ ժողովուրդի համախմբումով իր պատմական բնաշխարհին մէջ: Ասկէ աւելի գեղեցիկ գաղափար, ասկէ աւելի առաքինի գործ կարելի չէ երեւակայել: Կը կարծեմ թէ մեր սերունդը՝ մեր նախնիքներու անարժան ժառանգորդը պիտի չըլլայ, այլ, նոյն խանդավառութեամբ, նոյն հաւատքով եւ զոհաբերութեան նոյն ոգիով պիտի շարունակէ ազատագրական պայքարը Հ. Յ. Դաշնակցութեան դրօշին տակ, իրականացնելու համար Ազատ ,Անկախ եւ Միացեալ Հայաստանի գաղափարը:

— Կեցցէ՛ Հ. Յ. Դաշնակցութիւնը:

Տ. ԹԱԴԵՈՍԵԱՆ

ՀԵՐՈՍԱԿԱՆԸ

Դարերի ընթացքին դաժան եղաւ Հայի ճակատագիրը: Թառած աշխարհակալ պետութիւնների շահերի բախման ճամբաների վրայ, նա միշտ դարձաւ զոհը այդ հակոտնեայ շահերի: Յոյնն ու Պարսիկը, Հռովմայեցին ու Արաբը, Թուրքն եւ Ռուսը կոխկրտեցին իր երկիրը, խոշտանգեցին իր հողին, յօշոտեցին իր մարմինը:

Թառած լեռների ծերպերին եւ ձորերի մէջ, նա միշտ ձգտեց ազատութեան, անկախութեան, ինքնուրոյն կենցաղի: Իր հողին երբեք չենթարկուեցաւ օտարին: Երեք հազար տարիների իր պատմութեան ընթացքին, նա միշտ մնաց հպարտ իր լեռների պէս, միշտ կենսունակ իր հոսանուտ ջրերի պէս, միշտ կանգուն յաւիտենական Մասիսի պէս:

Խաւարակուռ արեւելքի սեմին, հոգով միշտ Եւրոպայի, նա երբեք չենթարկուեցաւ մոլեգնած ամբոխների դաժան տիրապետութեան, իր հոգին ձգտեց յաւիտենական լոյսին, ինքնուրոյն մշակոյթին:

Իր երկիրը եղաւ մշակոյթի բուրաստան: Դարեր շարունակ թշնամի հրոսակները աւերակների վերածեցին իր հայրենիքը, սակայն կեանքի նոր աւիշները, բազմածիլ սերմեր տուին եւ Հայաստանը կրկին դարձաւ օրօրան ստեղծագործութեան, մաքի, թռիչքի:

Կախարդուած իր յաւիտենական հայրենիքով, Հայը տառապեցաւ հոգիով, մարմնով սակայն երբեք չուրացաւ իր երկիրը: Ինչեր չտեսաւ նա, որքան դաժան թշնամիներ ոտնահարեցին իր հայրենիքը: Այսօր նրանք չկան, սակայն ապրում են յաւիտենական Հայը եւ Հայաստանը: Տակաւին այսօր Թուրքը եւ Ռուսը նստած են իր երկրի վրայ, նորից Հայը ենթակայ է դաժան բռնութեանց, սակայն պատմութեան ընթացքը պիտի վանէ թշնամիներին ու Հայը կրկին պիտի ապրի իր հողերի վրայ, իր հայրենիքի մէջ, իր ստեղծագործ զօրութեամբ, անխորտակելի հաւատքով:

Հայրենիքը սրբութիւն է Հայուն համար, վեր բոլոր սրբութիւններից: Հայրենիքը իր միտքն է, հոգին, գոյութիւնը: Ես չգիտեմ աշխարհի մէջ մի ժողովուրդ որ այդքան կապուած լինի իր հայրենիքին, ինչքան Հայը:

Ո՞ր ժողովուրդը, այդքան չարիք տեսած, իր հայրենիքի աշխարհագրական աննպաստ դիրքի պատճառով, եւ այդքան անսահմանօրէն կապուած մնացել է իր երկրին, միայն Հայը, ժամանակաւոր չարիքները արհամարհող եւ յաւիտենականին ձգտող Հայը:

Դարեր անընդհատ ողբերգութիւն է ապրած ու դարեր շարունակ յամառ կամքով շարունակած է պայքարել յանուն լոյսի, լաւի, երջանիկի:

Իր գործնական եւ տարօրինապէս գաղափարական ոգին կարողացել է դիմագրաւել բոլոր չարիքներին: Չարիքը անցել է, ինքը մնացել է կանգուն: Եթէ անհատները, յաճախ զանգուածները ոչնչացել են յանուն հայրենիքի սիրոյն, ամբողջ հայութիւնը Փիւնիքի պէս նորից վերածնել է, ապրել իբրեւ ազգ, իբրեւ քուրմ, սրբազան տաճարի՝ Հայաստանի:

Միշտ էլ Հայը կռուել է հզօրի դէմ, ի գին իր երկրի, ժողովուրդի ազատութեան: Միշտ էլ կարողացել է յաղթական մնալ, գոնէ հոգեպէս:

Դարերի մեր պատմութիւնը հերոսական մարտնչումների մէկ շղթայ է: Միշտ էլ ժողովուրդի խոնարհ խաւերից թէ վերի դասից, նուիրեալներ են հրապարակ իջել կռուելու ազատութեան, անկախութեան համար: Այդ ժառանգական պայքարը շարունակուել է մինչեւ մեր օրերը:

Վերջին շրջանի մեր պատմութիւնը գագաթնակէտն է մեր անցեալի: Յեղափոխական կուսակցութիւնները եւ նրանց մէջ առաջին կարգին՝ Հ. Յ. Դաշնակցութիւնը, որու բացած մեր ժողովուրդի նոր ընթացք են տուել մեր պատմութեան:

Դաշնակցութիւնը իր յախուռն գործունէութեամբ հոգեփոխել է հայութիւնը: Նա կարողացել է զանգուածային զոհաբերութեան ոգին ներշնչել մեր ժողովուրդին: Կարողացել է մոլեռանդ կռուողներ պատրաստել եւ մահը արհամարհող հերոսներ:

Վերջին շրջանի մեր պատմութիւնը հաւաքական իր զոհաբերութեամբ զարմացրել է ամբողջ աշխարհը: Ոչ մէկ ժողովուրդ, ի խնդիր ազատութեան, այնքան զոհեր չեն տուած ինչքան Հայերը:

Հերոսական ինչ մարտնչումներ չէ արձանագրած մեր պատմութիւնը: Ահա առասպելական Շապին Գարահիսարը եւ Ուրֆան, մարտական Սասունը, քաջարի Վասպուրականը, արծուեբոյն Մուսա Տաղը, առիւծասիրտ Ազ-Տաղը, հերոսական Բաղուն, Ղարաբաղը, Սարտարապատը, Բաշ Աբարանը, Ղարաքիլիսէն եւ ամէն մէկ անկիւնը Հայաստանի: Ինչ դրուագներ կան արձանագրուած վերջին շրջանի կռիւներից, որի՞ մասին խօսել, որի՞ մասին գրել: Մեր երկրի ամէն մէկ չերտ հողը զոհաբերութեան մարտնչումի պայքարի դաշտն է եղել:

Հաւաքաբար կռուել են, հաւաքաբար մեռել ի խնդիր ազատութեան: Այն ժողովուրդը, որ կռուել եւ մեռնել գիտէ, կը հասնի իր նպատակին:

Դաշնակցութիւնը, մեր պատմութեան շղթայի նոր օղակը, կարողացել է Հայը վարժեցնել պայքարի: Իր ղեկավարները, անուանի հերոսները ու անանուն զինուորները կարողացել են անձնական օրինակներով ժողովուրդը մղել զոհաբերութեան, կռուի, յաղթութեան: Պատմութեան մէջ, եթէ ոչինչ չմնայ Դաշնակցութիւնից, յամենայն դէպս կը մնայ զանգուածային զոհաբերութիւնը, անսահման նուիրումը, արհամարհանք դէպի մահը:

Դաշնակցութիւնը կարողացաւ զանգուածային հերոսութեան հոգեբանութիւն ստեղծել մեր ժողովուրդին:

Փառք այն ժողովուրդին, որ կրցած է ծնունդ տալ այսպիսի կազմակերպութեան մը:

ՀԱՅԱՍՏԱՆՑԻ

«ՀԱՆԳՈՒՑԵԱԼ ՊԱՐՈՆԸ»

Ընկեր Վ. Նաւասարդեան, իր «Բոլշեւիզմը եւ Դաշնակցութիւնը» գրքին մէջ յատկանշական պատկեր մը արձանագրած է Եղիշէ Չարենցի բերնով. «Հանգուցեալ պարոնը, կամ Պարոն Հանգուցեալը».—

Ուշադրութեամբ կարդանք:

«... Այս անգամ տպաւորութիւնս այն էր, որ ես հանդիպում եմ մէկին որին տարիներ առաջ տեսել եմ ղազաղում, պարզ՝ տպաւորութիւնս այն էր, որ ես, չգիտեմ երկնային ինչ զարմանալի հրաշքով, հանդիպում եմ ահա մի կենդանի ննջեցեալի, այսինքն ոչ թէ կենդանի ննջեցեալի, այլ աւելի ճիշդ կը լինէր ասել մի յարութիւն առած հանգուցեալի, որին ես ինքս իմ սեփական աչքերով տեսել եմ ղազաղում կամ ճանապարհ եմ դրել մինչև գերեզմանատուն, եւ նոյնիսկ մի բուռ հող ինքս եմ ցանել վրան՝ «Հողը հանգստութեան համար» ինչպէս ընդունուած է այդ անել... եւ ահա յանկարծ այնքան անսպասելի կերպով ելնում է դէմս նա, այդ հանգուցեալը, ոնց որ գետնից կամ պատից բուսնելով...»
(խորհրդային Հայաստան 5 Սեպտ. 1925)

Պէտք տեսայ այս երկար հատուածը արձանագրել նախ՝ անոր համար որ, վստահ եմ, շատեր չեն կարդացեր եւ կամ մոռցած են:

Արձանագրեցի նաեւ անոր համար, որ այս օրերուն, Սփիւռքի մէջ, ամէն տեղ, դարձեալ «հանգուցեալ պարոն»ի մասին պիտի գրուի ու խօսուի: Ինքը «հանգուցեալ պարոնը» դարձեալ յարութիւն առած՝ ամէն տեղ պիտի ներկայանայ բազմութիւններուն իր պատգամը եւ խօսքը արտասանելու, այնպէս ալ պիտի հաստատէ նաեւ թէ, միշտ կայ, կը մնայ, կ՛ապրի եւ մինչեւ որ չիրականանայ իր հետապնդած նպատակներուն իրականացումը ոչ մէկ ղազաղ, ըլլայ կաղնէ թէ

երկաթէ,— պիտի չկրնայ կաշկանդել Դաշնակցութեան մարմինը:

Զարենցները իրենք ալ կը վկայեն: Աւելի քան երեք տասնեակ տարիներէ ի վեր, հազար տեսակի դագաղներ շինեցին, հազար տեսակ դամբանականներ խօսեցան, մահ ու թաղում աւետեցին, բայց յետոյ, առաջին հերթին իրենք տեսան իրենց շինած դագաղներուն ճարճատումը՝ ու «հանգուցեալ»ին հրաշափառ յարութիւնը:

Եթէ պատմական եւ հրատապ առաքելութեան մը համար ծնաւ Դաշնակցութիւնը եւ մինչեւ այսօր ալ հաստատամօրէն ու անվհատ կը շարունակէ իր ճամբան, այս բացայայտ է որ, որեւէ դագաղ պիտի չկրնայ պարփակել իր մարմինը:

Վաղնջական օրերէն, մինչեւ այսօր, սերունդէ – սերունդ, ձեռքէ ձեռք փոխաբերուած է մեր դիմադրականը, մեր տոկալու, յարատեւութեան լուսաւոր ջահը: Մեր նախորդները քրտինքով, արցունքով, արիւնով սրբացուցին զայն: Մեր ժողովուրդին արիւնը, արցունքն ու քրտինքը իւղի, ձէթի վերածուեցան: Այսօր փաստօրէն այդ լուսաւոր կանթեղը կրելու ծանր պատիւը Հ. Յ. Դաշնակցութեան վիճակուած է: Ու Դաշնակցութիւնը կրնայ թաղել այն ուժը որ կը յաւակնի կրել մեր ժողովուրդին յարատեւութեան ճամբան լուսաւորող կանթեղը: Ուրիշ խօսքով՝ անոր հետապնդած գերագոյն ու անփոխարինելի նպատակին՝ Միացեալ, Ազատ եւ Անկախ Հայաստանի իրականացման ճիգը:

Անկէ դուրս՝ թող վստահ ըլլան մեր գոյնզգոյն հակառակորդները, որեւէ դագաղ պիտի չյարմարի Դաշնակցութեան հասակին ու մարմնին ...

Ի՞նչ է Դաշնակցութեան հետապնդած բուն նպատակը:

Ազատութիւնը մեր ժողովուրդին, բայց լման, իրական ազատութիւն:

Անկախութիւն՝ բայց, իսկական անկախութիւն:

Հայրենիք մը՝ բայց ամենայն Հայոց հայրենիք մը:

Մեզմէ հազար անգամ աւելի յետամնացները անկախ կ'ապրին, պատճառ չկայ որ մենք չապրինք: Մեր պահանջած անկախութիւնը այն է ինչ որ կը վայելեն ուրիշ ժողովուրդներ:

Եթէ այսօր իրենց գոյութիւնը պահող ժողովուրդները գոհանային մասնակի կամ փնտրաթափ ազատութիւններով՝ այսօր շատերուն անունն իսկ ջնջուած պիտի ըլլար պատմութեան էջերէն:

Ազատատենչ Ֆրանսայի յեղափոխական հովերը կանգ չառին որեւէ սահմանի վրայ ու աշխարհը այն օրերուն,— ինչպէս այսօր,— ազատութեան կրակէն բռնկելով յեղաշրջեց հին օրերու կարգ ու սարքը: Մարդոց հոգիներն ու ըմբռնում լեռներու պէս փուլ եկան ...

Այսօր, այս երկրորդ աշխարհամարտէն ետք, նոր հովեր է որ կը փչեն արեւելքէն արեւմուտք, հիւսիսէն հարաւ: Այդ հովերը պիտի ասպատակեն սահմանները, պիտի հասնին ամէն ուր որ մարդկային շունչ կայ: Այդ յորձանքին, կամ հոսանքին առջեւ ոչ մէկ պատնէշ պիտի դիմանայ ու բոլոր ժողովուրդներն ալ ի վերջոյ տէր պիտի դառնան իրենց իրաւունքներուն: Ասիկա մեր հաւատամքն է:

Այսօր Դաշնակցութեան օրուան առթիւ հաւատքով եւ հաստատակամութեամբ կը նայինք մեր ապագային: Ու քանի այդ հաւատքը եւ կամքը ամուր են մեր մէջ, դեռ շատ մը բախտագուշակներ կրնան ողբալ, դագաղ շինել մեզ գերեզմանելու համար:

Կրնան ափ մը հող ալ նետել: Բայց, ինչպէս կ'ըսէ տարաբախտ Զարենցը, մի՛շտ իրենց դէմ պիտի գտնեն «հանգուցեալ պարոնը» կամ «Պարոն Հանգուցեալ»ը:

ՄԻՍԱՔ ՄԻՐԶԷ

ԻՆՔԶԻՆՔԸ ՎԱՌԵՑ շարժանկարի նախապատերազմեան աստղերէն Սիմոն Մարէոյ, ալքոլ թափելով մարմնին վրայ: Կ'ըսուի թէ թշուառութեան մատնուած էր եւ ընտանեկան հոգեր ունէր: 51 տարեկան էր:

Ա.— Հիմա ի՞նչ գործով կը զբաղիք:

Բ.— Պատրաստ հագուստներ կը ծախեմ:

Ա.— Կը յուսամ գործդ լաւ է:

Բ.— Ոչ այնքան.— վերջանալու վրայ է. իմ հագուստներս են ...

ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԻ՛ՒՆ...

★

Դաշնակցութի՜ւն ... Մասիսի պէս, Սիփանի պէս
Խորախորհուրդ, անմահ անուն, Երբորդութիւն,
Արամազդեան հուր ծնունդէն իջար հանդէս
Իբր ցեղին՝ դուն հինգերորդ հարստութիւն,

Մեր լոյսն եղար դուն,
Մեր յոյսն եղար դուն:

Դաշնակցութիւն ... Արի – արանց անպարտ բանակ,
Յեղափոխիչ, զարկ ու խոյանք յանդգնութեան,
Ընդվզումի, մարտնչումի հզօր փաղանգ
Վրէժխնդիր, դրօշակիր ազատութեան,

Մեր հուրն եղար դուն,
Մեր սուրն եղար դուն:

Դաշնակցութի՜ւն ... ցեղին լքուած դատին համար,
Արմենական ծոցէն ծնած Մեծն Տիգրան
Ու կորովի, վեհ առաջնորդ, հաւա՛տք անմար,
Մի՛շտ խանդավառ ու յարատեւ հզօր պաշտպան,

Մեր երգն եղար դուն
Մեր դէկն եղար դուն:

Դաշնակցութիւն... դու կարգապահ պահակն արթուն,
Անտէր ցեղին վերածնունդին նարտարապետ,
Դաւաճանին սիրտը խանձող հուրն ու շանթում,
Խորտակիչ զարկ՝ սահմանաքանդ սպարապետ,

Մեր վարքն եղար դուն
Մեր յարգն եղար դուն:

Դաշնակցութի՜ւն, դու ժայռակուռ բերդ ու ամրոց,
Մերթ պարտուած, մի՛շտ անսասան եւ անվհատ,
Անեղագոռ մեծ փոթորիկ ու շանթաբոց
Տասնոց, մօսին, ռումբը սարսիչ, զրահ պողպատ,

Մեր վարկն եղար դուն,
Մեր զարկն եղար դուն:

Դաշնակցութի՜ւն... սուրբ պատմութիւն Աստուածաշունչ
«Լուսաւորչի կանթեղն անմար», ա– ղօ՜թք,, մաղթա՜նք .
Գիր ու գրքի, մտքի տիտան դիւցազնաշունչ,
Ռազմերգ մարտի, մեր յաղթութեան մեծ հաւատամք,

Մեր յանձն եղար դուն,
Մեր գանձն եղար դուն:

Դաշնակցութիւն... «Սասմայ Դաւիթ, թուր կէծակին»
Յաղթաքաջուկ Մամիկոնեան քաջն Վարդան,
Արժանաւոր ժառանգ տուիր Դաւիթ պէ– կին՝
Հրայր, Մուրատ, Սերոբ, Քեռի, Եփրեմ, Իշխան,

Մեր զօրքն եղար դուն,
Կրօնքն եղար դուն:

Դաշնակցութի՜ւն... Մի՛շտ անձնազոհ, անձնանուէր
Անհաւասար պայքարներու անահ բանակ,
Ահաբեկիչ, հայդուկ, հերոս հայրենանուէր,
Գրոհներու՝ ահեղատես փառապսակ,

Մեր ուժն եղար դուն,
Մեր բոյժն եղար դուն:

Դաշնակցութի՜ւն... հուժկո՜ւ բռունցք, պինդ՝ հարուածեսւ
Բռնակալներ, մեր ոսոխներ տեսակ, տեսակ
Եւ արիւնոտ ու հանճարով պիտ ստեղծես
Ազատ, անկախ մեծ Հայաստան յաղթապսակ:

ԱԶԳԻՆ

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՈԳԻՆ

★

Ազգերու պատմութիւնները, որ եթէ փորձենք վիճակագրական յայտարարի մը վերածել գիծով մը, պիտի տեսնենք որ քաղաքական յաջորդական անցքերը կը կազմեն բեբեկան պատկեր մը:

Մեր ազգային պատմութիւնն ալ նոյն հակոտնեայ ելեւէջները կ'արձանագրէ: Եթէ ան հարուստ է փառքի, յաղթանակներու եւ լուսաւորութեան գագաթներով, ունի նաեւ անկումի կործանարար վիճակներ: Մեր հայրենիքին աշխարհագրական դիրքը աննպաստ քառուղի մը կը կազմէ որ թատերաբեմ դարձած է աշխարհակալ արշաւանքներու եւ արիւնարբու ցեղերու աղետալի գործունէութեան: Մեր հայրենիքը յաջորդաբար կրած է Մարերու եւ Պարսիկներու, Մակեդոնացիներու եւ Սելեւկեան թագաւորներու, Հռոմ. Լեգէոններու, Արաբներու, Բիւզանդական կայսրութեան, Սելճուկեան Թուրքերու, Թաթարական հորդաներու, Մամլուքներու եւ վերջապէս Օսմանեան կայսրութեան ու Ռուսերու լուծը: Այս կործանարար խորշակները եկած են ու անցած թշուառութիւն ու աւերակներ ձգելով իրենց ետին: Անոնք ուզած են ընկճել Հայուն կամքը, փորձութեան ենթարկած են անոր հաւատքն ու սէրը՝ դէպի իր հայրենիքը: Քրիստոնեայ Բիւզանդիոնը թէ զրադաշտական Պարսիկը, մահմեդական Թուրքը թէ քրիստոնեայ Ռուսը հայութիւնը ձուլելու քաղաքականութիւնը հետապնդած են երբեմն նենգութեամբ ու դաւերով ու յաճախ բիրտ ուժով:

Սակայն հայկական ոգին չէ ընկճուած երբեք: Ընդհակառակն, բնական հակազդեցութեամբ մը ըմբոստացած է ու դիմադրած՝ գերագոյն զոհաբերութեամբ: Այդ ոգին է որ ծնունդ է տուած Արտաշէս աշխարհակալներու, Մեծն Տիգրաններու, Հայկազն Արշակունիներու, Մամիկոնեաններու եւ ուրիշ նախարարական տուներու, որոնք նշանաբան ունեցած են ազատութիւնն ու հայրենիքի անկախութիւնը:

Եթէ հայութիւնը ի վերջոյ կորսնցուց իր պետականութիւնը ու վեց դարեր ենթարկուեցաւ Թուրքին, Պարսիկին ու Ռուսին լուծին, դարձեալ գտնուեցան յանդուգն ու հայրենասէր տարրեր որոնք վառ պահեցին հայկական ոգին, արթնցուցին շշմած ժողովուրդին հայրենասիրութիւնը, նոյնիսկ ջանալով վերականգնել կորսուած անկախութիւնը: Իսրայէլ Օրիներ, Դաւիթ Բեկեր, գետին պատրաստեցին հետագայ խմորումներու, որոնցմէ ներշնչուեցաւ յեղափոխական գրականութիւն մը՝ որ իր կարգին ծնունդ տուաւ ազգային կազմակերպութեանց:

Կուսակցութիւնները անկիւնադարձ մը հանդիսացան հայ իրականութեան մէջ: Անոնք թրծեցին հայութեան կազմալուծուող նկարագիրը, վանեցին ստրկութեան, նուաստութեան հոգեբանութիւնը ու նոր, բարձր գաղափարաբանութեամբ մը օժտեցին անոր միտքն ու հոգին: Հ. Յ. Դաշնակցութեան վիճակուեցաւ առաջնորդողի բացառիկ դերը: 64 տարիներու ընթացքին ան քալեց ու գործեց անվհատ: Իր մարտական գործունէութիւնը կը ձուլուի, կը նոյնանայ ազատագրական շարժման պատմութեան հետ ու իր քաղաքական գործերը կը կազմեն վերջին կէս դարու ազգային գործունէութեան ոսկեփառ հանգրուանները: Դիւցազնական դէպքեր, անձնուիրութեան պաշտելի տիպարներ, որոնք մեր պատմութեան փառաւոր անցքերը կը ցոլացնեն:

Անշուշտ Դաշնակցութիւնը պէտք չունի գովաբանութեան: Կուսակցութիւնները միայն իրենց գործունէութեամբ կը դատուին ու կը գնահատուին: Անուրանալի իրողութիւն է որ Դաշնակցութեան աշխարհահայեացքը արմատացած է ժողովուրդին մէջ: Հայկական ոգին է որ կը խտանայ այդ աշխարհահայեացքին մէջ: Ան իր կենսունակութիւնը, ուժականութիւնը կը քաղէ նոյն ինքն ժողովուրդին բաղձանքներէն ու պահանջներէն: Արտասահմանի մէջ չկայ շարժում մը առանց Հ. Յ. Դաշնակցութեան: Եթէ պայքար կայ ձուլման դէմ կամ հայկական դատի հետապնդում, դարձեալ հոն կը գտնէք զինք: Ներկայ ապաբարոյ քաղաքակրթութեան ովկիանին մէջ ուր անցեալ դարուն ծնած ազնիւ ու մարդկային գաղափարներ սնանկացան, տժգունեցան, դատարկուեցան իրենց բովանդակութենէն ու ծառայեցին բռնատիրական ձգտումներու, Դաշնակցութիւնը կը շարունակէ լուսաւորել հայկական երկնակամարը իբրեւ ճաճանչաւէտ փարոս: Այս մռայլ, տարտամ օրերուն, ուր ճերմակ ջարդը կախուած կը մնայ նորահաս սերունդին գլխուն վերեւ իբրեւ Դամոկլեան սուր, Դաշնակցութեան գոյութիւնը անհրաժեշտ է աւելի քան երբեք: Ան է որ կը յուսադրէ մեզ, կը զօրացնէ մեր հաւատքը փայլուն ապագայի մը շողերով:

Իր հիմնադրութեան 64րդ տարեդարձին առթիւ կը մաղթենք որ չուշանայ իր իտէալին վերջին հանգրուանին իրականացումը:

Սիրելի ընկերներ, ջանանք խտացնել մեր պաշտելի կուսակցութեան շարքերը: Բաղձալի էր որ սթափէին շարքերէն հեռու մնացած ընկերները, թօթափելով վերապահումը, եսասիրութիւնն ու անտարբերութիւնը: Նոյն բաղձանքը նաեւ մեր համակիրներուն մասին: Որովհետեւ Դաշնակցութիւնը իր բարձր առաքելութիւնը կրնայ վերջացնել միայն խտացեալ շարքերով:

Այս ճշմարտութեան պէտք է ամէն ոք գիտակցի յանուն այս ժողովուրդին փրկութեան:

ԳՈՒՐԳԷՆ ՓՈՇԱՅԵԱՆ

ՔԱԼԷ, ՀԱՅ ԺՈՂՈՎՈՒՐԴ

Անխռով ու վստահ, իմ սիրական ժողովուրդ, կտրէ քո ճամբան եւ ուսերիդ դրած խաչը կրիր քաջաբար: Գողգոթին հասած՝ հպարտութեամբ պիտի նայես անցածդ ուղին, եւ այդ խաչը պիտի լինի քո պարծանքը հալալ:

Զգոյշ եղիր քայլերուդ մէջ, բայց անվախ: Անցած օրը՝ դիակների միջով քայլեցիր, իսկ երէկ սուղն ու չիւանն էր քո ուղեկիցը: Այսօր, տես, տատասկները այնքան էլ սուր չեն, եւ ոտքերիդ արիւնը շիթի փոխան՝ կաթիլներ միայն կը տայ:

... Մոռացա՞ր միթէ անցած ահաւոր վտանգները: Անդունդի առջեւ, ուր դըրացիներդ քեզ գլորել ուզեցին, դիմացար ժայռի ամրութեամբ: Դաւադրօրէն լարուած թակարդները իրանց որսը չգտան: Ընկար կռուի մէջ քանի անգամ, եւ քանի անգամներ եաթաղանը կոկորդիդ դրեցին, կրակ ու թալան սփռեցին հայրենի երկրի վրայ: Օր կար, որ գնտան գնացիր. օր կար՝ սովալլուկ մարեցար, բայց դեռ կանգուն ես, ողջ, ոտքով ու բազուկով:

Հրդեհից ելնողը կայծից չի վախենայ:

Քալէ՛, իմ տանջուած ժողովուրդ, քալէ ամրասիրտ ու հպարտ: Կը յիշե՞ս. ժամանակ կար, որ հազարներ քո անունից խորշեցին. այժմ հազարաւոր են նրանք, որոնք անունովդ կը պարծենան. «Հայ չեմ ես»,— լսուեցան մեծ մրափի օրերին: «Հայ ենք մենք», — լսւում է այսօր մեծ վտանգի հանդէպ: Քո յաղթանակի նախադուռն է այդ, ճառագայթը արեւոտ ապագայիդ. քալէ ուրեմն, քալէ անյողդողդ ու ճակատաբաց:

Վաղուան ճամբիդ վրայ վտանգալից մի անցք ունիս: Արեան – Ձորն է այդ, ուր շատերը յաղթեցին: Առաջիններիՙ՞ց պիտի լինիս, թէ՞ վերջիններից մէջ: Եթէ քեզ վիճակուած է ընկնել Արեան Ձորի մէջ, ընկիր պատուով, ռազմարդու նման, կուրծքդ հարուածին դէմ տուած: Թիկունք չդարձնես, սպիտակ ճակատիդ նախատինք չի ուղի ...

Սեղմէ գօտիդ, շտկէ զէնքդ եւ արծուի աչքերով նայէ. ահա այդ պտոյտը՝ մուտքն է Արեան Ձորի: Պատրաստ եղիր, քաջ եղիր, յոյսով եղիր. մնացածը կը գայ այնպէս, որ ինքդ էլ կը զարմանաս:

Ու Արեան – Ձորի միւս ափին, որ նրա սիրուն ելքն է, կը տեսնես հրավառ աչքեր, որ քեզմով պիտի հիանան. վառվառ ձայներ, որ քեզ պիտի երգեն. ազնիւ ձեռքեր, որ քեզ պիտի գրկեն: Ահ, որքան սիրուն է վաղուան այդ հանդիպումը: Սիրտ առ նրանով, դարձրու բալասանը քո վէրքերի, եւ քալէ, քալէ ամրաքայլ ու համարձակ դէպի Արեան – Ձորը որովհետեւ նրա ելքին է, որ պիտի տեսնես նոր հորիզոնը, մեծութիւնը քո կռուի, փառաւոր վեհութիւնը անցած ճամբու ...

Քալէ՛, իմ սիրական ժողովուրդ, քալէ, դու՝ ծերունի Արեւելքի Մեծ Նահատակ: Ղուրբան քո ճամբիդ, որ անցար, ղուրբան քո վաթանիդ, ուր հանգիստ պիտի առնես:

Է. ԱԿՆՈՒՆԻ

«Ազատամարտ», 1914 Յունուար 1

ճայը, մասնաւորապէս ամփոփելով Կամալ Նասըրի կրակոտ ճառը: Այդ առթիւ յատկապէս արձանագրուած էին հետեւեալ խօսքերը .

— «Իմ կեանքս մատաղ կ'ընեմ ձեր եւ հայրենիքին փրկութեան համար: Իմ կեանքս ձեր սեփականութիւնն է, առէ՛ք: Ես վատ մը չեմ: Եթէ Կամալ Նասըր մեռնի, գիտցէք որ ուրախութեամբ կը մեռնի, վստահ թէ դուք ամէնքդ ուրիշ Կամալ Նասըրներ պիտի ըլլաք հայրենիքին համար: Յառա՛ջ: Աստուած օրհնէ ձեզ: Յառա՛ջ դէպի փառք եւ պատիւ»:

Եգիպտացի փաստաբաններ յայտարարեցին թէ չեն ուզեր պաշտպանել մահափորձին պատասխանատուները: Նեղոսի տելթային բանուորները եւ գիւղացիները երկու հարիւր քիլոմեթր ճամբայ քալեցին Աղեքսանդրիայէն Գահիրէ, յաճախ պաշտօնական կառախումբին անիւներուն տակ նետուելով: Վարչապետը երկու ժամ ամէն միջոց փորձեց, ճամբայ բանալու համար բազմութեան մէջ, Գահիրէ հասած ատեն:

Գլխաւոր ամբաստանեալը, Մահմուտ Լաթիֆ, Իսլամ Եղբայրութեան անդամ է քան տարեկանէն ի վեր: Եղած է կամաւոր Պաղեստինի պատերազմին ատեն եւ ունի երեք զաւակներ: Օրական երեք հարիւր ֆրանք կը շահէր իբրեւ թիթեղագործ: Քանիցս ձերբակալուած էր իբրեւ խռովարար: Խոստովանած է թէ անցեալ շաբթու ալ փորձած էր սպաննել վարչապետը, Գահիրէի մէջ, հրապարակային ժողովի մը առթիւ:

× Գահիրէի ոստիկանութիւնը ձերբակալեց Իսլամ Եղբայրութեան ընդհ. քարտուղարը, Ապտէլ Քատէր Ուտա:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԱՆԳԼԻՈՅ արտաքին նախարարութեան բարձր պաշտօնատարներէն մէկը Միջին Արեւելք պիտի այցելէ մօտերս, հանդիպելով Եգիպտոս, Իրաք, Արաբիա, Իրան, Իսրայէլ, Սուրիա եւ Յորդանան:

ԳՈՐԾԱԴՈՒԼԸ վերջացնելու համար բանակցութիւններ կը կատարուին Անգլիոյ մէջ: Հաւանական է որ աշխատանքը վերսկսի երկուշաբթի օր:

ՀԻՒԼԷԱԿԱՆ ԶԷՆՔԵՐԸ գործածելու որոշում կրնան տալ միայն կառավարութիւնները, եւ ոչ թէ Ատլանտեան դաշինքին զինուորական կազմակերպութիւնները, յայտարարեց Չըրչիլ, Անգլիոյ երեսփ. ժողովին մէջ, փարատելով կարգ մը թիւրիմացութիւններ:

ԻՐԱՆԻ ծերակոյտն ալ 4ի դէմ 41 ձայնով վաւերացուց քարիւղի մասին կընքուած պայմանագիրը որուն համաձայն ութ օտար ընկերակցութեանց կը յանձնուի շահագործումը:

ԲԱՑԱՌԻԿ ՊԱՏԻՒՆԵՐՈՒ արժանացաւ Եթովպիոյ վեհապետը, Հայլէ Սելասիէի, իբրեւ հիւր Ֆրանսայի Հանրապետութեան նախագահին: Թնդանօթի 101 հարուածներ արձակուեցան, երբ Արքային արքան Պուա տը Պուլոնյըի կայարանին մէջ կը դիմաւորուէր նախագահ Ռընէ Քոթիի եւ կառավարութեան ներկայացուցիչներուն կողմէ:

ՅԻՇԱՏԱԿԻ ՍԳԱՀԱՆԴԷՍ

ՏԱՐՕՆ ՍԱԼՆՈՅ ՁՈՐԻ Հայր. Միութիւնը իր երկու արժանաւոր զաւակներուն հերոսուհի ՍՕՍԷԻ եւ հերոս զօր. ՍՄԲԱՏի յիշատակին սգահանդէս մը կազմակերպած է Հոկտ. 31ին, կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 3ին Սալ Մագընօ, 88 ռիւ տ'Օպանեը, Մարսէյլ:

Կը խօսին Գ. ՇԷԽԻԿԵԱՆ
եւ Կ. ՏԷՐՄՈՅԵԱՆ (Վիէնէն)
Մուտքը ազատ է:

OCÉANIA

ՕԴԱՆԱՒԻ, ՇՈԳԵՆԱՒԻ ԵՒ ԵՐԿԱԹՈՒՂԻԻ ԱՄԷՆ ՏԵՍԱԿ ՏՈՄՍԵՐ
ԿԸ ՎԱՃԱՌՈՒԻՆ

Վիզայի եւ անցագրի բոլոր ձեւակերպութիւնները, Հարաւային եւ Հիւսիսային Ամերիկաներու, Քանատա, Թուրքիա, Լիբանան: Ամէն մանրամասնութեանց համար գրել՝

Պ. ԼԵՒՈՆ ՊԱՐՈՆԵԱՆԻ

38, Rue de la Republique. Marseille
Tél. Colbert 53-13 — 42-58

Bureaux à Paris
4, Rue de Castellane.
Adresse telegraphique PACATLAN

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. «Եգիպտացի» կոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր բոլոր խումբերը այս շաբաթ իրիկուն ժամը 20.30ին, Սօսիէթէ Սավանթի մէջ:

Ֆ. Կ. ԽԱՉԻ Կեդր. վարչութիւնը արտակարգ ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ Փարիզի, շրջանի բոլոր ընկերները եւ ընկերուհիները անխտիր, խորհրդակցելու համար կայանի շէնքին նորոգման մասին, այս շաբաթ ժամը 3.30ին, Ազգ. Տան մէջ, 32 ռիւ տը Թրէվիզ, մէթրօ Քատէ:

ՇԱՒԻԼ.— Հ. Յ. Դ. «Արղութեան» խումբի ժողովը այս շաբաթ երեկոյ ժամը 9ին, սովորական հաւաքատեղին: Կարեւոր օրակարգ:

Հ. Յ. Դ. ՌՈՍ. ՄԻՈՒԹԵԱՆ ժողովը այս շաբաթ ժամը 21ին, սովորական հաւաքատեղին:

ԻՍԻԻ Հ. Յ. Դ. «Ջաւարեան» կոմիտէի ընկերական ընդհ. ժողովը այս շաբաթ ժամը 9ին, սովորական հաւաքատեղին: Ներկայ կ'ըլլայ Կ. Կ.ի ներկայացուցիչը: Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ:

ԱՌՆՈՒՎԻԼ.— Հ. Յ. Դ. «Վարդան» ենթակոմիտէի ժողովը այս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 2.30ին, Առնուվիլի ծանօթ հաւաքատեղին: Պարտաւորիչ ներկայութիւն:

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

ԼԻՈՆ.— Այրի Տիկին Իսկուհի Փափազեան եւ զաւակները Արփինէ, Գրիգոր եւ Տիգրան կը ծանուցանեն թէ հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի այս կիրակի, յետ պատարագի, Լիոնի Հայոց եկեղեցին, իրենց անմոռանալի ամուսնոյն եւ հօր՝

ԵՂԻՇԷ ՓԱՓԱԶԵԱՆԻ

մահուան առաջին տարելիցին առթիւ: Կէսօրէ վերջ ժամը 3ին այցելութիւն իր թարմ շիրիմին:

Կը հրաւիրուին ողբացեալին յիշատակը յարգողները:

●

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Տէր եւ Տիկին Թերզեան, Տօնապետեան, Տատեան, Վրթանէսեան եւ Թոնկուրեան ընտանիքները կը ծանուցանեն թէ այս կիրակի Պօմոնի Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչ եկեղեցւոյ մէջ տեղի պիտի ունենայ հոգեհանգստեան պատարագ, հանգուցեալ

ԱՐԱՔՍԻ ԹԵՐԶԵԱՆԻ
(Ծնեալ Հիւնքեարպէյէնտեան)

յիշատակին:

Կը հրաւիրուին ողբացեալին յիշատակը յարգողները:

●

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Տէր եւ Տիկին Պ. Գրիգոր Փանոսեան, կը ծանուցանեն թէ այս կիրակի Պօմոնի Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչ եկեղեցւոյ մէջ տեղի պիտի ունենայ հոգեհանգստեան պատարագ հանգուցեալ

ՄԱՌԻ ՓԱՆՈՍԵԱՆԻ

յիշատակին:

Կը հրաւիրուին ողբացեալին յիշատակը յարգողները:

●

Տէր եւ Տիկին Ահարոն Յակոբեան եւ բոլոր ազգականները, Այրի Տիկին Ովսաննա Խըրլաքեան եւ պարագաները կը ծանուցանեն թէ հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի այս երկուշաբթի, Սէնթ Մարկըրտի Ս. Աստուածածին եկեղեցին, իրենց սիրեցեալ զաւակներուն՝ ՅԱԿՈԲ ՅԱԿՈԲԵԱՆԻ եւ ԵԴՈՒԱՐԴ ԽԸՐԼԱՔԵԱՆԻ արկածալի մահուան քառասունքին առթիւ:

Կը հրաւիրուին ողբացեալ երիտասարդներուն յիշատակը յարգողները:

ՍԻՓԱՆ — ԿՈՄԻՏԱՍ

ՍԻՓԱՆ - ԿՈՄԻՏԱՍ երգչախումբին վերամուտի հաւաքոյթը տեղի կ'ունենայ, կիրակի 31 Հոկտ. ժամը 15էն 22, Ազգ. Տան Թատերասրահին մէջ: Կը հրաւիրենք բոլոր անդամները, ընտանիքները եւ երգչախումբին բարեկամները:

ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՕՐԸ ԿԸ ՏՕՆՈՒԻ

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

Այս Շաբաթ, ժամը 9էն մինչեւ լոյս: Կէս գիշերէն վերջ եւրոպական պարեր մեծ սրահին մէջ: Աւանդական խնջոյք պզտիկ սրահին մէջ:

Շաթօ տէ Ֆլէօրի հանրածանօթ սրահներուն մէջ:

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Շրջ. կոմիտէին եւ մասնակցութեամբ շրջանի բոլոր կոմիտէներուն, խումբերուն, Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Շրջ. վարչութեան եւ մասնաճիւղերու եւ Կապոյտ Խաչին:

Բարձր հովանաւորութեամբ՝

GASTON DEFFERRE ի

Մարսէյլի քաղաքապետ, նախկին նախարար:

Կը նախագահէ՝ ընկ. ՅԱԿՈԲ ՊԱՊԻԿԵԱՆ

Կը խօսին ընկ. Ց. ԵՂԻԱԶԱՐԵԱՆ

Տ. ԹԱԴՈՅԵԱՆ:

Խօսք կ'առնեն ՖՐԱՆՍԻՍ ԼԵՆԱՌ, ԱՇԻԼ ՍԻՆԻ, ՊՕԺԻ ՄԱՌԻԻՍ:

Ծախքերու մասնակցութեան համար 100 ֆրանք:

Հանրակառք թիւ 19, 22, 23 եւ 41, իջնել Փառք Շանօ:

ՎԻԷՆԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. «Անի» կոմիտէի, մասնակցութեամբ Հ. Յ. Դ. «Նոր Սերունդ»ի եւ սանուհիներու:

Քաղաքապետարանի նորակառոյց ընդարձակ սրահին մէջ, այս շաբաթ, ժամը 20.30էն մինչեւ առաւօտեան ժամը 3ը:

Կը նախագահէ ընկ. ՄԻՍԱՔ ՄԻՐԶԷ

Կը խօսի ընկ. ՆՈՒՊԱՐ ՆԻԿՈՂՈՍԵԱՆ

Մուտքը ազատ է

●

ՏԷՍԻՆԻ ՄԷՋ

Հոկտ. 31ին, կիրակի:

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. կոմիտէի եւ մասնակցութեամբ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի մասնաճիւղին:

Այս կիրակի ժամը 20.30ին, Հ. Յ. Դ. Տան մէջ:

Կը խօսի ընկ. Ն. ՆԻԿՈՂՈՍԵԱՆ

Մանրամասնութիւնները տեղւոյն վրայ:

●

ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ ՆՈՅ. 7ԻՆ

ԱՂՔԱՏԱԽՆԱՄԻ ՏԱՐԵԿԱՆ

ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

ԿԻՐԱԿԻ 31 ՀՈԿՏ. ԺԱՄԸ 16ԷՆ 24

HOTEL GEORGE V-ի

ՇՔԵՂ ՍՐԱՀՆԵՐՈՒՆ ՄԷՋ

ANNIK NOEL, MADELL'S, HELENE ROLER Attractions internationales

MUSIC-HALL PARISIEN

FRANÇOIS, avec son accordéon, (chanteur du charme)

Deux orchestres - Attractions - Défilé de mannequins

MAGGY ROUF, Fourrures MENDEL

Ապահովեցէք ձեր սեղանները հեռաձայնելով՝ PRO. 03-19, TRU. 47-48

ՈՒԽՏԱԳՆԱՑՈՒԹԻՒՆ ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

Քսանեւերկրորդ Ուխտագնացութիւնը Մարսիլիոյ Հայ գաղութին դէպի «Նոթրը Տամ տը լա Կարտ»ի սրբավայրը, այս կիրակի:

Կը նախագահէ Գերապայծառ Յովհաննէս արք. Տըլէ, վիճակաւոր Մարսէյլի:

Ժամը 9ին հաւատացեալները պիտի հաւաքուին նոյն սրբավայրին մէջ, ուր ժամը 9.30ին Հ. ԿԱՐԱՊԵՏ Ծ. Վ. ԱՄԱՏՈՒՆԻ, ընդհ. մեծաւոր Ֆրանսայի Հայ Կաթողիկէ Առաքելութեանց, հանդիսաւոր ձայնաւոր Ս. Պատարագ պիտի մատուցանէ:

Imp. Araxes - 46, rue Richer, Paris (9e)

ԲՈԼՈՐ ՎԱՃԱՌՈՐԴՆԵՐՈՒՆ
ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԵԱՆ

Gros, Demi-Gros

Գուլպայ, մի - պա, ներքին ներմակեղէններ, ԱՄԵՆԱՆՊԱՍՏԱՒՈՐ ԳԻՆԵՐՈՎ:

Նոր գրներ

rticles polichinelles-ի համար:

Միակ հասցէն՝

BONNETERIE BEAUBOURG

227, Rue St. Martin, PARIS (3e)
Tél.: ARC. 66-50

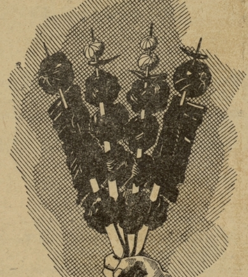

ՃԱՇԱՐԱՆ ԵԱՐ

Հիմնադիր-տնօրէն ԳՐԻԳՈՐ ԹԵՒԱՆԵԱՆ

★

Ֆրանսական - հայկական եւ կովկասեան ընտիր կերակուրներ

ՇԱՆ ԶԷԼԻԶԷԻ ՍՐՏԻՆ ՎՐԱՅ

4, Rue Robert - Estienne
(Rue Marbeuf) PARIS (8e)
(Métro: F. D. Roosevelt)

★

Հանելի մթնոլորտ

Առաջնակարգ կովկասեան խորոված-ներ, «շաշլիք», «քարսքի»

★

BAR AMERICAIN

ԴՈՒՔ ԱԼ ՕԳՆԱԾ Կ'ԸԼԼԱՔ

ԼԻՈՆԻ ԵԿԵՂԵՑԻՈՅ ՇԻՆՈՒԹԵԱՆ

ԳՆԵԼՈՎ ՎԻՃԱԿԱԽԱՂԻ (ԹՈՄՊՈԼԱ) ՏՈՄՍԵՐԸ, ՈՐՔԱՆ ՇԱՏ ԵՒ ՇՈՒՏ, ԱՅՆՔԱՆ ԼԱՒ:

ՀԱՏԸ 100 ՖՐԱՆՔ — ՏԱՍՆՈՅ ՏՐՑԱԿԸ 1000 ՖՐԱՆՔ

50.000 ՏՈՄՍԵՐԷՆ ՄԷԿԸ ՊԻՏԻ ՇԱՀԻ ՆՈՐ ԻՆՔՆԱՇԱՐԺ ՄԸ (ՖՐԵԿԱԹ)

Տոմսերը կրնաք ստանալ ՅԱՌԱՋԷՆ, եկեղեցիէն, գրատուններէն, հայ ճպարավաճառներէն եւ Պ. Ն. ՅՈՎՀԱՆՆԷՍԵԱՆԷՆ

14, Rue Rochambeau, Paris (9)

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Fondé en 1925 Tél.: PRO. 86-60
Le Directeur : SCH. MISSAKIAN
Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise, Paris-9e
C.C.P. Paris 1678-63 R. C. Seine 376.286

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա եւ գաղութներ տարեկան 3000 ֆր., վեցամս. 1600
Արտասահման՝ տարեկան 3500 ֆր. կամ 10 $, հատը 12 ֆր.

ԿԻՐԱԿԻ 31 ՀՈԿՏԵՄԲԵՐ
DIMANCHE 31 OCTOBRE 1954

30ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 7511 30e ANNEE — Խմբագիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ — ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 10ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 2922

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

«ՊԱՇՏՕՆՍ ՅՕՐԱՆՋԵԼ Է»

Տարիներ առաջ, ուսումնական դասը, այսպէս կոչուած մտաւորականութիւնը գործօն դեր կը կատարէր, իբրեւ առաջնորդ գաղափարական շարժումներու :

Կենդանի ուժ մըն էր որ ասպարէզ կը նետուէր առանց վերապահութեան, բարիք մը արծարծելու կամ չարիք մը խափանելու համար :

Իր ձայնը կշիռ ունէր : Իր դիրքը կրնար ուղղութիւն տալ, դժուարին պարագաներու մէջ :

Տարիքի հետ կապ չունէր իր դերը : Ի հարկին ընկերային կամ քաղաքական դաւանանքն ալ կը դառնար երկրորդական :

Ամէն բանէ առաջ, նոր բառով՝ գրոց-բրոցի կոչումը :

Մասնաւոր հրաւէրի ալ չէին սպասեր, խօսք առնելու համար :

Մտնելը բնազդաբար կը բարձրանային, տեսակէտ յայտնելու համար, երբ դրական կամ բացասական պարագայ մը ներկայանար :

Հանրային կարծիքն ալ ուժ կ'առնէր, իրենց բռնած դիրքէն, ինչպէս ամէն ժողովուրդի մէջ :

Ժամանակներուն հետ, այս բնական եւ դրական երեւոյթն ալ դեղնեցաւ դարձաւ չորցած տերեւներու խշրտուք :

Կը թուի թէ մարդիկ այլեւս չեն ազդուիր ոչ տաքէն, ոչ պաղէն : Ոչ սեւէն, ոչ ալ ճերմակէն :

Նոյն սառն անտարբերութեամբ կը դիտեն հոյակապն ու այլանդակը : Գաղափարականը եւ խուժանականը :

Մեծ մասով բռնած են դիրք մը որ մէկ իմաստ ունի.— Մի՛ խռովէք հանգիստս : Իմ պաշտօնս յօրանջել է ...

Միայն քաղաքական վէճերու առթիւ չէ որ այս տժգոյն, տմարդի տրամադրութիւնը կը մատնեն :

Նոյն ամսեղուկ, փոքրոգի վերաբերումը՝ մշակոյթի ճակատին վրայ :

Մայրենի լեզուն կ'աղճատուի, կ'այլասերի ապիկարութեամբ եւ բռնութեամբ, անդարմանելի հետքեր ձգելով :

Որո՞ւ հոգ : «Ձգեցէք որ յօրանջեմ» :

Ափ մը չուշրթներ ձեռնարկեր են արտասահմանի մէջ ալ տարածելու բոլշեւիկեան թխածոյ բարբառը, իբրեւ «պետական լեզու» :

«Ուսումնական» դասէն մէկը չի համարձակիր կարգի հրաւիրել այս կեղծարարները : Կամ գոնէ ձայն բարձրացնել, յանուն մայրենի մշակոյթին անկախութեան :

Գիտնալով հանդերձ որ, Երեւանի մէջ պարտադրուած խառնիճաղանճը ոչ թէ ինչպէս ազգային պետական լեզու է, այլ յատկապէս օրուան կարգուսարքին յարմարցուած բարբառ մը : Պարզապէս տեղական գործիք մը :

Երբ Երեւան կ'ըսէ թէ ես «Ամենայն Հայոց կառավարութիւն չեմ», տրամաբանօրէն կ'ընդունի թէ իրաւունք չունի երկրին սահմաններէն դուրս ալ տարածելու իր մշակած խառնակոյտը :

Հետեւաբար, պարզապէս արգահատելի են անոնք որ ասպարէզ նետուեր են իբրեւ ժամկոչ կամ լուսարար, «պետական լեզու»ի սեւագին տակ թաղելու համար արեւմտահայ աշխարհաբարը :

Ազատ աշխարհին պատուարժան ուսումնականները շատ լաւ գիտեն այս պարագան :

Եւ սակայն կը լռեն : Կարծես կլկլակ մը կը փնտռեն, աւելի լաւ յօրանջելու համար :

Տարբեր պարագաներու մէջ, այս պարոնները վայրկեան կանչեր կ'արձակէին, յանուն արեւմտահայ դատի :

Գոնէ լեզուին տէր ըլլային, կարգի հրաւիրելով դասալիքները :

Շ.

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՈՉ—ՅԱՐՁԱԿՄԱՆ ԴԱՇԻՆՔ ԱՏԼԱՆՏԵԱՆ ՃԱԿԱՏԻՆ ԵՒ Խ. ՄԻՈՒԹԵԱՆ ՄԻՋԵՒ

ԱՐԵՒՄՏԵԱՆ ԳԵՐՄԱՆԻՈՅ ՎԱՐՉԱՊԵՏԸ ԱՅՍ ԾՐԱԳԻՐԸ Կ'ԱՌԱՋԱՐԿԷ ԿԱՐԳ ՄԸ ՊԱՅՄԱՆՆԵՐՈՎ

Արեւմտեան Գերմանիոյ վարչապետը, Տոքթ. Ատընաուըր, առեւտրական եւ նաւային դաշինք մը ստորագրեց Մ. Նահանգներու արտաքին նախարարին հետ, բնականոն յարաբերութիւններ հաստատելով երկու երկիրներուն միջեւ :

Այդ առթիւ ճառ մը խօսելով, Պ. Ֆ. Տըլըս բացատրեց թէ Լոնտոնի եւ Փարիզի համաձայնութեանց նպատակը Գերմանիոյ վերազինումը չէ : «Մեր երկու երկիրներուն պատասխանատու վարիչները գիտեն զինապաշտութեան վտանգները : Մեր հիմնական հողն է բարեկամութեան եւ խաղաղ յարաբերութեանց ամուր կապեր հաստատել ազգերու միջեւ» :

Տոքթ. Ատընաուըր պատասխանելով այս ճառին, ըսաւ .

— «Արեւմուտքի ժողովուրդները պարտաւոր են նախ ապահովել իրենց ազատութիւնը եւ խաղաղութիւնը, զինակցելով իրենց հաւաքական պաշտպանութեան համար : Անոնք պարտաւոր են ազատ աշխարհին մէջ հաստատել տնտեսական հաստատութիւններ եւ առողջ պայմաններ, ամէնուն համար երաշխաւորելով մարդկային ազատութիւնը եւ ընկերային ապահովութիւնը, Արեւմուտքի պետութիւնները պարտաւոր են, իբրեւ շրջանային խմբակցութիւն, միասնաբար խորհրդային ճակատին հետ հաստատել դաշնագիր մը որ նախայարձակման դէմ ապահովութիւն ընծայէ բոլոր մասնակցողներուն : Գերմանները ջախջախիչ մեծամասնութեամբ եւ վճռապէս կը դատապարտեն որ եւ է արկածախնդրական քաղաքականութիւն Արեւելքի հետ : Այժմ ամէնէն կարեւոր խնդիրն է գործադրել Լոնտոնի եւ Փարիզի համաձայնութիւնները : Նոր կազմակերպութեանց զարգացման շնորհիւ պիտի կրնանք լուծել այն դժուարին խնդիրները որոնք մեր առջեւ պիտի ցցուին մօտ օրէն : Բուն խնդիրն է փրկել աշխարհի խաղաղութիւնը եւ ազատութիւնը : Գերմանիան խորապէս երախտապարտ է Մ. Նահանգներուն ընծայած պաշտպանութեան համար» :

Ամերիկեան թերթերը կը գրեն թէ Ատլանտեան ճակատին եւ Խ. Միութեան միջեւ դաշնագիր մը կնքելու առաջարկը նպաստաւոր ընդունելութիւն գտաւ քաղաքական շրջանակներու մէջ, իբրեւ վերջնական նպատակ ազատ աշխարհի քաղաքականութեան :

Այս առթիւ գիտել կուտան թէ այս առաջարկը նոր չէ : Տոքթ. Ատընաուըր երբ Ուաշինկթըն կը գտնուէր 1953 ապրիլին, կը թելադրէր որ այն ատեն ծրագրուած հաւաքական բանակը ծառայէ ոչ-յարձակման դաշինք մը կնքելու միացեալ Եւրոպայի եւ Խ. Միութեան միջեւ :

Այս անգամ Տոքթ. Ատընաուըր աւելի բաց կը խօսի : Վարչապետը նոյն օրը ճառ մը եւս խօսեցաւ լրագրական ասուլիսի մը մէջ, ի ներկայութեան 700 թղթակիցներու : Ընդլայնելով իր նախորդ բանախօսութիւնը, Տոքթ. Ատընաուըր յայտարարեց .

1. Խ. Միութիւնը չի վախնար այն 12 գերման զօրաբաժիններէն որ պիտի կազմուին. վասն զի յարձակման ահագին ուժ մը ունի արեւելեան Գերմանիոյ մէջ, իր արբանեակներուն հողին վրայ եւ բուն իսկ Խ. Միութեան մէջ :

2. Խ. Միութիւնը կը վախնայ Եւրոպայի ազատ ժողովուրդներու միութենէն : Այդ միութիւնը կը խափանէ իր ծրագիրը, — տիրապետել եւրոպական ժողովուրդներուն, իրարու ետեւէ : Խ. Միութեան նպատակն է մէկ-մէկ իր տիրապետութեան տակ ձգել այդ ազգերը, եւ այնպէս ընել որ Մ. Նահանգները հեռանան Եւրոպայէն :

3. Գերմանիոյ վերամիացման խնդիրը կախում ունի միջազգային կացութենէն : Եթէ այդ կացութիւնը մեղմանայ, միացումը կ'իրագործուի :

4. Այս առթիւ պէտք է յիշել Թրիէսթէի խնդիրը : Երբ այդ հարցը կարգադրուեցաւ, Խ. Միութիւնը տեղէն չշարժեցաւ : Նոյն բանը պիտի պատահի Գերմանիոյ վերամիացման առթիւ :

ԿԱՐԵՒՈՐ ԴԷՄՔ ՄԸ ՄԵՌԱՒ.— Արեւմտեան Գերմանիոյ երեսփ. ժողովին նախագահը, Հերման Էհլերս, որ Տոքթ. Ատընաուըրի յաջորդը կը համարուէր, մեռաւ առջի օր, սրտի տագնապի մը հետեւանքով : Յիսուն տարեկան էր եւ Տոքթ. Ատընաուըրի կաթոլիկ խմբակցութեան աւետարանական թեւը կը ներկայացնէր : Այս մահուան հետեւանքով, գերման վարչապետը որոշեց կարճ կապել իր այցելութիւնը եւ Ուաշինկթընէն մեկնիլ Բշ. օր, ներկայ ըլլալու համար յուղարկաւորութեան : Իրազեկներ գիտել կուտան թէ դժուար պիտի ըլլայ յաջորդ մը գտնել հանդուցեալին, նոյն արժանիքներով, Պ. Էհլերս դատաւոր էր 1930ին, բայց քանիցս ձերբակալուեցաւ իբրեւ հակահիթլէրական եւ պաշտօնանկ եղաւ 1939ին : Տեղակալ էր երկրորդ աշխարհամարտին ատեն :

ԶԱՐԿ ՊԻՏԻ ՏՐՈՒԻ ՏՈՒՆԵՐՈՒ ՇԻՆՈՒԹԵԱՆ

Նախարարական խորհուրդը առջի օր վաւերացուց կարգ մը ծրագիրներ, որոնց շնորհիւ զարկ պիտի տրուի բնակարաններու շինութեան, պիտի թեթեւնան հարկային խստութիւնները, կարգ մը տուրքեր պիտի ջնջուին եւն. :

Տուներու շինութեան ծրագիրը կը պարունակէ հետեւեալ տրամադրութիւնները .—

1. Վերաշինութեան նախարարը, Պ. Շապան Տէլմաս, 265.000 բնակարաններու շինութեան պիտի ձեռնարկէ 1955ին : Այս ձեռնարկը պիտի կատարուի պետա-

(Շար. ը կարդալ Դ. էջ)

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

★

ԾՈՒՌՆ ՈՒ ՇԻՏԱԿԸ

Կը գրեն ու կը գրե՛ն, բերբէ բերբ փոխանցելով .

— *Յաճախակի անգամներով յիշած ենք : Քանիցս անգամ ...*

Երանելիները չեն գիտեր որ առաջինը կ'ըսուի մէկ բառով .— *Յաճախ* :

Գալով երկրորդին, դպրոցէն չե՞ն սորված թէ «քանիցս» արդէն կը նշանակէ «քանի մը անգամ» :

× Թրքաշունչ հայերէնի հետեւեալ նըմոյշները կը քաղեմ Պոլսոյ *Ժամանակէն* .

— *Ուղեւորութեան ազատութիւնը կաշկանդող որոշմնագիրը գործադրուած 25 Յուլիսէն ի վեր կէս առ կէս պակսած են արտասահմանեան ուղեւորները* (22 Հոկտեմբեր) .

— *Իրանի գաղտնի համայնավար ապարանը հիմնած Հայաստանցի համայնավար ...* (7 Հոկտ.) .

— *Թրանսայի երկինքը ողողած սաւառնող սկաւառակներ ...*

× Երուսաղէմէն դրկուած թղթակցութեան մը մէջ կը կարդամ ,—«Ընթերցեց» : «Կարդա՞լ»ն ալ մոռցան :

× Երեւանի թերթերը երբեմն հայկաբանութիւններ ալ կը փորձեն, բայց, ամենայն զգուշութեամբ,— որպէս զի մեզի հետեւած չըլլան :

Այսպէս, կը գրեն «սպառազինութիւններու մրցավազք» :

Ի՞նչ մեղք ունին մեր այնքան պերճիմաստ «զինարշաւ»ը :

× Դարձեալ 45ամեայ *Ժամանակէն* .— «Զբօսաշրջիկային շրջապտոյտ» (6 Հոկտեմբեր) :

Կրնա՞ք հայերէնի թարգմանել : Իբրեւ թէ հայերէնի վերածեր են «թուրիզմ»ը (շրջագայութիւն) :

Իսկ ո՞ր ածուէն բուսաւ սա «շրջապըտոյտ»ը որ ամէն տեղ կ'երեւայ : Միայն պտոյտ բառը ինքնին կը նշանակէ շրջան մը բոլորել :

Վերի երկու բառերուն իմաստն է— «զբօսական պտոյտ» :

× Ընթերցող մը կը հարցնէ .— «Թերեւս» եւ «դեռ եւս» նոյն իմա՞ստն ունին :

Ոչ : Առաջինը հաւանականութիւն մը կ'ենթադրէ, (կրնայ ըլլալ որ ...) : Երկրորդը՝ կը նշանակէ *տակաւին* : Սխալ է մէկը միւսին տեղ գործածել :

× Երկար վիճաբանութիւններ տեղի ունեցած են «յետագայ» եւ «հետագայ» բառերու մասին : Մասնագէտներու կարծիքով, «յետագայ»ն աւելի ճիշդ է :

× Թրքաբանութիւն է գրել ... Հնդկաչինի կուսակալը *եղող*, իր ծննդավայրը *եղող* ...

Բութ մը բաւական է, ճիշդ հայերէնը գրելու համար, «Հնդկաչինի կուսակալը՝ Պ. Ք.» : Իր ծննդավայրը՝ Քղի :

Յետոյ, որքան ընտրովի գործածէք Դ. եւ Խ. տառերը, այնքան լաւ :

ՎԱՀԷ

ԻՍԼԱՄ ԵՂԲԱՅՐՈՒԹԻՒՆԸ ԼՈՒԾՈՒԵՑԱՒ

Եգիպտոսի ներքին գործերու նախարարութիւնը կը ծանուցանէ թէ լուծուած է Իսլամ Եղբայրութիւնը : Հոկտ. 29ին ոստիկանութիւնը կնքեց ընկերակցութեան Գահիրէի կեդրոնը եւ երկու հարիւր մասնաճիւղեր՝ ամբողջ երկրին մէջ : Կառավարութիւնը գրաւեց ընկերակցութեան դրամները եւ ստացուածքը որ քանի մը միլիոն ոսկի կը գնահատուի, եւ Ազատութեան ճակատին յանձնեց անոր բժշկական եւ ընկերային հաստատութիւնները :

Վարչապետ Կամալ Նասըրի դէմ գործուած մահափորձէն ի վեր, յեղափոխական խորհուրդը որոշած է թոյլ չտալ որ «օձեր սողոսկին մեր մէջ», ինչպէս կ'ըսէ անդամներէն մին : Խիստ խուզարկութիւններ կը կատարուին Իսլամ Եղբայրութեան վարիչներուն բնակարաններուն մէջ եւ արդէն ձերբակալուած են աւելի քան հինգ հարիւր գործօն անդամներ : Այդ խուզարկութեանց շնորհիւ երեւան հանուած են բազմաթիւ գաղտնի զինարաններ : Լուր չկայ ընկերակցութեան գերագոյն առաջնորդին՝ Հասան էլ Հոտէյպիի մասին :

Միւս կողմէ զրոյց կը շրջի թէ հանրապետութեան նախագահը, զօր. Նեկիպ հրաժարած է : Քանի մը օրէ ի վեր չի հրատարակուիր նախագահական պալատին ամենօրեայ դեկոյցը : Կ'ըսուի թէ նախագահը չէ մասնակցած վերջին օրերու արարողութեանց, ոչ ալ ժողովներուն : Դժուար է ճշդել այս զրոյցներուն ստուգութիւնը :

× Վերջին լուրերու համաձայն, կալանաւորներու թիւը հազարը կ'անցնի : Վարչապետ Կամալ Նասըր ճառ մը խօսելով ըսաւ .

— Եթէ ինծի մնար ընտրութիւն մը կատարել կաղ յեղափոխութեան մը և արիւնոտ յեղափոխութեան մը միջեւ, ես պիտի ընտրէի երկրորդը, մեր նպատակներուն հասնելու համար :

ԼՐՏԵՍԱԿԱՆ գործին առթիւ կարգ մը հարցումներ ուղղուեցան հանրապետութեան նախորդ նախագահին, Պ. Վէնսան Օրիոլի :

ԵՐԲ ԹԻԹԵՌՆԻԿԸ ԳՐԱԳԷՏ ԴԱՐՁԱՒ

●

Վէպ մը կայ, որ շատ ծանօթ է բայց հին՝ Քրիստոսէ առաջ իսկ ծանօթ,— Ոսկի Էշը: Մեզ չի հետաքրքրեր, այստեղ, վէճը թէ ո՞վ է իսկական հեղինակը, Ապուլէ՞ս թէ Լուկիոս, Հռովմայեցի՞ն թէ Յոյնը: Երգիծական վէպ մըն է դասական այդ գարահամբաւ գործը, որու հերոսը, կախարդական արկածով մը, յանկարծ կը ստանայ մեծանուն կենդանիին կերպա-րանքը, ու կ'ապրի անսովորական տառա-պալից երկար կեանք մը, բայց ի վերջոյ, բախտին բերումով, ինչպէս կախարդա-գիտութիւնը կը պահանջէ, փունջ մը վարդ կ'ուտէ եւ կը վերադառնէ մարդու իր կերպարանքը, պատմելու համար էշու մը արկածները: Ոչ միայն տեսածները, այլ եւ լսածները: Նման կախարդական ար-կածներու մէջ, կերպարանափոխութեանց ընթացքին, հետաքրքրականը տեսածը չէ, լսածն է, որովհետեւ մեղաւորը էշ կը կարծէ դիմացինը եւ կը խոստովանի ամէն բան՝ պարպելով իր հոգին:

Տարի մը առաջ, Փարիզեան կախարդա-կան մթնոլորտի մը մէջ, ես ալ, իմ կար-գիս, կերպարանափոխուեցայ ... թի-թեռնիկի: Շնորհակալութի՜ւն կախար-դական այդ արկածը տնօրինողին, որ թի-թեռնիկի կերպարանափոխեց զիս եւ ոչ ուրիշ կենդանիի, վասնզի թիթեռնիկին կեանքին մէջ կախարդական ժամացոյց մը կայ, որ կը սահմանափակէ պարբերական կաղմափոխութեանց ընթացքը եւ տեւո-ղութիւնը: Ահա, այսպէս, Փարիզ եմ վե-րադարձեր արդէն, համաձայն կախար-դական ժամացոյցին զարկին, որպէսզի վերստին մարդանամ, գրագէտ դառնամ: Բայց այս անգամ, եւ առաջի՛ն անգամ, կ'ուզեմ աղերս մը ներկայացնել անոր որ կը տնօրինէ նման կախարդանքները.

— Տէ՛ր, հիմակ որ վերցուցիր կախար-դանքը վրայէս, կ'աղաչե՛մ, շնորհ ըրէ որ, այսուհետեւ, մէկ ուրիշը վայելէ քը-մայքիդ բարիքները: Ամէն բարիք մի՛ չայլեր ինձ, մի՛ ըլլար անիրաւ եւ ա-նարդար: Կախարդագիտութեանդ խաղե-րուն նշաւակ՝ կերպարանափոխութեան հաղարումէկ արկածներուն մէջ նետելով զիս, ինչո՞ւ կ'ուզես որ ե՛ս դառնամ պատճառը մարդոց չարանալուն կամ նա-խանձին: Շնորհ ըրէ՛, Տէ՛ր, այս անգամ ուրիշն ընտրէ, կերպարանափոխելու հա-մար էշու կամ թիթեռնիկի, ինչպէս որ սիրտդ կամի:

Սորվէ է թէ Ապուլէս պիտի չլսէր ու չտեսնէր ինքը իբրեւ մարդ՝ ինչ որ լսեց ու տեսաւ իր հերոսը իբրեւ էշ: Կը խոր-հիմ թէ ես ալ, իմ կարգիս, պիտի չլսէի ու պիտի չտեսնէի իբրեւ մարդ, իմ մա-չած վերարկուիս տակ, ինչ որ լսեցի ու տեսայ՝ թիթեռնիկի ոսկեփոշին թեւերուս վրայ: Այո՛, լաւ բան է թիթեռնիկ դառ-նալը:

Սորվէ է թէ հրաշալիք մըն է հովուեր-գութիւնը, որու ականջ է տուեր Ապուլէ-սի էշը, եւ այնքան քաղցրալուր, ինչպէս Հէրոտէրն ալ կ'ընդունի, որ Լաֆոնթէն փորձուեցաւ բան մըն ալ ինք գրել, հե-տեւողաբար անշուշտ: Բայց այդ կարգի գինովցնող պահերու հետ՝ մեր պատմա-կան կենդանին վայելեր է նաեւ դժոխա-յին կեանքի մը բոլոր դառնութիւնները: Նմանօրէն՝ միայն քաղցր պահերու վա-յելք մը չեղաւ թիթեռնիկի իմ կեանքս,— ի՜նչ յաչաղանք ու բաջաղանք՝ տեսէս: Ո՛չ, լաւ բան չէ թիթեռնիկ դառնալը:

Արդարեւ, թարթիչ թարթելու ձեւով՝ թեւե՞րս եթէ չարժեցի պարսիկ բանաս-տեղծներու կիլիստաններուն մէջ, ռուն-գերս ընդլայնած՝ եթէ գինովցայ Լիբա-նանի նարնջաստաններուն բոյրով, ամէն բան չվայելեցի սրտիս ուզած եղանակով: Պառաւները դաշնակցեցան, չարախօսնե-րը ժողվուեցան, եւ անստորագիր նա-մակներով ու պառաւական խորաթանե-րով, զուարճացան ու զուարթացան, խոր-հելով որ այլեւս վերադառնալու չեմ, ըսին ու թուլցան, մինչեւ որ լսեցի անոնց կաչաղանքները, եւ պատկեր մը ինկաւ միտքս Աստփաղարէն,— աստուածարեայ այս քաղաքին մէջ, երբ շուները հաւաք-ուելով փողոցի մը անկիւնը՝ չարունակ հաջէին տան մը առջեւ, կը համկնայինք թէ գողեր են մտած այդ տանը մէջ եւ երչիկ կը չինեն: Պէտք կա՞ր, արդեօք, յայտնելու անուն չունեցողներուն կամ գրիհներու ողորմելի ստուերներուն թէ գողեր մտնելու համար չելայ ճամբոր-դութեան: Պէտք կա՞ր, արդեօք, պա-տասխանելու այրը գողէրի սանտր կար-ծող վարձու բերաններուն թէ Ամերիկա-ցիները եւ ուրիշ պղտոր կամ պայծառ աղբիւրներ փարա չեն տար հայ գրագէ-տին,— որ նպաստընկալի կերպաս չու-նի, ոչ ալ ծառայի,— թիթեռնիկ դառնա-լու եւ թռվռալու համար հայ գաղութնե-րուն վերեւ: Մանաւանդ որ գրագէտ թի-թեռնիկը, լերան մը վրայ ծնած եւ լերան պէս հպարտ, սովոր չէ որ ափը բանայ՝ ձիւն տեղայ գլխուն թէ Աստուծոյ կրակը: Նոյն բաները չե՞ն, վերջապէս, հպարտ գրագէտին գոց ափը եւ յաչաղկոտ պա-ռաւին կլափը՝ նոյնքան դիւրութեամբ բացուելու համար առոր կամ անոր խոհա-նոցին պատառը: Բայց նոյն բաներն են գեղարդրծին արջասպը եւ գրագէտին մե-լանը՝ երբ կը գործածուին խարանելու համար անպարկեշտը, գռեհիկը, մախի-զը:

Ինչպէս կը տեսնէք, լաւ բան չէ թի-թեռնիկ դառնալը: Աստուծոյ ոսկեփոշին թեւերուս վրայ՝ նախանձ եմ զրգռեր ա-կամայ, «ղի մի գինէն իցէ մեղանալ, այլ գայնցանէ՝ որք հեղգացանն»: Այսուհան-դերձ, որքան շնորհակալութեան, նոյն-քան դժգոհութեան պատճառներ ունիմ՝ ներկայացնելու համար մեծ կախարդին: Վերջապէս, այս կամ այն ըմբռ-գրմբռ-ուին չարախօսութենէն անկախ, ես ալ ըս-կսայ մեղադրել ինքզինքս, այսպէս.—

— Աւելի քան տարի մըն է՝ խնջոյքներ, հանդէսներ, ընդունելութիւններ կը սար-քուին ի պատիւ ինձ: Ցուցափեղկի ապ-րանք դարձած եմ այլեւս: Եւ խորհիլ, որ վանական էիր նկարագրով, կ'ըսեմ ես ինծի: Գրագէտ մըն էիր քու նեղ բակովդ երջանիկ, կ'ըսեմ ես ինծի: Այն գրագէ-տը, որ գրեց թէ օրական տասը բառէն ա-ւելին արտասանել ժամավաճառութիւն է արդէն: Այն գրագէտը, որ իր երեւակա-յութեան պատուհանէն դուրս նայիլը, իր մատենադարանէն դուրս ելլելը կը հա-մարի մեղանչում: Այն գրագէտը, որ ու-րիշին բարիլոյս ըսելն իսկ կը համարի չունեցի աւելորդ սպառում: Ապաշխարե-ցէ՛ք, մօտ է աշխարհի կործանումը, կը պոռային հին ժողովուրդի մը մարգարէ-ները: Իսկ ես, ներսէս, ուրիչ բան լսած չունիմ՝ բայց եթէ. «Աշխատէ՛, կեան-քը կարճ է»: Կը խնդրեմ որ կարդաք Կա-ճաչ բաժակով գրքիս մէջ էջ 22: Կը կրկ-նեմ.— Վարուժան կ'ըսէր. «Թողէք որ մեռնիմ»: Իսկ ես կ'ըսեմ. «Թողէք որ աշ-խատիմ»: Մէկ կրօնք ունիմ,— աշխա-տանք:

Եւ սակայն ձգեցի աշխատանքս ու գա-ցի: Փնտռելու եկայ իմ ժողովուրդս հո-րիզոնէ հորիզոն: Այս ալ աշխատանք է, կ'ըսէի ես ինծի, ճամբուս վրայ: Կը կար-ծեմ թէ արդարացուցի սպասումն ամէն անոնց, որ հաւատք ունէին վրաս: Կը կարծեմ թէ չուտով կը սխալին նաեւ ա-նոնք, որ «թիթեռնիկ է, անդէն է» ըսին, առանց խորհելու թէ թիթեռնիկներու ազ-գին կը պատկանի մեղուն ալ, որ թէ կ'աշխատի, թէ կը կռուի, մեղր կը շինէ եւ կը խայթէ:

Արդ, ես թէ մեղր կը շինեմ, թէ կը խայթեմ, առա՛նց թիթեռնիկ եմ:

Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻ

ՄԵՐ ԱՅԳԻՆԵՐՈՒ ՊԱՀԱՊԱՆԸ

●

... Կը հաղուէր գիւղական տարաղ: Ճերմակ անդրավարտիքին վրայ մանիշա-կագոյնով կանանչ՝ տեղական մանուսայէ բաճկոնը կ'իջնէր մինչեւ մէջքը՝ զոր կը սեղմէր վարդագոյն բուրդէ գօտին: Գլու-խը կը դնէր սպիտակ գտակ՝ գոյնզգոյն թելերով ասեղնագործ: Անոր վրայէն կը փաթթէր սուտակի գոյնով մետաքսեղէն մը՝ ոսկեթել ծոպերով:

Շքեղ էր այս տարազին մէջ մեր այգի-ներու պահապանը եւ վայելուչ: Իր կորո-վի արտաքինը կը ներշնչէր կամքի ոյժ եւ վստահութիւն: Թուխ ու սեւ յօնքեր կը ստուերոտէին բոցեղէն աչքերը, տալով անոնց ազնիւ ու վէս արտայայտութիւն:

Ցորեկները դրեթէ չէր տեսնուեր, կը փակուէր իր քարէ հիւղակը, որ կը կանգ-նէր այգիներուկեդրոնը աննշան բարձրու-թեան մը վրայ, որթատունկերու բաղեղ-ներու հոծ կանաչութեան մէջ:

Գիշերները արթուն պահակ կը դառ-նար: Ապահով էին բոլորը: Կը քնանային բաց վրաններու, տաղաւարներու տակ, տանիքներու վրայ, ներսը դուրսը եւ ա-մէն տեղ: Վախ չկար գողէն — Թուրքէն ու Քիւրտէն:

Երբ լուռ անշշուկ կ'անցնէր այգիներու եզերքներէն, կը ճնչուէր, կը տքար հողը իր հաստատ քայլերուն տակ, եւ լայն կօ-շիկներու երկաթները կը ճմլէին մառղաչ բոյսերն ու առւոյտները:

Լուսնակին տակ՝ կ'երկննար հասակը, եւ կը հաւասարէր նշենիներու չուքին: Մէջքին վրայ կը փայլէր կեռ դանակը արծաթէ պատեանի մէջ: Քամին կը խա-ղար սուտակի գոյնով մետաքսեղէնին ոս-կեթել ծաղերուն հետ ...:

Ան հմայքն ու յուռութքը, խորհուրդն ու գեղեցկութիւնն էր մեր այգիներուն, որոնք անծայրածիր դրախտային, տա-փարակ աշխարհ մըն էին:

Հոն գարնան հասունութիւնը թովիչ պատկերներ կը գծէր կարմրագոյն հողին վրայ եւ կը հնչէր կեանքի երգը՝ վար-դերու բոյրերովը օծուն առաւօտին մէջ:

... Արթնցած են տնակներն ու հիւղակ-ները: Ահա կը բարձրանայ կապոյտ ծու-խը ծուէն ծուէն: Արեւը կը ձգէ իր ոսկե-րանգ քողը:

Թռչուններու ճռուողիւնին հետ մանուկնե-րու ձայնը պաշտամունքի պահը կը նը-ւիրագործեն:

Ողջոյնի են կեցեր որթատունկն ու վար-դենին, դեղձին ու սալորին: Եւ ծիրանի ծառը տարածեր է լայնարձակ թեւերը օրհնութեան ու առատութեան յոյզերով:

Լուռ է միջօրէն: Ոչ մէկ ոտնաձայն այ-գին մէջ: Հողը դիրկ դրկի հետ կը խօկայ կ'երկնէ: Երբեմն թիթեռնիկի մը կամ մարախի մը թեւաբախումը թեթեւ-օրէն կը լսուի ճիւղէ ճիւղ, ծաղկէ ծաղիկ:

Իրիկնամուտ է: Շարժումը կը սկսի: Հորիզոնէն գոյներու բոյր հրդեհը կը բը-ռնկի: Ոսկի կը թափի մոյգ կապոյտին վրայ: Կը չառագունի նարնջագոյնը, կը հալի կը չքանայ դեղինը — հորիզոնի խորհրդաւոր անդունդը կը բացուի, ա-րեւը իր հրաչքներով քուն կը մտնէ ...:

Լռակեաց մարդ մըն էր մեր այգիներու պահապանը, բարեբարոյ, լրջմիտ: Հո-գի հարազատ զաւակ՝ կը հասկնար բնու-թեան լեզուն, որթատունկի սէրը, ծառե-րուն երկունքը, ծաղիկներուն քմայքը:

Կ'ըսէին թէ ան եկած էր մեր բնաշխար-հի բարձր սարերէն ուր՝ ալեփառ գա-գաթներու վրայ կը հանգչի ձիւնը, ուր ալեկոծ հեղեղներ կը գոռգոռան բար-ձունքներէն վար, ուր կը ճախրէ իշխան թռչունը խիզախ թեւերով:

— Թէ ինչո՞ւ ան իջեր էր հարթ ու հա-ւասար դաշտավայրի տարածութիւնները, դառնալով այգիներու պահապան,— ոչ ոք գիտէր:

ԼՈՒՍԱՒՈՐ ՃԱՄԲԱՆ

●

(ԵԳԻՊՏՈՍ – ԼԻԲԱՆԱՆ – ՏԷՐ ԶՕՐ)

Է.— «ՑՈՒՍԱԲԵՐ»Ի ԲՆԱԿԻՉՆԵՐԸ

Բ. Թաշեանին համար պէտք է յարգէք նաեւ ուրիշ պարագայ մը, ձեր ըսելիքը պէտք է օրուան ընթացքին ըսէք: Իրիկ-ուան ժամը եօթնին կ'անհետանայ հրա-պարակէն, ծրար մը անուշեղէն՝ անութին տակ: Իր «պզտիկ մեղքն» են այս անուշ-չեղէնները: Այս վերջիններն են թերեւս, որ կը դարձնեն Բ. Թաշեանը ամէնէն ա-նուշ մարդերէն մէկը, որուն հանդիպած եմ ես կեանքիս մէջ:

Խմբագրէն վերջ, ահա «վարչապետ»ը: Ան կը կոչուի Գաբրիէլ Լազեան: Հակա-պատկերը՝ խմբագրին, արտաքին երեւոյ-թով: Երկայնահասակ, բարեձեւ է, սպա-յի մը մարմնով: Նոյն տարիքը թերեւս, նոյն աշխատանքի սէրը, նոյն հայրենա-սիրութիւնը:

Այս բոլորին մէջ կը պակսէր մէկը, ա-մէնէն գլխաւորը, ան, զոր մէկ վայր-կեան առաջ կ'ուզէի տեսնել, բայց մէջ-տեղ չկար ...

Մեկնելու վրայ ենք, երբ կը հարցնեմ Նարդունիին.

— Ո՞ւր է Նաւասարդեանը, դեռ չտե-սանք...

— Եկուր, կ'ըսէ ընկերս, ու զիս կ'ա-ռաջնորդէ քովի սենեակը:

Դուռը կը զարնենք ու կը մտնենք:

Հսկայ աշխատանքի սեղանին վրայ՝ ծռած գլուխ մը... չատ մը սուրճի եւ թէյի գաւաթներ, ծխիկի քանի մը բաց-ուած տուփեր, թուղթի, թերթերու դէ-զեր, գիրքեր ...:

Ան զբաղած է գրելով: Մատները արա-գօրէն կը սահին կանաչ մելանով գըր-ուած էջին վրայ: Երբ կանգ կ'առնէ գըր-չը, գլուխը վեր կը բարձրանայ:

Գեղեցիկ է ան, լուսաշող: Ու ձայնով մը, որ դեռ կը հնչէ ականջիս.

— Այ տղայ, արի տեսնենք, արի, արի, մօտս եկ...

Կ'ուզեմ համբուրել ձեռքը, չի ձգեր: Կը քաշուիմ անկիւն մը, ու կը նստիմ, աչքերս առանց հեռացնելու: Շուտով ուրիշներ ներս կը մտնեն: Ես միշտ կլանուած եմ անով: Մէկ անգամ տեսած էի զայն, քանի մը ամիս առաջ, Փարիզի մէջ: Ընկերներով գացեր էինք իր պանդոկը, եւ զայն գտեր հիւանդ, ան-կողնին մէջ: Նիհար, կարճահասակ մար-դու մը տպաւորութիւնն էի ստացեր այդ օր եւ մեծ յուսախաբութիւն մը կրեր:

Հիմա կը տեսնէի պարթեւահասակ մարդ մը, կարմիր երեսներով, չողարձակ աչքերով, համակ եռանդ եւ աւիւն:

Ցիչեցի Շիրվանզադէի հանդիպումը Րաֆֆիին հետ, անոր կրած յուսախաբու-թիւնը, անմիջապէս որ ոտքի էր կանգ-նած «Կայծեր»ու անմահ հեղինակը:

Իմս ճիշդ հակառակն էր: Եւ որքան ա-ւելի՛ լաւ էր այսպէս...: Եւ ինչ համա-կրելի մարդ, ինչ հաճելի խօսակից: Պզտիկ տղու մը պէս ուրախ էի...

Ը.— ԻՆՉՈ՞Ւ ԳԱՀԻՐԷԻ ԳԱՂՈՒԹԸ ԱՒԵԼԻ ԼԱՒ Է ...

Պ. Շիրինեան մեզի կը սպասէ Բուրգե-րը այցելելու համար: Քսան եւ չորս ժամ մնալ Գահիրէ եւ դեռ Բուրգերն ու Սփինքսը չտեսնել... մեծ մեղք է: Կ'անց-նինք մայրաքաղաքին բանուկ պողոտա-ներէն: Սեմիրամիս պանդոկը ահա, Նե-ղոսի ափը: Կ'անցնինք կամուրջը, կը ծը-ռինք ձախ: Բուրգերու ճամբուն վրայ ենք, չիտակ, տասնեակ մը քիլոմեթր:

Զեմ ունենար այն խոր, իշխող տպա-ւորութիւնը, որուն կը պատրաստուէի: Միշտ այդպէս է եղած ինծի համար: Յու-սախաբ չեմ, ի հարկէ, բայց աւելին կը սպասէի: Հսկայ քարակոյտեր են, ահեղ, տպաւորիչ: Գեղեցիկ չեն Բուրգերը: Աւե-լի խորհրդաւոր, չատ աւելի խորունկ է Սփինքսը: Երկար վայրկեաններ կը մնամ անշարժ, ակնարկս յառած այդ առեղ-ծուածային դէմքին: Այդ բոլորին վրայ իշխողը արեւն է: Արեւի թագաւորութիւ-նըն է հոս, անոր մարմնացած աստուածը՝ Սփինքսը, անհուն եւ անիմանալի՝ իր ան-շարժութեան մէջ:

Պիտի փոխէի յետոյ գաղափարս Բուր-գերուն մասին, երկրորդ եւ երրորդ այ-ցելութեանս: Իրաւունք ունէր Պ. Պալար: Քանի մը անգամ պէտք է տեսնել զանոնք, վերջնական գաղափար մը կազմելու հա-մար: Կէսօրը անցած է եւ հարկ է բռնել վերադարձի ճամբան: Ֆրանսացիները կը ձգենք իրենց պանդոկը, իսկ մենք՝ ուղ-ղակի «Յուսաբեր»:

★

Հիմա նստած ենք Փարիզիանա, հայ-կական ճաշարանը, Նարդունին, Թաշեա-նը եւ ես:

Ծուխ, այլազան ճաշացուցակին մէջ ընտրութիւն մը ընելու վրայ եմ, երբ կը լսեմ եռեւէս հայկական ձայն մը.

— Ի՞նչ պիտի հրամէք ...

Գլուխս վեր կ'առնեմ, ուրախացած, բայց հայ չկայ: Մեր դիմացը կեցած է սեւ-սեւ Սուտանցի մը, որ իր ճերմակ ակռաներով կը ժպտի մեզի: Կը փնտռեմ հայկական ձայնը, չկայ, աներեւութա-ցեր է:

— Ո՞վ էր հիմա խօսողը, կը հարցնեմ չուարած:

— Ես էի, կ'ըլլայ պատասխանը, ներ-կայացնեմ ինքզինքս, կ'աւելցնէ Սուտան-ցին, Տիգրան Պէրպէրեան ...

Ճաշացուցակը ձեռքէս վար ինկած է, եւ տպուշ կտրած կը նայիմ ընկերներուս, կը նայիմ անոր, որ ինքզինքը Պէրպէրեան կ'անուանէ ...

Կ. ՓՕԼԱՏԵԱՆ

(12)

(Շար.)

Քիչ անգամ կը լռէր իր երգը պատուտակներով, եղրեվանիներով պատած հիւղակին ծոցէն։

Ան կ՚երգէր իր լեռնաշխարհի գեղն ու արեւը՝ չուքն ու փառքը հնաւանդ մեծութիւններուն՝ որոնք տակաւին վանքերու խաչքարերէն ու բերդերու անառիկ պարիսպներէն պատմութեան խօսքը կը փրփրային։

Վճիտ էր եւ վայրի իր երգը, ըմբոստ էր ու ողոքիչ, հզօր էր ու սիրող։

Ան կը ներշնչէր սարսուռն ու տեսիլը այն պողպատէ քաջազուններուն՝ որոնք հայրենի կատարներու գլուխը ամրացած՝ պաշտպաններ էին տուն ու երդիք, կեանք ու պատիւ։

Օր մըն ալ ըսին. — Թէ մեկներ է մեր այգիներու պահապանը եւ անվերադարձ։

Կը թուէր թէ մերկացեր էր չքեղութիւնը պարուններուն, լիութիւնը ամբան օրերուն, խրախճանքը տօներուն։

Ալ չէր տեսնուեր ծեր պահակը այգեկութքի պայծառ լուսնակին տակ։

Եղէգի նման ուղիղ ու բարձր էր հասակը երբ կ՚անցնէր նշենիներու տակէն։

Հովը մեղմօրէն կը խաղար սուտակի գոյնով մետաքսեղէնին ոսկեթել ծոպերուն հետ։

Եւ մէջքին վրայ կը փայլէր երկաթը՝ արծաթէ պատեանի մէջ։

... Անցաւ ժամանակ ...

Եկան սեւ օրեր՝ ուր տառապանքի լեղին ըմպուր քամեր էին տեղահանութեան, ջարդի եւ կոտորումի հուրի եւ սուրի մէջ անճիտուած ժողովուրդին արիւնքամ մնացորդացը, որ կը քշուէր ապառ Սուրիոյ բացերը։

Հոն յայտնուեր է մեր այգիներու պահապանը իբրեւ կամաւոր հայ մարտիկ։ Կը պատմէին ...

— Հազուեր էր արաբական տարազ։ Իր ներդաշնակ ու բարեձեւ ուսերը կքեր էին։ Եւ արեւահար ճակտին վրայ վրէժխնդիր զինուորի դժնէ ապրումները խոր ակօսներ էին փորեր։

Թաւ ու սեւ յօնքերու տակէն կրակէ նայուածքը մութ ստուերներ կը ձգէր։ Եւ դժնդակ պայքարներն ու մաքառումները անվհատ ու դաժան դարձուցեր էին զինքը։

Ան լծուեր էր ազնուական աշխատանքի մը, իր մաքուր նկարագրին յատուկ անձնուիրութեան գործի մը։

... Կ՚ըսէին թէ, թափառեր է անապատի անսահման տարածութեան մէջ։ Դեգերեր է անհամար վրաններու շուրջ Եփրատի ու Խապուրի ափերուն մօտ գիշերներ սպասելով դտեր է որբեր ու որբուհիներ, ողջակիզուած ցեղին բեկորներէն։

Քանի քանիները փրկեր է քաղցի եւ սովի արհաւիրքներէն, ուծացումէն եւ տաժանելի ծառայութիւններէն։

Մեր այգիներու պահապանը, ո՞վ կրցաւ ճանչնալ անոր անունը, որ մնաց համեստ ու քողածածուկ եւ անծանօթ՝ փառքերու ու ներբողներու պսակին։

ՏԻԳՐԱՆՈՒՀԻ

ԿԱՐԴԱՑԷ՛Ք ԵՒ ՏԱՐԱԾԵՑԷՔ «ՅԱՌԱՋ»Ը

« ՏԻԳՐԱՆ ՄԵԾ »

ԽՄԲ.— Հատուած մը Գր. Վահանի պատմական ողբերգութենէն որ պիտի ներկայացուի յառաջիկայ շաբաթ գիշեր (6 Նոյեմբեր), դերասան Ա. Գմբէթեանի նուիրուած երեկոյթին առթիւ.—

*

Տիգրան Ա. մեռած է: Իրեն կը յաջորդէ իր որդին՝ Տիգրան Բ.: Գահակալութեան նախօրեակն է: Թագադրութեան հանդիսութիւններուն ներկայ են բազմաթիւ պատգամաւորներ դրացի պետութիւններէ, որոնց կարգին՝ Պոնտոսի Միհրդատ Արքայի դուստր գեղանի Կղէոպատրան՝ 17ամեայ: Հանդիսութիւններէն առաջ Կղէոպատրա կը փափաքի տեսակցութիւն մը ունենալ իշխան Տիգրանի՝ ապագայ Մեծն Տիգրան Արքայի հետ:

ՏԻԳՐԱՆ (առանձին).— Ահա կը սկսին խոնարհիլ Տիգրան Արքայի ուժին առջեւ արքաներու արքաներ, որ դեռ երէկ կը հեղնէին Արտաշատի կայսրութիւնը։ Պիտի խոնարհին, պիտի քծնին, պիտի ըստրկանան Տիգրանի Մականին ներքեւ աշխարհակալութեան ծարաւի տիրապետութիւններ։ Աստուածներ, Արամազդ, Վահագն, Անահիտ, ձեր յաղթողի շունչով թրծած էք իմ հոգիս, որուն մէջ, կը զգամ, աշխարհակալելու ցանկութիւնը ահաւոր է, սարսափելի, անպարտելի։ Շղթայակապ թագաւորներ պիտի գան այստեղ, ալերան իրենց շուրթին, քծնութիւնը իրենց սրտին, խոնարհելու, խոնարհելու, խոնարհելու սա փառապանծ գահուն առջեւ որուն վրայէն անհետացած պիտի ըլլայ այլեւս սա սեւ արատը (գահուն վրայ ծածկուած սեւ քողը կը նետէ մէկդի եւ կը ներկայանայ գահը՝ փառապանծ, ոսկեզօծ), եւ պիտի սկսի փայլիլ արեգակը Տիգրանին, Թագաւորին, արքային, արքաներու արքային... (հետզհետէ բարձրացած է գահ, որուն առջեւ կանգնած, կը փայլատակէ փառքի եւ գոհունակութեան շողով)։

(Կը մտնէ, աղաւնիի սպիտակութեամբ, Պոնտոսի օրիորդը՝ իշխանուհի Կղէոպատրա):

ԿՂԷՈՊԱՏՐԱ.— Կը ճառագայթէ Հայոց գահը իշխան Տիգրանի արեգակով։

ՏԻԳՐԱՆ.— Կը ժպտի Հայոց Արքունիքը Պոնտոսի օրիորդին շքեղ փայլով։

ԿՂԷՈՊ.— Փափաքեցայ առանձին ներկայանալ քեզ, իշխան։

ՏԻԳ.— Քու բոցեղ աչքերուդ մէջ ծովերուդ խորութիւնը եւ բովանդակ Պոնտոսի կենսունակութիւնը կը բերես հետդ, իշխանուհի Կղէոպատրա։

ԿՂԷՈՊ.— Իմ հօր՝ Միհրդատ Վեցերորդ Եւպատորի բարեկամութիւնը կը բերեմ միայն։

ՏԻԳ.— Շնորհներուն մեծագոյնը, իշխանուհի, քու թարմութիւնդ է։

ԿՂԷՈՊ.— Իսկ բազուկներուն ամէնէն զօրաւորը՝ Միհրդատ Վեցերորդի բազուկն է, իշխան։

ՏԻԳ.— Լսած եմ որ քու արքայ հօրմէդ առաջարկութիւններ բերած ես ինծի։

ԿՂԷՈՊ.— Այո, իշխան, թոյլ տուր որ խօսիմ։

ՏԻԳ.— Քեզ կ՚ունկնդրեմ, իշխանուհի։

ԿՂԷՈՊ.— Եւպատոր արքան իր բարեկամութիւնը կ՚ուզէ տալ քեզի, փոխադարձ քուկինիդ։

ՏԻԳ.— Կ՚ընդունիմ հաճոյքով եւ կուտամ նոյնպէս իմս իրեն, եթէ երբեք երկիրս կ՚ունենայ շահեր այդ դաշինքէն։

ԿՂԷՈՊ.— Հռովմայեցիները, կ՚ըսէ հայրս, մեծագոյն վտանգն են Արեւելքի։

ՏԻԳ.— Այո, գիտեմ, մասնաւորաբար Պոնտոսի։

ԿՂԷՈՊ.— Երբ ձեռք ձեռքի տան Պոնտոս եւ Հայաստան, լախտի հարուած մը կը տրուի Հռովմայեցիներու աշխարհակալ տենչերուն։

ՏԻԳ.— Օրիորդ քու քնքոյշ շրթներուդ չեն յարմարիր ուժի և տիրապետելու այդ խօսքերը։

ԿՂԷՈՊ.— Եւպատոր Արքան է որ կը խօսի իմ բերնով։ Եւ ես ինքս համոզուած եմ այս խօսքերուն։ Դաշինք մը՝ հօրս եւ քու միջեւ, եւ մեր ուժերով կը նուաճենք ամբողջ Արեւելքը, ապա կուրծք տալու համար Հռովմայեցւոց բռնակալ խուժաններուն։ Գրաւուած երկիրները Պոնտոսի, իսկ ինչքը, աւարն ու գերիները՝ քեզի, իշխան։

ՏԻԳ.— Միհրդատ Եւպատո՞րն եւ այդ առաջարկողը։

ԿՂԷՈՊ.— Այո, հայրս, ան որ անձամբ ներկայ պիտի ըլլար թագադրութեանդ, եթէ պետական եւ զինուորական գործեր արգելք չըլլային։

ՏԻԳ.— Արեւմուտքը կը թողում հօրդ, բայց Արեւելքի համար ես ունիմ իմ պատրաստած ծրագիրս իշխանուհի, զոր պիտի գործադրեմ սեփական ուժերովս։

ԿՂԷՈՊ.— Որո՞նք են քու ծրագիրներդ, իշխան։

ՏԻԳ.— Պարտութեան մատնել Պարթեւաց երկիրը, ետ առնել փրկագինս՝ եօթանասուն հովիտներ, տիրել Ծոփաց երկրին որ կը պատկանի Հայաստանի մայր հողին, նուաճել Մարաստանը, Բիւթանիան, Ասորեստանը, դարնել Կապադովկիան, հասնիլ Միջագետք եւ Հայաստանի ու Տիգրանեան գահուն տարածութիւնը երկարել մինչեւ եգիպտական սահմանները։

ԿՂԷՈՊ.— Կը վախնամ որ ատիկա յախուռն եւ արագ երազ մը ըլլայ քեզի համար, իշխան։

ՏԻԳ.— Կը կասկածիմ որ հայրդ ծանօթանալէ ետք ծրագիրներուս, դեռ կամենայ բարեկամ ըլլալ ինծի։

ԿՂԷՈՊ.— Հայրս քու բարեկամութիւնդ կ՚ուզէ մասնաւորաբար Հռովմայեցիներուն հետ մեր հաշիւները փակելու համար։

ՏԻԳ.— Լաւ, կ՚ըսես իրեն թէ կը խոստանամ իմ բարեկամութիւնս, պայմանաւ որ ձեռքերս ու ոտքերս ազատ ըլլան ընդարձակելու համար գահուս եւ Հայաստանի տարածութիւնը։

ԿՂԷՈՊ.— Կ՚ենթադրեմ թէ առաքելութիւնս մասամբ ծառայեց իր նպատակին, ուրեմն իշխան Տիգրան չի մերժեր դաշինքի մը գաղափարը։

ՏԻԳ.— Իշխան Տիգրան այս դաշինքը աւելի հաստատ պիտի համարի, եթէ Միհրդատ վեցերորդ Եւպատոր թողու որ իր դուստրը պահեմ Արտաշատեան արքունիքին մէջ։

ԿՂԷՈՊ.— Զի՞ս։

ՏԻԳ.— Քեզ, իշխանուհի։ Պոնտոսի եւ Հայաստանի բարեկամութիւնը հիմնուած կ՚ըլլայ արենակցութեան վրայ։ Մնացիր իմ մօտս, իշխանուհի։

ԿՂԷՈՊ.— Իբրեւ թագուհի՞։

ՏԻԳ.— Մի աճապարեր, Պոնտոսի օրիորդ, ես գործակից մը չեմ փնտռեր քեզմէ։

ԿՂԷՈՊ.— Իբրեւ հա՞րճ։

ՏԻԳ.— Իբրեւ տիկին կամ սիրուհի, ինչպէս որ կը ցանկաս։

ԿՂԷՈՊ.— Իմ ցանկութիւնս՝ հոն։ (Ցոյց կուտայ գահը):

ՏԻԳ.— Շատ սուղ օժիտ կը պահանջես, օրիորդ։ Ատիկա վեր է իմ առատաձեռնութենէս։

ԿՂԷՈՊ.— Ինչո՞ւ։ Աթոռ մը միայն, տես, հոն, ատոր կողքին ...

ՏԻԳ.— Ցարկարաժին մը միայն ոսկեզօծ ու բեհեզեայ, Արտաշատի պալատն ամէնէն շքեղ համանկարին դիմաց։ Ցարկարաժին մը, ուր երբ ապաստանիմ յոգնաբեկ աշխարհի փոթորիկներէն, սուրէն, նետէն ու նիզակէն, անդորրութիւն գտնեմ հոգւոյս, փայփայանք իմ այրող ճակտիս՝ քու շուշանագեղ հմայքէդ, քու մշկաբոյր ծոցէդ, քու հրավառ աչքերէդ։

ԿՂԷՈՊ.— Բարձրացուր գիս այնտեղ։

ՏԻԳ.— Ա՜, ոչ, ոչ... Ցորչափ կ՚ապրի Մեծն Տիգրան, ոչ ոք, ոչ ոք պիտի մերձենայ այդ սրբազան բարձունքին։ Հոն, այնտեղ, այդ կատարին վրայէն է որ դարերը պիտի փոխանցեն արձագանգը հզօր Տիգրանի ստեղծագործ եւ անպարտելի կարողութեան։ Հոն... այդ փառքը իմն է, միայն ինծի կը պատկանի եւ ինծմէ վերջ այդ աստիճաններէն վեր ելլելու խրոխտ խոյանքը ձեռք բերելու համար պիտի բարձրացնեմ ինծի հետ միայն ... (Ներս կը վազէ Արտաւազդ, 12 տարեկան):

ԱՐՏԱՒԱԶԴ.— Հայր, քեզ կը փնտռեմ։

ՏԻԳ.— (Կը բռնէ Արտաւազդի ձեռքէն, կը բարձրանայ աստիճանները միասին).. Հարազատս, ժառանգս, Արտաւազդ ... վեր, վեր, միշտ դէպի վեր...

ԱՐՏ.— Հայր, հրամայէ որ ես ալ վաղը ներկայ ըլլամ Վահագնի մեհեանը, թագադրութեանդ ծէսին։ Հօրեղբայր իշխան Գոռը կը հակառակի։

ՏԻԳ.— Անհոգ եղիր, զաւակս, ոչ միայն մեհեանը, այլ եւ պիտի ըլլաս նաեւ իմ քով, հոս, վերը, երբ արքայազուններ պիտի խոնարհին Արտաշատեան գահուն առջեւ։ Օրիորդ, այն ինչ որ առաջարկեցի քեզ՝ կ՚ընդունիս կամ ոչ, պատասխանդ կուտաս ինծի ամէնէն ուշ՝ գահակալութեանս հանդիսութիւններէն անմիջապէս վերջը։

ԿՂԷՈՊ.— (Կարծես մոգական ուժէ մը տարուած) հզօր ես, իշխան։ Հզօր է կամքդ, հզօր՝ կեցուածքդ, հզօր կերպարանքդ։

(Կը մնայ յափշտակուած։ Գահուն բարձունքէն կ՚իշխէ Տիգրան։ Իսկ իր մօտ՝ անմեղունակ, մնացած է Արտաւազդ՝ արուեստագէտի գլուխով):

ԳՐ. ՎԱՀԱՆ

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (38)

ԵՏՔԸ...

•

— Ահ, մարդ մը, — կ՚առարկեմ ես, ատիկա աշխարհի ամէնէն երերուն բանն է։ Թէ որքան դիւրաւ ան կրնայ օր մը ոտքերը տնկել, այդ մենք արդէն շատ անգամ տեսած ենք։ Ուրեմն պէտք է որ տաս–տասներկու հատ ունենաս, որպէսզի՝ եթէ ոմանք առ հարս երթան, գոնէ քանի մը հոգի մնան։

Ալբերտ ուշադրութեամբ կը դիտէ մայր եկեղեցիին ուրուագիծը։

— Երբեմն կը խորհիմ, կին մը, կ՚ըսէ ան։

— Ամենակարող Աստուած, կը գոչեմ ես ու կը մտածեմ Բեթիկէի մասին։

— Թող յիմարութիւններդ, կը բարկանայ ան յանկարծ ու գրեթէ կը պոռայ, չէ՞ որ մարդ վերջապէս պէտք է բան մը ունենայ, որուն կրնայ կրթնիլ, միթէ չե՞ս հասկնար այդ։ Ես կ՚ուզեմ որ մէկը գիս սիրէ, այն ատեն ան ինծի նեցուկ կը լինի, ես ալ՝ իրեն։ Ապա թէ ոչ՝ մարդ կրնայ ինքզինքը կախել ...

Ալբերտ կը դողայ եւ կոնակը ինծի կը դարձնէ։ Որքան մինակ պիտի ըլլի ան իր մօր եւ եղբօր միջեւ, որ այդպէս կը ճչէ։

— Բայց, Ալբերտ, միթէ դուն մեզ չունի՞ս։

— Այո, այո, բայց այդ բոլորովին տարբեր բան մըն է։

Ու պահ մը ետքը կը շշնջէ այնպէս՝ որ կարծես կ՚ուզէր լալ.

— Երախաներ ունենալու է... երախաներ, որոնք ոչ մէկ բանէ գաղափար ունին... կը խորհիմ թէ այն ատեն գործը կրնայ տակաւին բարելաւիլ ...

Ես ճշդիւ չեմ գիտեր, թէ ինչ նկատի ունի ան։ Սակայն չեմ ալ ուզեր անհանգստացնել զինքը հարցումներով։ Երբեմն ամէն ինչ այնքան արտառոց է, անմիտ ու տխուր, ու միեւնոյն ատեն չէ՞ որ մենք ողջ ենք ու առողջ։

*

Լուդվիգ Բրայեր, Ալբերտ Տրոսկէ եւ ես ճամբայ ելած ենք դպրոց երթալու։ Ստիպուած ենք վերսկսելու մեր ուսման։ Ուսուցչական ճեմարանի աշակերտներու համար, որոնք պատերազմի գացած էին, առհարկի քննութիւններ չեղան։ Մինչ գիմնազիոնի աշակերտները այդ կողմէն մեծ դիւրութիւններ ունեցան։ Անոնցմէ շատերը կրցան քննութիւն տալ կամ զինուոր դառնալէ առաջ, կամ այն ատեն, երբ ռազմաճակատէն արձակուրդով տուն եկած էին։ Իսկ մնացածները, որոնք այդ չըրին, հիմա հարկադրուած են նորէն դպրոց երթալ։

Մենք կ՚անցնինք մայր եկեղեցիի մօտէն։ Աշտարակներու կանաչ պղինձէ տախտակներ պոկուած են ու փոխարինուած թանձր գորշ խաւաթուղթով։ Աշտարակները մգլած ու մաշած երեւոյթ ունին, այդ պատճառով ալ եկեղեցին գործատան մը տպաւորութիւնը կ՚ընէ։ Պղինձէ տախտակները հալեցուած են ռումբերու համար։

— Նման բան մը Բարի Աստուածն ալ մտքէն պիտի չանցընէր, կ՚ըսէ Ալբերտ։

Ծանր թխագոյն դռները բաց են։ Փափուկ կիսամութ մը կը տիրէ անոնց մէջ։ Լուսարարը դուրս կ՚ելլէ կարմիր շապիկով ու կ՚անցնի դէպի գիմնազիոնի մատուռը։ Փոքրիկ շէնք մըն է այդ՝ մայր եկեղեցիի եւ շուկայի հրապարակին միջեւ։ Առաջ հոն ամէն կիրակի ժամերգութիւն տեղի կ՚ունենար մեզի համար։

Գլխաւոր դրան մօտ պատի վրայ փորագրուած է ոսկեզօծ Սամարացիի պատմութիւնը հետեւեալ մակագրութեամբ, «Սիրէ մերձաւորդ՝ ինչպէս քու անձդ»: Ատոր տակ հիմա մէկը հաստ մատիտով աւելցուցեր է. «եւ պատերազմէ»։

*

Մայր եկեղեցիի արեւմտեան կողմը, անկիւնաւոր փողոցի մը մէջ կը գտնուի երկյարկանի ճեմարանը, առ ի չեղ դիմացը՝ գիմնազիոնը։ իսկ ետեւը — գետը եւ հողաթումբը՝ լորենիներով զարդարուն։ Մեր զինուոր դառնալէ առաջ այդ շէնքերն էին որ կ՚ընդգրկէին մեր աշխարհը։ Յետոյ խրամները փոխարինեցին զանոնք։ Հիմա մենք նորէն հոս ենք։ Սակայն ասիկա այլեւս մեր աշխարհը չէ. խրամները աւելի զօրաւոր էին։

Ճամբան կը հանդիպինք մեր խաղընկեր Գէորգ Ռահէին։ Ան տեղակալ էր ու վաշտապետ. բայց արձակուրդի ատեն անձնատուր եղած էր զինեմոլութեան եւ զանց ըրած իր քննութիւնները։ Ատոր համար ալ ստիպուած է վերստին մտնել վերջին դասարանը, ուր պատերազմէն առաջ արդէն երկու տարի նստած էր։

(Շար.) Է. ՄԱՌԻԱ ՌԵՄԱՐՔ

ՄՆՌԵԼՈՅԻ (Ամենայն Սրբոց) տօնին առթիւ, Յառաջի յաջորդ թիւը լոյս կը տեսնէ Չորեքշաբթի օր :

կան աջակցութեամբ : Այսպէս, 130 միլիառ ֆրանք պիտի տրամադրուի աժան բնակարաններու շինութեան, յետոյ ինը միլիառ ֆրանք նպաստ՝ անհատական շինութեանց համար :

2· Կարգ մը գեղչեր պիտի կատարուին միջին դասակարգի անհատական եկամուտին վրայ, կարգ մը պարագաներու մէջ ալ առեւտրական եւ ճարտարագործական շահերու վրայ :

3· Երեք ամիսը անգամ մը երկու քիլօ ձրի շաքար պիտի բաժնուի «տնտեսապէս տկար» դասակարգի քաղաքացիներու :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԵԹՈՎՊԻՈՅ ԿԱՅՍՐԸ, Հայլէ Սելասիէ, կը շարունակէ այցելել Փարիզի պատմական վայրերը : Առջի օր Վերսայլ գնաց, գիշերը՝ Օփերա : Այցելեց նաեւ Ռընոյի գործարանները : Երէկ իրեն ի պատիւ ընդունելութիւն մը սարքուած էր Փարիզի քաղաքապետարանին մէջ : Հրաւիրուած էր նաեւ Հայոց առաջնորդը, եկեղեցւոյ հոգաբարձութեան հետ : Արքայից արքան իր կարգին ճաշի հրաւիրեց Ֆրանսայի հանրապետութեան նախագահը եւ Տիկինը, Փարիզի եթովպական դեսպանատան մէջ :

ԹԵՀՐԱՆԻ վերաքննիչ ատեանը մերժեց ջնջել նախկին նախարար Հուէյն Ֆաթեմիի մահապատիժը : Միւս կողմէ հաստատեց նախկին վարչապետ Մոսատեղի պատիժը — ցկեանս թիապարտութիւն : Երէկ 12 սպաներ եւս պիտի գնդակահարուէին :

ԱՆԳԼԻՈՅ նաւահանգիստներուն գործադուլը պիտի վերջանայ երկուշաբթի օր, համաձայն վերջին լուրերու :

ԸՆՏՐԱԿԱՆ ՊԱՅՔԱՐԸ կը սաստկանայ Մ· Նահանգներուն մէջ : Նախագահ Այզընհաուըր անձամբ կը շրջի գլխաւոր քաղաքները :

ԻՐԱՆԻ ՇԱՀԻՆ եղբայրը, իշխան Ալի Ռզա, օդանաւովթեհրան մեկնած էր քանի մը օր առաջ : Ցարդ լուր առնուած չըլլալով, մտահոգութիւն կը տիրէ արքունիքին մէջ :

ՌՈՒՄԱՆԻՈՅ համայնավար կուսակցութեան համագումարը նորէն յետաձգուեցաւ, իբրեւ հետեւանք հողագործական տագնապին որ հետզհետէ կը սաստկանայ :

ՍԱՐԻ մասին տրուած որոշման դէմ կը բողոքեն արեւմտեան Գերմանիոյ ազատականները, վերաքննութիւն պահանջելով : Կ'ըսուի թէ Տոքթ· Ատընաուըր մեծ դժուարութեանց պիտի հանդիպի Ամերիկայէն վերադարձած ատեն :

ԵՐԿՈՒ ԿԱՌԱԽՈՒՄԲԵՐ ընդհարեցան Սէն Լազարի գծին վրայ, Փոն Քարտինէի մօտ, շաբաթ առտու ժամը 9·45ին : Կ'ըսուի թէ վաթսուն հոգի վիրաւորուած են :

ՀԱՅԵՐԷՆԻ ԴԱՍԵՐ ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

Ֆ· Կ· Խաչի Մարսէյլի վարչութիւնը կը յայտարարէ թէ հայերէնի դասերը սկսած են արդէն, բոլորովին ձրի, (Հայերէն եւ Հայոց պատմութիւն), կարող եւ փորձառու ուսուցչուհի Տիկին Հազարեանի կողմէ : Սրահին տեղութիւնը ապահովուած է : Կը խնդրենք ծնողքներէն աճապարել իրենց զաւակները արձանագրել հինգշաբթի օրերը ժամը 9էն 12 Ռիւ տէ Քոնվալեսան, 26 թիւ :

« ՆՈՐ ՔՆԱՐ »

Ձայնագրուած եւ պատկերազարդ երգարանին Բ· տպագրութիւնը, հիմնովին բարեփոխուած եւ ճոխացուած Հայաստանէն լսուող բազմաթիւ նոր երգերով :

640 ԷՋ, 800 ԵՐԳ, 342Ը
ՁԱՅՆԱԳՐՈՒԱԾ
եւ 132 ՆԿԱՐՆԵՐ

Այս բովանդակութեամբ երգարան ցարդ լոյս չէ տեսած որեւէ տեղ :

Գինը 1400 ֆրանք (Թղթակազմ)

Թղթատարի ծախքը գնողին վրայ :

Դիմել «Յառաջ»ի հասցէով : Մարսէյլի շրջանէն դիմել Պ· Յակոբ Մալաքեանին,

3, Bld. Th. Turner, Marseille.

— ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ —

ԼԻՈՆ .— Հ· Յ· Դ· Վարանդեան կոմիտէին ընդհ· ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները այս հինգշաբթի ժամը 20·30ին, Յոյներու սրահը : Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը անհրաժեշտ է :

ՓԱՐԻԶԻ Ս· ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ - ՄԿՐՏԻՉ ԵԿԵՂԵՑԻՈՅ ՕԾՄԱՆ ՅԻՍՆԱՄԵԱԿԸ

Կիրակի, 31 Հոկտ· Փարիզի Ս· ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ ՄԿՐՏԻՉ եկեղեցւոյ Օծման 50րդ տարեդարձին առթիւ պիտի մատուցուի քառաձայն հանդիսաւոր պատարագ եւ հոգեհանգստեան մասնաւոր պաշտօն պիտի կատարուի եկեղեցւոյն եւ մեծ բարերար ողբացեալ ԱԼԵՔՍԱՆՏՐ ՄԱՆԹԱՇԵԱՆի եւ ՄԱՆԹԱՇԵԱՆ գերդաստանի համօրէն ննջեցեալներու յիշատակին :

Կը պատարագէ եւ կը քարոզէ Հայրապետական պատուիրակ եւ Փարիզի առաջնորդ ՍԵՐՈՎԲԷ Ծ· Վ· ՄԱՆՈՒԿԵԱՆ :

Այս առթիւ կոչ կ'ուղղենք բոլոր Հայերուն, որպէսզի խուռներամ փութան եկեղեցի, իրենց երկիւղած յարգանքը արտայայտելու համար մեծ բարերարի անմահ յիշատակին :

(Դիւան հոգաբարձութեան)

FOURRURES

ROGER YOPIAN
84, Boul. de Stalingrad, 84
CHOISY-LE-ROI (Seine)

FOURRURES

MORY et Cie

SERVICE VAUQUELIN

Միակ արտօնուած տունն է ծրարներ ղրկելու համար ՀԱՅԱՍՏԱՆ (U. R. S. S.)

Հաստատութիւնը արտօնուած է ՄԻԱՅՆ ՆՈՐ ԶԳԵՍՏՆԵՐԸ ղրկելու, պաշտօնական հաշուեցոյցներով, իսկ գործածուած հագուստներ՝ շատ լաւ վիճակի մէջ :

3, RUE ST.-VINCENT DE PAUL
Paris 10e, Tél.:TRU. 72-60(Poste 89)

ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՕՐԸ ԿԸ ՏՕՆՈՒԻ

ՎԱԼԱՆՍԻ ՄԷՋ

Այս շաբաթ, ժամը 20·30ին, Պետական թատրոնին մէջ, Փլաս տը լա Մէրի :

Նախաձեռնութեամբ Հ· Յ· Դ· Շրջ· կոմիտէի, մասնակցութեամբ Հ· Յ· Դ· «Նոր Սերունդ»ի :

Բարձր հովանաւորութեամբ՝ Տրոմի ծերակուտական PICի

Կը նախագահէ ընկեր Յ· ԿՈՇԿԱԿԱՐԵԱՆ

Կը խօսի ընկեր Խ· ՄԿՐՏԻՉԵԱՆ

Խօսք կ'առնեն Պուր լէ Վալանսի քաղաքապետ՝ ընկեր ՎԱՇԷ

Տիկին ՕՏԷԹ ՄԻՔԱՅԷԼԵԱՆ եւ ընկերվարական ներկայացուցիչը :

Գեղարուեստական բաժին .— Երգ, արտասանութիւն, բարձրախօս հայկական երգապնակներով :

Ռոմանի թատերախումբը պիտի ներկայացնէ յեղափոխական կեանքէ առնուած պատկեր մը՝

«ԱՆԴՐԱՆԻԿ»Ը

Ղեկավարութեամբ Պ· Սարգիս Քէփէճեանի :

Ճոխ պիւֆէ — Մուտքը ազատ է

ՍԷՆԹ ԷԹԻԷՆԻ ՄԷՋ

28 Նոյեմբեր, Շաբաթ :

Կը խօսի ընկեր· ԷԼԼԷՆ ԲԻՒԶԱՆԴ

ԻՍԻԻ ՄԷՋ

Նոյեմբեր 28ին, Իսիի քաղաքապետաբանին սրահներուն մէջ :

ՌՈՄԱՆԻ ՄԷՋ

7 Նոյեմբեր, Կիրակի :

Կը խօսի ընկ· Խ· ՄԿՐՏԻՉԵԱՆ

ՍԷՆ ՇԱՄՈՆԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Հ· Յ· Դ· «ՎԱՐՈՒԺԱՆ» կոմիտէի, մասնակցութեամբ Հ· Յ· Դ· Նոր Սերունդի «Վարդգէս» խումբին :

Կիրակի Նոյ· 7ին, ժամը 20·30էն մինչեւ առաւօտեան երեքը «Օթէլ տը Ֆրանս»ի մէջ (Նախկին ճերմակ սըր - ճարան) :

Կը նախագահէ ընկ· Ա· ԳՈՒՅՈՒՄՃԵԱՆ

Կը խօսի ընկ· ԷԼԼԷՆ ԲԻՒԶԱՆԴ

Գեղարուեստական ճոխ բաժին, սիրայօժար մասնակցութեամբ Օր· Սաթենիկ Տէմիրճեանի (Լիոնի երաժշտանոցէն), Պ· Մ· Միքայէլեանի երգ, արտասանութիւն :

Ճոխ պիւֆէ — Մուտքը ազատ է

ԿՐԸՆՈՊԼԻ ՄԷՋ

Կը տօնուի Նոյեմբեր 7ին, Կիրակի կէսօրէն վերջ ժամը 15ին, Ռիւ ժէ, Սէն Լուի սրահը :

Կը խօսի ընկեր Յ· ՊԱՊԻԿԵԱՆ

ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

6 Նոյեմբեր, Շաբաթ :

Կը խօսի ընկեր Յ· ՊԱՊԻԿԵԱՆ

ՊՈՌՏՈՅԻ ՄԷՋ

7 Նոյեմբեր, Կիրակի :

Կը նախագահէ ընկ· Ա· ՄԻՔԱՅԷԼԵԱՆ

Կը խօսի ընկ· Պ· ԶՊՈՒՔՃԵԱՆ

Ճոխ գեղարուեստական բաժին, նուագ, արտասանութիւն, խմբերգ, մեներգ, եւն :

ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ ՆՈՅ· 7ԻՆ

ԱՂՔԱՏԱԽՆԱՄԻ ՏԱՐԵԿԱՆ

Պ Ա Ր Ա Հ Ա Ն Դ Է Ս Ը

ԿԻՐԱԿԻ 31 ՀՈԿՏ· ԺԱՄԸ 16ԷՆ 24

HOTEL GEORGE V-ի

THÉ DANSANT

ԼԻՈՆ .— Եկեղեցաշէն Տիկնանց Օժանդակ յանձնախումբը, հովանաւորութեամբ Ազգ· Միութեան, կը հրաւիրէ քաղաքի եւ շրջանի հայ հասարակութիւնը որ ներկայ ըլլայ 7 Նոյ· կիրակի ժամը 4էն մինչեւ կէս գիշեր, պարանցիկ թէյասեղանին, որ տեղի պիտի ունենայ Փերաշի հանը, Ֆուայէէ Փերաշ : Անձել 8 : 26 : 12 եւ 4 թիւ հանրակառքը :

Մուտքը ազատ է :

ՖՐԱՆՍԱՀԱՅ ԼՍԱՐԱՆ

Յառաջիկայ երեկոյթը, այս չորեքշաբթի երեկոյ ժամը 9ին : Կը դասախօսէ Պ· Գ· ՃԻԶՄԷՃԵԱՆ : Նիւթ՝ «Աջ ձեռքը» :

ՄՈՒՏՔԸ ԱԶԱՏ Է :

LUCIEN DURAND

Membre de l'ordre, commissaire agréé par la Cour d'appel de Paris

ՓՈՐՁԱԳԷՏ ՀԱՇՈՒԱԿԱԼ

23, Rue Notre Dame de la Victoire, Paris (2). GUT 36-71

Imp. Araxes - 46, rue Richer, Paris (9e)

TERZIAN

UN MAITRE DANS LE TRICOT

MAISON FONDÉE EN 1928

3, RUE POISSONIERE, PARIS — TEL. CENtral 93 - 75